Įstatymas skelbtas: Žin., 2000, Nr. 74-2262
Neoficialus įstatymo tekstas

LIETUVOS RESPUBLIKOS

CIVILINIO KODEKSO PATVIRTINIMO, ĮSIGALIOJIMO IR ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMAS

2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864
Vilnius

1 straipsnis. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimas

Šiuo įstatymu Seimas patvirtina Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą.

2 straipsnis. Civilinio kodekso įsigaliojimas

Civilinis kodeksas įsigalioja nuo 2001 m. liepos 1 d., išskyrus tas Kodekso normas, kurioms šis įstatymas nustato kitus įsigaliojimo terminus.

3 straipsnis. Kitų įstatymų ir teisės aktų galiojimas

Kiti įstatymai ir teisės aktai, galioję Lietuvos Respublikoje iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, galioja tiek, kiek neprieštarauja Civiliniam kodeksui, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms.

4 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas civiliniams teisiniams santykiams

1. Civilinis kodeksas taikomas civiliniams teisiniams santykiams, atsirandantiems jam įsigaliojus, išskyrus šiame įstatyme nustatytas išimtis.

2. Esant civiliniams teisiniams santykiams, atsiradusiems iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, Civilinis kodeksas taikomas toms teisėms ir pareigoms bei teisinėms situacijoms, kurios atsiranda jam įsigaliojus, taip pat toms teisėms ir pareigoms, kurios nors ir atsirado iki šio kodekso įsigaliojimo, bet įgyvendinamos jam įsigaliojus.

3. Iki Civilinio kodekso įsigaliojimo pradėtoms administracinėms ir teisminėms procedūroms taikomos tuo metu galiojusių įstatymų materialinės teisės normos, išskyrus šiame įstatyme nustatytas išimtis.

4. Civilinio kodekso 1.5 straipsnyje įtvirtinti sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principai taikomi sprendžiant ginčus teismine tvarka, nepaisant to, kada yra atsiradę civiliniai santykiai, iš kurių yra kilęs ginčas.

5 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas koliziniams santykiams ir taikytinos teisės nustatymas

Teisė, taikytina civiliniams santykiams, nustatoma pagal bylos nagrinėjimo ar kitokio veiksmo, kai reikia nustatyti taikytiną teisę, atlikimo metu galiojančias Civilinio kodekso kolizines normas.

6 straipsnis. Civilinio kodekso 1.34, 1.36, 1.44 straipsnių įsigaliojimas

Civilinio kodekso 1.34, 1.36, 1.44 straipsnių normos įsigalios nuo to momento, kai įsigalios šiuose straipsniuose nurodytos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

7 straipsnis. Civilinio kodekso normų sąlyginiams sandoriams taikymas

Kiekvienai iki Civilinio kodekso įsigaliojimo neįvykusiai sąlygai, kurią numato iki šio kodekso įsigaliojimo sudarytas sandoris, taikomos Kodekso normos, jeigu ši sąlyga įvyksta ar įvykdoma įsigaliojus šiam kodeksui.

8 straipsnis. Civilinio kodekso normų taikymas sandorio formai

1. Sandorio formai taikomi jo sudarymo momentu galioję įstatymai. Civilinio kodekso 1.71–1.76 straipsniuose numatytos normos dėl sandorių formos reikalavimų taikomos tiems sandoriams, kurie buvo sudaryti įsigaliojus šiam kodeksui, išskyrus šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytas išimtis.

2. Jeigu pagal sandorio sudarymo momentu galiojusį įstatymą sandoriui buvo nustatyta privaloma teisinė registracija, bet sandoris nebuvo įregistruotas ir, įsigaliojus Civiliniam kodeksui, registravimo terminas dar nepasibaigęs, tai tokio sandorio teisinei registracijai taikomos šio kodekso taisyklės.

3. Jeigu pagal sandorio sudarymo momentu galiojusį įstatymą sandoriui buvo nustatyta privaloma teisinė registracija, bet jis per įstatymo nustatytą terminą nebuvo įregistruotas, tai toks sandoris negalioja, išskyrus atvejus, kai dėl svarbių priežasčių praleistą įregistravimo terminą atnaujina teismas.

9 straipsnis. Civilinio kodekso normų dėl sandorių negaliojimo taikymas

1. Civilinio kodekso 1.78–1.96 straipsniuose nustatytos normos dėl sandorių negaliojimo taikomos tiems sandoriams, kurie sudaromi įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Civilinio kodekso nustatytos taisyklės dėl sandorių negaliojimo pasekmių taikomos sandoriams, pripažintiems negaliojančiais šiam kodeksui įsigaliojus, nepaisant to, kada jie sudaryti.

3. Civilinio kodekso 1.79 straipsnio normos dėl nuginčijamo sandorio patvirtinimo taikomos ir tiems sandoriams, kurie buvo sudaryti iki šio kodekso įsigaliojimo, o patvirtinami jam įsigaliojus.

4. Sandoriai, sudaryti iki Civilinio kodekso įsigaliojimo ir galėję būti pripažinti negaliojančiais pagal anksčiau galiojusius įstatymus, negali būti pripažinti negaliojančiais įsigaliojus šiam kodeksui, jeigu šiame kodekse nėra numatyta tokio sandorių negaliojimo pagrindo.

10 straipsnis. Ieškinio senaties terminų taikymas

1. Civilinio kodekso nustatyti ieškinio senaties terminai taikomi, jeigu ieškinio senaties terminas prasidėjo įsigaliojus šiam kodeksui, taip pat jei reikalavimams pareikšti ieškinio senaties terminai, numatyti pagal galiojusius įstatymus, nepasibaigė iki šio kodekso įsigaliojimo. Iki šio kodekso įsigaliojimo praėjusi ieškinio senaties termino dalis įskaitoma į šio kodekso nustatytą ieškinio senaties terminą.

2. Jeigu Civiliniame kodekse nustatomas trumpesnis ieškinio senaties terminas, jis ir taikomas, tačiau pradedamas skaičiuoti nuo šio kodekso įsigaliojimo dienos, išskyrus atvejus, kai ieškinio senaties terminas yra pasibaigęs ir pagal šio kodekso normas.

11 straipsnis. Civilinio kodekso 2.24 straipsnio ir taisyklių, susijusių su neturtinės žalos atlyginimu, taikymas

Civilinio kodekso 2.24 straipsnio normos dėl asmens garbės ir orumo gynimo bei šiame kodekse nustatytos taisyklės dėl neturtinės žalos atlyginimo taikomos tiems civiliniams teisiniams santykiams, kurių faktinis pagrindas atsiranda įsigaliojus šiam kodeksui.

12 straipsnis. Civilinio kodekso 2.27 straipsnio įsigaliojimas

Civilinio kodekso 2.27 straipsnio norma dėl teisės pakeisti lytį įsigalioja nuo 2003 m. liepos 1 d.

13 straipsnis. Civilinio kodekso normų, susijusių su juridinių asmenų teisiniu statusu, taikymas

1. Juridiniai asmenys, kurie buvo įsteigti ir įregistruoti iki Civilinio kodekso įsigaliojimo galiojusių įstatymų nustatyta tvarka, laikomi juridiniais asmenimis ir įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Individualios įmonės ir ūkinės bendrijos, kurios buvo įsteigtos ir įregistruotos iki Civilinio kodekso įsigaliojimo galiojusių įstatymų nustatyta tvarka, įsigaliojus šiam kodeksui, laikomos neribotos atsakomybės juridiniais asmenimis be atskiro perregistravimo.

3. Įsigaliojus Civiliniam kodeksui, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų juridinių asmenų steigimo dokumentai galioja tiek, kiek neprieštarauja šio kodekso normoms.

14 straipsnis. Civilinio kodekso normų, susijusių su juridinio asmens pavadinimu, taikymas

Civilinio kodekso antrosios knygos IV skyriaus normos, susijusios su juridinio asmens pavadinimu, taikomos nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios.

15 straipsnis. Civilinio kodekso normų, susijusių su juridinio asmens steigimu ir registravimu juridinių asmenų registre, taikymas ir įsigaliojimas

1. Civilinio kodekso antrosios knygos V skyriaus normos, reglamentuojančios juridinių asmenų steigimą, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nustatytas išimtis, taikomos tiems juridiniams asmenims, kurie steigiami įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Civilinio kodekso 2.62 straipsnyje, 2.63 straipsnio 1 dalyje, 2.72 straipsnyje bei kituose Civilinio kodekso antrosios knygos V skyriaus straipsniuose nustatytos taisyklės dėl juridinio asmens registravimo juridinių asmenų registre bei duomenų atskleidimo įsigalioja nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios. Iki juridinių asmenų registro veiklos pradžios juridiniai asmenys registruojami ir jų duomenys atskleidžiami galiojančių įstatymų nustatyta tvarka.

16 straipsnis. Civilinio kodekso 2.70 straipsnio ir antrosios knygos VIII skyriaus normų taikymas ir įsigaliojimas

1. Civilinio kodekso antrosios knygos VIII skyriaus normos, reglamentuojančios juridinių asmenų pasibaigimą ir pertvarkymą, taikomos juridinių asmenų pasibaigimo ir pertvarkymo procedūroms, pradėtoms įsigaliojus šiam kodeksui. Jeigu juridinių asmenų likvidavimo ar reorganizavimo procedūros pradėtos iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, šios procedūros yra baigiamos pagal galiojusius įstatymus.

2. Civilinio kodekso 2.70 straipsnyje ir 2.106 straipsnio 4 punkte numatytos normos dėl juridinio asmens likvidavimo juridinio asmens registro tvarkytojo iniciatyva įsigalioja nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios.

17 straipsnis. Civilinio kodekso 2.79 straipsnio 4 dalies normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso 2.79 straipsnio 4 dalies normos įsigalioja nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios.

18 straipsnis. Civilinio kodekso antrosios knygos normų dėl atstovavimo taikymas

1. Civilinio kodekso antrosios knygos III dalies normos dėl atstovavimo taikomos atstovavimo santykiams, kurie atsiranda įsigaliojus šiam kodeksui, taip pat ir tiems atstovavimo santykiams, kurie atsiranda iki šio kodekso įsigaliojimo ir tęsiasi po jo įsigaliojimo.

2. Civilinio kodekso 2.178 straipsnio 2 dalies normos dėl prokūros registravimo taikomos nuo teisės akto, reglamentuojančio prokūros registravimą, įsigaliojimo.

19 straipsnis. Civilinio kodekso normų taikymas šeimos santykiams

1. Civilinio kodekso normos taikomos šeimos santykiams, atsirandantiems jam įsigaliojus.

2. Esant šeimos santykiams, atsiradusiems iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, šis kodeksas taikomas toms teisėms ir pareigoms, kurios atsiras jam įsigaliojus, bei iš šių teisių ir pareigų atsirandančioms pasekmėms.

20 straipsnis. Civilinio kodekso 3.14 straipsnio 2, 3, 4, 5 dalių normų taikymas

Civilinio kodekso 3.14 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalyse nustatytos normos dėl santuokinio amžiaus sumažinimo tvarkos netaikomos tais atvejais, kai iki šio kodekso įsigaliojimo asmenys yra pateikę prašymus pagal galiojusius šeimos įstatymus.

21 straipsnis. Civilinio kodekso nustatytų normų, susijusių su bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų apskaita, taikymas

1. Civilinio kodekso 3.24, 3.25, 3.304 straipsniuose nustatytos normos dėl bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų oficialios apskaitos taikomos toms santuokoms, kurios sudaromos įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Nuo Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo iki Civilinio kodekso įsigaliojimo bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų registravimo duomenis religinės bendruomenės ir bendrijos perduoda civilinės metrikacijos įstaigoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir religinių organizacijų susitarimo nustatyta tvarka.

22 straipsnis. Civilinio kodekso trečiosios knygos normų dėl santuokos negaliojimo taikymas

1. Civilinio kodekso trečiosios knygos III skyriaus normos dėl santuokos negaliojimo pagrindų ir tvarkos taikomos toms santuokoms, kurios sudaromos įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Civilinio kodekso trečiosios knygos III skyriaus normos dėl santuokos negaliojimo pasekmių taikomos santuokoms, pripažintoms negaliojančiomis šiam kodeksui įsigaliojus, nepaisant to, kada jos sudarytos.

23 straipsnis. Civilinio kodekso normų dėl santuokos nutraukimo taikymas

Civilinio kodekso trečiosios knygos IV skyriaus normos dėl santuokos nutraukimo taikomos, kai santuokos nutraukimo procedūros pradedamos įsigaliojus šiam kodeksui. Iki Civilinio kodekso įsigaliojimo pradėtos santuokos nutraukimo procedūros baigiamos pagal galiojusius įstatymus.

24 straipsnis. Civilinio kodekso normų dėl sutuoktinių turto pagal sutartį nustatyto teisinio režimo taikymas

1. Civilinio kodekso 3.83, 3.101–3.108 straipsniuose nustatytos normos dėl sutuoktinių turto pagal sutartį nustatyto teisinio režimo taikomos nuo vedybų sutarčių registro veiklos pradžios.

2. Iki Civilinio kodekso įsigaliojimo sutuoktinių įgyto turto teisinis režimas negali būti pakeistas vedybų sutartimi.

25 straipsnis. Civilinio kodekso trečiosios knygos VI skyriaus antrojo skirsnio normų taikymas

1. Civilinio kodekso trečiosios knygos VI skyriaus antrojo skirsnio normos, susijusios su sutuoktinių turto pagal įstatymus nustatytu teisiniu režimu, taikomos nepaisant to, ar tas turtas įgytas iki šio kodekso įsigaliojimo, ar jam įsigaliojus.

2. Civilinio kodekso trečiosios knygos VI skyriaus antrojo skirsnio normos, susijusios su sutuoktinių sandorių sudarymu, taikomos sandoriams, kurie sudaromi įsigaliojus šiam kodeksui.

3. Civilinio kodekso 3.88 straipsnio 3 dalies normos dėl bendrosios jungtinės nuosavybės pripažinimo taikomos, kai turtas registruojamas įsigaliojus šiam kodeksui.

26 straipsnis. Civilinio kodekso trečiosios knygos normų, susijusių su nepilnamečio vaiko turto tvarkymu, taikymas

Tėvai tvarko nepilnamečio vaiko turtą uzufrukto teisėmis, nepaisant to, ar tas turtas įgytas iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, ar jam įsigaliojus.

27 straipsnis. Civilinio kodekso trečiosios knygos XII skyriaus antrojo skirsnio normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso trečiosios knygos XII skyriaus antrojo skirsnio normos dėl valstybės išlaikymo nustatymo vaikams, kurie ilgiau kaip mėnesį negauna išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybes juos išlaikyti, įsigalioja nuo 2002 m. sausio 1 d.

28 straipsnis. Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyriaus normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso trečiosios knygos XV skyriaus normos dėl bendro gyvenimo neįregistravus santuokos įsigalioja nuo įstatymo, reglamentuojančio partnerystės įregistravimo tvarką, įsigaliojimo momento.

29 straipsnis. Civilinio kodekso normų, susijusių su globa ir rūpyba, taikymas

Nepilnamečiams, kuriems buvo nustatyta globa ir kuriems sukanka keturiolika metų, įsigaliojus Civiliniam kodeksui, globa pasibaigia, o jų globėjai tampa rūpintojais be papildomo sprendimo.

30 straipsnis. Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normų, susijusių su atskiromis daiktinėmis teisėmis, įsigaliojimas

1. Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normos, susijusios su valdymo teise, kaip savarankiška daiktine teise, servitutu, uzufruktu, užstatymo teise (superficies), ilgalaike nuoma, kaip savarankiška daiktine teise (emphyteusis), įsigalioja nuo 2003 m. liepos 1 d., išskyrus tuos atvejus, kai šių teisių nustatymo pagrindas yra įstatymas.

2. Teisių į daiktus suvaržymai, nustatyti iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, galioja ir įsigaliojus šiam kodeksui.

31 straipsnis. Civilinio kodekso 4.40 straipsnio 1 dalies taikymas

1. Iki Civilinio kodekso įsigaliojimo ant kito savininko žemės pastatyti statiniai nelaikomi jo žemės priklausiniais, jeigu galioję įstatymai ar sutartis nenustatė ko kita.

2. Jeigu tam pačiam asmeniui nuosavybės teise priklausantis žemės sklypas ir ant jo esantys statiniai iki Civilinio kodekso įsigaliojimo buvo įregistruoti Nekilnojamojo turto registre atskirais objektais, statiniai laikomi žemės sklypo priklausiniais, kai savininko prašymu padaromi specialūs pakeitimai šiame registre.

32 straipsnis. Civilinio kodekso 4.49 straipsnio normų taikymas

Civilinio kodekso 4.49 straipsnio normos dėl nuosavybės teisės į daiktą (turtą) įgijimo momento taikomos, kai sandoriai dėl daikto (turto) įgijimo sudaromi įsigaliojus šiam kodeksui.

33 straipsnis. Civilinio kodekso ketvirtosios knygos V skyriaus trečiojo skirsnio normų taikymas

Civilinio kodekso ketvirtosios knygos V skyriaus trečiojo skirsnio normos dėl įgyjamosios senaties taikomos ir tais atvejais, kai daikto valdymas prasidėjo iki šio kodekso įsigaliojimo ir tęsiasi jam įsigaliojus.

34 straipsnis. Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normų, susijusių su bendrosios nuosavybės teisės įgyvendinimu, taikymas

Bendraturčių teisėms ir pareigoms įgyvendinti taikomos Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normos, nepaisant to, ar tos teisės ir pareigos atsirado iki šio kodekso įsigaliojimo, ar jam įsigaliojus.

35 straipsnis. Civilinio kodekso 4. 100 straipsnio 4 dalies normų taikymas

Civilinio kodekso 4.100 straipsnio 4 dalies normos dėl nuosavybės teisės į visuomenės poreikiams paimamą nuosavybę perėjimo taikomos, kai nuosavybė paimama visuomenės poreikiams įsigaliojus šiam kodeksui.

36 straipsnis. Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normų, susijusių su servitutais, taikymas

Asmeniui nustatyti servitutai, kurie buvo įregistruoti iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, lieka galioti ir jam įsigaliojus, tačiau įsigaliojus šiam kodeksui servitutams *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios uzufruktus.

37 straipsnis. Civilinio kodekso 4.171 straipsnio ir 4.175–4.178 straipsnių normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso 4.171 straipsnio normos dėl bendrosios dalinės nuosavybės dalies įkeitimo ir 4.175–4.178 straipsnių bei kitos šio kodekso normos dėl priverstinės hipotekos įsigalioja nuo 2001 m. spalio 1 d.

38 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas paveldėjimo santykiams

1. Civilinio kodekso penktosios knygos normos taikomos paveldėjimo santykiams, kai palikimas atsiranda įsigaliojus šiam kodeksui.

2. Civilinio kodekso 5.8 straipsnis taikomas, jeigu, įsigaliojus šiam kodeksui, dar nebuvo pasibaigęs šio kodekso 5.8 straipsnyje nustatytas vienerių metų ieškinio senaties terminas.

39 straipsnis. Civilinio kodekso 5.32 ir 5.50 straipsnių normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso 5.32 straipsnio ir 5.50 straipsnio 6 dalies normos įsigalioja nuo testamentų registro veiklos pradžios.

40 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas testamento formai ir turiniui

Civilinio kodekso penktosios knygos normos dėl testamento formos ir turinio taikomos tiems testamentams, kurie sudaromi įsigaliojus šiam kodeksui.

41 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas prievoliniams santykiams

1. Civilinis kodeksas taikomas prievoliniams teisiniams santykiams, atsiradusiems po Kodekso įsigaliojimo, išskyrus šiame įstatyme nustatytas išimtis.

2. Jeigu prievoliniai teisiniai santykiai, atsirado iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, šis kodeksas taikomas toms teisėms ir pareigoms, kurios atsiras jam įsigaliojus.

3. Jeigu sutartinė prievolė vykdoma įsigaliojus Civiliniam kodeksui, jos vykdymą reglamentuoja šio kodekso normos. Šio kodekso normos taip pat taikomos perleidžiant reikalavimo teisę, perkeliant skolą, atsiskaitymams bei kitokiems veiksmams, kurie atliekami įsigaliojus šiam kodeksui.

4. Civilinio kodekso normos, reglamentuojančios prievolių pabaigą, taikomos, nepaisant jų atsiradimo momento, toms prievolėms, kurios pasibaigia įsigaliojus šiam kodeksui.

42 straipsnis. Civilinio kodekso 6.66–6.68 straipsnių taikymas

1. Civilinio kodekso 6.66 ir 6.67 straipsnių normos dėl kreditoriaus teisės ginčyti skolininko sudarytus sandorius (*actio Pauliana*) ir nesąžiningumo prezumpcijos taikomos ir ginčijant sandorius, sudarytus iki šio kodekso įsigaliojimo, jeigu nepasibaigę ieškinio senaties terminai, nustatyti ieškiniui pareikšti.

2. Civilinio kodekso 6.68 straipsnio normos dėl netiesioginio ieškinio taikomos ir priverstiniam reikalavimo teisės, atsiradusios iki šio kodekso įsigaliojimo, įgyvendinimui.

43 straipsnis. Civilinio kodekso taikymas sutarčių sudarymo tvarkai ir formai

Civilinio kodekso šeštosios knygos normos dėl atskirų rūšių sutarčių sudarymo tvarkos, formos reikalavimų, taip pat dėl jų teisinės registracijos taikomos toms sutartims, kurios sudaromos įsigaliojus šiam kodeksui.

44 straipsnis. Civilinio kodekso šeštosios knygos X skyriaus normų taikymas

Civilinio kodekso šeštosios knygos X skyriaus normos dėl restitucijos taikomos ir sprendžiant ginčus, kilusius iš civilinių santykių, atsiradusių iki šio kodekso įsigaliojimo, jeigu restitucija taikoma įsigaliojus šiam kodeksui.

45 straipsnis. Civilinio kodekso normų dėl sutarčių aiškinimo taikymas

Civilinio kodekso šeštosios knygos XIV skyriaus normos dėl sutarčių aiškinimo, nepaisant jų sudarymo momento, taikomos ir toms sutartims, kurios galioja įsigaliojus šiam kodeksui.

46 straipsnis. Civilinio kodekso šeštosios knygos XVI, XVII, XVIII skyrių normų taikymas

Civilinio kodekso šeštosios knygos XVI, XVII, XVIII skyrių normos dėl sutarčių vykdymo, neįvykdymo teisinių pasekmių, sutarčių pabaigos, nepaisant jų sudarymo momento, taikomos sutartims, kurios galioja ir pasibaigia įsigaliojus šiam kodeksui.

47 straipsnis. Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus normų taikymas

1. Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus antrojo skirsnio normos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikomos, jeigu sutartinės prievolės pažeistos įsigaliojus šiam kodeksui.

Jeigu šalys iki šio kodekso įsigaliojimo sudarytoje sutartyje numatė kitokią sutartinę atsakomybę už sutartinių prievolių nevykdymą ar netinkamą vykdymą, taikomos šalių sutartyje numatytos atsakomybės sąlygos, išskyrus Civilinio kodekso 6.252 straipsnyje nurodytus atvejus.

2. Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus trečiojo skirsnio normos dėl deliktinės atsakomybės taikomos, kai žala asmeniui, turtui padaroma ir atsiranda įsigaliojus šiam kodeksui. Jeigu žala asmeniui, turtui buvo padaryta iki Civilinio kodekso įsigaliojimo, tačiau žala atsiranda ir nukentėjęs asmuo kreipiasi dėl žalos atlyginimo įsigaliojus šiam kodeksui, žala atlyginama pagal šio kodekso normas, išskyrus atvejus, kai iki Civilinio kodekso įsigaliojimo padaryti veiksmai, dėl kurių atsiranda žala įsigaliojus šiam kodeksui, pagal jų padarymo metu galiojusius įstatymus nebuvo pagrindas atsakomybei atsirasti.

3. Civilinio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus ketvirtojo skirsnio normos dėl atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar netinkamos kokybės paslaugų, taikomos, kai žala padaroma įsigaliojus šiam kodeksui.

48 straipsnis. Civilinio kodekso šeštosios knygos normų taikymas atskiroms sutartims

1. Pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartims, taip pat lizingo (finansinės nuomos) sutartims taikomos teisės normos, galiojusios jų sudarymo metu, išskyrus šio įstatymo nustatytas išimtis. Civilinio kodekso 6.572 straipsnio 1 ir 2 dalių normos įsigalioja nuo registro, kuriame registruojamos lizingo sutartys, veiklos pradžios.

2. Civilinio kodekso 6.465 straipsnio 2 dalies norma taikoma tik po šio kodekso įsigaliojimo duotiems pažadams padovanoti turtą ar turtinę teisę.

3. Civilinio kodekso normos, imperatyviai nustatančios, kad tam tikros sutarčių sąlygos negalioja, taikomos ir sutartims, numatančioms tokias sąlygas, kurios buvo sudarytos iki šio kodekso įsigaliojimo, jeigu šios sąlygos dar nėra įvykdytos.

49 straipsnis. Civilinio kodekso šeštosios knygos XXXVII skyriaus normų įsigaliojimas

Civilinio kodekso 6.767 straipsnio 2 dalies normos dėl franšizės sutarties sudarymo fakto registravimo juridinių asmenų registre įsigalioja nuo juridinių asmenų registro veiklos pradžios.

50 straipsnis. Pasiūlymai Vyriausybei

Pasiūlyti Vyriausybei:

1) parengti šiuos įstatymų projektus:

a) iki 2001 m. gegužės 1 d. – 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvencijos dėl valdžios institucijų teisių ir taikytinos teisės nepilnamečių teisių gynimo srityje ratifikavimo įstatymo,

b) iki 2001 m. gegužės 1 d. – 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencijos dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės ratifikavimo įstatymo,

c) iki 2001 m. gegužės 1 d. – 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvencijos dėl eismo įvykiams taikytinos teisės ratifikavimo įstatymo,

d) iki 2002 m. gegužės 1 d. – dirbtinį apvaisinimą reglamentuojančio įstatymo,

e) iki 2003 m. sausio 1 d. – lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką reglamentuojančio įstatymo,

f) iki 2002 m. sausio 1 d. – partnerystės įregistravimo tvarką reglamentuojančio įstatymo;

2) patvirtinti šiuos teisės aktus:

a) iki 2001 m. gruodžio 1 d. – juridinių asmenų registro nuostatus,

b) iki 2001 m. gruodžio 1 d. – vedybų sutarčių registro nuostatus,

c) iki 2001 m. birželio 1 d. – testamentų registro nuostatus;

3) nustatyti:

a) iki 2001 m. gruodžio 1 d. – paskelbimo apie juridinio asmens įregistravimą, registro duomenų pakeitimą tvarką,

b) iki 2001 m. gruodžio 1 d. – pranešimo apie licencijos išdavimą, galiojimo sustabdymą ar panaikinimą juridinių asmenų registro tvarkymo įstaigai tvarką,

c) iki 2001 m. gegužės 1 d. – daiktų pardavimo ne šiai veiklai skirtose patalpose taisykles,

d) iki 2001 m. gegužės 1 d. – daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisykles,

e) iki 2001 m. gegužės 1 d. – įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų nuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos užmokesčio maksimalius dydžius;

4) parengti iki 2001 m. rugsėjo 1 d. – Vyriausybės nutarimą, reglamentuojantį valstybės teikiamo išlaikymo nepilnamečiams vaikams dydį, tvarką ir sąlygas;

5) patvirtinti Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriuos reikia suderinti su Civiliniu kodeksu, projektų parengimo priemonių planą;

6) įsteigti valstybės registrus, būtinus Civiliniam kodeksui įgyvendinti:

a) iki 2001 m. liepos 1 d. – testamentų registrą,

b) iki 2002 m. sausio 1 d. – juridinių asmenų registrą,

c) iki 2002 m. liepos 1 d. – vedybų sutarčių registrą;

7) pertvarkyti valstybės registrus, būtinus Civiliniam kodeksui įgyvendinti:

a) iki 2003 m. rugsėjo 1 d. – Nekilnojamojo turto registrą,

b) iki 2001 m. spalio 1 d. – hipotekos registrą;

8) parengti ir patvirtinti Civilinio kodekso įgyvendinimo priemonių finansavimo programą ir finansavimo lėšas numatyti valstybės biudžeto projekte.

51 straipsnis. Teisės aktų pripažinimas netekusiais galios

Įsigaliojus Civiliniam kodeksui, netenka galios šie teisės aktai:

1) Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 1964, Nr.19-138; 1966, Nr.9-65, Nr.33-237; 1967, Nr.36-348; 1969, Nr.6-61, Nr.15-132; 1970, Nr.24-177; 1972, Nr.30-241; 1973, Nr.12-107, Nr.36-332; 1974, Nr.12-107, Nr.30-310, 311; 1975, Nr.9-72; 1976, Nr.19-167; 1977, Nr.6-69, Nr.15-182, Nr.30-396; 1980, Nr.3-33; 1983, Nr.34-363; 1985, Nr.8-73; 1986, Nr.18-184; 1987, Nr.36-429; 1990, Nr.20-511, Nr.35-838; 1991, Nr.5-134, Nr.23-603, Nr.33-891; 1992, Nr.29-840, Nr.32-977, 979; 1994, Nr.8-120, Nr.44-805, Nr.91-1765; 1995, Nr.3-39, Nr.7-141, Nr.55-1357, Nr.59-1467, Nr.61-1535, Nr.103-2300; 1996, Nr.73-1745, Nr.93-2185, Nr.105-2394; 1997, Nr.17-363, 364, Nr.65-1535, Nr.67-1657, Nr.99-2502, Nr.104-2620, Nr.118-3043; 1998, Nr.9-200, Nr.16-378, Nr.20-503, Nr.29-763, Nr.57-1582, Nr.59-1651, Nr.115-3233; 1999, Nr.36-1064; 2000, Nr.54-1556);

2) Lietuvos Respublikos santuokos ir šeimos kodeksas (Žin., 1969, Nr.21-186; 1973, Nr.31-275; 1976, Nr.6-55, Nr.28-248; 1980, Nr.33-473; 1983, Nr.30-322; 1984, Nr.6-68; 1985, Nr.8-73; 1989, Nr.19-213; 1991, Nr.13-333; 1993, Nr.16-403, Nr.56-1077; 1994, Nr.89-1715; 1995, Nr.55-1359; 1997, Nr.19-409, Nr.99-2507; 1999, Nr.33-944; 2000, Nr.1-1, Nr.58-1713);

3) Lietuvos Respublikos žemės nuomos įstatymas (Žin., 1994, Nr.3-41; 1998, Nr.32-855, Nr.47-1293; 1999, Nr.64-2074);

4) Lietuvos Respublikos vaiko globos įstatymas (Žin., 1998, Nr.35-933; 2000, Nr.58-1702).

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS VALDAS ADAMKUS

PATVIRTINTAS
2000 m. liepos 18 d.
įstatymu Nr.VIII-1864

LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIS KODEKSAS

PIRMOJI KNYGA BENDROSIOS NUOSTATOS

I DALIS CIVILINIAI ĮSTATYMAI IR JŲ TAIKYMAS

I SKYRIUS CIVILINIAI ĮSTATYMAI IR JŲ REGLAMENTUOJAMI SANTYKIAI

1.1 straipsnis. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso reglamentuojami santykiai

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas reglamentuoja asmenų turtinius santykius ir su šiais santykiais susijusius asmeninius neturtinius santykius, taip pat šeimos santykius. Įstatymų nustatytais atvejais šis kodeksas taip pat reglamentuoja ir kitokius asmeninius neturtinius santykius.

2. Turtiniams santykiams, kurie pagrįsti įstatymų nustatytu asmenų pavaldumu valstybės institucijoms ir kurie tiesiogiai atsiranda, kai valstybės institucijos atlieka valdžios funkcijas (realizuojamas pavaldumas) arba įstatymų nustatytas asmenims pareigas valstybei ar jos taiko įstatymų nustatytas administracines ar baudžiamąsias sankcijas, įskaitant valstybės mokesčių, kitų privalomų rinkliavų ar įmokų valstybei ar jos institucijoms, valstybės biudžeto santykius, bei kitokiems santykiams, kuriuos reglamentuoja viešosios teisės normos, šio kodekso normos taikomos tiek, kiek šių santykių nereglamentuoja atitinkami įstatymai, taip pat šio kodekso įsakmiai nurodytais atvejais.

3. Darbo santykius reglamentuoja specialūs įstatymai. Šio kodekso normos darbo santykiams taikomos tiek, kiek jų nereglamentuoja specialūs įstatymai.

1.2 straipsnis. Civilinių santykių teisinio reglamentavimo principai

1. Civiliniai santykiai reglamentuojami vadovaujantis jų subjektų lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, sutarties laisvės, nesikišimo į privačius santykius, teisinio apibrėžtumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių, neleistinumo piktnaudžiauti teise ir visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principais.

2. Civilines teises gali apriboti tik įstatymai ar įstatymų pagrindu – teismas, jeigu toks apribojimas būtinas viešajai tvarkai, geros moralės principams, žmonių sveikatai ir gyvybei, asmenų turtui, jų teisėms ir teisėtiems interesams apsaugoti.

1.3 straipsnis. Civilinės teisės šaltiniai

1. Civilinės teisės šaltiniai yra Lietuvos Respublikos Konstitucija, šis kodeksas, kiti įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

2. Jeigu yra šio kodekso ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos šio kodekso normos, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas pirmenybę suteikia kitų įstatymų normoms.

3. Įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktus, kituose įstatymuose gali būti nustatytos kitokios, negu nustato šis kodeksas, civilinius teisinius santykius reglamentuojančios normos. Tokiu atveju šis kodeksas taikomas tiek, kiek kiti įstatymai nenustato kitaip.

4. Vyriausybės nutarimai ir kitų valstybės institucijų teisės aktai civilinius santykius gali reglamentuoti tik tiek, kiek įstatymų nustatyta. Jeigu Vyriausybės ar kitos valstybės institucijos teisės aktas prieštarauja šio kodekso ar kito įstatymo normoms, taikomos kodekso ar kito įstatymo normos.

5. Teismas turi teisę pripažinti negaliojančiu Civiliniam kodeksui ar kitam įstatymui prieštaraujantį teisės aktą ar jo dalį, jeigu šio akto ir Konstitucijos ar įstatymų atitikimo kontrolė neįeina į Konstitucinio Teismo kompetenciją. Teismas, pripažinęs tokį teisės aktą negaliojančiu,

sprendimo nuorašą per tris dienas privalo nusiųsti teisės aktą priėmusiai institucijai ar pareigūnui. Įsiteisėjęs teismo sprendimas skelbiamas „Valstybės žiniose“.
Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

1.4 straipsnis. Papročiai

1. Įstatymų ar sutarčių nustatytais atvejais civiliniai santykiai reglamentuojami pagal papročius.

2. Papročiai netaikomi, jeigu jie prieštarauja imperatyvioms įstatymo normoms arba sąžiningumo, protingumo ar teisingumo principams.

1.5 straipsnis. Teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principų taikymas

1. Civilinių teisinių santykių subjektai, įgyvendindami savo teises bei atlikdami pareigas, privalo veikti pagal teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus.

2. Kai įstatymai nedraudžia civilinių teisinių santykių subjektams šalių susitarimu nusistatyti tarpusavio teisių ir pareigų, šie subjektai turi vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

3. Jeigu įstatymai ar šalių susitarimas numato, kad tam tikrus klausimus teismas sprendžia savo nuožiūra, teismas privalo tai darydamas vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo kriterijais.

4. Teismas, aiškindamas įstatymus ir juos taikydamas, privalo vadovautis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais.

1.6 straipsnis. Įstatymų nežinojimas ar netinkamas jų nuostatų suvokimas

Įstatymų nežinojimas ar netinkamas jų nuostatų suvokimas neatleidžia nuo juose numatytų sankcijų taikymo ir nepateisina įstatymų reikalavimų nevykdymo ar netinkamo jų vykdymo.

1.7 straipsnis. Civilinių įstatymų galiojimas

1. Galioja tik įstatymų nustatyta tvarka paskelbti civiliniai įstatymai ir kiti civilinius santykius reglamentuojantys teisės aktai.

2. Civiliniai įstatymai ir kiti civilinius santykius reglamentuojantys teisės aktai negalioja atgaline tvarka.

1.8 straipsnis. Įstatymo ir teisės analogija

1. Civilinės teisės normų nesureglamentuotiems civiliniams santykiams taikomi panašius santykius reglamentuojantys civiliniai įstatymai (įstatymo analogija).

2. Jeigu nėra panašius santykius reglamentuojančių civilinių įstatymų, taikomi bendrieji teisės principai (teisės analogija).

3. Neleidžiama pagal analogiją taikyti specialių teisės normų, t. y. bendrųjų taisyklių išimtis numatančių normų.

1.9 straipsnis. Civilinio kodekso normų aiškinimo principai

1. Siekiant užtikrinti šio kodekso vientisumą ir atskirų struktūrinių dalių suderinamumą, taikant jo normas jos aiškinamos atsižvelgiant į šio kodekso sistemą bei struktūrą.

2. Šiame kodekse vartojami žodžiai ir jų junginiai aiškinami pagal jų bendrinę reikšmę, išskyrus atvejus, kai iš konteksto matyti, kad žodis ar žodžių junginys vartojamas specialiąja – teisine, technine ar kitokia reikšme. Jeigu bendrinė ir specialioji žodžio reikšmės nesutampa, pirmenybė teikiama specialiajai žodžio reikšmei.

3. Nustatant taikomos normos tikrąją prasmę, atsižvelgiama į šio kodekso ir aiškinamos normos tikslus bei uždavinius.

II SKYRIUS
TARPTAUTINĖ PRIVATINĖ TEISĖ

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1.10 straipsnis. Užsienio teisės taikymas

1. Civiliniams santykiams užsienio teisė taikoma, kai tai numato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, šalių susitarimai ar Lietuvos Respublikos įstatymai.

2. Nuoroda į užsienio teisę aprėpia visas teisės normas, taikytinas bylos faktams pagal tą teisę. Negalima atsisakyti taikyti užsienio teisę remiantis vien ta aplinkybe, kad taikytina teisės norma priskiriama viešajai teisei.

3. Nuoroda į taikytiną užsienio teisę reiškia nuorodą į atitinkamos valstybės vidaus materialinę teisę, o ne į šios valstybės tarptautinę privatinę teisę, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis.

4. Jeigu užsienio valstybės, kurios teisė turi būti taikoma pagal šio kodekso normas, atskirose teritorijos dalyse egzistuoja skirtingos teisės sistemos, tai nuoroda į taikytiną užsienio teisę reiškia nuorodą į atitinkamos teritorijos teisės sistemą, nustatomą pagal tos užsienio valstybės teisės numatytus kriterijus.

5. Jeigu užsienio valstybėje, kurios teisė turi būti taikoma pagal šio kodekso normas, egzistuoja kelios teisės sistemos, taikomos skirtingoms asmenų kategorijoms, tai taikytina teisės sistema nustatoma pagal tos valstybės teisės numatytus kriterijus.

6. Jeigu šio straipsnio 4 ir 5 dalyse numatytų kriterijų taikytina užsienio teisė nenustato, taikoma tos teisės sistemos teisė, su kuria byla yra glaudžiausiai susijusi.

1.11 straipsnis. Užsienio teisės taikymo apribojimas

1. Užsienio teisės normos netaikomos, jeigu jų taikymas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei kitų įstatymų įtvirtintai viešajai tvarkai. Tokiais atvejais taikomi Lietuvos Respublikos civiliniai įstatymai.

2. Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės, su kuria ginčas labiausiai susijęs, imperatyvios teisės normos taikomos nepaisant to, kad šalys savo susitarimu yra pasirinkusios kitokią užsienio teisę. Spręsdamas šiuos klausimus, teismas turi atsižvelgti į šių normų prigimtį, tikslus bei jų taikymo ar netaikymo pasekmes.

3. Pagal šį kodeksą taikytina užsienio teisė gali būti netaikoma, jeigu atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes ta teisė aiškiai nėra susijusi su byla ar jos dalimi, o su ja labiau yra susijusi kitos valstybės teisė. Ši taisyklė netaikoma, kai taikytina teisė pasirinkta sandorio šalių susitarimu.

1.12 straipsnis. Užsienio teisės turinio nustatymas

1. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ar įstatymų numatytais atvejais užsienio teisę taiko, aiškina bei jos turinį nustato teismas *ex officio* (savo iniciatyva).

2. Jeigu užsienio teisės taikymą numato šalių susitarimas, visus su taikomos užsienio teisės turiniu susijusius įrodymus, atsižvelgdama į tos teisės oficialų aiškinimą, jos taikymo praktiką ir doktriną atitinkamoje užsienio valstybėje, pateikia ginčo šalis, kuri remiasi užsienio teise. Ginčo šalies prašymu teismas gali padėti jai surinkti informaciją apie taikytiną užsienio teisę.

3. Jeigu teismui ar ginčo šaliai, kuri remiasi užsienio teise, nepavyksta įvykdyti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos pareigos, taikoma Lietuvos Respublikos teisė.

4. Išimtiniais atvejais, kai būtina imtis skubių laikinų asmens teisių ar jo turto apsaugos priemonių, kol bus nustatyta ginčui taikytina teisė ir jos turinys, teismas gali išspręsti neatidėliotinus klausimus taikydamas Lietuvos Respublikos teisę.

1.13 straipsnis. Tarptautinės sutartys

1. Jeigu Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse nustatytos kitokios taisyklės negu tos, kurias numato šis kodeksas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių normos.

2. Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys civiliniams santykiams taikomos tiesiogiai, išskyrus atvejus, kai tarptautinė sutartis numato, jog jos taikymui būtinas Lietuvos Respublikos vidaus teisės aktas.

3. Tarptautinių sutarčių normos turi būti taikomos ir aiškinamos atsižvelgiant į jų tarptautinį pobūdį ir būtinumą užtikrinti vienodą jų aiškinimą bei taikymą.

1.14 straipsnis. Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę *(renvoi)*

1. Jeigu taikytina užsienio teisė numato atgalinį nukreipimą į Lietuvos Respublikos teisę, Lietuvos Respublikos teisė taikoma tik šio kodekso arba užsienio teisės numatytais atvejais.

2. Jeigu taikytina užsienio teisė numato nukreipimą į trečiosios valstybės teisę, trečiosios valstybės teisė taikoma tik šio kodekso arba trečiosios valstybės teisės numatytais atvejais.

3. Jeigu nustatant asmens civilinį teisinį statusą taikytina užsienio teisė nukreipia atgal į Lietuvos Respublikos teisę, taikoma Lietuvos Respublikos teisė.

4. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalys netaikomos, jeigu taikytiną teisę yra pasirinkusios sandorio šalys, taip pat nustatant sandorio formai taikytiną teisę ir nesutartinėms prievolėms taikytiną teisę.

5. Jeigu pagal šio skyriaus normas turi būti taikoma tarptautinė sutartis (konvencija), atgalinių nukreipimų ir nukreipimo į trečiosios valstybės teisę klausimai sprendžiami pagal taikytinos tarptautinės sutarties (konvencijos) nuostatas.

ANTRASIS SKIRSNIS
FIZINIŲ ASMENŲ CIVILINIAM TEISINIAM STATUSUI TAIKYTINA TEISĖ

1.15 straipsnis. Užsienio piliečių ir asmenų be pilietybės civilinis teisnumas

1. Užsienio piliečiai Lietuvos Respublikoje turi tokį patį civilinį teisnumą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai. Šios taisyklės išimtis gali nustatyti Lietuvos Respublikos įstatymai.

2. Užsienio piliečių gimimo ar mirties momentas nustatomas pagal valstybės, kurioje buvo nuolatinė jų gyvenamoji vieta (šio kodekso 2.12 straipsnis) gimimo ar mirties metu, teisę.

3. Asmenys be pilietybės Lietuvos Respublikoje turi tokį patį civilinį teisnumą kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai. Šios taisyklės atskiras išimtis gali nustatyti Lietuvos Respublikos įstatymai.

4. Asmenų be pilietybės gimimo ar mirties momentas nustatomas pagal valstybės, kurioje buvo nuolatinė jų gyvenamoji vieta gimimo ar mirties metu, teisę.

1.16 straipsnis. Užsienio piliečių ir asmenų be pilietybės civilinis veiksnumas

1. Užsienio piliečių ir asmenų be pilietybės civilinis veiksnumas nustatomas pagal valstybės, kurioje yra jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę.

2. Jeigu šie asmenys neturi nuolatinės gyvenamosios vietos arba ją nustatyti sunku, jų veiksnumas nustatomas pagal valstybės, kurios teritorijoje šie asmenys sudarė atitinkamą sandorį, teisę.

3. Jeigu asmuo gyvena keliose valstybėse, taikoma valstybės, su kuria asmuo labiausiai susijęs, teisė.

4. Užsienio piliečiai ir asmenys be pilietybės, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje, pripažįstami neveiksniais ar ribotai veiksniais Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.

5. Nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimas nedaro įtakos veiksnumui, jeigu veiksnumas jau buvo įgytas iki nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo.

1.17 straipsnis. Draudimas remtis neveiksnumu

1. Asmuo negali remtis savo neveiksnumu pagal nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, jeigu pagal sandorio sudarymo vietos valstybės teisę jis buvo veiksnus, išskyrus atvejus, kai kita sandorio šalis žinojo arba turėjo žinoti apie to asmens neveiksnumą pagal jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

2. Šio straipsnio 1 dalies nuostatos netaikomos šeimos ir paveldėjimo teisei, taip pat daiktinėms teisėms.

1.18 straipsnis. Užsienio piliečių ir asmenų be pilietybės pripažinimas nežinia kur esančiais ar paskelbimas mirusiais

Užsienio piliečiai ir asmenys be pilietybės pripažįstami nežinia kur esančiais ir paskelbiami mirusiais pagal valstybės, kurios teritorijoje buvo paskutinė žinoma jų nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę.

TREČIASIS SKIRSNIS
JURIDINIAMS ASMENIMS AR KITOMS ORGANIZACIJOMS TAIKYTINA TEISĖ

1.19 straipsnis. Užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų civilinis teisnumas

1. Užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų civilinis teisnumas nustatomas pagal valstybės, kurioje šie juridiniai asmenys ar organizacijos yra įsteigti, teisę.

2. Jeigu juridinio asmens ar kitos organizacijos steigimo tvarka buvo pažeista, jo civilinis teisnumas nustatomas pagal faktinės jo veiklos vietos valstybės teisę.

3. Nesvarbu, kurioje valstybėje buvo įsteigtas juridinis asmuo ar kita organizacija, jo padalinių civilinis teisnumas nustatomas pagal Lietuvos Respublikos teisę, jeigu Lietuvos Respublikoje yra padalinio buveinė, verslo arba kitos veiklos pagrindinė vieta.

4. Juridinių asmenų ar kitų organizacijų, kurių viena yra Lietuvos Respublikoje, o kita – užsienio valstybėje, susijungimas, prijungimas arba buveinės perkėlimas turi įtakos jų civiliniam teisnumui Lietuvos Respublikoje tik tuo atveju, jeigu šie veiksmai buvo atlikti pagal abiejų valstybių teisę.

1.20 straipsnis. Klausimai, reglamentuojami pagal taikytiną teisę

1. Pagal šio kodekso 1.19 straipsnyje numatytą taikytiną teisę reglamentuojama:

1) juridinio asmens ar kitos organizacijos teisinė forma ir statusas;

2) juridinio asmens ar kitos organizacijos steigimas, reorganizavimas ir likvidavimas;

3) juridinio asmens ar kitos organizacijos pavadinimas;

4) juridinio asmens ar kitos organizacijos organų sistema ir jų kompetencija;

5) juridinio asmens ar kitos organizacijos civilinė atsakomybė;

6) juridinio asmens ar kitos organizacijos atstovavimas;

7) įstatymų ir steigimo dokumentų pažeidimo teisinės pasekmės.

2. Lietuvos Respublikoje įregistruoto juridinio asmens ar kitos organizacijos pavadinimas ginamas pagal Lietuvos Respublikos teisę.

1.21 straipsnis. Užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų atstovybėms ir filialams taikytina teisė

1. Užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų atstovybėms ir filialams, įregistruotiems Lietuvos Respublikoje, taikoma Lietuvos Respublikos teisė.

2. Bent vienas iš asmenų, veikiančių atstovybės ar filialo vardu, turi gyventi Lietuvos Respublikoje.

3. Asmenų, veikiančių Lietuvos Respublikoje registruotos atstovybės ar filialo vardu, teises ir pareigas (kompetenciją) nustato Lietuvos Respublikos teisė.

1.22 straipsnis. Juridinių asmenų ar kitų organizacijų atstovams ir jų civilinei atsakomybei taikytina teisė

1. Jeigu pagal užsienio teisę įsteigtas juridinis asmuo ar kita organizacija veikia Lietuvos Respublikoje, tai asmenų, veikiančių to juridinio asmens ar kitos organizacijos vardu ir interesais, civilinė atsakomybė nustatoma pagal Lietuvos Respublikos teisę.

2. Juridinis asmuo ar kita organizacija negali reikalauti pripažinti negaliojančiu savo organo ar kito atstovo, viršijusio kompetenciją (įgaliojimus), sudarytą sandorį, jeigu jų įgaliojimų apribojimai nenustatyti kitos sandorio šalies nuolatinės gyvenamosios ar buveinės valstybės teisėje, išskyrus atvejus, kai kita sandorio šalis žinojo ar atsižvelgiant į jos padėtį ar santykius su kita šalimi turėjo žinoti tuos apribojimus.

1.23 straipsnis. Valstybei ir jos institucijoms, savivaldybėms ir jų institucijoms kaip civilinių teisinių santykių subjektams taikoma teisė

Valstybės ir jos institucijų, savivaldybių ir jų institucijų civilinis teisnumas nustatomas pagal atitinkamos valstybės teisę.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

ŠEIMOS TEISINIAMS SANTYKIAMS TAIKYTINA TEISĖ

1.24 straipsnis. Susitarimui tuoktis taikytina teisė

1. Susitarimą tuoktis ir jo teisines pasekmes nustato susitarimo šalių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

2. Jeigu susitarimo tuoktis šalių nuolatinės gyvenamosios vietos yra skirtingose valstybėse, tai susitarimą tuoktis ir jo teisines pasekmes nustato susitarimo sudarymo vietos valstybės arba vienos šalies nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba valstybės, kurios pilietis yra viena šalis, teisė, atsižvelgiant į tai, su kurios valstybės teise ginčas yra glaudžiausiai susijęs.

1.25 straipsnis. Teisė, taikytina santuokos sudarymo sąlygoms

1. Santuokinį veiksnumą ir kitas santuokos sudarymo sąlygas nustato Lietuvos Respublikos teisė.

2. Santuoka registruojama Lietuvos Respublikos civilinės metrikacijos įstaigose, jeigu bent vieno santuoką sudarančiųjų nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvoje arba bent vienas yra Lietuvos Respublikos pilietis santuokos sudarymo metu.

3. Užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės, neturinčių nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, santuokinis veiksnumas ir kitos santuokos sudarymo sąlygos gali būti nustatomos pagal abiejų norinčių tuoktis asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę, jeigu sudaryta santuoka bus pripažįstama bent vieno norinčiojo tuoktis nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje.

4. Užsienio valstybėje teisėtai sudaryta santuoka pripažįstama Lietuvos Respublikoje, išskyrus atvejus, kai abu sutuoktiniai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje, santuoką sudarė užsienio valstybėje turėdami tikslą išvengti santuokos pripažinimo negaliojančia pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

1.26 straipsnis. Santuokos sudarymo tvarkai taikytina teisė

Santuokos sudarymo tvarka nustatoma pagal santuokos sudarymo vietos valstybės teisę. Santuoka taip pat pripažįstama galiojančia, jeigu jos sudarymo tvarka atitinka bent vieno sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba valstybės, kurios pilietis jis buvo santuokos sudarymo metu, teisės reikalavimus.

1.27 straipsnis. Asmeniniams sutuoktinių santykiams taikytina teisė

1. Sutuoktinių asmeniniams santykiams taikoma jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

2. Jeigu sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos yra skirtingose valstybėse, jų asmeniniams santykiams taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktiniai neturėjo bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma valstybės, su kuria sutuoktinių asmeniniai santykiai yra glaudžiausiai susiję, teisė. Jeigu negalima nustatyti, su kuria valstybe sutuoktinių asmeniniai santykiai yra glaudžiausiai susiję, taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

1.28 straipsnis. Turtiniams sutuoktinių santykiams taikytina teisė

1. Sutuoktinių turto teisinį statusą nustato jų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos yra skirtingose valstybėse, taikoma valstybės, kurios piliečiai yra abu sutuoktiniai, teisė. Jeigu sutuoktiniai yra skirtingų valstybių piliečiai ir niekada neturėjo bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma santuokos sudarymo vietos valstybės teisė.

2. Sutuoktinių turto teisinį statusą pagal sutartis nustato sutuoktinių susitarimu pasirinktos valstybės teisė. Šiuo atveju sutuoktiniai gali pasirinkti valstybės, kurioje yra ar ateityje bus nuolatinė gyvenamoji vieta, teisę arba valstybės, kurioje buvo sudaryta santuoka ar kurios pilietis yra vienas sutuoktinis, teisę. Sutuoktinių susitarimas dėl taikytinos teisės galioja, jeigu jis atitinka jų pasirinktos valstybės arba susitarimo sudarymo vietos valstybės teisės reikalavimus.

3. Susitarimu pasirinkta taikytina teisė gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu tretieji asmenys šį faktą žinojo ar turėjo žinoti.

4. Sutuoktinių susitarimu pasirinkta taikytina teisė gali būti panaudota sprendžiant ginčą, susijusį su daiktinėmis teisėmis į nekilnojamąjį daiktą, tik tais atvejais, kai buvo laikomasi nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybėje nustatytų šio turto ir daiktinių teisių į jį viešo registravimo reikalavimų.

5. Sutuoktinių susitarimui dėl turto teisinio statuso pakeitimo taikoma tokio pakeitimo metu buvusios sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu sutuoktiniai turto teisinio statuso keitimo metu gyveno skirtingose valstybėse, taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė arba, jos nesant, teisė, kuri nustato turtinius sutuoktinių santykius.

1.29 straipsnis. Gyvenimui skyrium (separacijai) ir santuokos nutraukimui taikytina teisė

1. Gyvenimą skyrium (separaciją) ir santuokos nutraukimą nustato sutuoktinių nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

2. Jeigu sutuoktiniai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, taikoma paskutinės jų bendros nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, o kai tokios bendros vietos nėra, – bylą nagrinėjančio teismo valstybės teisė.

3. Jeigu valstybės, kurios piliečiai yra abu sutuoktiniai, teisė draudžia nutraukti santuoką arba nustato specialias santuokos nutraukimo sąlygas, santuoka gali būti nutraukta pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, kai vienas sutuoktinis taip pat yra ir Lietuvos Respublikos pilietis arba turi nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje.

1.30 straipsnis. Santuokos pripažinimo negaliojančia, jos nutraukimo ir gyvenimo skyrium (separacijos) bylų jurisdikcija

Santuokos pripažinimo negaliojančia, jos nutraukimo ir gyvenimo skyrium (separacijos) bylos priklauso Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso numatytais atvejais.

1.31 straipsnis. Vaikų kilmės nustatymui (legitimacijai) taikytina teisė

1. Vaiko kilmė (tėvystės ar motinystės pripažinimas, nustatymas ar nuginčijimas) nustatoma arba pagal valstybės, kurios piliečiu tapo vaikas gimdamas, arba pagal valstybės, pripažįstamos kaip vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta jo gimimo momentu, arba pagal vieno iš vaiko tėvų nuolatinės gyvenamosios vietos ar valstybės, kurios piliečiu jis buvo vaiko gimimo momentu, teisę, atsižvelgiant į tai, kurios iš šių valstybių teisė yra palankesnė vaikui.

2. Vaiko kilmės nustatymo pasekmes nustato vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

3. Vaiko kilmės klausimus sprendžia Lietuvos Respublikos teismai ar kitos Lietuvos valstybės institucijos, jeigu vaiko ar vieno iš jo tėvų nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje.

4. Vaiko tėvo (motinos) veiksnumas pripažįstant tėvystę (motinystę) nustatomas pagal valstybės, kurioje yra jo (jos) nuolatinė gyvenamoji vieta tėvystės (motinystės) pripažinimo metu, teisę. Tėvystės (motinystės) pripažinimo formai taikoma tėvystės (motinystės) pripažinimo vietos arba vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

5. Šio straipsnio nuostatos taip pat taikomos nesusituokusiems tėvams gimusio vaiko kilmės nustatymui (legitimacijai).

1.32 straipsnis. Vaikų ir tėvų tarpusavio santykiams taikytina teisė

1. Vaikų ir tėvų asmeniniams ir turtiniams santykiams taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

2. Jeigu nė vienas iš vaiko tėvų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, o vaikas ir abu jo tėvai yra tos pačios valstybės piliečiai, taikoma valstybės, kurios piliečiai jie visi yra, teisė.

1.33 straipsnis. Įvaikinimo santykiams taikytina teisė

1. Įvaikinimo santykiai nustatomi pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę.

2. Jeigu yra aišku, kad įvaikinus pagal įvaikinamo vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę įvaikinimas nebus pripažįstamas įtėvių (įtėvio) nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje ar valstybėje, kurios piliečiai jie (jis) yra, gali būti įvaikinama pagal šių valstybių teisę, jeigu tai nepakenks vaiko interesams. Jeigu neaišku, ar įvaikinimas bus pripažintas kitoje valstybėje, įvaikinti draudžiama.

3. Įvaikio ir įtėvių bei jų giminaičių tarpusavio santykiams taikoma įtėvių (įtėvio) nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

4. Bylos, susijusios su įvaikinimu, priklauso Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai, jeigu vaiko ar jo įtėvių (įtėvio) nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje.

1.34 straipsnis. Nepilnamečių gynimui, jų globai ir rūpybai taikytina teisė

Nepilnamečių gynimui, jų globai ir rūpybai taikytina teisė nustatoma pagal 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvenciją dėl valdžios institucijų teisių ir taikytinos teisės nepilnamečių teisių gynimo srityje.

1.35 straipsnis. Pilnamečių šeimos narių globai ir rūpybai taikytina teisė

1. Pilnamečių šeimos narių globą ir rūpybą nustato šių asmenų nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė.

2. Bylos, susijusios su pilnamečių asmenų globa ar rūpyba, priklauso Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijai, jeigu tokio asmens nuolatinė gyvenamoji ar turto buvimo vieta yra Lietuvos Respublikoje.

1.36 straipsnis. Šeimos narių tarpusavio išlaikymo (alimentiniams) santykiams taikytina teisė

Šeimos narių tarpusavio išlaikymo (alimentiniams) santykiams taikytina teisė nustatoma pagal 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvenciją dėl išlaikymo prievolėms taikytinos teisės.

PENKTASIS SKIRSNIS
SUTARTINĖMS PRIEVOLĖMS TAIKYTINA TEISĖ

1.37 straipsnis. Sutartinėms prievolėms taikytina teisė

1. Sutartinėms prievolėms taikoma prievolės šalių susitarimu pasirinkta teisė. Toks šalių susitarimas gali būti numatytas pagal šalių sudarytos sutarties sąlygas arba gali būti nustatomas pagal faktines bylos aplinkybes. Šalys savo susitarimu gali pasirinkti tam tikros valstybės teisę, kuri bus taikoma visai sutarčiai arba atskirai jos daliai ar atskiroms dalims.

2. Šalys savo susitarimu bet kada gali pakeisti anksčiau pasirinktą sutartinei prievolei taikytiną teisę kita teise. Taikytinos teisės pakeitimas galioja atgaline tvarka, tačiau negali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis ir nepadaro sutarties negaliojančios.

3. Aplinkybė, kad šalys susitarimu pasirinko sutarčiai taikytiną užsienio teisę, nėra pagrindas atsisakyti taikyti Lietuvos Respublikos ar kitos valstybės imperatyvias teisės normas, kurių šalys savo susitarimu negali pakeisti ar jų atsisakyti.

4. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma valstybės, su kuria sutartinė prievolė yra labiausiai susijusi, teisė. Tokiu atveju preziumuojama, kad labiausiai su prievole pagal sutartį yra susijusi valstybė, kurios teritorijoje yra:

1) šalies, kuri turi įvykdyti pareigą, labiausiai būdingą tai sutarčiai, nuolatinė gyvenamoji vieta ar centrinė administracija. Jeigu prievolė yra labiau susijusi su prievolės šalies verslo vietos valstybės teise, taikoma verslo vietos valstybės teisė;

2) nekilnojamojo daikto buvimo vieta, kai sutarties dalykas yra teisė į nekilnojamąjį daiktą ar teisė naudoti nekilnojamąjį daiktą;

3) vežėjo pagrindinė verslo vieta vežimo sutarties sudarymo metu, jeigu toje pat valstybėje, kur yra vežėjo pagrindinė verslo vieta, buvo pakrauti kroviniai ar yra krovinio siuntėjo pagrindinė buveinė arba krovinio išsiuntimo vieta.

5. Šio straipsnio 4 dalis netaikoma, jeigu sutarčiai labiausiai būdingos pareigos įvykdymo vietos nustatyti negalima ir toje dalyje nustatytomis prezumpcijomis negalima remtis, nes iš bylos aplinkybių matyti, kad sutartis yra labiau susijusi su kita valstybe.

6. Draudimo sutartims taikoma valstybės, kurios teritorijoje yra draudiko nuolatinė gyvenamoji ar verslo vieta, o nekilnojamojo daikto draudimo atveju – valstybės, kurios teritorijoje yra daiktas, teisė.

7. Arbitražiniam susitarimui taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę sutartį, o jei ši negalioja, arbitražinio susitarimo sudarymo vietos teisė, o kai sudarymo vietos nustatyti neįmanoma, – arbitražo vietos valstybės teisė.

8. Sutartims, sudarytoms biržoje ar aukcione, taikoma biržos ar aukciono vietos valstybės teisė.

1.38 straipsnis. Sandorio formai taikytina teisė

1. Sandorio formai taikytina teisė nustatoma pagal šio kodekso 1.37 straipsnio 1 dalies nuostatas.

2. Jeigu sandorio šalys susitarimu nepasirinko taikytinos teisės, sandorio formai taikoma sandorio sudarymo vietos teisė. Skirtingose valstybėse esančių šalių sudaryta sutartis taip pat galioja, jeigu jos forma atitinka bent vienos iš tų valstybių tokio sandorio formai taikomus teisės reikalavimus.

3. Sandorių, kurių dalykas yra nekilnojamasis daiktas ar teisės į jį, forma turi atitikti nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisės reikalavimus.

4. Vartojimo sutarčių, sudarytų šio kodekso 1.39 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais, formai yra taikoma vartotojo nuolatinės gyvenamosios vietos teisė.

1.39 straipsnis. Užsienio teisės taikymo vartojimo sutartims ypatumai

1. Šiame ir kituose šio kodekso straipsniuose minima vartojimo sutartimi yra laikoma sutartis dėl prekių ar paslaugų įsigijimo, kurią fizinis asmuo (vartotojas) su prekių ar paslaugų pardavėju (tiekėju) sudaro su vartotojo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t. y. vartotojo asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti.

2. Šio kodekso 1.37 straipsnio 1 dalyje numatyta sutarties šalių teisė pasirinkti sutartinei prievolei taikytiną teisę neatima ir neriboja vartotojo teisės ginti savo interesus priemonėmis ir būdais, kuriuos nustato jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė, jeigu:

1) vartojimo sutartis buvo sudaryta jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje pagal specialią ofertą ar reklamą toje šalyje;

2) vartotojas buvo kitos sutarties šalies paskatintas vykti į užsienio valstybę sudaryti sutarties;

3) kita šalis ar jos atstovas gavo užsakymą iš vartotojo šio nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje.

3. Jeigu vartojimo sutarties šalys nepasirinko taikytinos teisės, taikoma valstybės, kurioje yra vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, teisė.

4. Šio straipsnio nuostatos netaikomos vežimo sutartims, taip pat paslaugų sutartims, pagal kurias vartotojui paslaugos teikiamos tik kitoje valstybėje, o ne Lietuvos Respublikoje.

1.40 straipsnis. Įgaliojimo formai, galiojimo terminui ir turiniui taikytina teisė

Įgaliojimo formai taikoma valstybės, kurioje jis išduotas, teisė. Įgaliojimo galiojimo terminas, jeigu nenurodytas įgaliojime, taip pat atstovo teisės ir pareigos, atstovo ir atstovaujamojo tarpusavio atsakomybė bei jų atsakomybė tretiesiems asmenims yra nustatoma pagal valstybės, kurioje atstovas veikia, teisę.

1.41 straipsnis. Dovanojimo sutartims taikytina teisė

1. Dovanojimo sutartims taikoma dovanotojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė, išskyrus nekilnojamojo daikto dovanojimo sutartis, šioms sutartims taikoma nekilnojamojo daikto buvimo vietos teisė.

2. Dovanojimo sutartis negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu jos forma atitinka dovanojimo sutarties sudarymo vietos arba dovanotojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisės reikalavimus.

1.42 straipsnis. Reikalavimo perleidimui ar skolos perkėlimui taikytina teisė

1. Su reikalavimo perleidimu ar skolos perkėlimu susijusiems santykiams taikoma šalių susitarimu pasirinkta teisė.

2. Šalių pasirinkta teisė perleidžiant reikalavimą negali būti panaudota prieš skolininką, jeigu nebuvo gautas jo sutikimas dėl pasirinktos taikytinos teisės.

3. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės, su reikalavimo perleidimu ir skolos perkėlimu susijusiems santykiams taikoma teisė, reglamentuojanti pagrindinę prievolę, dėl kurios atsirandantis reikalavimas (skola) yra perleidžiamas (perkeliama).

4. Reikalavimo perleidimo ar skolos perkėlimo formai taikoma reikalavimo perleidimui ar skolos perkėlimui taikytina teisė.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS
PADARYTOS ŽALOS (DELIKTINĖMS) PRIEVOLĖMS TAIKYTINA TEISĖ

1.43 straipsnis. Dėl padarytos žalos atsirandančioms prievolėms taikytina teisė

1. Šalių teisės ir pareigos pagal prievoles, atsirandančias dėl padarytos žalos, nukentėjusiojo pasirinkimu nustatomos pagal valstybės, kurioje padarytas veiksmas ar buvo kitokių žalą sukėlusių aplinkybių, teisę arba pagal žalos atsiradimo vietos valstybės teisę.

2. Jeigu veiksmo padarymo ar kitokių aplinkybių arba žalos atsiradimo vietos valstybės nustatyti neįmanoma, taikoma valstybės, su kuria yra labiausiai susijusi ta žalos atlyginimo byla, teisė.

3. Po žalos padarymo šalys gali susitarti, kad žalos atlyginimui bus taikoma bylą nagrinėjančio teismo vietos valstybės teisė.

4. Jeigu abiejų šalių nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje pat valstybėje, žalos atlyginimui taikoma šios valstybės teisė.

5. Prievolėms, atsirandančioms dėl netinkamos kokybės produktų padarytos žalos, taikoma žalos padarymo vietos valstybės teisė, jeigu šioje valstybėje yra nukentėjusiojo nuolatinė gyvenamoji vieta ar atsakingo už žalą asmens verslo vieta arba šioje valstybėje nukentėjusysis įsigijo produktą. Jeigu nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje yra atsakingo už žalą asmens verslo vieta arba šioje valstybėje nukentėjusysis įsigijo produktą, tai taikoma nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu pagal šioje dalyje išvardytus kriterijus taikytinos teisės nustatyti negalima, taikoma atsakingo už žalą asmens verslo vietos valstybės teisė, išskyrus atvejus, kai ieškovas savo reikalavimą grindžia žalos padarymo vietos valstybės teise.

6. Remiantis prievolėms, atsirandančioms dėl žalos padarymo, taikytina teise nustatomos civilinės atsakomybės sąlygos, jos mastas, atsakingas asmuo, atleidimo nuo civilinės atsakomybės sąlygos.

1.44 straipsnis. Eismo įvykio metu padarytos žalos atlyginimui taikytina teisė

Reikalavimams atlyginti žalą, padarytą eismo įvykio metu, taikytina teisė nustatoma pagal 1971 m. gegužės 4 d. Hagos konvenciją dėl eismo įvykiams taikytinos teisės.

1.45 straipsnis. Reikalavimams atlyginti asmeninėms neturtinėms teisėms padarytą žalą taikytina teisė

1. Reikalavimams atlyginti asmeninėms neturtinėms teisėms visuomenės informavimo priemonių veiksmais padarytą žalą taikoma nukentėjusiojo pasirinkimu nukentėjusiojo nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos arba žalos atsiradimo vietos valstybės teisė, arba žalą padariusio asmens nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė.

2. Replikai (paneigimui) taikoma valstybės, kurioje buvo paskelbta publikacija ar iš kurios buvo transliuojama radijo ar televizijos laida, teisė.

1.46 straipsnis. Reikalavimams atlyginti nesąžininga konkurencija padarytą žalą taikytina teisė

Reikalavimams atlyginti nesąžininga konkurencija padarytą žalą taikoma valstybės, kurios rinkoje atsirado nesąžiningos konkurencijos neigiamos pasekmės, teisė. Jeigu nesąžininga konkurencija pažeidė tik pavienio asmens interesus, taikoma valstybės, kurios teritorijoje yra nukentėjusiojo verslo vieta, teisė.

1.47 straipsnis. Skolininkų daugetas

Jeigu žalą padarė keli asmenys, taikytina teisė nustatoma atskirai kiekvienam iš jų pagal šio kodekso 1.43 straipsnio nuostatas.

SEPTINTASIS SKIRSNIS
DAIKTINĖMS TEISĖMS TAIKYTINA TEISĖ

1.48 straipsnis. Nuosavybės teisiniams santykiams taikytina teisė

1. Nuosavybės teisė ir kitos daiktinės teisės į nekilnojamąjį ir kilnojamąjį daiktą nustatomos pagal valstybės, kurioje buvo tas daiktas jo teisinės padėties pasikeitimo metu, teisę. Daiktas pripažįstamas nekilnojamuoju ar kilnojamuoju pagal jo buvimo vietos valstybės teisę.

2. Nuosavybės ir kitų daiktinių teisių oficialiai registracijai taikoma valstybės, kurioje yra daiktas jo registravimo metu, teisė.

3. Nuosavybės teisė ir kitos daiktinės teisės į vežamą daiktą (krovinį) nustatomos pagal šio daikto paskyrimo vietos valstybės teisę.

4. Nuosavybės teisė į nekilnojamąjį daiktą, kai yra įgyjamoji senatis, nustatoma pagal daikto buvimo vietos valstybės teisę.

1.49 straipsnis. Šalių teisė pasirinkti kilnojamajam daiktui taikytiną teisę

1. Kaip taikytiną teisių į kilnojamąjį daiktą atsiradimui ir pabaigai teisę šalys susitarimu gali pasirinkti daikto išsiuntimo ar paskyrimo vietos valstybės teisę arba sandoriui taikytiną teisę.

2. Aplinkybė, kad šalys pasirinko tokią taikytiną teisę, negali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis.

1.50 straipsnis. Teisės į kilnojamąjį daiktą suvaržymams taikytina teisė

1. Jeigu teisė į daiktą, kuris įvežamas į Lietuvos Respubliką, yra suvaržytas užsienyje, tai pripažįstama, kad ši teisė yra suvaržyta ir Lietuvos Respublikoje.

2. Užsienyje atsiradusi daikto sulaikymo teisė galioja ir įvežtam į Lietuvos Respubliką kilnojamajam daiktui, tačiau ji negali būti panaudota prieš sąžiningus trečiuosius asmenis.

3. Daikto sulaikymo teisę eksportuojamam kilnojamajam daiktui nustato daikto paskyrimo vietos valstybės teisė.

1.51 straipsnis. Įkeitimui taikytina teisė

1. Teisių, vertybinių popierių ir reikalavimo teisės įkeitimą nustato šalių susitarimu pasirinkta teisė, tačiau taikytinos teisės pasirinkimas negali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis.

2. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės, reikalavimo teisę ir vertybinių popierių įkeitimą nustato kreditoriaus nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė, o kitų teisių įkeitimą – šioms teisėms taikytina teisė.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS
INTELEKTINEI NUOSAVYBEI TAIKYTINA TEISĖ

1.52 straipsnis. Su intelektinės nuosavybės teise susijusioms sutartims taikytina teisė

1. Jeigu šalys nepasirinko taikytinos teisės (šio kodekso 1.37 straipsnis), su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusioms sutartims taikoma šias teises perleidžiančios ar suteikiančios teisę jomis naudotis šalies nuolatinės gyvenamosios ar verslo vietos valstybės teisė.

2. Darbdavio ir darbuotojo sutartims dėl intelektinės nuosavybės objekto sukūrimo darbo metu taikoma darbo sutartims taikytina teisė.

1.53 straipsnis. Intelektinės nuosavybės teisės ir jų gynimui taikytina teisė

1. Intelektinės nuosavybės teisėms ir jų gynimui taikoma valstybės, kurioje prašoma apginti šias teises, teisė.

2. Jeigu yra pažeistos intelektinės nuosavybės teisės, šalys po žalos padarymo savo susitarimu kaip taikytiną teisę gali pasirinkti bylą nagrinėjančio teismo vietos valstybės teisę.

DEVINTASIS SKIRSNIS
KITOKIOMS PRIEVOLĖMS TAIKYTINA TEISĖ

1.54 straipsnis. Dėl turto nepagrįsto įgijimo ar sutaupymo atsirandančioms prievolėms taikytina teisė

1. Iš prievolės, įvykdytos be teisinio pagrindo, atsirandantiems reikalavimams taikoma valstybės, pagal kurios įstatymus nustatytinas prievolės teisinis pagrindas, teisė.

2. Dėl turto nepagrįsto įgijimo neteisėtais veiksmais atsirandantiems reikalavimams taikoma valstybės, kur buvo atlikti neteisėti veiksmai, teisė.

3. Jeigu turtas buvo nepagrįstai įgytas ar sutaupytas egzistuojant šalių teisiniam santykiui, taikoma tą teisinį santykį nustatanti teisė.

1.55 straipsnis. Vienašaliams sandoriams taikytina teisė

Vienašaliams sandoriams taikoma valstybės, kurioje jie buvo sudaryti, teisė.

1.56 straipsnis. Vertybiniams popieriams taikytina teisė

1. Čekiams ir vekseliams taikomos 1931 m. kovo 19 d. Ženevos konvencija dėl įstatymų kolizijų naudojant čekius sprendimo ir 1930 m. birželio 7 d. Ženevos konvencija dėl įstatymų kolizijų naudojant įsakomuosius ir paprastuosius vekselius sprendimo.

2. Kitiems vertybiniams popieriams taikoma jų išleidimo (išdavimo) vietos valstybės teisė.

1.57 straipsnis. Atsiskaitymų valiutai taikytina teisė

1. Atsiskaitymų valiuta nustatoma pagal valstybės, kurioje turi būti atliktas mokėjimas, teisę, jeigu šalys savo susitarimu nėra pasirinkusios atsiskaitymų valiutos.

2. Visais kitais atvejais valiutai taikoma valiutos valstybės teisė.

1.58 straipsnis. Kitais pagrindais atsirandančioms prievolėms taikytina teisė

Dėl kito asmens reikalų tvarkymo atsirandančioms prievolėms ir kitais šiame skyriuje nenumatytais pagrindais atsirandančioms prievolėms taikoma valstybės, kurioje buvo prievolių atsiradimo pagrindas, teisė.

1.59 straipsnis. Ieškinio senačiai taikytina teisė

Ieškinio senatis nustatoma pagal teisę, kuri taikoma civilinių teisinių santykių dalyvių teisėms ir pareigoms nustatyti.

DEŠIMTASIS SKIRSNIS
PAVELDĖJIMO SANTYKIAMS TAIKYTINA TEISĖ

1.60 straipsnis. Veiksnumas pagal testamentą

Testatoriaus galėjimas sudaryti, pakeisti ar panaikinti testamentą nustatomas pagal testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisę. Jeigu asmuo nuolatinės gyvenamosios vietos neturėjo ar ją nustatyti neįmanoma, tai galėjimas sudaryti testamentą nustatomas pagal jo sudarymo vietos valstybės teisę.

1.61 straipsnis. Testamento forma

1. Testamento, jo pakeitimo ar panaikinimo formai taikoma šių aktų sudarymo vietos valstybės teisė.

2. Testamentas, jo pakeitimas ar panaikinimas taip pat galioja, jeigu šių aktų forma atitinka testatoriaus nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisės reikalavimus arba valstybės, kurios pilietis testatorius buvo šių aktų sudarymo metu, arba jo gyvenamosios vietos valstybės šių aktų sudarymo ar mirties metu teisės reikalavimus. Testamentas dėl nekilnojamojo daikto, taip pat tokio testamento pakeitimas ar panaikinimas galioja, jeigu jų forma atitinka nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisę.

1.62 straipsnis. Kitiems paveldėjimo teisės santykiams taikytina teisė

1. Kitiems paveldėjimo teisės santykiams, išskyrus su nekilnojamųjų daiktų paveldėjimu susijusius, taikoma valstybės, kurios teritorijoje buvo nuolatinė palikėjo gyvenamoji vieta jo mirties momentu, teisė. Nekilnojamojo daikto paveldėjimo santykiams taikoma nekilnojamojo daikto buvimo vietos valstybės teisė.

2. Jeigu palikimas atsirado po Lietuvos Respublikos piliečio mirties, tai nepaisant taikytinos teisės jo įpėdiniai, gyvenantys Lietuvos Respublikoje ir turintys teisę į privalomąją palikimo dalį, paveldi šią dalį pagal Lietuvos Respublikos teisę, išskyrus nekilnojamuosius daiktus.

3. Jeigu pagal paveldėjimo santykiams taikytiną teisę turtas negali pereiti užsienio valstybei, kai kitų įpėdinių nėra, o turtas yra Lietuvoje, tai šis turtas pereina Lietuvos Respublikos nuosavybėn.

II DALIS
SANDORIAI

III SKYRIUS
SANDORIŲ SAMPRATA IR FORMA

1.63 straipsnis. Sandorių samprata ir rūšys

1. Sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas.

2. Sandoriai gali būti vienašaliai, dvišaliai ir daugiašaliai.

3. Vienašaliu laikomas sandoris, kuriam sudaryti būtina ir pakanka vienos šalies valios.

4. Iš vienašalio sandorio atsiranda pareigos jį sudariusiam asmeniui. Kitiems asmenims iš vienašalio sandorio pareigos atsiranda tik įstatymų nustatytais atvejais arba kai tie asmenys sutinka.

5. Vienašaliams sandoriams prievoles ir sutartis reglamentuojančios teisės normos taikomos tiek, kiek tai neprieštarauja įstatymams ir vienašalio sandorio esmei.

6. Dvišaliu laikomas sandoris, kuriam sudaryti būtina dviejų šalių suderinta valia.

7. Daugiašaliu laikomas sandoris, kuriam sudaryti reikalinga suderinta trijų ir daugiau šalių valia.

1.64 straipsnis. Valios išreiškimo forma

1. Sandorį sudarančio asmens laisva valia gali būti išreikšta žodžiu, raštu, veiksmu ar kitokia valios išreiškimo forma.

2. Asmens valia gali būti numanoma atsižvelgiant į konkrečias sandorio sudarymo aplinkybes.

3. Tylėjimas laikomas asmens valios išraiška tik įstatymų ar sandorio šalių susitarimo numatytais atvejais.

1.65 straipsnis. Valios išreiškimas viešu skelbimu

1. Įstatymų ar sutarties nustatytais atvejais asmuo turi teisę išreikšti savo valią viešu skelbimu šio straipsnio nustatyta tvarka (viešas įgaliojimas, viešas įgaliojimo panaikinimas ir kt.).

2. Viešas skelbimas skelbiamas paskutinės žinomos kitos sandorio šalies gyvenamosios ar verslo vietos arba viešai išreiškiančio savo valią asmens gyvenamosios ar verslo vietos laikraštyje ir pagrindiniuose Lietuvos Respublikos dienraščiuose Civilinio proceso kodekso nustatyta viešo teismo pranešimų ir šaukimų skelbimo tvarka. Teismas prireikus gali nustatyti ir kitokią asmens valios viešo skelbimo tvarką.

3. Preziumuojama, kad valios išreiškimas tapo žinomas kitai sandorio šaliai praėjus keturiolikai dienų nuo paskutinio viešo paskelbimo dienos. Tačiau ši prezumpcija netaikoma, jeigu savo valią viešai paskelbęs asmuo neatliko visų įmanomų ir jam prieinamų veiksmų kitos sandorio šalies gyvenamajai ar verslo vietai nustatyti.

4. Apie asmens valią viešai skelbiama valią reiškiančiojo lėšomis.

1.66 straipsnis. Sąlyginis sandoris

1. Teisių arba pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pabaigą sandoris gali padaryti priklausomus nuo tam tikrų sąlygų buvimo ar nebuvimo.

2. Sandoris laikomas sudarytu su atidedamąja sąlyga, jeigu šalys sandoriu nustatomų teisių ir pareigų atsiradimą padarė priklausomą nuo tokios aplinkybės, kurios buvimas ar nebuvimas nežinomas.

3. Sandoris laikomas sudarytu su naikinamąja sąlyga, jeigu šalys sandoriu nustatomų teisių ir pareigų pasibaigimą padarė priklausomą nuo aplinkybės, kurios buvimas ar nebuvimas nežinomas.

4. Jeigu teisių ar pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pabaigą šalys padarė priklausomus nuo neteisėtos arba viešajai tvarkai ar gerai moralei prieštaraujančios sąlygos įvykdymo arba nuo neteisėtų veiksmų atlikimo, tai toks sandoris yra niekinis.

1.67 straipsnis. Nesąžiningo sukliudymo ar padėjimo sąlygai atsirasti pasekmės

1. Jeigu sąlygai atsirasti nesąžiningai sukliudė šalis, kuriai ta sąlyga nenaudinga, tai pripažįstama, kad sąlyga buvo.

2. Jeigu sąlygai atsirasti nesąžiningai padėjo šalis, kuriai ta sąlyga naudinga, tai pripažįstama, kad sąlygos nebuvo.

1.68 straipsnis. Kitos sąlyginio sandorio pasekmės

1. Jeigu sąlyga sandorio sudarymo metu jau buvo, tai sandoris laikomas besąlyginiu, kai ta sąlyga atidedamoji, arba niekiniu, kai ta sąlyga naikinamoji.

2. Jeigu sandorio sudarymo metu buvo aišku, kad sąlygos neatsiras, tai sandoris laikomas besąlyginiu, kai ta sąlyga atidedamoji, arba niekiniu, kai ta sąlyga naikinamoji.

3. Jeigu atidedamosios sąlygos objektyviai negali būti, tai sandoris yra niekinis, o jeigu objektyviai negali būti naikinamosios sąlygos, sandoris yra besąlyginis.

4. Jeigu atidedamosios sąlygos buvimas išimtinai priklauso tik nuo skolininko valios, tai sandoris yra niekinis.

1.69 straipsnis. Sandorio sudarymo vieta

1. Vienašalio sandorio sudarymo vieta laikoma sandorio šalies valios išreiškimo vieta (įgaliojimo sudarymo, testamento patvirtinimo vieta ir t. t.).

2. Dvišalio ar daugiašalio sandorio sudarymo vieta laikoma oferento gyvenamoji ar verslo vieta, jeigu šalių susitarimo ar įstatymų nenumatyta kas kita.

3. Jeigu sandoriui sudaryti nebūtina, kad oferentas gautų pranešimą apie akceptą, tai sandorio sudarymo vieta laikoma akceptanto gyvenamoji ar verslo vieta arba akceptanto faktinių veiksmų atlikimo vieta.

1.70 straipsnis. Sandorių sudarymo tvarka

1. Fiziniai asmenys sandorius sudaro patys arba per atstovus. Neleidžiama sudaryti sandorio per atstovą, jeigu to pobūdžio sandorį kaip to sandorio šalis gali sudaryti tik asmeniškai pats fizinis asmuo, taip pat įstatymų numatytų kitų sandorių.

2. Juridinių asmenų vardu sandorius sudaro jų steigimo dokumentuose numatyti organai arba atstovai.

1.71 straipsnis. Sandorių forma

1. Sandoriai sudaromi žodžiu, raštu (paprasta arba notarine forma) arba konkliudentiniais veiksmais.

2. Sandoris, kuriam įstatymai nenustato konkrečios formos, laikomas sudarytu, jeigu iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį (konkliudentiniai veiksmai).

1.72 straipsnis. Žodinė sandorių forma

1. Sandoriai, kuriems įstatymai ar šalių susitarimas nenustato rašytinės formos, gali būti sudaromi žodžiu.

2. Su rašytinės sutarties vykdymu susiję sandoriai gali būti sudaromi žodžiu, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai.

1.73 straipsnis. Rašytinė sandorių forma

1. Paprasta rašytine forma turi būti sudaromi:

1) fizinių asmenų sandoriai, kai sandorio suma sudarymo metu yra didesnė kaip penki tūkstančiai litų, išskyrus sandorius, kurie ir įvykdomi sudarymo metu;

2) juridinių asmenų steigimo sandoriai;

3) prekių pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartys;

4) draudimo sutartys;

5) arbitražiniai susitarimai;

6) kilnojamojo daikto nuomos ilgesniam nei vienerių metų terminui sutartys;

7) preliminarinės sutartys;

8) asmens išlaikymo iki gyvos galvos (rentos) sutartys;

9) taikos sutartys;

10) kiti sandoriai, kuriems šis kodeksas ar kiti įstatymai nustato privalomą paprastą rašytinę formą.

2. Rašytinės formos sandoriai sudaromi surašant vieną dokumentą, pasirašomą visų sandorio šalių, arba šalims apsikeičiant atskirais dokumentais. Rašytinės formos dokumentui prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą.

3. Šalys susitarimu gali nustatyti papildomų rašytinės sandorio formos reikalavimų (tam tikrų asmenų parašų buvimas, dokumento antspaudavimas, specialios formos dokumento surašymas ir t. t.) bei numatyti tokių papildomų reikalavimų nesilaikymo teisines pasekmes. Kai šalys šių reikalavimų nesilaiko, sandoris laikomas nesudarytu, jeigu šalių susitarimu nenustatyta ko kita.

1.74 straipsnis. Notarinė sandorių forma

1. Notarine forma turi būti sudaromi:

1) daiktinių teisių į nekilnojamąjį daiktą perleidimo ir daiktinių teisių bei nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai;

2) vedybų sutartys (ikivedybinė ir povedybinė);

3) kiti sandoriai, kuriems šis kodeksas nustato privalomą notarinę formą.

1.75 straipsnis. Teisinė sandorių registracija

1. Įstatymas gali nustatyti privalomą tam tikrų sandorių teisinę registraciją. Šalims sandoris galioja, nors ir nėra privalomai įregistruotas. Šalių teisės ir pareigos tokiais atvejais atsiranda ne nuo sandorio įregistravimo, o nuo to momento, kuris yra nustatytas įstatyme ar šalių susitarimu, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas nustato, kad šalių teisės ir pareigos atsiranda tik nuo sandorio įregistravimo.

2. Neįregistravusios sandorio šalys negali panaudoti sandorio fakto prieš trečiuosius asmenis ir įrodinėti savo teisių prieš trečiuosius asmenis remdamosi kitais įrodymais.

3. Jeigu tą patį daiktą ar daiktines teises įgijo keli asmenys, tačiau vienas asmuo sandorį įregistravo, o kiti ne, tai laikoma, kad daiktą ar daiktines teises įgijo sandorį įregistravęs asmuo. Jeigu nė vienas asmuo sandorio neįregistravo, laikoma, kad teises įgijo pirmasis sandorį sudaręs asmuo.

4. Jeigu tas pačias teises į daiktą ar daiktines teises įregistravo keli asmenys, tai laikoma, kad teises įgijo pirmasis sandorį įregistravęs asmuo.

5. Privalomą sandorių teisinę registraciją atliekančių valstybės institucijų ar kitų organizacijų darbuotojų neteisėtais veiksmais asmenims padarytą žalą atlygina valstybė.

1.76 straipsnis. Rašytinės formos sandorių pasirašymas

1. Rašytinės formos sandorius turi pasirašyti juos sudarę asmenys. Jeigu fizinis asmuo dėl fizinio trūkumo, ligos ar kitokių priežasčių negali pats pasirašyti, jo pavedimu sandorį gali už jį pasirašyti kitas asmuo. Už kitą asmenį pasirašiusio asmens parašą turi patvirtinti notaras arba įmonės, įstaigos ar organizacijos, kurioje jis dirba ar mokosi, vadovas ar jo pavaduotojas, arba stacionarinės gydymo įstaigos, kurioje jis gydosi, vyriausiasis gydytojas ar jo pavaduotojas, arba karinio dalinio vadas ar jo pavaduotojas, kai sandorį sudaro karys, arba tolimajame plaukiojime

esančio laivo kapitonas, kartu nurodydami priežastį, dėl kurios sudarantis sandorį asmuo pats negalėjo pasirašyti.

2. Jeigu sandoris buvo sudarytas panaudojant telekomunikacijų galinius įrenginius, tai visais atvejais privalo būti pakankamai duomenų sandorio šalims nustatyti. Jeigu tokių duomenų nėra, šalys, kilus ginčui, negali remtis liudytojų parodymais sandorio sudarymo faktui įrodyti.

1.77 straipsnis. Kitokios, negu įstatymo leidžiama, formos sandorių sudarymas

1. Sandoriai, kuriuos įstatymas leidžia sudaryti žodžiu, taip pat gali būti sudaromi paprastos rašytinės formos ar notarinės formos.

2. Notarinės formos gali būti ir tie sandoriai, kuriems sudaryti įstatymas nustato paprastą rašytinę formą.

IV SKYRIUS
NEGALIOJANTYS SANDORIAI

1.78 straipsnis. Niekiniai ir nuginčijami sandoriai

1. Sandoris laikomas niekiniu, jeigu jis, vadovaujantis įstatymais, negalioja, nepaisant to, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu. Šalys negali niekinio sandorio patvirtinti.

2. Sandoris, kurį pripažinti negaliojančiu būtinas teismo sprendimas, yra nuginčijamas sandoris.

3. Niekiniu sandoris gali būti laikomas tik tada, kai yra įstatymų nustatyti pagrindai.

4. Ieškinį dėl nuginčijamo sandorio pripažinimo negaliojančiu gali pareikšti tik įstatymų nurodyti asmenys.

5. Reikalavimą dėl niekinio sandorio teisinių pasekmių taikymo gali pareikšti bet kuris suinteresuotas asmuo. Niekinio sandorio teisines pasekmes ir niekinio sandorio faktą teismas konstatuoja *ex officio* (savo iniciatyva).

1.79 straipsnis. Nuginčijamo sandorio patvirtinimas

1. Šalis, turinti teisę sandorį nuginčyti, gali jį patvirtinti per kitos sandorio šalies arba įstatymų nustatytą terminą. Patvirtinusi sandorį, šalis netenka teisės jį ginčyti.

2. Preziumuojama, kad šalis sandorį patvirtino, jeigu po to, kai ji įgijo galimybę sandorį patvirtinti arba nuginčyti:

1) sandorį visiškai ar iš dalies įvykdė;

2) pareikalavo, kad kita šalis įvykdytų sandorį;

3) užtikrino kitai šaliai savo prievolių įvykdymą;

4) visiškai ar iš dalies perleido kitam asmeniui pagal tą sandorį įgytas teises.

1.80 straipsnis. Imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujančio sandorio negaliojimas

1. Imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja.

2. Kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenumato kitokių sandorio negaliojimo pasekmių.

3. Restitucijos taisykles nustato šio kodekso šeštosios knygos normos.

4. Turtas, buvęs pripažinto negaliojančiu sandorio dalyku, negali būti išreikalautas iš jį sąžiningai įgijusio trečiojo asmens, išskyrus šio kodekso 4.96 straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse numatytus atvejus.

1.81 straipsnis. Viešajai tvarkai ar gerai moralei prieštaraujančio sandorio negaliojimas

1. Viešajai tvarkai ar gerai moralei prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja.

2. Jeigu sandoris negalioja dėl šio straipsnio 1 dalyje numatytų priežasčių, šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalyje numatytos taisyklės netaikomos, kai abi šalys žinojo ar turėjo žinoti, jog sandoris prieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei.

3. Vienašalė ar dvišalė restitucija galima, jeigu jos taikymas neprieštarauja imperatyvioms įstatymų normoms ar gerai moralei, t. y. kai nebuvo pasiektas viešajai tvarkai ar geros moralės

normoms prieštaraujančio sandorio tikslas, o viešosios teisės normos nenustato tokio sandorio šalims turtinių sankcijų.

1.82 straipsnis. Juridinio asmens teisnumui prieštaraujančio sandorio negaliojimas

1. Sandoriai, sudaryti privataus juridinio asmens valdymo organų, pažeidžiant privataus juridinio asmens steigimo dokumentuose nustatytą jų kompetenciją ar prieštaraujantys juridinio asmens tikslams, gali būti pripažinti negaliojančiais tik tais atvejais, kai kita sandorio šalis veikė nesąžiningai, t. y. žinojo ar turėjo žinoti, kad tas sandoris prieštarauja privataus juridinio asmens veiklos tikslams. Juridinio asmens steigimo dokumentų paskelbimo faktas tokiais atvejais nėra pakankamas kitos šalies nesąžiningumo įrodymas, todėl juridinis asmuo turi įrodyti, kad kita sandorio šalis tikrai veikė nesąžiningai (šio kodekso 2.74, 2.83–2.85 straipsniai).

2. Viešųjų juridinių asmenų sudaryti sandoriai, prieštaraujantys jų veiklos tikslams, gali būti pripažįstami negaliojančiais.

3. Ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu šiame straipsnyje numatytais pagrindais turi teisę pareikšti pats juridinis asmuo, jo steigėjas (steigėjai) arba juridinio asmens dalyvis (dalyviai). Įstatymai gali nustatyti ir kitus asmenis, turinčius teisę pareikšti tokį ieškinį, arba specialius reikalavimus, kuriuos turi atitikti tą ieškinį reiškiantys asmenys (pvz., tam tikro akcijų (balsų) skaičiaus turėjimas).

4. Tokiems sandoriams yra taikomos šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalies nuostatos.

1.83 straipsnis. Įstatymų nustatyta tvarka neįregistruoto ar licencijos verstis tam tikra veikla neturinčio juridinio asmens vardu sudaryto sandorio teisinės pasekmės

1. Pagal įstatymų nustatyta tvarka neįregistruoto juridinio asmens vardu sudarytą sandorį teisės ir pareigos atsiranda jį sudariusiam asmeniui, jeigu nėra kito pagrindo tokį sandorį pripažinti negaliojančiu.

2. Pagal sandorius, sudarytus juridinio asmens vardu iki juridinio asmens įregistravimo, šiuos sandorius sudarę asmenys atsako solidariai, jeigu įregistruotas juridinis asmuo neprisiima prievolių pagal tuos sandorius (šio kodekso 2.61 straipsnis).

1.84 straipsnis. Neveiksnaus fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Nepilnamečio iki keturiolikos metų sudarytas sandoris negalioja, išskyrus smulkius buitinius sandorius, kuriuos pagal šį kodeksą ir kitus įstatymus nepilnamečiai iki keturiolikos metų gali sudaryti savarankiškai.

2. Fizinio asmens, kuris įstatymų nustatyta tvarka yra pripažintas neveiksniu dėl psichinės ligos ar silpnaprotystės, sudarytas sandoris negalioja.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytais atvejais, be šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalyje numatytų pasekmių, veiksnioji šalis privalo atlyginti antrajai šaliai šios turėtas išlaidas, taip pat jos turto netekimą ar sužalojimą, jeigu veiksnioji šalis žinojo arba turėjo žinoti, kad antroji šalis yra neveiksni.

4. Ieškinį dėl tokio sandorio pripažinimo negaliojančiu gali pareikšti neveiksnaus asmens atstovai pagal įstatymą ir prokuroras. Jeigu sandoris yra naudingas neveiksniam asmeniui, jo atstovas pagal įstatymą įstatymų nustatyta tvarka sandorį gali patvirtinti.

1.85 straipsnis. Alkoholiniais gėrimais arba narkotinėmis medžiagomis piktnaudžiaujančio fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Fizinio asmens, kurio veiksnumas apribotas dėl piktnaudžiavimo alkoholiniais gėrimais arba narkotinėmis medžiagomis, be rūpintojo sutikimo sudarytas turto ar daiktinės teisės perdavimo sandoris, išskyrus smulkius buitinius sandorius, gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal rūpintojo ar prokuroro ieškinį.

2. Jeigu toks sandoris pripažįstamas negaliojančiu, taikomos šio kodekso 1.84 straipsnio 3 dalies nuostatos.

3. Rūpintojas gali duoti sutikimą sudaryti sandorį ir po jo sudarymo, jeigu sandoris yra naudingas asmeniui, kurio veiksnumas apribotas.

1.86 straipsnis. Tariamojo sandorio negaliojimas

1. Tik dėl akių (neketinant sukurti teisinių pasekmių) sudarytas sandoris negalioja.

2. Tokiems sandoriams taikomos šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalies nuostatos.

1.87 straipsnis. Apsimestinio sandorio negaliojimas

1. Jeigu sandoris sudarytas kitam sandoriui pridengti, taikomos sandoriui, kurį šalys iš tikrųjų turėjo galvoje, taikytinos taisyklės.

2. Jeigu apsimestiniu sandoriu yra pažeistos trečiųjų asmenų teisės ar teisėti interesai, šie asmenys, gindami savo teises, gali panaudoti apsimetimo faktą prieš apsimestinio sandorio šalis.

3. Apsimestinio sandorio šalys apsimestinio sandorio sudarymo fakto negali panaudoti prieš trečiuosius asmenis, kurie sąžiningai įgijo teises apsimestinio sandorio pagrindu.

1.88 straipsnis. Nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų be tėvų ar rūpintojų sutikimo sudarytą sandorį, išskyrus sandorius, kuriuos toks nepilnametis pagal šį kodeksą ar kitus įstatymus turi teisę sudaryti savarankiškai, gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal to nepilnamečio tėvų ar rūpintojų ieškinį.

2. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytas sandoris pripažįstamas negaliojančiu, taikomos šio kodekso 1.84 straipsnio 3 dalies nuostatos.

3. Nepilnamečio atstovai pagal įstatymą gali duoti sutikimą sudaryti sandorį ir po jo sudarymo, jeigu sandoris naudingas nepilnamečiui.

1.89 straipsnis. Savo veiksmų reikšmės negalėjusio suprasti fizinio asmens sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Fizinio asmens, kuris nors ir būdamas veiksnus, sandorio sudarymo metu buvo tokios būsenos, kad negalėjo suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, sudarytas sandoris gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal šio fizinio asmens ieškinį.

2. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytas sandoris pripažįstamas negaliojančiu, tai, be šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalyje numatytų pasekmių šaliai, kuri sandorio sudarymo metu negalėjo suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, tos šalies turėtas išlaidas, taip pat jos turto netekimą ar sužalojimą atlygina antroji šalis, jeigu ši antroji šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad su ja sandorį sudaręs asmuo buvo tokios būsenos.

1.90 straipsnis. Dėl suklydimo sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Iš esmės suklydus sudarytas sandoris gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal klydusios šalies ieškinį.

2. Suklydimu laikoma klaidinga prielaida apie egzistavusius esminius sandorio faktus sandorio sudarymo metu.

3. Jeigu iš esmės suklydus sudarytas sandoris pripažįstamas negaliojančiu, tai taikomos šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalies nuostatos. Be to, šalis, pagal kurios ieškinį sandoris pripažintas negaliojančiu, turi teisę reikalauti iš antrosios šalies atlyginti turėtas išlaidas, taip pat savo turto netekimą ar sužalojimą, jeigu įrodo, kad suklydo dėl antrosios šalies kaltės. Jeigu tai neįrodyta, šalis, pagal kurios ieškinį sandoris pripažintas negaliojančiu, privalo atlyginti antrajai šaliai turėtas išlaidas, taip pat jos turto netekimą ar sužalojimą.

4. Suklydimas turi esminės reikšmės, kai buvo suklysta dėl paties sandorio esmės, jo dalyko ar kitų esminių sąlygų arba dėl kitos sandorio šalies civilinio teisinio statuso ar kitokių aplinkybių, jeigu normaliai atidus ir protingas asmuo, žinodamas tikrąją reikalų padėtį, panašioje situacijoje sandorio nebūtų sudaręs arba būtų jį sudaręs iš esmės kitokiomis sąlygomis. Suklydimas taip pat laikomas esminiu, jeigu klydo abi šalys arba vieną šalį suklaidino kita šalis, neturėdama tikslo apgauti, taip pat kai viena šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad kita šalis suklydo, o reikalavimas, kad suklydusi šalis įvykdytų sutartį, prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ar protingumo principams.

5. Suklydimas negali būti laikomas turinčiu esminės reikšmės, jeigu šalis suklydo dėl savo didelio neatsargumo arba dėl aplinkybių, dėl kurių riziką buvo prisiėmusi ji pati, arba, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, būtent jai tenka rizika suklysti.

6. Dėl šalies valios išraiškos ar jos perdavimo įvykusi klaida laikoma valią išreiškusios šalies suklydimu.

7. Suklydusi šalis neturi teisės reikalauti pripažinti sutartį negaliojančia, jeigu ji savo teises ir interesus adekvačiai gali apginti kitais gynimo būdais.

1.91 straipsnis. Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo, taip pat dėl šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi ar dėl susidėjusių sunkių aplinkybių sudaryto sandorio pripažinimas negaliojančiu

1. Dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo ar realaus grasinimo arba dėl vienos šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi sudarytas sandoris, taip pat sandoris, kurį asmuo dėl susidėjusių aplinkybių buvo priverstas sudaryti labai nenaudingomis sąlygomis, gali būti teismo tvarka pripažintas negaliojančiu pagal nukentėjusiojo ieškinį.

2. Jeigu sandoris pripažintas negaliojančiu dėl vienos iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų priežasčių, tai antroji šalis privalo grąžinti nukentėjusiajam visa, ką ji yra gavusi pagal sandorį, o kai to negalima grąžinti, – atlyginti to vertę pinigais. Be to, kaltoji šalis turi atlyginti nukentėjusiajam visas turėtas išlaidas.

3. Jeigu sandoris pripažintas negaliojančiu dėl apgaulės, smurto, ekonominio spaudimo, realaus grasinimo ar dėl šalies atstovo piktavališko susitarimo su antrąja šalimi, tai nukentėjusysis taip pat turi teisę reikalauti atlyginti tokiais veiksmais jam padarytą neturtinę žalą.

4. Šiame straipsnyje vartojama samprata „realus grasinimas“ reiškia kitos sandorio šalies ar trečiojo asmens nepateisinamus ir neteisėtus prieš sandorio šalį, jos tėvus, vaikus, sutuoktinį, senelius, vaikaičius arba kitus artimuosius šalies giminaičius, arba jų turtą ar reputaciją nukreiptus veiksmus, kurie duoda pagrindą manyti, kad gali būti padaryta žalos šiems asmenims, jų turtui ar reputacijai, ir šaliai nelieka kitos protingumo kriterijus atitinkančios alternatyvos, kaip tik sudaryti sutartį. Realiu grasinimu taip pat laikoma kitos sandorio šalies ar trečiojo asmens grasinimas panaudoti ekonominio spaudimo priemones ekonomiškai silpnesnę ar iš esmės ekonomiškai priklausomą sandorio šalį priversti, kad ši sudarytų jai ypač ekonomiškai nenaudingą sandorį. Nustatydamas, buvo ar ne realaus grasinimo faktas, teismas turi atsižvelgti į šalies, kuriai buvo grasinta, amžių, finansinę bei ekonominę būklę, lytį, veiksmų pobūdį ir kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes.

5. Apgaulė taip pat gali būti sandorio šalies tylėjimas, t. y. aplinkybių, kurias žinodama kita sandorio šalis nebūtų sudariusi sandorio, nuslėpimas, jeigu, vadovaujantis protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principais, tos aplinkybės turėjo būti atskleistos kitai šaliai, arba aktyvūs veiksmai, kuriais siekiama suklaidinti kitą sandorio šalį dėl sandorio efekto, jo esminių sąlygų, sandorį sudarančio asmens civilinio teisinio subjektiškumo bei kitų esminių aplinkybių.

6. Jeigu apgaulę, smurtą ar grasinimus panaudojo ne kita sandorio šalis, o trečiasis asmuo, sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu tik tuo atveju, jei kita sandorio šalis žinojo arba turėjo žinoti šiuos faktus.

7. Dėl apgaulės sudaryto sandorio pripažinimo negaliojančiu faktas negali būti panaudotas prieš sąžiningus trečiuosius asmenis, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis.

1.92 straipsnis. Įgaliojimus viršijusio atstovo sudaryto sandorio negaliojimas

Jeigu asmens atstovo įgaliojimus apribojo įstatymai ar sutartis ir atstovas šiuos apribojimus viršija, toks sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu pagal atstovaujamojo ieškinį, jeigu atstovaujamasis sandorio nepatvirtino (šio kodekso 2.133 straipsnis).

1.93 straipsnis. Sandorio negaliojimas dėl įstatymų reikalaujamos sandorio formos nesilaikymo

1. Įstatymų reikalaujamos formos nesilaikymas sandorį daro negaliojantį tik tuo atveju, kada toks negaliojimas įsakmiai nurodytas įstatymuose.

2. Įstatymų reikalaujamos paprastos rašytinės formos nesilaikymas atima iš šalių teisę, kai kyla ginčas dėl sandorio sudarymo ar jo įvykdymo fakto, remtis liudytojų parodymais šį faktą įrodyti, o įstatymuose įsakmiai nurodytais atvejais sandorį daro negaliojantį.

3. Įstatymų reikalaujamos notarinės formos nesilaikymas sandorį daro negaliojantį.

4. Jeigu viena iš šalių visiškai ar iš dalies įvykdė sandorį, kuriam būtinas notaro patvirtinimas, o antroji šalis vengia įforminti sandorį notarine tvarka, teismas įvykdžiusios sandorį šalies reikalavimu turi teisę pripažinti sandorį galiojančiu. Šiuo atveju sandorio po to notarine tvarka įforminti nebereikia.

5. Jeigu sandoris negalioja dėl to, kad nesilaikoma įstatymų reikalaujamos formos, atsiranda šio kodekso 1.80 straipsnio 2 dalyje numatytos pasekmės.

6. Šio straipsnio 2 dalies nuostatų teismas gali netaikyti, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams, būtent kai:

1) yra kitokių rašytinių, nors ir netiesioginių sandorio sudarymo įrodymų;

2) sandorio sudarymo faktą patvirtinantys rašytiniai įrodymai yra prarasti ne dėl šalies kaltės;

3) atsižvelgiant į sandorio sudarymo aplinkybes, objektyviai nebuvo įmanoma sandorio įforminti raštu;

4) atsižvelgiant į šalių tarpusavio santykius, sandorio prigimtį bei kitas svarbias bylai aplinkybes, draudimas panaudoti liudytojų parodymus prieštarautų sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams.

1.94 straipsnis. Reikalavimo teisiškai įregistruoti sandorį nesilaikymo teisinės pasekmės

Įstatymų nustatyto reikalavimo teisiškai įregistruoti sandorį nesilaikymas sandorio nedaro negaliojančio, išskyrus šio kodekso numatytus atvejus.

1.95 straipsnis. Momentas, nuo kurio pripažintas negaliojančiu sandoris laikomas negaliojančiu

1. Pripažintas negaliojančiu sandoris laikomas negaliojančiu *ab initio* (nuo jo sudarymo momento).

2. Jeigu pagal turinį pripažinti sandorio negaliojančiu *ab initio* negalima, jis gali būti pripažintas negaliojančiu tik nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo.

1.96 straipsnis. Sandorio dalies negaliojimo pasekmės

Sandorio dalies negaliojimas nedaro negaliojančių kitų jo dalių, jeigu galima daryti prielaidą, kad sandoris būtų buvęs sudarytas ir neįtraukiant negaliojančios dalies.

III DALIS
CIVILINIŲ TEISIŲ OBJEKTAI

V SKYRIUS
CIVILINIŲ TEISIŲ OBJEKTŲ SAMPRATA IR RŪŠYS

1.97 straipsnis. Civilinių teisių objektų rūšys

1. Civilinių teisių objektai yra daiktai, pinigai ir vertybiniai popieriai, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, taip pat kitos turtinės ir neturtinės vertybės.

2. Daiktai ir turtas, kurių apyvarta yra ribota, gali būti civilinių teisių objektai tik įstatymų numatytais atvejais. Daiktai, kurie yra išimti iš civilinės apyvartos ar kurių apyvarta yra ribota, turi būti įsakmiai nurodyti įstatymuose. Priešingu atveju laikoma, jog tų daiktų ar turto civilinė apyvarta neapribota.

1.98 straipsnis. Daiktai, kaip civilinių teisių objektai

1. Daiktai, kaip civilinių teisių objektai, skirstomi į kilnojamuosius ir nekilnojamuosius.

2. Nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai, sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji).

3. Nekilnojamiesiems daiktams taip pat prilyginami įstatymuose numatyti laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą.

4. Daiktai, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės, laikomi kilnojamaisiais, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

1.99 straipsnis. Daiktų, kaip civilinių teisių objektų, rūšys

1. Daiktai, kaip civilinės teisės objektai, skirstomi į daiktus, apibūdintus pagal individualius požymius ir pagal rūšinius požymius.

2. Daiktai taip pat yra skirstomi į daliuosius ir nedaliuosius, į suvartojamuosius ir nesunaudojamuosius, į pagrindinius daiktus ir jų priklausinius.

1.100 straipsnis. Pinigai

Pinigai, kaip civilinių teisių objektai, – tai Lietuvos banko išleidžiami banknotai, monetos ir lėšos sąskaitose, kitų valstybių išleidžiami banko bilietai, valstybės iždo bilietai, monetos ir lėšos sąskaitose, esantys teisėta atsiskaitymo priemonė.

1. 101 straipsnis. Vertybiniai popieriai

Vertybinis popierius, kaip civilinių teisių objektas, – tai dokumentas, patvirtinantis jį išleidusio asmens (emitento) įsipareigojimus šio dokumento turėtojui. Vertybinis popierius gali patvirtinti dokumento turėtojo teisę gauti iš emitento palūkanų, dividendų, dalį likviduojamos įmonės turto ar emitentui paskolintų lėšų (akcijų, obligacijų ir kt.), teisę ar pareigą atlygintinai ar neatlygintinai įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius (pasirašymo teises, būsimuosius sandorius, opcionus, konvertuojamas obligacijas ir kt.), teisę gauti tam tikras pajamas ar pareigą sumokėti, pasikeitus vertybinių popierių rinkos kainoms (indeksui ir kt.). Vertybiniu popieriumi taip pat laikomas dokumentas, kuriuo tiesiogiai pavedama bankui išmokėti tam tikrą pinigų sumą (čekiai) ar kuris patvirtina pareigą sumokėti tam tikrą pinigų sumą šiame dokumente nurodytam asmeniui (vekseliai) arba kuris įrodo nuosavybės teisę į prekes (prekiniai vertybiniai popieriai), taip pat dokumentas, patvirtinantis teisę ar pareigą įsigyti ar perleisti prekinius vertybinius popierius (išvestinis prekinis vertybinis popierius). Įstatymų numatytais atvejais leidžiami nematerialūs vertybiniai popieriai, kurie yra pažymimi (įtraukiami į apskaitą) vertybinių popierių sąskaitose.

2. Įstatymai gali numatyti ir kitokius vertybinius popierius. Investuotojų teisių apsaugos bei kapitalo rinkos priežiūros ir reguliavimo tikslais įstatymai gali nustatyti kitą vertybinių popierių (investicijų) apibrėžimą, kuris vartojamas šiuos santykius reglamentuojančiuose įstatymuose. Jeigu nenustatyta kitaip, investicijoms (investiciniams vertybiniams popieriams) šio kodekso normos ir vertybinio popieriaus apibrėžimas taikomi, jei tas investicijas patvirtinantys dokumentai turi šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytus požymius.

3. Vertybinio popieriaus patvirtinta teisė gali būti perleista kitam asmeniui tik tuo atveju, kai perleidžiamas pats vertybinis popierius, jeigu įstatymai nenumato ko kita. Vertybiniai popieriai perleidžiami pagal įstatymus, nusistovėjusią praktiką ar papročius laisvai be jokių apribojimų. Vertybiniai popieriai perleidžiami perdavimu, nors tai ir reikėtų pažymėti indosamentu.

4. Vertybiniai popieriai gali būti pirminiai arba išvestiniai. Pirminiai vertybiniai popieriai patvirtina šio straipsnio 1 dalyje numatytas jų turėtojo teises ir pareigas, išskyrus teisę ar pareigą atlygintinai ar neatlygintinai įsigyti ar perleisti kitus vertybinius popierius, taip pat teisę gauti tam tikrų pajamų ar pareigą sumokėti tam tikrą pinigų sumą pasikeitus vertybinių popierių rinkos kainoms. Šias išskirtines teises ar pareigas patvirtinantys vertybiniai popieriai vadinami išvestiniais vertybiniais popieriais.

5. Vertybiniai popieriai gali būti vardiniai, pareikštiniai arba orderiniai. Taip pat jie gali būti piniginiai, nuosavybės ir prekiniai vertybiniai popieriai.

6. Piniginis vertybinis popierius suteikia teisę gauti jame nurodytą pinigų sumą (čekis, vekselis, obligacija).

7. Nuosavybės vertybinis popierius suteikia teisę dalyvauti valdant įmonę, patvirtina įmonės kapitalo turėjimą ir suteikia teisę gauti dalį įmonės pelno (akcijos ir akcijų sertifikatai ir kt.), išskyrus įstatymų numatytas išimtis.

8. Prekinis vertybinis popierius suteikia nuosavybės teisę į prekes, taip pat teisę gauti prekių (konosamentas, sandėliavimo dokumentas ir kt.).

9. Vertybiniai popieriai privalo turėti įstatymų nustatytus rekvizitus. Jeigu privalomų rekvizitų nėra, vertybinis popierius negalioja, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

10. Jeigu išleidžiami nematerialūs vertybiniai popieriai ir įstatymai nenustato kitaip, pagal šį kodeksą laikoma, kad vertybinių popierių savininkas yra patikėjęs juos saugoti sąskaitas tvarkančiam asmeniui pagal pasaugos sutartį. Saugotojo teisės, pareigos ir atsakomybė nustatoma pagal pasaugai taikomas šio kodekso šeštosios knygos nuostatas. Jeigu apskaitą tvarko keli asmenys skirtingais lygiais, laikoma, kad vertybinio popieriaus savininko sąskaitas tvarkantis asmuo yra perdavęs toliau saugoti vertybinius popierius kitam asmeniui pagal pasaugos sutartį. Tokie vertybiniai popieriai perleidžiami atitinkamais įrašais vertybinių popierių sąskaitose.

1.102 straipsnis. Akcija

1. Akcija – tai vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo (akcininko) teisę dalyvauti valdant įmonę, jeigu įstatymai nenustato ko kita, teisę gauti akcinės įmonės pelno dalį dividendais ir teisę į dalį įmonės turto, likusio po jos likvidavimo, ir kitas įstatymų nustatytas teises.

2. Akcijos gali būti vardinės arba pareikštinės, paprastos arba privilegijuotos, materialios ir nematerialios.

1.103 straipsnis. Obligacija

Obligacija – tai vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo teisę gauti iš obligaciją išleidusio asmens joje nustatytais terminais nominalią obligacijos vertę, metines palūkanas ar kitokį ekvivalentą arba kitas turtines teises.

1.104 straipsnis. Čekis

Čekis, kaip vertybinis popierius, – tai čekio davėjo surašytas tam tikros formos pavedimas bankui be išlygų išmokėti jame įrašytą pinigų sumą čekio turėtojui.

1.105 straipsnis. Vekselis

1. Vekselis, kaip vertybinis popierius, – tai dokumentas, kuriuo jį išrašantis asmuo be išlygų įsipareigoja tiesiogiai ar netiesiogiai sumokėti tam tikrą pinigų sumą vekselyje nurodytam asmeniui arba kuriuo tai padaryti pavedama kitam asmeniui.

2. Vekselis gali būti įsakomasis (trata) arba paprastasis (solo vekselis).

3. Įsakomuoju vekseliu (trata) jo davėjas paveda kitam asmeniui, kad šis vekselio sumą sumokėtų jame nurodytam asmeniui.

4. Paprastuoju vekseliu (solo) jo davėjas pats įsipareigoja sumokėti jame nurodytą sumą.

1.106 straipsnis. Konosamentas

1. Konosamentas, kaip vertybinis popierius – tai dokumentas, įrodantis sutarties sudarymo faktą ir patvirtinantis jo turėtojo teisę gauti iš vežėjo konosamente nurodytus daiktus (krovinį) bei jais disponuoti.

2. Konosamentas gali būti pareikštinis, orderinis arba vardinis. Jeigu konosamentas buvo sudarytas keliais egzemplioriais, tai, išdavus krovinį pagal pirmą pateiktą konosamentą, kiti konosamento egzemplioriai netenka teisinės galios.

1.107 straipsnis. Indėlių liudijimai (sertifikatai)

1. Indėlio liudijimas (sertifikatas) – tai rašytinis banko liudijimas apie piniginių lėšų indėlį, suteikiantis teisę indėlininkui, suėjus nustatytam terminui, gauti indėlį ir palūkanas.

2. Indėlio sertifikatai gali būti vardiniai, perleidžiamieji ar neperleidžiamieji.

1.108 straipsnis. Valstybės skolinis įsipareigojimas

Valstybės skolinis įsipareigojimas – tai pareikštinis vertybinis popierius, patvirtinantis, kad jo turėtojas yra paskolinęs valstybei tam tikrą pinigų sumą, ir suteikiantis teisę gauti jame numatytą sumą ir palūkanas per visą šio vertybinio popieriaus turėjimo laiką.

1.109 straipsnis. Žemės sklypas ir kiti ištekliai

Civilinių teisių objektu gali būti identifikuotas ir įstatymų nustatyta tvarka įregistruotas žemės sklypas, taip pat apibrėžti žemės gelmių, vandens, miško plotai, augmenijos ir gyvūnijos objektai.

1.110 straipsnis. Įmonės ir turtiniai kompleksai

1. Civilinių teisių objektu gali būti įmonė, kaip verslu užsiimančiam (pelno siekiančiam) asmeniui priklausantis turto ir turtinių bei neturtinių teisių, skolų ir kitokių pareigų visuma. Įmonė yra laikoma nekilnojamuoju daiktu.

2. Turtinis kompleksas, kaip civilinių teisių objektas, – tai bendros ūkinės paskirties vienijamų daiktų visuma.

1.111 straipsnis. Intelektinės veiklos rezultatai

Civilinių teisių objektais laikomi mokslo, literatūros ir meno kūriniai, išradimų patentai, pramoniniai pavyzdžiai bei kiti intelektinės veiklos rezultatai, išreikšti kuria nors objektyvia forma (rankraščiai, brėžiniai, modeliai ir kt.). Išradimų patentai ir kiti intelektinės veiklos rezultatai civilinių teisių objektais tampa nuo to momento, kai jie intelektinės veiklos rezultatais pripažįstami įstatymų nustatyta tvarka.

1.112 straipsnis. Turtinės teisės

1. Civilinių teisių objektai yra daiktinės teisės, prievolinės teisės, taip pat teisės, atsirandančios iš intelektinės veiklos rezultatų.

2. Turtinės teisės gali būti perduodamos ir paveldimos.

1.113 straipsnis. Veiksmai ir jų rezultatai

Civilinių teisių objektai yra įvairūs veiksmai ir jų rezultatai (krovinių gabenimas, daiktų remontas, patarnavimai ir kt.).

1.114 straipsnis. Asmeninės neturtinės teisės ir vertybės

1. Civilinė teisė saugo asmenines neturtines teises ir vertybes, t. y. vardą, gyvybę, sveikatą, kūno neliečiamybę, garbę, orumą, žmogaus privatų gyvenimą, autoriaus vardą, dalykinę reputaciją, juridinio asmens pavadinimą, prekių (paslaugų) ženklus ir kitas vertybes, su kuriomis įstatymai sieja tam tikrų teisinių pasekmių atsiradimą.

2. Asmeninės neturtinės teisės gali būti perduodamos ar paveldimos tik įstatymų numatytais atvejais arba jei tai neprieštarauja šių vertybių prigimčiai bei geros moralės principams ar nėra apribota įstatymų.

1.115 straipsnis. Asmeninės neturtinės teisės

1. Civilinės teisės saugomi objektai yra asmeninės neturtinės teisės, t. y. ekonominio turinio neturinčios ir neatskiriamai susijusios su jų turėtoju teisės.

2. Asmeninės neturtinės teisės gali būti susijusios arba nesusijusios su turtinėmis teisėmis.

1.116 straipsnis. Komercinė (gamybinė) ir profesinė paslaptis

1. Informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą. Informaciją, kuri negali būti laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, nustato įstatymai.

2. Informacija, kuri yra komercinė (gamybinė) paslaptis, ginama šio kodekso nustatytais būdais.

3. Asmenys, neteisėtais būdais įgiję informaciją, kuri yra komercinė (gamybinė) paslaptis, privalo atlyginti padarytus nuostolius. Pareigą atlyginti padarytus nuostolius taip pat turi

darbuotojai, kurie pažeisdami darbo sutartį atskleidė komercinę (gamybinę) paslaptį, ar kitokios sutarties šalis, atskleidusi gautą komercinę paslaptį pažeisdama sutartį. Nuostoliais šiuo atveju laikomos paslapčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos bei negautos pajamos. Pajamos, gautos neteisėtai naudojant komercinę (gamybinę) paslaptį, laikomos nepagrįstu praturtėjimu.

4. Komercinę (gamybinę) paslaptį atskleidęs asmuo gali būti atleistas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad paslapties atskleidimas pateisinamas visuomenės saugumo interesais.

5. Informacija pripažįstama profesine paslaptimi, jei ją pagal įstatymus ar sutartį privalo saugoti tam tikros profesijos asmenys (advokatai, gydytojai, auditoriai ir kt.). Šią informaciją tie asmenys gauna atlikdami jiems įstatymų ar sutarčių numatytas pareigas. Atvejus, kuriais profesines teises ir pareigas atliekant gauta informacija nepripažįstama profesine paslaptimi, nustato įstatymai. Dėl neteisėto profesinės paslapties atskleidimo padaryta žala atlyginama bendrais šio kodekso nustatytais pagrindais.

IV DALIS
TERMINAI

VI SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1.117 straipsnis. Termino apibrėžimas

1. Įstatymų ar sandorių nustatytas arba teismo paskiriamas terminas nurodomas kalendorine data arba nurodomas metais, mėnesiais, savaitėmis, dienomis ar valandomis skaičiuojamas laikas.

2. Terminas gali būti apibrėžiamas taip pat ir nurodant įvykį, kuris neišvengiamai turi įvykti.

3. Terminai gali būti atnaujinamieji, įgyjamieji ir naikinamieji.

4. Atnaujinamasis terminas yra toks terminas, kuriam pasibaigus teismas gali jį atnaujinti, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių.

5. Įgyjamasis terminas yra toks terminas, kuriam pasibaigus atsiranda (įgyjama) tam tikra civilinė teisė ar pareiga.

6. Naikinamasis terminas yra toks terminas, kuriam pasibaigus išnyksta tam tikra civilinė teisė ar pareiga. Naikinamieji terminai negali būti teismo ar arbitražo atnaujinti.

1.118 straipsnis. Termino pradžia

1. Terminas prasideda rytojaus dieną nuo nulis valandų nulis minučių po tos kalendorinės datos arba to įvykio, kuriais apibrėžta termino pradžia, jeigu įstatymų nenumatyta ko kita.

2. Valandomis skaičiuojamas terminas prasideda nuo šalies arba abiejų šalių ar įstatymų apibrėžto momento.

1.119 straipsnis. Metais ir mėnesiais skaičiuojamo termino pabaiga

1. Metais skaičiuojamas terminas pasibaigia atitinkamą paskutinių termino metų mėnesį ir dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulis minučių.

2. Mėnesiais skaičiuojamas terminas pasibaigia atitinkamą termino paskutinio mėnesio dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulis minučių.

3. Jeigu metais ar mėnesiais skaičiuojamo termino pabaiga tenka mėnesiui, kuris atitinkamos dienos neturi, terminas pasibaigia paskutinę to mėnesio dieną.

1.120 straipsnis. Savaitėmis skaičiuojamo termino pabaiga

Savaitėmis skaičiuojamas terminas pasibaigia atitinkamą paskutinės termino savaitės dieną dvidešimt ketvirtą valandą nulis minučių.

1.121 straipsnis. Oficialių švenčių ir ne darbo dienų įskaitymas

1. Oficialių švenčių ir ne darbo dienos (šeštadieniai ir sekmadieniai) įskaitomos į terminą.

2. Jeigu paskutinė termino diena tenka ne darbo ar oficialios šventės dienai, termino pabaigos diena laikoma po jos einanti darbo diena.

1.122 straipsnis. Veiksmų atlikimas paskutinę termino dieną

1. Jeigu kuriam nors veiksmui atlikti yra nustatytas terminas, tai šis veiksmas turi būti atliktas iki paskutinės termino dienos dvidešimt ketvirtos valandos nulis minučių. Tačiau jeigu veiksmas turi būti atliktas organizacijoje, terminas baigiasi tą valandą, kurią šioje organizacijoje pagal nustatytas taisykles baigiasi darbo laikas.

2. Visi rašytiniai pareiškimai ir pranešimai, įteikti paštui ar telegrafui arba perduoti kitomis ryšio priemonėmis iki paskutinės termino dienos dvidešimt ketvirtos valandos nulis minučių, laikomi atliktais laiku.

1.123 straipsnis. Termino teisinė reikšmė

1. Jeigu pareigos atsiradimas siejamas su tam tikro termino pabaiga, negalima reikalauti pareigą atlikti, kol baigsis tas terminas.

2. Jeigu tam tikros sandorio teisinės pasekmės siejamos su termino pabaiga, tai sandoris ar prievolė nustoja galioti tam terminui pasibaigus.

3. Preziumuojama, kad terminas nustatytas skolininko naudai, išskyrus atvejus, kai:

1) skolininkui iškeliama bankroto byla;

2) skolininkas sunaikina pateiktą prievolės įvykdymo užtikrinimą;

3) skolininkas nepateikia prievolės įvykdymo užtikrinimo, kurį jis privalėjo pateikti.

VII SKYRIUS
IEŠKINIO SENATIS

1.124 straipsnis. Ieškinio senaties samprata

Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį.

1.125 straipsnis. Ieškinio senaties terminai

1. Bendrasis ieškinio senaties terminas yra dešimt metų.

2. Atskirų rūšių reikalavimams šis kodeksas bei kiti Lietuvos Respublikos įstatymai nustato sutrumpintus ieškinio senaties terminus.

3. Sutrumpintas vieno mėnesio ieškinio senaties terminas taikomas iš konkurso rezultatų atsirandantiems reikalavimams.

4. Sutrumpintas trijų mėnesių ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams pripažinti juridinio asmens organų sprendimus negaliojančiais.

5. Sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas taikomas:

1) ieškiniams dėl netesybų (baudos, delspinigių) išieškojimo;

2) ieškiniams dėl parduotų daiktų trūkumų.

6. Sutrumpintas šešių mėnesių ieškinio senaties terminas taikomas iš ryšių įmonių santykių su klientais atsirandantiems reikalavimams, jeigu siuntos buvo siunčiamos Lietuvoje, arba vienerių metų ieškinio senaties terminas, jeigu siuntos buvo siunčiamos į užsienį.

7. Sutrumpintas vienerių metų ieškinio senaties terminas taikomas iš draudimo teisinių santykių atsirandantiems reikalavimams.

8. Sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo, tarp jų ir reikalavimams atlyginti žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produkcijos.

9. Sutrumpintas penkerių metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl palūkanų ir kitokių periodinių išmokų išieškojimo.

10. Reikalavimams dėl atliktų darbų trūkumų taikomi šio kodekso šeštojoje knygoje nustatyti sutrumpinti ieškinio senaties terminai.

11. Iš krovinių, keleivių ir bagažo vežimo atsirandantiems reikalavimams taikomi atskirų transporto rūšių kodeksuose (įstatymuose) nustatyti ieškinio senaties terminai.

12. Šalių susitarimu pakeisti ieškinio senaties terminus ir jų skaičiavimo tvarką draudžiama.

1.126 straipsnis. Ieškinio senaties taikymas

1. Reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisant to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs.

2. Ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja.

3. Draudžiama iš anksto atsisakyti taikyti ieškinio senatį.

1.127 straipsnis. Ieškinio senaties termino pradžia

1. Ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Šios taisyklės išimtis nustato šis kodeksas ir kiti Lietuvos Respublikos įstatymai.

2. Jeigu prievolei įvykdyti yra nustatytas terminas, tai iš tokios prievolės atsirandančio reikalavimo ieškinio senaties terminas prasideda pasibaigus prievolės įvykdymo terminui.

3. Jeigu prievolės įvykdymo terminas nenustatytas, ieškinio senaties terminas prasideda nuo reikalavimo įvykdyti prievolę pareiškimo momento.

4. Iš regresinių prievolių atsirandančių reikalavimų ieškinio senaties terminas prasideda nuo pagrindinės prievolės įvykdymo momento.

5. Jeigu pažeidimas yra tęstinis, t. y. jis vyksta kiekvieną dieną (asmuo neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti, ar atlieka veiksmus, kurių neturi teisės atlikti, ar nenutraukia kitokio pažeidimo), ieškinio senaties terminas ieškiniams dėl veiksmų ar neveikimo, atliktų tą dieną, prasideda tą kiekvieną dieną.

1.128 straipsnis. Ieškinio senaties terminas pasikeitus prievolės asmenims

Prievolės asmenų pasikeitimas nepakeičia ieškinio senaties termino ir jo skaičiavimo tvarkos, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

1.129 straipsnis. Ieškinio senaties termino sustabdymas

1. Ieškinio senaties terminas sustabdomas:

1) jeigu pareikšti ieškinį kliudė nepaprastas įvykis, kuriam tomis sąlygomis nebuvo galima užkirsti kelio (nenugalima jėga);

2) jeigu Vyriausybė nustato, kad prievolių vykdymas atidedamas (moratoriumas);

3) jeigu ieškovas arba atsakovas tarnauja Lietuvos Respublikos krašto apsaugos dalinyje, kuriame paskelbta karinė padėtis;

4) jeigu neveiksniam ar ribotai veiksniam asmeniui nepaskirtas globėjas ar rūpintojas;

5) jeigu prievolės šalys yra sutuoktiniai;

6) jeigu prievolės šalys yra globėjas ir globotinis, rūpintojas ir rūpintinis;

7) jeigu prievolės šalys yra tėvai ir nepilnamečiai jų vaikai;

8) jeigu sustabdomas įstatymo ar kito teisės akto, reglamentuojančio ginčo santykius, veikimas.

2. Ieškinio senaties terminas sustabdomas tik tuo atveju, jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės atsirado arba buvo paskutiniais šešiais ieškinio senaties termino mėnesiais, o kai tas terminas yra trumpesnis negu šeši mėnesiai, – visą ieškinio senaties laiką.

3. Nuo tos dienos, kurią išnyko aplinkybė, buvusi pagrindas ieškinio senaties terminą sustabdyti, senaties terminas tęsiasi toliau. Šiuo atveju likusi termino dalis prailginama iki šešių mėnesių, o jeigu ieškinio senaties terminas buvo trumpesnis negu šeši mėnesiai, – iki viso ieškinio senaties termino.

1.130 straipsnis. Ieškinio senaties termino nutraukimas

1. Ieškinio senaties terminą nutraukia ieškinio pareiškimas įstatymų nustatyta tvarka.

2. Ieškinio senaties terminą taip pat nutraukia skolininko atlikti veiksmai, kurie liudija, kad jis pripažįsta prievolę.

3. Nutrauktas ieškinio senaties terminas prasideda iš naujo nuo to momento, kai išnyko aplinkybės, kurios buvo pagrindas ieškinio senaties terminą nutraukti. Jeigu ieškinio senaties terminą nutraukė ieškinio pareiškimas, tai ieškinio senaties terminas prasideda iš naujo nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, jeigu iš ginčo teisinio santykio galima pareikšti tapatų reikalavimą. Iki senaties termino nutraukimo praėjęs laikas į naują terminą neįskaičiuojamas.

4. Ieškinio, kurį teismas paliko nenagrinėtą, pareiškimas ieškinio senaties termino nenutraukia, jeigu pareiškimas buvo paliktas nenagrinėtas dėl ieškovo kaltės. Ieškinio senaties

terminas taip pat nenutraukiamas, jeigu buvo atsisakyta priimti ieškinio pareiškimą arba ieškovas ieškinio atsisakė.

5. Jeigu teismas palieka nenagrinėtą pareiškimą baudžiamojoje byloje, tai prieš ieškinio pareiškimą prasidėjęs ieškinio senaties terminas eina toliau nuo nuosprendžio, kuriuo pareiškimas paliktas nenagrinėtas, įsiteisėjimo dienos.

1.131 straipsnis. Ieškinio senaties termino pabaigos teisinės pasekmės

1. Ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti.

2. Jeigu teismas pripažįsta, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas.

3. Nuosavybės teisės klausimai dėl turto, kuriam išreikalauti praleisti ieškinio senaties terminai, sprendžiami pagal šio kodekso ketvirtosios knygos normas.

1.132 straipsnis. Sutrumpintų ieškinio senaties terminų sustabdymas, nutraukimas ir atnaujinimas

Ieškinio senaties terminų sustabdymo, nutraukimo ir atnaujinimo taisyklės (šio kodekso 1.129–1.131 straipsniai) taikomos taip pat ir sutrumpintiems ieškinio senaties terminams, jeigu įstatymai nenumato ko kita.

1.133 straipsnis. Pasekmės, atsirandančios skolininkui įvykdžius pareigą po to, kai ieškinio senaties terminas pasibaigė

Skolininkas, įvykdęs pareigą po to, kai pasibaigė ieškinio senaties terminas, neturi teisės reikalauti grąžinti tai, kas įvykdyta, nors vykdydamas jis ir nežinojo, kad senaties terminas yra pasibaigęs.

1.134 straipsnis. Reikalavimai, kuriems ieškinio senatis netaikoma

Ieškinio senatis netaikoma:

1) iš asmeninių neturtinių teisių pažeidimų atsirandantiems reikalavimams, išskyrus įstatymų numatytus atvejus;

2) indėlininkų reikalavimams išmokėti indėlius, padėtus į banką ar kitas kredito įstaigas;

3) kitų įstatymų nustatytais atvejais ir kitiems reikalavimams.

1.135 straipsnis. Ieškinio senaties taikymas papildomiems reikalavimams

Pasibaigus pagrindiniam reikalavimui nustatytam ieškinio senaties terminui, pasibaigia ir papildomiems reikalavimams nustatyti ieškinio senaties terminai (netesybos, įkeitimas, laidavimas ir kt.), nors jų senaties terminas dar nebūtų pasibaigęs.

V DALIS
CIVILINIŲ TEISIŲ ĮGYVENDINIMAS IR GYNIMAS

VIII SKYRIUS
CIVILINIŲ TEISŲ ĮGYVENDINIMO PRINCIPAI IR JŲ GYNIMO BŪDAI

1.136 straipsnis. Civilinių teisių ir pareigų atsiradimo pagrindai

1. Civilinės teisės ir pareigos atsiranda šio kodekso ir kitų įstatymų numatytais pagrindais, taip pat iš fizinių asmenų ir organizacijų veiksmų, kurie nors ir nėra įstatymų numatyti, bet pagal civilinių įstatymų bendruosius pradmenis bei prasmę sukuria civilines teises ir pareigas.

2. Vadovaujantis šio straipsnio 1 dalimi, civilinės teisės ir pareigos atsiranda:

1) iš šio kodekso ir kitų įstatymų numatytų sutarčių ir kitokių sandorių, taip pat, nors įstatymų ir nenumatytų, bet jiems neprieštaraujančių sandorių;

2) iš teismų sprendimų;

3) iš administracinių aktų, turinčių civilines teisines pasekmes;

4) kaip intelektinės veiklos rezultatai;

5) dėl žalos padarymo, taip pat dėl nepagrįsto praturtėjimo ar turto gavimo;

6) dėl įvykių ar veiksmų (veikimo, neveikimo), su kuriais įstatymai sieja civilines teisines pasekmes.

1.137 straipsnis. Civilinių teisių įgyvendinimas ir pareigų vykdymas

1. Asmenys savo nuožiūra laisvai naudojasi civilinėmis teisėmis, tarp jų ir teise į gynybą.

2. Įgyvendindami savo teises bei vykdydami pareigas, asmenys turi laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles ir geros moralės principus bei veikti sąžiningai, laikytis protingumo ir teisingumo principų.

3. Draudžiama piktnaudžiauti savo teise, t. y. draudžiama įgyvendinti civilines teises tokiu būdu ir priemonėmis, kurios be teisinio pagrindo pažeistų ar varžytų kitų asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus ar darytų žalos kitiems asmenims arba prieštarautų subjektinės teisės paskirčiai. Žalos padarymas kitiems asmenims piktnaudžiaujant teise yra pagrindas taikyti civilinę atsakomybę. Jeigu asmuo piktnaudžiauja subjektine teise, teismas gali atsisakyti ją ginti.

4. Civilinių teisių įgyvendinimas negali būti naudojamas nesąžiningai ir ne pagal įstatymus riboti konkurenciją ar piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi rinkoje.

5. Civilines teises saugo įstatymai, išskyrus atvejus, kada šios teisės įgyvendinamos prieštaraujant jų paskirčiai, viešajai tvarkai, geriems papročiams ar visuomenės moralės principams.

6. Atsisakymas įgyvendinti civilinę subjektinę teisę nepanaikina šios teisės, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

1.138 straipsnis. Civilinių teisių gynimas

Civilines teises įstatymų nustatyta tvarka gina teismas, neviršydamas savo kompetencijos, šiais būdais:

1) pripažindamas tas teises;

2) atkurdamas buvusią iki teisės pažeidimo padėtį;

3) užkirsdamas kelią teisę pažeidžiantiems veiksmams ar uždrausdamas atlikti veiksmus, keliančius pagrįstą grėsmę žalai atsirasti (prevencinis ieškinys);

4) priteisdamas įvykdyti pareigą natūra;

5) nutraukdamas arba pakeisdamas teisinį santykį;

6) išieškodamas iš pažeidusio teisę asmens padarytą turtinę ar neturtinę žalą (nuostolius), o įstatymų arba sutarties numatytais atvejais – netesybas (baudą, delspinigius);

7) pripažindamas negaliojančiais valstybės ar savivaldybių institucijų arba pareigūnų aktus, prieštaraujančius įstatymams, šio kodekso 1.3 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais;

8) kitais įstatymų numatytais būdais.

1.139 straipsnis. Savigyna

1. Panaudoti savigyną ginant savo civilines teises leidžiama tik šio kodekso numatytais atvejais.

2. Savigynos būdai ir priemonės turi atitikti teisės pažeidimo pobūdį ir kiekvienu konkrečiu atveju neperžengti savigynos ribų.

3. Naudojant savigyną, būtina gerbti žmogaus teises ir laisves bei laikytis įstatymų reikalavimų.

ANTROJI KNYGA
ASMENYS

I DALIS
FIZINIAI ASMENYS

I SKYRIUS
FIZINIŲ ASMENŲ CIVILINIS TEISNUMAS IR VEIKSNUMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
TEISNUMAS

2.1 straipsnis. Fizinių asmenų civilinio teisnumo samprata

Galėjimas turėti civilines teises ir pareigas (civilinis teisnumas) pripažįstamas visiems fiziniams asmenims.

2.2 straipsnis. Fizinių asmenų civilinio teisnumo atsiradimas ir išnykimas

1. Fizinio asmens civilinis teisnumas atsiranda asmens gimimo momentu ir išnyksta, jam mirus.

2. Teisių, kurias įstatymai pripažįsta pradėtam, bet dar negimusiam vaikui, atsiradimas priklauso nuo jo gimimo.

3. Jeigu negalima nustatyti, ar vaikas gimė gyvas, ar negyvas, preziumuojama, kad jis gimė gyvas.

4. Jeigu tam tikrų civilinių teisinių pasekmių atsiradimas priklauso nuo to, kuris iš fizinių asmenų mirė anksčiau, o nustatyti kiekvieno iš jų mirties momento negalima, preziumuojama, kad tie fiziniai asmenys mirė vienu metu.

2.3 straipsnis. Fizinio asmens gimimo ir mirties momentas

1. Fizinio asmens gimimo momentu pripažįstamas pirmas savarankiškas naujagimio įkvėpimas.

2. Fizinio asmens mirties momentu pripažįstamas jo kraujotakos ir kvėpavimo negrįžtamas nutrūkimas arba jo smegenų visų funkcijų visiškas ir negrįžtamas nutrūkimas.

3. Gimimo ir mirties momento konstatavimo kriterijus ir tvarką nustato įstatymai.

2.4 straipsnis. Fizinių asmenų civilinio teisnumo turinys

1. Fiziniai asmenys vadovaujantis įstatymais gali turėti turtą, kaip privačios nuosavybės objektą, teisę verstis ūkine komercine veikla, steigti įmones ar kitokius juridinius asmenis, paveldėti turtą ir palikti jį testamentu, pasirinkti veiklos rūšį ir gyvenamąją vietą, turėti išradimo, pramoninio pavyzdžio autoriaus teises, taip pat turėti kitokias turtines ir civilinės teisės saugomas asmenines neturtines teises.

2. Fiziniai asmenys, kurie įstatymų nustatyta tvarka verčiasi ūkine komercine veikla, laikomi verslininkais.

3. Kiekvienas asmuo, kuris verčiasi verslu ar profesine veikla, privalo tvarkyti savo turtą ir visa kita, kas susiję su jo verslu ar profesine veikla, taip pat saugoti dokumentus ir kitą informaciją apie savo turtą, verslą ar profesinę veiklą taip, kad kiekvienas turintis teisinį interesą asmuo bet kada galėtų gauti visapusišką informaciją apie to asmens turtines teises ir pareigas.

ANTRASIS SKIRSNIS
VEIKSNUMAS

2.5 straipsnis. Fizinių asmenų civilinis veiksnumas

1. Fizinio asmens galėjimas savo veiksmais įgyti civilines teises ir susikurti civilines pareigas (civilinis veiksnumas) atsiranda visiškai, kai asmuo sulaukia pilnametystės, t. y. kai jam sueina aštuoniolika metų.

2. Tais atvejais, kai įstatymai leidžia fiziniam asmeniui sudaryti santuoką anksčiau, nei sueis aštuoniolika metų, asmuo, kuriam nėra suėjęs šis amžius, įgyja visišką civilinį veiksnumą nuo santuokos sudarymo momento. Jeigu vėliau ši santuoka nutraukiama ar pripažįstama negaliojančia dėl priežasčių, nesusijusių su santuokiniu amžiumi, nepilnametis įgyto visiško veiksnumo nenustoja.

2.6 straipsnis. Neleistinumas apriboti fizinių asmenų civilinį teisnumą ar veiksnumą įstatymuose nenumatytais pagrindais

1. Civilinis teisnumas ar veiksnumas niekam negali būti apribojamas kitaip, kaip tik įstatymų numatytais pagrindais ir tvarka.

2. Sandoriai, valstybės ar savivaldybių institucijų ir pareigūnų aktai, kuriais apribojamas civilinis teisnumas ar veiksnumas, negalioja, išskyrus atvejus, kai tokius sandorius ar aktus leidžia įstatymai.

2.7 straipsnis. Nepilnamečių iki keturiolikos metų civilinis veiksnumas

1. Už nepilnamečius iki keturiolikos metų sandorius jų vardu sudaro tėvai arba globėjai.

2. Tėvai ar globėjai, sudarydami ir vykdydami sandorius, privalo veikti išimtinai dėl nepilnamečio interesų. Tėvų ir globėjų teises ir pareigas tvarkant nepilnamečių turtą nustato šio kodekso trečiosios knygos normos.

3. Nepilnamečiai iki keturiolikos metų turi teisę savarankiškai sudaryti smulkius buitinius sandorius, sandorius, susijusius su asmeninės naudos gavimu neatlygintinai, taip pat sandorius, susijusius su savo uždirbtų lėšų, atstovų pagal įstatymą ar kitų asmenų suteiktų lėšų panaudojimu, jeigu šiems sandoriams nėra nustatyta notarinė ar kita speciali forma.

4. Pagal nepilnamečio iki keturiolikos metų sutartines prievoles atsako jo atstovai pagal įstatymą, jeigu neįrodo, kad prievolė buvo pažeista ne dėl jų kaltės.

5. Jeigu nepilnamečio iki keturiolikos metų sudarytas sandoris nepripažintas negaliojančiu, tai, šiam asmeniui tapus visiškai veiksniam, kita sandorio šalis gali raštu kreiptis į tapusią veiksnią sandorio šalį ir prašyti per kreipimesi nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei vienas mėnuo, patvirtinti sandorį. Jeigu per nustatytą terminą asmuo neatsako, kad jis sandorio netvirtina, laikoma, kad jis sandorį patvirtino.

2.8 straipsnis. Nepilnamečių nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų civilinis veiksnumas

1. Nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų sandorius sudaro, turėdami tėvų arba rūpintojų sutikimą. Sutikimo forma turi atitikti sudaromo sandorio formą. Sandoriai, sudaryti be atstovų pagal įstatymą sutikimo, galioja, jeigu tokį sutikimą atstovas pagal įstatymą duoda po sandorio sudarymo.

2. Nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų, be šio kodekso 2.7 straipsnio 3 dalyje numatytų teisių, turi teisę savarankiškai disponuoti savo pajamomis bei turtu, įgytu už šias pajamas, įgyvendinti autorių teises į savo kūrinius, išradimus, pramoninį dizainą, taip pat sudaryti smulkius buitinius sandorius.

3. Esant pakankamam pagrindui, teismas gali vaikų globos (rūpybos) institucijos ar kitų suinteresuotų asmenų pareiškimu apriboti ar atimti iš nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų teisę savarankiškai disponuoti savo pajamomis bei turtu.

4. Nepilnamečių nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų teisę padėti į kredito įstaigas indėlius ir jais disponuoti nustato teisės aktai.

5. Nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų patys atsako pagal savo sutartines prievoles.

2.9 straipsnis. Nepilnamečių pripažinimas veiksniais (emancipacija)

1. Nepilnametis, sulaukęs šešiolikos metų, jo tėvų, globos (rūpybos) institucijų, jo rūpintojo ar jo paties pareiškimu gali būti teismo tvarka pripažintas visiškai veiksniu (emancipuotas), jeigu yra pakankamas pagrindas leisti jam savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ar vykdyti pareigas. Visais atvejais, kad nepilnametis būtų pripažintas visiškai veiksniu, reikalingas paties nepilnamečio sutikimas.

2. Teismas gali nepilnamečio tėvų, rūpintojo ar globos (rūpybos) institucijų pareiškimu panaikinti tokį visiško veiksnumo pripažinimą, jeigu nepilnametis, savarankiškai įgyvendindamas savo teises ar vykdydamas pareigas, daro žalos savo ar kitų asmenų teisėms ar teisėtiems interesams.

TREČIASIS SKIRSNIS
FIZINIO ASMENS PRIPAŽINIMAS NEVEIKSNIU AR RIBOTAI VEIKSNIU

2.10 straipsnis. Fizinio asmens pripažinimas neveiksniu

1. Fizinis asmuo, kuris dėl psichinės ligos arba silpnaprotystės negali suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, gali būti teismo tvarka pripažintas neveiksniu. Neveiksniam asmeniui yra nustatoma globa.

2. Pripažinto neveiksniu asmens vardu sandorius sudaro jo globėjas. Globėjo teises ir pareigas nustato šio kodekso trečiosios knygos normos.

3. Jeigu pripažintas neveiksniu asmuo pasveiksta arba jo sveikata labai pagerėja, teismas pripažįsta jį veiksniu. Įsiteisėjus teismo sprendimui, tokiam asmeniui nustatyta globa panaikinama.

4. Prašymą pripažinti asmenį neveiksniu turi teisę paduoti to asmens sutuoktinis, tėvai, pilnamečiai vaikai, globos (rūpybos) institucija arba prokuroras. Jie taip pat turi teisę kreiptis į teismą dėl asmens pripažinimo veiksniu.

2.11 straipsnis. Fizinių asmenų civilinio veiksnumo apribojimas

1. Fizinių asmenų civilinis veiksnumas gali būti apribotas teismo tvarka, jeigu jie piktnaudžiauja alkoholiniais gėrimais, narkotikais, narkotinėmis ar toksinėmis medžiagomis. Kai asmens veiksnumas apribojamas, jam yra nustatoma rūpyba. Rūpintojo teises ir pareigas nustato šio kodekso trečiosios knygos normos.

2. Asmuo, kurio veiksnumas apribotas, gali sudaryti sandorius dėl disponavimo turtu, taip pat atsiimti darbo užmokestį, pensiją ar kitų rūšių pajamas ir disponuoti jais tik turėdamas rūpintojo sutikimą, išskyrus smulkius buitinius sandorius. Be rūpintojo sutikimo asmuo, kurio veiksnumas apribotas, negali:

1) skolinti ir skolintis pinigų, jeigu suma didesnė kaip du vidutiniai mėnesiniai darbo užmokesčiai (bruto);

2) garantuoti ar laiduoti už kitą asmenį;

3) sudaryti savo turto perleidimo ar teisę į šį turtą suvaržančius sandorius;

4) sudaryti arbitražinį susitarimą;

5) pareikšti ieškinį, susijusį su ta jo civilinio veiksnumo dalimi, kur jo veiksnumas apribotas;

6) priimti arba atsisakyti priimti palikimą;

7) sudaryti statinio (buto) statybos ar kapitalinio remonto rangos sutartį;

8) sudaryti savo turto nuomos ar panaudos sutartį.

3. Teismas gali nustatyti, kad rūpintojo sutikimas taip pat reikalingas sudaryti ir kitiems šio straipsnio 2 dalyje nenumatytiems sandoriams.

4. Išnykus aplinkybėms, dėl kurių asmens veiksnumas buvo apribotas, teismas panaikina asmens veiksnumo apribojimą. Įsiteisėjus teismo sprendimui, asmeniui nustatyta rūpyba panaikinama.

5. Pilnametis ribotai veiksnus asmuo asmeniškai atsako pagal savo sutartines ir nesutartines prievoles.

6. Prašymą apriboti asmens civilinį veiksnumą turi teisę paduoti to asmens sutuoktinis, tėvai, pilnamečiai vaikai, globos (rūpybos) institucija arba prokuroras. Kreiptis į teismą dėl veiksnumo apribojimo panaikinimo turi teisę taip pat ir asmuo, kurio veiksnumas apribotas.

7. Santykiams, susijusiems su neveiksnaus ar ribotai veiksnaus fizinio asmens turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimu ir gynimu, *mutatis mutandis* taikomi šio kodekso trečiosios knygos VII dalies straipsniai.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
FIZINIO ASMENS NUOLATINĖ GYVENAMOJI VIETA IR GYVENAMOJI VIETA

2.12 straipsnis. Fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta

1. Fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta, reiškianti asmens teisinį santykį su valstybe ar jos teritorijos dalimi, yra toje valstybėje ar jos teritorijos dalyje, kurioje jis nuolat ar daugiausia gyvena, laikydamas tą valstybę ar jos teritorijos dalį savo asmeninių, socialinių ir ekonominių interesų buvimo vieta.

2. Fizinis asmuo pripažįstamas turinčiu nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, jeigu jis Lietuvos Respublikoje savo valia įkuria ir išlaiko savo vienintelę arba pagrindinę gyvenamąją vietą, ketindamas čia įkurti ir išlaikyti savo asmeninių, socialinių ir ekonominių interesų centrą. Šis ketinimas gali būti išreikštas, be kita ko, asmeniui faktiškai būnant Lietuvos Respublikoje, taip pat nustačius asmeninius ar verslo ryšius tarp jo ir Lietuvos Respublikos asmenų arba remiantis kitais kriterijais.

3. Fizinis asmuo gali turėti tik vieną nuolatinę gyvenamąją vietą. Fizinio asmens įpareigojimas atlikti laikiną viešą prievolę nepakeičia jo nuolatinės gyvenamosios vietos.

4. Fizinio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta laikoma nepasikeitusia tol, kol jis įgyja kitą nuolatinę gyvenamąją vietą.

5. Susituokusio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta nepriklauso nuo jo sutuoktinio nuolatinės gyvenamosios vietos, tačiau vieno iš sutuoktinių nuolatinė gyvenamoji vieta yra faktas, į kurį gali būti atsižvelgiama nustatant kito sutuoktinio nuolatinę gyvenamąją vietą.

2.13 straipsnis. Neveiksnių fizinių asmenų nuolatinė gyvenamoji vieta

1. Neveiksnaus fizinio asmens nuolatine gyvenamąja vieta pripažįstama jo globėjo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu globėjas ir globotinis gyvena toje pačioje valstybėje.

2. Jeigu neveiksnus fizinis asmuo gyvena kitoje valstybėje negu jo globėjas ir toje valstybėje yra neveiksnaus asmens asmeninių, socialinių ir ekonominių interesų centras, laikoma, kad jo nuolatinė gyvenamoji vieta yra toje valstybėje.

2.14 straipsnis. Nepilnamečių fizinių asmenų nuolatinė gyvenamoji vieta

1. Nepilnamečių fizinių asmenų nuolatine gyvenamąja vieta laikoma jų tėvų ar globėjų (rūpintojų) nuolatinė gyvenamoji vieta.

2. Jeigu nepilnamečio fizinio asmens tėvai neturi bendros nuolatinės gyvenamosios vietos, tai nepilnamečio nuolatine gyvenamąja vieta laikoma to iš tėvų, su kuriuo nepilnametis daugiausia gyvena, nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu teismas nėra nustatęs nepilnamečio gyvenamosios vietos su vienu iš tėvų.

2.15 straipsnis. Sandorio šalių teisė pasirinkti nuolatinę gyvenamąją vietą

Sandorio šalys turi teisę raštu pasirinkti nuolatinę gyvenamąją vietą sandoriui vykdyti ir iš to sandorio kylančioms teisėms įgyvendinti.

2.16 straipsnis. Fizinio asmens gyvenamoji vieta

1. Fizinio asmens gyvenamąja vieta laikoma vieta, kurioje jis faktiškai dažniausiai gyvena.

2. Jeigu asmuo faktiškai gyvena keliose vietose, tai vieta, su kuria asmuo yra labiausiai susijęs (kur yra asmens turtas ar didžioji turto dalis, kur yra jo darbo vieta arba kur jis gyvena ilgiausiai), laikoma jo pagrindine gyvenamąja vieta. Tokiu atveju, nustatant asmens nuolatinę gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į tai, kur yra jo pagrindinė gyvenamoji vieta.

3. Jeigu asmens nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta pagal šio kodekso 2.12 straipsnyje numatytus kriterijus, laikoma, kad tokio asmens nuolatinė gyvenamoji vieta yra jo gyvenamoji vieta. Ši taisyklė taikoma ir pabėgėliams iš valstybės, kurioje buvo jų nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu jie neįkūrė savo nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje pagal šio kodekso 2.12 straipsnį.

2.17 straipsnis. Gyvenamosios vietos nustatymo kriterijai

1. Nustatant fizinio asmens gyvenamąją vietą, atsižvelgiama į asmens faktinio gyvenimo toje vietoje trukmę ir tęstinumą, duomenis apie asmens gyvenamąją vietą viešuosiuose registruose, taip pat į paties asmens viešus pareiškimus apie savo gyvenamąją vietą.

2. Jeigu fizinio asmens gyvenamoji vieta nežinoma arba ją nustatyti neįmanoma, tokio asmens gyvenamąja vieta laikoma paskutinė žinoma jo gyvenamoji vieta.

3. Fizinis asmuo privalo raštu pranešti kitai sandorio šaliai, taip pat savo kreditoriams ar skolininkams apie savo gyvenamosios vietos pasikeitimą. Jeigu asmuo šios pareigos neįvykdo, kita sandorio šalis ir kreditoriai turi teisę siųsti pranešimus bei atlikti kitus veiksmus paskutinėje jiems žinomoje asmens gyvenamojoje vietoje.

PENKTASIS SKIRSNIS
CIVILINĖS BŪKLĖS AKTAI

2.18 straipsnis. Civilinės būklės aktų valstybinė registracija

Valstybė privalomai registruoja šiuos civilinės būklės aktus:

1) asmens gimimą;
2) asmens mirtį;
3) santuokos sudarymą;
4) santuokos nutraukimą;
5) įvaikinimą;
6) tėvystės (motinystės) pripažinimą ir nustatymą;
7) vardo ir pavardės pakeitimą;
8) asmens lyties pakeitimą;
9) partnerystę.

2.19 straipsnis. Civilinės būklės aktų registravimo tvarka

1. Civilinės būklės aktus, išskyrus partnerystę, registruoja civilinės metrikacijos įstaigos, padarydamos atitinkamą įrašą civilinės būklės aktų įrašų knygose ir asmeniui išduodamos atitinkamo akto įrašo liudijimą.

2. Civilinės būklės aktų registravimo, aktų įrašų keitimo, papildymo ir ištaisymo tvarką nustato šio kodekso trečioji knyga.

II SKYRIUS
SPECIFINĖS FIZINIŲ ASMENŲ CIVILINĖS TEISĖS IR JŲ ĮGYVENDINIMAS

2.20 straipsnis. Teisė į vardą

1. Kiekvienas fizinis asmuo turi teisę į vardą. Teisė į vardą apima teisę į pavardę, vardą (vardus) ir pseudonimą. Neleidžiama įgyti teisių ir pareigų prisidengiant kito asmens vardu.

2. Fizinis asmuo turi teisę naudoti savo pilną ar sutrumpintą vardą (vardus) ir reikalauti iš kitų asmenų nesinaudoti ir neveikti jo vardu be leidimo.

3. Fizinio asmens pavardės ir vardo pakeitimo pagrindus ir tvarką nustato teisės aktai.

4. Fizinis asmuo, pakeitęs pavardę ar vardą, privalo apie tai pranešti savo skolininkams ir kreditoriams. Jeigu šios pareigos asmuo neįvykdo, jam tenka su nepranešimu apie savo pavardės (vardo) pakeitimą susijusių neigiamų pasekmių atsiradimo rizika.

2.21 straipsnis. Teisės į vardą gynimas

1. Fizinis asmuo, kurio teisė į vardą yra pažeista dėl to, kad kitas asmuo neteisėtai veikia jo vardu ar kitokiu būdu neteisėtai pasisavina svetimą vardą, ar kliudo juo naudotis, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti, kad teismas įpareigotų kaltą asmenį nutraukti tokius veiksmus bei atlyginti tokiais neteisėtais veiksmais padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

2. Tokį ieškinį po fizinio asmens mirties turi teisę pareikšti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai.

2.22 straipsnis. Teisė į atvaizdą

1. Fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu. Po asmens mirties tokį sutikimą gali duoti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai.

2. Asmens sutikimo nereikia, jeigu šie veiksmai yra susiję su visuomenine asmens veikla, jo tarnybine padėtimi, teisėsaugos institucijų reikalavimu arba jeigu fotografuojama viešoje

vietoje. Tačiau asmens nuotraukos (jos dalies), padarytos šiais atvejais, negalima demonstruoti, atgaminti ar parduoti, jeigu tai pažemintų asmens garbę, orumą ar dalykinę reputaciją.

3. Fizinis asmuo, kurio teisė į atvaizdą buvo pažeista, turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti tokius veiksmus bei atlyginti turtinę ir neturtinę žalą. Po asmens mirties tokį ieškinį turi teisę pareikšti jo sutuoktinis, vaikai ir tėvai.

2.23 straipsnis. Teisė į privatų gyvenimą ir jo slaptumą

1. Fizinio asmens privatus gyvenimas neliečiamas. Informacija apie asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu. Po asmens mirties tokį sutikimą gali duoti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai.

2. Privataus gyvenimo pažeidimu laikomas neteisėtas įėjimas į asmens gyvenamąsias ir kitokias patalpas, aptvertą privačią teritoriją, neteisėtas asmens stebėjimas, neteisėtas asmens ar jo turto apieškojimas, asmens telefoninių pokalbių, susirašinėjimo ar kitokios korespondencijos bei asmeninių užrašų ir informacijos konfidencialumo pažeidimas, duomenų apie asmens sveikatos būklę paskelbimas pažeidžiant įstatymų nustatytą tvarką bei kitokie neteisėti veiksmai.

3. Draudžiama rinkti informaciją apie privatų asmens gyvenimą pažeidžiant įstatymus. Asmuo turi teisę susipažinti su apie jį surinkta informacija, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Draudžiama skleisti surinktą informaciją apie asmens privatų gyvenimą, nebent, atsižvelgiant į asmens einamas pareigas ar padėtį visuomenėje, tokios informacijos skleidimas atitinka teisėtą ir pagrįstą visuomenės interesą tokią informaciją žinoti.

4. Privataus asmens gyvenimo duomenų, nors ir atitinkančių tikrovę, paskelbimas, taip pat asmeninio susirašinėjimo paskelbimas pažeidžiant šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatytą tvarką, taip pat įėjimas į asmens gyvenamąjį būstą be jo sutikimo, išskyrus įstatymų numatytas išimtis, asmens privataus gyvenimo stebėjimas ar informacijos rinkimas apie jį pažeidžiant įstatymą bei kiti neteisėti veiksmai, kuriais pažeidžiama teisė į privatų gyvenimą, yra pagrindas pareikšti ieškinį dėl tokiais veiksmais padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

5. Šio straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyti apribojimai, susiję su informacijos apie asmenį skelbimu ir rinkimu, netaikomi, kai tai daroma motyvuotu teismo sprendimu.

2.24 straipsnis. Asmens garbės ir orumo gynimas

1. Asmuo turi teisę reikalauti teismo tvarka paneigti paskleistus duomenis, žeminančius jo garbę ir orumą ir neatitinkančius tikrovės, taip pat atlyginti tokių duomenų paskleidimu jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą. Po asmens mirties tokią teisę turi jo sutuoktinis, tėvai ir vaikai, jeigu tikrovės neatitinkančių duomenų apie mirusįjį paskleidimas kartu žemina ir jų garbę bei orumą. Preziumuojama, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai.

2. Jeigu tikrovės neatitinkantys duomenys buvo paskleisti per visuomenės informavimo priemonę (spaudoje, televizijoje, radijuje ir pan.), asmuo, apie kurį šie duomenys buvo paskleisti, turi teisę surašyti paneigimą ir pareikalauti, kad ta visuomenės informavimo priemonė šį paneigimą nemokamai išspausdintų ar kitaip paskelbtų. Visuomenės informavimo priemonė šį paneigimą privalo išspausdinti ar kitaip paskelbti per dvi savaites nuo jo gavimo dienos. Visuomenės informavimo priemonė turi teisę atsisakyti spausdinti ar paskelbti paneigimą tik tuo atveju, jeigu paneigimo turinys prieštarauja gerai moralei.

3. Reikalavimą atlyginti turtinę ir neturtinę žalą nagrinėja teismas, nepaisydamas to, ar tokius duomenis paskleidęs asmuo juos paneigė, ar ne.

4. Jeigu visuomenės informavimo priemonė atsisako spausdinti ar kitaip paskelbti paneigimą arba to nepadaro per šio straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą, asmuo įgyja teisę kreiptis į teismą šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Duomenų, neatitinkančių tikrovės ir žeminančių kito asmens reputaciją, paneigimo tvarką ir terminus tokiu atveju nustato teismas.

5. Visuomenės informavimo priemonė, paskleidusi asmens reputaciją žeminančius ir tikrovės neatitinkančius duomenis, privalo atlyginti asmeniui padarytą turtinę ir neturtinę žalą tik tais atvejais, kai ji žinojo ar turėjo žinoti, jog paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, taip pat kai tuos duomenis paskelbė jos darbuotojai ar duomenys paskleisti anonimiškai, o visuomenės informavimo priemonė atsisako nurodyti tuos duomenis pateikusį asmenį. Visais kitais atvejais turtinę ir neturtinę žalą privalo atlyginti duomenis paskleidęs asmuo ir jo veikla.

6. Paskleidęs tikrovės neatitinkančius duomenis asmuo atleidžiamas nuo civilinės atsakomybės, jeigu tie duomenys yra paskelbti apie viešą asmenį bei jo valstybinę ar visuomeninę veiklą, o juos paskelbęs asmuo įrodo, kad jis veikė sąžiningai siekdamas supažindinti visuomenę su tuo asmeniu ir jo veikla.

7. Jeigu nevykdomas teismo sprendimas, įpareigojantis paneigti tikrovės neatitinkančius duomenis, žeminančius asmens garbę ir orumą, teismas nutartimi gali išieškoti iš atsakovo baudą už kiekvieną teismo sprendimo nevykdymo dieną. Baudos dydį nustato teismas. Ji yra išieškoma ieškovo naudai, nepaisant neturtinės žalos atlyginimo.

8. Šio straipsnio taisyklės taip pat yra taikomos ginant pažeistą juridinio asmens dalykinę reputaciją.

9. Šio straipsnio taisyklės netaikomos teismo proceso dalyviams, kurie už teismo posėdžio metu pasakytas kalbas bei teismo dokumentuose paskelbtus duomenis neatsako.

2.25 straipsnis. Teisė į kūno neliečiamumą ir vientisumą

1. Fizinis asmuo neliečiamas. Be paties asmens (o asmeniui esant neveiksniam – be jo atstovo pagal įstatymą) valios ir laisvo sutikimo su juo negali būti atliekami jokie moksliniai, medicinos bandymai ar tyrimai. Toks sutikimas turi būti išreikštas raštu.

2. Atlikti intervenciją į žmogaus kūną, pašalinti jo kūno dalis ar organus galima tik asmens sutikimu. Sutikimas chirurginei operacijai turi būti išreikštas raštu. Jeigu asmuo yra neveiksnus, tokį sutikimą gali duoti jo globėjas, tačiau neveiksniam asmeniui kastruoti, sterilizuoti, jo nėštumui nutraukti, jį operuoti, jo organui pašalinti būtinas teismo leidimas. Toks sutikimas nereikalingas būtino reikalingumo atvejais, siekiant išgelbėti asmens gyvybę, kai jai gresia realus pavojus, o pats asmuo negali išreikšti savo valios.

3. Asmuo raštu gali nustatyti savo kūno panaudojimo būdą po mirties, laidojimo tvarką ir būdą.

4. Žmogaus audinių ir organų donorystės ir transplantacijos tvarką nustato atskiras įstatymas.

5. Žmogaus kūnas, jo dalys ar organai ir audiniai negali būti komercinių sandorių dalyku. Tokie sandoriai yra niekiniai.

6. Asmuo, kurio teisė į kūno neliečiamumą ir vientisumą buvo pažeista, turi teisę reikalauti iš kaltų asmenų atlyginti turtinę ir neturtinę žalą.

2.26 straipsnis. Neleistinumas apriboti fizinio asmens laisvę

1. Fizinio asmens laisvė neliečiama. Veiksniam asmeniui taikyti bet kokią priežiūrą ar apribojimus galima tik paties asmens sutikimu, taip pat kitais įstatymų nustatytais atvejais.

2. Asmens sveikatos priežiūrai asmens sutikimas nereikalingas, jeigu jo gyvybei gresia pavojus arba būtina jį guldyti į stacionarinę sveikatos priežiūros įstaigą, kad būtų apsaugoti visuomenės interesai.

3. Asmens psichinė būklė gali būti tiriama tik jo sutikimu arba teismo leidimu. Sutikimą atlikti neveiksnaus asmens psichinės būklės tyrimą gali duoti jo globėjas arba teismas. Jeigu asmens gyvybei gresia realus pavojus, skubi psichiatrinė medicinos pagalba gali būti suteikta ir be asmens sutikimo.

4. Asmuo gali būti paguldytas į psichiatrijos įstaigą tik jo paties sutikimu, taip pat teismo leidimu. Jeigu asmuo serga sunkia psichikos liga ir yra reali grėsmė, kad jis savo veiksmais gali padaryti esminės žalos savo ar aplinkinių sveikatai ar gyvybei bei turtui, jis gali būti priverstinai hospitalizuotas, bet ne ilgiau kaip dvi paras. Priverstinė hospitalizacija gali būti pratęsta tik įstatymų nustatyta tvarka teismo leidimu. Jeigu asmuo yra neveiksnus, sutikimą priverstinei jo hospitalizacijai, tačiau ne ilgiau kaip dvi paras, gali duoti asmens globėjas. Neveiksnaus asmens priverstinė hospitalizacija po to gali būti pratęsta tik įstatymų nustatyta tvarka teismo leidimu.

5. Asmenys, neteisėtai apribojęs fizinio asmens laisvę, privalo atlyginti jam padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

2.27 straipsnis. Teisė pakeisti lytį

1. Nesusituokęs pilnametis asmuo turi teisę medicininiu būdu pakeisti savo lytį, jeigu tai mediciniškai įmanoma. Toks asmens prašymas turi būti išreikštas raštu.

2. Lyties pakeitimo sąlygas ir tvarką nustato įstatymai.

III SKYRIUS
FIZINIO ASMENS PRIPAŽINIMAS NEŽINIA KUR ESANČIU AR PASKELBIMAS MIRUSIU

2.28 straipsnis. Fizinio asmens pripažinimas nežinia kur esančiu

1. Fizinį asmenį teismas gali pripažinti nežinia kur esančiu, jeigu jo gyvenamojoje vietoje vienerius metus nėra duomenų, kur jis yra.

2. Jeigu negalima nustatyti dienos, kurią gauti apie nesantįjį paskutiniai duomenys, nežinia kur buvimo pradžia laikoma ateinančių metų sausio pirmoji diena.

2.29 straipsnis. Nežinia kur esančio fizinio asmens turto apsauga

1. Suinteresuotų asmenų arba prokuroro pareiškimu teismas skiria asmens, kurio buvimo vieta nežinoma, turto laikinąjį administratorių. Laikinuoju administratoriumi gali būti skiriamas asmens sutuoktinis, artimieji giminaičiai arba asmenys, suinteresuoti išsaugoti jo turtą. Laikinasis administratorius privalo inventorizuoti turtą ir imtis priemonių turtui išsaugoti. Administratoriaus atlyginimą nustato teismas, išskyrus atvejus, kai laikinuoju administratoriumi paskirtas asmens sutuoktinis ar artimasis giminaitis. Jie šias funkcijas atlieka neatlygintinai.

2. Laikinasis administratorius valdo turtą, iš to turto išlaiko asmenis, kuriuos nežinia kur esantysis privalo išlaikyti, apmoka nežinia kur esančio asmens skolas. Disponuoti turtu, jį įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į turtą laikinasis administratorius gali tik teismo leidimu.

3. Jeigu asmens, kurio buvimo vieta nežinoma, turtą sudaro įmonė, teismas skiria jos administratorių. Šis veikia įmonės savininko vardu.

4. Kai teismo sprendimu asmuo yra pripažintas nežinia kur esančiu, jo turtui teismo nutartimi skiriamas nuolatinis administratorius.

5. Turto administratoriumi asmuo gali būti paskirtas tik jo sutikimu.

2.30 straipsnis. Sprendimo pripažinti fizinį asmenį nežinia kur esančiu panaikinimas

1. Jeigu pripažintas nežinia kur esančiu asmuo grįžta arba paaiškėja jo buvimo vieta, teismas panaikina sprendimą pripažinti asmenį nežinia kur esančiu ir panaikina jo turto administravimą.

2. Pajamos, kurias iš nežinia kur esančio asmens turto gavo turto administratorius, grąžinamos grįžusiam turto savininkui, o turto administratoriui grįžęs turto savininkas turi atlyginti visas su turto administravimu susijusias išlaidas.

2.31 straipsnis. Fizinio asmens paskelbimas mirusiu

1. Fizinis asmuo gali būti teismo tvarka paskelbiamas mirusiu, jeigu jo gyvenamojoje vietoje trejus metus nėra duomenų apie jo buvimo vietą, o jeigu jis dingo be žinios tokiomis aplinkybėmis, kurios sudarė mirties grėsmę arba duoda pagrindą spėti jį žuvus dėl nelaimingo atsitikimo, – jeigu apie asmenį nėra duomenų šešis mėnesius. Šių terminų pradžia nustatoma pagal šio kodekso 2.28 straipsnio 2 dalies taisyklę.

2. Karys ar kitas asmuo, dingęs be žinios dėl karo veiksmų, gali būti teismo tvarka paskelbiamas mirusiu ne anksčiau, kaip praėjus dvejiems metams nuo karo veiksmų pasibaigimo dienos.

3. Asmuo gali būti paskelbiamas mirusiu nepaisant to, ar prieš tai jis buvo pripažintas nežinia kur esančiu, ar ne.

4. Paskelbto mirusiu asmens mirties data yra laikoma ta diena, kurią įsiteisėja teismo sprendimas paskelbti jį mirusiu. Jeigu paskelbiamas mirusiu asmuo, dingęs be žinios tokiomis aplinkybėmis, kurios sudarė mirties grėsmę arba duoda pagrindą spėti jį žuvus dėl nelaimingo atsitikimo, teismas gali pripažinti šio asmens mirties data spėjamą jo žuvimo dieną.

5. Tokio asmens mirties vieta yra laikoma teismo sprendime nurodyta konkreti vieta. Jeigu konkrečios asmens mirties vietos nustatyti negalima, jo mirties vieta laikoma paskutinė žinoma jo buvimo vieta.

6. Asmens paskelbimas mirusiu šio asmens civilinių teisių ir pareigų atžvilgiu prilygsta jo mirčiai.

2.32 straipsnis. Paskelbto mirusiu fizinio asmens atsiradimo pasekmės

1. Jeigu paskelbtas mirusiu asmuo grįžta arba paaiškėja jo buvimo vieta, teismas panaikina sprendimą paskelbti asmenį mirusiu.

2. Grįžęs asmuo neturi teisės reikalauti grąžinti savo turtą, kuris, paskelbus asmenį mirusiu, yra paveldėtas. Tačiau tais atvejais, kai asmuo nežinia kur buvo dėl svarbių priežasčių, jis turi teisę, neatsižvelgiant į grįžimo laiką, reikalauti grąžinti jo turtą, išlikusį pas įpėdinius.

3. Grįžęs asmuo taip pat turi teisę išsireikalauti turtą, perėjusį neatlygintinai tretiesiems asmenims, arba jo vertę. Tačiau sąžiningam turto įgijėjui turi būti atlyginami visi nuostoliai, susiję su turto ar jo vertės išreikalavimu.

II DALIS
JURIDINIAI ASMENYS

IV SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

2.33 straipsnis. Juridinio asmens sąvoka

1. Juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.

2. Šios knygos II dalies normos taikomos atskiroms juridinių asmenų teisinėms formoms, išskyrus, jeigu šio kodekso normos numato kitaip.

2.34 straipsnis. Viešieji ir privatieji asmenys

1. Juridiniai asmenys skirstomi į viešuosius ir privačiuosius.

2. Viešieji juridiniai asmenys yra valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudos sau, įsteigti juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.).

3. Privatieji juridiniai asmenys yra juridiniai asmenys, kurių tikslas – tenkinti privačius interesus.

4. Viešiesiems juridiniams asmenims šios knygos VII skyrius taikomas subsidiariai.

5. Viešiesiems juridiniams asmenims šios knygos IX skyrius netaikomas.

2.35 straipsnis. Valstybė ir savivaldybės

1. Valstybė ir savivaldybės yra juridiniai asmenys.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos, kurių buvimą numato Lietuvos Respublikos Konstitucija, yra juridiniai asmenys įstatymų nustatytais atvejais.

3. Valstybei ir savivaldybėms netaikomos šios knygos II dalies normos, išskyrus šio kodekso 2.36, 2.74, 2.76, 2.80, 2.84, 2.85 straipsnius.

4. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytos valstybės ir savivaldybių institucijos pateikia juridinių asmenų registrui dokumentus ir duomenis, nurodytus šio kodekso 2.46 ir 2.66 straipsniuose.

2.36 straipsnis. Valstybės ir savivaldybių dalyvavimas civiliniuose santykiuose

1. Valstybė, savivaldybė ir jų institucijos yra civilinių santykių dalyvės lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai.

2. Valstybė ir savivaldybės įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per atitinkamas valstybės ir savivaldybių valdymo institucijas.

2.37 straipsnis. Religinės bendruomenės ir bendrijos

1. Tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos yra juridiniai asmenys. Kitos religinės bendruomenės ir bendrijos įgyja juridinio asmens teises šios knygos V skyriuje ir kitų įstatymų nustatyta tvarka.

2. Religinių bendruomenių ir bendrijų struktūriniai padaliniai, kurie pagal religinių bendruomenių ir bendrijų kanonus, statutus ar kitas normas atitinka šio kodekso 2.33 straipsnyje nustatytas sąlygas, yra juridiniai asmenys. Tokie struktūriniai padaliniai juridinių asmenų registrui pateikia dokumentus, patvirtinančius, kad yra šioje dalyje nurodytos aplinkybės.

3. Religinės bendruomenės ir bendrijos bei jų struktūriniai padaliniai, turintys juridinio asmens teises, veikia pagal savo kanonus, statutus ar kitas normas, tiek kiek jie neprieštarauja įstatymams, ir šiems juridiniams asmenims taikomi tik šios knygos IV, VI skyriai, 2.84, 2.85 straipsniai bei, kiek tai neprieštarauja šio straipsnio 1 daliai, V skyrius.

2.38 straipsnis. Profesinės sąjungos

1. Profesinės sąjungos yra juridiniai asmenys, jeigu yra įvykdytos šio straipsnio 2 dalies nuostatos.

2. Profesinė sąjunga yra įsteigiama, jeigu ji turi ne mažiau kaip trisdešimt steigėjų arba jeigu įmonėje, įstaigoje, organizacijoje yra ne mažiau kaip trisdešimt steigėjų ir jie (jos) sudarytų ne mažiau kaip 1/5 visų darbuotojų (o 1/5 visų darbuotojų būtų ne mažiau kaip trys darbuotojai), ir profesinės sąjungos susirinkime yra patvirtinti jos įstatai bei išrinkti valdymo organai.

3. Profesinės sąjungos steigėjais gali būti Lietuvos Respublikos piliečiai ar fiziniai asmenys, nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje, ne jaunesni kaip keturiolikos metų ir dirbantys pagal darbo sutartį ar kitais pagrindais.

4. Profesinėms sąjungoms taikomas šios knygos V skyrius, kiek tai neprieštarauja šio straipsnio 1 daliai. Profesinės sąjungos pateikia juridinių asmenų registrui dokumentus, patvirtinančius šio straipsnio 2 dalyje nurodytų aplinkybių buvimą.

2.39 straipsnis. Juridinio asmens pavadinimas

1. Juridinis asmuo privalo turėti savo pavadinimą, pagal kurį jį būtų galima atskirti nuo kitų juridinių asmenų.

2. Juridinio asmens pavadinimas yra juridinio asmens nuosavybė, tačiau jis negali būti parduotas ar kitaip perduotas kito asmens nuosavybėn atskirai nuo juridinio asmens.

3. Juridinio asmens pavadinimas neturi prieštarauti viešajai tvarkai ar gerai moralei ir klaidinti visuomenę dėl juridinio asmens steigėjo, dalyvio, buveinės, veiklos tikslo, teisinės formos, tapatumo ar panašumo į kitų juridinių asmenų pavadinimus, žinomesnių Lietuvos visuomenei užsienio įmonių, įstaigų ir organizacijų vardus, prekių ir paslaugų ženklus. Juridinio asmens pavadinimas neturi klaidinti dėl jo tapatumo ar panašumo į anksčiau už juridinį asmenį Lietuvos Respublikoje pateiktus registruoti, įregistruotus ar pripažintus žinomus prekių ir paslaugų ženklus.

4. Juridinio asmens pavadinimas atskirai neregistruojamas ir yra saugomas nuo tos dienos, kai juridinių asmenų registrui pateikiamas prašymas įregistruoti juridinį asmenį, arba nuo teisės akto priėmimo, jei taikoma šio kodekso 2.46 straipsnio 3 dalis.

5. Juridinių asmenų registro nuostatai gali nustatyti papildomus reikalavimus juridinių asmenų pavadinimui.

2.40 straipsnis. Juridinio asmens pavadinimo sudarymas

1. Juridinio asmens pavadinimas yra sudaromas iš žodžių ar žodžių junginių, vartojamų perkeltine reikšme arba turinčių tiesioginę reikšmę.

2. Juridinio asmens pavadinimas turi būti sudarytas laikantis lietuvių bendrinės kalbos normų ir negali būti sudarytas tik iš tiesioginę veiklos daiktų ar paslaugų rūšį nurodančio bendrinio žodžio (žodžių) arba tik iš vietovardžio, arba tik iš kitokio žodžio, neturinčio skiriamojo požymio.

3. Juridinio asmens pavadinimas gali būti sudarytas iš raidžių, kurios negali būti suprantamos kaip žodžiai, ir skaitmenų arba jų derinių tik tada, jeigu toks pavadinimas yra nusistovėjęs visuomenėje. Juridinio asmens, susijusio su užsienio juridiniu asmeniu ar kita organizacija, pavadinimas gali būti sudaromas taip, kad jis būtų tapatus ar panašus į užsienio juridinio asmens ar kitos organizacijos pavadinimą, jei yra šių sutikimas naudoti pavadinimą.

2.41 straipsnis. Steigiamo juridinio asmens pavadinimas

1. Juridinio asmens steigėjai gali kreiptis į juridinių asmenų registrą dėl steigiamo juridinio asmens pavadinimo laikino įtraukimo į juridinių asmenų registrą.

2. Steigiamo juridinio asmens pavadinimui taikomos tokios pačios taisyklės kaip ir juridinio asmens pavadinimui, išskyrus šio kodekso 2.39 straipsnio 4 dalį ir 2.42 straipsnį.

3. Steigiamo juridinio asmens pavadinimas įtraukiamas į juridinių asmenų registrą šešiems mėnesiams ir šiam terminui pasibaigus išbraukiamas nepranešus apie tai juridinio asmens steigėjams.

2.42 straipsnis. Teisė į juridinio asmens pavadinimą

1. Neleidžiama įgyti teisių ir pareigų prisidengiant kito juridinio asmens pavadinimu arba naudoti kito juridinio asmens pavadinimą be jo sutikimo.

2. Juridinis asmuo, kurio teisė į pavadinimą yra pažeista dėl to, kad kitas asmuo neteisėtai naudoja pirmojo pavadinimą, arba dėl to, kad kitas asmuo turi ar naudoja pavadinimą, kuris neatitinka šio kodekso 2.39 straipsnio reikalavimų, turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti, kad teismas įpareigotų juridinį asmenį nutraukti neteisėtus veiksmus arba pakeisti pavadinimą ir atlyginti tais veiksmais padarytą turtinę ir neturtinę žalą, o jeigu pažeista šio straipsnio 1 dalis, – taip pat reikalauti, kad asmuo perduotų viską, ką gavo prisidengęs ar naudodamas pavadinimą be jo savininko sutikimo.

2.43 straipsnis. Juridinio asmens pavadinimo keitimas

1. Juridinis asmuo prieš pakeisdamas savo pavadinimą privalo apie tai pranešti viešai vieną kartą arba pranešti visiems juridinio asmens kreditoriams raštu.

2. Jeigu juridinis asmuo neįvykdo pareigos, nurodytos šio straipsnio 1 dalyje, jam tenka su nepranešimu apie pavadinimo pakeitimą susijusių neigiamų pasekmių atsiradimo rizika.

3. Juridinio asmens pavadinimas keičiamas keičiant steigimo dokumentus, kurie registruojami juridinių asmenų registre tik tada, kai įvykdyti šio straipsnio 1 dalies reikalavimai.

4. Juridinis asmuo gali kreiptis į juridinių asmenų registrą dėl numatomo suteikti juridinio asmens naujojo pavadinimo laikino įtraukimo į juridinių asmenų registrą. Tokiu atveju *mutatis mutandis* taikomas šio kodekso 2.41 straipsnis.

2.44 straipsnis. Juridinio asmens dokumentuose nurodoma informacija

1. Juridinio asmens dokumentuose, kuriuos jis naudoja turėdamas santykių su kitais subjektais, (raštuose, sąskaitose, prekybos dokumentuose ir t. t.) privalo būti nurodyta:

1) juridinio asmens pavadinimas;

2) juridinio asmens teisinė forma;

3) juridinio asmens buveinė;

4) juridinio asmens kodas;

5) registras, kuriame kaupiami ir saugomi duomenys apie tą juridinį asmenį.

2. Jeigu juridinis asmuo yra bankrutuojantis ar likviduojamas, apie tai taip pat turi būti pažymima šio straipsnio 1 dalyje nurodytuose dokumentuose.

3. Jeigu juridinis asmuo yra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas, tai mokėtojo kodas turi būti taip pat pažymimas šio straipsnio 1 dalyje nurodytuose dokumentuose.

4. Jei šio straipsnio 1 dalyje nurodytuose dokumentuose yra minimas juridinio asmens kapitalas, tai turi būti nurodomas įstatinis kapitalas ir apmokėto įstatinio kapitalo dydis.

2.45 straipsnis. Juridinio asmens dalyvis

Juridinio asmens dalyvis (akcininkas, narys, dalininkas ir pan.) yra asmuo, kuris turi nuosavybės teisę į juridinio asmens turtą, arba asmuo, kuris nors ir neišsaugo nuosavybės teisių į juridinio asmens turtą, bet įgyja prievolinių teisių ir (ar) pareigų, susijusių su juridiniu asmeniu.

2.46 straipsnis. Juridinių asmenų steigimo dokumentai

1. Juridiniai asmenys veikia pagal savo steigimo dokumentus: įstatus, steigimo sandorį arba įstatymų numatytais atvejais – bendruosius nuostatus. Pagal šį kodeksą įstatams prilygsta juridinių asmenų nuostatai, statutai ar kiti jų steigimo dokumentai.

2. Steigimo dokumentų normos galioja tiek, kiek jos neprieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms.

3. Viešieji juridiniai asmenys gali veikti pagal įstatymus ar, jei įstatymai numato, pagal valstybės ar savivaldybių institucijos priimtą teisės aktą dėl viešojo juridinio asmens steigimo, jei

toks teisės aktas nenumato, kad viešasis juridinis asmuo veikia pagal valstybės ar savivaldybių institucijos patvirtintus įstatus.

4. Juridinio asmens steigimo dokumentai netenka galios, jeigu jie nebuvo pateikti juridinių asmenų registrui per šešis mėnesius nuo steigimo dokumentų sudarymo, jeigu kiti įstatymai nenustato kitokio termino.

5. Juridinio asmens steigimo dokumentus pasirašiusių fizinių asmenų parašų tapatumas turi būti notaro patvirtintas, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

2.47 straipsnis. Juridinio asmens įstatai

1. Juridinio asmens įstatuose, o jeigu juridinis asmuo neturi įstatų, – steigimo sandoryje arba bendruosiuose nuostatuose, jeigu juridinis asmuo veikia pagal bendruosius nuostatus, arba teisės akte, jei viešasis juridinis asmuo veikia pagal teisės aktą, turi būti nurodyta:

1) juridinio asmens pavadinimas;

2) juridinio asmens teisinė forma;

3) juridinio asmens buveinė;

4) juridinio asmens veiklos tikslai;

5) juridinio asmens dalyvių susirinkimo kompetencija ir šaukimo tvarka;

6) juridinio asmens organai ir jų kompetencija bei skyrimo ir atšaukimo tvarka arba, jei organai nesudaromi, o juridinis asmuo savo teises įgyvendina per juridinio asmens dalyvį, – juridinio asmens dalyvis;

7) juridinio asmens steigimo dokumentų keitimo tvarka;

8) juridinio asmens veiklos laikotarpis, jei jis yra ribotas;

9) kitos įstatymų, juridinio asmens steigėjo ar dalyvio nustatytos nuostatos.

2. Viešųjų juridinių asmenų veiklos tikslai turi būti apibūdinti aiškiai ir išsamiai, nurodant veiklos sritį bei rūšį.

3. Juridinio asmens dalyvių susirinkimo kompetencijos ir šaukimo tvarkos, kitų juridinio asmens organų kompetencijos bei skyrimo ir atšaukimo tvarkos nurodyti nereikia, jeigu ji nesiskiria nuo įstatymuose nustatytos ir apie tai nurodoma pačiuose įstatuose.

2.48 straipsnis. Juridinių asmenų turtas

1. Juridiniai asmenys turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja nuosavybės ar patikėjimo teise.

2. Turtas, kurį juridinis asmuo valdo, naudoja ir juo disponuoja patikėjimo teise, priklauso juridinio asmens steigėjui ar dalyviui nuosavybės teise.

2.49 straipsnis. Juridinio asmens buveinė

1. Juridinio asmens buveine laikoma ta vieta, kurioje yra nuolatinis jo valdymo organas. Juridinio asmens buveinė apibūdinama nurodant patalpų, kuriose yra buveinė, adresą.

2. Jeigu juridinio asmens buveinė, nurodyta juridinių asmenų registre, steigimo dokumentuose ar sandoryje, ir jo nuolatinio valdymo organo buvimo vieta nesutampa, tai tretieji asmenys nuolatinio valdymo organo buvimo vietą turi teisę laikyti juridinio asmens buveine.

3. Visas susirašinėjimas su juridiniu asmeniu yra laikomas tinkamu, kai jis vyksta juridinio asmens buveinės adresu, taip pat atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalį, jeigu juridinis asmuo aiškiai nenurodė kitaip.

4. Juridinis asmuo, pakeitęs buveinę, privalo atitinkamai pakeisti steigimo dokumentus ir juos įregistruoti.

2.50 straipsnis. Juridinių asmenų atsakomybė pagal savo prievoles

1. Juridinis asmuo atsako pagal savo prievoles jam nuosavybės ar patikėjimo teise priklausančiu turtu.

2. Juridinis asmuo neatsako pagal juridinio asmens dalyvio prievoles, o pastarasis neatsako pagal juridinio asmens prievoles, išskyrus įstatymuose arba juridinio asmens steigimo dokumentuose numatytus atvejus.

3. Kai juridinis asmuo negali įvykdyti prievolės dėl juridinio asmens dalyvio nesąžiningų veiksmų, juridinio asmens dalyvis atsako pagal juridinio asmens prievolę savo turtu subsidiariai.

4. Juridiniai asmenys skirstomi į ribotos ir neribotos civilinės atsakomybės asmenis. Jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievoles atsako juridinio asmens dalyvis. Neribotos civilinės atsakomybės juridiniai asmenys yra individuali (personalinė) įmonė ir ūkinė bendrija.

2.51 straipsnis. Juridinio asmens veiklos laikotarpis

1. Juridinis asmuo gali būti įsteigtas ribotam ar neribotam laikui. Laiko riba gali būti nurodyta tiek data, tiek tam tikrų sąlygų buvimu ar nebuvimu.

2. Jei juridinio asmens steigimo dokumentuose nenurodyta, kad juridinis asmuo įsteigtas ribotam laikui, laikoma, kad toks juridinis asmuo yra įsteigtas neribotam laikui.

2.52 straipsnis. Juridinio asmens finansiniai metai

1. Juridinio asmens finansiniai metai yra kalendoriniai metai.

2. Juridinio asmens finansiniais metais gali būti ir kitas dvylikos mėnesių laikotarpis. Jis turi būti nurodytas juridinio asmens steigimo dokumentuose.

3. Kai finansiniai metai keičiami, finansinių metų pabaiga yra laikoma naujų finansinių metų pabaiga, jei laikotarpis nuo finansinių metų pradžios iki naujų finansinių metų pabaigos yra ne ilgesnis nei aštuoniolika mėnesių. Jei šis laikotarpis yra ilgesnis nei aštuoniolika mėnesių, tai nustatomi pereinamieji finansiniai metai, kurių pradžia yra senų finansinių metų pabaiga, o pabaiga – naujų finansinių metų pradžia.

4. Įsteigus juridinį asmenį, juridinio asmens pirmaisiais finansiniais metais yra laikomas laikotarpis nuo jo įsteigimo dienos iki finansinių metų pabaigos. Juridiniam asmeniui pasibaigus, paskutiniais finansiniais metais yra laikomas laikotarpis nuo finansinių metų pradžios iki juridinio asmens pabaigos dienos.

5. Juridinio asmens finansiniai metai gali būti keičiami ne dažniau nei vieną kartą per penkerius metus. Ši nuostata netaikoma, jeigu juridinis asmuo keičia savo finansinius metus į finansinius metus, sutampančius su kalendoriniais metais.

2.53 straipsnis. Juridinio asmens filialas

1. Juridinio asmens filialas yra struktūrinis juridinio asmens padalinys, turintis savo buveinę ir atliekantis visas arba dalį juridinio asmens funkcijų.

2. Juridinio asmens filialas nėra juridinis asmuo. Juridinis asmuo atsako pagal filialo prievoles ir filialas atsako pagal juridinio asmens prievoles.

2.54 straipsnis. Juridinio asmens filialo nuostatai

1. Juridinio asmens filialas veikia pagal juridinio asmens patvirtintus nuostatus. Juose turi būti nurodyta:

1) filialo pavadinimas;

2) filialo buveinė (adresas);

3) filialo veiklos tikslai;

4) filialo valdymo organas ir jo kompetencija;

5) filialo veiklos laikotarpis, jei jis yra ribotas;

6) kitos įstatymų ar juridinio asmens nustatytos nuostatos.

2. Juridinio asmens filialo nuostatuose taip pat turi būti nurodoma informacija apie filialą įsteigusį asmenį, nustatyta šio kodekso 2.44 straipsnyje, ir juridinio asmens valdymo organas, turintis teisę skirti ar atšaukti filialo valdymo organus, priimti sprendimus dėl filialo teisinio statuso.

2.55 straipsnis. Filialų reglamentavimas

1. Filialams ir jų veiklai taikomos šios knygos II dalies normos tiek, kiek jos neprieštarauja filialo esmei, ir atsižvelgiant į šiam straipsnyje numatytus ypatumus.

2. Filialo dokumentuose, nurodytuose šio kodekso 2.44 straipsnyje, turi būti pateikiama analogiška informacija ir apie juridinį asmenį, išskyrus informaciją, nurodytą šio kodekso 2.44 straipsnio 3 dalyje, jei filialo steigėjas yra užsienio juridinis asmuo ar kita organizacija.

3. Užsienio juridinis asmuo ar kita organizacija, įregistravusi filialą, privalo informuoti juridinių asmenų registrą apie pateiktų registrui juridinio asmens dokumentų ir duomenų

pasikeitimus ir apie juridinio asmens teisinį statusą, pateikti juridinio asmens metinės finansinės atskaitomybės, taip pat ir konsoliduotos, dokumentus, jei tokia atskaitomybė būtina pagal įstatymus, taikomus užsienio juridiniam asmeniui ar kitai organizacijai.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.56 straipsnis. Juridinio asmens atstovybė

1. Juridinio asmens atstovybė yra juridinio asmens padalinys, turintis savo buveinę ir turintis teisę atlikti veiksmus, nurodytus šio straipsnio 2 dalyje.

2. Juridinio asmens atstovybė turi teisę atstovauti juridinio asmens interesams ir juos ginti, sudaryti sandorius bei atlikti kitus veiksmus juridinio asmens vardu, vykdyti eksporto ir importo operacijas, tačiau tik tarp užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų, įsteigusių atstovybę, arba su ja susijusių įmonių, įstaigų ar organizacijų ir atstovybės.

3. Juridinio asmens atstovybė nėra juridinis asmuo.

2.57 straipsnis. Juridinio asmens atstovybės nuostatai

1. Juridinio asmens atstovybė veikia pagal juridinio asmens patvirtintus nuostatus, kuriuose turi būti nurodyta:

1) atstovybės pavadinimas;

2) atstovybės buveinė;

3) atstovybės veiklos tikslai;

4) atstovybės valdymo organas ir jo kompetencija;

5) atstovybės veiklos laikotarpis, jei jis yra ribotas;

6) kitos įstatymų ar juridinio asmens nustatytos nuostatos.

2. Juridinio asmens atstovybės nuostatuose taip pat turi būti nurodoma informacija apie atstovybę įsteigusį asmenį, nurodyta šio kodekso 2.44 straipsnyje, ir juridinio asmens valdymo organas, turintis teisę skirti ar atšaukti atstovybės valdymo organus, priimti sprendimus dėl atstovybės teisinio statuso.

2.58 straipsnis. Juridinio asmens atstovybės reglamentavimas

1. Atstovybėms ir jų veiklai taikomos šios knygos II dalies normos tiek, kiek jos neprieštarauja atstovybės esmei, ir atsižvelgiant į šiame straipsnyje numatytus ypatumus.

2. Atstovybės dokumentuose, nurodytuose šio kodekso 2.44 straipsnyje, turi būti pateikiama tokia pat informacija ir apie juridinį asmenį, išskyrus informaciją, nurodytą šio kodekso 2.44 straipsnio 3 dalyje, jei atstovybės steigėjas yra užsienio juridinis asmuo ar kita organizacija.

3. Užsienio juridinis asmuo ar kita organizacija, įregistravusi atstovybę, privalo informuoti juridinių asmenų registrą apie pateiktų registrui juridinio asmens dokumentų ir duomenų pasikeitimus bei apie juridinio asmens teisinį statusą, pateikti juridinio asmens metinės finansinės atskaitomybės, taip pat ir konsoliduotos, dokumentus, jei tokia atskaitomybė būtina pagal įstatymus, taikomus užsienio juridiniam asmeniui ar kitai organizacijai.

V SKYRIUS
JURIDINIO ASMENS STEIGIMAS

2.59 straipsnis. Juridinio asmens steigimo tvarka

Juridiniai asmenys steigiami šio kodekso ir įstatymų nustatyta tvarka. Steigimo procedūros klausimus, kurių nereglamentuoja įstatymai, gali nustatyti steigėjai.

2.60 straipsnis. Juridinio asmens steigėjai

1. Juridinio asmens steigėjas yra asmuo, sudaręs sandorį įsteigti juridinį asmenį. Valstybė, priėmusi atitinkamą įstatymą ar, jeigu įstatymai numato, kitą teisės aktą, taip pat savivaldybė, valstybės ir vietos savivaldos institucijos, jeigu įstatymai tai numato, priėmusios atitinkamą teisės aktą, kurio pagrindu įsteigiamas viešasis juridinis asmuo, taip pat yra laikomos juridinio asmens steigėjomis.

2. Juridinio asmens steigėjai gali būti ir fiziniai, ir juridiniai asmenys.

3. Įstatymai gali numatyti atvejus, kai viešajai tvarkai apsaugoti arba taikant atsakomąsias priemones, tam tikrų juridinių asmenų steigėju ar dalyviu negali būti užsienio juridinis asmuo ar kita organizacija arba užsienietis.

2.61 straipsnis. Sandoriai iki juridinio asmens įsteigimo

1. Tam tikras juridinio asmens valdymo organas ar kitas steigimo dokumente nustatytas organas gali patvirtinti sandorius, kuriuos juridinio asmens vardu ir dėl jo interesų sudarė kiti asmenys iki juridinio asmens įsteigimo. Sudarant tokį sandorį turi būti nurodoma, kad jis sudaromas steigiamo juridinio asmens vardu ir dėl jo interesų. Jei tokia nuoroda nepateikiama, tai sandorį sudaręs asmuo ir juridinis asmuo, kurio valdymo organas ar kitas steigimo dokumente nustatytas organas patvirtino dėl jo interesų sudarytą sandorį, turi solidarią pareigą įvykdyti prievoles.

2. Jeigu tokio sandorio vėliau įsteigto juridinio asmens organas nepatvirtina, visos pagal sandorį atsiradusios prievolės tenka sandorį sudariusiam asmeniui. Jeigu tokį sandorį sudarė keli asmenys, tai juridiniam asmeniui jo nepatvirtinus visi asmenys pagal atsiradusias prievoles atsako solidariai.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.62 straipsnis. Juridinių asmenų registras

1. Juridinis asmuo turi būti įregistruotas juridinių asmenų registre.

2. Juridinių asmenų registre įrašomi juridiniai asmenys ir kaupiami duomenys bei dokumentai apie juos. Juridinių asmenų registras yra pagrindinis valstybės registras.

3. Juridiniai asmenys privalo juridinių asmenų registre nurodyti apie save ir savo veiklą visus įstatymų reikalaujamus duomenis (atskleidimo principas).

4. Juridinių asmenų registro tvarkymo įstaiga (registro tvarkytojas) yra įstatymų nustatyta valstybės institucija.

2.63 straipsnis. Juridinio asmens įsteigimo momentas

1. Juridinis asmuo laikomas įsteigtu nuo jo įregistravimo juridinių asmenų registre.

2. Įstatymas ar įstatymų numatytais atvejais kitas teisės aktas, kuriuo yra įsteigtas viešasis juridinis asmuo, gali nustatyti, kad juridinis asmuo laikomas įsteigtu nuo teisės akto dėl jo įsteigimo įsigaliojimo. Tokiu atveju tame teisės akte turi būti pateikti šio kodekso 2.66 straipsnyje nurodyti duomenys, o toks teisės aktas privalo būti viešai paskelbtas bei perduotas juridinių asmenų registrui.

2.64 straipsnis. Juridinių asmenų registravimas

1. Juridinis asmuo registruojamas juridinių asmenų registre, kai pateikiami šio straipsnio 2 dalyje nurodyti dokumentai, jei šio kodekso normos ar šio kodekso numatytais atvejais kiti įstatymai nenustato kitaip.

2. Juridiniam asmeniui įregistruoti juridinių asmenų registre turi būti pateikti šie dokumentai:

1) nustatytos formos prašymas įregistruoti juridinį asmenį;

2) juridinio asmens steigimo dokumentai;

3) licencija, jei pagal įstatymus licencija turi būti išduota iki juridinio asmens įsteigimo;

4) dokumentai, patvirtinantys registrui pateikiamų duomenų tikrumą ir steigimo dokumentų atitikimą įstatymų reikalavimams, taip pat dokumentai, patvirtinantys, kad juridinį asmenį registruoti galima, nes įstatymuose ar steigimo sandoryje nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės. Šiuos dokumentus surašo ar tvirtina notaras, išskyrus juridinių asmenų registro nuostatų numatytais atvejais;

5) registravimo rinkliavos sumokėjimą patvirtinantis dokumentas, išskyrus atvejus, kai asmuo yra atleistas nuo registravimo rinkliavos;

6) kiti įstatymų nustatyti dokumentai.

3. Juridinis asmuo turi būti įregistruojamas per trisdešimt dienų nuo visų šio straipsnio 2 dalyje išvardytų dokumentų pateikimo.

4. Juridinių asmenų registravimo tvarką nustato juridinių asmenų registro nuostatai. Juos tvirtina Vyriausybė.

5. Juridinis asmuo gali būti išregistruotas iš juridinių asmenų registro tik tuo atveju, kai juridinis asmuo pasibaigia.

2.65 straipsnis. Juridinio asmens registravimo pažymėjimas ir kodas

Juridinį asmenį įregistravęs registro tvarkytojas išduoda juridinio asmens registravimo pažymėjimą ir juridiniam asmeniui suteikia juridinio asmens kodą.

2.66 straipsnis. Juridinių asmenų registro duomenys

1. Juridinių asmenų registre turi būti nurodyti:

1) juridinio asmens pavadinimas;

2) juridinio asmens teisinė forma;

3) juridinio asmens kodas;

4) juridinio asmens buveinė (adresas);

5) juridinio asmens organai;

6) juridinio asmens valdymo organų nariai (vardas, pavardė, asmens kodas (juridinio asmens kodas), gyvenamoji vieta (buveinė);

7) juridinio asmens valdymo organų nariai ir juridinio asmens dalyviai, turintys teisę juridinio asmens vardu sudaryti sandorius, jų teisių ribos ir parašų pavyzdžiai;

8) juridinio asmens filialai ir atstovybės (pavadinimai, kodai, buveinės, filialų ir atstovybių valdymo organų nariai);

9) juridinio asmens veiklos apribojimai;

10) juridinio asmens teisinis statusas;

11) juridinio asmens pasibaigimas;

12) juridinio asmens registro duomenų ir dokumentų keitimo datos;

13) kiti įstatymų numatyti duomenys.

2. Registruojant juridinius asmenis, kurių dalyviai atsako pagal juridinio asmens prievoles, papildomai turi būti nurodomi juridinio asmens dalyvio fizinio asmens vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta arba juridinio asmens pavadinimas, teisinė forma, kodas, buveinė.

3. Kai pasikeičia šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti duomenys, taip pat kai pakeičiami steigimo dokumentai ar kiti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti duomenys, juridinis asmuo privalo pateikti nustatytos formos prašymą įregistruoti pakeitimus juridinių asmenų registre per trisdešimt dienų nuo pakeitimų padarymo dienos. Kartu su prašymu įregistruoti pakeitimą turi būti pateikti dokumentai, nurodyti šio kodekso 2.64 straipsnio 2 dalies 4 punkte ir visas pakeisto dokumento tekstas, jei dokumentas keičiamas.

4. Registrui pateikiami įmonių metinės finansinės atskaitomybės dokumentai (metinė finansinė atskaitomybė) kiekvienais metais per trisdešimt dienų nuo momento, kai juridinis asmuo juos patvirtina įstatymų ir juridinio asmens steigimo dokumentuose nustatyta tvarka, jei įstatymai nenumato kitaip.

5. Šio straipsnio 1 dalies 1–7 ir 11 punktuose išvardytų duomenų, taip pat steigimo dokumentų pakeitimai įsigalioja tik nuo jų įregistravimo juridinių asmenų registre, išskyrus įstatymų numatytas išimtis.

2.67 straipsnis. Asmenys, atsakingi už juridinio asmens dokumentų ir registro duomenų pateikimą registro tvarkytojui

Už juridinio asmens dokumentų, duomenų bei kitos juridinių asmenų registrui teiktinos informacijos pateikimą laiku juridinių asmenų registrui atsako juridinio asmens valdymo organas, jei įstatymuose ar steigimo dokumentuose nenurodyta kitaip.

2.68 straipsnis. Atsisakymas registruoti

1. Registro tvarkytojas gali atsisakyti įregistruoti juridinį asmenį, taip pat registruoti juridinio asmens dokumentų ir duomenų pakeitimus tik tuo atveju, jeigu:

1) pateiktas prašymas įregistruoti juridinį asmenį (registre registruotinų duomenų ir dokumentų pakeitimus, išbraukti duomenis) neatitinka nustatytos formos arba pateikti ne visi dokumentai, nurodyti šio kodekso 2.63 ir 2.64 straipsniuose;

2) praleisti šio kodekso 2.46 straipsnio 4 dalyje nurodyti terminai;

3) pateikti registrui duomenys ir dokumentai neatitinka vieni kitų, yra neaiškūs arba klaidinantys;

4) dokumentų forma ar turinys prieštarauja įstatymams.

2. Jeigu yra kliūčių įregistruoti pateiktus registrui dokumentus ar duomenis, registro tvarkytojas skiria terminą trūkumus pašalinti. Jei per nustatytą terminą trūkumai nepašalinami ar registro tvarkytojui nepateikiami pataisyti dokumentai, juridinių asmenų registro tvarkytojas motyvuotu sprendimu atsisako registruoti juridinį asmenį (duomenų ar dokumentų pakeitimus).

3. Sprendimas atsisakyti registruoti juridinį asmenį (registre registruotinų duomenų ar dokumentų pakeitimus) skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka.

2.69 straipsnis. Klaidų juridinių asmenų registre taisymas

1. Klaidos juridinių asmenų registre taisomos juridinio asmens arba asmens, kurio duomenys įrašyti į registrą, prašymu, taip pat registro tvarkytojo iniciatyva.

2. Pastebėjęs klaidą registre, registro tvarkytojas apie tai turi nedelsdamas raštu pranešti juridiniam asmeniui. Jeigu per registro tvarkytojo nustatytą terminą juridinis asmuo nepareiškia prieštaravimų, kad klaida būtų ištaisyta, registro tvarkytojas ištaiso registro duomenis.

3. Kai pats juridinis asmuo, kurio duomenys įregistruoti registre, prašo ištaisyti klaidą registre, registro tvarkytojas per tris darbo dienas nuo prašymo ir jame nurodytus faktus patvirtinančių dokumentų gavimo dienos turi ištaisyti registro duomenis.

4. Jeigu galima, apie registre ištaisytą klaidą registro tvarkytojas turi pranešti asmenims, kuriems buvo perduoti klaidingi duomenys.

2.70 straipsnis. Juridinio asmens likvidavimas juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva

1. Jeigu registre įregistruotas juridinis asmuo per penkerius metus neatnaujino savo duomenų juridinių asmenų registre ir yra pagrindas manyti, kad šis juridinis asmuo jokios veiklos nevykdo, arba įmonė nepateikė finansinės atskaitomybės dokumentų, kaip numatyta šio kodekso 2.66 straipsnio 4 dalyje, ilgiau nei dvidešimt keturis mėnesius ir juridinio asmens registro tvarkytojui nepranešė apie nepateikimo priežastis, arba valdymo organai negali priimti nutarimų, kadangi nėra kvorumo dėl valdymo organo narių atsistatydinimo ir tai trunka ilgiau nei šešis mėnesius, arba jeigu juridinio asmens valdymo organų narių ilgiau nei šešis mėnesius negalima surasti juridinio asmens buveinėje ir jų adresais, nurodytais juridinių asmenų registre, tai registro tvarkytojas turi teisę inicijuoti juridinio asmens likvidavimą.

2. Juridinių asmenų registro tvarkytojas turi išsiųsti pranešimą apie numatomą juridinio asmens likvidavimą į juridinio asmens buveinę ir juridinių asmenų registre nurodytais valdymo organo narių adresais bei šį pranešimą paskelbti juridinių asmenų registro nuostatuose nustatytame šaltinyje.

3. Jeigu per tris mėnesius nuo pranešimo apie numatomą juridinio asmens likvidavimą paskelbimo juridinių asmenų registro tvarkytojas negauna prieštaravimo dėl juridinio asmens likvidavimo, jis kreipiasi į teismą dėl juridinio asmens likvidavimo.

2.71 straipsnis. Juridinių asmenų registro viešumas

1. Juridinių asmenų registro duomenys, registre kaupiami dokumentai ir bet kokia kita registrui pateikta informacija yra vieša.

2. Kiekvienam juridiniam asmeniui suformuojama atskira byla. Joje kaupiami ir saugomi registrui pateikti dokumentai, duomenys bei kita informacija, susijusi su tuo juridiniu asmeniu.

3. Registro pateikiami duomenys, dokumentų ar informacijos kopijos turi turėti žymą „išrašas tikras“ („kopija tikra“), išskyrus atvejus, kai tokio įrašo asmuo, kuris kreipiasi, nereikalauja. Taip patvirtintos registro duomenų, dokumentų ar informacijos kopijos turi *prima facie* galių.

4. Kiekvienas asmuo juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka turi teisę nedelsiant nemokamai gauti informaciją žodžiu apie juridinio asmens teisinį statusą ir veiklos apribojimus.

2.72 straipsnis. Juridinių asmenų registro duomenų paskelbimo būdai ir tvarka

1. Registro tvarkytojas apie juridinio asmens įregistravimą, registro duomenų pakeitimą turi paskelbti juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka ir šių nuostatų nustatytame šaltinyje.

2. Juridinių asmenų registro duomenys ir registre saugomų dokumentų kopijos teikiami juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka.

3. Kiekvienas asmuo už užmokestį, neviršijantį tokio darbo sąnaudų, turi teisę gauti bet kokius registro duomenis, registre saugomų dokumentų ar informacijos kopijas.

4. Juridinių asmenų registro duomenys neatlygintinai teikiami:

1) fiziniams asmenims, kurių duomenys įrašyti registre, – registre kaupiami duomenys apie šiuos asmenis;

2) teisėtvarkos institucijoms – kiek jų reikia tiesioginėms funkcijoms atlikti;

3) kitiems valstybės registrams ir informacinėms sistemoms – pagal keitimosi duomenimis sutartis.

5. Užmokestis už juridinių asmenų duomenų bei dokumentų kopijų teikimą neturi viršyti registro administravimo išlaidų.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.73 straipsnis. Atsakomybė už neteisėtą atsisakymą įregistruoti juridinį asmenį bei už klaidas juridinių asmenų registre

1. Kai neteisėtai atsisakoma įregistruoti juridinį asmenį ir registruoti registrui pateikiamus duomenis ar registre registruojamus dokumentus, juridinis asmuo turi teisę reikalauti atlyginti visus jam tokiais veiksmais padarytus nuostolius.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytais veiksmais juridiniam asmeniui padarytus nuostolius, taip pat nuostolius kitiems asmenims, padarytus tvarkant juridinių asmenų registrą, atlygina valstybė. Žala išieškoma teismo tvarka. Valstybei civilinėse bylose dėl žalos atlyginimo atstovauja Vyriausybės įgaliota institucija.

VI SKYRIUS
JURIDINIŲ ASMENŲ TEISNUMAS

2.74 straipsnis. Juridinių asmenų teisnumas

1. Privatieji juridiniai asmenys gali turėti ir įgyti bet kokias civilines teises ir pareigas, išskyrus tas, kurioms atsirasti reikalingos tokios fizinio asmens savybės kaip lytis, amžius bei giminystė.

2. Viešieji juridiniai asmenys turi specialųjį teisnumą, t. y. jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams.

3. Juridiniams asmenims *mutatis mutandis* taikoma šio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalis.

2.75 straipsnis. Juridinių asmenų teisnumo apribojimai

1. Juridinių asmenų teisnumas negali būti apribotas kitaip, kaip tik įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka.

2. Apriboti pavienio juridinio asmens teisnumą galima tik teismo sprendimu.

2.76 straipsnis. Diskriminacijos draudimas

Draudžiama teisės aktuose diskriminacijos tikslais nustatyti skirtingas teises, pareigas ar privilegijas pavieniams juridiniams asmenims.

2.77 straipsnis. Juridinių asmenų veiklos licencijavimas

1. Įstatymų nustatytais atvejais juridiniai asmenys gali imtis tam tikros rūšies veiklos tik gavę įstatymų nustatyta tvarka išduotą licenciją.

2. Juridinis asmuo privalo turėti visas licencijas (leidimus), kurios įstatymuose numatytos kaip būtinos jo veiklos sąlygos.

2.78 straipsnis. Licencijavimo taisyklės

1. Kiekvienai įstatymų nustatytai licencijuojamai veiklos rūšiai Vyriausybė tvirtina licencijavimo taisykles, jeigu kiti įstatymai nenustato ko kita.

2. Licencijavimo taisyklėse nurodoma:

1) licencijuojama veikla;

2) licenciją išduodanti institucija ir jos įgaliojimai;

3) licencijai gauti reikalingi dokumentai;

4) pateiktų dokumentų nagrinėjimo tvarka ir terminai;

5) licencijų rūšys ir jų išdavimo sąlygos, pakartotinis licencijos išdavimas;

6) licencijos formos;

7) išduodamų licencijų registravimo tvarka;

8) atsisakymo išduoti licencijas atvejai;

9) licencijuojamos veiklos sąlygos, įskaitant licencijos turėtojų teises ir pareigas;

10) licencijos sąlygų laikymosi priežiūros tvarka;

11) licencijos galiojimo sustabdymo bei panaikinimo atvejai ir tvarka.

3. Licencijavimo taisyklėse gali būti nurodyti ir kiti reikalavimai bei sąlygos.

2.79 straipsnis. Licencijos išdavimas

1. Licencija išduodama neterminuotam laikui, jei yra įvykdytos licencijavimo taisyklėse nustatytos sąlygos.

2. Licencija verstis tam tikra veikla arba rašytinis motyvuotas atsisakymas išduoti licenciją turi būti pateiktas pareiškėjui per trisdešimt dienų nuo dokumentų, reikalingų licencijai išduoti, gavimo dienos, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

3. Atsisakymas išduoti licenciją negali būti grindžiamas veiklos netikslingumu ir turi būti motyvuotas.

4. Informacija apie licencijos išdavimą, jos galiojimo sustabdymą ir panaikinimą kaupiama juridinių asmenų registre. Licencijas išduodanti institucija privalo apie licencijų išdavimą, galiojimo sustabdymą ar panaikinimą pranešti juridinių asmenų registrui juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka.

5. Gavęs licenciją juridinis asmuo privalo licencijuojamos veiklos priežiūros institucijai teikti ir leisti tikrinti licencijavimo taisyklėse nurodytą informaciją, susijusią su licencijuojama veikla ar licencijos išdavimą lemiančiomis sąlygomis.

6. Valstybės rinkliava už licencijos išdavimą neturi viršyti licencijos išdavimo ir priežiūros sąnaudų.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.80 straipsnis. Administracinių metodų draudimas

1. Draudžiama valstybės ar vietos savivaldos institucijoms įstatymuose nenumatytais administraciniais metodais reglamentuoti juridinių asmenų veiklą.

2. Jei įstatymų nustatyta tvarka paskelbiama nepaprastoji ar karo padėtis ar tam tikra teritorija nelaimės rajonu, juridiniai asmenys privalo vykdyti Vyriausybės ar atitinkamos vietos savivaldos institucijos nurodymus.

VII SKYRIUS
JURIDINIO ASMENS ORGANAI

2.81 straipsnis. Juridinio asmens organai

1. Juridiniai asmenys įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per savo organus, kurie sudaromi ir veikia pagal įstatymus ir juridinių asmenų steigimo dokumentus.

2. Įstatymų ar steigimo dokumentų nustatytais atvejais juridinis asmuo gali įgyti civilines teises ir pareigas per savo dalyvius.

3. Juridinio asmens dalyviai turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu, prašydami uždrausti juridinio asmens valdymo organams ateityje sudaryti sandorius, prieštaraujančius juridinio asmens veiklos tikslams ar peržengiančius juridinio asmens valdymo organo kompetenciją.

4. Juridinio asmens valdymo organų nariais gali būti tik fiziniai asmenys, o kitų organų nariais – ir fiziniai, ir juridiniai asmenys.

2.82 straipsnis. Juridinių asmenų organų kompetencija ir funkcijos

1. Juridinių asmenų organų kompetenciją ir funkcijas nustato atitinkamos teisinės formos juridinius asmenis reglamentuojantys įstatymai ir juridinio asmens steigimo dokumentai.

2. Kiekvienas juridinis asmuo turi turėti vienasmenį ar kolegialų valdymo organą ir dalyvių susirinkimą, jeigu steigimo dokumentuose ir juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose nenumatyta kitokia organų struktūra. Atskiras juridinių asmenų teisines formas reglamentuojantys įstatymai gali nustatyti, kad valdymo organas ir dalyvių susirinkimas gali būti vienu juridinio asmens organu.

3. Valdymo organas atsako už finansinės atskaitomybės sudarymą, juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimą, duomenų ir dokumentų pateikimą juridinių asmenų registrui, pranešimą juridinio asmens dalyviams apie esminius įvykius, turinčius reikšmės juridinio asmens veiklai, juridinio asmens veiklos organizavimą, juridinio asmens dalyvių apskaitą, veiksmus, nurodytus šio kodekso 2.4 straipsnio 3 dalyje, jei kitaip nenumatyta atskirų juridinių asmenų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose ar juridinio asmens steigimo dokumentuose.

4. Juridinių asmenų organų sprendimai gali būti teismo tvarka pripažinti negaliojančiais, jeigu jie prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms, juridinio asmens steigimo dokumentams arba protingumo ar sąžiningumo principams. Ieškinį gali pareikšti juridinio asmens kreditoriai – jeigu sprendimas pažeidžia jų teises ar interesus, atitinkamas juridinio asmens valdymo organas, juridinio asmens dalyvis arba kiti įstatymuose numatyti asmenys. Tokiems ieškiniams nustatomas trijų mėnesių ieškinio senaties terminas. Jis pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie ginčijamą sprendimą, jeigu šis kodeksas ir kiti įstatymai nenustato kitokio ieškinio senaties termino ir kitokios sprendimo nuginčijimo tvarkos.

2.83 straipsnis. Sandoriai, sudaryti pažeidžiant privačiojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją

1. Sandoriai, kuriuos sudarė privačiojo juridinio asmens valdymo organai pažeisdami savo kompetenciją, sukelia prievoles juridiniam asmeniui, išskyrus atvejus, kai įrodoma, jog sudarydamas sandorį trečiasis asmuo žinojo, jog sandorį sudarė šios teisės neturintis juridinio asmens valdymo organas, ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo to nežinoti.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, jeigu yra nustatytas kiekybinis atstovavimas, t. y. juridinio asmens vardu gali veikti tik keli valdymo organo nariai kartu ar valdymo organo narys ir atstovas kartu, ar valdymo organo narys ir kito organo narys kartu, ar valdymo organo narys ir dalyvis kartu. Kiekybinis atstovavimas turi būti numatytas juridinio asmens steigimo dokumentuose, nurodytas juridinių asmenų registre ir paskelbtas juridinių asmenų registro nuostatų nustatyta tvarka.

3. Asmuo, sudaręs sandorį šio straipsnio 1 dalyje numatytomis aplinkybėmis, yra subsidiariai atsakingas, jei trečiojo asmens reikalavimo juridinis asmuo iki galo nepatenkina.

2.84 straipsnis. Sandoriai, sudaryti pažeidžiant viešojo juridinio asmens valdymo organų kompetenciją

1. Sandoriai, kuriuos sudarė viešojo juridinio asmens valdymo organai, pažeisdami savo kompetenciją, nesukelia prievolių juridiniam asmeniui.

2. Jeigu juridinis asmuo vėliau pritaria sandoriui, sandoris pradeda galioti nuo jo sudarymo.

3. Asmuo, šio straipsnio 1 dalyje numatytomis aplinkybėmis sudaręs sandorį, kuriam juridinis asmuo nepritaria, privalo atlyginti trečiajam asmeniui nuostolius, jeigu neįrodo, jog trečiasis asmuo, sudarydamas sandorį, žinojo ar dėl aplinkybių susiklostymo negalėjo nežinoti, jog sandoris sudaromas pažeidžiant juridinio asmens valdymo organo kompetenciją.

2.85 straipsnis. Kompetencijos paskelbimas

Juridinių asmenų valdymo organų kompetencijos, numatytos steigimo dokumentuose, nurodymas juridinių asmenų registre ir viešas paskelbimas neturi įtakos šio kodekso 2.83 ir 2.84 straipsnių nuostatų taikymui.

2.86 straipsnis. Juridinio asmens valdymo organų narių lygiateisiškumas

Juridinio asmens valdymo organo nariai turi vienodas teises ir pareigas, išskyrus šio kodekso 2.93 straipsnio 2 dalyje nurodytą atvejį.

2.87 straipsnis. Juridinio asmens organų narių pareigos

1. Juridinio asmens valdymo organo narys juridinio asmens ir kitų juridinio asmens organų narių atžvilgiu turi veikti sąžiningai ir protingai.

2. Juridinio asmens valdymo organo narys turi būti lojalus juridiniam asmeniui ir laikytis konfidencialumo.

3. Juridinio asmens valdymo organo narys privalo vengti situacijos, kai jo asmeniniai interesai prieštarauja ar gali prieštarauti juridinio asmens interesams.

4. Juridinio asmens valdymo organo narys negali painioti juridinio asmens turto su savo turtu arba naudoti jį ar informaciją, kurią jis gauna būdamas juridinio asmens organo nariu, asmeninei naudai ar naudai trečiajam asmeniui gauti be juridinio asmens dalyvių sutikimo.

5. Juridinio asmens valdymo organo narys privalo pranešti kitiems juridinio asmens valdymo organo nariams arba juridinio asmens dalyviams apie aplinkybes, nurodytas šio straipsnio 3 dalyje, ir nurodyti jų pobūdį ir, jei įmanoma, vertę. Ši informacija turi būti pateikta raštu arba įrašyta į juridinio asmens organų posėdžio protokolą.

6. Juridinio asmens organo narys gali sudaryti sandorį su juridiniu asmeniu, kurio organo narys jis yra. Apie tokį sandorį jis privalo nedelsdamas pranešti kitiems juridinio asmens organams šio straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka arba juridinio asmens dalyviams, jei juridinio asmens steigimo dokumentai aiškiai nenustato kitos informavimo tvarkos.

7. Juridinio asmens valdymo organo narys, nevykdantis arba netinkamai vykdantis pareigas, nurodytas šiame straipsnyje ar steigimo dokumentuose, privalo padarytą žalą atlyginti juridiniam asmeniui visiškai, jei įstatymai, steigimo dokumentai ar sutartis nenumato kitaip.

2.88 straipsnis. Juridinio asmens dalyvių balsavimo sutartys

1. Juridinio asmens dalyviai gali sudaryti sutartį dėl bendro balsavimo juridinio asmens dalyvių susirinkime. Balsavimo sutartis negalioja, jeigu įsipareigojama:

1) balsuoti pagal juridinio asmens valdymo organų nurodymus;

2) balsuoti už visus juridinio asmens valdymo organų pateiktus pasiūlymus;

3) balsuoti pagal nurodymus ar balsuojant susilaikyti už tam tikrą atlyginimą.

2. Balsavimo sutartis gali nustatyti, kad balsavimo sutarties šalys išduoda įgaliojimą trečiajam asmeniui balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkimuose balsavimo sutarties šalių vardu, ir toks įgaliojimas gali būti panaikintas tik balsavimo sutarties numatytais atvejais.

3. Balsavimo sutarties šalys, išdavusios įgaliojimą, kaip nurodyta šio straipsnio 2 dalyje, neturi teisės pačios balsuoti ar išduoti įgaliojimus kitiems asmenims balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkime įgaliojime nurodytais klausimais.

4. Vienai iš balsavimo sutarties šalių pažeidus balsavimo sutartį, teismas turi teisę įpareigoti perskaičiuoti juridinio asmens dalyvių susirinkimo balsavimo rezultatus pagal balsavimo sutartį arba pripažinti juridinio asmens dalyvių susirinkimo sprendimą negaliojančiu, jei balsavimas pažeidžiant sutartį turėjo lemiamos įtakos sprendimo priėmimui ar nepriėmimui.

2.89 straipsnis. Balsavimo teisės perleidimas

1. Juridinio asmens dalyvis gali perleisti teisę balsuoti juridinio asmens dalyvių susirinkime kitiems asmenims ir nustatyti balsavimo teisės įgyvendinimo tvarką ir būdus.

2. Balsavimo teisės perleidimo sutartis įsigalioja nuo jos ir duomenų apie perleidžiamų balsų skaičių, perleidimo terminą, balsavimo teisės turėjimo pagrindą, juridinio asmens dalyvį, perleidžiantį balsavimo teisę, ir asmenį, įgaunantį balsavimo teisę, atskleidimo juridiniam asmeniui (tiek, kiek reikalauja juridinio asmens steigimo dokumentai, įstatymai ar nusistovėjusi juridinio asmens praktika).

3. Juridinis asmuo privalo balsavimo teises perleidžiančiam juridinio asmens dalyviui ir asmeniui, įgaunančiam balsavimo teisę, pranešti ir artimiausiame juridinio asmens dalyvių susirinkime paskelbti apie šio straipsnio 2 dalyje nurodytų dokumentų ir informacijos gavimą. Juridinio asmens pareigos, susijusios su juridinio asmens dalyvių susirinkimo sušaukimu, įgyvendinamos įgijusio balsavimo teises asmens atžvilgiu.

4. Balsavimo teisės perleidimo sutartis negali būti sudaryta ilgesniam nei dešimties metų terminui.

5. Balsavimo teisės perleidimo sutartimi gali būti perleidžiamos ir kitos juridinio asmens dalyvio turimos neturtinės teisės.

2.90 straipsnis. Protokolas

1. Juridinio asmens kolegialaus organo posėdžiai (susirinkimai) turi būti protokoluojami.

2. Protokole turi būti nurodyta: posėdžio (susirinkimo) vieta ir laikas, dalyvių skaičius, kvorumo buvimas, balsavimo rezultatai, sprendimai. Prie protokolo turi būti pridedamas dalyvių sąrašas ir informacija apie posėdžio (susirinkimo) sušaukimą. Posėdyje (susirinkime) dalyvaujančių asmenų reikalavimu į protokolą turi būti įrašoma jų pareikalauta informacija. Visi pakeitimai, papildymai protokole turi būti aptarti.

3. Protokolai turi būti saugomi ne mažiau kaip dešimt metų ir kiekvieno dalyvio ar kito jo valdymo organo nario, dalyvavusio ar turėjusio teisę dalyvauti posėdyje (susirinkime), reikalavimu turi būti išduodama kopija. Juridinis asmuo iš juridinio asmens dalyvio už protokolo kopijos išdavimą turi teisę gauti užmokestį, neviršijantį tokio darbo sąnaudų.

4. Protokolas nerašomas, jei sprendimą pasirašo visi juridinio asmens organo nariai arba jeigu juridinio asmens organą sudaro vienas asmuo ir šiuo atveju vieno juridinio asmens organo nario sprendimas yra prilyginamas juridinio asmens organo sprendimui.

5. Įstatymai gali numatyti protokolui kitokius ar papildomus reikalavimus, nei numato šio straipsnio 2 dalis.

2.91 straipsnis. Protokolo surašymas ir pasirašymas

1. Protokolą surašo posėdžio (susirinkimo) sekretorius, posėdžio (susirinkimo) pirmininkas, jei posėdžio (susirinkimo) sekretorius nėra renkamas, arba kolegialus juridinio asmens organo pirmininkas, jei posėdžio (susirinkimo) pirmininkas ir sekretorius nėra renkamas.

2. Protokolą pasirašo jį surašęs asmuo ir posėdžio (susirinkimo) pirmininkas, o jei jis nėra renkamas, – kolegialaus juridinio asmens organo pirmininkas.

3. Protokolas turi būti surašytas ir pasirašytas per steigimo dokumentuose arba įstatymuose nustatytą terminą, tačiau visais atvejais terminas negali būti ilgesnis nei trisdešimt dienų nuo posėdžio (susirinkimo) dienos.

2.92 straipsnis. Pastabos dėl protokolo

1. Dalyvavę posėdyje (susirinkime) asmenys turi teisę pareikšti pastabų dėl protokolo per tris dienas nuo susipažinimo su juo momento, bet ne ilgiau nei per tris dienas ir steigimo dokumentų protokolui surašyti nustatytą maksimalų terminą.

2. Pastabos dėl protokolo pridedamos prie protokolo ir nurodoma, ar protokolą pasirašę asmenys su jomis sutinka, ar nesutinka.

3. Pastabų dėl protokolo nepareiškimas neriboja teisės ginčyti juridinio asmens organo nutarimus.

2.93 straipsnis. Balsavimas

1. Juridinių asmenų kolegialių organų sprendimai priimami balsuojant.

2. Balsų pasidalijimas po lygiai reiškia, kad tiek pat balsų gauta už, tiek pat prieš. Balsams pasidalijus po lygiai, lemia kolegialaus organo pirmininko balsas. Jei kolegialaus organo pirmininko nėra ar jis nedalyvauja priimant sprendimą, tai, balsams pasidalijus po lygiai, sprendimas laikomas nepriimtu.

3. Balsavimas gali būti organizuojamas apklausos būdu raštu, jei nė vienas iš kolegialaus organo narių dėl to nepriešTarauja.

4. Kai neatidėliotinai būtina, teismas gali skirti juridinio asmens organo narius.

5. Juridinio asmens organo narys gali balsuoti pats arba už save įgalioti balsuoti kitus asmenis, jeigu kitaip nenumatyta juridinio asmens steigimo dokumentuose.

6. Juridinio asmens kolegialaus organo posėdžio (susirinkimo) pirmininko sprendimas dėl balsavimo rezultatų turi lemiamą reikšmę, išskyrus atvejus, kai balsuojama raštu arba sudaroma balsų skaičiavimo komisija. Tokiu atveju balsavimo komisijos sprendimas yra galutinis. Kai posėdžio pirmininkui arba balsų skaičiavimo komisijai paskelbus balsavimo rezultatus abejojama dėl balsavimo teisėtumo, turi įvykti pakartotinis balsavimas, jeigu to reikalauja dauguma kolegialaus organo narių. Jeigu balsavimas vyko neskaičiuojant konkrečių balsų, turi būti perbalsuota, jeigu bent vienas narys to reikalauja. Perbalsavus pirmasis balsavimo rezultatas netenka galios.

7. Įstatymai ir juridinio asmens steigimo dokumentai gali numatyti kitokią balsavimo tvarką.

8. Šio straipsnio taisyklės netaikomos akcininkų (pajininkų) susirinkimui.

2.94 straipsnis. Sprendimo patvirtinimas

Jei sprendimo galiojimui reikalingas kito juridinio asmens organo pritarimas, toks pritarimas gali būti išduodamas vėliau per protingumo kriterijų atitinkantį laiko tarpą.

VIII SKYRIUS
JURIDINIŲ ASMENŲ PABAIGA IR PERTVARKYMAS

2.95 straipsnis. Juridinių asmenų pabaiga

1. Juridiniai asmenys pasibaigia likvidavimo arba reorganizavimo būdu.

2. Reorganizavimas – tai juridinio asmens pabaiga be likvidavimo procedūros.

3. Juridinis asmuo pasibaigia nuo jo išregistravimo iš juridinių asmenų registro.

2.96 straipsnis. Juridinių asmenų reorganizavimas

1. Sprendimą reorganizuoti juridinį asmenį priima juridinio asmens dalyviai arba teismas įstatymų nustatytais atvejais.

2. Juridinio asmens, prie kurio prijungiamas kitas juridinis asmuo, sprendimą dėl reorganizavimo prijungimo būdu gali priimti ir juridinio asmens valdymo organai, jei yra šios aplinkybės:

1) juridinių asmenų reorganizavimo sąlygos yra paskelbtos, kaip nustatyta šio kodekso 2.99 straipsnio 2 dalyje, ne vėliau kaip likus trisdešimčiai dienų iki prijungiamo juridinio asmens dalyvių susirinkimo;

2) bet kuris juridinio asmens dalyvis turi teisę susipažinti su šio straipsnio 4 dalyje nurodytais dokumentais;

3) vienas ar keli juridinio asmens dalyviai, turintys ne mažiau kaip 1/20 balsų juridinio asmens dalyvių susirinkime, turi teisę reikalauti, kad būtų sušauktas juridinio asmens dalyvių susirinkimas dėl reorganizavimo prijungimo būdu.

3. Sprendimas dėl juridinio asmens reorganizavimo priimamas kvalifikuota balsų dauguma. Ją nustato steigimo dokumentai ir ji negali būti mažesnė nei 2/3 visų susirinkime dalyvaujančių dalyvių balsų. Sprendimas dėl juridinio asmens reorganizavimo gali būti priimtas tik praėjus trisdešimčiai dienų nuo viešo paskelbimo apie reorganizavimo sąlygų sudarymą, kaip nurodyta šio kodekso 2.101 straipsnio 1 dalyje. Sprendimu dėl juridinio asmens reorganizavimo turi būti patvirtintos reorganizavimo sąlygos ir pakeisti ar priimti nauji steigimo dokumentai.

4. Ne vėliau kaip likus trisdešimčiai dienų iki juridinio asmens dalyvių susirinkimo dėl reorganizavimo juridinio asmens dalyviai turi teisę susipažinti su reorganizavimo sąlygomis, po reorganizavimo tęsiančių veiklą ar naujai kuriamų juridinių asmenų steigimo dokumentais arba jų projektais ir visų reorganizavime dalyvaujančių juridinių asmenų valdymo organų parengtomis ataskaitomis, ekspertų vertinimais bei praėjusių trejų finansinių metų finansinėmis atskaitomybėmis. Jei reorganizavimo sąlygos buvo sudarytos praėjus šešiems mėnesiams po nors vieno dalyvaujančio reorganizavime juridinio asmens finansinių metų pabaigos, pagal tas pačias taisykles kaip ir prieš tai sudaryta finansinė atskaitomybė turi būti sudaroma ir juridinio asmens dalyviams pateikiama tarpinė finansinė atskaitomybė. Ji neturi būti sudaryta anksčiau nei likus

trims mėnesiams iki reorganizavimo sąlygų sudarymo. Kiekvienas juridinio asmens dalyvis turi teisę gauti visų išvardytų dokumentų kopijas.

5. Juridinių asmenų valdymo organai privalo juridinių asmenų dalyviams pranešti apie visus esminius pasikeitimus, įvykusius po reorganizavimo sąlygų sudarymo ir iki sprendimo dėl reorganizavimo priėmimo, ir šį rašytinį pranešimą pridėti prie šio straipsnio 4 dalyje nurodytų dokumentų bei pranešti žodžiu apie esminius pasikeitimus juridinių asmenų dalyvių susirinkime.

2.97 straipsnis. Juridinių asmenų reorganizavimo būdai

1. Juridiniai asmenys gali būti reorganizuojami jungimo ir skaidymo būdu.

2. Galimi juridinių asmenų jungimo būdai yra prijungimas ir sujungimas.

3. Prijungimas – tai vieno ar daugiau juridinių asmenų prijungimas prie kito juridinio asmens, kuriam pereina visos reorganizuojamo juridinio asmens teisės ir pareigos.

4. Sujungimas – tai dviejų ar daugiau juridinių asmenų susivienijimas į naują juridinį asmenį, kuriam pereina visos reorganizuotų juridinių asmenų teisės ir pareigos.

5. Galimi juridinių asmenų skaidymo būdai yra išdalijimas ir padalijimas.

6. Išdalijimas – tai reorganizuojamo juridinio asmens teisių ir pareigų išdalijimas kitiems veikiantiems juridiniams asmenims.

7. Padalijimas – tai vieno reorganizuojamo juridinio asmens pagrindu įsteigimas dviejų ar daugiau juridinių asmenų, kuriems tam tikromis dalimis pereina reorganizuoto juridinio asmens teisės ir pareigos.

8. Negalima reorganizuoti likviduojamo juridinio asmens, kuris likviduojamas ne juridinio asmens dalyvių sprendimu, arba kai bent vienam juridinio asmens dalyviui yra perduota dalis likviduojamo juridinio asmens turto.

9. Atskirų juridinių asmenų reorganizavimo ypatumus gali nustatyti įstatymai, reglamentuojantys atskiras juridinių asmenų teisines formas.

2.98 straipsnis. Skirtingos teisinės formos juridinių asmenų reorganizavimas

1. Reorganizavime gali dalyvauti tik tos pačios teisinės formos juridiniai asmenys, išskyrus įstatymų, reglamentuojančių atskiras juridinių asmenų teisines formas, nustatytas išimtis.

2. Pasibaigus reorganizuojamam juridiniam asmeniui, kurio dalyviai atsako pagal juridinio asmens prievoles, nepaisant reorganizavimo sąlygų, pasibaigusio reorganizuoto juridinio asmens dalyviai trejus metus yra subsidiariai atsakingi pagal pasibaigusio juridinio asmens prievoles, atsiradusias iki teisių ir pareigų perėjimo tęsiančiam veiklą juridiniam asmeniui. Jeigu juridinio asmens dalyvis netampa po reorganizavimo tęsiančio veiklą juridinio asmens dalyviu tiek reorganizavimo metu, tiek vėliau, jis neatleidžiamas nuo šioje dalyje nurodytos atsakomybės.

2.99 straipsnis. Reorganizavimo sąlygos ir reorganizavimo ataskaita

1. Reorganizavime dalyvaujančių juridinių asmenų valdymo organai privalo parengti juridinio asmens reorganizavimo sąlygas, kuriose turi būti numatyta:

1) šio kodekso 2.44 straipsnyje nurodyta informacija apie visus reorganizavime dalyvaujančius juridinius asmenis;

2) reorganizavimo būdas, pasibaigiantys juridiniai asmenys ir tęsiantys veiklą po reorganizavimo juridiniai asmenys;

3) reorganizuojamo juridinio asmens dalyvio tapimo tęsiančio veiklą po reorganizavimo juridinio asmens dalyviu tvarka, sąlygos ir terminai bei išmokos juridinio asmens dalyviams;

4) momentas, nuo kurio pasibaigiančio juridinio asmens teisės ir pareigos pereina tęsiančiam veiklą po reorganizavimo juridiniam asmeniui;

5) juridinio asmens valdymo ir kitiems organams, administracijos darbuotojams ar šio kodekso 2.100 straipsnyje nurodytiems ekspertams suteikiamos papildomos teisės.

2. Reorganizavimo sąlygos turi būti paskelbtos pagal šio kodekso 2.101 straipsnio 1 dalį ir pateiktos juridinių asmenų registrui ne vėliau kaip pirmą viešo paskelbimo dieną, taikant šio kodekso 2.66 straipsnio 3 dalį *mutatis mutandis*.

3. Kiekvieno reorganizavime dalyvaujančio juridinio asmens valdymo organai privalo parengti rašytines ataskaitas, kuriose turi būti nurodyti reorganizavimo tikslai, paaiškintos reorganizavimo sąlygos, juridinio asmens veiklos tęstinumas ir nurodyti reorganizavimo terminai bei ekonominiai pagrindai.

4. Šio straipsnio 3 dalis taikoma tik tuo atveju, kai reorganizavime dalyvauja akcinė bendrovė ar kiti juridiniai asmenys, kurių dalyviai, turintys ne mažiau kaip 1/20 visų balsų, to pareikalauja.

2.100 straipsnis. Reorganizavimo sąlygų įvertinimas

1. Juridinio asmens reorganizavimo sąlygas įvertina turintis reikiamą kvalifikaciją nepriklausomas ekspertas.

2. Nepriklausomus ekspertus skiria kiekvienas reorganizavime dalyvaujantis juridinis asmuo. Jei norima paskirti visiems reorganizuojamiems juridiniams asmenims bendrą ekspertą, tokiam ekspertui turi pritarti juridinių asmenų registro tvarkytojas.

2.101 straipsnis. Reorganizuojamų juridinių asmenų kreditorių teisių gynimas

1. Apie reorganizavimo sąlygų sudarymą turi būti paskelbta viešai tris kartus ne mažesniais kaip trisdešimties dienų intervalais arba paskelbta viešai vieną kartą ir pranešta visiems juridinio asmens kreditoriams raštu. Pranešime turi būti nurodyti šio kodekso 2.99 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 4 punktuose išvardyti duomenys ir nurodyta, kur ir nuo kada galima susipažinti su šio kodekso 2.96 straipsnio 4 dalyje išvardytais dokumentais.

2. Reorganizuojamo juridinio asmens kreditorius turi teisę reikalauti nutraukti ar įvykdyti prieš terminą prievolę, taip pat atlyginti nuostolius, jei tai numatyta sandoryje ar yra pagrindas manyti, kad prievolės įvykdymas dėl reorganizavimo pasunkės, ir kreditoriui pareikalavus juridinis asmuo nesuteikė papildomo prievolių įvykdymo užtikrinimo.

3. Reorganizuojamo juridinio asmens kreditoriai turi teisę susipažinti su šio kodekso 2.96 straipsnio 4 dalyje išvardytais dokumentais ir gauti jų kopijas.

2.102 straipsnis. Reorganizavimo negaliojimas

1. Reorganizavimą pripažinti negaliojančiu gali tik teismas ir tik tuo atveju, kai yra šios aplinkybės:

1) atitinkami reorganizavimo procedūros dokumentai nebuvo paskelbti ar pateikti juridinių asmenų registrui;

2) juridinių asmenų dalyvių ar kito valdymo organo sprendimai dėl reorganizavimo yra negaliojantys;

3) neįvykdyti visi įstatymų imperatyviųjų teisės normų nustatyti reorganizavimo reikalavimai.

2. Reorganizavimo pripažinti negaliojančiu negalima, jei nuo juridinio asmens pasibaigimo iki kreipimosi į teismą praėjo daugiau nei šeši mėnesiai.

3. Jei įmanoma, teismas privalo suteikti protingą terminą ištaisyti klaidoms, dėl kurių reorganizavimas pripažintinas negaliojančiu.

4. Teismo sprendimas pripažinti juridinio asmens reorganizavimą negaliojančiu nedaro negaliojančio tęsiančio veiklą po reorganizavimo ar naujai įkurto juridinio asmens iki atitinkamų duomenų juridinių asmenų registre pakeitimo. Pagal prievoles, kylančias iš tokių juridinių asmenų sandorių, solidariai atsako visi reorganizavime dalyvavę juridiniai asmenys.

2.103 straipsnis. Supaprastintas juridinių asmenų reorganizavimas

Jei reorganizuojamas juridinis asmuo prijungiamas prie juridinio asmens, kuris yra vienintelis reorganizuojamo juridinio asmens dalyvis, arba jei reorganizavime dalyvauja viešieji juridiniai asmenys, šio kodekso 2.99 straipsnio 3 dalis ir 2.100 straipsnis netaikomi.

2.104 straipsnis. Juridinių asmenų pertvarkymas

1. Pertvarkymas – tai juridinio asmens teisinės formos pakeitimas, kai naujos teisinės formos juridinis asmuo perima visas pertvarkytojo juridinio asmens teises ir pareigas.

2. Jei yra pertvarkomas juridinis asmuo, kurio dalyviai atsako pagal juridinio asmens prievoles, tai, nepaisant pasirinktos naujos juridinio asmens teisinės formos, pertvarkomo juridinio asmens dalyviai trejus metus yra subsidiariai atsakingi pagal pertvarkomo juridinio asmens prievoles, atsiradusias iki naujos teisinės formos juridinio asmens įregistravimo juridinių asmenų registre. Jei naujos teisinės formos juridinio asmens dalyviu netampa pertvarkyto juridinio asmens

dalyvis, tiek pertvarkymo metu, tiek vėliau jis neatleidžiamas nuo šioje dalyje nurodytos atsakomybės.

3. Viešasis juridinis asmuo, išskyrus valstybės ir savivaldybės įmones, negali būti pertvarkomas į privatųjį juridinį asmenį.

4. Pertvarkant juridinius asmenis, mutatis mutandis taikomi šio kodekso 2.101 straipsnio 2 dalis, 2.102 straipsnis, 2.107 straipsnio 1 dalis, 2.112 straipsnio 1 dalis.

5. Juridinių asmenų pertvarkymo ypatumus gali nustatyti ir atskiras juridinių asmenų teisines formas reglamentuojantys įstatymai.

2.105 straipsnis. Juridinių asmenų privalomas pertvarkymas

1. Įstatymai gali numatyti aplinkybes, kuriomis juridinis asmuo privalo pakeisti teisinę formą.

2. Jei per įstatymų nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis nei devyni mėnesiai, juridinio asmens dalyviai nepriima sprendimo pakeisti juridinio asmens teisinę formą, laikoma, kad juridinio asmens teisinė forma yra pakeista ir juridinis asmuo veikia pagal steigimo dokumentus tiek, kiek jie neprieštarauja įstatymams, reglamentuojantiems juridinių asmenų, turinčių teisinę formą, į kurią juridinis asmuo privalėjo persitvarkyti, veiklą.

3. Šio straipsnio 2 dalis netaikoma, jei per įstatymų pertvarkymui nustatytą terminą juridinis asmuo priėmė sprendimą likviduoti juridinį asmenį.

2.106 straipsnis. Juridinių asmenų likvidavimo pagrindai

Juridinio asmens likvidavimo pagrindai gali būti tik šie:

1) juridinio asmens dalyvių sprendimas nutraukti juridinio asmens veiklą;

2) teismo ar kreditorių susirinkimo sprendimas likviduoti bankrutavusį juridinį asmenį;

3) teismo priimtas sprendimas likviduoti juridinį asmenį vadovaujantis šio kodekso 2.131 straipsniu;

4) teismo sprendimas likviduoti juridinį asmenį šio kodekso 2.70 straipsnyje nurodytais atvejais;

5) laikotarpio, kuriam buvo įsteigtas juridinis asmuo, pabaiga;

6) juridinio asmens dalyvių skaičiaus sumažėjimas mažiau nei įstatymų leidžiamas minimumas, jeigu juridinio asmens dalyvis per šešis mėnesius po tokio sumažėjimo nenutaria juridinio asmens reorganizuoti ar pertvarkyti;

7) juridinio asmens steigimo pripažinimas negaliojančiu vadovaujantis šio kodekso 2.114 straipsniu.

2.107 straipsnis. Juridinio asmens dalyvių sprendimas dėl likvidavimo

1. Sprendimas dėl juridinio asmens likvidavimo priimamas juridinių asmenų dalyvių kvalifikuota balsų dauguma. Ją nustato juridinio asmens steigimo dokumentai ir ji negali būti mažesnė nei 2/3 visų susirinkimo dalyvių balsų.

2. Priimtas sprendimas dėl juridinio asmens likvidavimo negali būti atšauktas, jei bent vienas juridinio asmens dalyvis gavo dalį likviduojamo juridinio asmens turto.

2.108 straipsnis. Likvidatoriaus paskyrimas

1. Juridinių asmenų dalyviai, kreditorių susirinkimas, juridinių asmenų registro tvarkytojas ar teismas, priėmę sprendimą likviduoti juridinį asmenį, privalo paskirti likvidatorių.

2. Juridinio asmens steigimo dokumentai ar įstatymai gali nustatyti kitokias likvidatoriaus skyrimo taisykles arba nustatyti konkretų likvidatorių. Teismo, kreditorių susirinkimo ar juridinių asmenų registro tvarkytojo šios taisyklės nesaisto.

3. Likvidatoriumi gali būti turintis reikiamą kvalifikaciją asmuo. Gali būti skiriama keletas likvidatorių. Jei skiriama keletas likvidatorių, yra sudaroma likvidacinė komisija ir vienas iš likvidatorių skiriamas likvidacinės komisijos pirmininku.

4. Jei likvidavimo pagrindas yra šio kodekso 2.106 straipsnio 5 bei 6 punktai ir juridinio asmens dalyvis nepaskiria likvidatoriaus, juridinio asmens valdymo organai ar juridinio asmens dalyviai, turintys ne mažiau kaip 1/20 visų balsų, taip pat juridinių asmenų registro tvarkytojas turi teisę kreiptis į teismą, kad šis paskirtų likvidatorių.

5. Jei likvidavimo pagrindas yra šio kodekso 2.106 straipsnio 3 ar 7 punktai, tai iki to laiko, kol juridinio asmens dalyvis paskirs likvidatorių, likvidatoriaus pareigas atlieka Vyriausybės įgaliota institucija. Ši institucija teismo pritarimu turi teisę pavesti likvidatoriaus pareigas atlikti kitam asmeniui.

2.109 straipsnis. Juridinio asmens likvidatoriaus atšaukimas

1. Juridinio asmens dalyvių paskirtas juridinio asmens likvidatorius gali būti atšauktas paprasta juridinio asmens dalyvių, dalyvaujančių susirinkime, balsų dauguma.

2. Juridinio asmens dalyviai, kurių balsai sudaro ne mažiau kaip 1/10 visų balsų, kreditorius, turintis ne mažesnę kaip penkiasdešimt tūkstančių litų vertės reikalavimo teisę, arba ne mažiau kaip 1/5 visų juridinio asmens darbuotojų turi teisę kreiptis į teismą prašydami pakeisti likvidatorių, jei šis veikia netinkamai, taip pat nesąžiningai atsiskaito su kreditoriais, juridinio asmens dalyviais, nesąžiningai atlieka kitas pareigas arba pažeidžia juridinio asmens dalyvių, kreditorių ar juridinio asmens darbuotojų teises.

2.110 straipsnis. Likvidatoriaus kompetencija

1. Juridinio asmens valdymo organai netenka įgaliojimų ir juridinio asmens dalyvių kompetencija dėl sandorių sudarymo pereina likvidatoriui nuo likvidatoriaus paskyrimo, o šio kodekso 2.108 straipsnio 5 dalyje numatytais atvejais – nuo sprendimo dėl juridinio asmens likvidavimo įsigaliojimo.

2. Likvidatorius turi juridinio asmens valdymo organo teises ir pareigas ir jam *mutatis mutandis* taikomos šios knygos VII skyriaus nuostatos.

2.111 straipsnis. Likviduojamo juridinio asmens sandoriai

Likviduojamas juridinis asmuo gali sudaryti tik tuos sandorius, kurie yra susiję su juridinio asmens veiklos nutraukimu arba kurie numatyti sprendime likviduoti juridinį asmenį.

2.112 straipsnis. Pranešimas apie likvidavimą

1. Asmuo, priėmęs sprendimą likviduoti juridinį asmenį, juridinių asmenų steigimo dokumentų nustatyta tvarka turi apie tai paskelbti viešai tris kartus ne mažesniais kaip trisdešimt dienų intervalais arba paskelbti viešai vieną kartą ir pranešti raštu visiems kreditoriams. Pranešime turi būti nurodyti visi šio kodekso 2.44 straipsnio 1 dalyje išvardyti duomenys.

2. Apie likvidavimą taip pat pranešama juridinių asmenų registrui ne vėliau kaip pirmą viešo paskelbimo dieną šio kodekso 2.66 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka.

3. Šis kodeksas ar kiti Lietuvos Respublikos įstatymai gali nustatyti ir kitokias pranešimo apie likvidavimą taisykles.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.113 straipsnis. Likviduojamo juridinio asmens kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė

1. Likviduojant juridinį asmenį kreditorių reikalavimai tenkinami šia tvarka:

1) pirmiausia tenkinami likviduojamo juridinio asmens turto įkeitimu užtikrinti reikalavimai – iš įkeisto turto vertės;

2) pirmąja eile tenkinami darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio sveikatos sužalojimo, susirgimo profesine liga arba žuvus dėl nelaimingo atsitikimo darbe; taip pat fizinių asmenų reikalavimai apmokėti už perdirbti supirktą žemės ūkio produkciją;

3) antrąja eile tenkinami reikalavimai dėl mokesčių bei kitų įmokų į biudžetą ir dėl privalomojo valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų; dėl užsienio paskolų, kurioms suteikta valstybės arba Vyriausybės garantija;

4) trečiąja eile tenkinami visi likę kreditorių reikalavimai.

2. Kiekvienos paskesnės eilės kreditorių (išieškotojų) reikalavimai tenkinami po to, kai visiškai patenkinti pirmesnės eilės kreditorių (išieškotojų) reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal priklausančią kiekvienam kreditoriui (išieškotojui) sumą.

2.114 straipsnis. Juridinio asmens pripažinimas neteisėtai įsteigtu

1. Juridinis asmuo gali būti pripažintas neteisėtai įsteigtu tik teismo ir tik tais atvejais, jei:

1) visi steigėjai buvo neveiksnūs arba nebuvo įstatymų nustatyto steigėjų minimumo;

2) nebuvo sudaryti įstatymuose nustatyti steigimo dokumentai arba buvo pažeistos įstatymų nustatytos imperatyviosios juridinio asmens steigimo taisyklės;

3) tikrieji juridinio asmens steigimo tikslai neteisėti arba prieštarauja viešajai tvarkai;

4) įstatymų nustatyta tvarka ir terminais nebuvo suformuotas minimalus įstatinis kapitalas;

5) juridinio asmens dokumentuose nenumatytas jo pavadinimas, tikslai, įstatinio kapitalo ar dalyvių asmeninių įnašų dydis, jei to reikalauja atskiras juridinių asmenų teisines formas reglamentuojančių įstatymų imperatyviosios normos.

2. Kai teismas pripažįsta juridinio asmens įsteigimą neteisėtu, juridinis asmuo turi būti likviduojamas įstatymų nustatyta tvarka.

3. Jei įmanoma, teismas privalo suteikti protingumo kriterijų atitinkantį laiko tarpą ištaisyti klaidoms, dėl kurių juridinio asmens įsteigimas pripažintinas neteisėtu.

4. Teismas, priimdamas sprendimą dėl juridinio asmens įsteigimo pripažinimo neteisėtu, turi atsižvelgti į juridinio asmens darbuotojų ir jo dalyvių, nedalyvavusių įsteigiant juridinį asmenį, interesus.

5. Ieškinį dėl juridinio asmens įsteigimo pripažinimo neteisėtu gali paduoti juridinio asmens dalyvis ar valdymo organai, taip pat prokuroras, gindamas viešą interesą.

IX SKYRIUS
PRIVERSTINIS AKCIJŲ (DALIŲ, PAJŲ) PARDAVIMAS

2.115 straipsnis. Priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo turinys

1. Šio kodekso 2.116 straipsnyje išvardyti juridinio asmens dalyviai turi teisę kreiptis į teismą reikalaudami, kad juridinio asmens akcijos (dalys, pajai), priklausančios juridinio asmens dalyviui, kurio veiksmai prieštarauja juridinio asmens veiklos tikslams ir kai negalima pagrįstai manyti, kad tie veiksmai ateityje pasikeis, būtų parduotos juridinio asmens dalyviui, kuris kreipiasi.

2. Ieškinio pareiškimas dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo paduodamas apygardos teismui pagal juridinio asmens buveinę. Teismas privalo pranešti juridiniam asmeniui, kurio akcijos (dalys, pajai) turėtų būti priverstinai parduodamos, apie ieškinio padavimą ir sprendimus.

3. Šalys dėl šių bylų gali bylinėtis tik privalomai dalyvaujant advokatui.

4. Juridinio asmens dalyvis, padavęs ieškinį dėl priverstinio pardavimo, privalo kreiptis į kitus juridinio asmens dalyvius siūlydamas būti bendraieškiais.

2.116 straipsnis. Asmenys, turintys teisę kreiptis dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo

1. Teisę kreiptis dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo turi šie privataus juridinio asmens dalyviai:

1) vienas ar keli uždarosios akcinės bendrovės akcininkai, kurių turimų akcijų nominali vertė ne mažesnė kaip 1/3 įstatinio kapitalo;

2) vienas ar keli ūkinės bendrijos nariai, kurių dalys sudaro ne mažiau kaip 1/3 viso į bendrąją dalinę nuosavybę sujungto turto dalių;

3) vienas ar keli žemės ūkio bendrovės arba kooperatinės bendrovės nariai, kurių pajus sudaro ne mažiau kaip 1/3 visų pajų.

2. Juridinio asmens dalyvis neturi teisės kreiptis dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo esant šio kodekso 2.115 straipsnyje nurodytoms aplinkybėms, jeigu juridinio asmens steigimo dokumentai ar jo dalyvių sudarytos sutartys nustato kitokias priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo taisykles ir šios gali būti taikomos.

3. Juridinio asmens dalyvis neturi teisės kreiptis dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo, jeigu jį kontroliuoja juridinis asmuo, kurio akcijos (dalys, pajai) turėtų būti priverstinai parduodamos.

4. Juridinio asmens dalyvis neturi teisės kreiptis dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo, jeigu jis pats yra juridinis asmuo, kurio akcijos (dalys, pajai) turėtų būti priverstinai perduodamos.

2.117 straipsnis. Akcijų (dalių, pajų) perleidimo ribojimai

1. Nuo teismo sprendimo dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo priėmimo dienos atsakovas be ieškovo sutikimo neturi teisės parduoti ar kitaip perleisti akcijas (dalis, pajus), jas įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į jas, taip pat perleisti ar kitaip apriboti akcijų (dalių, pajų) suteikiamas teises, jeigu teismas nenutaria kitaip. Teismas turi teisę leisti atlikti šioje dalyje nurodytus veiksmus, jeigu ieškovas tokiems veiksmams sutikimo neduoda.

2. Nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos atsakovas neturi teisės parduoti, išskyrus pagal šį skirsnį, ar kitaip perleisti akcijas (dalis, pajus), jas įkeisti, ar kitaip suvaržyti teises į jas, taip pat perleisti ar kitaip apriboti akcijų (dalių, pajų) suteikiamas teises, jeigu teismas nenutaria kitaip.

3. Jeigu ieškovas reikalauja, sprendimą priėmęs teismas gali uždrausti atsakovui naudotis balsavimo teise be teismo ar ieškovo sutikimo.

4. Šio straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatyti draudimai galioja nepaisant teismo sprendimo apskundimo.

2.118 straipsnis. Ekspertų paskyrimas

1. Teismas, patenkinęs ieškinį, turi paskirti ekspertus, kurie nustatytų akcijų (dalių, pajų) kainą.

2. Ekspertai turi pradėti dirbti tik po to, kai teismo sprendimas įsiteisėja. Ekspertai privalo pateikti teismui ir šalims rašytinę ataskaitą dėl akcijų (dalių, pajų) kainos.

3. Šio kodekso 2.127–2.130 straipsniai turi būti taikomi *mutatis mutandis*.

2.119 straipsnis. Kainos nustatymas

1. Kai ekspertai pateikia ataskaitą dėl akcijų (dalių, pajų) kainos, teismas turi priimti nutartį dėl kainos nustatymo ir nustatyti, kas apmoka ekspertų darbą bei kitas jų išlaidas. Teismas gali nuspręsti, kad tokias išlaidas apmoka juridinis asmuo.

2. Dėl teismo nutarties, nustatančios kainą, gali būti duodamas atskiras skundas.

2.120 straipsnis. Priverstinio pardavimo tvarka

1. Kai įsiteisėja teismo nutartis dėl kainos nustatymo, atsakovas per dvi savaites turi perduoti ieškovo nuosavybėn akcijas (dalis, pajus), o ieškovas turi priimti akcijas (dalis, pajus) ir sumokėti nustatytą kainą. Kaina turi būti sumokama perduodant ieškovo nuosavybėn akcijas. Perdavimas atliekamas juridinio asmens, kurio akcijos (dalys, pajai) perduodamos, buveinėje arba kitoje ieškovo ir atsakovo sutartoje vietoje.

2. Jeigu atsakovas nevykdo pareigos perduoti akcijas (dalis, pajus), juridinis asmuo turi perduoti akcijas (dalis, pajus) atsakovo vardu ir išduoti ieškovui dokumentus, liudijančius nuosavybės teisę į priverstinai parduodamas akcijas (dalis, pajus), o atitinkamus atsakovo dokumentus pripažinti negaliojančiais ir apie tai viešai paskelbti teisės aktų nustatytame šaltinyje. Ieškovas, gavęs dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teisę į akcijas (dalis, pajus), sumoka kainą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą.

3. Jeigu ieškovų buvo keletas, priverstinai parduodamos akcijos (dalys, pajai) paskirstomos kiek įmanoma proporcingiau ieškovų turimoms juridinio asmens akcijoms (dalims, pajams).

2.121 straipsnis. Priverstinio pardavimo tvarka, kai yra pirmenybės teisė

1. Jeigu kiti juridinio asmens dalyviai ar asmenys turi pirmenybės teisę įsigyti priverstinai parduodamas akcijas (dalis, pajus), juridinis asmuo, gavęs įsiteisėjusią teismo nutartį dėl kainos nustatymo, privalo pasiūlyti akcijas (dalis, pajus) įsigyti tokiems asmenims už teismo nustatytą kainą. Įsiteisėjus teismo sprendimui dėl priverstinio akcijų (dalių, pajų) pardavimo, atsakovas privalo pranešti juridiniam asmeniui apie asmenis, turinčius pirmenybės teisę įsigyti priverstinai parduodamų akcijų (dalių, pajų) pagal ieškovo sudarytas sutartis.

2. Asmenys, gavę iš juridinio asmens pasiūlymą įgyvendinti pirmenybės teisę, privalo per trisdešimt dienų raštu priimti arba atmesti pasiūlymą. Jei asmuo neatsako į aukščiau nurodytą pasiūlymą, laikoma, kad pasiūlymas yra nepriimtas.

3. Pasibaigus trisdešimties dienų terminui, juridinis asmuo privalo pranešti ieškovui ir atsakovui, kiek akcijų (dalių, pajų) yra akceptuota. Gavęs šį pranešimą, atsakovas privalo perduoti akcijas pranešime nurodytiems asmenims, o likusias pagal šio kodekso 2.120 straipsnį – ieškovui. Akcijas (dalis, pajus) perkantys akcininkai privalo atsiskaityti už jas vadovaudamiesi šio kodekso 2.120 straipsniu. Jeigu pirmenybės teisę turintys asmenys laiku neatsiskaito už akcijas (dalis, pajus), akcijos (dalys, pajai) turi būti perduodamos ieškovui.

2.122 straipsnis. Balsavimo teisės perleidimas

1. Šio kodekso 2.116 straipsnyje išvardyti asmenys turi teisę kreiptis į teismą reikalaudami, kad balsavimo teisė būtų grąžinta akcijų (dalių, pajų) savininkui, jeigu balsavimo teisė yra perleista kitam asmeniui, kurio veiksmai prieštarauja juridinio asmens tikslams, ir negalima pagrįstai manyti, kad veiksmai ateityje pasikeis.

2. Akcijų (dalių, pajų) savininkas įgyja balsavimo teisę nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo.

3. Šiuo atveju šio kodekso 2.115 straipsnio 2 ir 3 dalys, 2.116 straipsnis, 2.117 straipsnio 3 dalis taikomi *mutatis mutandis.*

2.123 straipsnis. Priverstinis akcijų (dalių, pajų) pardavimas dėl negalėjimo tinkamai įgyvendinti teises

1. Jei šio kodekso 2.116 straipsnyje išvardyti juridinio asmens dalyviai negali tinkamai įgyvendinti savo, kaip juridinio asmens dalyvio, teises dėl kito juridinio asmens dalyvio veiksmų ir negalima pagrįstai manyti, kad tokie veiksmai ateityje pasibaigs, jie gali pareikšti teismui ieškinį reikalaudami, kad juridinio asmens dalyvis, dėl kurio veiksmų negalima tinkamai įgyvendinti teisių, nupirktų iš jų akcijas (dalis, pajus). Šiuo atveju šio kodekso 2.115 straipsnio 2 ir 3 dalys ir 2.116–2.121 straipsniai taikomi *mutatis mutandis*.

2. Juridinio asmens dalyvis, iš kurio reikalaujama, kad jis nupirktų ieškovo akcijas (dalis, pajus), privalo kreiptis į kitus juridinio asmens dalyvius ir siūlyti būti bendraatsakoviais.

X SKYRIUS
JURIDINIO ASMENS VEIKLOS TYRIMAS

2.124 straipsnis. Juridinio asmens veiklos tyrimo turinys

Šio kodekso 2.125 straipsnyje išvardyti asmenys turi teisę prašyti teismo paskirti ekspertus, kurie ištirtų, ar juridinis asmuo, juridinio asmens valdymo organai ar jų nariai veikė tinkamai ir, jei nustatoma netinkama veikla, taikyti priemones, nurodytas šio kodekso 2.131 straipsnyje.

2.125 straipsnis. Asmenys, turintys teisę kreiptis dėl veiklos tyrimo

1. Teisę kreiptis dėl juridinio asmens veiklos tyrimo turi šie asmenys:

1) vienas ar keli akcininkai, kurių turimų ar valdomų akcijų nominali vertė yra ne mažesnė kaip 1/10 įstatinio kapitalo;

2) vienas ar keli ūkinės bendrijos nariai, kurių dalys sudaro ne mažiau kaip 1/10 visų dalių;

3) vienas ar keli žemės ūkio bendrovės ar kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) nariai, kurių pajai sudaro ne mažiau kaip 1/10 visų pajų;

4) juridinio asmens dalyviai, išskyrus šio kodekso 2.35 ir 2.37 straipsniuose nurodytų juridinių asmenų ir šios dalies 1, 2 ir 3 punktuose nurodytų asmenų dalyvius, turintys ne mažiau kaip 1/5 visų balsų;

5) asmenys, taip pat ir juridinio asmens dalyviai, kuriems pagal steigimo dokumentus ar sudarytus su juridiniais asmenimis sandorius tokia teisė suteikta.

2. Prokuroras, gindamas viešuosius interesus, tarp jų ir kai juridinio asmens, jo valdymo organų ar jų narių veikla prieštarauja visuomenės interesams, taip pat turi teisę kreiptis dėl juridinio asmens veiklos tyrimo.

2.126 straipsnis. Pareiškimo padavimas

1. Pareiškimas dėl veiklos tyrimo paduodamas apygardos teismui pagal juridinio asmens buveinę.

2. Pareiškimas gali būti paduotas tik tuo atveju, jei prieš tai pareiškėjas kreipėsi į juridinį asmenį (juridinio asmens valdymo organą, jo narį) reikalaudamas nutraukti netinkamą veiklą ir suteikė protingumo kriterijus atitinkantį laikotarpį aplinkybėms pašalinti. Tokiu kreipimusi nelaikomas prašymas, kuriame nėra konkrečiai įvardyta netinkama veikla ar nesąžiningas pareigų vykdymas ir nenurodomi motyvai, kodėl veikla yra netinkama.

3. Rengiant kreipimąsi ir pareiškimą dėl veiklos tyrimo, būtinas advokato dalyvavimas. Advokato atstovavimas pareiškėjui būtinas teismui nagrinėjant bylą dėl veiklos tyrimo. Šios dalies nuostatos netaikomos, jei dėl veiklos tyrimo kreipiasi prokuroras, gindamas viešą interesą.

4. Teismas, gavęs pareiškimą ir išklausęs šalių paaiškinimus, priima nutartį dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, jei yra pagrindas manyti, kad gali būti šio kodekso 2.124 straipsnyje, 2.125 straipsnio 2 ar 3 dalyse nurodytos aplinkybės, arba pareiškimą atmeta.

2.127 straipsnis. Ekspertų paskyrimas

1. Teismas gali paskirti ekspertais bet kuriuos nepriklausomus asmenis, turinčius reikiamą kvalifikaciją atlikti juridinio asmens veiklos tyrimą ir pateikti rašytinę ataskaitą dėl netinkamos veiklos bei parengti rekomendacijas dėl priemonių, nurodytų šio kodekso 2.131 straipsnyje, taikymo.

2. Prieš skirdamas ekspertus, teismas turi pasiūlyti šalims susitarti dėl konkrečių ekspertų paskyrimo. Šalims susitarus, teismas skiria šalių bendrai pasirinktus ekspertus, jei šie atitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus. Šalims nesusitarus dėl ekspertų paskyrimo, teismas ekspertus skiria savo nuožiūra iš šalių pateikto siūlomų ekspertų sąrašo. Kiekviena šalis turi pateikti sąrašą, kuriame nurodyta ne mažiau kaip dešimt ekspertų, ir turi teisę išbraukti iš kitos šalies sąrašo penkis ekspertus dėl bet kokių priežasčių, o apie likusius pareikšti nuomonę, ar jie atitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodytus kriterijus.

3. Ekspertų skaičių nustato teismas, atsižvelgdamas į juridinio asmens veiklos tyrimo mastą.

2.128 straipsnis. Ekspertų teisės

1. Ekspertai turi teisę tikrinti juridinio asmens dokumentus ir apklausti juridinio asmens dalyvius, organų narius ir darbuotojus, taip pat asmenis, kurie tiriamojo laikotarpio metu buvo juridinio asmens nariai, organų nariai ar darbuotojai.

2. Ekspertų nurodymu juridinis asmuo turi sudaryti galimybę patikrinti juridinio asmens turtą. Teisėjas nutartimi, nepranešęs šalims, gali suteikti ekspertams teisę atlikti šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus ir kitų juridinių asmenų atžvilgiu ir gauti dokumentus bei informaciją iš atitinkamų valstybės institucijų.

3. Jeigu ekspertams kliudoma įgyvendinti teises, teismas gali duoti atitinkamus nurodymus policijai, kad ši užtikrintų ekspertų darbą.

2.129 straipsnis. Ekspertų darbo apmokėjimas

1. Teismo paskirti ekspertai privalo pranešti teismui apie savo atliekamo darbo apmokėjimą ir išlaidų, susijusių su atliekamu darbu, atlyginimą. Jei teismas su darbo apmokėjimo ir išlaidų atlyginimo sąlygomis bei dydžiu sutinka, tai, nepranešęs šalims, nustato sumą, kuri negali būti mažesnė nei septyniasdešimt procentų ekspertų nurodyto darbo apmokėjimo ir išlaidų dydžio. Šią sumą pareiškėjas turi sumokėti į teismo specialiąją sąskaitą.

2. Jei pareiškėjas nesumoka teismo nurodytos sumos į teismo specialiąją sąskaitą, teismas pareiškimą palieka nenagrinėtą. Tokiu atveju kitos bylos šalys turi teisę į teismo išlaidų atlyginimą.

3. Jei teismas su ekspertų siūlomu darbo apmokėjimu ir išlaidų atlyginimu nesutinka, išklausęs šalių nuomones, jis skiria naujus ekspertus.

2.130 straipsnis. Ekspertų ataskaitos ir rekomendacijų platinimas

1. Teismas, gavęs ekspertų ataskaitą ir rekomendacijas, privalo apie tai pranešti šalims bei jų atstovams ir išsiųsti kiekvienai šaliai bei jų atstovams ekspertų ataskaitos ir rekomendacijų kopijas bei sušaukti teismo posėdį ataskaitai ir rekomendacijoms aptarti.

2. Ekspertų ataskaita ir rekomendacijos turi būti išsiųstos atitinkamoms valstybės institucijoms, kurios remdamosi įstatymais atlieka juridinio asmens veiklos priežiūrą.

3. Nenurodyti šiame straipsnyje asmenys gali susipažinti su ekspertų ataskaita ir rekomendacijomis tik teismo leidimu.

2.131 straipsnis. Teismo taikomos priemonės

1. Jeigu ekspertų ataskaitoje nurodyta, kad juridinio asmens (juridinio asmens valdymo organų ar jų narių) veikla yra netinkama, ir teismas tam pritaria, išklausęs šalių ir šio kodekso 2.130 straipsnyje nurodytų valstybės institucijų nuomones, teismas gali taikyti vieną iš šių priemonių:

1) panaikinti juridinio asmens organų sprendimus;

2) laikinai sustabdyti juridinio asmens valdymo organų narių įgaliojimus ar pašalinti asmenį iš valdymo organų narių;

3) paskirti laikinus juridinio asmens valdymo organų narius;

4) leisti nevykdyti tam tikrų steigimo dokumentų nuostatų;

5) įpareigoti pakeisti tam tikras steigimo dokumentų nuostatas;

6) laikinai perduoti juridinio asmens organo nario balsavimo teisę kitam asmeniui;

7) įpareigoti juridinį asmenį atlikti tam tikrus veiksmus ar jų neatlikti;

8) likviduoti juridinį asmenį ir paskirti likvidatorių.

2. Teismas, paskyręs valdymo organo narį, gali nustatyti jo atlyginimą.

3. Sprendimas likviduoti juridinį asmenį negali būti priimtas, jeigu tai prieštarautų kitų juridinio asmens dalyvių ar darbuotojų interesams arba viešam interesui. Sprendimas panaikinti juridinio asmens organų sprendimus negali būti priimtas, jei yra pasibaigęs šio kodekso ar kitų įstatymų nustatytas ieškinio senaties terminas.

4. Apie priimtą sprendimą ir jo įsigaliojimą teismas turi nedelsdamas pranešti juridinių asmenų registrui. Šiuo atveju netaikoma šio kodekso 2.66 straipsnio 5 dalis.

III DALIS
ATSTOVAVIMAS

XI SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

2.132 straipsnis. Sandorių sudarymas per atstovus

1. Asmenys turi teisę sudaryti sandorius per atstovus, išskyrus tuos sandorius, kurie dėl savo pobūdžio gali būti asmenų sudaromi tiktai asmeniškai, ir kitokius įstatymų nurodytus sandorius.

2. Atstovauti galima sandorio, įstatymų, teismo sprendimo ar administracinio akto pagrindu.

3. Atstovai gali būti tiek veiksnūs fiziniai asmenys, tiek ir juridiniai asmenys.

4. Atstovais nelaikomi asmenys, kurie veikia savo vardu, nors ir dėl kito asmens interesų (prekybos tarpininkai ir kt.).

2.133 straipsnis. Per atstovą sudaryto sandorio pasekmės

1. Vieno asmens (atstovo) sudarytas sandoris kito asmens (atstovaujamojo) vardu, atskleidžiant atstovavimo faktą ir neviršijant suteiktų teisių, tiesiogiai sukuria, pakeičia ir panaikina atstovaujamojo civilines teises ir pareigas.

2. Atstovo teisės taip pat gali būti suprantamos iš aplinkybių, kuriomis atstovas veikia (pardavėjas mažmeninėje prekyboje, kasininkas ir pan.). Jeigu asmuo savo elgesiu davė rimtą pagrindą tretiesiems asmenims manyti, kad jis paskyrė kitą asmenį savo atstovu, tai tokio asmens atstovaujamojo vardu sudaryti sandoriai yra privalomi atstovaujamajam.

3. Jeigu atstovas, sudarydamas sandorį, nepraneša, kad jis veikia atstovaujamojo vardu ir dėl jo interesų, tai iš sandorio teisės ir pareigos atsiranda atstovaujamajam tik tuo atveju, kai kita sandorio šalis iš sandorio sudarymo aplinkybių turėjo suprasti, kad sandorį sudaro su atstovu, arba kai tai šaliai asmuo, su kuriuo sudaromas sandoris, neturėjo jokios reikšmės.

4. Jeigu per atstovą sudaryto sandorio galiojimas ginčijamas dėl klaidos, apgaulės, smurto ar grasinimo, tai šių faktų egzistavimas ar neegzistavimas nustatomas atsižvelgiant į atstovo valią.

5. Jeigu atstovas sandorį sudarė pagal atstovaujamojo nurodymus, tai atstovaujamasis negali ginčyti tokio sandorio motyvuodamas tuo, kad sudarydamas sandorį atstovas ignoravo tam tikras aplinkybes, jeigu atstovaujamasis apie tas aplinkybes žinojo arba jas ignoravo dėl savo paties neatsargumo.

6. Jeigu sandorį kito asmens vardu sudaro tokios teisės neturintis asmuo, tai sandoris sukelia teisines pasekmes atstovaujamajam tik tuo atveju, kai pastarasis tokį sandorį patvirtina. Kita sandorio šalis tokiu atveju gali raštu prašyti per jos nustatytą terminą, kuris negali būti mažesnis kaip keturiolika dienų, patvirtinti arba nepatvirtinti sandorį. Jeigu per nustatytą terminą neatsakoma, laikoma, kad sandorį patvirtinti atsisakyta. Sandorio patvirtinimas turi atgalinio veikimo galią, t. y. laikoma, kad jis galioja nuo sudarymo.

7. Kita sandorio šalis, sudariusi sutartį su tokios teisės neturinčiu asmeniu, gali sandorio atsisakyti, kol atstovaujamasis sandorio nepatvirtino, išskyrus atvejus, kai sandorio sudarymo metu žinojo ar turėjo žinoti, kad sudaro sandorį su neįgaliotu asmeniu.

8. Pagal sandorį, sudarytą neturint įgaliojimo, kitai sandorio šaliai atsako jį sudaręs asmuo, išskyrus atvejus, kai kita sandorio šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad pastarasis neturi teisės sudaryti sandorį.

9. Jeigu atstovas veikė viršydamas savo teises, tačiau tokiu būdu, jog trečiasis asmuo turėjo rimtą pagrindą manyti, kad sudaro sandorį su tokią teisę turinčiu atstovu, sandoris privalomas atstovaujamajam, išskyrus atvejus, kai kita sandorio šalis žinojo ar turėjo žinoti, kad atstovas viršija savo teises.

2.134 straipsnis. Atstovo teisių sudaryti sandorius apribojimas

1. Atstovas atstovaujamojo vardu negali sudaryti sandorių nei su pačiu savimi, nei su tuo asmeniu, kurio atstovas jis tuo metu yra, taip pat su savo sutuoktiniu bei tėvais, vaikais ir kitais artimaisiais giminaičiais. Tokie sandoriai gali būti pripažinti negaliojančiais atstovaujamojo reikalavimu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatyti apribojimai netaikomi, jeigu kiti įstatymai numato ką kita, taip pat kai atstovas veikia kaip atstovas pagal įstatymą.

3. Atstovas negali atstovaujamojo vardu sudaryti tokio sandorio, kurio sudaryti neturi teisės pats atstovaujamasis.

2.135 straipsnis. Interesų konfliktas

1. Jeigu atstovas, pažeisdamas suteiktas teises, sudaro atstovaujamojo interesams prieštaraujantį sandorį, toks sandoris atstovaujamojo reikalavimu gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu trečiasis asmuo apie tokį interesų konfliktą žinojo ar turėjo žinoti.

2. Asmuo tuo pat metu negali būti abiejų sandorio šalių atstovu. Tačiau ši nuostata netaikoma vykdant prievoles, taip pat kai abi sandorio šalys aiškiai išreiškia savo valią, kad atstovas veiktų dėl jų abiejų interesų.

2.136 straipsnis. Sandorio, sudaryto kito asmens vardu neturint teisės arba viršijant suteiktas teises, pasekmės

1. Sandoris, kurį kito asmens vardu sudaro neturintis teisės sudaryti sandorį asmuo arba asmuo, viršydamas suteiktas teises, sukuria, pakeičia ir panaikina teises bei pareigas atstovaujamajam tik tuo atveju, kai atstovaujamasis po to pritaria visam šiam sandoriui arba viršijančiai teises jo daliai (šio kodekso 2.133 straipsnio 6 dalis).

2. Paskesnis atstovaujamojo pritarimas sandorį padaro galiojantį nuo jo sudarymo.

3. Atstovas, sudaręs sandorį šio straipsnio 1 dalyje nurodytomis aplinkybėmis, kai atstovaujamasis nepritaria šiam sandoriui, privalo atlyginti trečiojo asmens patirtus nuostolius, jeigu trečiasis asmuo apie tas aplinkybes nežinojo ir neturėjo žinoti.

2.137 straipsnis. Įgaliojimas

1. Įgaliojimu laikomas rašytinis dokumentas, asmens (įgaliotojo) duodamas kitam asmeniui (įgaliotiniui) atstovauti įgaliotojui nustatant ir palaikant santykius su trečiaisiais asmenimis.

2. Atstovas, kurio teisės įgaliojime nėra apibrėžtos, turi teisę atlikti tik tuos veiksmus, kurių reikia atstovaujamojo turtui ir turtiniams interesams išsaugoti bei turto priežiūrai.

2.138 straipsnis. Įgaliojimo patvirtinimas notarine tvarka

1. Turi būti notaro patvirtinami šie įgaliojimai:

1) įgaliojimas sudaryti sandorius, kuriems būtina notarinė forma;

2) įgaliojimas fizinio asmens vardu atlikti veiksmus, susijusius su juridiniais asmenimis, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, kai leidžiama duoti kitokios formos įgaliojimą;

3) įgaliojimas, kurį fizinis asmuo duoda nekilnojamajam turtui valdyti, juo naudotis ar disponuoti.

2. Notaro patvirtintiems prilyginami:

1) karių įgaliojimai, patvirtinti karinių dalinių, junginių, karo įstaigų ir mokyklų vadų (viršininkų);

2) asmenų, esančių laisvės atėmimo vietose, įgaliojimai, patvirtinti laisvės atėmimo vietų vadovų;

3) asmenų, esančių tolimojo plaukiojimo metu jūrų laivuose, plaukiojančiuose su Lietuvos valstybės vėliava, patvirtinti tų laivų kapitonų.

2.139 straipsnis. Supaprastintas įgaliojimo patvirtinimas

Įgaliojimą, kurį fizinis asmuo duoda korespondencijai (konkrečiai –siunčiamiems pinigams ir siuntiniams) gauti, taip pat darbo užmokesčiui ir kitoms su darbo santykiais susijusioms išmokoms, pensijoms, pašalpoms, stipendijoms gauti, gali patvirtinti organizacija, kurioje fizinis asmuo dirba ar mokosi, daugiabučių namų savininkų bendrijos, kurios name gyvena asmuo, pirmininkas arba esančio tolimajame plaukiojime jūrų laivo kapitonas.

2.140 straipsnis. Juridinio asmens įgaliojimas

1. Juridinio asmens duodamą įgaliojimą pasirašo jo vadovas ir ant įgaliojimo dedamas to juridinio asmens antspaudas, jeigu jis antspaudą privalo turėti.

2. Papildomus reikalavimus juridinio asmens duodamam įgaliojimui gali nustatyti įstatymai.

3. Pelno siekiančių (komercinių) juridinių asmenų įgaliojimams taikomi šio kodekso 2.176–2.185 straipsniai.

2.141 straipsnis. Įgaliojimu juridiniam asmeniui suteikiamos teisės ir pareigos

Juridiniam asmeniui įgaliojimas gali būti duodamas tiktai sudaryti tokius sandorius, kuriuos jis turi teisę sudaryti pagal savo steigimo dokumentus.

2.142 straipsnis. Įgaliojimo terminas

1. Įgaliojimo terminas gali būti apibrėžtas ir neapibrėžtas. Jeigu terminas įgaliojime nenurodytas, tai įgaliojimas galioja vienerius metus nuo jo sudarymo dienos.

2. Notaro patvirtintas veiksmams atlikti užsienyje skirtas įgaliojimas, kuriame nenurodytas galiojimo laikas, galioja, kol jį panaikina įgaliojimą išdavęs asmuo.

3. Įgaliojimas, kuriame nenurodyta sudarymo data, negalioja.

2.143 straipsnis. Teisė reikalauti pateikti įgaliojimą ir jo kopiją

Trečiasis asmuo, su kuriuo atstovaujamasis sudaro sandorį, turi teisę reikalauti, kad atstovas pateiktų savo įgaliojimą ir jo kopiją.

2.144 straipsnis. Pareiga grąžinti įgaliojimą

Pasibaigus įgaliojimo terminui ar panaikinus jo galiojimą prieš terminą, atstovas privalo grąžinti įgaliojimą atstovaujamajam ar jo teisių perėmėjams.

2.145 straipsnis. Perįgaliojimas

1. Įgaliotinis turi pats atlikti tuos veiksmus, kuriuos atlikti jis įgaliotas. Jis gali perįgalioti juos atlikti kitą asmenį tik tuo atveju, kai jam tokią teisę suteikia gautasis įgaliojimas arba kai jis dėl susidariusių aplinkybių priverstas tai padaryti, kad apsaugotų įgaliotojo interesus. Perįgaliotas

asmuo turi tokias pat teises ir pareigas kaip ir atstovas tiek atstovaujamajam, tiek ir tretiesiems asmenims.

2. Įgaliojimo, duodamo perįgaliojant, forma turi atitikti duoto įgaliojimo formą.

3. Perįgaliojant duodamo įgaliojimo terminas negali būti ilgesnis už įgaliojimo, kuriuo remiantis jis duodamas, terminą.

4. Asmuo, kuris perduoda įgaliojimus kitam asmeniui, turi apie tai pranešti įgaliotojui ir pateikti jam reikiamus duomenis apie asmenį, kuriam perduodami įgaliojimai. Jeigu įgaliotinis šios pareigos neįvykdo, jis atsako už to asmens, kuriam įgaliojimus perdavė, veiksmus kaip už savo veiksmus. Atstovas neatsako už įgaliotinio veiksmus, jeigu įgaliotinis buvo paskirtas atstovaujamojo nurodymu, išskyrus atvejus, kai atstovas žinojo, kad įgaliotiniu skiriamas asmuo yra nepatikimas ar nesąžiningas, tačiau apie tai nepranešė atstovaujamajam.

2.146 straipsnis. Teisė panaikinti įgaliojimą bei perįgaliojimą ir teisė jų atsisakyti

1. Įgaliotojas turi teisę bet kada panaikinti įgaliojimą, o įgaliotinis – įgaliojimo atsisakyti. Perįgaliojimą gali bet kada panaikinti tiek įgaliotojas, tiek ir įgaliotinis. Savo ruožtu ir asmuo, kuriam įgaliojimas duotas perįgaliojant, gali bet kada jo atsisakyti.

2. Įstatymai arba šalių sutartis gali nustatyti atvejus, kuriais išduodamas neatšaukiamas įgaliojimas.

2.147 straipsnis. Įgaliojimo pasibaigimas

1. Įgaliojimas pasibaigia:

1) pasibaigus įgaliojimo terminui;

2) įgaliotojui panaikinus įgaliojimą;

3) įgaliotiniui atsisakius įgaliojimo;

4) nustojus egzistuoti juridiniam asmeniui, kuris davė įgaliojimą;

5) nustojus egzistuoti juridiniam asmeniui, kuriam duotas įgaliojimas, arba jam iškėlus bankroto bylą;

6) mirus davusiam įgaliojimą fiziniam asmeniui ar pripažinus jį neveiksniu arba ribotai veiksniu, arba nežinia kur esančiu;

7) mirus fiziniam asmeniui, kuriam duotas įgaliojimas, ar pripažinus jį neveiksniu arba ribotai veiksniu, arba nežinia kur esančiu.

2. Pasibaigus įgaliojimui, netenka galios ir perįgaliojimas.

3. Atstovavimo pasibaigimas negali būti panaudotas prieš sąžiningus trečiuosius asmenis, išskyrus atvejus, kai apie atstovavimo pasibaigimo faktą šie asmenys žinojo ar turėjo sužinoti, bet nesužinojo dėl savo pačių neatidumo.

2.148 straipsnis. Įgaliotojo pareiga pranešti apie įgaliojimo pasibaigimą

1. Apie įgaliojimo panaikinimą, nurodytą šio kodekso 2.147 straipsnio 1 dalies 2 punkte, įgaliotojas privalo pranešti įgaliotiniui, taip pat įgaliotojui žinomiems tretiesiems asmenims, su kuriais nustatant ir palaikant santykius atstovauti duotas įgaliojimas. Tokią pat pareigą turi įgaliotojo teisių perėmėjai, kai įgaliojimas pasibaigia šio kodekso 2.147 straipsnio 1 dalies 4 ir 6 punktuose numatytais pagrindais.

2. Įgaliotojo ir jo teisių perėmėjų teisės ir pareigos, atsiradusios kaip įgaliotinio veiksmų rezultatas iki to laiko, kai įgaliotinis sužinojo ar turėjo sužinoti apie įgaliojimo pasibaigimą, lieka galioti tretiesiems asmenims. Ši nuostata netaikoma, jeigu trečiasis asmuo žinojo ar turėjo žinoti, kad įgaliojimas pasibaigė.

3. Įgaliojimui pasibaigus, įgaliotinis ar jo teisių perėmėjai privalo tuojau grąžinti įgaliojimą įgaliotojui ar jo teisių perėmėjams.

2.149 straipsnis. Atstovavimą reglamentuojančių normų subsidiarus taikymas

Atstovavimą reglamentuojančios normos atitinkamai taikomos ir tuo atveju, jeigu asmuo, kurio reikalus tvarkė kitas asmuo, neturėdamas įgaliojimo, vėliau patvirtina pastarojo veiksmus.

2.150 straipsnis. Atstovo pareiga atsiskaityti

Atstovas privalo pateikti atstovaujamajam ataskaitą apie savo veiklą ir atsiskaityti atstovaujamajam už viską, ką yra gavęs vykdydamas pavedimą.

2.151 straipsnis. Atstovaujamojo pareiga atlyginti išlaidas bei sumokėti atlyginimą

1. Atstovaujamasis turi atlyginti atstovo turėtas išlaidas, susijusias su pavedimo vykdymu, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kita.

2. Atstovui už darbą atstovaujamasis turi sumokėti atlyginimą, išskyrus atvejus, kai sutartis ar įstatymai numato, kad atstovaujama neatlygintinai.

XII SKYRIUS
KOMERCINIS ATSTOVAVIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
PREKYBOS AGENTAS

2.152 straipsnis. Prekybos agento samprata

1. Prekybos agentu laikomas nepriklausomas asmuo, kurio pagrindinė ūkinė veikla – nuolat už atlyginimą tarpininkauti atstovaujamajam sudarant sutartis ar sudaryti sutartis atstovaujamojo vardu ir atstovaujamojo sąskaita. Prekybos agentais nelaikomi juridinio asmens organai ir asmenys, turintys juridinio asmens organo teises ir pareigas, taip pat partneriai, veikiantys pagal jungtinės veiklos sutartį.

2. Atstovaujamasis ir atstovas gali tarpusavio sutartyje nustatyti tik tokias konkurenciją ribojančias sąlygas, kurių nedraudžia konkurencijos teisės normos.

3. Sutartyje gali būti numatyta išlyga, suteikianti prekybos agentui išimtinę teisę atstovaujamojo vardu sudaryti sutartis tam tikroje teritorijoje ar su tam tikra vartotojų grupe, jeigu tokia išlyga nepažeidžia šio straipsnio 2 dalies nuostatų.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.153 straipsnis. Prekybos agento veiklos prielaidos

Prieš pradėdamas veiklą, prekybos agentas privalo apdrausti savo civilinę atsakomybę už galimą žalą, kurios gali būti atstovaujamajam ar tretiesiems asmenims dėl jo veiksmų.

2.154 straipsnis. Prekybos agento teisių ir pareigų įforminimas

1. Prekybos agento teisės ir pareigos gali būti įformintos raštu arba žodžiu.

2. Agento arba atstovaujamojo reikalavimu jų sutartis privalo būti sudaryta raštu. Teisės reikalauti sudaryti sutartį raštu atsisakymas negalioja.

3. Tik sudarius sutartį raštu, galioja šios sąlygos, nustatančios:

1) agento arba atstovaujamojo civilinės atsakomybės apribojimus arba visišką jos netaikymą;

2) draudimą konkuruoti nutraukus sutartį;

3) sutarties nutraukimo sąlygas;

4) išimtines prekybos agento teises;

5) prekybos agento teisės į atlyginimą priklausomybę nuo sudarytos sutarties įvykdymo.

2.155 straipsnis. Sutarties galiojimo terminas

1. Prekybos agento ir atstovaujamojo sutartis gali būti sudaryta apibrėžtam arba neapibrėžtam terminui.

2. Jeigu sutartis buvo sudaryta apibrėžtam terminui ir šiam terminui pasibaigus šalys toliau vykdo savo teises ir pareigas, tai pripažįstama, kad sutartis atnaujinta neapibrėžtam terminui tokiomis pat sąlygomis.

2.156 straipsnis. Prekybos agento pareigos

Prekybos agentas privalo:

1) sąžiningai ir rūpestingai vykdyti visus atstovaujamojo pavedimus ir protingumo kriterijų atitinkančias instrukcijas, būti lojalus atstovaujamajam ir veikti išimtinai dėl atstovaujamojo interesų;

2) reguliariai pranešti atstovaujamajam apie sudaromas ar sudarytas sutartis, taip pat teikti kitą svarbią informaciją, susijusią su savo ir atstovaujamojo verslu;

3) saugoti atstovaujamojo komercines paslaptis tiek sutarties galiojimo metu, tiek ir jai pasibaigus;

4) nekonkuruoti su atstovaujamuoju, jeigu ši sąlyga numatyta sutartyje;

5) atlyginti atstovaujamajam padarytus nuostolius;

6) pasibaigus sutarčiai, grąžinti atstovaujamajam visus pastarojo perduotus dokumentus, turtą ir kitką.

2.157 straipsnis. Atstovaujamojo pareigos

Atstovaujamasis privalo:

1) aprūpinti prekybos agentą reikiamais dokumentais ir informacija (kainoraščiais, prekių pavyzdžiais, reklamine medžiaga, standartinėmis sutarčių sąlygomis ir t. t.);

2) nedelsdamas pranešti prekybos agentui apie sutikimą ar atsisakymą sudaryti konkrečią sutartį ar ją vykdyti, taip pat apie sutarties sąlygų pakeitimą ar papildymą;

3) nedelsdamas pranešti prekybos agentui apie sutarties, kurią prekybos agentas sudarė neturėdamas pavedimo, patvirtinimą ar nepatvirtinimą;

4) mokėti prekybos agentui sutartyje numatytą atlyginimą;

5) suteikti agentui informaciją, būtiną komercinio atstovavimo sutarčiai vykdyti, ypač pranešti apie tai, kad prekybinių sandorių daug mažiau, nei prekybos agentas galėtų tikėtis.

2.158 straipsnis. Prekybos agento atlyginimas

1. Prekybos agentui už kiekvieną sėkmingai sudarytą sandorį atstovaujamasis moka sutartyje nustatytą atlyginimą. Prekybos agentas taip pat turi teisę į atlyginimą, kai sandorį sudaro pats atstovaujamasis, tačiau prekybos agento veiklos dėka, net jeigu tas sandoris buvo sudarytas pasibaigus atstovavimo santykiams.

2. Sutartyje gali būti numatyta, kad prekybos agento atlyginimas priklauso nuo atstovaujamojo pavedimo įvykdymo kokybės arba kad prekybos agentas atlyginimą gauna tik tada, kai trečiasis asmuo įvykdo sudarytą sutartį. Atlyginimas prekybos agentui taip pat mokamas už iš trečiųjų asmenų atstovaujamojo naudai išieškotas pinigų sumas.

3. Jeigu prekybos agentas garantuoja atstovaujamajam, kad kita tam tikro sandorio šalis tinkamai įvykdys sutartį, tai prekybos agentas turi teisę gauti papildomą atlyginimą (*del credere*). Šalių susitarimas panaikinti tokią prekybos agento teisę negalioja. Teisė į papildomą atlyginimą (*del credere)* atsiranda nuo sandorio tinkamo įvykdymo.

4. Jeigu prekybos agento atlyginimas sutartyje neaptartas, prekybos agentui turi būti mokamas atlyginimas, kuris mokamas prekybos agentams, paskirtiems tokio agento veiklos vietoje, ir prekėms, numatytoms prekybos agento sutartyje, o jeigu tokios praktikos nėra, tai jam priklauso protingumo kriterijų atitinkantis atlyginimas, nustatomas atsižvelgiant į visus sandorio ypatumus.

2.159 straipsnis. Prekybos agento atlyginimo dydžio nustatymas

1. Atlyginimo dydis prekybos agento ir atstovaujamojo sutartyje nurodomas konkrečia pinigų suma arba sudaryto sandorio vertės ar išieškotos sumos procentais.

2. Prekybos agentui taip pat turi būti atlygintos jo turėtos papildomos išlaidos, jeigu jų nepadengė kita sandorio šalis (prekių vežimo, sandėliavimo, saugojimo, pakavimo išlaidos, sumokėti muitai ir kitokios rinkliavos bei mokesčiai ir t. t.) ir šios išlaidos neįskaitomos į agento savarankiškos veiklos išlaidas.

3. Jeigu prekybos agento atlyginimas nurodytas konkrečia suma, tai šio kodekso 2.160 straipsnis taikomas tik tiek, kiek tai neprieštarauja susitarimo dėl prekybos agento atlyginimo konkrečia suma esmei.

2.160 straipsnis. Prekybos agento atlyginimo mokėjimo tvarka

1. Prekybos agentas įgyja teisę į atlyginimą nuo sandorio sudarymo, jeigu atstovaujamasis įvykdė sandorį ar turėjo pagal su trečiąja šalimi pasirašytą sutartį įvykdyti sandorį, ar trečioji šalis įvykdė sandorį, tačiau visais atvejais vėliausiai tada, kai trečioji šalis įvykdė savo sutarties dalį ar būtų tai padariusi, jei atstovaujamasis būtų įvykdęs savąją.

2. Jeigu sutartyje numatyta, kad prekybos agentui atlyginimas mokamas tik tada, kai trečiasis asmuo įvykdo sutartį, tai prekybos agentas turi teisę gauti avansą. Avansas negali būti mažesnis kaip keturiasdešimt procentų atlyginimo ir turi būti sumokėtas ne vėliau kaip iki paskutinės kito po sutarties sudarymo mėnesio dienos, jeigu sutartyje nenustatyta kas kita.

3. Jeigu yra akivaizdu, kad trečiasis asmuo sutarties neįvykdys, prekybos agentas netenka teisės reikalauti atlyginimo. Jeigu atlyginimas ar jo avansas jau yra sumokėti, atstovaujamasis turi teisę iš prekybos agento išieškoti sumokėtas sumas. Ši nuostata netaikoma tada, kai sutartis neįvykdoma dėl atstovaujamojo kaltės.

4. Atstovaujamasis privalo atsiskaityti su prekybos agentu kas mėnesį ir ne vėliau kaip iki mėnesio, einančio po ataskaitinio laikotarpio, paskutinės dienos. Šalys rašytine sutartimi gali pratęsti atsiskaitymo terminą, bet ne ilgiau kaip trims mėnesiams nuo ataskaitinio laikotarpio paskutinės dienos.

5. Atstovaujamasis privalo kas mėnesį, o susitarus raštu – ne rečiau kaip kas trys mėnesiai pateikti prekybos agentui buhalterinės apskaitos dokumentus, pagal kurių duomenis apskaičiuojamas ir mokamas atlyginimas, taip pat pranešti visas aplinkybes, dėl kurių atsisakyta mokėti prekybos agentui atlyginimą arba dėl kurių atlyginimas sumažintas.

6. Kilus ginčui dėl atlyginimo mokėjimo, prekybos agentas turi teisę reikalauti atlikti auditą atlyginimo ir atsiskaitymų tikslumui nustatyti. Atsisakymas nuo audito teisės negalioja. Jeigu atstovaujamasis atsisako leisti atlikti auditą ar nesusitariama dėl auditoriaus, prekybos agentas turi teisę kreiptis į teismą dėl priverstinio audito paskyrimo.

7. Reikalavimams, susijusiems su prekybos agento atlyginimo išieškojimu, taikomas trejų metų ieškinio senaties terminas.

8. Kai prekybos agentui yra suteikta išimtinė teisė sudaryti sutartis tam tikroje teritorijoje ar su tam tikrais vartotojais, tai prekybos agentui priklauso komisinis atlyginimas, skaičiuojamas atsižvelgiant į sandorius, sudarytus komercinio atstovavimo sutarties galiojimo laikotarpiu su asmenimis iš tos teritorijos ar iš tų vartotojų.

9. Prekybos agentui priklauso komisinis atlyginimas ir tuo atveju, kai trečiosios šalies užsakymas pasiekė atstovaujamąjį iki komercinio atstovavimo sutarties galiojimo pabaigos arba per protingumo kriterijus atitinkantį laikotarpį po to, kai komercinio atstovavimo sutartis pasibaigė, ir sandoris yra susijęs su komercinio atstovavimo sutartimi.

10. Kai prekybos agentui mokamas komisinis atlyginimas po sutarties pasibaigimo, naujam agentui komisinis atlyginimas nemokamas, išskyrus atvejus, kai pagal aplinkybes yra teisinga komisinį atlyginimą padalyti agentams.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.161 straipsnis. Sulaikymo teisė

1. Prekybos agentas turi teisę sulaikyti turimus atstovaujamojo daiktus ir teises į tuos daiktus patvirtinančius dokumentus tol, kol atstovaujamasis su juo atsiskaitys.

2. Atsisakymas nuo sulaikymo teisės negalioja.

2.162 straipsnis. Prekybos agento teisės

1. Prekybos agentas turi teisę atstovaujamojo vardu be specialaus atstovaujamojo įgaliojimo atlikti bet kokius atstovaujamojo pavedimui tinkamai įvykdyti būtinus veiksmus. Keisti sutarčių sąlygas, taip pat priimti sutarties įvykdymą prekybos agentas turi teisę tik tuo atveju, jeigu ši jo teisė yra specialiai aptarta komercinio atstovavimo sutartyje ar atskirame įgaliojime.

2. Prekybos agentas, nors jam ir nesuteikta teisė sudaryti sutartis, turi teisę priimti pretenzijas dėl prekių kiekio ir kokybės bei kitokius trečiųjų asmenų pareiškimus, susijusius su sutarties vykdymu, taip pat atstovaujamojo vardu įgyvendinti pastarojo teises, susijusias su įrodymų užtikrinimu.

2.163 straipsnis. Atsakomybė pagal prekybos agento sudarytas sutartis

1. Kai prekybos agentas atstovaujamojo vardu sudaro sutartį, kurios sudaryti jis neturėjo teisės, o kita sandorio šalis apie tai nežinojo ir negalėjo žinoti, pripažįstama, kad atstovaujamasis tokią sutartį patvirtino, jeigu šis nedelsdamas po to, kai apie tokią sutartį sužinojo iš prekybos agento ar trečiojo asmens, nepareiškė trečiajam asmeniui, kad sutarčiai nepritaria.

2. Šio straipsnio 1 dalies nuostata taikoma ir tais atvejais, kai prekybos agentas viršija jam suteiktas teises.

2.164 straipsnis. Konkurencijos draudimas

1. Prekybos agentas ir atstovaujamasis gali sutartyje numatyti, kad pasibaigus sutarčiai prekybos agentas ne daugiau kaip dvejus metus nekonkuruos su atstovaujamuoju. Tokia sutarties sąlyga turi būti išreikšta raštu.

2. Konkurencijos ribojimas gali būti apibrėžtas tik tam tikra teritorija ir prekių ar paslaugų rūšimis arba klientų grupe ir teritorija, kurios prekybos agentui buvo patikėtos.

3. Atstovaujamasis turi teisę iki sutarties galiojimo pabaigos raštu vienašališkai atsisakyti konkurencijos draudimo.

4. Jeigu sutartyje yra numatytas konkurencijos draudimas, prekybos agentas turi teisę į kompensaciją už visą konkurencijos draudimo laikotarpį. Kompensacijos dydis nustatomas šalių susitarimu. Kompensacijos dydis gali būti apibrėžiamas metine prekybos agento atlyginimo suma.

5. Jeigu sutartis buvo nutraukta dėl prekybos agento kaltės, prekybos agentas netenka teisės į šio straipsnio 4 dalyje numatytą kompensaciją.

6. Atstovaujamasis netenka teisės remtis konkurenciją draudžiančia sutarties išlyga, jeigu:

1) atstovaujamasis be prekybos agento sutikimo nutraukė sutartį pažeisdamas išankstinio įspėjimo apie sutarties nutraukimą terminus arba nedelsdamas nepranešė prekybos agentui apie svarbias sutarties nutraukimo priežastis;

2) prekybos agentas sutartį nutraukė dėl svarbių priežasčių, už kurias atsako atstovaujamasis, ir apie šias priežastis nedelsdamas pranešė atstovaujamajam;

3) atstovaujamojo ir prekybos agento sutartis nutraukta teismo sprendimu dėl priežasčių, už kurias atsako atstovaujamasis.

7. Prekybos agento reikalavimu teismas turi teisę pripažinti visiškai ar iš dalies konkurenciją draudžiančią sutarties išlygą negaliojančia, jeigu atsižvelgiant į prekybos agento teisėtus interesus tokia išlyga daro jam didelės žalos.

8. Susitarimai, kurie prieštarauja šio straipsnio nuostatoms ir pablogina prekybos agento padėtį, negalioja.

2.165 straipsnis. Neapibrėžtam terminui sudarytos sutarties nutraukimas

1. Neapibrėžtam terminui sudaryta sutartis gali būti bet kurios šalies iniciatyva nutraukta, jeigu apie sutarties nutraukimą iš anksto pranešta kitai šaliai per šiuos terminus:

1) prieš vieną mėnesį – jeigu sutartis tęsėsi ne ilgiau kaip vienerius metus;

2) prieš du mėnesius – jeigu sutartis tęsėsi ne ilgiau kaip dvejus metus;

3) prieš tris mėnesius – jeigu sutartis tęsėsi ne ilgiau kaip trejus metus;

4) prieš keturis mėnesius – jeigu sutartis tęsėsi ilgiau kaip trejus metus.

2. Šalys savo susitarimu negali nustatyti trumpesnių pranešimo terminų, bet gali nustatyti ilgesnius pranešimo terminus, tačiau visais atvejais abiem šalims taikomi vienodi pranešimo terminai. Pranešta turi būti iki kalendorinio mėnesio pabaigos.

3. Šalis, nutraukusi sutartį be kitos šalies sutikimo ir pažeidusi išankstinio pranešimo terminus, privalo kitai šaliai atlyginti savo veiksmais padarytus nuostolius, išskyrus atvejus, kai sutartis nutraukta dėl svarbių priežasčių, apie kurias nedelsiant buvo pranešta kitai šaliai.

4. Jeigu šalys nesusitarė kitaip, paskutinė įspėjimo termino diena ir sutarties nutraukimo diena turi sutapti su kalendorinio mėnesio pabaiga.

5. Jei komercinio atstovavimo sutarties terminas yra pasibaigęs ir terminuota sutartis tapo neterminuota, jos nutraukimui taikomi šio straipsnio 1 dalyje nurodyti įspėjimo terminai, į kuriuos įskaičiuojamas terminuotos sutarties galiojimo terminas.

2.166 straipsnis. Apibrėžtam terminui sudarytos sutarties nutraukimas

1. Apibrėžtam terminui sudarytą sutartį kiekviena šalis turi teisę nutraukti prieš terminą, jeigu tam yra svarbių priežasčių. Atsisakymas nuo šios teisės negalioja.

2. Jeigu sutartis nutraukta dėl priežasčių, už kurias atsako kita šalis, tai pastaroji privalo atlyginti nutraukiant sutartį padarytus nuostolius.

2.167 straipsnis. Teisė į kompensaciją ir nuostolių atlyginimą

1. Pasibaigus prekybos agento ir atstovaujamojo sutarčiai, prekybos agentas turi teisę į kompensaciją pagal šio straipsnio 2 dalį, jeigu šalys nesusitarė, kad, pasibaigus sutarčiai, prekybos agentas turi teisę į nuostolių atlyginimą pagal šio straipsnio 6 dalį. Atsisakymas nuo teisės į kompensaciją ar nuostolių atlyginimą negalioja.

2. Prekybos agentas turi teisę į kompensaciją, jeigu:

1) po sutarties nutraukimo atstovaujamasis turi esminės naudos iš dalykinių ryšių su klientais, kuriuos surado prekybos agentas ar su kuriais dėl prekybos agento žymiai padidėjo atstovaujamojo verslo mastas; ir

2) atsižvelgiant į visas aplinkybes, kompensacijos mokėjimas atitiktų teisingumo principą.

3. Maksimalią kompensacijos sumą sudaro vidutinė metinė prekybos agento atlyginimo suma, apskaičiuota už visą sutarties galiojimo laikotarpį, jeigu sutartis galiojo ne ilgiau kaip penkerius metus. Jeigu sutartis galiojo ilgiau nei penkerius metus, skaičiuojamas paskutinių penkerių metų vidutinis metinis atlyginimas. Kompensacijos sumokėjimas nepanaikina prekybos agento teisės pareikšti reikalavimą dėl nuostolių, atsiradusių pažeidus sutartį, atlyginimo.

4. Prekybos agentas netenka teisės į kompensaciją, jeigu jis per vienerius metus nuo sutarties pasibaigimo nepraneša atstovaujamajam apie ketinimą šią teisę įgyvendinti.

5. Prekybos agentas neturi teisės į kompensaciją, jeigu:

1) sutartis nutraukta prekybos agento iniciatyva, išskyrus atvejus, kai prekybos agentas sutartį nutraukia dėl neteisėtų atstovaujamojo veiksmų arba dėl savo ligos, amžiaus ar negalios, dėl kurių jis negali tinkamai atlikti savo pareigų;

2) sutartis nutraukta atstovaujamojo iniciatyva dėl prekybos agento kaltės;

3) prekybos agentas atstovaujamojo sutikimu perduoda savo teises ir pareigas pagal komercinio atstovavimo sutartį kitam asmeniui.

6. Prekybos agentas turi teisę į nuostolių, kurių jis patiria dėl sutarties su atstovaujamuoju nutraukimo, atlyginimą, ypač jeigu prekybos agentas netenka komisinio atlyginimo, kurį būtų gavęs dėl tinkamo komercinio atstovavimo sutarties įvykdymo, o atstovaujamasis turi esminės naudos iš prekybos agento veiklos, arba (ir) kai yra neapmokėtos prekybos agento išlaidos, kurių jis turėjo vykdydamas atstovaujamojo nurodymus. Atlyginant nuostolius, taikomos šio straipsnio 4 ir 5 dalys.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

2.168 straipsnis. Išimtys

Įstatymai gali nustatyti šio skirsnio nuostatų išimtis, jeigu to reikalauja prekybos agento veiklos ypatumai atskirose verslo srityse.

ANTRASIS SKIRSNIS
KOMERCINIO ATSTOVAVIMO YPATUMAI SUDARANT IR VYKDANT TARPTAUTINIO PREKIŲ PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTIS

2.169 straipsnis. Taikymo sritis

1. Šio skirsnio nuostatos taikomos tik tais atvejais, kai tenkinamos abi šios sąlygos:

1) sudaroma ar vykdoma tarptautinio prekių pirkimo–pardavimo sutartis;

2) atstovaujamasis ir trečiasis asmuo yra skirtingose valstybėse.

2. Šio skirsnio nuostatos taikomos tik santykiams tarp atstovaujamojo ar atstovo iš vienos pusės ir trečiojo asmens iš kitos pusės.

3. Šio skirsnio nuostatos netaikomos:

1) perkant ir parduodant akcijas ar kitus vertybinius popierius vertybinių popierių biržoje;

2) perkant ir parduodant prekes aukcione (varžytynėse);

3) atstovų pagal įstatymą, taip pat atstovų, paskirtų teismo ar administracinių institucijų sprendimu, veiklai.

4. Atstovu šiame skirsnyje nepripažįstami juridinio asmens valdymo organai ar darbuotojai, jeigu jie veikia neperžengdami įstatymų ar juridinio asmens steigimo dokumentų nustatytų ribų.

2.170 straipsnis. Atstovo teisės ir pareigos

1. Atstovo teisės ir pareigos gali būti aiškiai išreikštos arba numanomos iš konkrečių aplinkybių.

2. Atstovas turi teisę atlikti bet kokius veiksmus, kurie konkrečiomis aplinkybėmis būtini atstovaujamojo pavedimui tinkamai įvykdyti.

3. Atstovo teisės ir pareigos gali būti išreikštos bet kokia forma ir jų turinys gali būti įrodinėjamas bet kokiomis įrodinėjimo priemonėmis.

2.171 straipsnis. Atstovo sudarytų sandorių galiojimas

1. Atstovo sudaryta sutartis sukuria teises ir pareigas atstovaujamajam, jeigu atstovas veikė atstovaujamojo vardu ir dėl jo interesų, neviršydamas jam suteiktų teisių, ir trečiasis asmuo žinojo ar turėjo žinoti, kad sutartį sudaro su atstovu.

2. Atstovo sudaryta sutartis sukuria teises ir pareigas ne atstovaujamajam, o atstovui, jeigu:

1) trečiasis asmuo nežinojo ir neturėjo žinoti, kad sutartį sudaro su atstovu (neatskleistas atstovavimas);

2) konkrečios aplinkybės (pavyzdžiui, sutarties nuoroda) patvirtina, kad atstovas ketino sukurti teises ir pareigas sau, o ne atstovaujamajam.

3. Nepaisant šio straipsnio 2 dalyje numatytų aplinkybių, atstovaujamasis gali įgyvendinti atstovo įgytas teises, susijusias su trečiuoju asmeniu, jeigu atstovas nevykdo savo prievolių atstovaujamajam, atsižvelgiant į trečiojo asmens teisę panaudoti gynybos priemones prieš atstovą. Jeigu atstovas nevykdo savo prievolių trečiajam asmeniui, tai šis asmuo turi teisę įgyvendinti su atstovaujamuoju susijusias savo teises, įgytas prieš atstovą, atsižvelgiant į atstovo teisę panaudoti gynybos priemones prieš trečiąjį asmenį ir atstovaujamojo teisę panaudoti gynybos priemones prieš atstovą.

4. Šio straipsnio 3 dalyje numatytos teisės gali būti įgyvendintos, jeigu apie ketinimą jas įgyvendinti buvo atitinkamai pranešta atstovaujamajam, atstovui ir trečiajam asmeniui. Gavę tokį pranešimą, trečiasis asmuo ar atstovaujamasis nebegali atsisakyti prievolių, siejančių juos su atstovu.

5. Jeigu atstovas nevykdo savo prievolių trečiajam asmeniui dėl atstovaujamojo kaltės, atstovas privalo pranešti trečiajam asmeniui atstovaujamojo vardą.

6. Jeigu trečiasis asmuo nevykdo savo prievolių atstovui, atstovas privalo pranešti atstovaujamajam trečiojo asmens vardą.

7. Atstovaujamasis negali įgyvendinti atstovo įgytų su trečiuoju asmeniu susijusių teisių, jeigu trečiasis asmuo įrodo, kad jis nebūtų sudaręs sutarties, žinodamas, kas yra atstovaujamasis.

2.172 straipsnis. Sutarties sudarymas ar vykdymas neturint šios teisės ar ją viršijant

1. Jeigu asmuo veikia neturėdamas šios teisės ar turimas teises viršydamas, jo veiksmai atstovaujamajam nesukuria teisinių pasekmių. Tokiais atvejais atsiranda šio asmens ir trečiojo asmens teisės ir pareigos.

2. Šio straipsnio 1 dalies taisyklės netaikomos tais atvejais, kai atstovaujamojo elgesys davė protingumo kriterijų atitinkantį pagrindą trečiajam asmeniui sąžiningai manyti, kad atstovas turi reikiamus įgaliojimus ir veikia jų neviršydamas.

2.173 straipsnis. Atstovo veiksmų patvirtinimas

1. Atstovaujamasis turi teisę patvirtinti veiksmus, kuriuos atliko asmuo, neturėdamas šios teisės ar ją viršydamas. Patvirtinimas gali būti bet kokios formos. Be to, jis gali būti numanomas iš atstovaujamojo elgesio. Patvirtinimas įsigalioja nuo to momento, kai pasiekia trečiąjį asmenį. Įsigaliojusio patvirtinimo nebegalima atšaukti.

2. Jeigu sandorio sudarymo metu trečiasis asmuo nežinojo ir negalėjo žinoti, kad atstovas neturi teisių ar jas viršija, tai trečiasis asmuo neatsako atstovaujamajam, jeigu iki atstovo veiksmų patvirtinimo momento jis praneša atstovaujamajam, kad sandoris jam neprivalomas net jį patvirtinus. Jeigu atstovaujamasis patvirtino atstovo veiksmus, bet tą padarė ne per protingumo kriterijų atitinkantį terminą, trečiasis asmuo gali atsisakyti sandorio apie tai nedelsiant pranešdamas atstovaujamajam.

3. Jeigu trečiasis asmuo sandorio metu žinojo ar turėjo žinoti, kad atstovas neturi teisių ar jas viršija, tai trečiasis asmuo negali atsisakyti sandorio nei iki atstovo veiksmų patvirtinimo, nei po to.

4. Trečiasis asmuo visais atvejais gali atsisakyti priimti tik dalinį atstovo veiksmų patvirtinimą.

5. Jeigu atstovas atliko veiksmus dėl būsimo juridinio asmens interesų iki juridinio asmens įsteigimo, tokius veiksmus galima patvirtinti tik įstatymų nustatytais atvejais.

2.174 straipsnis. Atstovo veiksmų nepatvirtinimo teisinės pasekmės

1. Jeigu asmuo veikė neturėdamas šios teisės ar turimas teises viršydamas ir atstovaujamasis atsisakė jo veiksmus patvirtinti, tai asmuo privalo atlyginti trečiajam asmeniui tuos nuostolius, kurie leistų trečiajam asmeniui grįžti į tą padėtį, kurioje jis būtų buvęs, jeigu atstovas būtų turėjęs teisę ar būtų veikęs neviršydamas savo teisių.

2. Asmuo neatsako trečiajam asmeniui, jeigu trečiasis asmuo žinojo ar turėjo žinoti, kad asmuo neturi teisių ar jas viršija.

2.175 straipsnis. Atstovo teisių pasibaigimas

1. Atstovo teisės pasibaigia:

1) atstovaujamojo ir atstovo susitarimu;

2) sudarius sandorį ar atlikus kitą veiksmą, kuriam atlikti buvo išduotas įgaliojimas;

3) kai atstovaujamasis panaikina atstovui suteiktas teises;

4) kai atstovas atsisako savo teisių;

5) kitais šio kodekso numatytais atvejais.

2. Atstovo teisių pasibaigimas neturi įtakos trečiojo asmens teisėms, išskyrus atvejus, kai trečiasis asmuo žinojo ar turėjo žinoti apie atstovo teisių pasibaigimą arba apie aplinkybes, kurios yra atstovo teisių pasibaigimo pagrindas.

3. Nepaisant atstovo teisių pasibaigimo, atstovas turi teisę dėl atstovaujamojo ar jo įpėdinių interesų atlikti veiksmus, kurie būtini, kad nebūtų padaryta žalos atstovaujamojo ar jo įpėdinių interesams.

TREČIASIS SKIRSNIS
PROKŪRA

2.176 straipsnis. Prokūros samprata

1. Prokūra yra įgaliojimas, kuriuo juridinis asmuo (verslininkas) suteikia teisę savo darbuotojui ar kitam asmeniui atstovaujamojo vardu ir dėl jo interesų atlikti visus teisinius veiksmus, susijusius su juridinio asmens (verslininko) verslu.

2. Be to, prokūra suteikia teisę atstovaujamojo vardu ir dėl jo interesų atlikti teisinius veiksmus teisme ir kitose ne teismo institucijose.

3. Asmuo, kuriam išduota prokūra, yra prokuristas.

2.177 straipsnis. Prokūros išdavimas

1. Prokūrą išduoda atitinkamas juridinio asmens valdymo organas ar juridinio asmens savininkas arba jo įgaliotas asmuo juridinio asmens steigimo dokumentų nustatyta tvarka.

2. Prokūra gali būti išduodama keliems asmenims (bendroji prokūra). Tokiu atveju visi prokuristai privalo veikti kartu.

2.178 straipsnis. Prokūros forma

1. Prokūra turi būti rašytinė ir pasirašyta asmens, turinčio teisę išduoti prokūrą.

2. Prokūra turi būti įregistruota teisės aktų nustatyta tvarka.

2.179 straipsnis. Prokuristo teisės

1. Prokuristas neturi teisės atlikti ir jam negali būti pavedama atlikti šių veiksmų:

1) perleisti atstovaujamojo nekilnojamąjį daiktą (įmonę) ar suvaržyti teises į jį;

2) pasirašyti atstovaujamojo balansą ir mokesčių deklaraciją;

3) skelbti atstovaujamojo bankrotą;

4) duoti prokūrą;
5) priimti į įmonę dalininkus.
2. Prokuristas neturi teisės perduoti savo įgaliojimų kitam asmeniui.

2.180 straipsnis. Prokūros apribojimai

1. Prokūra gali būti ribota. Prokūros apribojimas gali būti juridinio asmens filialas, atitinkamos juridinio asmens veiklos sritys ir rūšys, tam tikros aplinkybės, laikas ar teritorija.
2. Prokūros apribojimai neturi įtakos tretiesiems asmenims.

2.181 straipsnis. Prokūros įsigaliojimas

1. Atstovaujamojo ir prokuristo santykiams prokūra įsigalioja nuo jos išdavimo.
2. Prokuristo ir trečiųjų asmenų santykiams prokūra įsigalioja nuo jos įregistravimo teisės aktų nustatyta tvarka.

2.182 straipsnis. Prokuristo parašas

Pasirašydamas atstovaujamojo vardu dokumentus, prokuristas privalo nurodyti, kad jis veikia kaip prokuristas, t. y. įrašyti žodį „prokuristas“ arba jo sutrumpinimą „pp“.

2.183 straipsnis. Prokuristo atsakomybė

Prokuristas atsako atstovaujamajam ir tretiesiems asmenims taip pat kaip ir prekybos agentas.

2.184 straipsnis. Prokūros pasibaigimas

1. Prokūra pasibaigia, kai:
1) atstovaujamasis ją atšaukia;
2) prokuristas jos atsisako;
3) atstovaujamajam iškelta bankroto byla;
4) likviduojamas ar reorganizuojamas išdavęs prokūrą juridinis asmuo;
5) prokuristas miręs.
2. Prokūra pasibaigia nuo atitinkamo įrašo atitinkamame registre datos, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 4 ir 5 punktuose numatytus atvejus.

2.185 straipsnis. Veiksmai, kuriems atlikti prokūra nereikalinga

1. Atstovaujamasis gali pavesti savo darbuotojams atlikti veiksmus, kurie tam tikroje verslo srityje yra kasdieniai ir įprastiniai, neišduodamas prokūros. Tokiais atvejais prokūrą reglamentuojančios šio kodekso normos taikomos pagal analogiją.
2. Preziumuojama, kad parduotuvėje ar sandėlyje dirbantys darbuotojai be specialaus įgaliojimo turi teisę parduoti, išduoti ar priimti prekes, taip pat priimti pretenzijas dėl prekių kiekio ir kokybės.
3. Šiame straipsnyje nurodyti darbuotojai, pasirašydami atstovaujamojo vardu dokumentus, privalo nurodyti savo pareigas, vardą, pavardę ir įgaliojimus.

TREČIOJI KNYGA
ŠEIMOS TEISĖ

I DALIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

I SKYRIUS
ŠEIMOS ĮSTATYMAI

3.1 straipsnis. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso trečiosios knygos reglamentuojami santykiai

1. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso trečiosios knygos normos nustato bendruosius šeimos santykių teisinio reglamentavimo principus ir reglamentuoja santuokos sudarymo, jos galiojimo bei nutraukimo pagrindus ir tvarką, sutuoktinių turtines ir asmenines neturtines teises, vaikų kilmės nustatymą, vaikų ir tėvų bei kitų šeimos narių tarpusavio teises ir pareigas, įvaikinimo, globos ir rūpybos, civilinės būklės aktų registravimo tvarkos pagrindines nuostatas.

2. Kitų Civilinio kodekso knygų ir kitų civilinių įstatymų normos šeimos santykiams taikomos tiek, kiek jų nereglamentuoja šios knygos normos.

3.2 straipsnis. Šeimos teisės šaltiniai

1. Šeimos santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, Civilinis kodeksas ir kiti įstatymai, taip pat Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar kitos valstybės institucijos gali priimti teisės aktus šeimos teisės klausimais tik šio kodekso ar kitų įstatymų nustatytais atvejais ir apimtimi.

3. Papročiai šeimos santykiams taikomi tik įstatymų numatytais atvejais. Jeigu yra prieštaravimas tarp įstatymo ir papročio, taikomas įstatymas.

3.3 straipsnis. Šeimos santykių teisinio reglamentavimo principai

1. Šeimos santykių teisinis reglamentavimas Lietuvos Respublikoje grindžiamas monogamijos, santuokos savanoriškumo, sutuoktinių lygiateisiškumo, prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo, vaikų auklėjimo šeimoje, motinystės visokeriopos apsaugos principais bei kitais civilinių santykių teisinio reglamentavimo principais.

2. Šeimos įstatymai ir jų taikymas turi užtikrinti šeimos ir jos reikšmės visuomenėje stiprinimą, šeimos narių tarpusavio atsakomybę už šeimos išsaugojimą ir vaikų auklėjimą, galimybę visiems šeimos nariams tinkamai įgyvendinti savo teises ir apsaugoti nepilnamečius vaikus nuo netinkamos kitų šeimos narių bei kitų asmenų ir kitokių veiksnių įtakos.

3.4 straipsnis. Įstatymo ar teisės analogija

1. Jeigu šeimos santykiai nereglamentuoti šios knygos ar kitų Civilinio kodekso knygų normų, jiems taikomos kitų civilinių įstatymų, reglamentuojančių panašius teisinius santykius, normos. Draudžiama pagal analogiją taikyti specialias teisės normas, numatančias išimtis iš bendrųjų taisyklių.

2. Kai nėra galimybės taikyti įstatymo analogijos, taip pat tais atvejais, kai klausimo sprendimas paliktas teismo nuožiūrai, šeimos santykių subjektų teisės ir pareigos nustatomos remiantis teisingumo, sąžiningumo, protingumo ir kitais bendraisiais teisės principais.

3. Jei nėra imperatyvių teisės normų, taip pat šio kodekso ar kitų įstatymų numatytais atvejais, šeimos santykių subjektai savo teises ir pareigas gali nustatyti tarpusavio susitarimu, vadovaudamiesi šio straipsnio 2 dalyje ir šio kodekso 3.3 straipsnyje įtvirtintais principais.

3.5 straipsnis. Šeimos teisių įgyvendinimas ir gynimas

1. Asmenys savo nuožiūra įgyvendina šeimos teises ir nevaržomi jomis naudojasi, taip pat ir teise į šeimos teisių gynybą. Atsisakymas nuo šeimos teisės ar jos įgyvendinimo nepanaikina šios teisės, išskyrus įstatymų numatytus atvejus.

2. Įgyvendindami šeimos teises ir vykdydami šeimos pareigas, asmenys privalo laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles, geros moralės principus ir veikti sąžiningai.

3. Draudžiama piktnaudžiauti šeimos teisėmis, t. y. draudžiama jas įgyvendinti tokiu būdu ir priemonėmis, kurios pažeistų ar varžytų kitų asmenų teises ar įstatymų saugomus interesus ar darytų žalos kitiems asmenims. Jeigu asmuo piktnaudžiauja šeimos teise, teismas gali atsisakyti ją ginti.

4. Šeimos teises gina teismas, globos ir rūpybos bei kitos valstybės ar visuomeninės institucijos šio kodekso numatytais būdais. Teismas ir kitos institucijos turi siekti, kad šalys išspręstų ginčą taikiai – tarpusavio susitarimu, ir visokeriopai padėti šalims pasiekti tokį susitarimą.

3.6 straipsnis. Ieškinio senatis

1. Reikalavimams, kylantiems iš šeimos teisinių santykių, taikoma ieškinio senatis, išskyrus šios knygos nustatytas išimtis.

2. Ieškinio senaties terminų skaičiavimo, sustabdymo, nutraukimo ir atnaujinimo tvarką nustato šio kodekso pirmosios knygos normos, jeigu šios knygos normos nenustato kitokių taisyklių.

II DALIS
SANTUOKA

II SKYRIUS
SANTUOKOS SUDARYMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
SUSITARIMAS TUOKTIS IR JO TEISINĖS PASEKMĖS

3.7 straipsnis. Santuokos samprata

1. Santuoka yra įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas sukurti šeimos teisinius santykius.

2. Vyras ir moteris, įstatymų nustatyta tvarka įregistravę santuoką, yra sutuoktiniai.

3.8 straipsnis. Susitarimas tuoktis (sužadėtuvės)

1. Susitarimas tuoktis neįpareigoja ir negali būti įgyvendintas prievarta, tačiau gali sukelti šio kodekso 3.9–3.11 straipsniuose nustatytas teisines pasekmes.

2. Susitarimas tuoktis gali būti išreikštas žodžiu arba raštu.

3. Paduotas nustatytos formos prašymas civilinės metrikacijos įstaigai įregistruoti santuoką laikomas viešu susitarimu tuoktis.

3.9 straipsnis. Dovanų grąžinimas

1. Jeigu santuoka nesudaroma, abi viešo susitarimo tuoktis šalys turi teisę reikalauti viena iš kitos grąžinti viską, ką viena yra gavusi iš kitos kaip dovaną ryšium su būsima santuoka, išskyrus atvejus, kai dovanos vertė neviršija vieno tūkstančio litų ir kai šalis, gavusi dovaną, mirė iki santuokos įregistravimo, ir santuoka nebuvo sudaryta dėl šalies mirties.

2. Reikalavimams grąžinti dovanas taikomos šio kodekso šeštosios knygos normos, reglamentuojančios santykius, susijusius su nepagrįstu praturtėjimu ar turto gavimu.

3. Ieškinys dėl dovanos grąžinimo gali būti pareikštas per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo atsisakymo sudaryti santuoką dienos.

3.10 straipsnis. Nuostolių atlyginimas

1. Susitarimo tuoktis šalis, be pakankamo pagrindo atsisakiusi sudaryti santuoką, turi atlyginti kitai šaliai nuostolius, patirtus dėl susitarimo tuoktis neįvykdymo.

2. Nuostolių dydį sudaro šalies turėtos faktinės išlaidos ruošiantis sudaryti santuoką, taip pat prievolių, susijusių su būsima santuoka, įvykdymo faktinės išlaidos.

3. Jeigu šalis atsisakė tuoktis dėl svarbios priežasties, kuri atsirado dėl kitos šalies kaltės, tai kaltoji šalis turi atlyginti nuostolius pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatas.

4. Reikalavimams dėl nuostolių atlyginimo taikomas vienerių metų ieškinio senaties terminas, skaičiuojamas nuo atsisakymo sudaryti santuoką dienos.

3.11 straipsnis. Neturtinės žalos atlyginimas

1. Jeigu susitarimas tuoktis buvo viešas, tai šalis, turinti teisę į nuostolių atlyginimą pagal šio kodekso 3.10 straipsnį, taip pat gali reikalauti neturtinės žalos atlyginimo.

2. Ieškinys dėl neturtinės žalos atlyginimo gali būti pareikštas per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo atsisakymo sudaryti santuoką dienos.

ANTRASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS SUDARYMO SĄLYGOS

3.12 straipsnis. Draudimas tuoktis tos pačios lyties asmenims

Santuoką leidžiama sudaryti tik su skirtingos lyties asmeniu.

3.13 straipsnis. Santuokos savanoriškumas

1. Santuoka sudaroma laisva vyro ir moters valia.

2. Bet koks grasinimas, prievarta, apgaulė ar kitokie valios trūkumai yra pagrindas santuoką pripažinti negaliojančia.

3.14 straipsnis. Santuokinis amžius

1. Santuoką leidžiama sudaryti asmenims, kurie santuokos sudarymo dieną yra aštuoniolikos metų.

2. Norinčio tuoktis, tačiau neturinčio aštuoniolikos metų asmens prašymu teismas supaprastinto proceso tvarka turi teisę sumažinti tokio asmens santuokinį amžių, bet ne daugiau kaip trejais metais.

3. Nėštumo atveju teismas gali leisti tuoktis asmeniui, nesulaukusiam penkiolikos metų.

4. Teismas, spręsdamas klausimą dėl santuokinio amžiaus sumažinimo, turi teismo posėdyje išklausyti norinčio tuoktis nepilnamečio tėvų, globėjų ar rūpintojų nuomonę ir atsižvelgti į jo psichinę bei psichologinę būklę, turtinę padėtį ir svarbias priežastis, dėl kurių būtina sumažinti santuokinį amžių. Nėštumas – svarbi priežastis sumažinti santuokinį amžių.

5. Kai sprendžiamas klausimas dėl santuokinio amžiaus sumažinimo, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija privalo pateikti išvadą dėl santuokinio amžiaus sumažinimo tikslingumo ir ar tai atitinka nepilnamečio interesus.

3.15 straipsnis. Veiksnumas

1. Asmuo, įsiteisėjusiu teismo sprendimu pripažintas neveiksniu, negali sudaryti santuokos.

2. Jeigu paaiškėja, kad yra iškelta byla dėl vieno iš ketinančių susituokti asmenų pripažinimo neveiksniu, santuokos registracija turi būti atidėta iki teismo sprendimo iškeltoje byloje įsiteisėjimo.

3.16 straipsnis. Draudimas pažeisti monogamijos principą

Sudaręs santuoką ir jos įstatymų nustatyta tvarka nenutraukęs asmuo negali sudaryti kitos santuokos.

3.17 straipsnis. Draudimas tuoktis artimiesiems giminaičiams

Draudžiama tuoktis tėvams su vaikais, įtėviams su įvaikiais, seneliams su vaikaičiais, tikriems ir netikriems broliams su seserimis, pusbroliams su pusseserėmis, dėdėms su dukterėčiomis, tetoms su sūnėnais.

TREČIASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS SUDARYMAS

3.18 straipsnis. Prašymas įregistruoti santuoką

Asmenys, norintys susituokti, paduoda prašymą įregistruoti santuoką šio kodekso 3.299 straipsnio nustatyta tvarka.

3.19 straipsnis. Prašymo įregistruoti santuoką viešas skelbimas

Prašymo įregistruoti santuoką padavimo faktas viešai skelbiamas šio kodekso 3.302 straipsnio nustatyta tvarka.

3.20 straipsnis. Santuokos sudarymo sąlygų įvykdymo patvirtinimas

1. Norintys susituokti asmenys, paduodami prašymą įregistruoti santuoką, privalo raštu patvirtinti, kad yra įvykdytos visos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose nustatytos santuokos sudarymo sąlygos.

2. Civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnai, prieš įregistruodami santuoką, privalo patikrinti, ar yra įvykdytos visos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose nustatytos santuokos sudarymo sąlygos.

3.21 straipsnis. Norinčių susituokti asmenų sveikatos tikrinimas

1. Norintiems susituokti asmenims, padavusiems prašymą įregistruoti santuoką, civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnai pasiūlo pasitikrinti sveikatą ir iki santuokos įregistravimo dienos pateikti Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos formos sveikatos dokumentą.

2. Sveikatos dokumento nepateikimas nėra kliūtis įregistruoti santuoką.

3. Vieno iš norinčių tuoktis asmenų nepranešimas kitam apie tai, kad jis serga venerine liga arba AIDS, yra pagrindas santuoką pripažinti negaliojančia.

3.22 straipsnis. Prašymas dėl kliūčių sudaryti santuoką

1. Bet kuris suinteresuotas asmuo turi teisę raštu pareikšti civilinės metrikacijos įstaigai, paskelbusiai apie prašymą įregistruoti santuoką, kad yra šioje knygoje numatytų kliūčių sudaryti santuoką.

2. Civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnas, gavęs prašymą dėl kliūčių sudaryti santuoką, atideda santuokos registravimą ir įpareigoja prašymą padavusį asmenį per tris dienas pateikti rašytinius prašyme nurodytų faktų įrodymus. Jeigu asmuo per tris dienas tokių įrodymų nepateikia, santuoka registruojama bendra tvarka.

3. Jeigu pateikiami rašytiniai įrodymai apie esančias kliūtis sudaryti santuoką, civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnas sustabdo santuokos registravimą ir, jei kyla ginčas, išaiškina norintiems tuoktis asmenims jų teisę kreiptis į teismą dėl tokio prašymo paneigimo. Tokiais atvejais santuoka registruojama tik tada, kai norintys tuoktis asmenys pateikia civilinės metrikacijos įstaigai įsiteisėjusį teismo sprendimą, kuriuo prašymas dėl kliūčių sudaryti santuoką yra paneigtas kaip nepagrįstas.

4. Jeigu teismas savo sprendimu prašymą dėl kliūčių sudaryti santuoką pripažįsta nepagrįstu, tai norintys tuoktis asmenys, o po santuokos sudarymo – sutuoktiniai turi teisę per vienerius metus nuo tokio teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos reikalauti tiesioginių nuostolių atlyginimo iš prašymą dėl kliūčių sudaryti santuoką padavusio asmens, išskyrus atvejus, kai prašymą buvo padavę vieno iš sutuoktinių tėvai ar prokuroras.

3.23 straipsnis. Santuokos įrodymas

1. Civilinės metrikacijos įstaiga, įregistravusi santuoką, išduoda santuokos liudijimą.

2. Santuokos akto įrašas ir jo pagrindu išduotas santuokos liudijimas yra santuokos įrodymas.

3.24 straipsnis. Santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka

1. Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka santuoka sudaroma pagal atitinkamos religijos vidaus (kanonų) teisės nustatytą procedūrą.

2. Santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sukelia tokias pat teisines pasekmes kaip ir santuokos sudarymas civilinės metrikacijos įstaigoje, jeigu:

1) nebuvo pažeistos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose nustatytos santuokos sudarymo sąlygos;

2) santuoka buvo sudaryta pagal Lietuvos Respublikoje įregistruotų ir valstybės pripažintų religinių organizacijų kanonų nustatytą procedūrą;

3) santuokos sudarymas bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka buvo įtrauktas į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje šios knygos nustatyta tvarka.

3.25 straipsnis. Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų oficiali apskaita

Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytos santuokos įtraukiamos į oficialią apskaitą šio kodekso 3.304 straipsnio nustatyta tvarka.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS TEISINĖS PASEKMĖS

3.26 straipsnis. Sutuoktinių lygiateisiškumas

1. Sudarę santuoką, sutuoktiniai įgyja šioje knygoje numatytas teises ir pareigas.

2. Sutuoktiniai turi lygias teises ir vienodą civilinę atsakomybę vienas kitam bei vaikams santuokos sudarymo, jos trukmės ir jos nutraukimo klausimais.

3. Sutuoktiniai susitarimu negali atsisakyti teisių ar panaikinti pareigų, kurios pagal įstatymus atsiranda kaip santuokos pasekmė.

3.27 straipsnis. Sutuoktinių pareiga vienas kitą remti

1. Sutuoktiniai privalo būti vienas kitam lojalūs ir vienas kitą gerbti, taip pat vienas kitą remti moraliai bei materialiai ir, atsižvelgiant į kiekvieno jų galimybes, prisidėti prie bendrų šeimos ar kito sutuoktinio poreikių tenkinimo.

2. Jeigu vienas sutuoktinis dėl objektyvių priežasčių negali pakankamai prisidėti prie bendrų šeimos poreikių tenkinimo, tą pagal savo galimybes turi daryti kitas sutuoktinis.

3.28 straipsnis. Šeimos santykių sukūrimas

Sudarę santuoką sutuoktiniai sukuria šeimos santykius kaip bendro gyvenimo pagrindą.

3.29 straipsnis. Sutuoktinių teisnumas ir veiksnumas

Santuoka neapriboja sutuoktinių teisnumo ir veiksnumo, tačiau sutuoktinių galėjimas įgyvendinti tam tikras teises gali būti ribojamas vedybų sutarties bei imperatyvių šio kodekso normų.

3.30 straipsnis. Sutuoktinių pareigos vaikams

Sutuoktiniai privalo išlaikyti ir auklėti savo nepilnamečius vaikus, rūpintis jų švietimu, sveikata, užtikrinti vaiko teisę į asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę, vaiko turtines, socialines ir kitokias teises, numatytas vidaus ir tarptautinės teisės.

3.31 straipsnis. Sutuoktinių pavardė

Abu sutuoktiniai turi teisę pasilikti iki santuokos turėtą savo pavardę, pasirinkti kito sutuoktinio pavardę kaip bendrą pavardę arba pasirinkti dvigubą pavardę, kai prie savo pavardės prijungiama sutuoktinio pavardė.

3.32 straipsnis. Atstovavimas

1. Vienas sutuoktinis gali įgalioti kitą sutuoktinį veikti jo vardu ir jam atstovauti.

2. Jeigu tam tikriems veiksmams atlikti reikalingas kito sutuoktinio sutikimas, tačiau tokio sutikimo dėl objektyvių priežasčių šis negali duoti, tai suinteresuoto sutuoktinio prašymu leidimą tiems veiksmams atlikti gali duoti teismas. Teismas, prieš duodamas tokį leidimą, privalo įsitikinti, kad kito sutuoktinio sutikimo gauti tikrai neįmanoma ir kad tokio leidimo davimas atitinka šeimos interesus. Teismo duotas leidimas galioja tik teismo nutartyje nurodytam veiksmui atlikti per nutartyje nurodytą terminą. Teismas, nustatęs, kad sutuoktinis veikia priešingai šeimos ar nepilnamečių vaikų interesams, valstybinės vaikų teisių apsaugos institucijos ar prokuroro pareiškimu gali savo duotą leidimą pakeisti ar panaikinti. Toks pakeitimas ar panaikinimas galioja

tik ateičiai. Tokia teismo nutartis jos priėmimo dieną turi būti nusiųsta Notarų rūmams, o jei leidimas susijęs su disponavimu nekilnojamuoju daiktu, – viešam registrui.

3. Jeigu vienas sutuoktinis veikė kito sutuoktinio vardu be įgaliojimo ar teismo leidimo, tai tokiems veiksmams ir jų pasekmėms taikomos šio kodekso šeštosios knygos normos, reglamentuojančios kito asmens reikalų tvarkymą be pavedimo.

3.33 straipsnis. Sutuoktinių ginčai dėl pareigų vykdymo ir teisių įgyvendinimo

1. Jeigu sutuoktiniai negali susitarti dėl savo pareigų vykdymo ar teisių įgyvendinimo, bet kuris sutuoktinis turi teisę kreiptis į teismą, kad teismas išspręstų jų ginčą.

2. Teismas, spręsdamas sutuoktinių ginčą, privalo imtis priemonių sutuoktiniams sutaikyti.

3. Sprendimą dėl sutuoktinių ginčo teismas privalo priimti atsižvelgdamas į sutuoktinių nepilnamečių vaikų ir visos šeimos interesus.

3.34 straipsnis. Laikinas sutuoktinio turtinių teisių apribojimas

1. Jeigu vienas sutuoktinis iš esmės pažeidžia savo santuokines pareigas, numatytas šioje knygoje, ir savo veiksmais kelia grėsmę turtiniams šeimos interesams, kitas sutuoktinis turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti uždrausti sutuoktiniui be kito sutuoktinio sutikimo disponuoti bendru sutuoktinių turtu. Tokio draudimo terminas negali būti ilgesnis nei dveji metai.

2. Sandoriai, kurių sutuoktinis neturėjo teisės sudaryti be kito sutuoktinio sutikimo, gali būti pripažinti negaliojančiais pagal pastarojo ieškinį, jeigu trečiasis asmuo, su kuriuo buvo sudarytas sandoris, buvo nesąžiningas. Toks ieškinys gali būti pareikštas per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo tos dienos, kai sutuoktinis sužinojo arba turėjo sužinoti apie tokį sandorį.

3.35 straipsnis. Sutuoktinių teisės ir pareigos namų ūkyje

1. Sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo neturi teisės perleisti, įkeisti, išnuomoti ar kitokiu būdu suvaržyti teisę į kilnojamąjį daiktą, naudojamą šeimos namų ūkyje.

2. Kilnojamuoju daiktu, naudojamu šeimos namų ūkyje, pripažįstami namų apyvokos daiktai, baldai, išskyrus meno kūrinius, kolekcijas ir namų bibliotekas.

3. Sutuoktinis, be kurio sutikimo buvo sudarytas toks sandoris, turi teisę reikalauti pripažinti sandorį negaliojančiu, jeigu jis sandorio nepatvirtino po jo sudarymo, išskyrus atvejus, kai sandoris buvo atlygintinis, o trečioji šalis buvo sąžininga.

3.36 straipsnis. Sutuoktinių teisės ir pareigos į gyvenamąją patalpą, esančią šeimos turtu

1. Jeigu sutuoktiniai gyvena gyvenamojoje patalpoje pagal nuomos sutartį, tai sutuoktinis, sudaręs nuomos sutartį, be kito sutuoktinio rašytinio sutikimo neturi teisės nutraukti nuomos sutarties prieš terminą, subnuomoti gyvenamosios patalpos arba perleisti teises pagal nuomos sutartį. Sutuoktinis, nedavęs sutikimo sudaryti tokį sandorį ar vėliau jo nepatvirtinęs, turi teisę reikalauti pripažinti jį negaliojančiu.

2. Sutuoktinis, kuriam šeimos gyvenamoji patalpa nuosavybės teise priklauso jam vienam, neturi teisės be kito sutuoktinio rašytinio sutikimo šios gyvenamosios patalpos perleisti, įkeisti ar išnuomoti. Sutuoktinis, nedavęs sutikimo sudaryti tokį sandorį ar vėliau jo nepatvirtinęs, turi teisę reikalauti pripažinti sandorį negaliojančiu, jeigu viešame registre ginčijama gyvenamoji patalpa buvo nurodyta kaip šeimos turtas.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos taisyklės taikomos ir uzufrukto (t. y. teisės naudoti svetimą daiktą ir gauti iš jo pajamas, produkciją ir vaisius) bei panaudos atvejais.

III SKYRIUS
SANTUOKOS NEGALIOJIMAS

3.37 straipsnis. Santuokos pripažinimo negaliojančia pagrindai ir tvarka

1. Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu buvo pažeistos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose nustatytos santuokos sudarymo sąlygos, taip pat šio kodekso 3.21 straipsnio 3 dalyje, 3.39 ir 3.40 straipsniuose numatytais pagrindais.

2. Santuoką negaliojančia pripažįsta tik teismas.

3. Santuoka negaliojančia pripažįstama nuo jos sudarymo momento.

4. Teismas privalo per tris darbo dienas po teismo sprendimo, kuriuo santuoka pripažinta negaliojančia, įsiteisėjimo išsiųsti jo nuorašą santuoką įregistravusiai civilinės metrikacijos įstaigai.

3.38 straipsnis. Asmenys, turintys teisę pareikšti ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia pažeidus jos sudarymo sąlygas

1. Santuoka, sudaryta pažeidžiant šio kodekso 3.16 ir 3.17 straipsniuose nustatytas santuokos sudarymo sąlygas, gali būti pripažinta negaliojančia pagal sutuoktinio, nežinojusio apie kliūtis santuokai sudaryti, prokuroro arba bet kurio kito asmens, kurio teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti santuoka, ieškinį.

2. Santuoka, sudaryta pažeidžiant šio kodekso 3.14 straipsnyje nustatytą santuokos sudarymo sąlygą, gali būti pripažinta negaliojančia pagal nepilnamečio sutuoktinio, jo tėvų, globėjų ar rūpintojų, valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos arba prokuroro ieškinį. Kai nepilnamečiam sutuoktiniui sukanka aštuoniolika metų, ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia gali pareikšti tik pats sutuoktinis.

3. Santuoka, sudaryta pažeidžiant šio kodekso 3.15 straipsnyje nustatytą santuokos sudarymo sąlygą, gali būti pripažinta negaliojančia pagal neveiksnaus sutuoktinio globėjo, prokuroro arba bet kurio kito asmens, kurio teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti santuoka, ieškinį.

4. Santuoka, sudaryta pažeidžiant šio kodekso 3.13 straipsnyje nustatytą santuokos sudarymo sąlygą, gali būti pripažinta negaliojančia pagal sutuoktinio, neišreiškusio savo tikrosios valios, arba prokuroro ieškinį. Jeigu sutuoktinis, neišreiškęs savo tikrosios valios, yra nepilnametis, ieškinį gali pareikšti jo tėvai, globėjai, rūpintojai arba valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

5. Reikalauti pripažinti santuoką negaliojančia šio kodekso 3.21 straipsnio 3 dalyje numatytu pagrindu turi teisę sutuoktinis, kuriam iki santuokos sudarymo nebuvo praneštas ligos faktas.

3.39 straipsnis. Fiktyvios santuokos pripažinimas negaliojančia

Santuoka, sudaryta tik dėl akių, neturint tikslo sukurti šeimos teisinius santykius, gali būti pripažinta negaliojančia pagal vieno iš sutuoktinių arba prokuroro ieškinį.

3.40 straipsnis. Santuokos pripažinimas negaliojančia dėl tikrosios valios neišreiškimo

1. Santuoka gali būti pripažinta negaliojančia pagal sutuoktinio ieškinį, jeigu jis įrodo, kad santuokos sudarymo momentu negalėjo suprasti savo veiksmų prasmės ir jų valdyti.

2. Reikalauti santuoką pripažinti negaliojančia gali sutuoktinis, jeigu jis santuoką sudarė paveiktas grasinimo, prievartos ar apgaulės.

3. Sutuoktinis, davęs sutikimą sudaryti santuoką dėl esminės klaidos, gali reikalauti santuoką pripažinti negaliojančia. Klaida yra esminė, jeigu buvo suklysta dėl tokių su kitu sutuoktiniu susijusių aplinkybių, kurias žinodamas sutuoktinis nebūtų sutikęs sudaryti santuokos. Preziumuojama, kad klaida yra esminė, jeigu buvo suklysta dėl:

1) kito sutuoktinio sveikatos būklės ar lytinės anomalijos, dėl kurių normalus šeimos gyvenimas neįmanomas;

2) to, kad kitas sutuoktinis padarė sunkų nusikaltimą.

3.41 straipsnis. Aplinkybės, naikinančios santuokos negaliojimą

1. Teismas gali netenkinti reikalavimo pripažinti santuoką negaliojančia, jeigu bylos nagrinėjimo metu išnyko aplinkybės, pagal šį kodeksą buvusios kliūtimi sudaryti santuoką.

2. Teismas gali atsisakyti pripažinti negaliojančia santuoką, sudarytą nepilnamečio, jeigu santuokos pripažinimas negaliojančia prieštarautų nepilnamečio sutuoktinio arba sutuoktinių nepilnamečių vaikų interesams.

3. Santuoka negali būti pripažinta fiktyvia, jeigu, kol byla dėl santuokos pripažinimo negaliojančia buvo iškelta, sutuoktiniai sukūrė šeimos santykius arba daugiau nei metus po santuokos sudarymo bendrai gyvena, arba jiems gimė bendras vaikas, arba jie laukiasi bendro vaiko.

4. Santuoka negali būti pripažinta negaliojančia po jos nutraukimo, išskyrus atvejus, kai buvo pažeistas monogamijos principas arba santuoka buvo sudaryta su artimuoju giminaičiu (šio kodekso 3.16 ir 3.17 straipsniai).

5. Santuoka, sudaryta, kai vienas iš sutuoktinių neišreiškė savo tikrosios valios, negali būti pripažinta negaliojančia, jeigu po tokios santuokos sudarymo arba po to, kai paaiškėjo aplinkybių, duodančių pagrindą reikalauti santuoką pripažinti negaliojančia, sutuoktiniai bendrai gyveno daugiau nei vienerius metus, arba jiems gimė bendras vaikas, arba jie laukiasi bendro vaiko.

3.42 straipsnis. Ieškinio senatis

1. Sutuoktinis, kuris sudarė santuoką neturėdamas aštuoniolikos metų, gali reikalauti pripažinti santuoką negaliojančia per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo pilnametystės dienos.

2. Reikalauti pripažinti negaliojančia santuoką, sudarytą neišreiškus tikrosios valios, galima per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo aplinkybių, sudarančių pagrindą santuoką pripažinti negaliojančia, išnykimo arba paaiškėjimo dienos.

3. Reikalauti pripažinti fiktyvią santuoką negaliojančia galima per vienerius metus nuo tokios santuokos sudarymo dienos. Šio kodekso 3.39 straipsnio nustatytu pagrindu prokuroras ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia gali pareikšti per penkerius metus nuo santuokos sudarymo.

4. Reikalavimams pripažinti santuoką negaliojančia kitais pagrindais ieškinio senatis netaikoma.

3.43 straipsnis. Sutuoktinių atskyrimas ir išlaikymo priteisimas

1. Teismas, siekdamas apsaugoti vieno iš sutuoktinių teisėtus interesus, gali įpareigoti, esant galimybei, sutuoktinius gyventi skyrium, kol bus išnagrinėta byla dėl jų santuokos pripažinimo negaliojančia.

2. Teismas, pripažindamas santuoką negaliojančia, turi išspręsti vaikų ir sąžiningo sutuoktinio išlaikymo, taip pat vaikų gyvenamosios vietos nustatymo klausimus.

3.44 straipsnis. Teisės pareikšti ieškinį išnykimas

1. Teisė pareikšti ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia negali būti perduodama asmeniui paveldėjimo ar kitokiu būdu.

2. Kai vienas sutuoktinis miršta, prokuroras netenka teisės pareikšti ieškinį dėl santuokos pripažinimo negaliojančia.

3.45 straipsnis. Santuokos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės

1. Tėvų, kurie buvo susituokę ir kurių santuoka vėliau buvo pripažinta negaliojančia, vaikai laikomi santuokiniais.

2. Jeigu abu sutuoktiniai buvo sąžiningi, t. y. nežinojo ir negalėjo žinoti, kad yra kliūčių sudaryti santuoką, tai santuoka, nors ir pripažinta negaliojančia, sukelia jiems tokias pat teisines pasekmes, kaip ir galiojanti santuoka, išskyrus paveldėjimo teisę. Aplinkybės, patvirtinančios sutuoktinio sąžiningumą, turi būti nurodytos teismo sprendime.

3.46 straipsnis. Santuokos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės, kai vienas arba abu sutuoktiniai buvo nesąžiningi

1. Kai sąžiningas buvo tik vienas sutuoktinis, negaliojanti santuoka suteikia jam tas teises, kurios pripažįstamos sutuoktiniui.

2. Jeigu abu sutuoktiniai buvo nesąžiningi, tai negaliojanti santuoka jiems nesukuria sutuoktinių teisių ir pareigų. Kiekvienas jų turi teisę atsiimti savo turtą, taip pat ir padovanotą kitam sutuoktiniui.

3.47 straipsnis. Sąžiningo sutuoktinio teisės

1. Sąžiningas ir išlaikymo reikalingas sutuoktinis turi teisę reikalauti priteisti iš nesąžiningo sutuoktinio išlaikymą, bet ne ilgiau kaip trejiems metams.

2. Išlaikymo dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į abiejų sutuoktinių turtinę padėtį. Išlaikymas priteisiamas periodinėmis išmokomis, mokamomis kas mėnesį, arba nustatyto dydžio

vienkartine pinigų suma. Jeigu pasikeičia vieno sutuoktinio turtinė padėtis, suinteresuotas sutuoktinis gali kreiptis į teismą dėl išlaikymo padidinimo, sumažinimo arba jo išieškojimo nutraukimo.

3. Išlaikymo mokėjimas sąžiningam sutuoktiniui savaime nutrūksta, jei jis sudaro naują santuoką arba pasibaigus trejų metų terminui, per kurį išlaikymas buvo mokamas.

3.48 straipsnis. Privalomas globos (rūpybos) institucijų dalyvavimas

Kai nagrinėjamos bylos dėl santuokos pripažinimo negaliojančia, globos (rūpybos) institucijos arba valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, jeigu vienas ar abu sutuoktiniai yra nepilnamečiai arba teismo sprendimu pripažinti neveiksniais, privalo dalyvauti nagrinėjant tokias bylas ir pateikti išvadą, ar santuokos pripažinimas negaliojančia nepažeis šių asmenų ir jų vaikų teisių ir interesų.

IV SKYRIUS
SANTUOKOS PABAIGA

PIRMASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS PABAIGOS PAGRINDAI

3.49 straipsnis. Santuokos pabaigos atvejai

1. Santuoka baigiasi, kai vienas sutuoktinis miršta arba santuoka nutraukiama įstatymų nustatyta tvarka.

2. Santuoka gali būti nutraukta abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, vieno sutuoktinio prašymu arba dėl sutuoktinių (sutuoktinio) kaltės.

3.50 straipsnis. Santuokos pabaiga dėl vieno sutuoktinio mirties

1. Santuoka baigiasi, kai vienas sutuoktinis miršta arba teismas sprendimu paskelbia jį mirusiu.

2. Paskelbus sutuoktinį mirusiu, santuoka laikoma pasibaigusia nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos arba nuo teismo sprendime nurodytos asmens mirties datos.

3. Jeigu sutuoktinis, kurį teismas sprendimu paskelbė mirusiu, atsiranda, tai, panaikinus teismo sprendimą, abiejų sutuoktinių bendru prašymu, paduotu santuokos pabaigą įregistravusiai civilinės metrikacijos įstaigai, santuoka gali būti atnaujinta.

4. Santuoka negali būti atnaujinta, jeigu kitas sutuoktinis sudarė naują santuoką arba yra kliūčių, numatytų šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose.

ANTRASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS NUTRAUKIMAS ABIEJŲ SUTUOKTINIŲ BENDRU SUTIKIMU

3.51 straipsnis. Santuokos nutraukimo sąlygos

1. Sutuoktinių bendru sutikimu santuoka gali būti nutraukta, jeigu yra visos šios sąlygos:

1) nuo santuokos sudarymo yra praėję daugiau nei vieneri metai;

2) abu sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių (turto padalijimo, vaikų išlaikymo ir pan.);

3) abu sutuoktiniai yra visiškai veiksnūs.

2. Santuoka šio straipsnio numatytais atvejais nutraukiama supaprastinto proceso tvarka.

3.52 straipsnis. Prašymas nutraukti santuoką

1. Bendras sutuoktinių prašymas nutraukti santuoką paduodamas vieno iš sutuoktinių gyvenamosios vietos apylinkės teismui.

2. Kartu su prašymu dėl santuokos nutraukimo sutuoktiniai turi pateikti sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių.

3. Prašyme turi būti nurodytos priežastys, dėl kurių, sutuoktinių manymu, jų santuoka iširo.

3.53 straipsnis. Santuokos nutraukimo tvarka

1. Teismas priima sprendimą santuoką nutraukti, jeigu įsitikina, kad santuoka faktiškai iširo. Santuoka laikoma iširusia, jeigu sutuoktiniai kartu bendrai nebegyvena ir negalima tikėtis, kad jie vėl pradės gyventi kartu.

2. Preziumuojama, kad santuoka faktiškai iširo, jeigu daugiau nei metus sutuoktiniai netvarko bendro ūkio ir negyvena santuokinio gyvenimo.

3. Teismas, savo sprendimu nutraukdamas santuoką, patvirtina ir sutuoktinių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje sutuoktiniai turi aptarti savo nepilnamečių vaikų ir vienas kito išlaikymo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos ir dalyvavimo juos auklėjant klausimus bei kitas savo turtines teises ir pareigas. Sutarties turinys įtraukiamas į teismo sprendimą. Iš esmės pasikeitus aplinkybėms (vieno buvusio sutuoktinio liga, nedarbingumas ir kt.), buvę sutuoktiniai arba vienas iš jų gali kreiptis į teismą dėl santuokos nutraukimo pasekmių sutarties sąlygų pakeitimo.

4. Jeigu sutartis dėl santuokos nutraukimo pasekmių prieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės pažeidžia sutuoktinių nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, teismas sutarties netvirtina, o bylą dėl santuokos nutraukimo sustabdo, kol sutuoktiniai sudarys naują sutartį. Jeigu per šešis mėnesius nuo bylos sustabdymo dienos sutuoktiniai neįvykdo teismo nurodymų dėl sutarties turinio, teismas prašymą palieka nenagrinėtą.

3.54 straipsnis. Sutuoktinių taikinimas

1. Teismas privalo imtis priemonių sutuoktiniams sutaikyti.

2. Vieno sutuoktinio prašymu arba savo iniciatyva teismas gali nustatyti ne ilgesnį kaip šešių mėnesių terminą sutuoktiniams susitaikyti. Tokiu atveju santuokos nutraukimo byla sustabdoma. Byla atnaujinama praėjus teismo nustatytam terminui vieno iš sutuoktinių prašymu.

3. Jeigu per vienerius metus nuo susitaikymo termino pradžios nė vienas sutuoktinių nereikalauja nutraukti santuokos, prašymas dėl santuokos nutraukimo paliekamas nenagrinėtas.

4. Jeigu sutuoktiniai daugiau nei vienerius metus kartu bendrai nebegyvena arba termino susitaikyti nustatymas iš esmės prieštarautų vieno sutuoktinio ar jų vaikų interesams, taip pat kai abu sutuoktiniai reikalauja nagrinėti bylą iš esmės, terminas susitaikyti nenustatomas.

TREČIASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS NUTRAUKIMAS VIENO SUTUOKTINIO PRAŠYMU

3.55 straipsnis. Santuokos nutraukimo sąlygos

1. Santuoka vieno sutuoktinio prašymu, kuris paduodamas pareiškėjo gyvenamosios vietos apylinkės teismui, gali būti nutraukta esant bent vienai iš šių sąlygų:

1) sutuoktiniai gyvena skyrium (separacija) daugiau nei vienerius metus;

2) vienas sutuoktinis pripažintas teismo sprendimu neveiksniu po santuokos sudarymo;

3) vienas sutuoktinis teismo sprendimu pripažintas nežinia kur esančiu;

4) vienas sutuoktinis atlieka laisvės atėmimo bausmę ilgiau nei vienerius metus už netyčinį nusikaltimą.

2. Neveiksnaus sutuoktinio interesais prašymą dėl santuokos nutraukimo gali paduoti jo globėjas, prokuroras arba globos ir rūpybos institucija.

3.56 straipsnis. Prašymo turinys

1. Prašyme turi būti nurodytas vienas iš šio kodekso 3.55 straipsnio 1 dalyje numatytų santuokos nutraukimo pagrindų.

2. Prašyme taip pat privalo būti nurodyta, kaip pareiškėjas įvykdys savo pareigas kitam sutuoktiniui ir nepilnamečiams vaikams.

3. Prašyme taip pat turi būti nurodyti Civilinio proceso kodekse numatyti duomenys.

3.57 straipsnis. Prašymo nagrinėjimas

1. Sutuoktinio prašymas dėl santuokos nutraukimo nagrinėjamas supaprastinto proceso tvarka.

2. Jeigu byla nagrinėjama dėl santuokos nutraukimo pagal vieno sutuoktinio prašymą, šio kodekso 3.54 straipsnyje numatytos taikinimo priemonės netaikomos.

3. Teismas, atsižvelgdamas į vieno sutuoktinio amžių, santuokos trukmę, sutuoktinių nepilnamečių vaikų interesus, gali atsisakyti nutraukti santuoką, jeigu santuokos nutraukimas padarytų esminės turtinės ar neturtinės žalos vienam sutuoktiniui ar jų nepilnamečiams vaikams.

4. Kitas sutuoktinis arba jo globėjas turi teisę pareikšti, kad santuoka iširo dėl prašymą padavusio sutuoktinio kaltės, ir reikalauti, kad teismas santuoką nutrauktų dėl pareiškėjo kaltės. Jeigu tokį prašymą teismas pripažįsta pagrįstu, santuoka nutraukiama konstatuojant, kad ji iširo dėl santuokos nutraukimą inicijavusio sutuoktinio kaltės (šio kodekso 3.60 straipsnis).

3.58 straipsnis. Privalomas globos (rūpybos) institucijos dalyvavimas

Jeigu vienas sutuoktinis yra neveiksnus, globos (rūpybos) institucija privalo pateikti teismui išvadą dėl neveiksnaus sutuoktinio turtinių teisių užtikrinimo nutraukus santuoką.

3.59 straipsnis. Klausimai, kuriuos teismas išsprendžia nutraukdamas santuoką

Teismas, nutraukdamas santuoką, turi išspręsti sutuoktinių nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos ir jų išlaikymo, taip pat vieno sutuoktinio išlaikymo bei jų bendro turto padalijimo klausimus, išskyrus atvejus, kai turtas padalytas bendru sutuoktinių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS NUTRAUKIMAS DĖL SUTUOKTINIO (SUTUOKTINIŲ) KALTĖS

3.60 straipsnis. Santuokos nutraukimo sąlygos

1. Sutuoktinis gali reikalauti nutraukti santuoką šiame skirsnyje nustatytais pagrindais, jeigu ji faktiškai iširo dėl kito sutuoktinio kaltės.

2. Sutuoktinis pripažįstamas kaltu dėl santuokos iširimo, jeigu jis iš esmės pažeidė savo kaip sutuoktinio pareigas, numatytas šioje knygoje, ir dėl to bendras sutuoktinių gyvenimas tapo negalimas.

3. Preziumuojama, kad santuoka iširo dėl kito sutuoktinio kaltės, jeigu jis yra nuteisiamas už tyčinį nusikaltimą arba yra neištikimas, arba žiauriai elgiasi su kitu sutuoktiniu ar šeimos nariais, arba paliko šeimą ir daugiau kaip vienerius metus visiškai ja nesirūpina.

3.61 straipsnis. Abiejų sutuoktinių kaltė

1. Sutuoktinis, kuriam pareikštas ieškinys dėl santuokos nutraukimo, gali prieštarauti dėl savo kaltės ir nurodyti faktų, patvirtinančių, kad santuoka iširo dėl ieškovo kaltės.

2. Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali pripažinti, kad santuoka iširo dėl abiejų sutuoktinių kaltės.

3. Pripažinus, kad santuoka iširo dėl abiejų sutuoktinių kaltės, atsiranda tos pačios pasekmės, kaip ir nutraukus santuoką sutuoktinių bendru sutikimu (šio kodekso 3.51–3.54 straipsniai).

3.62 straipsnis. Santuokos nutraukimo tvarka

1. Santuoka dėl vieno sutuoktinio kaltės nutraukiama ieškinio teisenos tvarka.

2. Vieno sutuoktinio reikalavimu byla nagrinėjama uždarame teismo posėdyje.

3. Nagrinėjant santuokos nutraukimo bylą, *mutatis mutandis* taikomas šio kodekso 3.59 straipsnis.

3.63 straipsnis. Santuokos nutraukimo priežasčių nenurodymas teismo sprendime

Abiejų sutuoktinių prašymu teismas, nutraukdamas santuoką, sprendime nenurodo konkrečių faktų, patvirtinančių vieno ar abiejų sutuoktinių kaltę dėl santuokos nutraukimo, o tik konstatuoja, kad santuoka iširo dėl vieno ar abiejų sutuoktinių kaltės.

3.64 straipsnis. Sutuoktinių taikinimas

1. Teismas privalo imtis priemonių sutuoktiniams sutaikyti.

2. Teismas privalo pasiūlyti sutuoktiniams taikiai išspręsti jų abiejų turtinius, vaikų išlaikymo ir auklėjimo klausimus, taip pat kitas santuokos nutraukimo pasekmes. Jeigu sutuoktiniai susitaria, taikomos šio kodekso 3.53 straipsnio 3 ir 4 dalys.

3. Teismas taiko šio kodekso 3.54 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytas priemones, išskyrus atvejus, kai jų taikymas gali pakenkti reikalaujančio nutraukti santuoką sutuoktinio arba sutuoktinių nepilnamečių vaikų interesams.

3.65 straipsnis. Laikinosios apsaugos priemonės

1. Teismas, atsižvelgdamas į sutuoktinių vaikų, taip pat į vieno sutuoktinio interesus, gali taikyti laikinąsias jų apsaugos priemones, kol bus priimtas teismo sprendimas.

2. Teismas gali taikyti šias laikinąsias apsaugos priemones:

1) įpareigoti vieną sutuoktinį gyventi skyrium;

2) nustatyti nepilnamečių vaikų gyvenamąją vietą su vienu iš tėvų;

3) įpareigoti vieną sutuoktinį netrukdyti kitam sutuoktiniui naudotis tam tikru turtu;

4) priteisti iš vieno sutuoktinio laikiną išlaikymą nepilnamečiams vaikams ar kitam sutuoktiniui;

5) areštuoti turtą, kol bus išspręstas jo priklausomybės nuosavybės teise vienam sutuoktiniui klausimas, taip pat siekiant užtikrinti išlaikymo mokėjimą;

6) areštuoti vieno sutuoktinio turtą, kurio verte būtų galima užtikrinti teismo išlaidų atlyginimą kitam sutuoktiniui;

7) uždrausti vienam sutuoktiniui matytis su nepilnamečiais vaikais ar lankytis tam tikrose vietose.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. X-1566, 2008-06-03, Žin., 2008, Nr. 68-2568 (2008-06-14)

PENKTASIS SKIRSNIS
SANTUOKOS NUTRAUKIMO TEISINĖS PASEKMĖS

3.66 straipsnis. Santuokos nutraukimo momentas

1. Santuoka laikoma nutraukta nuo teismo sprendimo ją nutraukti įsiteisėjimo dienos.

2. Teismas per tris darbo dienas po teismo sprendimo nutraukti santuoką įsiteisėjimo dienos privalo išsiųsti sprendimo kopiją teismo buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaigai, kuri įregistruoja santuokos nutraukimo faktą.

3.67 straipsnis. Santuokos nutraukimo įtaka sutuoktinių turtinėms teisėms

1. Santuokos nutraukimas sutuoktinių turtinėms teisėms teisines pasekmes sukelia nuo santuokos nutraukimo bylos iškėlimo.

2. Sutuoktinis, išskyrus tą, kuris buvo pripažintas kaltu dėl santuokos iširimo, gali prašyti, kad teismas nustatytų, jog santuokos nutraukimas sutuoktinių turtinėms teisėms teisines pasekmes sukėlė nuo tos dienos, kai jie faktiškai nustojo kartu gyventi.

3.68 straipsnis. Sandorių, sudarytų po santuokos nutraukimo bylos iškėlimo, pripažinimas negaliojančiais

Sandoriai, susiję su sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe, kuriuos sudarė vienas sutuoktinis po bylos dėl santuokos nutraukimo iškėlimo dienos, gali būti pripažinti negaliojančiais pagal kito sutuoktinio ieškinį, jeigu tas sutuoktinis įrodo, kad sandoris buvo sudarytas turint tikslą pažeisti jo turtines teises, o trečiasis asmuo buvo nesąžiningas.

3.69 straipsnis. Buvusių sutuoktinių pavardės

1. Sutuoktinis po santuokos nutraukimo gali pasilikti savo santuokinę arba iki santuokos turėtą pavardę.

2. Jeigu santuoka buvo nutraukta dėl vieno sutuoktinio kaltės, tai kito sutuoktinio reikalavimu teismas gali uždrausti kaltam dėl santuokos iširimo sutuoktiniui pasilikti santuokinę pavardę, išskyrus atvejus, kai sutuoktiniai turi bendrų vaikų.

3.70 straipsnis. Santuokos nutraukimo dėl vieno sutuoktinio kaltės teisinės pasekmės

1. Jeigu santuoka nutraukta dėl vieno sutuoktinio kaltės, tai sutuoktinis, kaltas dėl santuokos nutraukimo, praranda tas teises, kurias įstatymai ar vedybų sutartis suteikia išsituokusiam asmeniui, įskaitant teisę į išlaikymą.

2. Kitas sutuoktinis turi teisę reikalauti iš kalto dėl santuokos nutraukimo sutuoktinio atlyginti turtinę žalą, susijusią su santuokos nutraukimu, taip pat ir neturtinę žalą, padarytą dėl santuokos nutraukimo. Ši nuostata netaikoma, jeigu santuoka nutraukta dėl abiejų sutuoktinių kaltės.

3. Kaltas dėl santuokos nutraukimo sutuoktinis, kai yra kito sutuoktinio reikalavimas, privalo grąžinti iš jo gautas dovanas, išskyrus vestuvinį žiedą, jeigu vedybų sutartyje nenumatyta kas kita.

4. Jeigu santuoka nutraukta dėl abiejų sutuoktinių kaltės, abu sutuoktiniai turi teisę reikalauti grąžinti vienas kitam dovanotus nekilnojamuosius daiktus, jeigu nuo dovanojimo sutarties sudarymo nėra praėję daugiau kaip dešimt metų ir nekilnojamasis daiktas nėra perleistas tretiesiems asmenims.

3.71 straipsnis. Teisės naudotis gyvenamąja patalpa išlikimas

1. Jeigu gyvenamoji patalpa yra vieno sutuoktinio nuosavybė, teismas savo sprendimu gali nustatyti uzufruktą ir palikti joje gyventi kitą sutuoktinį, jeigu su juo po santuokos nutraukimo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai.

2. Uzufruktas nustatomas, kol vaikas (vaikai) sulaukia pilnametystės.

3. Jeigu šeimos gyvenamoji patalpa buvo nuomojama, teismas gali perkelti nuomininko teises sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai arba kuris yra nedarbingas, o kitą sutuoktinį iškeldinti, jeigu jis yra įpareigotas gyventi skyrium.

3.72 straipsnis. Buvusių sutuoktinių tarpusavio išlaikymas

1. Teismas, priimdamas sprendimą dėl santuokos nutraukimo, priteisia išlaikymą to reikalingam buvusiam sutuoktiniui, jeigu išlaikymo klausimai nenustatyti sutuoktinių sudarytoje sutartyje dėl santuokos nutraukimo pasekmių. Sutuoktinis neturi teisės į išlaikymą, jeigu jo turimas turtas ar gaunamos pajamos yra pakankami visiškai save išlaikyti.

2. Preziumuojama, kad sutuoktiniui reikalingas išlaikymas, jeigu jis augina bendrą savo ir buvusio sutuoktinio nepilnametį vaiką, yra nedarbingas dėl savo amžiaus ar sveikatos būklės.

3. Sutuoktinis, kuris dėl santuokos sudarymo ir bendrų šeimos interesų ar vaikų priežiūros negalėjo įgyti kvalifikacijos (baigti studijų), turi teisę reikalauti iš buvusio sutuoktinio atlyginti mokymosi baigimo ar savo perkvalifikavimo išlaidas.

4. Sutuoktinis, dėl kurio kaltės nutraukta santuoka, neturi teisės į išlaikymą.

5. Teismas, spręsdamas išlaikymo priteisimo ir jo dydžio klausimus, privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų buvusių sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes.

6. Išlaikymo dydis mažinamas ar priteisiamas tik laikinas išlaikymas arba atsisakoma priteisti išlaikymą, jeigu yra bent viena iš šių aplinkybių:

1) santuokos trukmė buvo ne ilgesnė kaip vieneri metai;

2) sutuoktinis, turintis teisę gauti išlaikymą, yra padaręs nusikaltimą kitam sutuoktiniui ar jo artimiesiems giminaičiams;

3) sutuoktinis, turintis teisę gauti išlaikymą, savo sunkią materialinę padėtį sukūrė pats savo kaltais veiksmais;

4) išlaikymo reikalaujantis sutuoktinis santuokos metu neprisidėjo prie bendro turto gausinimo ar tyčia kenkė kito sutuoktinio ar šeimos interesams.

7. Teismas gali pareikalauti iš buvusio sutuoktinio, privalančio teikti išlaikymą kitam sutuoktiniui, pateikti adekvatų šios prievolės įvykdymo užtikrinimą.

8. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas.

9. Kai santuoka nutraukta pagal vieno sutuoktinio prašymą dėl kito sutuoktinio neveiksnumo, sutuoktinis, kurio iniciatyva buvo nutraukta santuoka, privalo atlyginti neveiksnaus buvusio sutuoktinio gydymo ir priežiūros išlaidas, jeigu jos nėra padengiamos iš valstybinio socialinio draudimo lėšų.

10. Teismo sprendimas priteisti išlaikymą yra pagrindas steigti atsakovo turtui priverstinį įkeitimą (hipoteką). Jeigu buvęs sutuoktinis nemoka priteisto išlaikymo, išieškoma iš jo turto įstatymų nustatyta tvarka.

11. Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, tai, iš esmės pasikeitus šio straipsnio 5 dalyje numatytoms aplinkybėms, bet kuris iš buvusių sutuoktinių gali reikalauti padidinti ar sumažinti išlaikymo dydį ar apskritai nutraukti išlaikymo mokėjimą. Periodinės išmokos mokamos iki kreditoriaus gyvos galvos ir kasmet indeksuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka atsižvelgiant į infliaciją.

12. Kai buvęs sutuoktinis, iš kurio priteistas išlaikymas, miršta, pareiga mokėti išlaikymą pereina jo įpėdiniams, kiek leidžia paveldimas turtas, neatsižvelgiant į palikimo priėmimo būdą.

13. Kai buvęs sutuoktinis, kuriam priteistas išlaikymas, miršta arba sudaroma nauja santuoka, išlaikymo mokėjimas nutraukiamas. Mirties atveju teisė reikalauti įsiskolinimo ar dar nesumokėto išlaikymo pereina mirusiojo įpėdiniams. Nutraukus naują santuoką, įgyjama teisė reikalauti atnaujinti išlaikymo mokėjimą, jeigu išlaikymo reikalingas sutuoktinis augina vaiką iš ankstesnės santuokos arba prižiūri invalidą vaiką iš ankstesnės santuokos. Visais kitais atvejais sutuoktinio iš vėlesnės santuokos pareiga išlaikyti kitą sutuoktinį atsiranda pirmiau nei tokia sutuoktinio iš ankstesnės santuokos pareiga.

V SKYRIUS
SUTUOKTINIŲ GYVENIMAS SKYRIUM (SEPARACIJA)

3.73 straipsnis. Prašymas dėl gyvenimo skyrium

1. Vienas sutuoktinis gali kreiptis su prašymu į teismą dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo, jeigu dėl tam tikrų aplinkybių, nors ir nepriklausančių nuo kito sutuoktinio, bendras jų gyvenimas tapo netoleruotinas (neįmanomas) arba gali iš esmės pakenkti jų nepilnamečių vaikų interesams, arba sutuoktiniai nesuinteresuoti tęsti bendrą gyvenimą.

2. Abu sutuoktiniai gali kreiptis su bendru prašymu į teismą dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo, jeigu dėl gyvenimo skyrium pasekmių jie yra sudarę sutartį, kurioje numato nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos, jų išlaikymo ir auklėjimo, taip pat sutuoktinių turto padalijimo ir tarpusavio išlaikymo klausimus.

3.74 straipsnis. Priešiniai reikalavimai

1. Sutuoktinis, prieš kurį paduotas prašymas dėl gyvenimo skyrium, turi teisę paduoti priešinį reikalavimą dėl santuokos nutraukimo.

2. Sutuoktinis, kuriam yra iškelta byla dėl santuokos nutraukimo, turi teisę pareikšti priešinį reikalavimą dėl gyvenimo skyrium.

3. Jeigu vienas sutuoktinis reikalauja santuoką nutraukti, o kitas sutuoktinis reikalauja patvirtinti gyvenimą skyrium, teismas gali santuoką nutraukti pripažindamas, kad ji nutrūko dėl abiejų ar vieno sutuoktinio kaltės, arba nustatyti sutuoktinių gyvenimą skyrium.

3.75 straipsnis. Bylos dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium nagrinėjimas

1. Byla dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium nagrinėjama ieškinio teisenos tvarka.

2. Teismas, atsižvelgdamas į sutuoktinių nepilnamečių vaikų, taip pat į vieno sutuoktinio interesus, privalo imtis priemonių sutuoktiniams sutaikyti (šio kodekso 3.54 straipsnis).

3. Teismas prireikus gali taikyti šio kodekso 3.65 straipsnyje nurodytas laikinąsias apsaugos priemones.

3.76 straipsnis. Klausimai, išsprendžiami priimant sprendimą dėl gyvenimo skyrium

1. Teismas, priimdamas sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium, privalo nustatyti, su kuriuo iš jų lieka gyventi jų nepilnamečiai vaikai, taip pat išspręsti vaikų išlaikymo ir skyrium gyvenančio tėvo (motinos) dalyvavimo auklėjant vaikus klausimus.

2. Jeigu yra svarbių priežasčių, teismas gali laikinai nustatyti vaikų gyvenamąją vietą pas kitus asmenis ar vaikų globos (rūpybos) institucijoje.

3. Sprendžiant klausimą, kuriam iš sutuoktinių tikslinga palikti teisę gyventi šeimos gyvenamojoje patalpoje, pirmenybė turi būti teikiama tam sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai ar kuris yra nedarbingas.

4. Kai sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių (šio kodekso 3.73 straipsnio 2 dalis), teismas šią sutartį patvirtina, jeigu sutartis neprieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeidžia nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų. Patvirtinęs sutartį, teismas jos turinį įrašo į sprendimą.

5. Jeigu po teismo sprendimo įsiteisėjimo iš esmės pasikeičia aplinkybės, reikšmingos sprendžiant sutuoktinių gyvenimo skyrium klausimus, bet kuris sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad teismas apsvarstytų ankstesnį sprendimą ir, atsižvelgdamas į iš esmės pasikeitusias aplinkybes, šio straipsnio 1 dalyje išvardytus klausimus išspręstų kitaip.

3.77 straipsnis. Gyvenimo skyrium teisinės pasekmės

1. Kai teismas priima sprendimą dėl gyvenimo skyrium, baigiasi sutuoktinių bendras gyvenimas, tačiau kitos sutuoktinių teisės ir pareigos išlieka, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis.

2. Gyvenimas skyrium neturi įtakos sutuoktinių teisėms ir pareigoms jų nepilnamečiams vaikams, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis.

3. Priimdamas sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium, visais atvejais teismas privalo išspręsti sutuoktinių bendro turto padalijimo klausimus, jeigu šie klausimai nenustatyti sutuoktinių vedybų sutartyje.

4. Gyvenimas skyrium sutuoktinių turtinėms teisėms teisines pasekmes sukelia nuo bylos iškėlimo. Tačiau sutuoktinis, išskyrus tą, kuris buvo pripažintas kaltu dėl gyvenimo skyrium, gali prašyti, kad teismas nustatytų, jog gyvenimas skyrium sutuoktinių turtinėms teisėms teisines pasekmes sukėlė nuo tos dienos, kai jie faktiškai nustojo kartu gyventi.

5. Jeigu po teismo sprendimo dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium vienas jų miršta, tai pergyvenęs sutuoktinis išsaugo visas teises, kurias įstatymai suteikia pergyvenusiam sutuoktiniui, išskyrus atvejus, kai pergyvenęs sutuoktinis teismo sprendimu yra pripažintas kaltu dėl gyvenimo skyrium. Ta pati taisyklė taikoma ir kai sprendimą dėl gyvenimo skyrium priima teismas pagal bendrą abiejų sutuoktinių prašymą, jeigu sutuoktinių sutartyje nenumatyta ko kita. Tačiau pergyvenęs sutuoktinis negali paveldėti mirusio sutuoktinio turto.

3.78 straipsnis. Sutuoktinių tarpusavio išlaikymas

1. Teismas, priimdamas sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium, gali priteisti išlaikymo reikalingam sutuoktiniui išlaikymą iš kito sutuoktinio, dėl kurio kaltės buvo pradėta gyventi skyrium, jeigu išlaikymo klausimai nenustatyti sutuoktinių sudarytoje sutartyje.

2. Teismas, spręsdamas išlaikymo priteisimo ir jo dydžio klausimus, privalo atsižvelgti į santuokos trukmę, išlaikymo reikalingumą, abiejų sutuoktinių turtinę padėtį, jų sveikatos būklę, amžių, taip pat į jų darbingumą, nedirbančio sutuoktinio įsidarbinimo galimybes bei kitas svarbias aplinkybes.

3. Teismas gali nustatyti, kad sutuoktinis, privalantis teikti išlaikymą kitam sutuoktiniui, pateiktų šios prievolės įvykdymo užtikrinimą.

4. Išlaikymas priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma arba periodinėmis išmokomis (renta), mokamomis kas mėnesį, arba priteisiamas tam tikras turtas.

5. Teismo sprendimas priteisti išlaikymą yra pagrindas steigti atsakovo turtui priverstinį įkeitimą (hipoteką). Jeigu sutuoktinis nemoka iš jo priteisto išlaikymo, išieškoma iš jo turto įstatymų nustatyta tvarka.

6. Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, tai, iš esmės pasikeitus šio straipsnio 2 dalyje numatytoms aplinkybėms, bet kuris sutuoktinių gali reikalauti padidinti ar sumažinti išlaikymo dydį ar apskritai nutraukti išlaikymo mokėjimą. Periodinės išmokos kasmet indeksuojamos Vyriausybės nustatyta tvarka.

3.79 straipsnis. Gyvenimo skyrium pabaiga

1. Gyvenimas skyrium baigiasi, jeigu sutuoktiniai vėl pradeda kartu gyventi ir bendras gyvenimas patvirtina jų ketinimą kartu gyventi nuolat. Gyvenimas skyrium baigiasi, kai teismas priima sprendimą, kuriuo patenkinamas bendras sutuoktinių prašymas dėl gyvenimo skyrium pabaigos ir kuriuo panaikinamas ankstesnis teismo sprendimas dėl gyvenimo skyrium.

2. Sutuoktiniams atnaujinus bendrą gyvenimą, jų turtas lieka atskirtas tol, kol jie sudaro naują vedybų sutartį ir pasirenka naują turto teisinį režimą.

3. Gyvenimo skyrium pabaiga tretiesiems asmenims sukelia teisines pasekmes tik tuo atveju, jeigu sutuoktiniai sudaro naują vedybų sutartį ir ją įregistruoja šio kodekso 3.103 straipsnyje numatyta tvarka.

4. Jeigu sutuoktinių gyvenimas skyrium tęsiasi daugiau kaip vienerius metus po teismo sprendimo įsiteisėjimo, bet kuris sutuoktinis gali reikalauti santuoką nutraukti šio kodekso 3.55 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatytu pagrindu.

3.80 straipsnis. Privalomas valstybinės vaikų teisių apsaugos institucijos dalyvavimas

Jeigu sutuoktiniai turi bendrų nepilnamečių vaikų, tai valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija privalo dalyvauti nagrinėjant tokią bylą ir pateikti išvadą, ar, sprendžiant gyvenimo skyrium klausimus, nebus pažeistos vaikų teisės.

III DALIS
SUTUOKTINIŲ TURTINĖS TEISĖS IR PAREIGOS

VI SKYRIUS
SUTUOKTINIŲ TURTO TEISINIS REŽIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

3.81 straipsnis. Sutuoktinių turto teisinio režimo rūšys

1. Skiriamas pagal įstatymus ir pagal sutartis nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas.

2. Įstatymų nustatytą sutuoktinių turto teisinį režimą reglamentuoja šio kodekso 3.87–3.100 straipsniai.

3. Sutarčių nustatytą sutuoktinių turto teisinį režimą reglamentuoja šio kodekso 3.101–3.108 straipsniai.

3.82 straipsnis. Įstatymų nustatyto turto teisinio režimo taikymas

Jeigu sutuoktiniai nėra sudarę vedybų sutarties, jų turtui taikomas įstatymų nustatytas turto teisinis režimas.

3.83 straipsnis. Sutuoktinių teisė nustatyti turto teisinį režimą pagal vedybų sutartį

1. Sutuoktiniai, sudarydami vedybų sutartį, turi teisę savo nuožiūra nustatyti savo turto teisinį režimą.

2. Vedybų sutarties sąlygos, prieštaraujančios imperatyvioms įstatymų normoms, gerai moralei arba viešajai tvarkai, yra niekinės ir negalioja.

3.84 straipsnis. Šeimos turtas

1. Neatsižvelgiant į tai, kurio sutuoktinio nuosavybė iki santuokos sudarymo buvo ar po jos sudarymo yra šio straipsnio 2 dalyje numatytas turtas, jis yra pripažįstamas šeimos turtu. Šeimos turtas turi būti naudojamas tik bendriems šeimos poreikiams tenkinti.

2. Šeimos turtas yra šis turtas, nuosavybės teise priklausantis vienam arba abiem sutuoktiniams:

1) šeimos gyvenamoji patalpa;

2) kilnojamieji daiktai, skirti šeimos namų ūkio poreikiams tenkinti, įskaitant baldus.

3. Šeimos turtu taip pat pripažįstama teisė naudotis šeimos gyvenamąja patalpa.

4. Šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas turtas įgyja šeimos turto teisinį statusą nuo santuokos įregistravimo dienos, tačiau sutuoktiniai gali panaudoti šį faktą prieš sąžiningus trečiuosius asmenis tik tada, jeigu nekilnojamasis daiktas yra įregistruotas viešame registre kaip šeimos turtas.

3.85 straipsnis. Šeimos turto teisinis režimas

1. Šio kodekso 3.84 straipsnio 2 dalyje nurodytas turtas, kuris yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, gali būti naudojamas, valdomas ar juo gali būti disponuojama tik šio straipsnio nustatyta tvarka.

2. Sutuoktinis, kuris yra nekilnojamojo daikto, priskirto šeimos turtui, savininkas, gali perleisti nuosavybės teisę į jį, įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į jį tik gavęs kito sutuoktinio rašytinį sutikimą. Jeigu sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti būtinas teismo leidimas.

3. Iš šeimos turto negali būti išieškoma pagal kreditorių reikalavimus, jeigu kreditoriai žinojo arba turėjo žinoti, kad sandorio sudarymas nesusijęs su šeimos poreikių tenkinimu ir prieštarauja šeimos interesams.

4. Sutuoktiniai sutartimi negali pakeisti šeimos turto teisinio režimo ar jo sudėties.

3.86 straipsnis. Šeimos turto teisinio režimo pabaiga

1. Šeimos turto teisinis režimas pasibaigia nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar sutuoktiniams pradėjus gyventi skyrium.

2. Sutuoktiniui, su kuriuo gyventi lieka nepilnamečiai vaikai, teismo sprendimu gali būti suteikiama teisė naudotis šeimos turtu ar jo dalimi (uzufruktas). Uzufruktas nustatomas, kol vaikai sulaukia pilnametystės.

3. Jeigu sutuoktiniai šeimos gyvenamąją patalpą nuomojosi, teismas gali perkelti nuomininko teises sutuoktiniui, su kuriuo gyventi lieka nepilnamečiai vaikai ar kuris yra nedarbingas.

4. Namų apyvokos daiktus, skirtus šeimos namų ūkio poreikiams tenkinti, teismas gali priteisti sutuoktiniui, kuris lieka gyventi šeimos gyvenamojoje patalpoje kartu su nepilnamečiais vaikais.

ANTRASIS SKIRSNIS
ĮSTATYMŲ NUSTATYTAS SUTUOKTINIŲ TURTO TEISINIS REŽIMAS

3.87 straipsnis. Įstatymų nustatyto sutuoktinių turto teisinio režimo esmė

1. Įstatymų nustatytas sutuoktinių turto teisinis režimas reiškia, kad turtas, sutuoktinių įgytas po santuokos sudarymo, yra jų bendroji jungtinė nuosavybė.

2. Sutuoktinių turtas yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, kol jis nėra padalytas arba kol bendrosios jungtinės nuosavybės teisė nėra pasibaigusi kitokiu būdu.

3.88 straipsnis. Bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė

1. Bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe pripažįstama:

1) turtas, įgytas po santuokos sudarymo abiejų sutuoktinių ar vieno jų vardu;

2) pajamos ir vaisiai, gauti iš sutuoktinio asmenine nuosavybe esančio turto;

3) pajamos, gautos iš abiejų sutuoktinių bendros veiklos, ir pajamos, gautos iš vieno sutuoktinio veiklos, išskyrus lėšas, būtinas sutuoktinio profesinei veiklai;

4) įmonė ir iš jos veiklos arba kitokio verslo gaunamos pajamos, jeigu verslu abu sutuoktiniai pradėjo verstis po santuokos sudarymo. Jeigu iki santuokos sudarymo įmonė nuosavybės teise priklausė vienam sutuoktiniui, tai bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė po santuokos sudarymo yra iš įmonės veiklos ar kitokio verslo gautos pajamos ir įmonės (verslo) vertės padidėjimas;

5) pajamos, gautos po santuokos sudarymo iš sutuoktinių ar vieno jų darbinės ar intelektinės veiklos, dividendai, taip pat pensijos, pašalpos bei kitokios išmokos, išskyrus tikslinės paskirties išmokas (žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo, taip pat neturtinės žalos atlyginimas, gauta tikslinė materialinė parama, skirta tik vienam sutuoktiniui, ir kita).

2. Preziumuojama, kad turtas yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, kol nėra įrodyta, kad turtas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė.

3. Turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, savininkai viešame registre turi būti nurodyti abu sutuoktiniai. Kai turtas įregistruotas tik vieno sutuoktinio vardu, jis pripažįstamas kaip bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu registre jis nurodytas kaip bendroji jungtinė nuosavybė.

4. Jeigu privatus pensijų fondas yra sukauptas iš bendrų sutuoktinių lėšų, ištuokos atveju kitas sutuoktinis turi teisę reikalauti, kad jam būtų pripažinta teisė į pusę šio pensijos fondo.

3.89 straipsnis. Asmeninė sutuoktinių nuosavybė

1. Asmenine sutuoktinių nuosavybe pripažįstamas turtas:

1) abiejų sutuoktinių atskirai įgytas iki santuokos sudarymo;

2) sutuoktiniui dovanotas ar jo paveldėtas po santuokos sudarymo, jeigu dovanojimo sutartyje ar testamente nėra nurodyta, kad turtas perduodamas bendrojon jungtinėn sutuoktinių nuosavybėn;

3) sutuoktinių asmeninio naudojimo daiktai (avalynė, drabužiai, profesinės veiklos įrankiai);

4) intelektinės ir pramoninės nuosavybės teisės, išskyrus pajamas, gaunamas iš intelektinės veiklos;

5) lėšos ir daiktai, reikalingi asmeniniam sutuoktinio verslui, išskyrus lėšas ir daiktus, skirtus verslui, kuriuo verčiasi abu sutuoktiniai bendrai;

6) lėšos, vieno sutuoktinio gautos kaip žalos atlyginimas ar kitokia kompensacija už žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo, ir neturtinę žalą, tikslinė materialinė parama ir kitokios išmokos, išimtinai susijusios tik su jas gavusio sutuoktinio asmeniu, teisės, kurių negalima perleisti kitiems asmenims;

7) sutuoktinio įgytas turtas už asmenines lėšas arba lėšas, gautas realizavus jo asmenine nuosavybe esantį turtą, jeigu to turto įgijimo metu buvo aiškiai išreikšta sutuoktinio valia įgyti turtą asmeninėn nuosavybėn.

2. Faktas, kad tam tikras turtas priklauso asmeninei vieno sutuoktinio nuosavybei, gali būti įrodytas tik rašytiniais įrodymais, išskyrus atvejus, kai įstatymas leidžia liudytojų parodymus arba to turto prigimtis ir pobūdis patys savaime įrodo, kad turtas yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė.

3. Asmeninis turtas, kurį vienas sutuoktinis laikinai perduoda kitam sutuoktiniui pastarojo asmeniniams poreikiams tenkinti, išlieka turtą perdavusio sutuoktinio asmeninė nuosavybė.

3.90 straipsnis. Turto, kuris yra asmeninė sutuoktinių nuosavybė, pripažinimas bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe

1. Turtas, kuris yra vieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė, gali būti teismo pripažintas sutuoktinių bendrąja jungtine nuosavybe, jeigu nustatoma, kad santuokos metu šis turtas buvo iš esmės pagerintas sutuoktinių bendromis lėšomis arba kito sutuoktinio lėšomis ar darbu (kapitalinis remontas, rekonstrukcija, pertvarkymas ir kita).

2. Jeigu sutuoktinis, įsigydamas turtą savo asmeniniams poreikiams tenkinti, naudoja ir lėšas, kurios yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, teismas įsigytą turtą gali pripažinti bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe, jeigu tam turtui įsigyti panaudotos lėšos, kurios yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, viršijo panaudotas lėšas, kurios yra asmeninė sutuoktinio nuosavybė.

3.91 straipsnis. Įmonė (ūkis, verslas)

Turtas, skirtas funkcionuoti įmonei (ūkiui, verslui), kurią įsteigė vienas sutuoktinis po santuokos sudarymo, taip pat įmonės (ūkio, verslo), įsteigtos vieno sutuoktinio iki santuokos sudarymo, pajamos, išskyrus lėšas, būtinas asmeninei sutuoktinio įmonei (ūkiui, verslui) funkcionuoti, yra bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu šis turtas ar pajamos yra santuokos nutraukimo momentu.

3.92 straipsnis. Turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, valdymas, naudojimas ir disponavimas juo

1. Turtu, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, sutuoktiniai naudojasi, jį valdo ir juo disponuoja bendru sutarimu.

2. Kito sutuoktinio sutikimas nereikalingas, kai:

1) priimamas palikimas ar atsisakoma jį priimti;

2) atsisakoma sudaryti sutartį;

3) imamasi neatidėliotinų priemonių bendram turtui apsaugoti;

4) pareiškiamas ieškinys dėl bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės gynimo;

5) pareiškiamas ieškinys dėl savo teisių, susijusių su bendru turtu, gynimo arba savo asmeninių teisių, nesusijusių su šeimos interesais, gynimo.

3. Preziumuojama, kad sutuoktinis sandorius sudaro, kai yra kito sutuoktinio sutikimas, išskyrus atvejus, kai sandoriui sudaryti reikalingas rašytinis kito sutuoktinio sutikimas. Išimtiniais atvejais, kai delsimas padarytų esminės žalos šeimos interesams, o kitas sutuoktinis negali išreikšti savo sutikimo dėl ligos ar kitų objektyvių priežasčių, sandorį sutuoktinis gali sudaryti be kito sutuoktinio sutikimo šio kodekso 3.32 straipsnio 2 dalyje numatyta tvarka.

4. Sandorius, susijusius su bendrąja jungtine sutuoktinių nuosavybe esančio nekilnojamojo daikto ar daiktinių teisių į jį disponavimu ar jų suvaržymu, taip pat sandorius dėl bendros įmonės perleidimo ar teisių į ją suvaržymo bei vertybinių popierių, kurie yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, perleidimo ar teisių į juos suvaržymo gali sudaryti tik abu sutuoktiniai, išskyrus tuos atvejus, kai vienas iš sutuoktinių turi kito sutuoktinio išduotą įgaliojimą tokį sandorį sudaryti.

5. Kiekvienas sutuoktinis turi teisę be kito sutuoktinio sutikimo atidaryti banko depozitinę sąskaitą savo vardu ir laisvai disponuoti joje esančiomis lėšomis, jeigu tos piniginės lėšos nebuvo perduotos bendrojon jungtinėn nuosavybėn.

6. Jeigu sandoris yra sudarytas be kito sutuoktinio sutikimo, tai sutikimo sudaryti sandorį nedavęs sutuoktinis gali tokį sandorį patvirtinti per vieną mėnesį nuo tos dienos, kai sužinojo apie sandorį. Iki sandorio patvirtinimo momento kita šalis gali sandorio atsisakyti. Jeigu per vieną mėnesį sutuoktinis sandorio nepatvirtina, pripažįstama, kad sandoris yra sudarytas be kito sutuoktinio sutikimo. Jeigu kita sandorio šalis žinojo, kad asmuo, su kuriuo jis sudaro sandorį, yra sudaręs santuoką, tai sandorio ji gali atsisakyti tik tuo atveju, jeigu sutuoktinis melagingai pareiškė, kad kito sutuoktinio sutikimas sudaryti sandorį yra.

3.93 straipsnis. Leidimas sudaryti sandorius

1. Jeigu vienas sutuoktinis kitam neduoda sutikimo sudaryti sandorį, kuriam reikalingas sutuoktinio sutikimas, tai suinteresuotas sutuoktinis gali kreiptis į teismą prašydamas teismo leidimo tokį sandorį sudaryti.

2. Teismas duoda leidimą sudaryti sandorį tik tuo atveju, jeigu suinteresuotas sutuoktinis įrodo, kad sandoris yra būtinas šeimos arba bendro sutuoktinių verslo poreikiams tenkinti.

3.94 straipsnis. Įgaliojimas tvarkyti turtą

1. Vienas sutuoktinis gali įgalioti kitą sutuoktinį savo nuožiūra valdyti, naudoti turtą, kuris yra jų bendroji jungtinė nuosavybė, ar disponuoti tokiu turtu.

2. Jeigu vienas sutuoktinis yra išvykęs arba dėl kitų svarbių priežasčių negali kartu tvarkyti bendro turto, kitas sutuoktinis gali kreiptis į teismą, prašydamas teismo leidimo vienam tvarkyti tokį turtą.

3. Jeigu sutuoktinis, kuris vienas tvarko turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, tą daro aplaidžiai ar neprotingai ir nerūpestingai, tai jis privalo kompensuoti iš savo asmeninio turto nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės.

4. Turto tvarkymui *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios kito asmens turto administravimą.

3.95 straipsnis. Nušalinimas

1. Jeigu vienas sutuoktinis negali tvarkyti bendro turto ar jį tvarko nuostolingai, kitas sutuoktinis gali kreiptis į teismą prašydamas nušalinti pirmąjį nuo turto tvarkymo. Teismas tokį sutuoktinio prašymą tenkina, jeigu pareiškėjas įrodo, kad tai yra būtina šeimos ar bendro sutuoktinių verslo poreikiams užtikrinti.

2. Sutuoktinis, kurį teismas buvo nušalinęs nuo turto tvarkymo, išnykus aplinkybėms, dėl kurių jis buvo nušalintas, gali kreiptis į teismą reikalaudamas, kad jam vėl būtų leista tvarkyti bendrą turtą.

3.96 straipsnis. Sandorių nuginčijimas

1. Sandoriai, sudaryti be kito sutuoktinio sutikimo ir vėliau jo nepatvirtinti, gali būti nuginčyti pagal sutikimo nedavusio sutuoktinio ieškinį per vienerius metus nuo tos dienos, kai jis sužinojo apie tokį sandorį, jeigu įrodoma, kad kita sandorio šalis buvo nesąžininga.

2. Sandoriai, kuriems sudaryti buvo būtinas rašytinis kito sutuoktinio sutikimas arba kurie galėjo būti sudaryti tik abiejų sutuoktinių (šio kodekso 3.92 straipsnio 4 dalis), gali būti pripažinti negaliojančiais, nesvarbu, ar kita sandorio šalis yra sąžininga ar nesąžininga, išskyrus atvejus, kai

vienas arba abu sutuoktiniai sudarydami sandorį panaudojo apgaulę arba kai jie valstybės registrus tvarkančioms ar kitoms institucijoms ar pareigūnams suteikė neteisingų duomenų. Tokiais atvejais sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu tik tada, jei kita sandorio šalis yra nesąžininga.

3.97 straipsnis. Turto, kuris yra asmeninė vieno sutuoktinio nuosavybė, tvarkymas

1. Turtu, kuris yra asmeninė vieno sutuoktinio nuosavybė, šis sutuoktinis naudojasi, jį valdo bei juo disponuoja savo nuožiūra. Turto, kurį šis kodeksas pripažįsta šeimos turtu, valdymui, naudojimui ir disponavimui juo taikomi šioje knygoje nustatyti apribojimai.

2. Jeigu vienas sutuoktinis turtą, kuris yra jo asmeninė nuosavybė, tvarko aplaidžiai ar taip neprotingai ir nerūpestingai, jog kyla grėsmė šeimos interesams dėl to, kad tas turtas gali būti prarastas ar iš esmės sumažėti, tai kitas sutuoktinis turi teisę kreiptis į teismą reikalaudamas skirti sutuoktinio turtui administratorių. Administratoriumi gali būti skiriamas ir sutuoktinis, pareiškęs tokį reikalavimą.

3. Išnykus aplinkybėms, dėl kurių turtui buvo paskirtas administratorius, bet kuris sutuoktinis gali kreiptis į teismą dėl turto administravimo panaikinimo.

4. Vienas sutuoktinis turi teisę įgalioti kitą sutuoktinį tvarkyti turtą, kuris yra jo (pirmojo sutuoktinio) asmeninė nuosavybė. Tokiu atveju sutuoktinių tarpusavio turtiniams santykiams taikomos šio kodekso antrosios knygos normos, reglamentuojančios atstovavimo teisinius santykius.

5. Jeigu dėl ligos ar kitų objektyvių priežasčių vienas sutuoktinis negali savarankiškai tvarkyti savo turto ir prisidėti prie šeimos namų ūkio išlaikymo, kitas sutuoktinis turi teisę naudoti šeimos namų ūkiui išlaikyti negalinčio savarankiškai tvarkyti savo turto sutuoktinio asmenines lėšas ir turtą. Ši taisyklė netaikoma, jeigu sutuoktiniai gyvena skyrium ar sutuoktinio, kuris negali savarankiškai tvarkyti savo turto ir prisidėti prie šeimos namų ūkio, turtui yra paskirtas administravimas.

3.98 straipsnis. Teisė į kompensaciją

1. Jeigu prijungus turtą, kuris yra sutuoktinio asmeninė nuosavybė, padidėjo turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, vertė, tai sutuoktinis, dėl kurio asmenine nuosavybe esančio turto padidėjo turto vertė, turi teisę gauti kompensaciją iš bendro turto.

2. Sutuoktinis turi teisę į kompensaciją taip pat tais atvejais, kai turtui, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, įsigyti buvo panaudotos ir asmeninės sutuoktinio lėšos.

3. Kiekvienas sutuoktinis privalo kompensuoti bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės sumažėjimą, jeigu jis bendrą turtą naudojo tikslams, nesusijusiems su šio kodekso 3.109 straipsnyje numatytų prievolių vykdymu, išskyrus atvejus, kai jis įrodo, kad turtas buvo panaudotas šeimos poreikiams tenkinti.

4. Šiame straipsnyje numatytos kompensacijos išmokamos, kai baigiasi bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė.

3.99 straipsnis. Sutuoktinių dovanos

1. Sutuoktiniai turi teisę dovanoti vienas kitam turtą pagal šio kodekso šeštosios knygos normas, reglamentuojančias dovanojimo sutartį.

2. Dovanotojo kreditoriams nekilnojamojo daikto dovanojimo sutartis sukelia teisines pasekmes tik įregistravus šią sutartį viešame registre.

3. Apdovanotasis sutuoktinis atsako dovanotojo kreditoriams už dovanotojo prievoles, egzistavusias dovanojimo sutarties sudarymo momentu, tačiau tik dovanoto turto verte. Jeigu dovanotas turtas žuvo ne dėl apdovanotojo sutuoktinio kaltės, jo pareiga įvykdyti dovanotojo prievoles pasibaigia.

3.100 straipsnis. Bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigos pagrindai

Bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė pasibaigia šiais pagrindais:

1) mirus vienam iš sutuoktinių;

2) vieną sutuoktinį paskelbus mirusiu ar pripažinus nežinia kur esančiu;

3) pripažinus santuoką negaliojančia;

4) nutraukus santuoką;

5) sutuoktiniams pradėjus gyventi skyrium (separacija);

6) teismo sprendimu padalijus bendrą turtą;
7) sutuoktinių susitarimu pakeitus įstatymų nustatytą turto teisinį režimą;
8) kitais įstatymų nustatytais atvejais.

TREČIASIS SKIRSNIS
PAGAL SUTARTĮ NUSTATYTAS SUTUOKTINIŲ TURTO TEISINIS REŽIMAS

3.101 straipsnis. Vedybų sutartis

Vedybų sutartis yra sutuoktinių susitarimas, nustatantis jų turtines teises ir pareigas santuokos metu, taip pat po santuokos nutraukimo ar gyvenant skyrium (separacija).

3.102 straipsnis. Vedybų sutarties sudarymas

1. Vedybų sutartis gali būti sudaryta iki santuokos įregistravimo (ikivedybinė sutartis) arba bet kuriuo metu po santuokos įregistravimo (povedybinė sutartis).

2. Vedybų sutartis, sudaryta iki santuokos įregistravimo, įsigalioja nuo santuokos įregistravimo dienos. Povedybinė sutartis įsigalioja nuo jos sudarymo, jei sutartyje nenustatyta kitaip.

3. Nepilnametis gali sudaryti vedybų sutartį tik po santuokos įregistravimo.

4. Sutuoktinis, kuris teismo sprendimu pripažintas ribotai veiksniu, gali sudaryti vedybų sutartį tik tada, kai yra rašytinis jo rūpintojo sutikimas. Jeigu rūpintojas sutikimo neduoda, sutuoktinio prašymu leidimą sudaryti vedybų sutartį gali duoti teismas.

3.103 straipsnis. Vedybų sutarties forma

1. Vedybų sutartis turi būti sudaryta notarine forma.

2. Vedybų sutartis, taip pat jos pakeitimai turi būti įregistruoti vedybų sutarčių registre, kurį tvarko hipotekos įstaigos, šio registro nuostatų nustatyta tvarka. Keisti vedybų sutartį galima tik teismo leidimu. Vedybų sutarties pakeitimai neturi grįžtamosios galios.

3. Vedybų sutartis ir jos pakeitimai prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudoti tik tada, jeigu sutartis ir jos pakeitimai buvo įregistruoti vedybų sutarčių registre. Ši taisyklė netaikoma, jeigu sandorio sudarymo metu tretieji asmenys žinojo apie vedybų sutartį ar jos pakeitimus.

3.104 straipsnis. Vedybų sutarties turinys

1. Sutuoktiniai turi teisę vedybų sutartyje numatyti, kad:

1) turtas, įgytas tiek iki santuokos, tiek gyvenant susituokus, yra kiekvieno sutuoktinio asmeninė nuosavybė;

2) turtas, kiekvieno sutuoktinio įgytas iki santuokos ir esantis jų asmeninė nuosavybė, po santuokos įregistravimo tampa jų bendrąja jungtine nuosavybe;

3) turtas, įgytas susituokus, yra bendroji dalinė sutuoktinių nuosavybė.

2. Sutuoktiniai vedybų sutartyje gali nustatyti, kad viena iš šio straipsnio 1 dalyje numatytų turto teisinio režimo rūšių bus taikoma visam turtui arba tik tam tikrai jo daliai ar tik konkretiems daiktams.

3. Sutuoktiniai vedybų sutartyje gali nustatyti tiek esamo, tiek būsimo turto teisinį režimą.

4. Sutuoktiniai vedybų sutartyje gali nustatyti teises ir pareigas, susijusias su turto tvarkymu, tarpusavio išlaikymu, dalyvavimu tenkinant šeimos reikmes ir darant išlaidas, taip pat turto padalijimo būdą ir tvarką, jei santuoka nutraukiama, bei kitus klausimus, susijusius su sutuoktinių tarpusavio turtiniais santykiais.

5. Vedybų sutartyje numatytas sutuoktinių teises ir pareigas gali riboti tam tikras terminas, arba pareigų ir teisių atsiradimas ar pabaiga gali būti siejami su sutartyje numatytos sąlygos įvykdymu ar neįvykdymu.

3.105 straipsnis. Negaliojančios vedybų sutarties sąlygos

Negalioja vedybų sutarties sąlygos, kurios:

1) prieštarauja imperatyviosioms įstatymų normoms, gerai moralei arba viešajai tvarkai;

2) keičia turto, kuris yra vieno sutuoktinio asmeninė arba jų bendroji jungtinė nuosavybė, teisinį režimą (šio kodekso 3.88 ir 3.89 straipsniai), jeigu sutuoktiniai yra pasirinkę turto bendrosios jungtinės nuosavybės teisinį režimą;

3) pažeidžia šio kodekso 3.117 straipsnyje įtvirtintą sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės lygių dalių principą;

4) riboja sutuoktinių teisnumą ar veiksnumą;

5) reglamentuoja sutuoktinių asmeninius neturtinius santykius;

6) nustato ar keičia sutuoktinių asmenines teises ir pareigas jų vaikams;

7) riboja ar atima iš sutuoktinio (sutuoktinių) teisę į išlaikymą;

8) riboja ar atima iš sutuoktinio (sutuoktinių) teisę kreiptis į teismą;

9) keičia turto paveldėjimo tvarką ar sąlygas.

3.106 straipsnis. Vedybų sutarties pakeitimas ir nutraukimas

1. Vedybų sutartis gali būti pakeista ar nutraukta bendru sutuoktinių susitarimu bet kuriuo metu tokia pačia forma, kokia yra nustatyta jai sudaryti.

2. Vedybų sutarties pakeitimas ar nutraukimas prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudotas tik tada, jeigu vedybų sutarties pakeitimas ar nutraukimas yra įregistruotas vedybų sutarčių registre. Ši taisyklė netaikoma, jeigu sandorio sudarymo metu tretieji asmenys žinojo apie vedybų sutarties pakeitimą ar nutraukimą.

3. Vieno sutuoktinio reikalavimu vedybų sutartis gali būti pakeista ar nutraukta teismo sprendimu, kai yra šio kodekso šeštojoje knygoje numatyti sutarties pakeitimo ar nutraukimo pagrindai.

4. Vieno ar abiejų sutuoktinių kreditoriai, kurių teises pažeidė vedybų sutarties pakeitimas ar nutraukimas, turi teisę per vienerius metus nuo tos dienos, kai sužinojo apie vedybų sutarties pakeitimą ar nutraukimą, ginčyti tokį pakeitimą ar nutraukimą teismo tvarka ir reikalauti pažeistų teisių atkūrimo.

3.107 straipsnis. Vedybų sutarties pabaiga

Vedybų sutartis baigiasi nutraukus santuoką ar sutuoktiniams pradėjus gyventi skyrium, išskyrus tas prievoles, kurios pagal vedybų sutartį išlieka ir po santuokos nutraukimo ar sutuoktiniams gyvenant skyrium. Vedybų sutarties pabaiga registruojama vedybų sutarčių registre.

3.108 straipsnis. Vedybų sutarties pripažinimas negaliojančia

1. Be šio kodekso 3.105 straipsnyje numatytų pagrindų, vedybų sutartis gali būti pripažinta visiškai ar iš dalies negaliojančia taip pat šio kodekso pirmojoje knygoje numatytais sandorių negaliojimo pagrindais.

2. Sutuoktinio reikalavimu teismas vedybų sutartį gali pripažinti visiškai ar iš dalies negaliojančia, jeigu sutartis iš esmės pažeidžia sutuoktinių lygiateisiškumo principą ir vienam iš sutuoktinių yra labai nepalanki.

3. Vieno ar abiejų sutuoktinių kreditoriai turi teisę reikalauti pripažinti vedybų sutartį negaliojančia dėl jos fiktyvumo.

VII SKYRIUS
SUTUOKTINIŲ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ PAGAL TURTINES PRIEVOLES

3.109 straipsnis. Prievolės, vykdomos iš bendro sutuoktinių turto

1. Iš bendro sutuoktinių turto vykdomos šios prievolės:

1) prievolės, susijusios su turto, įsigyto sutuoktinių bendrojon nuosavybėn, suvaržymais, buvusiais iki šio turto įsigijimo momento arba atsiradusias po jo įsigijimo;

2) prievolės, susijusios su bendro turto tvarkymo išlaidomis;

3) prievolės, susijusios su šeimos namų ūkio išlaikymu;

4) prievolės, susijusios su teismo išlaidų atlyginimu, jeigu byla buvo susijusi su sutuoktinių bendru turtu arba šeimos interesais;

5) prievolės, atsiradusios iš sandorių, sudarytų vieno sutuoktinio, kai yra kito sutuoktinio sutikimas, arba kito sutuoktinio vėliau patvirtintų, taip pat prievolės, atsiradusios iš sandorių, kuriems sudaryti kito sutuoktinio sutikimo nereikėjo, jeigu jie buvo sudaryti šeimos interesais;

6) solidariosios sutuoktinių prievolės.

2. Kiekvienas sutuoktinis turi teisę sudaryti sandorius, būtinus išlaikyti šeimos namų ūkį ir užtikrinti vaikų auklėjimą bei švietimą. Pagal prievoles, kylančias iš tokių sandorių, sutuoktiniai atsako solidariai, nesvarbu, koks jų turto teisinis režimas, išskyrus atvejus, kai sandorio kaina yra aiškiai per didelė ir neprotinga.

3. Solidarioji sutuoktinių prievolė neatsiranda, jeigu vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo ima paskolą ar perka prekių išsimokėtinai, kai tai nėra būtina bendriems šeimos poreikiams tenkinti.

4. Sutuoktiniai, prisiimdami ir vykdydami prievoles, susijusias su šeimos poreikių tenkinimu, privalo elgtis lygiai taip pat apdairiai ir rūpestingai, kaip ir priimdami ir vykdydami savo asmenines prievoles.

3.110 straipsnis. Sutuoktinių atsakomybė pagal iki santuokos įregistravimo atsiradusias prievoles

1. Iš bendro sutuoktinių turto negali būti tenkinamos sutuoktinių prievolės, kurios atsirado iki santuokos įregistravimo, išskyrus atvejus, kai išieškoma iš bendro turto sutuoktinio dalis.

2. Bendrų abiem sutuoktiniams kreditorių reikalavimai iš bendro turto tenkinami pirmiau už kiekvieno iš sutuoktinių kreditorių reikalavimus. Ši taisyklė netaikoma įkeitimo (hipotekos) kreditoriams.

3.111 straipsnis. Prievolės, kylančios iš dovanojimo sutarčių ir paveldėjimo

Jei vienas sutuoktinis gauna dovanų ar palikimą, iš to kylančios prievolės negali būti tenkinamos bendru turtu, išskyrus atvejus, kai dovana ar palikimas buvo gauti kaip bendras turtas.

3.112 straipsnis. Atsakomybė pagal vieno iš sutuoktinių prievoles

1. Išieškoti pagal vieno sutuoktinio prievoles, atsiradusias iš sandorių, sudarytų po santuokos įregistravimo be kito sutuoktinio sutikimo, galima iš bendro turto sutuoktinio dalies, jeigu kreditorių reikalavimams patenkinti nepakanka turto, kuris yra asmeninė sutuoktinio nuosavybė.

2. Teismo išlaidos atlyginamos iš asmeninio sutuoktinių turto, jeigu byla nebuvo susijusi su bendru sutuoktinių turtu ar šeimos interesais.

3.113 straipsnis. Išieškojimas iš asmeninio sutuoktinių turto

Jeigu kreditorių, kuriems abu sutuoktiniai atsako solidariai, reikalavimams visiškai patenkinti bendro sutuoktinių turto nepakanka, tai šie reikalavimai tenkinami iš asmeninio sutuoktinių turto.

3.114 straipsnis. Sutuoktinių atsakomybės atribojimas

1. Jeigu sutuoktiniai vedybų sutartyje numatė, kad turtas, įgytas tiek iki santuokos įregistravimo, tiek ir susituokus, yra vieno ir kito asmeninė nuosavybė, jie pagal savo prievoles atsako tik savo asmeniniu turtu. Pagal bendras prievoles ir prievoles šeimos interesais sutuoktiniai tokiais atvejais atsako solidariai.

2. Sutuoktiniai nėra laikomi vienas kito garantais ar laiduotojais pagal prievoles, kurios atsiranda valdant, naudojant turtą, kuris yra vieno ir kito asmeninė nuosavybė, ar disponuojant tokiu turtu.

3.115 straipsnis. Teisė į kompensaciją

1. Jeigu iš bendro sutuoktinių turto buvo sumokėtos baudos už vieno sutuoktinio padarytus teisės pažeidimus, taip pat atlyginta žala, padaryta vieno sutuoktinio veiksmais, tai kaltas sutuoktinis privalo kompensuoti bendrosios jungtinės nuosavybės sumažėjimą.

2. Jeigu sandoris buvo sudarytas tik vieno sutuoktinio asmeniniams poreikiams tenkinti ir įvykdytas pasinaudojant turtu, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, tai tas sutuoktinis privalo kompensuoti bendrosios jungtinės nuosavybės sumažėjimą.

VIII SKYRIUS
TURTO, KURIS YRA BENDROJI JUNGTINĖ SUTUOKTINIŲ NUOSAVYBĖ, PADALIJIMAS

3.116 straipsnis. Turto padalijimo būdai

1. Vieno sutuoktinio ar jų kreditorių reikalavimu turtas, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, gali būti padalytas sutuoktiniams jų susitarimu arba teismo sprendimu tiek susituokusiems, tiek ir santuoką nutraukusiems ar pradėjusiems gyventi skyrium.

2. Šio skyriaus normos taikomos, jeigu nėra sutuoktinių sutarties dėl bendro turto padalijimo.

3.117 straipsnis. Sutuoktinių bendro turto dalys

1. Preziumuojama, kad sutuoktinių bendro turto dalys yra lygios.

2. Nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo galima nukrypti tik šio kodekso numatytais atvejais.

3. Jeigu sutuoktiniui priteisto turto vertė viršija jo dalį iš bendro turto, tai šis sutuoktinis privalo kitam sutuoktiniui išmokėti kompensaciją. Pateikus adekvatų šios prievolės įvykdymo užtikrinimą, teismas kompensacijos išmokėjimą gali atidėti, bet ne ilgiau kaip dvejiems metams.

4. Vienam sutuoktiniui mirus, jo dalis iš bendro turto yra paveldima pagal šio kodekso penktosios knygos normų nustatytas taisykles.

3.118 straipsnis. Turto balanso sudarymas

1. Dalijant sutuoktinių bendrąją jungtinę nuosavybę, pirmiausia nustatomas bendras sutuoktinių turtas ir vieno ir kito asmeninis turtas.

2. Iš bendro sutuoktinių turto pirmiausia turi būti sumokamos (priteisiamos) iš šio turto mokėtinos skolos, kurių mokėjimo terminas yra suėjęs. Jeigu iš bendro sutuoktinių turto vykdytinų prievolių įvykdymo terminas dar nėra suėjęs ar šios prievolės yra ginčijamos, tai sutuoktinių bendro dalytino turto visuma yra mažinama šių prievolių (skolų) suma.

3. Nustačius turtą, kuris sutuoktiniams priklauso asmeninės nuosavybės teise, ir iš jo atskaičius asmenines skolas, sudaromas kompensacijų balansas, kuriame nurodoma, kiek vienas ir kitas sutuoktinis privalo kompensuoti bendrą turtą ir kiek vienam ir kitam sutuoktiniui turi būti kompensuota iš bendro turto.

4. Jeigu, sudarius balansą, paaiškėja, kad bendro turto liko, šis turtas padalijamas sutuoktiniams lygiomis dalimis, išskyrus šio kodekso numatytas išimtis.

3.119 straipsnis. Turto vertės nustatymas

Dalijamo bendro turto vertė nustatoma pagal rinkos kainas, kurios galioja bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės pabaigoje.

3.120 straipsnis. Nedalytinas turtas

1. Į dalytiną turtą neįtraukiami daiktai, skirti nepilnamečių vaikų poreikiams tenkinti, taip pat sutuoktinių drabužiai, asmeninio naudojimo daiktai, jų asmeninės neturtinės teisės ir turtinės teisės, susijusios tik su sutuoktinio asmeniu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas turtas, skirtas nepilnamečių vaikų poreikiams tenkinti, yra perduodamas neišieškant kompensacijos tam sutuoktiniui, su kuriuo lieka gyventi nepilnamečiai vaikai, o kitas asmeninio pobūdžio turtas – vienam ir kitam sutuoktiniui.

3.121 straipsnis. Turto, kuris yra asmeninė nuosavybė, priskyrimas bendrajai jungtinei nuosavybei

1. Turtas, vedybų sutartyje numatytas kaip asmeninė sutuoktinių nuosavybė, sutuoktinių susitarimu gali būti priskirtas prie dalytinos bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatyti susitarimai draudžiami, jeigu tai pakenktų sutuoktinio kreditoriams. Jeigu dėl tokio sutuoktinių susitarimo kreditoriaus reikalavimas nebegali būti visiškai patenkintas iš asmeninio sutuoktinio turto, išieškoma iš bendro turto sutuoktinio dalies.

3.122 straipsnis. Reikalavimo padalyti turtą užtikrinimas

Vieno sutuoktinio arba sutuoktinių kreditorių prašymu teismas gali areštuoti turtą, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, ar skirti turto administratorių, jeigu tai būtina sutuoktinių teisėms į bendrą turtą arba kreditorių teisėms apsaugoti. Šios priemonės netaikomos, jeigu kitas sutuoktinis pateikia adekvatų sutuoktinio, kuris prašo taikyti turto areštą ar skirti turto administratorių, arba kreditorių reikalavimų užtikrinimą.

3.123 straipsnis. Nukrypimas nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo

1. Atsižvelgdamas į nepilnamečių vaikų interesus, vieno sutuoktinio sveikatos būklę ar jo turtinę padėtį arba kitas svarbias aplinkybes, teismas gali nukrypti nuo sutuoktinių bendro turto lygių dalių principo ir priteisti vienam sutuoktiniui didesnę turto dalį. Į šiuos kriterijus teismas taip pat privalo atsižvelgti, spręsdamas klausimą dėl bendro turto padalijimo būdo.

2. Sutuoktinio, kuris privalo mokėti išlaikymą kitam sutuoktiniui, dalis iš bendro turto gali būti mažinama išlaikymo suma, jeigu išlaikymas yra priteisiamas nustatyto dydžio vienkartine pinigų suma ar priteisiamas tam tikras turtas.

3. Jeigu ne daugiau kaip prieš metus iki turto padalijimo bylos iškėlimo vienas sutuoktinis be kito sutuoktinio sutikimo sumažino turto, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, vertę, dalį jo padovanodamas arba juo padidindamas savo asmeninę nuosavybę, tai, nustatant sutuoktinių bendro turto dalis, tokio sutuoktinio dalis gali būti mažinama prarasto bendro turto verte.

4. Vieno sutuoktinio dalis iš bendro turto taip pat gali būti sumažinama šeimos negautų pajamų suma, kurių šeima negavo dėl sutuoktinio aplaidumo arba kurias jis nuslėpė nuo šeimos ir naudojo savo asmeniniams poreikiams tenkinti. Terminas, už kurį apskaičiuojamos tokios negautos pajamos, negali būti ilgesnis nei paskutiniai penkeri metai iki turto padalijimo bylos iškėlimo.

3.124 straipsnis. Turto padalijimas teismo sprendimu nenutraukiant santuokos

Jeigu vienas sutuoktinis pripažintas neveiksniu ar ribotai veiksniu arba nuostolingai tvarko bendrą turtą ar savo veiksmais kelia pavojų bendrajai jungtinei sutuoktinių nuosavybei ir šeimos interesams, ar be pakankamo pagrindo neprisideda prie šeimos poreikių tenkinimo, tai kitas sutuoktinis turi teisę kreiptis į teismą dėl turto padalijimo.

3.125 straipsnis. Turto padalijimo fakto registravimas

Šalių sutartis ar teismo sprendimas, kuriuo padalyta bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, turi būti registruojamas hipotekos įstaigoje, kurioje įregistruota vedybų sutartis arba yra padalytas turtas, padarant atitinkamą įrašą vedybų sutarčių registre.

3.126 straipsnis. Kreditorių teisių garantijos

1. Vieno ar abiejų sutuoktinių kreditoriai turi teisę įstoti į bylą dėl turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, padalijimo kaip tretieji asmenys, pareiškiantys savarankiškus reikalavimus.

2. Sutuoktinis, pareiškęs ieškinį dėl turto padalijimo, privalo pareiškime dėl ieškinio nurodyti jam žinomus bendrus sutuoktinių ar vieno iš jų kreditorius ir apie bylos iškėlimą jiems pranešti, nusiųsdamas jiems pareiškimo dėl ieškinio kopiją.

3.127 straipsnis. Dalijamas turtas

1. Teismo sprendimu padalijamas turtas, kurį kaip bendrąją jungtinę nuosavybę sutuoktiniai įgijo iki bylos iškėlimo dienos arba iki teismo sprendimo priėmimo dienos.

2. Vieno sutuoktinio prašymu teismas gali nustatyti, kad dalijamas tik turtas, bendrai įgytas iki tada, kai sutuoktiniai pradėjo gyventi skyrium.

3. Turtas padalijamas natūra, atsižvelgiant į jo vertę ir abiejų sutuoktinių bendro turto dalis, jeigu galima taip padalyti. Jeigu natūra abiem sutuoktiniams turto padalyti negalima, turtas natūra priteisiamas vienam sutuoktiniui, kartu jį įpareigojant kompensuoti antram sutuoktiniui jo dalį pinigais. Parenkant turto padalijimo būdą ir padalijant turtą natūra, atsižvelgiama į nepilnamečių vaikų interesus, vieno sutuoktinio sveikatos būklę ar turtinę padėtį arba kitas svarbias aplinkybes.

3.128 straipsnis. Sutuoktinių tarpusavio pareigos po turto padalijimo, kai santuoka nėra nutraukiama

1. Sutuoktinis, kurio prašymu buvo padalytas turtas, privalo pagal galimybes prisidėti prie šeimos namų ūkio išlaikymo ir vaikų auklėjimo bei švietimo.

2. Jeigu kitas sutuoktinis dėl objektyvių priežasčių negali prisidėti prie šeimos namų ūkio išlaikymo ir vaikų auklėjimo bei švietimo, visas šias išlaidas turi padengti sutuoktinis, kurio prašymu buvo padalytas turtas.

3. Teismas, padalydamas turtą, gali iš vieno sutuoktinio kitam priteisti pinigų sumą, iš kurios šis tretiesiems asmenims apmokėtų visas iš santuokos kilusias skolas.

3.129 straipsnis. Ieškinio senatis

Reikalavimams dėl turto, kuris yra bendroji jungtinė sutuoktinių nuosavybė, išskyrus nekilnojamuosius daiktus, padalijimo taikomas penkerių metų ieškinio senaties terminas, skaičiuojamas nuo to momento, kai sutuoktiniai pradėjo gyventi skyrium.

IV DALIS
VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO TEISĖS IR PAREIGOS
IX SKYRIUS
GIMINYSTĖ IR SVAINYSTĖ

3.130 straipsnis. Giminystės samprata

1. Giminystė yra kraujo ryšys tarp asmenų, kilusių vienas iš kito arba iš bendro protėvio.

2. Giminystė sukelia teisines pasekmes tik įstatymų numatytais atvejais.

3. Giminystei prilyginami santykiai tarp įvaikių ir jų palikuonių ir įtėvių bei jų giminaičių.

3.131 straipsnis. Giminystės linijos

Skiriamos tiesioji ir šoninė giminystės linijos.

3.132 straipsnis. Tiesioji giminystės linija

1. Tiesioji giminystės linija yra tarp protėvio ir palikuonių (proseneliai, seneliai, tėvai, vaikai, vaikaičiai, provaikaičiai ir t. t.).

2. Giminystė, einanti iš palikuonio į protėvį, yra tiesioji aukštutinė giminystės linija (vaikaičiai, vaikai, tėvai, seneliai ir t. t.).

3. Giminystė, einanti iš protėvio į palikuonį, yra tiesioji žemutinė giminystės linija (seneliai, tėvai, vaikai, vaikaičiai ir t. t.).

3.133 straipsnis. Šoninė giminystės linija

Giminystė tarp asmenų, kilusių iš bendro protėvio, yra šoninė giminystės linija (broliai ir seserys, pusbroliai ir pusseserės, dėdės arba tetos ir sūnėnai arba dukterėčios ir t. t.).

3.134 straipsnis. Giminystės laipsnis

1. Giminystės laipsnis – tai skaičius gimimų, kurie sieja giminaičius, išskyrus bendro protėvio (protėvių) gimimą.

2. Teisines pasekmes sukelia tik įstatymų numatytas giminystės artumo laipsnis.

3.135 straipsnis. Artimieji giminaičiai

Artimaisiais giminaičiais pripažįstami tiesiosios linijos giminaičiai iki antrojo laipsnio imtinai (tėvai ir vaikai, seneliai ir vaikaičiai) ir šoninės linijos antrojo laipsnio giminaičiai (broliai ir seserys).

3.136 straipsnis. Svainystė

1. Svainystė – santykis tarp vieno sutuoktinio ir antro sutuoktinio giminaičių (posūnio, podukros, patėvio, pamotės, uošvės, uošvio, žento, marčios ir t. t.) bei tarp abiejų sutuoktinių giminaičių (vyro brolio ar sesers ir žmonos brolio ar sesers, vyro tėvo ar motinos ir žmonos tėvo ar motinos ir t. t.).

2. Svainystė teisines pasekmes sukelia tik įstatymų numatytais atvejais.

X SKYRIUS
VAIKO KILMĖS NUSTATYMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDRIEJI VAIKO KILMĖS NUSTATYMO PAGRINDAI

3.137 straipsnis. Vaiko kilmė

1. Vaiko kilmė yra patvirtinama šio kodekso 3.138–3.140 straipsniuose nustatyta tvarka.

2. Vaiko kilme yra grindžiamos vaiko ir tėvų tarpusavio teisės ir pareigos.

3. Vaiko iš tėvų kilmė patvirtinama nuo vaiko gimimo dienos ir nuo tos dienos sukuria su ja susijusias, įstatymų nustatytas teises ir pareigas.

3.138 straipsnis. Vaiko kilmės patvirtinimas

Vaiko tėvus patvirtina civilinės metrikacijos įstaigoje įrašytas gimimo įrašas ir gimimo įrašo pagrindu išduotas gimimo liudijimas.

3.139 straipsnis. Vaiko kilmės iš motinos nustatymas

1. Civilinės metrikacijos įstaiga vaiko gimimo įraše moterį įrašo vaiko motina, remdamasi medicinos įstaigos išduotu pažymėjimu apie vaiko gimimą.

2. Jei vaikas gimė ne medicinos įstaigoje, pažymėjimą apie vaiko gimimą išduoda medicinos įstaiga, tikrinusi vaiko ir motinos būklę po gimdymo.

3. Jei vaikas gimė ne medicinos įstaigoje ir jei vaiko motinos būklė po gimdymo nebuvo tikrinta, pažymėjimą apie vaiko gimimą išduoda gydytojų konsultacinė komisija Vyriausybės nustatyta tvarka. Šiame pažymėjime motina nurodoma moteris, dėl kurios gydytojų konsultacinei komisijai nekyla abejonių, jog ji pagimdė vaiką.

4. Jei vaiko gimimo įraše nėra duomenų apie motiną arba jei motinystė nuginčyta, motinystę gali nustatyti teismas pagal moters, laikančios save vaiko motina, pilnamečio vaiko, vaiko tėvo, globėjo (rūpintojo) ar valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį.

3.140 straipsnis. Vaiko kilmės iš tėvo nustatymas

1. Jei vaiką pagimdė motina, kuri yra susituokusi, nors vaikas pradėtas iki santuokos, kaip vaiko tėvas gimimo įraše įrašomas vaiko motinos sutuoktinis remiantis santuokos įrašu ar jo pagrindu išduotu santuokos liudijimu.

2. Kai vaikas gimsta praėjus ne daugiau kaip trims šimtams dienų nuo gyvenimo skyrium pradžios arba po santuokos pripažinimo negaliojančia ar santuokos nutraukimo, ar po vyro mirties, kaip vaiko tėvas pripažįstamas buvęs vaiko motinos sutuoktinis.

3. Jei vaiką pagimdė motina, kuri sudarė naują santuoką nepraėjus trims šimtams dienų po ankstesnės santuokos pabaigos, vaiko tėvu laikomas vaiko motinos naujas sutuoktinis.

4. Jei vaiką pagimdė motina, kuri nėra susituokusi, ir jei po ankstesnės santuokos pabaigos praėjo daugiau kaip trys šimtai dienų, vaiko tėvu gimimo akto įraše gali būti įrašytas vyras, šios knygos nustatyta tvarka tėvystės pripažinimo pareiškimu pripažinęs tėvystę, arba teismo sprendimu nustačius jo tėvystę.

5. Jeigu vaikas gimė išsituokusiai motinai po santuokos pabaigos nepraėjus trims šimtams dienų, vaiko motina, jos buvęs sutuoktinis ir vyras, pripažįstantis save gimusio vaiko tėvu, turi teisę paduoti teismui bendrą pareiškimą, prašydami vaiko tėvu įrašyti vyrą, pripažįstantį save vaiko tėvu. Teismo nutartimi patvirtinus tokį bendrą pareiškimą, kaip vaiko tėvas įrašomas ne buvęs motinos sutuoktinis, o vyras, pripažįstantis save vaiko tėvu.

ANTRASIS SKIRSNIS
TĖVYSTĖS PRIPAŽINIMAS

3.141 straipsnis. Tėvystės pripažinimo sąlygos

1. Kai vaiko gimimo įraše nėra duomenų apie tėvą, tėvystė gali būti pripažįstama pagal asmens, laikančio save vaiko tėvu, pareiškimą.

2. Jei vaiką pagimdė motina, kuri yra susituokusi, arba kai vaikas gimė nepraėjus trims šimtams dienų po santuokos pasibaigimo, tėvystė gali būti pripažinta pareiškimu, jei yra nuginčyta vaiko motinos esančio ar buvusio sutuoktinio tėvystė.

3. Nuginčijus tėvystę, kuri buvo nustatyta pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo, naujas tėvystės pripažinimas pareiškimu negalimas.

4. Tėvystei pripažinti senaties terminai netaikomi.

3.142 straipsnis. Tėvystės pripažinimo tvarka

1. Vyras, laikantis save tėvu, turi teisę kartu su vaiko motina paduoti civilinės metrikacijos įstaigai nustatytos formos notaro patvirtintą pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo.

2. Jei vaikui yra suėję dešimt metų, pareiškimas dėl tėvystės pripažinimo civilinės metrikacijos įstaigoje gali būti priimamas tik tuo atveju, kai yra vaiko rašytinis sutikimas.

3. Jei tėvystę pripažįstantis asmuo yra nepilnametis, paduodant civilinės metrikacijos įstaigai pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, reikalaujamas jo tėvų, globėjų ar rūpintojų rašytinis sutikimas. Jeigu tėvai, globėjai ar rūpintojai tokio sutikimo neduoda, leidimą gali duoti teismas nepilnamečio prašymu.

3.143 straipsnis. Tėvystės pripažinimas, kol gims vaikas

1. Jei yra aplinkybių, dėl kurių vaikui gimus nebus galima paduoti pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, vyras, laikantis save pradėto, bet dar negimusio vaiko tėvu, kartu su būsima vaiko motina gali civilinės metrikacijos įstaigai pagal būsimos vaiko motinos gyvenamąją vietą paduoti pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo vaiko motinos nėštumo laikotarpiu.

2. Paduodant pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, kol gims vaikas, kartu pateikiama medicinos įstaigos išduota pažyma apie nėštumą.

3. Jeigu vaiko motina, iki vaikui gimstant, sudarė santuoką su vyru, kuris padavė pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, ar su kitu vyru, gimusio vaiko tėvystės, remiantis šiuo pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo, patvirtinti negalima.

4. Jeigu vaiko motina arba vyras, padavęs pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo iki vaikui gimstant, atšaukė jį, kol vaiko gimimas nebuvo įregistruotas civilinės metrikacijos įstaigoje, vaiko kilmė iš tėvo, remiantis pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo, neregistruojama.

3.144 straipsnis. Tėvystės pripažinimas be motinos sutikimo

1. Jei vaiko motina yra mirusi, neveiksni ar dėl kitų priežasčių negali paduoti pareiškimo pripažinti tėvystę su vaiko tėvu, ar tėvystės pripažinti nesutinka nepilnamečio ar ribotai veiksnaus vyro, laikančio save vaiko tėvu, tėvai ar globėjai (rūpintojai), ar raštiškai sutikimo nepatvirtina vaikas, kuriam yra suėję dešimt metų, pareiškimas dėl tėvystės pripažinimo gali būti pagrindas tėvystei registruoti, jei šį pareiškimą patvirtina teismas.

2. Nagrinėdamas pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo, kai vaiko motina yra mirusi, neveiksni ar dėl kitų priežasčių negali paduoti pareiškimo kartu su vyru, laikančiu save vaiko tėvu, teismas turi iš vaiko tėvo pareikalauti įrodymų, patvirtinančių tėvystę.

3. Tėvystės pripažinimo pareiškimas negali būti registruojamas, jeigu dėl tėvystės pripažinimo nesutinka pilnametis vaikas.

3.145 straipsnis. Pareiškimo dėl tėvystės pripažinimo patvirtinimo nagrinėjimas

1. Pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo teismas nagrinėja supaprastinto proceso tvarka.

2. Įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo patvirtinamas tėvystės pripažinimo pareiškimas, per tris darbo dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.

3. Jei nagrinėjamą pareiškimą dėl tėvystės pripažinimo ginčija nepilnamečio, ribotai veiksnaus vyro, laikančio save vaiko tėvu, tėvai ar globėjai (rūpintojai), pareiškimas perduodamas nagrinėti ieškinio teisena tėvystei nustatyti.

TREČIASIS SKIRSNIS
TĖVYSTĖS NUSTATYMAS

3.146 straipsnis. Tėvystės nustatymo sąlygos

1. Jei vaikas gimė nesusituokusiai motinai ir tėvystė nepripažinta, tėvystę gali nustatyti teismas.

2. Jei vaikas gimė susituokusiai motinai arba jo kilmė iš tėvo yra patvirtinta pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo, tėvystės nustatymas galimas tik nuginčijus duomenis gimimo įraše apie tėvą.

3. Mirusio asmens tėvystę galima nustatyti tik tuo atveju, jei jis yra susilaukęs palikuonių.

3.147 straipsnis. Asmenys, turintys teisę kreiptis dėl tėvystės nustatymo

1. Jei vaikas gimė nesusituokusiai motinai ar nuginčyti vaiko gimimo įraše duomenys apie tėvą, ieškinį dėl tėvystės nustatymo gali pareikšti vyras, laikantis save vaiko tėvu. Atsakovai pagal tokį ieškinį yra vaikas ir jo motina.

2. Jei vaiko tėvas atsisako pripažinti tėvystę pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo ar vaiko tėvas mirė, ieškinį dėl tėvystės nustatymo gali paduoti vaiko motina, vaikas, įgijęs visišką veiksnumą, vaiko globėjas (rūpintojas), valstybinė vaikų teisių apsaugos institucija arba mirusio vaiko palikuonys.

3. Teismas, nustatęs tėvystę, įsiteisėjusį teismo sprendimą per tris darbo dienas išsiunčia civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.

3.148 straipsnis. Tėvystės nustatymo pagrindai

1. Pagrindas tėvystei nustatyti yra moksliniai įrodymai (ekspertizių įrodyti giminystės ryšį išvados) ir kitos Civilinio proceso kodekse numatytos įrodymų priemonės. Jei šalys atsisako ekspertizės, pagrindu tėvystei nustatyti gali būti įrodomieji faktai, patikimai patvirtinantys tėvystę: bendras vaiko motinos ir spėjamo vaiko tėvo gyvenimas, bendras vaiko auklėjimas, išlaikymas, taip pat ir kiti įrodymai.

2. Jei atsakovas atsisako ekspertizės, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali tokį atsakovo atsisakymą įvertinti kaip tėvystės įrodymą.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
TĖVYSTĖS (MOTINYSTĖS) NUGINČIJIMAS

3.149 straipsnis. Tėvystės (motinystės) nuginčijimo sąlygos

1. Duomenis gimimo įraše apie vaiko motiną ar tėvą leidžiama nuginčyti tik teismo tvarka.

2. Duomenų vaiko gimimo įraše apie vaiko motiną ar tėvą, įrašytų remiantis įsiteisėjusiu ir galutiniu teismo sprendimu, nuginčyti negalima.

3.150 straipsnis. Tėvystės (motinystės) nuginčijimo pagrindai

1. Nuginčyti tėvystę, kai vaikas gimė susituokusiems tėvams arba nepraėjus daugiau kaip trims šimtams dienų po santuokos pabaigos, galima tik įrodžius, kad asmuo negali būti vaiko tėvas.

2. Nuginčyti motinystę ar tėvystę, pripažintą pareiškimu dėl tėvystės pripažinimo, galima tik įrodžius, kad vaiko motina ar tėvas nėra biologiniai tėvai.

3.151 straipsnis. Asmenys, turintys teisę kreiptis dėl tėvystės (motinystės) nuginčijimo

1. Pareikšti ieškinį dėl tėvystės (motinystės) nuginčijimo gali asmuo, vaiko gimimo akto įraše įrašytas kaip vaiko motina ar tėvas, asmuo, vaiko gimimo įraše neįrašytas kaip motina ar tėvas, bet laikantis save vaiko motina ar tėvu, nepilnamečio vyro, vaiko gimimo įraše įrašyto kaip tėvas, tėvai ar globėjai (rūpintojai), vaikas, sulaukęs pilnametystės, ar nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą.

2. Jei vaiko motina ar tėvas yra neveiksnūs arba ribotai veiksnūs, pareikšti ieškinį gali jo globėjai ar rūpintojai.

3. Pareikšti ieškinį dėl tėvystės nuginčijimo vyrui, kuris yra miręs, gali jo įpėdiniai, jeigu asmuo, įrašytas kaip vaiko tėvas, mirė nepasibaigus ieškinio senaties terminui, numatytam šio kodekso 3.152 straipsnyje.

3.152 straipsnis. Ieškinio senatis

1. Kreiptis į teismą dėl tėvystės (motinystės) nuginčijimo nustatomas vienerių metų ieškinio senaties terminas. Šis terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kada asmuo, kuris kreipiasi į

teismą, sužinojo apie ginčijamus duomenis, įrašytus vaiko gimimo įraše, arba paaiškėjo aplinkybių, duodančių pagrindą teigti, kad duomenys neatitinka tikrovės.

2. Jeigu asmenys, įrašyti kaip vaiko motina ar tėvas, apie įrašymą jais sužinojo būdami nepilnamečiai ar neveiksnūs, vienerių metų terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai jie sulaukė pilnametystės arba tapo veiksniais.

3. Įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo nuginčyta tėvystė (motinystė), per tris darbo dienas išsiunčiamas civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.

3.153 straipsnis. Privalomas vaiko teisių apsaugos tarnybos dalyvavimas

Nagrinėjant ginčus dėl tėvystės (motinystės) nuginčijimo, tėvystės nustatymo, būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas.

PENKTASIS SKIRSNIS
DIRBTINIS APVAISINIMAS

3.154 straipsnis. Dirbtinio apvaisinimo teisinis reglamentavimas

Dirbtinio apvaisinimo sąlygas, būdus, tvarką, taip pat vaiko, gimusio dirbtinio apvaisinimo būdu, motinystės ir tėvystės klausimus reglamentuoja kiti įstatymai.

XI SKYRIUS
TĖVŲ TEISĖS IR PAREIGOS VAIKAMS

PIRMASIS SKIRSNIS
TĖVŲ VALDŽIA

3.155 straipsnis. Tėvų valdžios turinys

1. Vaikai iki pilnametystės ar emancipacijos yra tėvų prižiūrimi.

2. Tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata, išlaikyti juos, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje.

3.156 straipsnis. Tėvų valdžios lygybė

1. Tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios.

2. Tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium.

3.157 straipsnis. Atstovavimas vaikams

1. Tėvai yra savo neveiksnių nepilnamečių vaikų atstovai pagal įstatymus, išskyrus tėvus, pripažintus neveiksniais teismo sprendimu.

2. Tėvai savo nepilnamečiams vaikams atstovauja pateikę vaiko gimimo liudijimą.

3.158 straipsnis. Nepilnamečių tėvų valdžia

1. Nepilnamečiai veiksnūs tėvai turi visas asmenines teises ir pareigas savo vaikams.

2. Nepilnamečiai neveiksnūs ar ribotai veiksnūs tėvai turi teisę kartu su savo vaiku gyventi ir dalyvauti jį auklėjant. Tokiais atvejais vaikui yra skiriamas globėjas (rūpintojas) šios knygos nustatyta tvarka.

3. Sulaukę pilnametystės ar tapę veiksnūs, tėvai įgyja vaikams visas teises ir pareigas.

3.159 straipsnis. Privalomas tėvų valdžios vykdymas

1. Tėvo ar motinos atsisakymas nuo teisių ir pareigų savo nepilnamečiams vaikams negalioja.

2. Už vaiko auklėjimą ir priežiūrą tėvai atsako bendrai ir vienodai.

3. Tėvų valdžia negali būti naudojamasi priešingai vaiko interesams.

4. Už tėvų valdžios nepanaudojimą taikoma teisinė atsakomybė, numatyta įstatymuose.

3.160 straipsnis. Tėvų valdžios pabaiga

1. Tėvų teisės ir pareigos baigiasi vaikui sulaukus pilnametystės ar tapus veiksniam.

2. Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į vaiko interesus, tėvų valdžia gali būti laikinai ar neterminuotai apribota arba vaikas gali būti atskirtas nuo tėvų šios knygos nustatyta tvarka.

ANTRASIS SKIRSNIS
VAIKŲ TEISĖS IR PAREIGOS

3.161 straipsnis. Vaikų teisės

1. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi bei sveikai vystytis ir nuo gimimo turėti vardą ir pavardę.

2. Vaikas turi teisę žinoti savo tėvus, jei tai nekenkia jo interesams ar įstatymai nenumato ko kita.

3. Vaikas turi teisę gyventi kartu su tėvais, būti auklėjamas ir aprūpinamas savo tėvų šeimoje, bendrauti su tėvais, nesvarbu, ar tėvai gyvena kartu, ar skyrium, bendrauti su giminaičiais, jei tai nekenkia vaiko interesams.

4. Vaikai neturi nuosavybės teisės į tėvų turtą, o tėvai – į vaikų turtą. Vaikų turtinės teisės yra nustatytos šioje ir kitose šio kodekso knygose.

5. Vaikų, gimusių nesusituokusiems tėvams, ir vaikų, gimusių susituokusiems tėvams, teisės yra lygios.

6. Tėvams nutraukus santuoką, ją pripažinus negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium, vaikų teisės nesikeičia.

3.162 straipsnis. Vaikų pareigos

Vaikai turi gerbti tėvus ir tinkamai atlikti savo pareigas.

3.163 straipsnis. Vaikų teisių užtikrinimas

1. Nepilnamečių vaikų teisių įgyvendinimą užtikrina tėvai.

2. Vaikų, kurie yra likę be tėvų globos, teises užtikrina globėjas (rūpintojas) šios knygos nustatyta tvarka.

3. Nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą, savo teises gina pats.

4. Jei tėvai ar globėjai (rūpintojai) vaikų teises pažeidinėja, priemonių vaikų teisėms užtikrinti gali imtis valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija ar prokuroras.

3.164 straipsnis. Nepilnamečio vaiko dalyvavimas užtikrinant jo teises

1. Kai sprendžiamas bet koks su vaiku susijęs klausimas, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklausytas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą ir priimant sprendimą į jo norus turi būti atsižvelgta, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams. Sprendžiant klausimą dėl globėjo (rūpintojo) paskyrimo ar įvaikinimo, į vaiko norus turi būti atsižvelgiama išskirtinai.

2. Jei vaikas mano, kad tėvai pažeidinėja jo teises, jis turi teisę savarankiškai kreiptis gynybos į valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją, o nuo keturiolikos metų – ir į teismą.

TREČIASIS SKIRSNIS
ASMENINĖS TĖVŲ TEISĖS IR PAREIGOS

3.165 straipsnis. Tėvų asmeninių teisių ir pareigų turinys

1. Tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu. Tėvai atlikdami šias pareigas turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis.

2. Tėvai privalo sudaryti sąlygas savo vaikams mokytis iki įstatymuose nustatyto amžiaus.

3. Visus klausimus, susijusius su vaikų auklėjimu, sprendžia abu tėvai tarpusavio susitarimu. Jeigu tėvai nesusitaria, ginčijamą klausimą sprendžia teismas.

3.166 straipsnis. Vardo vaikui suteikimas

1. Kiekvienam vaikui vardą suteikia tėvai.

2. Vaikui gali būti suteikiami du vardai.

3. Vaikui vardas (vardai) suteikiamas tėvų susitarimu. Tėvui ir motinai nesusitarus dėl vaiko vardo, vardas vaikui suteikiamas teismo nutartimi.

4. Registruojant vaiko, kurio tėvai nežinomi, gimimą, vaikui vardą suteikia valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

3.167 straipsnis. Pavardės vaikui suteikimas

1. Kiekvienam vaikui yra suteikiama tėvų pavardė.

2. Jei tėvų pavardės skirtingos, vaikui suteikiama tėvo ar motinos pavardė tėvų susitarimu. Tėvui ir motinai nesusitarus, vieno iš tėvų pavardė suteikiama teismo nutartimi.

3. Registruojant vaiko, kurio tėvai nežinomi, gimimą, vaikui pavardę suteikia valstybinė vaikų teisių apsaugos institucija.

4. Vaiko vardo ir pavardės pakeitimo pagrindus ir tvarką nustato teisingumo ministro patvirtintos Civilinės metrikacijos taisyklės.

3.168 straipsnis. Vaiko gyvenamoji vieta

1. Nepilnamečio vaiko gyvenamoji vieta nustatoma pagal šio kodekso antrosios knygos normas.

2. Vaikas negali būti išskirtas su tėvais prieš jo norą, išskyrus šioje knygoje numatytus atvejus.

3. Tėvai turi teisę reikalauti grąžinti jiems nepilnamečius vaikus iš kiekvieno asmens, laikančio juos pas save ne pagal įstatymą ar teismo sprendimą.

3.169 straipsnis. Vaiko gyvenamoji vieta tėvams gyvenant skyrium

1. Kai tėvas ir motina gyvena skyrium, vaiko gyvenamoji vieta nustatoma tėvų susitarimu.

2. Jei kyla ginčas tarp tėvų dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, vaiko gyvenamoji vieta teismo sprendimu nustatoma su vienu iš tėvų.

3. Pasikeitus aplinkybėms ar vienam iš tėvų, su kuriuo buvo nustatyta vaiko gyvenamoji vieta, atidavus vaiką auginti ir gyventi kartu su kitais asmenimis, antrasis iš tėvų gali reikšti pakartotinį ieškinį dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo.

3.170 straipsnis. Skyrium gyvenančio tėvo ar motinos teisė bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant

1. Tėvas ar motina, negyvenantys kartu su vaiku, turi teisę ir pareigą bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant.

2. Vaikas, kurio tėvai gyvena skyrium, turi teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti su abiem tėvais, nesvarbu, kur tėvai gyvena.

3. Tėvas ar motina, pas kurį gyvena vaikas, neturi teisės kliudyti antrajam iš tėvų bendrauti su vaiku ir dalyvauti jį auklėjant.

4. Kai tėvai nesusitaria dėl skyrium gyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimo auklėjant vaiką ir bendravimo su juo, bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarką nustato teismas.

5. Tėvas ar motina, gyvenantys su vaiku skyrium, turi teisę gauti informaciją apie vaiką iš visų auklėjimo, mokymo, gydymo, vaiko teisių apsaugos ir kitų įstaigų bei institucijų, kurios turi ryšį su jo vaiku. Atsisakyti suteikti informaciją galima tik tuo atveju, jei yra grėsmės vaiko sveikatai ar gyvybei iš tėvo ar motinos pusės, taip pat įstatymų nustatytais atvejais.

6. Įstaigų, organizacijų ar kitokių institucijų ir fizinių asmenų atsisakymas tėvams suteikti informaciją apie jų vaikus gali būti skundžiamas teismui.

3.171 straipsnis. Bendravimas su vaiku ir dalyvavimas jį auklėjant ypatingomis situacijomis

Su vaiku, kuris patekęs į ypatingą situaciją (sulaikymas, areštas, laisvės atėmimo bausmės atlikimas, buvimas stacionarinėje gydymo įstaigoje ir pan.), tėvai bendrauja ir dalyvauja jį auklėjant įstatymų nustatyta tvarka.

3.172 straipsnis. Kitų giminaičių bendravimas su vaiku

Tėvai (jei jų nėra – globėjai (rūpintojai) turi sudaryti sąlygas vaikams bendrauti su artimaisiais vaiko giminaičiais, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
GINČAI DĖL VAIKŲ

3.173 straipsnis. Ginčai dėl vaiko vardo ir pavardės

1. Kreiptis su prašymu į teismą suteikti vaikui vardą ar pavardę, kai tėvai nesusitaria, turi teisę vaiko tėvas, motina ar neveiksnių nepilnamečių tėvų tėvai (globėjai, rūpintojai).

2. Teismas prašymą suteikti vaikui vardą ar pavardę nagrinėja supaprastinto proceso tvarka ir vaikui vardą ar pavardę suteikia nutartimi, išklausęs tėvus ar gavęs jų rašytinius paaiškinimus.

3.174 straipsnis. Ginčai dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo

1. Kreiptis į teismą dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo gali vaiko tėvas, motina, taip pat nepilnamečių tėvų, neturinčių visiško veiksnumo, tėvai, globėjai (rūpintojai).

2. Teismas ginčą išsprendžia vadovaudamasis vaiko interesais, atsižvelgdamas į vaiko norą. Į vaiko norą gali būti neatsižvelgiama tik tuo atveju, kai vaiko noras prieštarauja jo interesams.

3.175 straipsnis. Ginčai tarp skyrium gyvenančių tėvų dėl bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant

1. Kreiptis į teismą dėl bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos gali vaiko tėvas ar motina, neveiksnių nepilnamečių tėvų tėvai (globėjai, rūpintojai).

2. Teismas nustato skyrium gyvenančio tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarką, atsižvelgdamas į vaiko interesus ir sudarydamas galimybę skyrium gyvenančiam tėvui ar motinai maksimaliai dalyvauti auklėjant vaiką. Minimalus bendravimas gali būti nustatomas tik tuomet, jei nuolatinis maksimalus bendravimas kenkia vaiko interesams.

3.176 straipsnis. Ginčai dėl vaiko bendravimo su artimaisiais giminaičiais

1. Jeigu tėvai atsisako sudaryti sąlygas bendrauti vaikams su artimaisiais giminaičiais, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas artimiesiems giminaičiams bendrauti su vaikais.

2. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija gali atsisakyti įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su artimaisiais giminaičiais, jei toks bendravimas yra priešingas vaiko interesams.

3. Jei tėvai nevykdo valstybinės vaikų teisių apsaugos institucijos įpareigojimo ar artimieji giminaičiai nesutinka su valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos sprendimu, kuriuo atsisakoma įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas bendrauti su jų vaiku, artimieji giminaičiai gali kreiptis į teismą.

4. Teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su artimaisiais giminaičiais, jei tai neprieštarauja vaiko interesams.

3.177 straipsnis. Vaiko teisė reikšti savo nuomonę

Teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausyti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus.

3.178 straipsnis. Privalomas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas

1. Nagrinėjant ginčus dėl vaikų, būtinas valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos dalyvavimas.

2. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, ištyrusi šeimos aplinkos sąlygas, pateikia teismui išvadą dėl ginčo. Spręsdamas ginčą, teismas įvertina ne tik išvadą, bet ir vaiko norus bei kitus šalių pateiktus įrodymus.

PENKTASIS SKIRSNIS
TĖVŲ VALDŽIOS APRIBOJIMAS

3.179 straipsnis. Vaikų ir tėvų atskyrimas

1. Tais atvejais, kai tėvai (tėvas ar motina) negyvena kartu su vaiku dėl susiklosčiusių objektyvių aplinkybių (dėl ligos ir pan.) ir reikia nuspręsti, kur turi gyventi vaikas, teismas gali nuspręsti atskirti vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos). Jei nepalankios aplinkybės susiklosto vienam iš tėvų, o kitas gali gyventi kartu su vaiku ir auklėti jį, vaikas atskiriamas tik nuo to iš tėvų.

2. Atskirtam nuo tėvų vaikui išsaugomos visos asmeninės ir turtinės teisės bei pareigos, pagrįstos giminyste.

3. Atskyrus vaiką nuo tėvų (tėvo ar motinos), tėvai netenka teisės gyventi kartu su vaiku ir reikalauti jį grąžinti iš kitų asmenų. Kitomis teisėmis tėvai gali naudotis tiek, kiek tai įmanoma negyvenant kartu su vaiku.

3.180 straipsnis. Tėvų valdžios apribojimo sąlygos, būdai ir pasekmės

1. Kai tėvai (tėvas ar motina) vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia, žiauriai elgiasi su vaikais, daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu arba nesirūpina vaikais, teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo.

2. Laikiną ar neterminuotą tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimą teismas taiko atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, dėl kurių prašoma apriboti tėvų valdžią. Neterminuotas tėvų valdžios apribojimas gali būti taikomas tuomet, kai teismas padaro išvadą, kad tėvai (tėvas ar motina) daro ypatingą žalą vaiko vystymuisi ar visiškai juo nesirūpina, ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti.

3. Apribojus tėvų valdžią laikinai ar neterminuotai, tėvams sustabdomos asmeninės ir turtinės teisės, pagrįstos giminyste ir nustatytos įstatymų. Išlieka teisė matytis su vaiku, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Apribojus tėvų valdžią neterminuotai, be atskiro tėvų sutikimo vaikas gali būti įvaikintas.

4. Tėvų valdžios apribojimas taikomas tik dėl tų vaikų ir tik tam iš tėvų, dėl kurio priimtas teismo sprendimas.

3.181 straipsnis. Tėvų valdžios apribojimo panaikinimas ar tėvų valdžios apribojimo būdo pakeitimas kitu

1. Vaiko atskyrimas nuo tėvų (tėvo ar motinos) panaikinamas išnykus aplinkybėms, dėl kurių vaikas nuo tėvų atskirtas.

2. Tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti panaikinamas, jei įrodoma, kad tėvai (tėvas ar motina) pakeitė savo elgesį ir gali auklėti vaiką, ir jei tėvų valdžios apribojimo panaikinimas neprieštarauja vaiko interesams.

3. Jei aplinkybės pasikeitė, tačiau nėra pakankamo pagrindo visiškai panaikinti neterminuotą tėvų valdžios apribojimą, jis gali būti pakeistas laikinu apribojimu.

4. Jei paaiškėja, kad panaikinus tėvų valdžios laikiną ar neterminuotą apribojimą lieka sąlygos, dėl kurių vaikas negali gyventi kartu su tėvais, tėvų valdžios laikinas ar neterminuotas apribojimas gali būti pakeistas vaiko atskyrimu nuo tėvų.

5. Jei atskirti tėvai (tėvas ar motina) nuo vaikų savo tėvų valdžią naudoja priešingai vaikų interesams, jiems gali būti taikomas laikinas ar neterminuotas tėvų valdžios apribojimas.

6. Tėvų valdžios apribojimą galima panaikinti tik tuomet, jei vaikas neįvaikintas.

3.182 straipsnis. Asmenys, turintys teisę kreiptis dėl tėvų valdžios apribojimo ar apribojimo panaikinimo

1. Prašymą dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų (tėvo ar motinos) gali paduoti vaiko tėvai, artimieji giminaičiai, valstybinė vaikų teisių apsaugos institucija, prokuroras.

2. Ieškinį dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo gali pareikšti vienas iš tėvų, vaiko artimieji giminaičiai, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, prokuroras ar vaiko globėjas (rūpintojas).

3. Ieškinį dėl tėvų valdžios apribojimo panaikinimo gali pareikšti tėvai (tėvas ar motina), kuriems yra taikytas tėvų valdžios apribojimas.

4. Prašymą panaikinti vaiko atskyrimą nuo tėvų (tėvo ar motinos) gali paduoti tėvai, vienas iš tėvų, vaiko globėjas (rūpintojas), artimieji vaiko giminaičiai, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, prokuroras.

3.183 straipsnis. Tėvų valdžios apribojimo prašymų nagrinėjimas

1. Prašymai dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų panaikinimo nagrinėjami supaprastinto proceso tvarka. Jei paaiškėja, kad yra pagrindas tėvų valdžią laikinai ar neterminuotai apriboti, prašymas perduodamas nagrinėti ieškinio teisena.

2. Teismas, nagrinėjantis ieškinius dėl tėvų valdžios apribojimo bei perduotus nagrinėti ieškinine tvarka pareiškimus dėl vaiko atskyrimo nuo tėvų, nesaistomas pareikštų reikalavimų ir priima sprendimą atsižvelgdamas į susidariusią padėtį ir vaiko interesus.

3. Teismas išklauso vaiko, galinčio suformuluoti savo pažiūras, nuomonę ir į tai atsižvelgia.

4. Priėmęs sprendimą apriboti tėvų valdžią, teismas tuo pačiu sprendimu skiria vaikui globą (rūpybą) ir nustato jo gyvenamąją vietą.

3.184 straipsnis. Privalomas valstybinės vaikų teisių apsaugos institucijos dalyvavimas

1. Nagrinėjant bylą dėl tėvų valdžios apribojimo, privalo dalyvauti valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

2. Valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija, ištyrusi šeimos gyvenimo sąlygas, pateikia teismui išvadą dėl ginčo. Šią išvadą teismas vertina kartu su kitais byloje esančiais įrodymais.

XII SKYRIUS
TURTINĖS VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO TEISĖS IR PAREIGOS

PIRMASIS SKIRSNIS
TĖVŲ TEISĖS IR PAREIGOS, SUSIJUSIOS SU JŲ VAIKAMS PRIKLAUSANČIU TURTU

3.185 straipsnis. Nepilnamečių vaikų turto tvarkymas

1. Turtą, kuris yra nepilnamečių vaikų nuosavybė, tvarko jų tėvai uzufrukto teisėmis. Tėvų uzufrukto teisė negali būti įkeista, parduota ar kitokiu būdu perleista ar suvaržyta, iš jos taip pat negali būti išieškoma.

2. Tėvai savo nepilnamečiam vaikui priklausantį turtą tvarko bendru sutarimu. Tarp tėvų kilus ginčui dėl turto tvarkymo, bet kuris iš jų turi teisę kreiptis į teismą su prašymu nustatyti turto tvarkymo tvarką.

3. Jeigu tėvai ar vienas iš jų netinkamai tvarko savo nepilnamečiam vaikui priklausantį turtą, darydami žalą nepilnamečio turtiniams interesams, valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija arba prokuroras turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti nušalinti tėvus nuo nepilnamečiui priklausančio turto tvarkymo. Jei yra pagrindas, teismas nušalina tėvus nuo jų nepilnamečio vaiko turto tvarkymo, panaikina tėvų uzufrukto teisę į vaiko turtą bei skiria kitą asmenį nepilnamečiui priklausančio turto administratoriumi. Kai išnyksta nušalinimo pagrindai, teismas gali leisti tėvams toliau tvarkyti jų nepilnamečių vaikų turtą uzufrukto teisėmis.

3.186 straipsnis. Tėvų pareigos tvarkant nepilnamečių vaikų turtą

1. Tėvai privalo tvarkyti savo nepilnamečių vaikų turtą išimtinai vaikų interesais.

2. Pajamas ir vaisius, gaunamus iš nepilnamečiam vaikui priklausančio turto, tėvai gali naudoti šeimos reikmėms, atsižvelgdami į vaiko interesus.

3. Nepilnamečio vaiko turtą tvarkantys tėvai neturi teisės tiesiogiai ar per tarpininkus įsigyti savo nuosavybėn šio turto ar teisių į jį. Ši nuostata taip pat taikoma parduodant nepilnamečio turtą ar teises į jį varžytynėse. Ieškinį dėl tokių sandorių pripažinimo negaliojančiais gali pareikšti vaikas ar jo įpėdiniai.

4. Nepilnamečio vaiko tėvams draudžiama sudaryti reikalavimo perleidimo sutartį, pagal kurią jie įgytų reikalavimo teisę į savo nepilnamečio vaiko turtą ar jo teises.

3.187 straipsnis. Nepilnamečių vaikų turtas, kuriam uzufruktas netaikomas

Tėvai neturi teisės tvarkyti uzufrukto teisėmis savo nepilnamečių vaikų turto, kuris yra:

1) įgytas vaiko už savo paties uždirbtas lėšas;

2) skirtas vaiko lavinimo, jo pomėgių tenkinimo ar laisvalaikio organizavimo tikslams;

3) vaikui dovanotas ar jo paveldėtas su sąlyga, kad tam turtui nebus nustatomas uzufruktas.

3.188 straipsnis. Sandoriai, susiję su nepilnamečio vaiko turtu

1. Be išankstinio teismo leidimo tėvai neturi teisės:

1) perleisti, įkeisti savo nepilnamečių vaikų turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį;

2) savo nepilnamečių vaikų vardu priimti ar atsisakyti priimti palikimą;

3) sudaryti nepilnamečių vaikų turto nuomos sutartį ilgesniam nei penkerių metų terminui;

4) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti arbitražinį susitarimą;

5) nepilnamečių vaikų vardu sudaryti paskolos sutartį, jeigu sutarties suma viršija keturių minimalių algų dydį;

6) investuoti nepilnamečių vaikų pinigines lėšas, jeigu jų suma viršija dešimties minimalių mėnesinių algų dydį.

2. Jeigu sudarant sandorį kyla interesų konfliktas tarp tų pačių tėvų nepilnamečių vaikų arba tarp nepilnamečio vaiko ir jo tėvų, bet kurio iš tėvų prašymu teismas tam sandoriui sudaryti skiria *ad hoc* globėją.

3. Jeigu kyla interesų konfliktas tarp nepilnamečio vaiko ir vieno iš jo tėvų, vaiko interesams atstovauja ir sandorius sudaro tas iš tėvų, tarp kurio ir vaiko nėra interesų konflikto.

4. Pažeidus šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytas normas, sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu pagal vaiko, vieno iš jo tėvų ar jų įpėdinių ieškinį.

3.189 straipsnis. Draudimas perleisti ar suvaržyti uzufrukto teisę

1. Nepilnamečių vaikų tėvams, tvarkantiems savo vaikų turtą uzufrukto teise, draudžiama perleisti, įkeisti ar kitokiu būdu suvaržyti uzufrukto teisę.

2. Pagal nepilnamečių vaikų tėvų kreditorių reikalavimus negali būti išieškoma iš nepilnamečių vaikų turto ar iš jų tėvų uzufrukto teisės.

3.190 straipsnis. Uzufrukto teisė, kai turtą tvarko tik vienas iš tėvų

1. Jeigu tėvų valdžia priklauso tik vienam iš nepilnamečio vaiko tėvų, tai vaiko turtą uzufrukto teise tvarko tik šis tėvas arba motina. Ištuokos ar gyvenimo skyrium atveju turto tvarkymo teisė priklauso tam iš tėvų, su kuriuo lieka gyventi vaikas.

2. Jei nepilnamečio vaiko tėvas (motina) sudaro naują santuoką, jis (ji) išsaugo uzufrukto teisę į nepilnamečio vaiko turtą, tačiau privalo pervesti į vaiko sąskaitą visas turto duodamas pajamas ir atskirai sutvarkyti vaisių apskaitą, kurie viršija išlaidas vaiko ugdymui (auklėjimui, lavinimui, materialiniam aprūpinimui). Jeigu naujas vaiko tėvo (motinos) sutuoktinis vaiką įvaikina, tai jis taip pat įgyja turto tvarkymo teisę.

3.191 straipsnis. Turto tvarkymo ir uzufrukto teisės pabaiga

1. Tėvai netenka teisės tvarkyti uzufrukto teise savo nepilnamečių vaikų turtą, kai:

1) įstatymų nustatyta tvarka nepilnametis emancipuojamas;

2) įstatymų nustatyta tvarka nepilnametis sudaro santuoką;

3) vaikas sulaukia pilnametystės;

4) teismas nušalina tėvus nuo turto tvarkymo;

5) teismas atskiria vaikus nuo tėvų ar apriboja tėvų valdžią.

2. Jeigu pasibaigus uzufrukto teisei vaiko tėvai (ar vienas iš jų, su kuriuo gyvena vaikas) ir toliau naudojasi vaiko turtu, jie privalo grąžinti vaikui turtą ir visas iš vaiko turto gautas pajamas ir vaisius nuo to momento, kai to pareikalavo vaikas ar jo atstovas.

ANTRASIS SKIRSNIS
VAIKŲ IR TĖVŲ TARPUSAVIO IŠLAIKYMO PAREIGOS

3.192 straipsnis. Tėvų pareiga materialiai išlaikyti savo vaikus

1. Tėvai privalo materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus. Išlaikymo tvarka ir forma nustatoma bendru tėvų susitarimu.

2. Išlaikymo dydis turi būti proporcingas nepilnamečių vaikų poreikiams bei jų tėvų turtinei padėčiai ir užtikrinti būtinas vaikui vystytis sąlygas.

3. Materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai.

3.193 straipsnis. Tėvų susitarimas dėl savo nepilnamečių vaikų išlaikymo

1. Nepilnamečių vaikų tėvai, nutraukdami santuoką bendru sutarimu (šio kodekso 3.51 straipsnis) arba pradėdami gyventi skyrium (šio kodekso 3.73 straipsnis), sudaro sutartį, kurioje numato tarpusavio pareigas materialiai išlaikant savo nepilnamečius vaikus, taip pat tokio išlaikymo tvarką, dydį ir formas. Šią sutartį tvirtina teismas (šio kodekso 3.53 straipsnis).

2. Nepilnamečių vaikų tėvai gali sudaryti sutartį dėl savo vaikų materialinio išlaikymo taip pat ir nutraukiant santuoką kitais pagrindais.

3. Jeigu vienas iš tėvų nevykdo teismo patvirtintos jų sutarties dėl nepilnamečių vaikų išlaikymo, kitas iš tėvų įgyja teisę kreiptis į teismą dėl vykdomojo rašto išdavimo.

3.194 straipsnis. Išlaikymo priteisimas

1. Jeigu nepilnamečio vaiko tėvai (ar vienas jų) nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, teismas išlaikymą priteisia pagal vieno iš tėvų ar vaiko globėjo (rūpintojo) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį.

2. Išlaikymas taip pat priteisiamas, jeigu tėvai, nutraukdami santuoką ar pradėdami gyventi skyrium, nesusitarė dėl savo nepilnamečių vaikų išlaikymo šios knygos nustatyta tvarka.

3. *Išlaikymą teismas priteisia, kol vaikas sulaukia pilnametystės, išskyrus atvejus, kai vaikas yra nedarbingas dėl invalidumo, kuris jam nepilnamečiui nustatytas, arba ***kai vaikui būtina parama, jis mokosi*** *vidurinių,* ***aukštųjų ar profesinių mokyklų dieniniuose skyriuose ir yra ne vyresnis negu 24 metų.***

4. Priteisto išlaikymo išieškojimas nutraukiamas, jeigu:

1) nepilnametis emancipuojamas;

2) vaikas sulaukė pilnametystės;

3) vaikas įvaikinamas;

4) vaikas miršta.

5. Kai asmuo, iš kurio buvo priteistas išlaikymas, mirė, išlaikymo pareiga pereina jo įpėdiniams, kiek leidžia paveldimas turtas, nesvarbu, koks palikimo priėmimo būdas pagal šio kodekso penktosios knygos normas.

***Pastaba.** Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.194 straipsnio **3 dalis** (2004 m. lapkričio 11 d. redakcija; Žin., 2004, Nr. 171-6319) **ta apimtimi,** kuria nustatyta, kad teismas visais atvejais privalo priteisti tėvų (ar vieno iš jų) išlaikymą paramos reikalingam, vidurinį išsilavinimą jau įgijusiam, aukštosios ar profesinės mokyklos dieniniame skyriuje besimokančiam ir ne vyresniam negu 24 metų pilnamečiam asmeniui, **prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.*

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2571, 2004-11-11, Žin., 2004, Nr. 171-6319 (2004-11-26)
Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas
2007-06-07, Žin., 2007, Nr. 65-2529 (2007-06-12)

3.195 straipsnis. Išlaikymo pareiga atskyrus vaikus nuo tėvų

Tėvų pareiga išlaikyti savo nepilnamečius vaikus išlieka ir atskyrus vaikus nuo tėvų arba apribojus tėvų valdžią, išskyrus atvejus, kai vaikas įvaikinamas.

3.196 straipsnis. Išlaikymo forma ir dydis

1. Teismas gali priteisti išlaikymą nepilnamečiams vaikams iš jų tėvų (vieno jų), kurie nevykdo pareigos išlaikyti savo vaikus, šiais būdais:

1) kas mėnesį mokamomis periodinėmis išmokomis;

2) konkrečia pinigų suma;

3) priteisiant vaikui tam tikrą turtą.

2. Kol bus išnagrinėta byla, teismas nutartimi gali įpareigoti mokėti laikiną išlaikymą.

3.197 straipsnis. Priverstinis įkeitimas (hipoteka)

Prireikus teismas, priimdamas sprendimą dėl išlaikymo priteisimo, nustato tėvų (ar vieno iš jų) turtui priverstinį įkeitimą (hipoteką). Jeigu teismo sprendimas dėl išlaikymo išieškojimo nevykdomas, tai išieškoma iš įkeisto turto įstatymų nustatyta tvarka.

3.198 straipsnis. Išlaikymo priteisimas, kai išlaikymas turi būti mokamas dviem ar daugiau vaikų

1. Teismas, priteisdamas išlaikymą dviem ar daugiau vaikų, turi nustatyti tokį išlaikymo dydį, kuris būtų pakankamas tenkinti bent minimalius visų vaikų poreikius.

2. Išieškota išlaikymo suma visiems vaikams turi būti panaudota lygiomis dalimis, išskyrus atvejus, kai dėl svarbių priežasčių (ligos ir kt.) yra būtina nukrypti nuo lygybės principo.

3.199 straipsnis. Pajamų, iš kurių išskaitomas priteistas išlaikymas, rūšys

Nepilnamečiams vaikams priteistas išlaikymas išieškomas iš privalančio jį mokėti tėvo (motinos) darbo užmokesčio, taip pat iš visų kitų jų pajamų rūšių.

3.200 straipsnis. Išlaikymo priteisimo momentas

Išlaikymas priteisiamas nuo teisės į išlaikymą atsiradimo dienos, tačiau išlaikymo įsiskolinimas negali būti išieškotas daugiau kaip už trejus metus iki ieškinio pareiškimo dienos.

3.201 straipsnis. Išlaikymo dydžio ir formos pakeitimas

1. Teismas gali pagal vaiko, jo tėvo (motinos) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ar prokuroro ieškinį sumažinti arba padidinti priteisto išlaikymo dydį, jeigu po teismo sprendimo, kuriuo buvo priteistas išlaikymas, priėmimo iš esmės pasikeitė šalių turtinė padėtis.

2. Priteisto išlaikymo dydis gali būti padidintas atsiradus papildomoms vaiko priežiūros išlaidoms (vaiko liga, sužalojimas, slaugymas ar nuolatinė priežiūra). Prireikus teismas gali priteisti atlyginti ir būsimas vaiko gydymo išlaidas.

3. Teismas pagal šio straipsnio 1 dalyje nurodytų asmenų prašymą gali pakeisti priteisto išlaikymo formą.

3.202 straipsnis. Išlaikymo išieškojimas, kai vaikui nustatyta globa (rūpyba)

1. Jeigu vaikui yra nustatyta globa (rūpyba), tai išlaikymas išieškomas globėjui (rūpintojui), kuris privalo naudoti gautą išlaikymą išimtinai vaiko interesams.

2. Jeigu vaikas, kuriam priteistas išlaikymas, gyvena vaikų globos institucijoje, išlaikymas išieškomas ir mokamas vaikų globos institucijai. Tokiu atveju vaikų globos institucija atidaro kiekvieno išlaikymą gaunančio vaiko sąskaitą valstybės kontroliuojamoje kredito įstaigoje. Šioje sąskaitoje esančiomis lėšomis įstatymų nustatyta tvarka savo interesais gali disponuoti tik pats vaikas ar vaiko interesais – jo globėjas (rūpintojas).

3.203 straipsnis. Išlaikymo naudojimas

1. Vaikui skirtas išlaikymas privalo būti naudojamas tik jo interesams.

2. Vaikui skirtas išlaikymas, kurį jo tėvai, globėjai (rūpintojai) panaudoja ne vaiko interesams, yra išieškomas iš asmens, panaudojusio išlaikymą ne vaiko interesams, turto pagal vaiko atstovų, valstybinės vaikų teisių apsaugos institucijos ar prokuroro ieškinį.

3.204 straipsnis. Valstybės išlaikomi vaikai

1. Valstybė išlaiko nepilnamečius vaikus, ilgiau kaip mėnesį negaunančius išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybę juos išlaikyti.

2. Valstybės teikiamo išlaikymo dydį, tvarką ir sąlygas nustato Vyriausybė.

3. Valstybė, teikusi išlaikymą nepilnamečiams vaikams pagal šį straipsnį, turi atgręžtinio reikalavimo teisę išieškoti vaikui suteiktas išlaikymo lėšas iš vaiko tėvų ar kitų jo pilnamečių artimųjų giminaičių, jeigu jie neteikė vaikui išlaikymo dėl priežasčių, teismo pripažintų nesvarbiomis.

3.205 straipsnis. Pilnamečių vaikų pareiga išlaikyti savo tėvus

1. Pilnamečiai vaikai privalo išlaikyti savo nedarbingus ir paramos reikalingus tėvus ir jais rūpintis.

2. Išlaikymas mokamas vaikų ir tėvų tarpusavio susitarimu arba pagal tėvų ieškinį teismo sprendimu priteisus išlaikymą iš vaikų.

3. Išlaikymas mokamas (priteisiamas) nustatyta pinigų suma, mokama kas mėnesį.

4. Išlaikymo dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į vaikų ir tėvų šeiminę bei turtinę padėtį, taip pat kitas bylai svarbias aplinkybes. Teismas, nustatydamas išlaikymo dydį, turi atsižvelgti į visų pilnamečių to tėvo (motinos) vaikų pareigą išlaikyti tėvus, neatsižvelgiant į tai, ar ieškinys dėl išlaikymo priteisimo pareikštas visiems vaikams ar tik vienam iš jų.

3.206 straipsnis. Atsisakymas priteisti išlaikymą tėvams

1. Teismas gali atleisti pilnamečius vaikus nuo pareigos išlaikyti savo nedarbingus tėvus, jeigu nustato, kad tėvai vengė atlikti savo pareigas nepilnamečiams vaikams.

2. Jeigu vaikai buvo atskirti nuo savo tėvų nuolatinai dėl pačių tėvų kaltės, tokie tėvai neturi teisės į išlaikymą.

3.207 straipsnis. Nedarbingų tėvų papildomų išlaidų kompensacija

1. Jeigu pilnamečiai vaikai nesirūpina savo nedarbingais tėvais, teismas pagal tėvų ieškinį gali iš vaikų priteisti papildomas išlaidas, tėvų turėtas dėl sunkios jų ligos, sužalojimo ar jiems būtinos priežiūros, kurią atlygintinai atliko pašaliniai asmenys.

2. Teismas, priteisdamas tokių papildomų išlaidų kompensaciją, turi atsižvelgti į tėvų ir vaikų šeiminę ir turtinę padėtį bei kitas bylai svarbias aplinkybes.

3.208 straipsnis. Išlaikymo indeksavimas

Jeigu išlaikymas buvo priteistas periodinėmis išmokomis, išlaikymo suma indeksuojama kasmet Vyriausybės nustatyta tvarka atsižvelgiant į infliaciją.

V DALIS
ĮVAIKINIMAS

XIII SKYRIUS
ĮVAIKINIMO SĄLYGOS IR TVARKA

3.209 straipsnis. Vaikai, kuriuos leidžiama įvaikinti

1. Įvaikinimas galimas tik vaiko interesais.

2. Įvaikinti leidžiama tik tuos vaikus, kurie yra įrašyti į įvaikinamų vaikų apskaitą (sąrašą), išskyrus atvejus, kai įvaikinamas sutuoktinio vaikas arba kai įvaikinamas vaikas, gyvenantis įvaikintojo šeimoje.

3. Įvaikinti leidžiama tik ne jaunesnius kaip trijų mėnesių nepilnamečius vaikus.

4. Neleidžiama įvaikinti savo vaikų, seserų ir brolių.

5. Įvaikintą vaiką leidžiama įvaikinti tik įtėvio (įmotės) sutuoktiniui.

6. Įvaikinti išskiriant seseris ir brolius leidžiama tik išimtiniais atvejais, kai negalima užtikrinti seserų ir brolių gyvenimo kartu dėl jų sveikatos arba kai dėl įvairių aplinkybių seserys ir broliai jau buvo išskirti ir nėra galimybių užtikrinti jų gyvenimo kartu.

3.210 straipsnis. Asmenys, turintys teisę įvaikinti

1. Įvaikintojais gali būti pilnamečiai abiejų lyčių asmenys iki penkiasdešimties metų, tinkamai pasirengę įvaikinti. Išimtiniais atvejais teismas gali leisti įvaikinti ir vyresnio amžiaus asmenims.

2. Teisę įvaikinti turi sutuoktiniai. Išimtiniais atvejais leidžiama įvaikinti nesusituokusiam asmeniui ar vienam iš sutuoktinių.

3. Nesusituokę asmenys to paties vaiko įvaikinti negali.

4. Įvaikintojai negali būti asmenys, teismo pripažinti neveiksniais arba ribotai veiksniais, asmenys, kuriems yra ar buvo apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai (rūpintojai), jei globa (rūpyba) panaikinta dėl jų kaltės.

5. Asmenys, norintys įsivaikinti vaiką (išskyrus vaiko motinos (tėvo) sutuoktinį ir giminaičius), turi būti įtraukti į asmenų, norinčių įsivaikinti vaiką, apskaitą, kurią tvarko valstybinė įvaikinimo institucija.

6. Jeigu tą patį vaiką nori įvaikinti keli įvaikintojai, pirmenybė, atsižvelgiant į vaiko interesus, teikiama:

1) giminaičiams;

2) sutuoktiniams;

3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;

4) Lietuvos Respublikos piliečiams;

5) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;

6) asmenims, kurių šeimoje auklėjamas ir išlaikomas vaikas, kurį norima įvaikinti.

3.211 straipsnis. Amžiaus skirtumas tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko

1. Amžiaus skirtumas tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko turi būti ne mažesnis kaip aštuoniolika metų.

2. Įvaikinant savo sutuoktinio vaikus arba įvaikius, amžiaus skirtumas, nustatytas šio straipsnio 1 dalyje, teismo gali būti sumažintas iki penkiolikos metų.

3.212 straipsnis. Tėvų sutikimas įvaikinti

1. Įvaikinimui būtinas vaiko tėvų rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo.

2. Jei įvaikinamo vaiko tėvai yra nepilnamečiai ar neveiksnūs, būtinas jų tėvų arba globėjų (rūpintojų) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo. Jei įvaikinamas vaikas turi įstatymų nustatyta tvarka paskirtą globėją (rūpintoją) (išskyrus valstybinę globos instituciją), būtinas globėjo (rūpintojo) rašytinis sutikimas, patvirtintas teismo.

3. Tėvai sutikimą įvaikinti vaiką konkrečiam įvaikintojui gali duoti tik tuo atveju, jei jis yra giminaitis.

4. Patvirtinęs tėvų (globėjų, rūpintojų) rašytinį sutikimą, teismas nutartimi tėvams (globėjams, rūpintojams) išaiškina šio kodekso 3.227 straipsnyje nustatytas įvaikinimo pasekmes ir tėvų teisę atšaukti savo duotą sutikimą.

5. Nutarties, patvirtinančios sutikimą įvaikinti, įsiteisėjusį nuorašą teismas per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai.

3.213 straipsnis. Tėvų sutikimo įvaikinti vaiką atšaukimas

1. Tėvai savo duotą sutikimą įvaikinti gali atšaukti, jei dėl įvaikinimo nėra priimtas teismo sprendimas.

2. Pareiškimą dėl sutikimo įvaikinti vaiką atšaukimo tėvai turi įteikti valstybinei įvaikinimo institucijai. Jei vaikas įvaikintas, valstybinė įvaikinimo institucija apie tai praneša tėvams, neatskleisdama įvaikintojų. Prašymą įteikus iki dienos, kurią turi būti nagrinėjamas teisme prašymas dėl įvaikinimo, valstybinė įvaikinimo institucija praneša teismui, nagrinėjančiam šį prašymą, apie sutikimo atšaukimą ir pasiunčia sutikimo atšaukimo pareiškimą nagrinėti tą sutikimą patvirtinusiam teismui. Prašymo dėl įvaikinimo nagrinėjimas sustabdomas, kol bus išspręstas sutikimo atšaukimo klausimas.

3. Teismas nepatvirtina sutikimo įvaikinti atšaukimo, jei nuo tėvų valdžios apribojimo yra praėję vieneri metai ir tėvų valdžios apribojimas nepanaikintas arba jeigu nustato, jog tėvai duotą sutikimą atšaukia tik siekdami materialinės naudos.

3.214 straipsnis. Įvaikinimas be tėvų sutikimo

Įvaikinamo vaiko tėvų sutikimo nereikalaujama, jeigu tėvai yra nežinomi ar mirę, jeigu tėvams neterminuotai apribota tėvų valdžia arba jeigu tėvai pripažinti neveiksniais arba paskelbti mirusiais.

3.215 straipsnis. Įvaikinamo vaiko sutikimas

1. Kai įvaikinamas dešimties metų sulaukęs vaikas, būtinas jo rašytinis sutikimas. Sutikimą vaikas duoda teismui, be šio sutikimo įvaikinti negalima.

2. Kai įvaikinamas dešimties metų nesulaukęs vaikas, jei jis sugeba išreikšti savo nuomonę, turi būti išklausytas teisme, ir teismas, priimdamas sprendimą, turi atsižvelgti į vaiko norą, jei jis neprieštarauja jo paties interesams.

3.216 straipsnis. Įvaikintojo sutuoktinio sutikimas įvaikinti

1. Jeigu vaiką įvaikina vienas iš sutuoktinių, būtinas kito sutuoktinio rašytinis sutikimas įvaikinti.

2. Kito sutuoktinio sutikimo įvaikinti nereikalaujama, jeigu teismas yra priėmęs sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium arba jei sutuoktinis yra paskelbtas nežinia kur esantis ar pripažintas neveiksniu.

3.217 straipsnis. Pasirengimo įvaikinti patikrinimas

1. Valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti socialiniai darbuotojai išsiaiškina, ar būsimiems įtėviams nėra šio kodekso trečiojoje knygoje numatytų kliūčių įvaikinti, ištiria jų gyvenimo sąlygas, būdą, surenka informaciją apie sveikatos būklę ir pateikia išvadą dėl būsimųjų įvaikintojų pasirengimo įvaikinti. Medicininių kontraindikacijų, kurioms esant asmenys negali būti įvaikintojai, sąrašą patvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

2. Jei būsimieji įtėviai nesutinka su atestuoto socialinio darbuotojo išvada dėl jų pasirengimo įvaikinti, jie gali šią išvadą apskųsti teismui.

3. Ar įtėviai turi tinkamas sąlygas ir deramai pasirengę įvaikinimui, nusprendžia teismas, nagrinėjantis prašymą dėl įvaikinimo.

4. Būsimiesiems įtėviams, ketinantiems įvaikinti vaiką užsienyje, išvadą, ar nėra įstatymų numatytų kliūčių įvaikinti ir ar būsimieji įtėviai tinkamai pasirengę įvaikinti, nutartimi patvirtina Vilniaus apygardos teismas.

3.218 straipsnis. Duomenų apie įvaikinamą vaiką pateikimas

1. Valstybinė įvaikinimo institucija pateikia teismui duomenis apie įvaikinamo vaiko kilmę, vystymąsi, sveikatos būklę ir šeimą.

2. Duomenis apie galimus įvaikinti vaikus iki prašymo įvaikinti padavimo teismui valstybinė įvaikinimo institucija privalo pateikti visiems asmenims, įrašytiems į norinčių įvaikinti eilę.

3.219 straipsnis. Įvaikinimo apskaita

1. Asmenų, norinčių įvaikinti vaikus, ir vaikų, galimų įvaikinti, apskaitą tvarko valstybinė įvaikinimo institucija, kurios nuostatus tvirtina Vyriausybė.

2. Teismas, priėmęs sprendimą neterminuotai apriboti tėvų valdžią ar nutartimi patvirtinęs tėvų rašytinį sutikimą įvaikinti tų tėvų vaiką, įsiteisėjusį teismo sprendimą ar nutartį per tris darbo dienas išsiunčia valstybinei įvaikinimo institucijai.

3. Suėjus vieneriems metams nuo laikino tėvų valdžios apribojimo, valstybinė įvaikinimo institucija išsiaiškina, ar tėvams nepanaikintas tėvų valdžios apribojimas. Jei tėvų valdžios apribojimas nepanaikintas, jų vaikas įtraukiamas į galimų įvaikinti vaikų apskaitą.

3.220 straipsnis. Prašymų įvaikinti nagrinėjimas

1. Lietuvos Respublikos piliečių prašymus įvaikinti nagrinėja apylinkės teismai pagal pareiškėjo arba įvaikinamo vaiko gyvenamąją vietą, dalyvaujant pareiškėjams ir valstybinės įvaikinimo institucijos atstovui.

2. Užsienio valstybių piliečių prašymus įvaikinti Lietuvos Respublikos pilietį, gyvenantį Lietuvos Respublikoje arba užsienio valstybėje, nagrinėja Vilniaus apygardos teismas.

3. Prašymas įvaikinti nagrinėjamas ypatingosios teisenos tvarka. Įsiteisėjusį teismo sprendimą teismas per tris darbo dienas išsiunčia civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai vaiko gimimą.

3.221 straipsnis. Įvaikinimo konfidencialumas

1. Įvaikinimo bylą teismas nagrinėja uždarame teismo posėdyje.

2. Be įtėvių sutikimo, kol vaikas sulaukia pilnametystės, negali būti atskleisti duomenys apie įvaikinimą.

3. Vaikui nuo keturiolikos metų, taip pat buvusiems vaiko artimiesiems giminaičiams pagal kilmę ar kitiems asmenims teismo, nagrinėjusio įvaikinimo bylą, leidimu gali būti suteikta informacija apie įvaikinimą, jei ši informacija reikalinga dėl vaiko, jo artimojo giminaičio ar kitų asmenų sveikatos ar kitų svarbių priežasčių.

3.222 straipsnis. Vaiko perkėlimas į šeimą iki įvaikinimo

1. Būsimiems įtėviams valstybinės įvaikinimo institucijos prašymu ar savo iniciatyva teismas iki įvaikinimo gali nustatyti nuo šešių iki dvylikos mėnesių bandomąjį laiką ir perkelti vaiką gyventi, auklėti ir išlaikyti į būsimųjų įtėvių šeimą. Jei priimama nutartis perkelti vaiką į šeimą, įvaikinimo bylos nagrinėjimas sustabdomas.

2. Bandomasis laikas gali būti skiriamas atsižvelgiant į būsimų įtėvių ir vaiko psichologinį pasirengimą įvaikinti, būsimų įtėvių ir įvaikio bendravimo trukmę iki prašymo įvaikinti ir kitas aplinkybes, dėl kurių gali kilti abejonių, ar vaikas pritaps įvaikintojų šeimoje.

3. Teismo nutartimi vaiką perkėlus į šeimą iki įvaikinimo, vaiko ir būsimų įvaikintojų tarpusavio teisės ir pareigos, išskyrus paveldėjimo, prilyginamos vaikų ir tėvų pagal kilmę tarpusavio teisėms bei pareigoms.

4. Įvaikinę vaiką, įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo nutarties perkelti vaiką į šeimą įsiteisėjimo. Teismas tai pažymi teismo sprendime.

3.223 straipsnis. Pirmenybė įvaikinti

1. Jeigu įvaikinti tą patį vaiką nori keli asmenys, pirmenybė suteikiama tokia eile:

1) asmenims, įvaikinantiems savo sutuoktinio vaikus ir įvaikius;

2) giminaičiams;

3) asmenims, įvaikinantiems seseris ir brolius kartu;

4) sutuoktiniams.

2. Jei įvaikinti vaiką pareiškia norą keli tos pačios eilės asmenys, įsivaikina tas, kuris pirmas įtrauktas į apskaitą įvaikinti.

3.224 straipsnis. Įvaikinimas užsienio valstybės piliečiui

1. Užsienio valstybės piliečiui, įvaikinančiam vaiką, taikomos šio kodekso 3.209–3.221 straipsniuose nustatytos taisyklės.

2. Be šio kodekso 3.209–3.221 straipsniuose nustatytų taisyklių, įvaikinimas užsienio valstybės piliečiams galimas, jeigu:

1) per šešis mėnesius nuo vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų sąrašą nėra Lietuvos Respublikos piliečių prašymų įvaikinti ar globoti vaiką;

2) vaiko, auklėjamo ir išlaikomo šeimoje ar šeimynoje, šeimos ar šeimynos tėvai duoda teismui rašytinį sutikimą įvaikinti;

3) vaiko globėjas (rūpintojas) duoda teismui rašytinį sutikimą įvaikinti.

3. Teismas turi teisę vaiko interesais priimti sprendimą įvaikinti be šeimos, šeimynos tėvų, globėjo (rūpintojo) sutikimo.

4. Kai vaikas įvaikinamas kitoje valstybėje, turi būti imamasi visų reikiamų priemonių, kad vaiko įkurdinimas kitoje valstybėje neleistų su tuo susijusiems asmenims gauti nepateisinamos materialinės naudos.

5. Sprendžiant klausimą dėl vaiko įvaikinimo užsienio valstybės piliečiui, privalo būti atsižvelgta į vaiko auklėjimo paveldimumą, etninę kilmę, religinę ir kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą, taip pat ar valstybės, į kurią vaikas įvaikinamas, teisė atitinka 1993 m. gegužės 29 d. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje, reikalavimus.

3.225 straipsnis. Įvaikinimo, atlikto užsienyje, pripažinimas

Įvaikinimas, atliktas užsienyje, pripažįstamas tarptautinių sutarčių ir šio kodekso pirmosios knygos normų nustatyta tvarka ir sąlygomis.

3.226 straipsnis. Vaikų, užsienio valstybės piliečių, įvaikinimas

1. Vaikai – užsienio valstybės piliečiai, gyvenantys Lietuvos Respublikoje –įvaikinami šio skyriaus nustatyta tvarka, jeigu tarptautinėje sutartyje arba susitarime su atitinkama užsienio valstybe ir Lietuvos Respublika nėra nustatyta kitokia jų įvaikinimo tvarka.

2. Užsienio valstybių piliečių prašymus įvaikinti vaikus nagrinėja Vilniaus apygardos teismas.

XIV SKYRIUS
ĮVAIKINIMO TEISINĖS PASEKMĖS

3.227 straipsnis. Įvaikinimo pasekmės

1. Įvaikinimu panaikinamos tėvų ir vaikų bei jų giminaičių pagal kilmę tarpusavio asmeninės ir turtinės teisės bei pareigos ir sukuriamos įtėviams bei jų giminaičiams ir įvaikiams bei jų palikuonims tarpusavio asmeninės ir turtinės teisės bei pareigos kaip giminaičiams pagal kilmę.

2. Įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo teismo sprendimo įvaikinti įsiteisėjimo, išskyrus šio kodekso 3.222 straipsnio 4 dalyje numatytą išimtį.

3.228 straipsnis. Įvaikio vardas ir pavardė

1. Teismo sprendimu įvaikintam vaikui suteikiama įtėvių pavardė ir gali būti pakeičiamas vaiko vardas, jeigu vardą pakeisti sutinka vaikas, galintis išreikšti savo nuomonę.

2. Įtėvių ir įvaikio, galinčio išreikšti savo nuomonę, prašymu vaikui gali būti paliekama buvusi pavardė pagal kilmę.

3. Kai dėl įvaikio pavardės ar vardo nesutaria įtėviai tarp savęs ar su vaiku, pavardės ar vardo pakeitimo klausimą išsprendžia teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus.

VI DALIS
KITŲ ŠEIMOS NARIŲ TEISĖS IR PAREIGOS

XV SKYRIUS
BENDRAS GYVENIMAS NEĮREGISTRAVUS SANTUOKOS

3.229 straipsnis. Taikymo ribos

Šio skyriaus normos nustato turtinius santykius tarp vyro ir moters, kurie, įregistravę savo partnerystę įstatymų nustatyta tvarka, bendrai gyvena ne mažiau kaip vienerius metus neįregistravę santuokos (sugyventiniai), turėdami tikslą sukurti šeiminius santykius.

3.230 straipsnis. Turtas, kurio teisinį režimą nustato šio skyriaus normos

1. Šio skyriaus normos nustato šiame straipsnyje numatyto turto teisinį režimą, jeigu sugyventiniai šį turtą bendrai įgijo ir bendrai naudoja.

2. Sugyventinių bendrai naudojamu turtu pripažįstama:

1) bendrai įgytas gyvenamasis namas ar butas, kurį sugyventiniai naudoja bendrai gyvendami;

2) vieno iš sutuoktinių nuomos, uzufrukto teisė ar kitokia teisė naudotis gyvenamuoju namu ar butu, kurį sugyventiniai naudoja bendrai gyvendami;

3) bendrai įgytas nekilnojamasis daiktas, susijęs su bendram gyvenimui naudojamu gyvenamuoju namu ar butu, jeigu šis nekilnojamasis daiktas sugyventinių bendrai naudojamas;

4) baldai ir kiti namų apyvokos daiktai, kuriuos sugyventiniai bendrai įgyja ir naudoja, išskyrus daiktus, kuriuos sugyventiniai individualiai naudoja.

3. Šio skyriaus normos netaikomos turtui, kurį sugyventiniai naudoja rekreacijai (sodas, vasarnamis ir pan.).

3.231 straipsnis. Sugyventinių bendrai naudojamo turto teisinis režimas

1. Jeigu šio kodekso 3.230 straipsnyje nurodyti nekilnojamieji daiktai ar teisės į jį įregistruoti vieno sugyventinio vardu, abu sugyventiniai bendru prašymu gali nurodyti atitinkamam viešam registrui įrašyti reikiamą įrašą apie tai, kad šiuos daiktus ar teises į juos abu

sugyventiniai bendrai naudoja. Tokiame prašyme esančių sugyventinių parašų tikrumą turi patvirtinti notaras.

2. Sugyventiniai turi teisę sudaryti notarine tvarka sutartį, kurioje jie nustato bendrai įgyto ir naudojamo turto padalijimo klausimus pasibaigus jų bendram gyvenimui. Tokiai sutarčiai *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso 3.101–3.108 straipsnių nuostatos.

3.232 straipsnis. Bendrai įgyto ir naudojamo turto padalijimas

Visas turtas, kurį sugyventiniai įgijo bendrai gyvendami ar naudojo bendrai, gali būti padalytas vieno sugyventinio reikalavimu teismo tvarka, pasibaigus jų bendram gyvenimui arba vienam mirus, jeigu sugyventiniai nebuvo sudarę notarine tvarka patvirtintos sutarties dėl turto padalijimo.

3.233 straipsnis. Teisės disponuoti bendrai naudojamu turtu apribojimai

1. Sugyventinis be kito sugyventinio rašytinio sutikimo neturi teisės parduoti, dovanoti ar kitokiu būdu perleisti, išnuomoti, įkeisti jų bendrai įgytą ir naudojamą turtą ar kitaip suvaržyti teises į jį.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, jeigu sugyventinis negali duoti tokio sutikimo dėl savo neveiksnumo arba jo sutikimo neįmanoma gauti dėl kitokių svarbių priežasčių. Tokiu atveju leidimą sudaryti sandorį kito sugyventinio prašymu gali duoti teismas.

3. Sandoriai, kurie buvo sudaryti pažeidus šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytas taisykles, gali būti pripažinti negaliojančiais pagal sutikimo nedavusio sugyventinio ieškinį, išskyrus atvejus, kai trečiasis asmuo, kuriam turtas perleistas, įkeistas ar išnuomotas, buvo sąžiningas. Pareikšti ieškinį pripažinti sandorį negaliojančiu sugyventinis turi teisę per vienerius metus nuo tos dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie tokį sandorį.

3.234 straipsnis. Bendrai naudojamo turto padalijimo tvarka

1. Kad padalytų bendrai sugyventinių įgytą ir naudojamą turtą šio kodekso 3.232 straipsnyje nurodytais atvejais, teismas nustato sugyventinių bendrai įgytą ir naudojamą turtą ir kiekvieno jų atskirą turtą. Kai nustatomas sugyventinių bendrai įgytas ir naudojamas turtas, atimamos sutuoktinių bendros skolos, kurias sugyventiniai turėjo pasibaigus jų bendram gyvenimui.

2. Likęs bendrai įgytas ir naudojamas turtas, atskaičiavus sugyventinių bendras skolas, padalijamas tarp jų lygiomis dalimis, išskyrus šio straipsnio numatytas išimtis.

3. Nuo lygių dalių principo teismas turi teisę nukrypti, jeigu, atsižvelgiant į sugyventinių nepilnamečių vaikų interesus, sugyventinių bendro gyvenimo trukmę, jų amžių, sveikatą, turtinę padėtį, asmeninį indėlį į bendro turto sukaupimą bei kitas svarbias aplinkybes, būtų teisinga ir protinga vienam sugyventiniui priteisti didesnę turto dalį.

4. Gyvenamasis namas ar butas gali būti paliktas sugyventiniui, kuriam, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą, turtinę padėtį, jo nepilnamečių vaikų interesus bei kitas svarbias aplinkybes, jis yra reikalingesnis. Tokiu atveju šio sugyventinio kito turto dalis mažinama. Jeigu gyvenamojo namo ar buto vertė viršijo sugyventinio, kuriam jie priteisti, dalį, jis turi išmokėti kitam sugyventiniui kompensaciją pinigais.

5. Gyvenamasis namas ar butas, kuris priklausė nuosavybės teise vienam sugyventiniui prieš prasidedant jų bendram gyvenimui, gali būti paliktas uzufrukto teise kitam, jeigu šis sugyventinis turi bendrų nepilnamečių vaikų arba dėl savo sveikatos, amžiaus ar dėl kitokių svarbių aplinkybių neturi savo gyvenamosios patalpos.

6. Kitas turtas, nenumatytas šio kodekso 3.230 straipsnyje, kuris buvo įgytas ar prižiūrimas panaudojant abiejų sugyventinių lėšas, dalijamas pagal bendrosios dalinės nuosavybės taisykles.

3.235 straipsnis. Teisė naudotis gyvenamąja patalpa

1. Teismas, atsižvelgdamas į bendro gyvenimo trukmę, sugyventinių nepilnamečių vaikų interesus, sugyventinių amžių, sveikatą, turtinę padėtį bei kitas svarbias aplinkybes, turi teisę palikti naudotis nuomojama gyvenamąja patalpa tam sugyventiniui, kuriam ta gyvenamoji patalpa reikalingesnė.

2. Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali įpareigoti sugyventinį, kuriam palikta teisė naudotis nuomojama gyvenamąja patalpa, išmokėti kitam sugyventiniui piniginę kompensaciją, susijusią su kitos gyvenamosios patalpos ieškojimo ir persikėlimo išlaidomis.

XVI SKYRIUS
KITŲ ŠEIMOS NARIŲ TARPUSAVIO IŠLAIKYMO PAREIGOS

3.236 straipsnis. Pilnamečio brolio (sesers) pareiga išlaikyti nepilnametį brolį (seserį)

1. Pilnametis brolis (sesuo), turintis galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingą nepilnametį brolį (seserį), neturintį tėvų arba negalintį gauti jų išlaikymo.

2. Išlaikymo tvarkai *mutatis mutandis* taikomos šios knygos XII skyriaus antrojo skirsnio normos.

3.237 straipsnis. Vaikaičių ir senelių tarpusavio išlaikymas

1. Pilnamečiai vaikaičiai, turinys galimybę, privalo išlaikyti savo nedarbingus ir paramos reikalingus senelius.

2. Seneliai, turintys galimybę, privalo išlaikyti paramos reikalingus savo nepilnamečius vaikaičius, neturinčius tėvų arba negalinčius gauti jų išlaikymo.

3. Išlaikymo tvarkai *mutatis mutandis* taikomos šios knygos XII skyriaus antrojo skirsnio normos.

VII DALIS
GLOBA IR RŪPYBA

XVII SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

3.238 straipsnis. Globa

1. Globa yra nustatoma siekiant įgyvendinti, apsaugoti ir apginti neveiksnaus fizinio asmens teises ir interesus.

2. Asmens globa apima ir jo turto globą, tačiau prireikus turtui valdyti ir tvarkyti gali būti paskirtas turto administratorius.

3.239 straipsnis. Rūpyba

1. Rūpyba yra nustatoma siekiant apsaugoti ir apginti ribotai veiksnaus fizinio asmens teises ir interesus.

2. Asmens rūpyba apima ir jo turto rūpybą, tačiau prireikus turtui valdyti ir tvarkyti gali būti paskirtas turto administratorius.

3.240 straipsnis. Globėjo ir rūpintojo teisinė padėtis

1. Globėjas ir rūpintojas yra savo globotinių atstovai pagal įstatymą ir gina neveiksnių ar ribotai veiksnių asmenų teises ir interesus be specialaus pavedimo.

2. Globėjas turi teisę sudaryti atstovaujamo neveiksnaus asmens vardu ir interesais visus būtinus sandorius.

3. Rūpintojas duoda sutikimą ribotai veiksniam asmeniui sudaryti sandorį, kurio šis negali sudaryti savarankiškai, taip pat padeda ribotai veiksniam asmeniui įgyvendinti kitas jo teises ar įvykdyti pareigas bei saugo jo teises ir teisėtus interesus nuo trečiųjų asmenų piktnaudžiavimo.

3.241 straipsnis. Globos ir rūpybos institucijos

1. Globos ir rūpybos institucijos yra savivaldybių ar apskričių institucijos, kurios prižiūri ir kontroliuoja globėjų ir rūpintojų veiklą.

2. Asmenų, teismo pripažintų neveiksniais ar ribotai veiksniais, esančių gydymo, auklėjimo ar globos (rūpybos) institucijose, globos ir rūpybos funkcijas atlieka atitinkama gydymo, auklėjimo ar globos (rūpybos) institucija tik tol, kol paskiriamas nuolatinis globėjas ar rūpintojas.

3. Nepilnamečių globos ir rūpybos institucijos yra valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija bei kitos šioje knygoje numatytos institucijos.

3.242 straipsnis. Globėjo ir rūpintojo paskyrimas

1. Teismas, pripažinęs asmenį neveiksniu ar ribotai veiksniu, privalo nedelsdamas paskirti šio asmens globėją ar rūpintoją.

2. Nepilnamečio globėjas ar rūpintojas skiriamas šios knygos XVIII skyriaus normų nustatyta tvarka.

3. Globėju ar rūpintoju gali būti skiriamas tik veiksnus fizinis asmuo ir tik tuo atveju, kai yra jo rašytinis sutikimas. Skiriant asmenį globėju ar rūpintoju, turi būti atsižvelgiama į jo moralines ir kitokias savybes, jo galimybę įgyvendinti globėjo ar rūpintojo funkcijas, jo santykius su asmeniu, kuriam nustatoma globa ar rūpyba, į globėjo ar rūpintojo pageidavimą bei kitas turinčias reikšmės aplinkybes.

4. Šio straipsnio normos netaikomos, jeigu globėju ar rūpintoju yra paskirta atitinkama gydymo, auklėjimo ar globos (rūpybos) institucija, kurioje yra neveiksnus ar ribotai veiksnus asmuo.

3.243 straipsnis. Globėjo ir rūpintojo pareigų atlikimas

1. Globėjas, kuris yra globotinio tėvas, motina ar kitas artimasis giminaitis, pareigas atlieka neatlygintinai. Kitais atvejais globėjas turi teisę į savo patirtų būtinų išlaidų, susijusių su globėjo pareigomis, atlyginimą iš neveiksnaus asmens turto. Šių išlaidų dydį bei jų atlyginimo tvarką nustato teismas pagal globėjo prašymą.

2. Rūpintojas, kuris yra ribotai veiksnaus asmens tėvas, motina ar kitas artimasis giminaitis, visais atvejais pareigas atlieka neatlygintinai. Kitais atvejais rūpintojas turi teisę į savo patirtų būtinų išlaidų, susijusių su rūpintojo pareigomis, atlyginimą iš ribotai veiksnaus asmens turto. Šių išlaidų dydį bei jų atlyginimo tvarką nustato teismas pagal rūpintojo prašymą.

3. Šis straipsnis netaikomas tais atvejais, kai globėjo ar rūpintojo funkcijas atlieka gydymo, auklėjimo ar globos (rūpybos) institucija.

4. Nepilnamečių asmenų globėjai ir rūpintojai turi gyventi kartu su nepilnamečiu. Nepilnamečio, sulaukusio šešiolikos metų, rūpintojas gali gyventi skyrium, jeigu dėl to sutikimą davė valstybinė vaikų teisių apsaugos institucija.

5. Globėjai ir rūpintojai privalo informuoti globos (rūpybos) instituciją apie savo gyvenamosios vietos pasikeitimą.

6. Jeigu išnyksta aplinkybės, dėl kurių asmuo buvo pripažintas neveiksniu ar ribotai veiksniu, asmens globėjas ar rūpintojas turi kreiptis į teismą dėl globos ar rūpybos panaikinimo. Dėl globos ar rūpybos panaikinimo teisę kreiptis į teismą taip pat turi globos ir rūpybos institucijos ir prokuroras.

3.244 straipsnis. Neveiksnaus ar ribotai veiksnaus asmens turto ir pajamų naudojimas

1. Neveiksnaus ar ribotai veiksnaus asmens turtą ir jo duodamas pajamas globėjas ar rūpintojas turi naudoti išimtinai neveiksnaus ar ribotai veiksnaus asmens interesais.

2. Sandoriams, kurių suma didesnė nei penki tūkstančiai litų, sudaryti yra reikalingas išankstinis teismo leidimas.

3. Visais atvejais yra reikalingas išankstinis teismo leidimas, jeigu globėjas nori parduoti, dovanoti ar kitokiu būdu perleisti globotinio nekilnojamąjį daiktą ar daiktines teises, jį išnuomoti, perduoti neatlygintinai naudotis, įkeisti ar kitokiu būdu suvaržyti teises į nekilnojamąjį daiktą ar daiktines teises, taip pat sudaryti bet kokį kitą sandorį, jeigu dėl šio sandorio globotinio turtas sumažėtų ar būtų perleistos ar suvaržytos globotinio daiktinės teisės. Šios taisyklės taip pat taikomos ir tais atvejais, kai rūpintojas ketina duoti sutikimą ribotai veiksniam asmeniui sudaryti analogišką sandorį.

4. Globėjas, rūpintojas, jų artimieji giminaičiai negali sudaryti sandorių su globotiniu ar rūpintiniu, išskyrus atvejus, kai turtas globotiniui ar rūpintiniui yra dovanojamas ar perduodamas neatlygintinai naudotis, jeigu tai atitinka globotinio ar rūpintinio interesus.

3.245 straipsnis. Neveiksnaus ar ribotai veiksnaus asmens turto administravimas

1. Tais atvejais, kai neveiksnus ar ribotai veiksnus asmuo turi nekilnojamųjų ar kilnojamųjų daiktų, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra (įmonė, žemė, pastatas ir kt.), teismas savo nutartimi paskiria turto administratorių. Turto administratoriumi gali būti skiriamas globėjas (rūpintojas) arba kitas asmuo. Turto administratoriui yra taikomi šio kodekso normų nustatyti globėjo ir rūpintojo veiksmų apribojimai.

2. Administratoriaus įgaliojimai pasibaigia panaikinus globą arba rūpybą, taip pat teismo nutartimi jį nušalinus ar jį pakeitus kitu asmeniu.

3.246 straipsnis. Globėjo ir rūpintojo atleidimas nuo pareigų atlikimo

1. Nepilnamečio globėjas ar rūpintojas gali būti teismo nutartimi atleistas nuo globėjo ar rūpintojo pareigų, jeigu nepilnametis grąžinamas tėvams arba įtėviams.

2. Globėjas ar rūpintojas gali būti teismo nutartimi atleistas nuo pareigų atlikimo, jeigu jų negali atlikti dėl savo ar artimųjų giminaičių ligos, savo turtinės padėties pablogėjimo ar dėl kitų svarbių priežasčių.

3. Jeigu globėjas ar rūpintojas netinkamai atlieka pareigas, neužtikrina globotinio ar rūpintinio teisių ir interesų apsaugos, naudojasi savo teisėmis savanaudiškais tikslais, jie gali būti teismo nutartimi nušalinti nuo globėjo ar rūpintojo pareigų. Jeigu šiais globėjo ar rūpintojo veiksmais buvo padaryta žala neveiksniam ar ribotai veiksniam asmeniui, globėjas ar rūpintojas privalo ją atlyginti. Kreiptis į teismą dėl globėjo ar rūpintojo nušalinimo turi teisę globos (rūpybos) institucijos arba prokuroras.

3.247 straipsnis. Globos ir rūpybos pasibaigimas

1. Globa ir rūpyba pasibaigia įsiteisėjus teismo sprendimui pripažinti asmenį veiksniu ar panaikinti jo veiksnumo apribojimą.

2. Nepilnamečiui sulaukus keturiolikos metų, jo globa pasibaigia, jo globėjas tampa nepilnamečio rūpintoju be papildomo sprendimo.

3. Rūpyba taip pat pasibaigia nepilnamečiui sulaukus aštuoniolikos metų arba kai jis įgyja visišką veiksnumą iki aštuoniolikos metų kitais įstatymų nustatytais atvejais.

XVIII SKYRIUS
NEPILNAMEČIŲ GLOBA IR RŪPYBA

3.248 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) tikslas ir uždaviniai

1. Vaiko globos (rūpybos) tikslas – užtikrinti vaiko auklėjimą ir priežiūrą aplinkoje, kurioje jis galėtų saugiai tinkamai augti, vystytis ir tobulėti.

2. Vaiko globos (rūpybos) uždaviniai:

1) paskirti vaikui globėją (rūpintoją), kuris rūpintųsi, auklėtų, jam atstovautų ir gintų jo teises ir teisėtus interesus;

2) sudaryti vaikui gyvenimo sąlygas, kurios atitiktų jo amžių, sveikatą ir išsivystymą;

3) rengti vaiką savarankiškam gyvenimui šeimoje ir visuomenėje.

3.249 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) nustatymo principai

1. Vaiko globos (rūpybos) nustatymo principai:

1) vaiko interesų pirmumas;

2) pirmumo teisę tapti globėjais (rūpintojais) turi vaiko artimieji giminaičiai, jeigu tai atitinka vaiko interesus;

3) vaiko globa (rūpyba) šeimoje;

4) brolių ir seserų neišskyrimas, išskyrus atvejus, kai tai pažeidžia vaiko interesus.

2. Nustatant ir naikinant vaiko globą (rūpybą), skiriant globėją (rūpintoją), vaikui, galinčiam išreikšti savo nuomonę, suteikiama galimybė būti išklausytam ir jo nuomonė yra svarbi priimant sprendimus.

3.250 straipsnis. Vaikų, kuriems reikalinga globa (rūpyba), nustatymas ir apskaita

1. Mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros, policijos ir kitokių institucijų darbuotojai, taip pat kiti asmenys, turintys duomenų apie nepilnamečius, likusius be tėvų globos, taip pat apie būtinumą ginti nepilnamečių teises ir interesus (žiaurus tėvų elgesys su vaikais, tėvų liga, mirtis,

išvykimas ar dingimas, tėvų atsisakymas atsiimti vaikus iš mokymo, auklėjimo ar gydymo įstaigų ir t. t.), privalo apie tai nedelsdami informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją pagal vaiko ar savo gyvenamąją vietą.

2. Vaikus, kuriems reikalinga globa (rūpyba), nustato ir tokių vaikų apskaitą tvarko ir užtikrina valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija. Ši institucija, gavusi informaciją apie vaiką, kuriam reikalinga globa (rūpyba), privalo užtikrinti laikinosios globos (rūpybos) jam paskyrimą per tris dienas.

3. Šio straipsnio 1 dalyje numatytų institucijų vadovai ir kitokie pareigūnai už melagingos informacijos suteikimą, vaiko, kuriam reikalinga globa (rūpyba), slėpimą, kliudymą jam nustatyti globą (rūpybą) ar kitokius vaiko teisių ir interesų pažeidimus atsako įstatymų nustatyta tvarka.

3.251 straipsnis. Globos ir rūpybos nustatymas

1. Globa nustatoma vaikams, kurie neturi keturiolikos metų.
2. Rūpyba nustatoma vaikams, sulaukusiems keturiolikos metų.

3.252 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) rūšys ir formos

1. Vaiko globos (rūpybos) rūšys:
1) laikinoji globa (rūpyba);
2) nuolatinė globa (rūpyba).
2. Vaiko globos (rūpybos) formos:
1) globa (rūpyba) šeimoje;
2) globa (rūpyba) šeimynoje;
3) globa (rūpyba) vaikų globos institucijoje.

3.253 straipsnis. Vaiko laikinoji globa (rūpyba)

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) – laikinai be tėvų globos likusio vaiko priežiūra, auklėjimas, jo teisių ir teisėtų interesų atstovavimas bei gynimas šeimoje, šeimynoje ar institucijoje. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) tikslas – grąžinti vaiką į šeimą.

3.254 straipsnis. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymo pagrindai

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma, kai vaiko:

1) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų yra dingę ir jų ieškoma (kol teismas tėvus pripažins nežinia kur esančiais arba paskelbs mirusiais);

2) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų laikinai negali rūpintis vaiku dėl abiejų tėvų ar vieno iš jų ligos, suėmimo, bausmės atlikimo ar kitų svarbių priežasčių;

3) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nesirūpina, nesidomi vaiku, jo neprižiūri, netinkamai auklėja, naudoja fizinį ar psichinį smurtą, ir dėl to kyla pavojus vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi ir saugumui (kol teismo tvarka vaikas bus atskirtas nuo tėvų).

3.255 straipsnis. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) pabaiga

Vaiko laikinoji globa (rūpyba) baigiasi, kai vaikas:
1) grąžinamas tėvams;
2) sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;
3) nustatoma nuolatinė globa (rūpyba);
4) įvaikinamas;
5) susituokia.

3.256 straipsnis. Vaiko nuolatinė globa (rūpyba)

Nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma be tėvų globos likusiems vaikams, kurie esamomis sąlygomis negali grįžti į savo šeimą, ir jų priežiūra, auklėjimas, teisių bei teisėtų interesų atstovavimas ir gynimas pavedamas kitai šeimai, šeimynai ar vaikų globos (rūpybos) institucijai.

3.257 straipsnis. Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymas

Vaikui nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma, kai vaiko:
1) abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų yra miręs;

2) abu tėvai arba turėtas vienintelis iš tėvų teismo paskelbti mirusiais arba pripažinti nežinia kur esančiais;

3) vaikas įstatymų nustatyta tvarka atskirtas nuo tėvų;

4) tėvystės ar artimos giminystės ryšiai nuo vaiko radimo dienos nenustatyti per tris mėnesius;

5) tėvai arba turimas vienintelis iš tėvų nustatyta tvarka pripažinti neveiksniais.

3.258 straipsnis. Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) pabaiga

Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) baigiasi, kai vaikas:

1) sulaukia pilnametystės arba emancipuojamas;

2) grąžinamas tėvams;

3) įvaikinamas;

4) susituokia.

3.259 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje

1. Vaiko globa (rūpyba) šeimoje – ne daugiau kaip penkių vaikų globa (bendras vaikų skaičius šeimoje su savais vaikais – ne daugiau kaip penki vaikai) natūralioje šeimos aplinkoje.

2. Bendras vaikų skaičius gali būti didesnis, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, kai neišskiriami broliai ir seserys.

3. Skiriant vaiko globėją, pirmumas teikiamas vaiko artimiesiems giminaičiams, jeigu šie turi tinkamas buities sąlygas ir nėra asmenys ar asmenų grupė, išvardyti šio kodekso 3.269 straipsnyje.

3.260 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) šeimynoje

1. Vaiko globa (rūpyba) šeimynoje – globos forma, kai juridinis asmuo (šeimyna) globoja šešis ir daugiau vaikų (bendras vaikų skaičius šeimynoje su savais vaikais – ne daugiau kaip dvylika vaikų) šeimos aplinkoje.

2. Bendras vaikų skaičius gali būti didesnis, nei nurodyta šio straipsnio 1 dalyje, kai neišskiriami broliai ir seserys, arba mažesnis, jeigu yra globojamas neįgalus vaikas.

3. Vaiko globą (rūpybą) šeimynoje nustato įstatymai, Vyriausybės patvirtinti šeimynų nuostatai, kiti teisės aktai.

4. Vaiko globėjo (rūpintojo), įsteigusio šeimyną, darbo užmokestis ir kitos darbo apmokėjimo sąlygos nustatomos vadovaujantis įstatymais, Vyriausybės nutarimais bei kitais teisės aktais.

3.261 straipsnis. Vaiko globa (rūpyba) valstybinėse ir nevyriausybinėse globos institucijose

1. Likęs be tėvų globos vaikas apgyvendinamas valstybinėje arba nevyriausybinėje vaikų globos institucijoje, kai nėra galimybės jo globoti šeimoje arba šeimynoje.

2. Vaiko globą (rūpybą) institucijose nustato įstatymai ir kiti teisės aktai.

3.262 straipsnis. Vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymas

1. Vaiko laikinoji globa (rūpyba) nustatoma nuo prašymo įregistravimo dienos rajono (miesto) savivaldybėje jos valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą.

2. Vaikų laikinoji globa (rūpyba) organizuojama pagal vaikų laikinosios globos (rūpybos) nuostatus, kuriuos tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota valstybės institucija.

3.263 straipsnis. Vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymas

Vaiko nuolatinė globa (rūpyba) nustatoma teismo nutartimi pagal rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos arba prokuroro pareiškimą.

3.264 straipsnis. Vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimas

1. Jeigu nustatoma vaiko laikinoji globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) sprendimu (potvarkiu) pagal to rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos teikimą. Rekomendacijas dėl globėjo skyrimo

valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai gali pateikti valstybinės ir nevalstybinės organizacijos, susijusios su vaiko teisių apsauga.

2. Rajono (miesto) savivaldybės valdybos (mero) sprendime (potvarkyje) dėl vaiko globėjo skyrimo nurodoma: institucijos, priėmusios sprendimą, pavadinimas, sprendimo priėmimo data, vaiko globos rūšis, vaiko globėjas, globojamas vaikas, vaiko globos vieta, institucija, atsakinga už globojamam vaikui nuosavybės teise priklausančio turto apsaugą, kitos svarbios aplinkybės, turinčios reikšmės vaiko globai ir jos nustatymui.

3. Jeigu nustatoma vaiko nuolatinė globa (rūpyba), vaiko globėjas (rūpintojas) skiriamas teismo nutartimi pagal rajono (miesto) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos pareiškimą.

4. Kai steigiama vaiko globa (rūpyba), atsižvelgiama į mirusių vaiko tėvų (įtėvių) testamente pareikštą valią dėl vaiko globėjo (rūpintojo) skyrimo, jei tai neprieštarauja šio kodekso 3.269 straipsniui.

3.265 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) vieta

Vaiko globos (rūpybos) vieta gali būti:

1) globėjo (rūpintojo) gyvenamojoje vietoje;

2) vaiko gyvenamojoje vietoje;

3) vaikų globos institucijoje.

3.266 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) organizavimas

1. Vaiko globą (rūpybą) savo teritorijoje organizuoja rajono (miesto) savivaldybės vaiko teisių apsaugos institucija.

2. Organizuodama vaiko globą (rūpybą), rajono (miesto) valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija bendradarbiauja su kitomis vietos savivaldos ir nevyriausybinėmis institucijomis bei organizacijomis, susijusiomis su vaiko teisių apsauga.

3. Vaiko globos (rūpybos) organizavimo tvarką šios knygos pagrindu nustato Vyriausybės patvirtinti Vaiko globos organizavimo nuostatai.

3.267 straipsnis. Vaiko globos (rūpybos) priežiūra

1. Vaiko globą (rūpybą) šeimoje, šeimynoje, institucijoje prižiūri rajono (miesto) valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

2. Vykdydama vaiko globos (rūpybos) priežiūrą, rajono (miesto) valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija bendradarbiauja su kitomis institucijomis, susijusiomis su vaiko teisių apsauga.

3.268 straipsnis. Vaiko globėjo (rūpintojo) parinkimo tvarka

1. Vaiko globėjas (rūpintojas) parenkamas atsižvelgiant į jo asmenines savybes, sveikatos būklę, sugebėjimą būti globėju (rūpintoju), jo santykius su netekusiu tėvų globos vaiku bei vaiko interesus.

2. Asmuo, norintis tapti vaiko globėju (rūpintoju), rajono (miesto) valstybinei vaiko teisių apsaugos institucijai pateikia tokius dokumentus:

1) prašymą, kuriame nurodoma pageidaujamų globoti ir auklėti vaikų skaičius, jų amžius, globos rūšis;

2) Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos formos sveikatos pažymėjimą;

3) kartu gyvenančių vyresnių kaip šešiolikos metų asmenų rašytinį sutikimą.

3.269 straipsnis. Asmuo, kuris negali būti skiriamas vaiko globėju (rūpintoju)

Vaiko globėju (rūpintoju) negali būti skiriamas asmuo:

1) neturintis dvidešimt vienerių metų, išskyrus atvejus, kai globoti pageidauja artimasis giminaitis;

2) pripažintas neveiksniu arba ribotai veiksniu;

3) nuo kurio buvo atskirtas vaikas;

4) buvęs įtėviu (įmote), jeigu jo tėvų valdžia buvo apribota dėl to, kad įtėvis (įmotė) netinkamai atliko savo pareigas arba jis buvo atskirtas nuo vaiko;

5) jeigu anksčiau jo, kaip vaiko globėjo (rūpintojo), įgaliojimai buvo nutraukti šio kodekso 3.246 straipsnyje numatytais pagrindais;

6) teistas už tyčinius nusikaltimus;

7) sulaukęs šešiasdešimt penkerių metų arba vyresnis, išskyrus artimąjį giminaitį, jei jis nori laikinai globoti jaunesnį kaip dešimties metų vaiką;

8) sergantis chronišku alkoholizmu, narkomanija, psichinėmis ar kitomis ligomis, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija.

3.270 straipsnis. Pasirengimas vaiko globai (rūpybai)

Vaiko globėjo (rūpintojo) pasirengimą globoti (rūpintis) organizuoja ir koordinuoja rajonų (miestų) valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos, kitos šio darbo patirtį turinčios organizacijos ir institucijos.

3.271 straipsnis. Vaiko globėjo (rūpintojo) pareigos

Vaiko globėjas (rūpintojas) privalo:

1) užtikrinti vaiko fizinį ir psichinį saugumą;

2) rūpintis vaiko sveikata ir mokymusi;

3) auklėti vaiką;

4) spręsdamas klausimus, susijusius su vaiko interesais, bendradarbiauti su suinteresuotomis valstybės ir vietos savivaldos institucijomis;

5) netrukdyti vaikui bendrauti su tėvais, jei tai nekenkia vaiko interesams;

6) palaikyti ryšius su vaiko tėvais, informuoti vaiko tėvus ar artimuosius giminaičius, jeigu jie to pageidauja, apie vaiko vystymąsi, sveikatą, mokymąsi ir kitais svarbiais klausimais;

7) rūpintis vaiko laisvalaikiu, atsižvelgdamas į jo amžių, sveikatą, išsivystymą bei polinkius;

8) rengti vaiką savarankiškam gyvenimui ir darbui šeimoje, pilietinėje visuomenėje ir valstybėje.

3.272 straipsnis. Vaiko globėjo (rūpintojo) teisės

1. Vaiko globėjas (rūpintojas) yra vaiko atstovas pagal įstatymą ir gina jo teises ir teisėtus interesus.

2. Vaiko globėjas (rūpintojas) turi teisę teismo tvarka reikalauti grąžinti jam vaiką iš bet kurių asmenų, laikančių jį pas save neteisėtai.

3.273 straipsnis. Vaiko globėjo (rūpintojo) atsakomybė

1. Vaiko globėjas (rūpintojas) už vaiko padarytą žalą atsako įstatymų nustatyta tvarka.

2. Vaiko globėjas (rūpintojas) už savo pareigų nevykdymą ar netinkamą jų atlikimą atsako įstatymų nustatyta tvarka.

3.274 straipsnis. Globojamo vaiko išlaikymas

Globojamo vaiko šeimoje, šeimynoje ir nevyriausybinėje globos institucijoje išlaikymą reglamentuoja įstatymai.

3.275 straipsnis. Disponavimas globojamo vaiko gaunamomis pajamomis

Globojamam vaikui išlaikyti skirtomis lėšomis disponuoja vaiko globėjas (rūpintojas) ir tik vaiko interesais šio kodekso ketvirtosios knygos normų, reglamentuojančių turto administravimą, nustatyta tvarka.

3.276 straipsnis. Globojamo vaiko ir globėjo (rūpintojo) turtiniai santykiai

1. Globojamas vaikas neįgyja turtinių teisių į savo globėjo (rūpintojo) turtą.

2. Vaiko globėjas (rūpintojas) neįgyja turtinių teisių į globojamam vaikui nuosavybės teise priklausantį turtą.

XIX SKYRIUS
PILNAMEČIŲ ASMENŲ GLOBA IR RŪPYBA

3.277 straipsnis. Globos ir rūpybos nustatymas

1. Globa teismo sprendimu skiriama pilnamečiam asmeniui, kuris teismo pripažintas neveiksniu.

2. Rūpyba skiriama pilnamečiam asmeniui, kuris teismo sprendimu pripažintas ribotai veiksniu.

3.278 straipsnis. Globėjo ir rūpintojo veiklos kontrolė

1. Globos ir rūpybos institucijos privalo kontroliuoti, ar globėjas (rūpintojas) tinkamai atlieka savo pareigas.

2. Globėjo (rūpintojo) pareigas, susijusias su globotinio (rūpintinio) turto administravimu, nustato šio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios turto administravimą.

3.279 straipsnis. Veiksnaus asmens rūpyba

1. Veiksnaus fizinio asmens, kuris dėl savo sveikatos būklės negali savarankiškai įgyvendinti savo teisių ar atlikti pareigų, prašymu jam gali būti nustatyta rūpyba.

2. Veiksnaus asmens rūpintojas skiriamas teismo nutartimi pagal veiksnaus asmens prašymą arba globos (rūpybos) institucijos pareiškimą.

3. Rūpintojas gali būti paskirtas tik tuo atveju, kai yra rašytinis jo sutikimas. Veiksnus asmuo ir rūpintojas sudaro pavedimo arba turto perdavimo valdyti patikėjimo teise sutartį, kurioje nustatomos rūpintojo teisės ir pareigos, susijusios su veiksnaus asmens turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo.

4. Rūpyba panaikinama teismo nutartimi pagal veiksnaus asmens pareiškimą.

5. Šiame straipsnyje numatytais atvejais šio kodekso 3.244 straipsnis taikomas tiek, kiek tai neprieštarauja tarp rūpintojo ir veiksnaus asmens sudarytai sutarčiai.

VIII DALIS
CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ REGISTRAVIMAS

XX SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

3.280 straipsnis. Civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos ir jų kompetencija

1. Miestų ir rajonų civilinės metrikacijos įstaigos registruoja gimimą, tėvystės pripažinimą, tėvystės nustatymą, santuokos sudarymą, santuokos nutraukimą, įvaikinimą, vardo, pavardės, tautybės pakeitimą ir mirtį.

2. Miestų, kuriuose nėra civilinės metrikacijos įstaigų, seniūnijų (išskyrus savivaldybių centrų seniūnijas) seniūnai turi teisę registruoti mirtį.

3. Lietuvos Respublikos konsulinės įstaigos turi teisę registruoti Lietuvos Respublikos piliečių gimimą, santuoką ir mirtį.

3.281 straipsnis. Civilinės būklės aktų registravimo taisyklės

Civilinės būklės aktai registruojami, atkuriami, keičiami, papildomi ir ištaisomi, laikantis Civilinės metrikacijos taisyklių, kurias tvirtina teisingumo ministras.

3.282 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų kalba

Civilinės būklės aktų įrašai įrašomi lietuvių kalba. Vardas, pavardė ir vietovardžiai rašomi pagal lietuvių kalbos taisykles.

3.283 straipsnis. Draudimas įrašyti civilinės būklės aktų įrašus sau ir giminaičiams

Draudžiama įrašyti civilinės būklės aktų įrašus sau, savo sutuoktiniui, tėvams, vaikams, broliams ir seserims.

3.284 straipsnis. Dokumentai, pateikiami įrašant civilinės būklės aktų įrašus

Įrašant civilinės būklės aktų įrašus, turi būti pateikiami dokumentai, patvirtinantys pareiškėjų asmens tapatybę ir aktus, registruotinus civilinės metrikacijos įstaigose.

3.285 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų įrašymas

Kiekvienas įrašomas civilinės būklės akto įrašas turi būti perskaitomas pareiškėjams, jų ir aktą surašančio pareigūno pasirašomas ir patvirtinamas civilinės būklės aktus registruojančios įstaigos antspaudu. Apie gimimo, santuokos sudarymo, santuokos nutraukimo, pavardės, vardo, tautybės pakeitimo ir mirties įrašų įrašymą pareiškėjams išduodami atitinkami liudijimai.

3.286 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų nuginčijimo ir anuliavimo tvarka

1. Civilinės būklės aktų įrašai gali būti nuginčyti tik teismo tvarka.

2. Atkurtieji civilinės būklės aktų įrašai, kai surandami pirminiai įrašai, anuliuojami civilinės metrikacijos įstaigos vadovo sprendimu.

3.287 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų įrašymo teisėtumo priežiūra

Civilinės būklės aktų įrašų įrašymo civilinės metrikacijos įstaigose ir seniūnijose teisėtumą prižiūri Teisingumo ministerija jos nuostatuose nustatyta tvarka.

3.288 straipsnis. Valstybės rinkliava už civilinės būklės aktų registravimą

Civilinės metrikacijos įstaigose registruojant civilinės būklės aktus, taip pat ištaisant ir keičiant aktų įrašus, valstybės rinkliava imama įstatymų nustatyta tvarka.

XXI SKYRIUS
GIMIMO REGISTRAVIMAS

3.289 straipsnis. Gimimo registravimo tvarka

1. Gimimas registruojamas vaiko gimimo vietos arba tėvų ar vieno iš jų gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigoje.

2. Vaiko tėvų pageidavimu civilinės metrikacijos įstaiga sukuria iškilmingą gimimo registravimo aplinką.

3.290 straipsnis. Pareiškimas apie gimimą

1. Apie gimimą žodžiu arba raštu pareiškia tėvai ar vienas iš jų, o jeigu tėvai serga, yra mirę ar dėl kitų priežasčių negali to atlikti, pareiškia giminaičiai, kaimynai, medicinos įstaigos, kurioje motina pagimdė vaiką, administracija, taip pat valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

2. Rasto vaiko gimimas įregistruojamas jį radusio asmens arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos pareiškimu.

3.291 straipsnis. Terminai vaiko gimimui įregistruoti

1. Apie vaiko gimimą turi būti pareikšta ir vaiko gimimas turi būti įregistruotas per tris mėnesius nuo jo gimimo dienos, o jeigu vaikas gimė negyvas, – per tris paras nuo gimimo laiko.

2. Pareiškimas dėl rasto vaiko gimimo įregistravimo turi būti paduotas per tris paras nuo vaiko radimo laiko.

3.292 straipsnis. Gimimo įrašas

1. Gimimo įraše vaiko vardas, pavardė ir tautybė, taip pat duomenys apie jo tėvus įrašomi laikantis šio kodekso 3.139, 3.140, 3.166 ir 3.167 straipsniuose nustatytų taisyklių.

2. Jeigu vaiko tėvystė nenustatyta, duomenys apie tėvą neįrašomi.

3. Vaiko, kurio tėvai nežinomi, vardas ir pavardė įrašomi valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos nurodymu. Vaiko tautybė šiuo atveju neįrašoma.

4. Įregistravus vaiko gimimą, išduodamas gimimo liudijimas.

XXII SKYRIUS
TĖVYSTĖS PRIPAŽINIMO IR TĖVYSTĖS NUSTATYMO REGISTRAVIMAS

3.293 straipsnis. Tėvystės pripažinimo registravimas

1. Tėvystės pripažinimas registruojamas vaiko motinos gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigoje remiantis motinos ir tėvo prašymais dėl tėvystės pripažinimo. Jeigu tėvystė pripažįstama po to, kai vaiko gimimas buvo įregistruotas, tėvystės pripažinimas registruojamas vaiko gimimą įregistravusioje civilinės metrikacijos įstaigoje.

2. Šio kodekso 3.140 straipsnio 5 dalyje ir 3.144 straipsnyje numatytais atvejais tėvystės pripažinimas registruojamas pateikus teismo patvirtintą prašymą dėl tėvystės pripažinimo.

3.294 straipsnis. Tėvystės nustatymo registravimas

Tėvystės nustatymas registruojamas vaiko gimimą įregistravusioje civilinės metrikacijos įstaigoje remiantis teismo sprendimu nustatyti tėvystę.

3.295 straipsnis. Duomenų apie tėvą įrašas vaiko gimimo įraše

Civilinės metrikacijos įstaiga, remdamasi prašymu dėl tėvystės pripažinimo arba teismo sprendimu nustatyti tėvystę, įrašo į vaiko gimimo įrašą duomenis apie tėvą ir išduoda naują gimimo liudijimą.

XXIII SKYRIUS
ĮVAIKINIMO REGISTRAVIMAS

3.296 straipsnis. Įvaikinimo registravimo vieta

Įvaikinimas registruojamas civilinės metrikacijos įstaigoje, įregistravusioje vaiko gimimą, remiantis teismo sprendimu įvaikinti.

3.297 straipsnis. Duomenų įrašymas įvaikio gimimo įraše

1. Jeigu teismo sprendimu įvaikiui suteiktas kitas vardas ar įtėvių pavardė, šie duomenys jo gimimo įraše atitinkamai pakeičiami.

2. Įvaikio gimimo įraše jo tėvų duomenys pakeičiami duomenimis apie įtėvius.

3. Jeigu vaiką įvaikino vienas vyras arba viena moteris, antrojo iš vaiko tėvų duomenys išbraukiami ir nauji duomenys neįrašomi.

4. Pakeitus įvaikio gimimo įraše duomenis, išduodamas naujas jo gimimo liudijimas.

XXIV SKYRIUS
SANTUOKOS REGISTRAVIMAS

3.298 straipsnis. Santuokos registravimo vieta

Santuoka registruojama vieno iš susituokiančiųjų arba jų tėvų gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigose, taip pat Lietuvos Respublikos konsulinėse įstaigose.

3.299 straipsnis. Prašymas įregistruoti santuoką

1. Norintys susituokti asmeniškai paduoda nustatytos formos prašymą vieno iš jų arba jų tėvų gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigai savo pasirinkimu.

2. Prašyme jie turi patvirtinti, kad yra įvykdytos visos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose numatytos santuokos sudarymo sąlygos, taip pat nurodyti, kelintą kartą kiekvienas iš jų tuokiasi ir kiek turi vaikų.

3. Prašymas įregistruoti santuoką netenka galios, jeigu bent vienas asmenų, padavusių prašymą, nustatytu laiku neatvyksta įregistruoti santuokos arba prašymas atsiimamas.

3.300 straipsnis. Dokumentai, pateikiami kartu su prašymu įregistruoti santuoką

1. Norintys susituokti kartu su prašymu įregistruoti santuoką pateikia savo gimimo liudijimą ir pasą arba jį atstojantį dokumentą.

2. Ištuoktas asmuo pateikia taip pat ištuokos liudijimą.

3. Užsienio valstybių piliečiai, paduodami prašymus įregistruoti santuoką, privalo pateikti taip pat savo valstybės kompetentingos įstaigos išduotą dokumentą, patvirtinantį, kad santuokai nėra kliūčių.

3.301 straipsnis. Santuokos registravimo laikas

1. Santuoka registruojama praėjus ne mažiau kaip vienam mėnesiui nuo prašymo įregistruoti santuoką padavimo dienos.

2. Civilinės metrikacijos įstaigos vadovas norinčių susituokti prašymu ir tuo atveju, kai yra svarbių priežasčių, turi teisę leisti registruoti santuoką nepraėjus vienam mėnesiui nuo prašymo padavimo dienos.

3.302 straipsnis. Prašymo įregistruoti santuoką viešas skelbimas

1. Prašymo įregistruoti santuoką padavimo faktas skelbiamas viešai civilinės metrikacijos įstaigoje ne vėliau kaip dvi savaitės iki santuokos registravimo dienos.

2. Skelbime nurodoma ketinančių susituokti asmenų vardai, pavardės, gimimo data ir būsimos santuokos registravimo data.

3.303 straipsnis. Santuokos registravimas

1. Santuoka registruojama, kai dalyvauja ketinantys susituokti asmenys ir du liudytojai.

2. Civilinės metrikacijos įstaigos pareigūnas, prieš įregistruodamas santuoką, privalo dar kartą patikrinti, ar yra įvykdytos visos šio kodekso 3.12–3.17 straipsniuose numatytos santuokos sudarymo sąlygos.

3. Įrašius santuokos sudarymo įrašą, sutuoktiniams išduodamas santuokos liudijimas.

4. Santuoką sudariusių asmenų pasuose arba kituose jų asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose įrašoma apie santuokos įregistravimą ir nurodoma kito sutuoktinio vardas, pavardė ir gimimo metai, santuokos įregistravimo vieta ir data.

3.304 straipsnis. Bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka sudarytų santuokų apskaita

1. Atitinkamos religinės organizacijos įgaliotas asmuo privalo per dešimt dienų po santuokos sudarymo bažnyčios nustatyta tvarka pateikti santuokos sudarymo vietos civilinės metrikacijos įstaigai Teisingumo ministerijos nustatytos formos pranešimą apie santuokos įregistravimą bažnyčios (konfesijų) nustatyta tvarka.

2. Civilinės metrikacijos įstaiga, gavusi pranešimą apie santuokos sudarymą bažnyčios nustatyta tvarka, įrašo santuokos įrašą ir išduoda santuokos liudijimą pagal šio kodekso 3.303 straipsnio 2, 3 ir 4 dalyse nustatytas taisykles tuo atveju, jeigu yra laikytasi šio kodekso 3.12–3.17 straipsnių reikalavimų. Tokiu atveju santuoka laikoma sudaryta nuo jos įregistravimo bažnyčios nustatyta tvarka dienos.

3. Jeigu per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą pranešimas apie santuokos įregistravimą bažnyčios nustatyta tvarka civilinės metrikacijos įstaigai nepateikiamas, santuoka laikoma sudaryta nuo tos dienos, kai ji buvo įtraukta į apskaitą civilinės metrikacijos įstaigoje.

XXV SKYRIUS
SANTUOKOS NUTRAUKIMO REGISTRAVIMAS

3.305 straipsnis. Santuokos nutraukimo registravimo vieta

Santuokos nutraukimas registruojamas teismo, priėmusio sprendimą nutraukti santuoką, buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaigoje.

3.306 straipsnis. Santuokos nutraukimo registravimo tvarka

1. Civilinės metrikacijos įstaiga, gavusi teismo sprendimą nutraukti santuoką, įrašo santuokos nutraukimo įrašą, abiem buvusiems sutuoktiniams išduoda ištuokos liudijimus ir pažymi apie ištuoką jų pasuose ar kituose jų asmens tapatybę patvirtinančiuose dokumentuose.

2. Civilinės metrikacijos įstaiga, įregistravusi santuokos nutraukimą, išsiunčia civilinės metrikacijos įstaigai, įregistravusiai santuoką, nustatytos formos pranešimą, o pastaroji padaro pakeitimą santuokos sudarymo akto įraše.

XXVI SKYRIUS
VARDO, PAVARDĖS, TAUTYBĖS PAKEITIMO REGISTRAVIMAS

3.307 straipsnis. Vardo, pavardės, tautybės pakeitimo registravimo tvarka

Vardo, pavardės, tautybės pakeitimas registruojamas pareiškėjo gyvenamosios vietos civilinės metrikacijos įstaigoje Teisingumo ministerijos leidimu.

3.308 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašuose pakeitimų dėl vardo, pavardės, tautybės pakeitimo padarymas

Jeigu Teisingumo ministerija leido pakeisti vardą, pavardę, tautybę, civilinės metrikacijos įstaiga padaro atitinkamus pakeitimus gimimo, santuokos sudarymo, santuokos nutraukimo įrašuose ir išduoda vardo, pavardės, tautybės pakeitimo liudijimą bei naujus gimimo, santuokos, ištuokos liudijimus.

XXVII SKYRIUS
MIRTIES REGISTRAVIMAS

3.309 straipsnis. Mirties registravimo tvarka

1. Mirtis registruojama mirusiojo gyvenamosios vietos arba mirimo vietos vienoje iš įstaigų, nurodytų šio kodekso 3.280 straipsnyje, remiantis medicininiu mirties liudijimu.

2. Mirtis, remiantis teismo sprendimu paskelbti asmenį mirusiu ar nustačius asmens mirties faktą, registruojama sprendimą priėmusio teismo buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaigoje.

3.310 straipsnis. Pareiškimas apie mirtį

Mirtis registruojama mirusiojo giminaičių, jo kaimynų, gyvenamosios patalpos savininko pareiškimu, taip pat medicinos įstaigos, kurioje šis asmuo mirė, administracijos ar policijos komisariato pranešimu.

3.311 straipsnis. Terminas mirčiai įregistruoti

Apie mirtį turi būti pareikšta ir mirtis turi būti įregistruota ne vėliau kaip per tris paras nuo mirimo arba mirusiojo suradimo laiko.

3.312 straipsnis. Mirties įrašas

Registruodama mirtį, šio kodekso 3.280 straipsnyje nurodyta įstaiga įrašo mirties įrašą ir išduoda mirties liudijimą.

XXVIII SKYRIUS
CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ ĮRAŠŲ ATKŪRIMAS, PAPILDYMAS IR IŠTAISYMAS

3.313 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų atkūrimo, papildymo ir ištaisymo tvarka

1. Civilinės būklės aktų įrašus atkuria, papildo ir ištaiso, jeigu dėl to yra pakankamas pagrindas ir nėra suinteresuotų asmenų ginčo, civilinės metrikacijos įstaigos.

2. Jei tarp suinteresuotų asmenų iškyla ginčas, civilinės būklės aktų įrašai atkuriami, papildomi ir ištaisomi teismo sprendimu.

XXIX SKYRIUS
CIVILINĖS BŪKLĖS AKTŲ ĮRAŠŲ IR JŲ KEITIMO DOKUMENTŲ SAUGOJIMAS

3.314 straipsnis. Civilinės būklės aktų įrašų ir jų keitimo dokumentų saugojimo tvarka

Civilinės būklės aktų įrašų ir jų keitimo dokumentų saugojimo tvarką nustato Teisingumo ministerija kartu su Lietuvos archyvų departamentu.

KETVIRTOJI KNYGA
DAIKTINĖ TEISĖ

I DALIS
DAIKTAI

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.1 straipsnis. Daiktų sąvoka

Daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai.

4.2 straipsnis. Nekilnojamieji ir kilnojamieji daiktai

1. Nekilnojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurie yra nekilnojami pagal prigimtį ir pagal savo prigimtį kilnojami daiktai, kuriuos nekilnojamaisiais pripažįsta įstatymai.

2. Nekilnojamieji daiktai pagal prigimtį yra žemės sklypas ir su juo susiję daiktai, kurie negali būti perkeliami iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės.

3. Kilnojamieji daiktai pagal prigimtį yra daiktai, kurie iš vienos vietos į kitą gali būti perkelti nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės.

4. Kilnojamasis daiktas, įeinantis į nekilnojamąjį daiktą ir praradęs savo individualius požymius, yra nekilnojamojo daikto dalis.

5. Kilnojamasis daiktas, fiziškai pritvirtintas ar kitaip prijungtas prie nekilnojamojo daikto, taip pat įeinantis į jį, bet nepraradęs savo individualių požymių, nelaikomas nekilnojamojo daikto dalimi.

6. Laikinai atskirtos sudėtinės nekilnojamojo daikto dalys išsaugo savo, kaip nekilnojamojo daikto, savybes, jei tas dalis numatoma grąžinti atgal.

7. Nekilnojamiesiems pagal prigimtį daiktams nustatytos taisyklės gali būti taikomos kilnojamiesiems pagal prigimtį daiktams ir atvirkščiai, jeigu tai nustatyta įstatymo arba šalių susitarimu, kai susitarimas neprieštarauja įstatymams.

4.3 straipsnis. Pakeičiamieji ir nepakeičiamieji daiktai

1. Pakeičiamaisiais daiktais laikomi rūšies požymiais apibūdinti ir individualių požymių neturintys daiktai.

2. Nepakeičiamaisiais daiktais laikomi individualiais požymiais apibūdinti daiktai.

4.4 straipsnis. Individualiais ir rūšies požymiais apibūdinti daiktai

1. Individualiais požymiais apibūdintais laikomi daiktai, kurie vienu ar kitu būdu atskiriami nuo kitų vienarūšių daiktų.

2. Rūšies požymiais apibūdintais laikomi daiktai, kurie turi bendrus visai tai daiktų rūšiai požymius.

4.5 straipsnis. Suvartojamieji ir nesunaudojamieji daiktai

1. Suvartojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurie, panaudoti pagal paskirtį, iš karto sunaikinami, prarandami arba iš esmės pasikeičia.

2. Nesunaudojamaisiais daiktais laikomi daiktai, kurie, naudojami pagal paskirtį, ilgą laiką iš esmės nepakeičia savo vertės ir paskirties.

4.6 straipsnis. Dalieji ir nedalieji daiktai

1. Daliaisiais daiktais laikomi daiktai, kurių, fiziškai juos padalijus, nepasikeičia tikslinė paskirtis ir kiekviena dalis gali būti kaip savarankiškas daiktas.

2. Nedaliaisiais daiktais laikomi daiktai, kurių, fiziškai juos padalijus, pasikeičia tikslinė paskirtis, ir dalieji pagal prigimtį daiktai, kuriuos nedaliaisiais pripažįsta įstatymai.

3. Dalieji pagal prigimtį daiktai šalių susitarimu gali būti laikomi nedaliaisiais daiktais.

4.7 straipsnis. Išimti iš apyvartos, ribotai esantys apyvartoje ir neišimti iš apyvartos daiktai

1. Kiekvienas asmuo nuosavybės teise gali turėti bet kuriuos daiktus, jeigu tie daiktai neišimti iš apyvartos arba nėra ribotai esantys apyvartoje.

2. Išimti iš apyvartos yra tik išimtine valstybės nuosavybe esantys daiktai.

3. Ribotai esantys apyvartoje daiktai yra tam tikras savybes turintys daiktai, kurių apyvarta ribojama saugumo, sveikatos apsaugos ar kitų visuomenės poreikių.

4.8 straipsnis. Namų apyvokos daiktai

Namų apyvokos daiktais laikomi visi namų ūkyje naudojami kilnojamieji daiktai, baldai ir dekoracijos, išskyrus knygų rinkinius (bibliotekas), meno kūrinių ir kitas vertingas kolekcijas, taip pat mokslinės ar istorinės reikšmės daiktus.

4.9 straipsnis. Daiktinės teisės suvaržymai

1. Daiktinės teisės suvaržymais laikomi su daiktu susieti įsipareigojimai.

2. Daiktinės teisės suvaržymai kartu su daiktu perleidžiami naujajam daikto savininkui. Jeigu daiktinės teisės suvaržymai turi būti registruojami, kartu su daiktu perleidžiami tik įregistruoti suvaržymai. Įstatymų numatytais atvejais arba asmenų susitarimu daiktinės teisės suvaržymai kartu su daiktu gali būti perleidžiami ir kitam asmeniui.

3. Nekilnojamąjį daiktą padalijus arba sujungus su kitu nekilnojamuoju daiktu, viešame registre įregistruotos daiktinės teisės ir jų suvaržymai išlieka, jeigu įstatymas nenustato kitaip.

4.10 straipsnis. Daikto išlaidos

1. Daikto išlaidos skirstomos į įprastines ir ypatingąsias.

2. Įprastinėmis išlaidomis laikomos išlaidos, būtinos daikto saugumui užtikrinti arba daiktui išsaugoti nuo žūties ar aiškaus pablogėjimo.

3. Ypatingosiomis išlaidomis laikomos išlaidos, daromos tiek pačiam daiktui pagerinti, tiek ir gaunamoms iš daikto pajamoms padidinti.

4.11 straipsnis. Daiktų skirstymas pagal vertę

1. Daiktai pagal vertę skirstomi į įprastinę vertę turinčius daiktus, į ypatingą vertę turinčius daiktus ir į asmeniniais tikslais pagrįstą vertę turinčius daiktus.

2. Įprastinė daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią paprastai galima gauti iš daikto.

3. Ypatingoji daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią asmuo gauna pats valdydamas daiktą, juo naudodamasis ar disponuodamas.

4. Asmeniniais tikslais pagrįsta daikto vertė priklauso nuo savybių, kurias asmuo priskiria daiktui dėl savo išskirtinių ryšių su tuo daiktu, nepaisydamas naudos, kurią paprastai galima gauti iš to daikto.

II SKYRIUS
PAGRINDINIAI IR ANTRAEILIAI DAIKTAI

4.12 straipsnis. Pagrindiniai daiktai

Pagrindiniais daiktais laikomi daiktai, galintys būti savarankiškais teisinių santykių objektais.

4.13 straipsnis. Antraeiliai daiktai

1. Antraeiliais daiktais laikomi tik su pagrindiniais daiktais egzistuojantys arba pagrindiniams daiktams priklausantys, arba kitaip su jais susiję daiktai.

2. Antraeiliai daiktai skirstomi į esmines pagrindinio daikto dalis, į gaunamus iš pagrindinio daikto vaisius, produkciją ir pajamas, į pagrindinio daikto priklausinius.

4.14 straipsnis. Antraeilio daikto likimas

1. Antraeilį daiktą ištinka pagrindinio daikto likimas, jeigu sutarties ar įstatymo nenustatyta kitaip.

2. Kai pagrindinio daikto perleidimo kito asmens nuosavybėn metu kyla ginčas dėl antraeilio daikto likimo, kartu su pagrindiniu daiktu perleidžiamas to asmens nuosavybėn ir antraeilis daiktas, jeigu neįrodyta, kad turi būti pasielgta priešingai.

4.15 straipsnis. Esminės pagrindinio daikto dalys

Esminėmis pagrindinio daikto dalimis laikomi daiktai, kurie įeina į pagrindinio daikto sudėtį ir su juo susiję taip neatskiriamai, kad be jų pagrindinis daiktas negalėtų būti naudojamas pagal paskirtį arba būtų pripažintas nevisaverčiu.

4.16 straipsnis. Vaisiai

Vaisiais laikomi daiktai, kurie, organiškai vystantis pagrindiniam daiktui, turi atsiskirti, atsiskiria ar atskiriami nuo jo nepažeidžiant pagrindinio daikto vientisumo ir paskirties.

4.17 straipsnis. Produkcija

Produkcija laikomi daiktai, kurie sukuriami kaip darbo rezultatas naudojant gamybos procese pagrindinius daiktus.

4.18 straipsnis. Pajamos

1. Iš daikto gaunamomis pajamomis laikomi pinigai ir kitos materialinės vertybės, kurie gaunami naudojant pagrindinį daiktą civilinėje apyvartoje.

2. Pajamomis taip pat gali būti laikomi visi daiktai, kurie gali būti gaunami visokeriopai naudojant pagrindinį daiktą. Šia prasme pajamomis laikomi ne tik šio straipsnio 1 dalyje nurodyti daiktai, bet taip pat vaisiai ir produkcija.

4.19 straipsnis. Priklausiniai

1. Priklausiniais laikomi savarankiški pagrindiniam daiktui tarnauti skirti antraeiliai daiktai, kurie pagal savo savybes yra nuolat susiję su pagrindiniu daiktu.

2. Dviejų ar daugiau daiktų sujungimas nedaro nė vieno iš tokių daiktų kito priklausiniu, jeigu nėra požymių, nurodytų šio straipsnio 1 dalyje.

II DALIS
DAIKTINĖS TEISĖS

III SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.20 straipsnis. Daiktinės teisės sąvoka

Daiktinė teisė – tai absoliuti teisė, pasireiškianti teisės turėtojo galimybe įgyvendinti valdymo, naudojimo ir disponavimo teises ar tik kai kurias iš šių teisių.

4.21 straipsnis. Daiktinių teisių teisinis režimas

Daiktinėms teisėms į nekilnojamuosius daiktus taikomas nekilnojamiesiems daiktams nustatytas teisinis režimas, o daiktinėms teisėms į kilnojamuosius daiktus – kilnojamiesiems daiktams nustatytas teisinis režimas, jeigu įstatymai nenustato kitaip.

IV SKYRIUS
VALDYMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.22 straipsnis. Daikto valdymas

1. Daikto valdymu, kaip savarankiška daiktine teise, kuri yra pagrindas nuosavybės teisei pagal įgyjamąją senatį įgyti, laikomas faktinis daikto turėjimas turint tikslą jį valdyti kaip savą.

2. Daikto valdymas nelaikomas savarankiška daiktine teise, kai faktinis daikto turėtojas daikto valdytoju ar savininku pripažįsta kitą asmenį.

4.23 straipsnis. Teisėtas ir neteisėtas daikto valdymas

1. Daikto valdymas gali būti teisėtas ir neteisėtas.

2. Teisėtu laikomas daikto valdymas, įgytas tais pačiais pagrindais kaip ir nuosavybės teisė. Daikto valdymas laikomas teisėtu, kol neįrodyta priešingai.

3. Neteisėtu daikto valdymu laikomas per prievartą, slaptai ar kitaip pažeidžiant teisės aktus įgyto daikto valdymas.

4.24 straipsnis. Valdymo teisės objektas

Valdymo teisės objektu gali būti kiekvienas daiktas, kuris gali būti nuosavybės teisės objektu.

ANTRASIS SKIRSNIS
VALDYMO ATSIRADIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

4.25 straipsnis. Valdymo atsiradimas

1. Valdymas gali atsirasti užvaldant daiktą, perduodant ar paveldint valdymo teisę.

2. Valdymas atsiranda fiziškai užvaldant daiktą, kai tik užvaldęs daiktą asmuo gali paveikti daiktą pagal savo valią. Taip pat užvaldant daiktą turi būti išreikšta asmens valia turėti tą daiktą kaip savą.

3. Užvaldyti daiktą asmuo gali ir nesant tiesioginio ar netiesioginio fizinio kontakto tarp jo ir daikto.

4.26 straipsnis. Valdymo atsiradimas sąžiningai ir nesąžiningai

1. Valdymas gali būti atsiradęs sąžiningai ir nesąžiningai.

2. Valdymas laikomas atsiradęs sąžiningai, kol neįrodyta priešingai.

3. Sąžiningu valdymo atsiradimu laikomas daikto valdymo atsiradimas, kai valdyti pradedantis asmuo yra įsitikinęs, kad niekas neturi daugiau už jį teisių į daiktą, kurį jis pradeda valdyti.

4. Nesąžiningu valdymo atsiradimu laikomas daikto valdymo atsiradimas, kai daiktą valdantis asmuo žinojo arba privalėjo žinoti, kad jis neturi teisės tapti to daikto valdytoju arba kad kitas asmuo turi daugiau teisių į jo užvaldomą daiktą.

4.27 straipsnis. Nekilnojamojo daikto valdymo atsiradimas

1. Nekilnojamojo daikto valdymas gali atsirasti ne tik fiziškai užvaldžius daiktą, bet ir kai perduodantis valdyti nekilnojamąjį daiktą asmuo nurodo, kad daiktas perduotas, jeigu nėra jokių kliūčių patekti į tą daiktą ar kitu panašiu būdu jį fiziškai užvaldyti.

2. Nekilnojamojo daikto valdymas atsiranda nuo valdymo įregistravimo viešame registre momento.

3. Daikto valdymas negali būti registruojamas viešame registre, jeigu jame jau yra įregistruota nuosavybės teisė į šį daiktą.

4.28 straipsnis. Kilnojamojo daikto valdymo atsiradimas

Kilnojamojo daikto valdymas asmeniui atsiranda:

1) kai pageidaujantysis, kad atsirastų kilnojamojo daikto valdymas, paima tą daiktą į savo rankas;

2) kai pageidaujantysis, kad atsirastų kilnojamojo daikto valdymas, pradėjo saugoti daiktą ar tai daroma jo nurodymu;

3) kai norinčio, kad atsirastų daikto valdymas, asmens nurodymu daiktas perduotas jo nurodytam asmeniui;

4) kai daiktas padedamas į patalpą, priklausančią asmeniui, pageidaujančiam, kad atsirastų to daikto valdymas;

5) kai pageidaujančiam, kad atsirastų valdymas, asmeniui perduoti raktai nuo patalpos, kurioje yra daiktas;

6) kai pageidaujantis, kad atsirastų valdymas, asmuo atitinkamai pažymėjo niekieno nevaldomą daiktą;

7) kai gaudomas daiktas pakliuvo į spąstus, tinklus ir pan.;
8) atlikus kitus veiksmus, išreiškiančius asmens valią užvaldyti daiktą.

4.29 straipsnis. Daikto valdymo atsiradimas per kitą asmenį

Jeigu perduodantysis valdyti daiktą per kitą asmenį turėjo tikslą perduoti jį konkrečiam asmeniui, tai šiam perduoto daikto valdymas atsiranda ir tada, jeigu asmuo, per kurį perduodamas daiktas, norėtų įsigyti daiktą sau ar dar kitam asmeniui.

4.30 straipsnis. Faktinis daikto valdymas per kitą asmenį

Valdytojas gali valdyti daiktą per kitą asmenį, kuris privalo laikytis valdytojo nurodymų.

TREČIASIS SKIRSNIS
VALDYMO PABAIGOS PAGRINDAI

4.31 straipsnis. Valdymo pabaiga

1. Valdymas baigiasi, kai daikto valdytojas atsisako savo, kaip valdytojo, teisių į daiktą, t. y. atsisako faktiškai valdyti daiktą ar turėti jį kaip savą, ir kitais įstatymų nustatytais pagrindais.
2. Valdymo teisės atsisakymas turi būti aiškiai išreikštas arba numanomas.
3. Valdytojo nesinaudojimas nekilnojamuoju daiktu nereiškia, kad jis atsisako šio daikto valdymo, jeigu jo noras atsisakyti valdymo negali būti numanomas iš kitų aplinkybių.

4.32 straipsnis. Kilnojamojo daikto valdymo pabaiga

Kilnojamojo daikto valdymas baigiasi praradus valdytojui galimybę paveikti daiktą pagal savo valią, kai:
1) daiktą užvaldo kitas asmuo, netgi slaptai ar per prievartą;
2) daiktą pametęs valdytojas negali jo rasti;
3) valdytojas negali daikto valdyti dėl kitų priežasčių.

4.33 straipsnis. Nekilnojamojo daikto valdymo pabaiga

1. Nekilnojamojo daikto valdymas baigiasi, kai valdytojas ne tik praranda galimybę paveikti daiktą pagal savo valią, bet ir kai nesiima jokių priemonių šią galimybę susigrąžinti.
2. Nekilnojamojo daikto valdymas baigiasi, jeigu valdytojo bandymai susigrąžinti poveikį daiktui buvo nesėkmingi.
3. Nekilnojamojo daikto valdymas baigiasi nuo valdymo išregistravimo iš viešojo registro momento.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
VALDYMO GYNIMAS

4.34 straipsnis. Valdymo gynimas

1. Kiekvienas valdytojas turi teisę ginti esamą valdymą ir atnaujinti atimtą valdymą.
2. Valdytojas gali reikalauti teismine tvarka ne tik savo valdymo gynimo, bet ir nuostolių, kurie buvo padaryti dėl valdymo pažeidimo, atlyginimo.
3. Sąžiningam valdytojui turi būti atlygintos daikto išlaikymo išlaidos, išskyrus atvejus, kai jas padengia daikto pajamos. Sąžiningas valdytojas taip pat turi teisę pasilikti dalis, kuriomis buvo pagerintas daiktas, jeigu tai nepadarys žalos daiktui. Jeigu šių dalių atskirti negalima, sąžiningas valdytojas turi teisę reikalauti atlyginti padarytas dėl pagerinimo išlaidas, bet ne didesnes kaip daikto vertės padidėjimas.

4.35 straipsnis. Valdymo pažeidimas

1. Valdymas gali būti pažeistas paimant ar bandant paimti daiktą ar jo dalį, taip pat teises į jį, arba trukdant valdyti daiktą. Valdymo pažeidimas gali pasireikšti grasinimais, sukeliančiais realų pavojų valdymui.
2. Valdymo pažeidimu nelaikomi veiksmai, formaliai atitinkantys šio straipsnio 1 dalyje nurodytus požymius, jeigu asmuo, kuris nurodytas kaip valdymo pažeidėjas, įrodo, kad būtent iš jo ir neteisėtai atsirado pareiškėjo valdymas.

3. Asmens, nurodyto kaip valdymo pažeidėjas, įrodinėjimas, kad pareiškėjo valdymas atsirado neteisėtai iš trečiojo asmens, nėra pagrindas pripažinti, jog asmuo, kuris nurodytas kaip valdymo pažeidėjas, nepažeidė valdymo.

4.36 straipsnis. Ginčai dėl daikto valdymo

1. Kilus ginčui dėl daikto valdymo, kai du ar daugiau asmenų tvirtina esą to paties daikto valdytojai ir jie tai pagrindžia faktais, patvirtinančiais, kad tęsiasi jų valdymas, turi būti ginamas valdymas to asmens, kuris įrodys, jog jis yra teisėtas daikto valdytojas.

2. Jeigu nė vienas iš asmenų, kurie ginčijasi, nesugeba to įrodyti, turi būti ginamas valdymas to asmens, kuris daiktą pradėjo valdyti anksčiausiai.

V SKYRIUS
NUOSAVYBĖS TEISĖ

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.37 straipsnis. Nuosavybės teisės sąvoka

1. Nuosavybės teisė – tai teisė savo nuožiūra, nepažeidžiant įstatymų ir kitų asmenų teisių ir interesų, valdyti, naudoti nuosavybės teisės objektą ir juo disponuoti.

2. Savininkas turi teisę perduoti kitam asmeniui visą nuosavybės teisės objektą ar jo dalis, ar tik konkrečias šio straipsnio 1 dalyje nurodytas teises.

4.38 straipsnis. Nuosavybės teisės objektas

Nuosavybės teisės objektu gali būti daiktai ir kitas turtas.

4.39 straipsnis. Nuosavybės teisės apribojimas

1. Nuosavybės teisė gali būti apribota paties savininko valia, įstatymų arba teismo sprendimo.

2. Kilus abejonių dėl nuosavybės teisės apribojimo, visais atvejais laikoma, kad nuosavybės teisė neapribota.

4.40 straipsnis. Žemės sklypo savininko teisių turinys

1. Žemės sklypo savininkui nuosavybės teise priklauso viršutinis žemės sklypo sluoksnis, ant žemės sklypo esantys statiniai bei jų priklausiniai, kiti nekilnojamieji daiktai, jeigu įstatymo ar sutarties nenustatyta kitaip.

2. Žemės sklypo savininkas į virš jo sklypo esančią oro erdvę turi tokias teises, kiek jos neprieštarauja įstatymams ir kiek būtina naudoti žemės sklypą pagal paskirtį.

3. Žemės sklypo savininkas turi nuosavybės teisę į sklypo viršutinį žemės sluoksnį bei žemėje esančias naudingąsias iškasenas tiek, kiek ši teisė neprieštarauja įstatymams ir kiek būtina naudoti žemės sklypą pagal paskirtį.

4.41 straipsnis. Gyvūnų savininko teisių turinys

Gyvūnų savininkas, įgyvendindamas nuosavybės teisę, privalo laikytis gyvūnų apsaugą ir jų laikymą reglamentuojančių įstatymų, kitų teisės aktų reikalavimų.

4.42 straipsnis. Teisė į kaimyninio sklypo medžių, krūmų ir kitų augalų dalis bei jų vaisius

1. Žemės sklypo savininkas turi teisę nupjauti ir pasilikti sau kaimyniniame žemės sklype augančių medžių, krūmų, kitų augalų šaknis ir šakas, esančias jo žemės sklype, prieš tai įspėjęs kaimyninio žemės sklypo savininką ir nustatęs terminą jas pašalinti, bet per nustatytą terminą nesulaukęs jų pašalinimo.

2. Tokia teisė nesuteikiama žemės sklypo savininkui, jeigu kaimyniniame sklype augančių medžių, krūmų, kitų augalų šaknys ir šakos, esančios jo žemės sklype, netrukdo naudoti žemės sklypą.

3. Visais atvejais žemės sklypo savininkas įgyja nuosavybės teisę į vaisius, gautus nuo kaimyniniame žemės sklype augančių medžių, krūmų šakų, esančių jo žemės sklype, ir į vaisius, gautus nuo kaimyniniame žemės sklype augančių kitų augalų stiebų, šakų ir šaknų, esančių jo žemės sklype.

4.43 straipsnis. Laikinas pasinaudojimas svetimu žemės sklypu susisiekimui

1. Savininkas žemės sklypo, netekusio susisiekimo su viešuoju keliu, būtinu sklypui naudoti pagal paskirtį, gali reikalauti iš kaimyninių sklypų savininkų ar naudotojų, kad šie susisiekimo tikslui leistų jam naudotis savo žemės sklypais, kol bus pašalinta kliūtis, dėl kurios nutrūko susisiekimas. Ginčus dėl laikino kelio krypties ir teisių juo naudotis, jeigu būtina, sprendžia teismas.

2. Kaimyninių žemės sklypų, kuriais nutiestas laikinas kelias, savininkams iš anksto turi būti atlyginti dėl kelio nutiesimo atsiradę nuostoliai.

4.44 straipsnis. Neleistinumas laikinai pasinaudoti svetimu žemės sklypu susisiekimui

Savininkas žemės sklypo, netekusio susisiekimo su viešuoju keliu, būtinu sklypui naudoti pagal paskirtį, negali reikalauti iš kaimynų, kad šie susisiekimo tikslui leistų jam naudotis savo žemės sklypais, jeigu jo paties tyčiniais veiksmais buvo nutrauktas jo žemės sklypo susisiekimas su viešuoju keliu.

4.45 straipsnis. Žemės sklypo ribų nustatymas

1. Jeigu sklypų savininkai nesutaria dėl ginčytinų sklypo ribų ir jos nėra aiškios iš esamų dokumentų, ribas nustato teismas, atsižvelgdamas į dokumentus, faktiškai valdomo sklypo ribas bei kitus įrodymus. Jeigu ribų nustatyti neįmanoma, prie kiekvieno žemės sklypo turi būti prijungtos vienodo dydžio ginčytino ploto dalys, bet nė vienas tokiu būdu naujai suformuotas sklypas plotu neturi skirtis nuo esamo teisiškai įtvirtinto sklypo.

2. Riboženklių pastatymo išlaidas privalo atlyginti abi šalys lygiomis dalimis, jeigu kitaip nenustato jų tarpusavio santykius reguliuojantys susitarimai ar teismas nenusprendžia kitaip.

4.46 straipsnis. Teisė į sklypo ribas žyminčius nekilnojamuosius daiktus

1. Savininkai, kurių žemės sklypai atskirti tvora, medžiais, krūmais, siena ar kitais nekilnojamaisiais daiktais, tarnaujančiais abiem sklypams ir esančiais ant sklypų ribos, turi teisę bendrai naudotis minėtais objektais, jeigu negalima nustatyti, kad šie objektai priklauso vienam konkrečiam savininkui.

2. Savininkas, kuris bendrai naudojasi jo žemės sklypo ribas žyminčiais nekilnojamaisiais daiktais, turi teisę naudotis jais pagal paskirtį tiek, kiek toks naudojimasis netrukdo kaimyninio sklypo savininkui. Išlaidas minėtiems objektams išlaikyti ir išsaugoti kaimyninių sklypų savininkai apmoka lygiomis dalimis, jeigu nesusitaria kitaip.

3. Sklypų ribas žyminčių bendrai naudojamų nekilnojamųjų daiktų vienas sklypo savininkas negali pašalinti arba pakeisti be kito savininko sutikimo.

4. Kitus teisinius kaimyninių sklypų savininkų santykius dėl sklypų ribas žyminčių nekilnojamųjų daiktų nustato bendrosios nuosavybės teisės nuostatos.

ANTRASIS SKIRSNIS
NUOSAVYBĖS TEISĖS ĮGIJIMO IR PRARADIMO PAGRINDAI

4.47 straipsnis. Nuosavybės teisės įgijimo pagrindai

Nuosavybės teisė gali būti įgyjama:

1) pagal sandorius;
2) paveldėjimu;
3) pasisavinant vaisius ir pajamas;
4) pagaminant naują daiktą;
5) pasisavinant bešeimininkį daiktą;
6) pasisavinant laukinius gyvūnus, laukines ir namines bites;
7) pasisavinant bepriežiūrius ir priklydusius naminius gyvūnus;
8) pasisavinant radinį, lobį;

9) atlygintinai paimant netinkamai laikomas kultūros vertybes ir kitus daiktus (turtą) visuomenės poreikiams;

10) konfiskuojant ar kitu būdu už pažeidimus paimant pagal įstatymą daiktus (turtą);

11) įgyjamąja senatimi;

12) kitais įstatymo nustatytais pagrindais.

4.48 straipsnis. Nuosavybės teisės įgijimas perdavimo būdu

1. Perduoti nuosavybės teisę gali tik pats savininkas arba savininko įgaliotas asmuo.

2. Perdavimo būdu naujasis savininkas įgyja į perduotą daiktą (turtą) tiek teisių ir pareigų, kiek jų turėjo buvęs daikto (turto) savininkas, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

4.49 straipsnis. Momentas, nuo kurio daikto įgijėjas pagal sandorį įgyja nuosavybės teisę

1. Daikto (turto) įgijėjas nuosavybės teisę į daiktus (turtą) įgyja nuo jų perdavimo įgijėjui momento, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

2. Pagal sandorį nuosavybės teisė į nekilnojamąjį daiktą įgyjama nuo to momento, kuris yra nustatytas įstatymo.

3. Sutartyje gali būti numatyta, kad nuosavybės teisė pereina įgijėjui tik po to, kai jis įvykdys tam tikrą sutartyje nustatytą sąlygą.

4. Nuosavybės teisė į būsimą daiktą, išskyrus registruotiną daiktą, gali būti sutartimi perleista iš anksto.

4.50 straipsnis. Daikto perdavimas įgijėjui

1. Daikto perdavimu sudaroma galimybė įgijėjui naudotis perduotu daiktu pagal paskirtį, atsižvelgiant į daikto būklę ir teisinį statusą.

2. Perdavimu laikomas daikto įteikimas įgijėjui, taip pat daikto, perduodamo be prievolės nugabenti, įteikimas transporto organizacijai išsiųsti įgijėjui ir įteikimas paštui persiųsti įgijėjui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

3. Daikto perdavimui prilyginamas konosamento arba kitokio disponavimo dokumento perdavimas.

4.51 straipsnis. Turinčių ypatingą reikšmę daiktų įgijimas

Daiktus, turinčius ypatingą reikšmę Lietuvos Respublikos ūkiui, visuomenės ar valstybės saugumui, arba dėl kitų priežasčių (ginklai, smarkiai veikiantys nuodai ir kt.) galima įsigyti tiktai pagal specialius leidimus. Tokius daiktus ir leidimų jiems įsigyti išdavimo tvarką nustato įstatymai.

4.52 straipsnis. Perleidžiamo daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

1. Perleidžiamo daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina įgijėjui tuo pačiu metu, kai jam pereina nuosavybės teisė, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

2. Jeigu perleidėjas praleidžia terminą daiktą perduoti arba įgijėjas praleidžia terminą daiktą priimti, tai atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka praleidusiai terminą šaliai, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

4.53 straipsnis. Nuosavybės teisė į vaisius ir pajamas

1. Daikto duodami vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso jų savininkui, jeigu įstatymai arba sutartis nenustato ko kita.

2. Daikto ūkinio naudojimo rezultatai – produkcija ir pajamos – priklauso daikto savininkui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

4.54 straipsnis. Daikto atsiradimas susijungus kilnojamiesiems daiktams

1. Jeigu kilnojamieji kelių savininkų daiktai susijungė ir sudarė naują daiktą ir nėra galimybės vėl juos atskyrus grąžinti į pirminę būklę arba tai susiję su pernelyg didelėmis išlaidomis, kai savininkai nebuvo specialiai susitarę dėl daiktų sujungimo, tai šiuo būdu atsiradęs naujas kilnojamasis daiktas laikomas bendrąja daline nuosavybe, kurios kiekvienam bendraturčiui priklauso dalis, proporcinga jo susijungusio daikto vertei bendrame daikte.

2. Jeigu keliems savininkams priklausančius kilnojamuosius daiktus vienas iš jų sujungė be kito (kitų) sutikimo ir žinios ir jeigu yra galimybė juos atskirti ir grąžinti į pirminę būklę, tai daroma sujungusiojo asmens lėšomis.

4.55 straipsnis. Daikto pagaminimas iš svetimos medžiagos

1. Asmuo, pagaminęs naują daiktą iš svetimos medžiagos, tampa daikto savininku, jeigu darbo vertė yra didesnė už medžiagos vertę ir jeigu, be to, šis asmuo nežinojo ir neturėjo žinoti, kad medžiaga priklauso kitam. Šiuo atveju pasinaudojęs svetima medžiaga asmuo privalo atlyginti medžiagos savininkui jos vertę.

2. Jeigu medžiagos vertė yra didesnė už daikto pagaminimo vertę, daikto savininku pripažįstamas medžiagos savininkas. Jam suteikiama teisė arba pasilikti daiktą sau ir apmokėti jo pagaminimo vertę, arba atsisakyti daikto jį pagaminusio asmens naudai ir išieškoti iš šio nuostolius.

4.56 straipsnis. Daikto pagaminimas iš savos ir iš svetimos medžiagos

1. Asmuo, pagaminęs naują daiktą iš savos ir iš svetimos medžiagos, tampa daikto savininku, jeigu darbo vertė ir savos medžiagos vertė yra didesnė už svetimos medžiagos vertę ir jeigu, be to, šis asmuo nežinojo ir neturėjo žinoti, kad medžiaga priklauso kitam. Šiuo atveju pasinaudojęs svetima medžiaga asmuo privalo atlyginti medžiagos savininkui jos vertę.

2. Jeigu svetimos medžiagos vertė yra didesnė už darbo vertę ir savos medžiagos vertę, daikto savininku pripažįstamas svetimos medžiagos savininkas. Jam suteikiama teisė arba pasilikti daiktą sau ir apmokėti jo pagaminimo vertę bei pagaminusiam daiktą asmeniui priklausančios medžiagos vertę arba atsisakyti daikto jį pagaminusio asmens naudai ir išieškoti iš jo nuostolius.

4.57 straipsnis. Bešeimininkis daiktas

1. Bešeimininkiu daiktu laikomas daiktas, kuris neturi savininko arba kurio savininkas nežinomas.

2. Bešeimininkiu daiktu nelaikomas sąžiningai įgytas ir teisėtai valdomas daiktas, nors daikto valdytojas įgyjamąja senatimi dar nėra įgijęs nuosavybės teisės į daiktą.

3. Kilnojamaisiais bešeimininkiais daiktais gali būti gyvūnai, negyvi kilnojamieji daiktai, kurie niekam dar nepriklausė arba kurių savininkas atsisakė, arba kuriuos pametė ar paslėpė (radinys), tarp jų ir lobis.

4.58 straipsnis. Nuosavybės teisės į bešeimininkį daiktą įgijimas

1. Bešeimininkis daiktas nuosavybėn gali būti perduotas tik valstybei arba savivaldybėms teismo sprendimu, priimtu pagal finansų, kontrolės arba savivaldybės institucijos pareiškimą. Pareiškimas paduodamas suėjus vieneriems metams nuo tos dienos, kurią daiktas įtrauktas į apskaitą, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip.

2. Bešeimininkio daikto išaiškinimo ir apskaitos tvarką nustato Vyriausybė.

3. Nuosavybės teisė į bešeimininkį daiktą negali būti įgyjama, jeigu tai draudžia įstatymas arba tokio daikto pasisavinimu pažeidžiama kito asmens teisė pasisavinti daiktą (teisė į lobį, radinį ir pan.).

4. Kilnojamieji daiktai, kurie niekam dar nepriklausė arba kurių savininkas atsisakė tiesiai tai išsakydamas arba juos išmesdamas, tampa tuos daiktus pradėjusio valdyti asmens nuosavybe.

4.59 straipsnis. Laukiniai gyvūnai

Laisvėje esantys laukiniai gyvūnai, kurie laikantis įstatymų buvo pagauti arba nušauti, tampa juos pagavusiojo arba nušovusiojo nuosavybe, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip.

4.60 straipsnis. Laukinės ir naminės bitės

1. Laukinių bičių šeima nuosavybės teise priklauso žemės sklypo, kuriame ji yra sugauta, savininkui.

2. Bičių savininkas turi teisę persekioti bičių spiečių netgi svetimoje žemėje, bet jis privalo atlyginti žemės sklypo savininkui tuo padarytus nuostolius.

3. Bičių spiečiaus savininkas praranda nuosavybės teisę į jį, jeigu jis nepersekioja spiečiaus per 24 valandas, skaičiuojant nuo to momento, kai spiečių priėmė svetimas asmuo arba kai spiečius apsistojo svetimo asmens žemėje.

4. Jeigu bičių spiečius atskrenda į kito bitininko avilį pas jame esančias bites, atskridusių bičių savininkas praranda nuosavybės teisę į jas.

4.61 straipsnis. Bepriežiūriai ir priklydę naminiai gyvūnai

1. Asmuo, sulaikęs bepriežiūrį ar priklydusį naminį gyvūną, privalo tuojau pranešti apie tai gyvūno savininkui ir grąžinti jam gyvūną arba, jei jam nežinomas gyvūno savininkas ar jo adresas, per tris dienas pranešti apie gyvūno sulaikymą policijai ar savivaldybės institucijai.

2. Policija ar savivaldybės institucija imasi priemonių naminio gyvūno savininkui surasti ir, laikydamosi veterinarijos taisyklių, ieškojimo laiku perduoda gyvūną išlaikyti bei naudotis sulaikiusiam asmeniui arba perduoda jį išlaikyti ir naudotis artimiausiam žemės ūkio veikla užsiimančiam ir tinkamai gyvūną išlaikyti galinčiam asmeniui, jei sulaikęs naminį gyvūną asmuo neužsiima žemės ūkio veikla arba neturi sąlygų gyvūną tinkamai išlaikyti.

3. Jeigu bepriežiūrių ir priklydusių darbinių gyvulių bei galvijų (ir jų prieauglio) savininkas paaiškėja per vieną mėnesį, o smulkiųjų gyvūnų (ir jų prieauglio) – per dvi savaites nuo jų perdavimo išlaikyti ir naudotis dienos, gyvūnas grąžinamas savininkui. Šis privalo atlyginti išlaikiusiam gyvūną asmeniui visas išlaikymo išlaidas, įskaitant naudą, gautą iš naudojimosi juo.

4. Jeigu per nurodytą laiką gyvūno savininkas nepaaiškėjo, jis netenka nuosavybės teisės į tą gyvūną. Šiuo atveju gyvūnas neatlygintinai tenka jį išlaikiusio asmens nuosavybėn.

4.62 straipsnis. Radinys

1. Radiniu laikomas pamestas daiktas, kurio savininkas nežinomas.

2. Radęs pamestą daiktą asmuo privalo grąžinti jį pametusiajam, jeigu jis yra žinomas. Jeigu toks asmuo nežinomas, pamestą daiktą radęs asmuo privalo per savaitę nuo radimo dienos pranešti apie radinį policijai ir jai perduoti radinį, jeigu pats negali arba nenori jo saugoti.

3. Daiktą radęs asmuo ar policija perduotą rastąjį daiktą privalo saugoti šešis mėnesius. Saugojimo metu radiniu negalima naudotis. Jeigu per tą laiką paaiškėja daiktą pametęs asmuo, daiktas jam grąžinamas, bet prieš tai jis turi atlyginti daikto išlaikymo ir kitas su radiniu susijusias išlaidas. Jeigu pametęs daiktą asmuo per nurodytą laiką nepaaiškėja, daiktas neatlygintinai pereina radusiojo nuosavybėn su sąlyga, kad šis sutinka atlyginti daikto išlaikymo ir kitas su radiniu susijusias išlaidas, jei radinį saugojo ne jis. Jeigu radęs asmuo nesutinka kompensuoti tokių išlaidų, radinys neatlygintinai perduodamas valstybės nuosavybėn, o šiam asmeniui atlyginamos su radiniu susiję turėtos išlaidos.

4. Teisės aktai gali numatyti kitokią radinių teisinio reglamentavimo tvarką.

4.63 straipsnis. Greitai gendantys bešeimininkiai ir rasti daiktai

1. Jeigu bešeimininkis ir rastas daiktas dėl ilgo laikymo gali sugesti ar prarasti dalį vertės, tai policija, finansų, kontrolės ar savivaldybės institucija privalo imtis priemonių, kad daiktas, esant galimybei, būtų parduotas, o už jį gauti pinigai išsaugoti pametusiam ar kitaip praradusiam daiktą asmeniui. Jeigu nėra galimybės daiktą parduoti, jis sunaikinamas.

2. Jeigu daikto savininkas paaiškėja po to, kai daiktas jau buvo parduotas, savininkui grąžinami už daiktą gauti pinigai, išskaičiavus sumą, panaudotą radiniui išlaikyti, parduoti ir paskelbti apie radimą.

3. Jeigu bešeimininkio daikto savininkas nepaaiškėja per šio kodekso 4.58 straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą, už parduotą daiktą gauti pinigai pervedami į valstybės biudžetą teisės aktų nustatyta tvarka.

4. Jeigu asmuo, pametęs daiktą, kuris buvo parduotas kaip greitai gendantis, nepaaiškėja per šešis mėnesius nuo daikto radimo dienos, už parduotą daiktą gauti pinigai perduodami nuosavybėn radusiam asmeniui, išskaičiavus sumą, panaudotą radiniui išlaikyti, parduoti ir paskelbti apie radimą.

4.64 straipsnis. Atlyginimas už daikto radimą

1. Asmuo, radęs daiktą ir grąžinęs jį pametusiam asmeniui arba nustatyta tvarka perdavęs jį policijai, turi teisę gauti iš pametusio daiktą asmens išlaidų daiktui saugoti ir perduoti atlyginimą

ir užmokestį už radimą. Pametęs daiktą asmuo privalo užmokėti už radimą radusiam daiktą asmeniui penkių procentų rastojo daikto vertės dydžio užmokestį, jeigu daiktą pametęs asmuo nebuvo viešai pažadėjęs didesnės sumos arba jeigu nesusitarė su radusiuoju asmeniu dėl didesnio atlyginimo.

2. Užmokestis už daikto radimą negali būti mokamas, jeigu radęs daiktą asmuo nustatytu laiku ir tvarka nepranešė apie radinį ar klausiamas nuslėpė patį radimo faktą.

4.65 straipsnis. Lobis

1. Lobis – tai žemėje užkasti ar kitaip paslėpti pinigai arba vertingi daiktai, kurių savininkas negali būti nustatytas dažniausiai dėl to, kad praėjo daug laiko nuo jų užkasimo.

2. Nuosavoje žemėje ar kitame nuosavybės teise radusiam asmeniui priklausančiame daikte rastas lobis tampa jį radusio asmens nuosavybe.

3. Svetimoje žemėje ar kitame svetimame daikte ieškoti lobio draudžiama. Pažeidęs šią nuostatą asmuo negauna jokios rasto lobio dalies, ir visas rastas lobis tenka žemės ar kito daikto, kuriame buvo rastas lobis, savininkui.

4. Asmuo, kuris rado lobį svetimoje žemėje ar kitame svetimame daikte atsitiktinai arba turėdamas savininko leidimą ieškoti lobio, gauna vieną ketvirtadalį lobio, o kiti trys ketvirtadaliai tenka žemės ar kito daikto, kuriame buvo rastas lobis, savininkui, jeigu jie nesusitarė kitaip. Susitarimas turi būti rašytinis.

5. Jeigu vertybių kasimas arba ieškojimas priklausė tarnybinėms lobį radusio asmens pareigoms, šis asmuo neįgyja nuosavybės teisės į rastą lobį ar jo dalį.

6. Jeigu istorinę, kultūrinę ar archeologinę vertę turintis lobis yra paimamas pagal įstatymą visuomenės poreikiams, asmenims, turintiems teisę pagal šį straipsnį įgyti nuosavybėn lobį ar jo dalį sudarančius daiktus, turi būti teisingai atlyginama.

4.66 straipsnis. Netinkamas kultūros vertybių laikymas

1. Jeigu asmuo netinkamai laiko jam nuosavybės teise priklausančius daiktus, turinčius visuomenei didelę istorinę, meninę ar kitokią vertę, tai valstybės institucija, į kurios uždavinius įeina tokios rūšies daiktų apsauga, įspėja savininką, kad jis nustotų netinkamai laikyti daiktus. Jeigu savininkas šio reikalavimo neįvykdo, tai pagal atitinkamos institucijos ieškinį teismas gali šiuos daiktus iš savininko paimti. Paimti daiktai pereina valstybės nuosavybėn. Asmeniui atlyginama paimtų daiktų vertė, kurios dydis nustatomas buvusio savininko susitarimu su atitinkama institucija, o esant ginčui jį nustato teismas.

2. Kai yra neatidėliotinas reikalas, ieškinys dėl nurodytų daiktų paėmimo gali būti pareiškiamas be išankstinio įspėjimo.

4.67 straipsnis. Daikto paėmimas

Valstybei paimti daiktą iš savininko visuomenės poreikiams teisingai atlyginant, taip pat valstybei neatlygintinai paimti daiktą, kaip sankciją už teisės pažeidimą, leidžiama tik įstatymų numatytais atvejais ir tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS
ĮGYJAMOJI SENATIS

4.68 straipsnis. Įgyjamosios senaties samprata

1. Fizinis ar juridinis asmuo, kuris nėra daikto savininkas, bet yra sąžiningai įgijęs daiktą bei sąžiningai, teisėtai, atvirai, nepertraukiamai ir kaip savą valdęs nekilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip dešimt metų arba kilnojamąjį daiktą ne mažiau kaip trejus metus, kai per visą valdymo laikotarpį daikto savininkas turėjo teisinę galimybę įgyvendinti savo teisę į daiktą, bet nė karto nepasinaudojo ja, įgyja nuosavybės teisę į tą daiktą.

2. Nuosavybės teisės įgijimo pagal įgyjamąją senatį faktas nustatomas teismo tvarka.

4.69 straipsnis. Įgyjamąja senatimi nuosavybėn įgyjami daiktai

1. Įgyjamąja senatimi nuosavybėn gali būti įgyjami tik tie daiktai, kurie gali būti privačios nuosavybės teisės objektais.

2. Įgyjamąja senatimi nuosavybės teisė negali būti įgyjama į slaptai arba per prievartą užvaldytą daiktą, nepaisant, ar nuosavybės teisę į tą daiktą minėtu būdu pretenduoja įgyti pats slaptai, ar per prievartą daiktą užvaldęs asmuo ar kitas asmuo.

3. Įgyjamąja senatimi negali būti įgyjama nuosavybės teisė į valstybei ar savivaldybei priklausančius daiktus bei į kito asmens (ne valdytojo) vardu registruotus daiktus.

4.70 straipsnis. Sąžiningai įgytas ir valdomas daiktas

1. Asmuo, įgyjantis daiktą nuosavybėn įgyjamąja senatimi, turi būti ne tik sąžiningas to daikto įgijėjas, t. y. užvaldydamas daiktą turėjo būti pagrįstai įsitikinęs, kad niekas neturi daugiau už jį teisių į užvaldomą daiktą, bet taip pat jis privalo išlikti sąžiningas valdytojas visą įgyjamosios senaties laiką ir net įgydamas daiktą nuosavybėn įgyjamąja senatimi neturi žinoti apie kliūtis, trukdančias įgyti jam tą daiktą nuosavybėn, jeigu tokių kliūčių būtų.

2. Daikto dalies ar kelių dalių nesąžiningas įgijimas ar valdymas netrukdo valdytojui įgyjamąja senatimi nuosavybėn įgyti kitas sąžiningai įgytas ir valdomas daikto dalis.

3. Jeigu valdymo teisė įgyjama per atstovą, tai sąžiningumo reikalaujama ir iš atstovo, ir iš atstovaujamojo.

4.71 straipsnis. Nepertraukiamas daikto valdymas

1. Daikto valdymas laikomas nepertraukiamu, kai asmuo daiktą nepertraukiamai valdė nuo valdymo teisės į daiktą įgijimo iki nuosavybės teisės į tą daiktą įgijimo įgyjamąja senatimi.

2. Jeigu per įgyjamosios senaties laiką daikto valdymas vienam iš kito perėjo keliems asmenims ir kiekvieno iš jų valdymas atitiko šio kodekso 4.68 straipsnyje nustatytus reikalavimus, tai tų asmenų valdymo laikas skaičiuojamas kartu.

3. Įgyjamosios senaties nenutraukia daikto valdymo praradimas be valdytojo valios, jeigu per metus laiko daikto valdymas buvo susigrąžintas.

4. Jeigu daikto, kuriam skaičiuojamas įgyjamosios senaties terminas, savininkas neturėjo teisinės galimybės įgyvendinti savo teisę į daiktą, tai įgyjamosios senaties termino skaičiavimas sustabdomas laikui, kol yra kliūtis.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSAVYBĖS TEISĖ

4.72 straipsnis. Bendrosios nuosavybės teisės samprata ir subjektai

1. Bendrosios nuosavybės teisė yra dviejų ar kelių savininkų teisė valdyti, naudoti jiems priklausantį nuosavybės teisės objektą bei juo disponuoti.

2. Bendraturčiu gali būti kiekvienas asmuo, galintis būti nuosavybės teisinių santykių subjektu.

4.73 straipsnis. Bendrosios nuosavybės teisės rūšys

1. Bendrosios dalinės nuosavybės teisė yra, kai bendrosios nuosavybės teisėje nustatytos kiekvieno savininko nuosavybės teisės dalys, o bendroji jungtinė nuosavybės teisė – kai nuosavybės teisės dalys nėra nustatytos.

2. Bendrosios nuosavybės teisė laikoma daline, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

3. Jeigu bendrosios dalinės nuosavybės teisės konkretus kiekvieno bendraturčio dalių dydis nenustatytas, tai preziumuojama, kad jų dalys yra lygios.

4.74 straipsnis. Bendrosios nuosavybės teisės objektai

Bendrosios nuosavybės teisės objektu gali būti kiekvienas daiktas ir kitas turtas, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

4.75 straipsnis. Bendrosios nuosavybės teisės įgyvendinimas

1. Bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektas valdomas, juo naudojamasi ir disponuojama bendraturčių sutarimu. Kai yra nesutarimas, valdymo, naudojimosi ir disponavimo tvarka nustatoma teismo tvarka pagal bet kurio iš bendraturčių ieškinį. Kol ginčas bus išspręstas, teismas ginčo objektui gali skirti administratorių.

2. Jeigu bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektą tiesiogiai valdė, naudojo ir juo disponavo ne visi bendraturčiai, tai kiti bendraturčiai turi teisę gauti iš šių ataskaitą kasmet arba iš karto po to, kai jie nustojo bendrosios dalinės nuosavybės teisės objektą tiesiogiai valdyti, naudoti bei juo disponuoti.

4.76 straipsnis. Bendraturčių teisės ir pareigos naudojantis bendrąja daline nuosavybe ir ją išlaikant

Kiekvienas iš bendraturčių proporcingai savo daliai turi teisę į bendro daikto (turto) duodamas pajamas, atsako tretiesiems asmenims pagal prievoles, susijusias su bendru daiktu (turtu), taip pat privalo apmokėti išlaidas jam išlaikyti ir išsaugoti, mokesčiams, rinkliavoms ir kitoms įmokoms. Jeigu vienas iš bendraturčių nevykdo savo pareigos tvarkyti ir išlaikyti bendrą daiktą (turtą), tai kiti bendraturčiai turi teisę į nuostolių, kuriuos jie turėjo, atlyginimą.

4.77 straipsnis. Bendraturčių teisių pasikeitimas padidinus bendrąją dalinę nuosavybę

1. Jeigu bendraturtis, turėdamas kitų bendraturčių sutikimą ir laikydamasis įstatymų nustatytų taisyklių, savo lėšomis padidina bendrąjį daiktą ar jo vertę, tai šio bendraturčio reikalavimu jo dalis bendrojoje dalinėje nuosavybėje ir naudojimosi bendruoju daiktu tvarka turi būti atitinkamai pakeičiamos.

2. Jeigu bendraturtis padidina bendrąjį daiktą ar jo vertę neturėdamas kitų bendraturčių sutikimo, jis įgyja nuosavybės teisę į tą padidintą dalį, jeigu ją galima atskirti nesužalojant bendro daikto. Jeigu padidintos daikto ar jo vertės dalies negalima atskirti nesužalojant bendro daikto, tai visų bendraturčių dalys padidėja proporcingai jų bendrosios nuosavybės teise turimoms dalims.

4.78 straipsnis. Bendraturčio teisė perleisti ar suvaržyti teises į bendrosios dalinės nuosavybės teise turimą savo dalį

Kiekvienas bendraturtis turi teisę perleisti kitam asmeniui nuosavybėn, išnuomoti ar kitu būdu perduoti naudotis, įkeisti ar kitaip suvaržyti visą savo dalį ar dalies, turimos bendrosios dalinės nuosavybės teise, dalį, išskyrus šiame kodekse nustatytas išimtis.

4.79 straipsnis. Pirmenybės teisė pirkti parduodamas dalis, esančias bendrąja nuosavybe

1. Bendraturčiai turi pirmenybės teisę pirkti bendrąja nuosavybe esančią parduodamą dalį ta kaina, kuria ji parduodama, ir kitomis tomis pačiomis sąlygomis, išskyrus atvejus, kai parduodama iš viešųjų varžytynių.

2. Dalies, esančios bendrąja nuosavybe, pardavėjas privalo raštu pranešti kitiems bendraturčiams apie ketinimą parduoti savo dalį ne bendraturčiui ir kartu nurodyti kainą bei kitas sąlygas, kuriomis ją parduoda. Kai parduodama dalis nekilnojamojo daikto, į kurį turima bendrosios nuosavybės teisė, apie tai pranešama per notarą. Kai kiti bendraturčiai atsisako pasinaudoti savo pirmenybės teise pirkti arba šios teisės į nekilnojamąjį daiktą neįgyvendina per vieną mėnesį, o į kitą daiktą – per dešimt dienų nuo pranešimo gavimo dienos, jeigu bendraturčių susitarimu nenustatyta kitaip, tai pardavėjas turi teisę parduoti savo dalį bet kuriam asmeniui.

3. Jeigu dalis parduota pažeidžiant pirmenybės teisę ją pirkti, kitas bendraturtis turi teisę per tris mėnesius teismo tvarka reikalauti, kad jam būtų perkeltos pirkėjo teisės ir pareigos.

4. Bendrosios nuosavybės dalies pardavėjas ir pirkėjas yra solidariai atsakingi už atsiradusių iki šio daikto dalies pardavimo prievolių, susijusių su parduodamo daikto dalimi, įvykdymą kitiems bendraturčiams.

4.80 straipsnis. Atidalijimas iš bendrosios dalinės nuosavybės

1. Kiekvienas bendraturtis turi teisę reikalauti atidalyti jo dalį iš bendrosios dalinės nuosavybės.

2. Jeigu nesusitariama dėl atidalijimo būdo, tai pagal bet kurio bendraturčio ieškinį daiktas padalijamas natūra kiek galima be neproporcingos žalos jo paskirčiai; kitais atvejais vienas ar keli iš atidalijamų bendraturčių gauna kompensaciją pinigais.

3. Bendraturčio kreditorius turi teisę reikalauti atidalyti skolininko dalį, kad būtų galima iš jos išieškoti.

4. Jeigu vienas iš bendraturčių yra neveiksnus ar nepilnametis, atidalijant dalį iš bendrosios dalinės nuosavybės turi dalyvauti globos (rūpybos) institucija.

4.81 straipsnis. Naudojimosi namais, butais ar kitais nekilnojamaisiais daiktais, kurie yra bendroji dalinė nuosavybė, tvarka

1. Namo, buto ar kito nekilnojamojo daikto bendraturčiai turi teisę tarpusavio susitarimu nustatyti tvarką, pagal kurią bus naudojamasi atskiromis izoliuotomis to namo, buto patalpomis ar kito nekilnojamojo daikto konkrečiomis dalimis, atsižvelgdami į savo dalį, turimą bendrosios dalinės nuosavybės teise.

2. Jeigu šiame straipsnyje nurodytas susitarimas yra notariškai patvirtintas ir įregistruotas viešame registre, tai jis yra privalomas ir tam asmeniui, kuris vėliau įgyja dalį to namo, buto ar kito nekilnojamojo daikto bendrosios nuosavybės teisėmis.

4.82 straipsnis. Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės teisė

1. Butų ir kitų patalpų savininkams bendrosios dalinės nuosavybės teise priklauso namo bendro naudojimo patalpos, pagrindinės namo konstrukcijos, bendrojo naudojimo mechaninė, elektros, sanitarinė–techninė ir kitokia įranga.

2. Namo, buto ar kitos patalpos savininkas neturi teisės perduoti bendrosios dalinės nuosavybės, numatytos šio straipsnio 1 dalyje, savo dalies, taip pat atlikti kitų veiksmų, dėl kurių ta dalis perduodama atskirai nuo nuosavybės teisės į butą ar kitą patalpą, išskyrus atvejus, kai perduodama bendrąja daline nuosavybe esančio daikto, kuris gali būti ar, jį pertvarkius, galės būti naudojamas kaip atskiras daiktas ir toks jo naudojimas netrukdys naudoti butų ar kitų patalpų pagal paskirtį, dalis.

3. Butų ir kitų patalpų savininkai privalo proporcingai savo daliai apmokėti išlaidas namui išlaikyti ir išsaugoti, mokėti mokesčius, rinkliavas ir kitas įmokas, taip pat reguliariai daryti atskaitymus kaupti lėšas, kurios bus skiriamos namui atnaujinti.

4. Šio kodekso 4.79 straipsnyje nustatytos taisyklės taikomos ir tais atvejais, kai kitiems asmenims butų ir kitų patalpų, esančių namuose, savininkai parduoda bendrąja daline nuosavybe (palėpės, rūsio patalpos ir pan.) turimą visą ar ne visą dalį, priklausančią proporcingai jų turimai nuosavybės teise patalpai. Jeigu parduodama dalis bendrosios nuosavybės teise turimo daikto, kuris yra ar gali būti naudojamas tenkinant ne viso namo, o tik atskiroje jo dalyje (laiptinė ir pan.) esančių patalpų savininkų poreikius, nepažeidžiant name esančių patalpų savininkų teisių, tai apie dalies, turimos bendrosios nuosavybės teise, pardavimą turi būti pranešta toje namo dalyje esančių patalpų savininkams ir tik jiems leidžiama pasinaudoti pirmenybės teise ją pirkti.

5. Buto ir kitų patalpų savininkui priklausanti bendrosios dalinės nuosavybės dalis yra lygi jam nuosavybės teise priklausančių patalpų naudingojo ploto ir gyvenamojo namo naudingojo ploto santykiui.

4.83 straipsnis. Butų ir kitų patalpų savininkų teisės ir pareigos naudojantis bendrąja daline nuosavybe

1. Buto ir kitų patalpų savininkas (naudotojas) turi teisę naudotis gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektais pagal jų funkcinę paskirtį, nepažeisdamas kitų patalpų savininkų (naudotojų) teisių ir teisėtų interesų.

2. Buto ir kitų patalpų savininkas (naudotojas) taip pat turi teisę:

1) imtis būtinų priemonių be kitų savininkų (naudotojų) sutikimo, kad būtų išvengta žalos ar pašalinta grėsmė bendrojo naudojimo objektams, ir reikalauti iš kitų buto ir kitų patalpų savininkų atlyginti išlaidas, proporcingas šių savininkų bendrosios dalinės nuosavybės daliai;

2) reikalauti iš kitų butų ir kitų patalpų savininkų (naudotojų), kad gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų valdymas ir naudojimas atitiktų bendrąsias buto ir kitų patalpų savininkų (naudotojų) teises ir teisėtus interesus. Teisėtais buto ir kitų patalpų savininkų (naudotojų) interesais laikoma gyvenamojo namo vidaus tvarkos taisyklių nustatymas, tinkama bendrojo naudojimo objektų priežiūra ir išlaikymas, gyvenamojo namo priežiūros ūkinio ir finansinio plano parengimas, lėšų kaupimas bendrojo naudojimo objektams atnaujinti.

3. Buto ir kitų patalpų savininkai (naudotojai) bendrojo naudojimo objektus privalo valdyti, tinkamai prižiūrėti, remontuoti ar kitaip tvarkyti. Daugiabučio namo bendrojo naudojimo

objektams valdyti butų ir kitų patalpų savininkai steigia butų ir kitų patalpų savininkų bendriją arba sudaro jungtinės veiklos sutartį.

4. Buto ir kitų patalpų savininkas (naudotojas) neprivalo apmokėti išlaidų, dėl kurių jis nėra davęs sutikimo ir kurios nesusijusios su įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais privalomaisiais statinių naudojimo ir priežiūros reikalavimais arba dėl kurių nėra priimta administratoriaus ar butų ir kitų patalpų savininkų susirinkimo sprendimo šio kodekso 4.84 ir 4.85 straipsniuose nustatyta tvarka.

5. Buto ir kitų patalpų savininkas (naudotojas) privalo leisti įgaliotiems asmenims remontuoti ar kitaip tvarkyti jo bute ir kitose patalpose esančią bendrojo naudojimo mechaninę, elektros, techninę ir kitokią įrangą.

6. Butų ir kitų patalpų savininkai turi teisę į bendrojo naudojimo objektų duodamas pajamas proporcingai jų daliai bendrojoje dalinėje nuosavybėje.

4.84 straipsnis. Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės administravimas, kai šie savininkai neįsteigę bendrijos arba nesudarę jungtinės veiklos sutarties

1. Jeigu butų ir kitų patalpų savininkai neįsteigia gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos arba nesudaro jungtinės veiklos sutarties, taip pat jei bendrija likviduota arba nutraukta jungtinės veiklos sutartis, skiriamas bendrojo naudojimo objektų administratorius.

2. Administratorių skiria savivaldybės meras (valdyba) arba jo (jos) įgaliotas atstovas. Administratorius administruoja turtą šio kodekso 4.240 straipsnio pagrindu.

3. Administratorius veikia pagal savivaldybės mero (valdybos) patvirtintus nuostatus. Pavyzdinius butų ir kitų patalpų bendrosios nuosavybės administravimo nuostatus tvirtina Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

4. Administravimo išlaidas apmoka butų ir kitų patalpų savininkai proporcingai jų daliai bendrojoje dalinėje nuosavybėje.

5. Administravimas pasibaigia šio kodekso 4.250 straipsnyje nustatytais pagrindais, taip pat įregistravus gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos įstatus arba sudarius jungtinės veiklos sutartį.

6. Administratoriaus veiklai *mutatis mutandis* taikomos šios knygos XIV skyriaus normos.

4.85 straipsnis. Butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės teisės įgyvendinimas

1. Sprendimai dėl bendrojo naudojimo objektų valdymo ir naudojimo priimami butų ir kitų patalpų savininkų balsų dauguma, jeigu butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos įstatuose ar jungtinės veiklos sutartyje nenumatyta kitaip. Kiekvieno buto ir kitų patalpų savininkas turi vieną balsą. Jeigu butas ir kitos patalpos nuosavybės teise priklauso keliems savininkams, jiems jų susitarimu atstovauja vienas asmuo, kuris turi vieną balsą.

2. Butų ir kitų patalpų savininkų sprendimai priimami butų ir kitų patalpų savininkų susirinkime, prieš dvi savaites viešai paskelbus jo darbotvarkę.

3. Butų ir kitų patalpų savininkų susirinkimus šaukia gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos valdyba (bendrijos pirmininkas) arba butų ir kitų patalpų savininkų jungtinės veiklos sutarties dalyvių įgaliotas asmuo, arba butų ir kitų patalpų savininkų bendrosios dalinės nuosavybės administratorius.

4. Butų ir kitų patalpų savininkų sprendimai skelbiami viešai ir galioja visiems butų ir kitų patalpų savininkams, taip pat tiems savininkams, kurie įgijo nuosavybės teises į butus ir kitas patalpas po šių sprendimų priėmimo. Sprendimai negali apriboti butų ir kitų patalpų savininkų bei trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų, išskyrus šio kodekso ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.

5. Butų ir kitų patalpų savininkų sprendimai gali būti priimti ir nesušaukus susirinkimo, bet jiems raštu pareiškus apie savo sprendimą. Balsavimo raštu tvarką nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

4.86 straipsnis. Bendraturčių teisės ir pareigos naudojantis bendrąja jungtine nuosavybe ir ją išlaikant

1. Bendraturčiai turi vienodas teises į bendro daikto (turto) duodamas pajamas, atsako tretiesiems asmenims pagal prievoles, susijusias su bendru daiktu (turtu), taip pat privalo solidariai

apmokėti išlaidas jam išlaikyti ir išsaugoti, mokesčiams, rinkliavoms ir kitoms įmokoms, jeigu jie nėra susitarę kitaip ar įstatymai nenustato ko kita.

2. Bendrosios jungtinės nuosavybės teisė gali atsirasti tik įstatymų numatytais atvejais.

4.87 straipsnis. Bendraturčių teisių pasikeitimas padidinus bendrąją jungtinę nuosavybę

Jeigu bendraturtis, laikydamasis įstatymų nustatytų taisyklių, padidina bendrąjį daiktą ar jo vertę, tai į padidintą daiktą ar jo vertę bendrosios jungtinės nuosavybės teises įgyja lygiai visi bendraturčiai.

4.88 straipsnis. Bendraturčio teisė perleisti ar suvaržyti teisę į bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimą savo dalį

1. Daiktas (turtas), esantis bendrosios jungtinės nuosavybės teisės objektu, valdomas, naudojamas bei juo disponuojama tik esant bendraturčių sutikimui.

2. Bendraturčių sutikimas būtinas nekilnojamajam daiktui perleisti kito asmens nuosavybėn, išnuomoti ar perduoti naudotis kitokiu būdu, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisę į daiktą. Jeigu bendraturtis yra nepilnametis, sutikimą už jį gali duoti tėvai, globėjai ar rūpintojai.

3. Bendraturtis neturi teisės perleisti kito asmens nuosavybėn bendrosios jungtinės nuosavybės teise turimos savo dalies, kol ši dalis nebus nustatyta konkrečiame bendrame daikte (turte), išskyrus atvejus, kai daiktas (turtas) paveldimas, ir kitus įstatymų numatytus atvejus.

4.89 straipsnis. Bendraturčio dalies nustatymas bendrojoje jungtinėje nuosavybėje

1. Bendraturčio dalis bendrojoje jungtinėje nuosavybėje nustatoma paties bendraturčio reikalavimu arba pasibaigus bendrosios jungtinės nuosavybės teisiniams santykiams, arba kai išieškoma iš bendraturčio turto pagal asmenines jo prievoles, jeigu kito jo turimo turto, išskyrus daiktus, turimus bendrąja jungtine nuosavybe, neužtenka, kad būtų patenkinti kreditorių reikalavimai.

2. Bendraturčio dalies bendrojoje jungtinėje nuosavybėje dydis nustatomas bendraturčių susitarimu. Jeigu jie nesusitaria, sprendžia teismas.

4.90 straipsnis. Atidalijimas iš bendrosios jungtinės nuosavybės

1. Kiekvienas bendraturtis turi teisę reikalauti atidalyti jo dalį iš bendrosios jungtinės nuosavybės.

2. Jeigu nesusitariama dėl atidalijimo būdo, tai pagal atsidalijančio bendraturčio ieškinį daiktas padalijamas natūra, kiek galima be neproporcingos žalos jo paskirčiai; priešingu atveju atsidalijantis bendraturtis gauna kompensaciją pinigais.

3. Bendraturčio kreditorius turi teisę pareikšti ieškinį dėl skolininko atidalijimo ir išieškojimo jo dalies.

4.91 straipsnis. Išieškojimas iš bendrosios jungtinės nuosavybės

1. Pagal vieno bendraturčio sudaromus sandorius išieškoti galima iš visos bendrosios jungtinės nuosavybės, jeigu aplinkybės nerodo, kad sandoris sudarytas asmeniniais paties sudariusiojo sandorį bendraturčio interesais, ir jeigu įstatymai nenustato ko kita.

2. Dėl bendraturčio nusikaltimo padarytai žalai atlyginti išieškoti galima iš bendrosios jungtinės nuosavybės, jeigu teismo nuosprendžiu nustatyta, kad bendrosios jungtinės nuosavybės teisės objektu esantis daiktas įgytas iš nusikalstamu būdu gautų lėšų arba jis ar jo vertė padidėjo dėl šių lėšų.

4.92 straipsnis. Sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teisė

1. Sutuoktinių bendrosios jungtinės nuosavybės teisę į bendrąją nuosavybę nustato šio kodekso trečiosios knygos normos.

2. Bendrosios jungtinės nuosavybės teise sutuoktiniams, jei jų nesusitarta ar šio kodekso trečiosios knygos normos nenustato ko kita, priklauso ir iš bendrų sutuoktinių lėšų įgyti ūkininko ūkio daiktai.

PENKTASIS SKIRSNIS
SAVININKO TEISIŲ APSAUGA IR GYNIMAS

4.93 straipsnis. Savininko teisių apsauga

1. Lietuvos Respublika garantuoja visiems savininkams vienodą teisių apsaugą.

2. Niekas neturi teisės:

1) paimti iš savininko nuosavybę prievarta, išskyrus įstatymų numatytus atvejus;

2) reikalauti, kad savininkas prieš savo valią sujungtų savo nuosavybę su kito savininko nuosavybe.

3. Nuosavybė iš savininko prieš jo valią neatlygintinai gali būti paimta tik teismo sprendimu ar nuosprendžiu.

4. Nuosavybė visuomenės poreikiams gali būti paimama tik teisingai atlyginant.

4.94 straipsnis. Laikinas pasinaudojimas daiktu prieš savininko valią

1. Visuomenės poreikiams įstatymų numatytais atvejais leidžiama laikinai pasinaudoti daiktu prieš savininko valią.

2. Savininkui turi būti atlygintos išlaidos bei žala, kurios atsirado laikinai naudojantis daiktu šio straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais.

4.95 straipsnis. Savininko teisė išreikalauti savo daiktą iš svetimo neteisėto valdymo

Savininkas turi teisę išreikalauti savo daiktą iš svetimo neteisėto valdymo.

4.96 straipsnis. Daikto išreikalavimas iš sąžiningo įgijėjo

1. Jeigu kilnojamasis daiktas atlygintinai įgytas iš asmens, kuris neturėjo teisės jo perleisti nuosavybėn, ir įgijėjas to nežinojo ir neturėjo žinoti (sąžiningas įgijėjas), tai savininkas turi teisę išreikalauti šį daiktą iš įgijėjo tik tuo atveju, kai daiktas yra savininko ar asmens, kuriam savininkas buvo perdavęs jį valdyti, pamestas, arba iš kurio nors iš jų pagrobtas, arba kitaip be jų valios nustojo būti jų valdomas. Šiuos reikalavimus savininkas gali pareikšti per trejus metus nuo daikto praradimo momento.

2. Iš sąžiningo įgijėjo negali būti išreikalautas nekilnojamasis daiktas, išskyrus atvejus, kai savininkas tokį daiktą prarado dėl kitų asmenų padaryto nusikaltimo.

3. Jeigu daiktas neatlygintinai įgytas iš asmens, kuris neturėjo teisės jo perleisti nuosavybėn, tai savininkas turi teisę išreikalauti daiktą visais atvejais. Ši taisyklė taikoma ir kilnojamiesiems, ir nekilnojamiesiems daiktams.

4. Šio straipsnio taisyklės netaikomos, kai daiktas parduotas ar kitaip perleistas teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka.

4.97 straipsnis. Atsiskaitymai grąžinant daiktą iš neteisėto valdymo

1. Savininkas, išreikalaudamas daiktą pagal šio kodekso 4.95 straipsnį, turi teisę reikalauti: iš asmens, kuris žinojo arba turėjo žinoti, kad jo valdymas neteisėtas (nesąžiningo valdytojo), grąžinti arba atlyginti visas pajamas, kurias tas asmuo gavo arba turėjo gauti per visą valdymo laiką; iš neteisėto sąžiningo valdytojo – visas pajamas, kurias šis gavo arba turėjo gauti nuo to laiko, kai jis sužinojo ar turėjo sužinoti apie valdymo neteisėtumą arba sužinojo apie civilinės bylos dėl daikto grąžinimo iškėlimą.

2. Neteisėtas nesąžiningas valdytojas savo ruožtu turi teisę reikalauti iš savininko atlyginti jo padarytas dėl daikto būtinas išlaidas nuo to laiko, kai savininkui priklauso gautos iš daikto pajamos.

3. Neteisėtas sąžiningas valdytojas turi teisę reikalauti iš savininko atlyginti visas jo padarytas dėl daikto būtinas išlaidas, kurių nepadengė iš daikto gautos pajamos.

4. Neteisėtas sąžiningas valdytojas turi teisę pasilikti savo padarytas dalis, kuriomis buvo pagerintas daiktas, jeigu jos gali būti atskirtos nesužalojant daikto. Jeigu pagerintų dalių atskirti negalima arba daiktas buvo pagerintas kitaip, neteisėtas sąžiningas valdytojas turi teisę reikalauti atlyginti dėl pagerinimo padarytas išlaidas, bet ne didesnes kaip daikto vertės padidėjimas.

4.98 straipsnis. Nuosavybės teisės gynimas nuo pažeidimų, nesusijusių su valdymo netekimu

Savininkas gali reikalauti pašalinti bet kuriuos jo teisės pažeidimus, nors ir nesusijusius su valdymo netekimu.

4.99 straipsnis. Žemės sklypo savininko teisių gynimas nuo galimų pažeidimų, nesusijusių su valdymo netekimu

Žemės sklypo savininkas turi teisę reikalauti, kad kaimyniniuose žemės sklypuose nebūtų statomi nauji statiniai, perstatomi, rekonstruojami ir netgi išsaugomi nepakeisti esantys statiniai, jeigu galima padaryti įtikinamą prielaidą, kad tokių naujų statinių statymas ar esamų statinių pakeitimas ir netgi nepakeistų egzistavimas ar naudojimas padarys neigiamą neleistiną poveikį jo žemės sklypui ar jo žemės sklype esantys pastatai neteks stabilumo.

4.100 straipsnis. Nuosavybės paėmimas visuomenės poreikiams

1. Paimti daiktą ar kitą turtą, priklausantį asmeniui privačios nuosavybės teise, visuomenės poreikiams leidžiama tik išimtiniais atvejais ir tik įstatymų nustatyta tvarka.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju daikto (turto) savininkui atlyginama pinigais to daikto (turto) rinkos kaina, o šalių sutarimu – perduodamas kitas daiktas (turtas).

3. Ginčus dėl nuosavybės paėmimo, vertės ir dėl nuosavybės paėmimo savininkui atsiradusių nuostolių sprendžia teismas.

4. Nuosavybės teisė į visuomenės poreikiams paimamą kilnojamąjį daiktą (turtą) valstybei pereina nuo atsiskaitymo su daikto (turto) savininku momento. Nuosavybės teisė į visuomenės poreikiams paimamą nekilnojamąjį daiktą valstybei pereina nuo nekilnojamojo daikto įregistravimo viešame registre momento, tačiau įregistruoti tokį daiktą kaip valstybės nuosavybę viešame registre galima tik nuo atsiskaitymo su nekilnojamojo daikto savininku momento.

4.101 straipsnis. Asmenų, kuriems nuosavybės teise priklausantys statiniais užstatyti žemės sklypai paimami visuomenės poreikiams, nuosavybės teisių apsauga

1. Jeigu asmenims nuosavybės teise priklausantis ir statiniais užstatomas ar užstatytas žemės sklypas paimamas visuomenės poreikiams, tai už žemės sklypą, ant jo statomus ar jau pastatytus ir šiems asmenims nuosavybės teise priklausančius statinius, žemės sklype esančius sodinius turi būti atlyginama pinigais rinkos kaina.

2. Žemės sklypo, statinių bei sodinių vertė, paėmimo sąlygos bei dėl žemės sklypo paėmimo savininkui atsiradusių nuostolių dydis nustatomi būsimo žemės naudotojo ir žemės sklypo, statinių bei sodinių savininko sutartimi, jeigu įstatymai nenustato kitaip.

3. Ginčus dėl žemės sklypo, statinių bei sodinių paėmimo, jų vertės ir dėl žemės sklypo paėmimo atveju savininkui atsiradusių nuostolių sprendžia teismas.

4.102 straipsnis. Asmenų, kurių ne nuosavybės teise naudojami statiniams statyti žemės sklypai paimami visuomenės poreikiams, nuosavybės teisių apsauga

1. Jeigu statiniams statyti asmenų ne nuosavybės teise naudojamas žemės sklypas paimamas visuomenės poreikiams, tai už statomus ar jau pastatytus ir tiems asmenims nuosavybės teise priklausančius statinius, taip pat už sodinius turi būti atlyginama pinigais rinkos kaina.

2. Naujasis žemės naudotojas privalo atlyginti statinių bei sodinių savininkui visus nuostolius, atsiradusius dėl žemės sklypo paėmimo, išskyrus nuostolius, kurie atsirado dėl paties statinių bei sodinių savininko neteisėtų veiksmų.

3. Žemės, statinių ar sodinių vertė, paėmimo sąlygos ir dėl žemės sklypo paėmimo atsiradusių nuostolių dydis nustatomi naujojo žemės naudotojo ir statinių savininko sutartimi.

4. Ginčus dėl statinių ar sodinių vertės, paėmimo sąlygų ir dėl žemės sklypo paėmimo atveju atsiradusių nuostolių dydžio sprendžia teismas.

4.103 straipsnis. Neteisėtos statybos civilinės teisinės pasekmės

1. Jeigu statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai arba ne savavališkai, tačiau pažeidžiant statinio projekto sprendinius ar teisės aktų reikalavimus, tai statytojas neturi teisės tokiu statiniu naudotis ar juo disponuoti (parduoti, padovanoti, išnuomoti ar pan.). Koks statinys (jo dalis) yra pastatytas ar statomas savavališkai, nustato įstatymai.

2. Asmenys, kurių teisės ir interesai yra pažeidžiami, ir kiti įstatymų įgalioti asmenys dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų pažeidimų turi teisę kreiptis į teismą.

3. Teismas savo sprendimu gali:

1) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą reikiamai pertvarkyti statinį (dalį statinio nugriauti, perstatyti ar pan.);

2) įpareigoti statytoją per nustatytą terminą statinį nugriauti.

4. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 1 punkte nurodyto reikalavimo, statinys (jo dalis) teismo sprendimu pertvarkomas statytojo lėšomis.

5. Jeigu statytojas per nustatytą terminą neįvykdo šio straipsnio 3 dalies 2 punkte nurodyto reikalavimo, statinys teismo sprendimu nugriaunamas statytojo lėšomis.

6. Statybinės medžiagos, likusios statinius nugriovus, yra statytojo nuosavybė.

7. Dėl normatyvinių statybos techninių dokumentų pažeidimo padaryta žala atlyginama šio kodekso šeštosios knygos XXII skyriaus trečiajame skirsnyje nustatyta tvarka.

Straipsnio pakeitimas:
Nr. X-858, 2006-10-17, Žin., 2006, Nr. 116-4403 (2006-10-31)

4.104 straipsnis. Teisės naudotis žemės sklypu praradimo pasekmės

1. Sutartį, kuria asmeniui buvo suteiktas neterminuotai naudotis arba išnuomotas žemės sklypas, teismine tvarka pripažinus negaliojančia dėl naudotojo ar nuomininko tyčios ar nutraukus dėl tyčinių esminių žemės sklypo naudojimo tvarkos pažeidimų, statomus ar jau pastatytus ir nuosavybės teise priklausančius statinius asmuo gali nusikelti. Jeigu visų arba kai kurių statinių (jų dalių) nukelti neįmanoma, neperkelti objektai nugriaunami arba žemės sklypo savininko ir statinių savininko susitarimu perleidžiami žemės sklypo savininko nuosavybėn, arba žemės sklypo savininko sutikimu perleidžiami trečiajam asmeniui.

2. Ginčus dėl statinių nukėlimo, nugriovimo arba perleidimo žemės sklypo savininko ar trečiojo asmens nuosavybėn sprendžia teismas.

4.105 straipsnis. Teisės į žemės sklypą praradimo pasekmės

1. Asmeniui, teismo tvarka pripažintam praradusiu teisę į žemės sklypą, atlyginama ant šio žemės sklypo esančių ir jam nuosavybės teise priklausančių statinių vertė, jeigu jam nesuteikiama teisė kitu teisėtu būdu (nustatant žemės servitutą ar pan.) naudotis žemės sklypu.

2. Jeigu sandoris, kurio pagrindu buvo naudojamasi žemės sklypu, teismo tvarka pripažintas negaliojančiu ne dėl statinių savininko kaltės, tai statinių savininkui atlyginama šio kodekso 4.102 straipsnyje nustatyta tvarka ir sąlygomis žemės sklypo savininko lėšomis.

3. Jeigu sandoris, kurio pagrindu buvo naudojamasi žemės sklypu, teismo tvarka pripažintas negaliojančiu dėl statinių savininko kaltės ir jam nesuteikiama teisė kitu teisėtu būdu (nustatant žemės servitutą ar pan.) naudotis žemės sklypu, tai statinius jų savininkas gali nusikelti. Kai nukelti visų arba kai kurių statinių (jų dalių) neįmanoma, žemės sklypo savininko sutikimu neperkelti objektai gali būti perleidžiami trečiajam asmeniui arba žemės sklypo savininko ir statinių savininko susitarimu gali būti perleidžiami žemės sklypo savininkui, arba nugriaunami.

4. Šio straipsnio 3 dalyje numatytu atveju statiniai nukeliami arba nugriaunami jų savininko lėšomis, statybinės medžiagos, likusios tuos statinius nugriovus, yra statinių savininko nuosavybė, o statinių savininkas privalo atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl neteisėto žemės sklypo valdymo ir naudojimo.

5. Ginčus dėl statinių nukėlimo, nugriovimo arba perleidimo žemės sklypo savininko ar trečiojo asmens nuosavybėn sprendžia teismas.

VI SKYRIUS
TURTO PATIKĖJIMO TEISĖ

4.106 straipsnis. Turto patikėjimo teisės sąvoka ir tikslas

1. Turto patikėjimo teisė – tai patikėtinio teisė patikėtojo nustatyta tvarka ir sąlygomis valdyti, naudoti perduotą turtą bei juo disponuoti.

2. Patikėjimo teisė nustatoma asmeniniais tikslais, privačiai ar visuomeninei naudai.

4.107 straipsnis. Turto patikėjimo teisės subjektai

1. Turto patikėjimo teisės subjektai (patikėtiniai) Lietuvos Respublikoje yra valstybės ar savivaldybių įmonės, įstaigos ir organizacijos, taip pat gali būti kiti juridiniai ir fiziniai asmenys.

2. Patikėtojas ar keli patikėtojai gali skirti vieną ar keletą patikėtinių, nustatyti jų skyrimo ar keitimo tvarką.

4.108 straipsnis. Turto patikėjimo teisės atsiradimo pagrindai

Turto patikėjimo teisės atsiradimo pagrindas gali būti: įstatymas, administracinis aktas, sutartis, testamentas, teismo sprendimas.

4.109 straipsnis. Turto patikėjimo teisės turinys

1. Valstybės ar savivaldybės įmonės, įstaigos, organizacijos valdo, naudoja atitinkamai valstybės ar savivaldybės joms perduotą turtą, juo disponuoja savo įstatuose (nuostatuose), taip pat valstybės ar savivaldybių įmonių, įstaigų, organizacijų veiklą reglamentuojančiuose norminiuose aktuose nustatyta tvarka bei sąlygomis, nepažeisdamos įstatymų ir kitų asmenų teisių bei interesų.

2. Kiti juridiniai ir fiziniai asmenys valdo, naudoja patikėtojo jiems perduotą turtą bei disponuoja juo tiek, tokia tvarka bei sąlygomis, kaip nustatyta turto perdavimo patikėjimo teise sutartyje, testamente, teismo sprendime ar įstatyme.

4.110 straipsnis. Turto patikėjimo teisės gynimas

Turto patikėjimo teisės subjektas, gindamas turimą turtą, turi teises, nustatytas šio kodekso 4.95–4.99 straipsniuose.

VII SKYRIUS
SERVITUTAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.111 straipsnis. Servituto sąvoka

1. Servitutas – tai teisė į svetimą nekilnojamąjį daiktą, suteikiama naudotis tuo svetimu daiktu (tarnaujančiuoju daiktu), arba to daikto savininko teisės naudotis daiktu apribojimas, siekiant užtikrinti daikto, dėl kurio nustatomas servitutas (viešpataujančiojo daikto), tinkamą naudojimą.

2. Pasikeitus tarnaujančiojo ar viešpataujančiojo daikto nuosavybės teisės subjektui, nustatytas servitutas išlieka.

4.112 straipsnis. Servituto turinys

1. Servitutu suteikiamos servituto turėtojui konkrečios naudojimosi konkrečiu svetimu daiktu teisės arba atimamos iš tarnaujančiojo daikto savininko konkrečios naudojimosi daiktu teisės.

2. Kilus abejonių dėl servituto turinio ir nesant galimybių tiksliai jį nustatyti, laikoma, kad servitutas yra mažiausias.

3. Jeigu nustatant servitutą ar vėliau nebuvo konkrečiai nustatytas servituto turinys, jį sąlygoja viešpataujančiojo daikto naudojimo pagal paskirtį poreikiai.

4. Servituto nustatymas neatima iš tarnaujančiojo daikto savininko daikto naudojimo teisių, sudarančių servituto turinį, jeigu šių teisių įgyvendinimas netrukdo nustatytam servitutui.

5. Viešpataujančiojo ar tarnaujančiojo daikto savininkas turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti pakeisti servituto turinį ar panaikinti servitutą, jeigu iš esmės pasikeičia aplinkybės ar atsiranda nenumatytų aplinkybių, dėl kurių servituto suteikiamų teisių įgyvendinti tampa neįmanoma ar labai sudėtinga.

4.113 straipsnis. Servituto teisių įgyvendinimas

1. Servituto suteikiamos teisės turi būti įgyvendinamos pagal tikslinę paskirtį, kad būtų kuo mažiau nepatogumų tarnaujančiojo daikto savininkui.

2. Servituto turėtojas, įgyvendindamas servituto suteikiamas teises, privalo nepažeisti kitų savininkų teisių.

3. Nustatant servitutą, gali būti nustatyta prievolė statyti statinius, sodinti augalus ar atlikti kitus darbus, kurie yra būtini servituto teisėms įgyvendinti.

4.114 straipsnis. Servituto turėtojo pareiga tinkamai išlaikyti tarnaujantįjį daiktą

1. Jeigu norint normaliai naudotis servituto suteiktomis teisėmis yra būtina remontuoti ir kitaip tinkamai išlaikyti tarnaujantįjį daiktą, servituto turėtojas privalo visa tai atlikti tinkamai ir laiku, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip.

2. Tais atvejais, kai servituto turinį sudarančiomis teisėmis naudojasi ir pats tarnaujančiojo daikto savininkas, pareiga tinkamai išlaikyti tarnaujantįjį daiktą tenka abiem subjektams proporcingai naudojimuisi daiktu, jeigu sutartyje nenustatyta kitaip.

4.115 straipsnis. Servituto išlikimas padalijus tarnaujantįjį daiktą

Padalijus tarnaujantįjį daiktą, anksčiau nustatytas servitutas lieka galioti visoms tarnaujančiojo daikto dalims, išskyrus atvejus, kai daikto padalijimo metu servitutas galiojo ar buvo nustatytas tik konkrečiai tarnaujančiojo daikto daliai.

4.116 straipsnis. Servituto išlikimas padalijus viešpataujantįjį daiktą

1. Padalijus viešpataujantįjį daiktą, anksčiau dėl jo nustatytą servitutą išsaugo visos viešpataujančiojo daikto dalys, išskyrus atvejus, kai daikto padalijimo metu servitutas galiojo ar buvo nustatytas tik konkrečiai viešpataujančiojo daikto daliai.

2. Viešpataujančiojo daikto padalijimu negali būti labiau suvaržytas tarnaujantysis daiktas (kelio servituto atveju visi padalyto viešpataujančiojo daikto savininkai turi naudotis tuo pačiu keliu, kuriam nustatytas servitutas).

4.117 straipsnis. Kelio servitutas

Kelio servitutu gali būti nustatoma teisė naudotis pėsčiųjų taku, antžeminėms transporto priemonėms skirtu keliu ir taku galvijams varyti.

4.118 straipsnis. Kelio servitutas, suteikiantis teisę naudotis pėsčiųjų taku

1. Kai kelio servitutu suteikiama teisė naudotis pėsčiųjų taku, papildomai nenustatant galimybės pasinaudoti juo kitais tikslais ir nenustatant naudojimosi juo apribojimų, laikoma, kad tokiu pėsčiųjų taku gali eiti pėstieji, važiuoti dviračiai, neturintys variklių, ir gali būti vedami už pasaito galvijai.

2. Jeigu nustatant kelio servitutą, suteikiantį teisę naudotis pėsčiųjų taku, nenustatomas pėsčiųjų tako plotis ir jo neįmanoma nustatyti pagal anksčiau buvusį taką, jei toks buvo, laikoma, kad galima naudotis vieno metro pločio taku.

4.119 straipsnis. Kelio servitutas, suteikiantis teisę važiuoti transporto priemonėmis

1. Kai kelio servitutu suteikiama teisė važiuoti transporto priemonėmis, papildomai nenustatant galimybės pasinaudoti juo kitais tikslais ir nenustatant naudojimosi juo apribojimų, laikoma, kad tokiu keliu galima važiuoti įvairiomis transporto priemonėmis ir naudotis kaip pėsčiųjų taku.

2. Jeigu nustatant kelio servitutą, suteikiantį teisę važiuoti transporto priemonėmis, nenustatomas kelio plotis ir jo neįmanoma nustatyti pagal anksčiau buvusį kelią, jei toks buvo, laikoma, kad galima naudotis keturių metrų pločio keliu. Tais atvejais, kai tikėtina, kad toks kelias gali būti naudojamas važiuoti specialiomis plačių gabaritų mašinomis, žemės sklypo, kuriam nustatytas kelio servitutas, suteikiantis teisę važiuoti transporto priemonėmis, savininkas neturi teisės sodinti krūmų ir medžių arčiau kaip trys metrai nuo kelio kraštų.

4.120 straipsnis. Kelio servitutas, suteikiantis teisę varyti galvijus

1. Kai kelio servitutu suteikiama teisė varyti galvijus, papildomai nenustatant galimybės naudotis juo kitais tikslais bei nenustatant naudojimosi juo apribojimų, laikoma, kad tokiu keliu (taku) galima tik varyti galvijus bei servituto turėtojui naudotis juo kaip pėsčiųjų taku.

2. Kelio servituto suteikta teisė varyti galvijus nesuteikia teisės ganyti galvijus šalikelėse ar ant tako ir šalia jo.

3. Jeigu nustatant kelio servitutą, suteikiantį teisę varyti galvijus, nenustatomas kelio (tako) plotis ir jo neįmanoma nustatyti pagal anksčiau buvusį kelią (taką), jei toks buvo, laikoma, kad galima naudotis keturių metrų pločio keliu (taku).

4.121 straipsnis. Kelio (tako) vietos ir krypties nustatymas

Kai kelio servitutu suteikiama teisė naudotis pėsčiųjų taku, antžeminėms transporto priemonėms skirtu keliu ar taku galvijams varyti, nenustatant kelio (tako) vietos ir krypties, laikoma, kad suteikiama teisė naudotis esamu keliu (taku), o jei jo nėra, – anksčiau buvusiu keliu (taku), o jei jo nebuvo arba negalima nustatyti jo vietos ir krypties, kelio (tako) vietą ir kryptį turi teisę parinkti daikto savininkas, esant galimybei laikydamasis nuostatos, kad parenkama vieta kiek įmanoma labiau atitiktų kelio (tako) reikalavimus.

4.122 straipsnis. Statinių servitutas

Gali būti nustatomas statinių servitutas, suteikiantis teisę atremti viešpataujantįjį statinį į tarnaujantįjį daiktą arba pritvirtinti prie jo, įtvirtinti į tarnaujančiojo statinio sieną (konstrukciją) kablius ir kitokius pritvirtinimo dalykus bei naudotis jais, statyti ar montuoti statinių dalis, pakibusias virš tarnaujančiojo sklypo ar statinio, uždrausti tarnaujančiojo sklypo savininkui statyti statinius, kurie užstotų šviesą ar esamą vietovaizdį, taip pat atlikti kitus įstatymų neuždraustus veiksmus ar reikalauti iš tarnaujančiojo daikto savininko, kad jis susilaikytų nuo konkrečių veiksmų atlikimo.

4.123 straipsnis. Kiti servitutai

Gali būti nustatomi servitutai, suteikiantys teisę tiesti požemines ir antžemines komunikacijas, aptarnauti jas bei jomis naudotis, taip pat kiti servitutai.

ANTRASIS SKIRSNIS
SERVITUTO NUSTATYMAS

4.124 straipsnis. Servituto nustatymo pagrindai ir momentas

1. Servitutą gali nustatyti įstatymai, sandoriai ir teismo sprendimas, o įstatymo numatytais atvejais – administracinis aktas.

2. Iš servituto kylančios teisės ir pareigos subjektams atsiranda tik įregistravus servitutą, išskyrus atvejus, kai servitutą nustato įstatymai.

3. Nustatant servitutus, visais atvejais turi būti ir dėl servitutų nustatymo viešpataujančiuoju tampančio daikto savininko valia, išskyrus atvejus, kai servitutą nustato įstatymai ar teismo sprendimas.

4.125 straipsnis. Servituto nustatymas sandoriais

Sandoriais nustatyti servitutus turi teisę tik pats tarnaujančiuoju tampančio daikto savininkas.

4.126 straipsnis. Servituto nustatymas teismo sprendimu

1. Teismo sprendimu servitutas nustatomas, jeigu savininkai nesusitaria, o nenustačius servituto nebūtų įmanoma normaliomis sąnaudomis daikto naudoti pagal paskirtį.

2. Daikto savininkas ar valdytojas gali kreiptis į teismą dėl servituto nustatymo teismo sprendimu.

4.127 straipsnis. Servituto nustatymo apribojimai

1. Nustatyti tarnaujančiajam daiktui naują servitutą leidžiama, jeigu tuo nebus pažeidžiamas pirmiau nustatytas servitutas.

2. Hipotekos tvarka įkeistam nekilnojamajam daiktui nustatyti servitutą leidžiama tik visų kreditorių sutikimu arba teismo sprendimu.

4.128 straipsnis. Daiktai, kuriems gali būti nustatomas servitutas

1. Servitutas gali būti nustatomas nekilnojamajam daiktui, kuris savo pastoviomis savybėmis neterminuotam laikui gali užtikrinti viešpataujančiojo daikto tinkamą naudojimą.

2. Nustačius servitutą viešpataujančiuoju ir tarnaujančiuoju tampantys daiktai nebūtinai privalo turėti bendrą ribą. Svarbiausia, kad dėl nustatyto servituto tarnaujančiuoju tampantis daiktas savo pastoviomis savybėmis teiktų viešpataujančiuoju tampančiam daiktui servituto nustatymu siekiamą nuolatinę naudą.

3. Jeigu nustatant servitutą nebuvo konkrečiai nurodyta daikto dalis, kuriai nustatomas servitutas, laikoma, kad servitutas nustatytas visam daiktui. Bet jeigu pagal servituto suteikiamas tarnaujančiojo daikto naudojimo teises galima vienodai gerai pasinaudoti tiek visu daiktu, tiek jo dalimi ir tuo būtų užtikrintas tinkamas viešpataujančiojo daikto naudojimas, tarnaujančiojo daikto savininkas turi teisę nustatyti daikto dalį, kurioje gali būti naudojamasi servituto nustatytomis teisėmis.

4.129 straipsnis. Dėl servituto nustatymo atsiradusių nuostolių atlyginimas

Dėl servituto nustatymo atsiradę nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka. Įstatymais, sutartimis, teismo sprendimu ar administraciniu aktu gali būti nustatyta viešpataujančiojo daikto savininko prievolė mokėti vienkartinę ar periodinę kompensaciją tarnaujančiojo daikto savininkui.

TREČIASIS SKIRSNIS
SERVITUTO PABAIGA

4.130 straipsnis. Servituto pasibaigimo pagrindai ir momentas

1. Servitutas baigiasi:

1) jo atsisakius;

2) tam pačiam asmeniui tapus ir viešpataujančiojo, ir tarnaujančiojo daikto savininku;

3) žuvus viešpataujančiajam ar tarnaujančiajam daiktui;

4) pablogėjus tarnaujančiojo daikto būklei;

5) išnykus servituto būtinumui;

6) suėjus senaties terminui.

2. Servitutas gali pasibaigti tik šio straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais.

3. Servituto pasibaigimo momentu laikomas jo išregistravimo momentas, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose numatytus atvejus.

4. Dėl servituto pabaigos į viešą registrą gali kreiptis tarnaujančiojo ar viešpataujančiojo daikto savininkas.

4.131 straipsnis. Servituto atsisakymas

1. Viešpataujančiojo daikto savininkas gali atsisakyti turimo servituto tik tarnaujančiojo daikto savininko naudai.

2. Kai servitutas suteikia keletą to paties daikto naudojimo teisių, galima atsisakyti ir tik kai kurių iš jų.

3. Kai viešpataujantysis daiktas priklauso keliems asmenims, servituto atsisakymas galioja tik tuo atveju, jeigu yra bendras visų asmenų sutikimas.

4. Turimo servituto atsisakymas turi būti įformintas raštu.

5. Apie servituto atsisakymą viešpataujančiojo daikto savininkas privalo įspėti tarnaujančiojo daikto savininką ne vėliau kaip prieš šešis mėnesius, taip pat viešpataujančiojo daikto savininkas privalo atlyginti tarnaujančiojo daikto savininkui dėl servituto nutraukimo atsiradusius nuostolius.

4.132 straipsnis. Servituto pabaiga tam pačiam asmeniui tapus viešpataujančiojo ir tarnaujančiojo daikto savininku

1. Servitutas baigiasi tik tada, kai tas pats asmuo tampa viso viešpataujančiojo ir viso tarnaujančiojo daikto savininku.

2. Jeigu tas pats asmuo tampa tik dalies viešpataujančiojo ir tarnaujančiojo daikto savininku, likusiajai daliai servitutas lieka galioti.

3. Kai tarnaujantysis daiktas priklauso keliems asmenims, servitutas baigiasi tik tada, kai visi tarnaujančiojo daikto savininkai nuosavybės teisėmis įgyja viešpataujantįjį daiktą.

4.133 straipsnis. Servituto pabaiga žuvus viešpataujančiajam ar tarnaujančiajam daiktui

Viešpataujančiajam ar tarnaujančiajam daiktui žuvus, servitutas baigiasi.

4.134 straipsnis. Servituto pabaiga pablogėjus tarnaujančiojo daikto būklei

1. Jeigu tarnaujantysis daiktas pablogėja tiek, kad nebegali atlikti tarnaujančiojo daikto funkcijų, baigiasi ir servitutas.

2. Dėl tarnaujančiojo daikto pablogėjimo pasibaigęs servitutas atnaujinamas, jeigu daiktas atgauna savybes, dėl kurių jis vėl gali atlikti tarnaujančiojo daikto funkcijas. Šiuo atveju neturi reikšmės netgi tai, kad per laiką, kurį pablogėjęs daiktas negalėjo atlikti tarnaujančiojo daikto funkcijų, servitutas būtų pasibaigęs dėl senaties.

3. Sprendimą dėl servituto pabaigos bei atnaujinimo priima tarnaujančiojo daikto savininkas ir viešpataujančiojo daikto savininkas tarpusavio susitarimu, o esant ginčui, – teismas.

4.135 straipsnis. Servituto pabaiga išnykus servituto būtinumui

1. Kai aplinkybės pasikeičia taip, kad viešpataujantysis daiktas gali būti tinkamai naudojamas nesinaudojant tarnaujančiuoju daiktu , tarnaujančiojo daikto savininko teisės naudotis tuo daiktu neribojamos, o servitutas baigiasi tarnaujančiojo daikto savininko ir viešpataujančiojo daikto savininko susitarimu.

2. Jeigu tarnaujančiojo daikto savininkas ir viešpataujančiojo daikto savininkas nesusitaria, sprendimą dėl servituto pabaigos priima teismas.

4.136 straipsnis. Servituto pabaiga suėjus senaties terminui

1. Servitutas baigiasi suėjus senaties terminui, jeigu turintis teisę juo naudotis asmuo savanoriškai dešimt metų pats ar per kitus asmenis nesinaudojo servituto suteikiamomis teisėmis.

2. Laikas, kurį nebuvo naudojamasi servituto suteikiamomis teisėmis dėl nenugalimos jėgos ar dėl tarnaujančiojo daikto savininko ar valdytojo trukdymo, į senaties terminą neįskaitomas.

3. Jeigu servituto turėtojas servituto suteikiamas teises dešimt metų įgyvendino tik dalyje tarnaujančiojo daikto, tai likusiai tarnaujančiojo daikto daliai servitutas baigiasi.

4. Servitutas negali baigtis dėl senaties, jeigu buvo naudojamasi nors dalimi servituto suteikiamų teisių.

5. Suėjus senaties terminui, negali baigtis kelio servitutas, suteikiantis teisę naudotis taku ar keliu, vedančiu į kapines.

6. Sprendimą dėl servituto pabaigos suėjus senaties terminui priima teismas.

4.137 straipsnis. Statinių servitutų pabaiga dėl senaties

Statinių servitutas dėl senaties baigiasi tik tada, kai viešpataujančiojo daikto savininkas dešimt metų pats ar per kitus asmenis nesinaudojo servituto suteikiamomis teisėmis ir tarnaujančiajam daiktui padarė ką nors tokio, kas nesuderinama su naudojimusi servituto suteikiamomis teisėmis.

4.138 straipsnis. Servituto turėtojo teisė reikalauti atlyginti nuostolius

Jeigu tarnaujančiojo daikto savininkas ar valdytojas trukdo servituto turėtojui įgyvendinti servituto suteikiamas teises, tai servituto turėtojas turi teisę reikalauti atlyginti dėl trukdymo atsiradusius nuostolius.

4.139 straipsnis. Tarnaujančiojo daikto savininko teisių gynimas

1. Jeigu servituto turėtojas netinkamai įgyvendina servituto suteiktas tarnaujančiojo daikto naudojimo teises ir tuo pažeidžia tarnaujančiojo daikto savininko teises, tai tarnaujančiojo daikto savininkas turi teisę reikalauti pašalinti bet kokius pažeidimus, net ir nesusijusius su valdymo netekimu.

2. Tais atvejais, kai servitutas suvaržo teisę į daikto dalį, tarnaujančiojo daikto savininkas turi teisę reikalauti pakeisti daikto dalį, teisę į kurią suvaržo servitutas, kita šio daikto dalimi, jeigu

toks pakeitimas padės tarnaujančiojo daikto savininkui išvengti dėl servituto atsirandančių pernelyg didelių nuostolių.

3. Pasibaigus servitutui, servituto turėtojas, jeigu tarnaujančiojo daikto savininkas reikalauja, turi grąžinti to daikto būklę į padėtį, buvusią iki servituto nustatymo. Iš servituto turėtojo negali būti reikalaujama pašalinti tokius daikto pasikeitimus, kurie atsirado nepaisant servituto buvimo, jeigu įstatymas ar sutartis nenustato kitaip.

4.140 straipsnis. Atsakomybė pagal turtines prievoles, kylančias iš servituto

1. Jeigu viešpataujantysis ar tarnaujantysis daiktas nuosavybės teise priklauso keliems savininkams, jie yra solidariai atsakingi pagal turtines prievoles, kylančias iš servituto.

2. Jeigu viešpataujantysis ar tarnaujantysis daiktas perleidžiamas kitam asmeniui, pagal turtines prievoles, atsiradusias iš servituto iki daikto perleidimo momento, solidariai atsako daikto perleidėjas ir įgijėjas.

VIII SKYRIUS
UZUFRUKTAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.141 straipsnis. Uzufrukto sąvoka

1. Uzufruktas – asmens gyvenimo trukmei ar apibrėžtam terminui, kuris negali būti ilgesnis už asmens gyvenimo trukmę, nustatyta teisė (uzufruktoriaus teisė) naudoti svetimą daiktą ir gauti iš jo vaisius, produkciją ir pajamas.

2. Uzufruktas gali būti nustatytas vieno ar kelių asmenų (bendrai ar nustatant kiekvieno dalį) naudai.

4.142 straipsnis. Uzufrukto objektas

1. Uzufrukto objektu gali būti kiekvienas nesunaudojamas ir kilnojamasis, ir nekilnojamasis daiktas, kuris yra nuosavybės teisės objektas.

2. Įgydamas uzufruktą į pagrindinį daiktą, uzufruktorius įgyja uzufruktą ir į antraeilius daiktus, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato kitaip.

3. Uzufrukto objektas perduodamas uzufruktoriui pagal aprašą.

4. Pasikeitus daikto, į kurį nustatytas uzufruktas, savininkui, uzufruktas išlieka.

4.143 straipsnis. Uzufrukto turinys

1. Uzufruktorius turi teisę naudoti daiktą taip, kaip nustatyta, o jeigu nenustatyta, – kaip tai darytų pagal daikto paskirtį rūpestingas savininkas.

2. Naudojant uzufrukto objektą gaunami vaisiai, produkcija ir pajamos priklauso uzufruktoriui, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato kitaip.

3. Uzufrukto turinys nustatomas kiekvienu konkrečiu atveju nustatant uzufruktą. Nustatantis uzufruktą subjektas gali nustatyti tik tokias uzufrukto suteikiamas teises, kurios neprieštarauja daikto naudojimui pagal paskirtį.

4. Jeigu uzufruktas nustatytas į bendrosios nuosavybės teisės objektu esantį daiktą, uzufruktorius turi tas daikto valdymo ir naudojimo teises, kurios priklausytų jam kaip bendraturčiui.

5. Uzufruktorius turi teisę reikalauti įvykdyti dėl uzufrukto objekto atsiradusias prievoles ir priimti įmokas.

6. Uzufruktorius neturi teisės perduoti uzufrukto kitam asmeniui, bet gali perduoti kitam asmeniui teisę įgyvendinti uzufruktą. Tokiu atveju abu subjektai atsako pagal prievoles solidariai. Laikas, kuriam perduodama kitam asmeniui teisė įgyvendinti uzufruktą, negali būti ilgesnis už laiką, kuriam nustatytas uzufruktas.

7. Uzufruktorius neturi teisės perdirbti uzufrukto objekto arba kitokiu būdu iš esmės jo pakeisti be uzufrukto objekto savininko leidimo ar įstatymo numatytais atvejais – be teismo sprendimo.

8. Uzufruktorius neturi teisės į uzufrukto objekte rastą lobį ar jo dalį, pagal įstatymą priklausančią daikto savininkui.

4.144 straipsnis. Uzufruktoriaus pareigos

1. Uzufruktorius privalo išlaikyti ir remontuoti uzufrukto objektą, kiek tai būtina jo normaliai būklei užtikrinti.

2. Proporcingai turimoms uzufrukto objekto naudojimo teisėms bei gaunamoms iš jo pajamoms uzufruktorius privalo mokėti mokesčius bei kitas su uzufrukto objektu susijusias įmokas, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato kitaip.

3. Jeigu uzufrukto objektas sugadinamas arba pažeidžiamas, arba būtina atlikti neeilinius jo gerinimo ir remonto darbus, apsaugoti jį nuo nenumatytų pavojų, arba tretieji asmenys pareiškia savo teises į uzufrukto objektą, uzufruktorius privalo tuojau pat pranešti apie tai savininkui.

4. Uzufruktorius sutartyje, testamente ar įstatyme numatytais atvejais privalo apdrausti uzufrukto objektą. Jeigu uzufruktorius neapdraudžia uzufrukto objekto, tą gali padaryti uzufrukto objekto savininkas uzufruktoriaus lėšomis.

5. Kasmet uzufruktorius savo lėšomis turi pateikti uzufrukto objekto savininkui ataskaitą, jeigu uzufrukto sąlygose nenumatyta kas kita.

4.145 straipsnis. Uzufrukto įgyvendinimas į žemę

1. Uzufruktorius neturi teisės kirsti žemėje, kuri yra uzufrukto objektas, augančių medžių, išskyrus išvartas ir sausuolius. Sunaikintus medžius uzufruktorius privalo atsodinti, jeigu uzufrukto sąlygose nenumatyta kas kita.

2. Uzufruktorius negali išgauti iš žemės naudingųjų iškasenų, išskyrus atvejus, kai žemės naudojimo paskirtis yra naudingųjų iškasenų gavyba.

4.146 straipsnis. Uzufruktoriaus atsakomybė

1. Uzufruktorius atsako už uzufrukto objekto būklės pablogėjimą dėl uzufrukto netinkamo įgyvendinimo.

2. Jeigu uzufruktorius nevykdo iš uzufrukto kylančių esminių pareigų, uzufrukto objekto savininko prašymu teismas gali skirti uzufrukto objekto administratorių.

ANTRASIS SKIRSNIS
UZUFRUKTO NUSTATYMAS

4.147 straipsnis. Uzufrukto nustatymo pagrindai ir momentas

1. Uzufruktas gali būti nustatomas įstatymais, teismų sprendimais, kai tai numato įstatymai, bei sandoriais.

2. Iš uzufrukto kylančios teisės į daiktą, kuriam privaloma teisinė registracija, ir pareigos subjektams atsiranda tik įregistravus uzufruktą, išskyrus atvejus, kai uzufruktą nustato įstatymas.

3. Į kilnojamąjį daiktą, kuriam nėra nustatyta privaloma teisinė registracija, uzufruktas atsiranda nuo daikto perdavimo momento, jeigu kitaip nenumatyta įstatyme (kai uzufruktą nustato įstatymas), sandoryje (kai uzufruktas nustatomas sandoriu) ar teismo sprendimo (kai uzufruktas nustatomas teismo sprendimu).

4. Nustatant uzufruktą, turi būti uzufruktoriumi tampančio asmens valia, išskyrus atvejus, kai uzufruktą nustato įstatymas.

4.148 straipsnis. Uzufrukto nustatymas sandoriais

Nustatyti uzufruktą sandoriais turi teisę tik pats daikto savininkas.

4.149 straipsnis. Uzufrukto nustatymo apribojimai

Naujas uzufruktas gali būti nustatomas į daiktus, į kuriuos jau yra nustatytas uzufruktas, jeigu naujai nustatomo uzufrukto suteikiamos teisės nesutampa su jau nustatyto uzufrukto suteikiamomis teisėmis ir naujojo uzufrukto suteikiamų teisių įgyvendinimas nepažeis jau esamo uzufruktoriaus teisių.

TREČIASIS SKIRSNIS
UZUFRUKTO PABAIGA

4.150 straipsnis. Uzufrukto pasibaigimo pagrindai ir momentas

1. Uzufruktas baigiasi:

1) jo atsisakius;

2) mirus uzufruktoriui, likvidavus uzufruktorių juridinį asmenį ar praėjus trisdešimčiai metų nuo uzufrukto nustatymo juridiniam asmeniui;

3) pasibaigus terminui ar įvykus naikinančiojoje sąlygoje numatytam juridiniam faktui;

4) uzufruktoriui tapus uzufrukto objekto savininku;

5) žuvus uzufrukto objektui;

6) pablogėjus uzufrukto objekto būklei;

7) suėjus senaties terminui;

8) panaikinus uzufruktą teismo sprendimu.

2. Uzufruktas gali baigtis tik šio straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais.

3. Uzufrukto pabaigos momentu laikomas jo išregistravimo momentas, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 2, 3, 4 ir 5 punktuose numatytus atvejus ir tuos atvejus, kai uzufruktas neturėjo būti registruotas.

4. Kelių asmenų naudai nustatytas uzufruktas baigiasi pasibaigus paskutinio asmens teisei, jeigu nenustatyta kitaip.

5. Uzufrukto objekto savininko ir uzufruktoriaus susitarimu ar teismo sprendimu uzufruktas gali būti pakeistas renta, jeigu dėl svarbių priežasčių uzufruktorius negali vykdyti savo pareigų.

4.151 straipsnis. Uzufrukto atsisakymas

1. Uzufruktorius gali atsisakyti turimo uzufrukto tik uzufrukto objekto savininko naudai.

2. Kai uzufruktas suteikia keletą to paties daikto naudojimo teisių, kai kurių iš jų galima atsisakyti.

3. Turimo uzufrukto atsisakymas turi būti įformintas raštu.

4.152 straipsnis. Uzufrukto pabaiga mirus uzufruktoriui, likvidavus juridinį asmenį ar praėjus trisdešimčiai metų nuo uzufrukto nustatymo juridiniam asmeniui

1. Uzufruktoriui mirus, uzufruktas baigiasi nepaisant to, ar jis buvo nustatytas apibrėžtam terminui, ar konkretaus asmens gyvenimo trukmei. Uzufruktui pasibaigus dėl uzufruktoriaus mirties, jo teisių perėmėjai privalo grąžinti daiktą savininkui.

2. Juridinio asmens, kaip uzufruktoriaus, turėtas daiktas turi būti grąžintas savininkui, priėmus sprendimą likviduoti juridinį asmenį arba praėjus trisdešimčiai metų nuo uzufrukto nustatymo juridiniam asmeniui.

4.153 straipsnis. Uzufrukto pabaiga pasibaigus terminui ar įvykus naikinančiojoje sąlygoje numatytam juridiniam faktui

1. Jeigu nustatant uzufruktą buvo numatytas jo pabaigos terminas ar uzufrukto pabaiga buvo susieta su naikinančiąja sąlyga, tai, pasibaigus nustatytam terminui ar įvykus naikinančiojoje sąlygoje numatytam juridiniam faktui, uzufruktas pasibaigia.

2. Jeigu uzufruktas buvo nustatytas laikotarpiui, kol trečiasis asmuo sukaks tam tikrą amžių, tačiau jis nesukakęs nustatyto amžiaus miršta, tai uzufruktas išlieka iki to laiko, kada šis asmuo būtų sukakęs nustatytą amžių.

3. Jeigu uzufruktas buvo nustatytas laikotarpiui, kol atsiras su trečiuoju asmeniu susiję sąlygos, o trečiasis asmuo iki tų sąlygų atsiradimo miršta ir todėl numatytos sąlygos atsirasti negali, tai uzufruktorius išsaugo savo teises iki savo gyvenimo pabaigos.

4.154 straipsnis. Uzufrukto pabaiga uzufruktoriui tapus uzufrukto objekto savininku

1. Uzufruktoriui tapus viso uzufrukto objekto savininku, uzufruktas baigiasi.

2. Jeigu uzufruktorius tampa tik dalies uzufrukto objekto savininku, tai likusiai daliai uzufruktas lieka galioti.

4.155 straipsnis. Uzufrukto pabaiga žuvus uzufrukto objektui

Uzufrukto objektui žuvus, baigiasi ir uzufruktas.

4.156 straipsnis. Uzufrukto pabaiga pablogėjus uzufrukto objekto būklei

1. Jeigu uzufrukto objektas pablogėja tiek, kad nebegali būti naudojamas pagal nustatyto uzufrukto paskirtį, uzufruktas baigiasi.

2. Dėl uzufrukto objekto pablogėjimo pasibaigęs uzufruktas atnaujinamas, jeigu uzufrukto objektas atgauna savybes, dėl kurių jis vėl gali atlikti tokio objekto funkcijas. Šiuo atveju neturi reikšmės netgi tai, kad per laiką, kurį pablogėjęs uzufrukto objektas negalėjo būti naudojamas pagal nustatyto uzufrukto paskirtį, uzufruktas būtų pasibaigęs suėjus senaties terminui.

3. Sprendimą dėl uzufrukto pabaigos bei atnaujinimo priima uzufrukto objekto savininkas ir uzufruktorius tarpusavio susitarimu, o esant ginčui, – teismas.

4.157 straipsnis. Uzufrukto pabaiga suėjus senaties terminui

1. Uzufruktas, kurio objektas yra nekilnojamasis daiktas, baigiasi suėjus senaties terminui, jeigu uzufruktorius nepertraukiamai savanoriškai dešimt metų pats ar per kitus asmenis nesinaudojo uzufrukto suteikiamomis teisėmis.

2. Uzufruktas, kurio objektas yra kilnojamasis daiktas, baigiasi dėl senaties, jeigu uzufruktorius savanoriškai trejus metus pats ar per kitus asmenis nesinaudojo uzufrukto suteikiamomis teisėmis.

3. Laikas, kurį nebuvo naudojamasi uzufrukto suteikiamomis teisėmis dėl nenugalimos jėgos ar dėl uzufrukto objekto savininko (valdytojo) trukdymo, į senaties terminą neįskaitomas.

4. Jeigu uzufruktorius uzufrukto suteikiamas teises penkiolika metų įgyvendino tik naudodamasis nekilnojamojo daikto dalimi, likusiai daikto daliai uzufruktas baigiasi.

5. Uzufruktas negali pasibaigti dėl senaties, jeigu buvo naudojamasi nors dalimi uzufrukto suteikiamų teisių.

4.158 straipsnis. Uzufrukto objekto grąžinimas pasibaigus uzufruktui

1. Pasibaigus uzufruktui, uzufruktorius privalo grąžinti savininkui uzufrukto objektą tos būklės, kurios jį gavo, atsižvelgiant į normalų susidėvėjimą, jeigu nustatant uzufruktą nebuvo aptarta kitaip.

2. Uzufruktorius turi teisę pasilikti dalis, kuriomis pagerino daiktą, jeigu jas galima atskirti ir jeigu tai nepadarys žalos uzufrukto objektui. Jeigu pagerintų dalių atskirti negalima arba daiktas buvo pagerintas kitaip, uzufruktorius turi teisę reikalauti atlyginti pagerinimo išlaidas, bet ne daugiau kaip daikto vertės padidėjimas, tik tuo atveju, jeigu jis daiktą pagerino daikto savininko sutikimu.

4.159 straipsnis. Uzufrukto objekto savininko teisių gynimas

Jeigu uzufruktorius netinkamai įgyvendina uzufrukto suteiktas teises ir tuo pažeidžia daikto savininko teises, tai uzufrukto objekto savininkas turi teisę reikalauti pašalinti bet kokius pažeidimus, nors ir nesusijusius su valdymo netekimu.

IX SKYRIUS
UŽSTATYMO TEISĖ (SUPERFICIES)

4.160 straipsnis. Užstatymo teisės (superficies) sąvoka

1. Užstatymo teisė (superficies) – teisė naudotis kitam asmeniui priklausančia žeme statiniams statyti ar įsigyti bei valdyti nuosavybės teise ar žemės gelmėms naudoti.

2. Užstatymo teisė gali būti suteikta nepaisant būsimo užstatymo teisės turėtojo kitos daiktinės teisės arba jos suteikimas gali priklausyti nuo kitos daiktinės teisės arba nuo nekilnojamojo daikto nuomos.

3. Pasikeitus žemės, statinių ar sodinių savininkui, užstatymo teisė išlieka.

4.161 straipsnis. Užstatymo teisės atlygintinumas

Užstatymo teisę nustatančiame akte gali būti numatyta, kad šios teisės turėtojas turi sumokėti žemės savininkui vienkartinę sumą arba už ją mokėti periodiškai.

4.162 straipsnis. Užstatymo teisės turinys

1. Užstatymo teisės turėtojas turi teisę ant kitam asmeniui priklausančios nuosavybės teise žemės įsigyti nuosavybėn ar turėti nuosavybės teise statinius bei daugiamečius sodinius.

2. Nustatant užstatymo teisę, gali būti apribota užstatymo teisės turėtojo teisė statyti, naudoti ar griauti statinius bei sodinti ar naikinti sodinius.

3. Užstatymo teisė gali būti terminuota ar neterminuota.

4.163 straipsnis. Užstatymo teisės nustatymas

Užstatymo teisė nustatoma žemės savininko ir užstatymo teisės turėtoju tampančio asmens susitarimu arba žemės savininko testamentu.

4.164 straipsnis. Užstatymo teisės pabaiga

1. Užstatymo teisė baigiasi:

1) kai užstatymo teisės turėtojas tampa ir žemės savininku;

2) pasibaigus terminui;

3) dėl senaties, jeigu užstatymo teisės turėtojas dešimt metų nesinaudoja užstatymo teisės objektu;

4) užstatymo teisės turėtojui daugiau kaip už dvejus metus nesumokėjus užstatymo teisę nustatančiame akte nustatyto mokesčio.

2. Pasibaigus užstatymo teisei, nuosavybės teisė į statinius ar sodinius pereina žemės savininkui. Žemės savininkas turi atlyginti jų vertę, jeigu taip buvo numatyta užstatymo teisę nustatančiame akte.

3. Užstatymo teisės turėtojas gali pasiimti statinius ar sodinius, jeigu jis grąžina ankstesnę žemės padėtį ir jeigu užstatymo teisę nustatantis aktas nenumato ko kita.

4. Statinių ar sodinių žuvimas nėra pagrindas užstatymo teisei baigtis, jeigu šalys nesusitarė kitaip.

X SKYRIUS
ILGALAIKĖ NUOMA (EMPHYTEUSIS)

4.165 straipsnis. Ilgalaikės nuomos sąvoka

1. Ilgalaikė nuoma (emphyteusis), kaip daiktinė teisė, – teisė naudotis kitam asmeniui priklausančiu žemės sklypu ar kitu nekilnojamuoju daiktu nebloginant jo kokybės, nestatant statinių, nesodinant daugiamečių sodinių ir neatliekant kitų darbų, kurie iš esmės padidintų naudojamos žemės ar kito nekilnojamojo daikto vertę, išskyrus atvejus, kai yra nuomotojo sutikimas.

2. Ilgalaikė nuoma gali būti terminuota ar neterminuota. Ilgalaikės nuomos terminas negali būti trumpesnis kaip dešimt metų.

3. Pasikeitus nuomotojui ar nuomininkui, ilgalaikė nuoma išlieka, jeigu nuomininko teisių perėmėjai tinkamai naudoja išnuomotą nekilnojamąjį daiktą ir vykdo kitus ilgalaikę nuomą nustatančiame akte nustatytus įsipareigojimus.

4.166 straipsnis. Ilgalaikės nuomos atlygintinumas

Ilgalaikę nuomą nustatančiame akte gali būti numatyta, kad nuomininkas turi sumokėti nekilnojamojo daikto nuomotojui vienkartinę sumą arba už jį mokėti periodiškai.

4.167 straipsnis. Ilgalaikės nuomos nustatymas

Ilgalaikė nuoma nustatoma išnuomojamo nekilnojamojo daikto savininko ir nuomininko susitarimu arba testamentu.

4.168 straipsnis. Ilgalaikės nuomos turinys

1. Jeigu ilgalaikę nuomą nustatantis aktas nenustato kitaip, tai nuomininkas naudojasi išnuomotu nekilnojamuoju daiktu kaip savininkas, tik iš esmės nedidina jo vertės, taip pat neturi

teisės keisti jo tikslinės paskirties be savininko sutikimo. Jeigu nuomos objektas yra žemės sklypas, ilgalaikę nuomą nustatančiame akte gali būti numatyta nuomininko teisė statyti statinius ar sodinti sodinius, reikalingus žemei naudoti pagal paskirtį.

2. Nuomininkas savo lėšomis privalo išlaikyti išnuomotą nekilnojamąjį daiktą ir jį remontuoti.

3. Jeigu nenustatyta kitaip, nuomininkui priklauso išnuomoto nekilnojamojo daikto duodami vaisiai.

4. Ilgalaikę nuomą nustatančiame akte gali būti nurodyta, kad nuomininkas be nuomotojo sutikimo savo teisių negali perleisti kitam asmeniui arba padalyti ilgalaikės nuomos teisės.

5. Jeigu ilgalaikę nuomą nustatančiame akte nenumatyta kitaip, nuomininkas turi teisę subnuomoti. Subnuomininkas neturi daugiau teisių už nuomininką. Ilgalaikei nuomai pasibaigus, baigiasi ir subnuoma.

4.169 straipsnis. Ilgalaikės nuomos pabaiga

1. Ilgalaikė nuoma baigiasi:

1) pasibaigus terminui;

2) žuvus nuomos objektui;

3) nuomą panaikinus teismo sprendimu;

4) nuomotojui tapus ir nuomininku;

5) nenaudojus nuomos objekto dešimt metų;

6) šalių susitarimu.

2. Ilgalaikę nuomą nustatančiame akte ir nuomotojo, ir nuomininko iniciatyva gali būti numatyti priešlaikinės ilgalaikės nuomos pabaigos pagrindai.

3. Praėjus dvidešimt penkeriems metams po nuomos nustatymo, nuomininko ar nuomotojo prašymu ilgalaikė nuoma gali būti teismo sprendimu pakeista ar panaikinta, jeigu atsiranda nenumatytų aplinkybių, dėl kurių nebegalima naudotis daiktu ankstesnėmis sąlygomis.

4. Pasibaigus ilgalaikei nuomai, nuomininkas privalo grąžinti nuomotojui nuomos objektą. Nuomininkui turi būti kompensuota ilgalaikės nuomos objekto pagerinimų vertė, jeigu pagerinta buvo nuomotojo sutikimu. Nuomininkas turi teisę sulaikyti ilgalaikės nuomos objekto perdavimą nuomotojui tol, kol nuomotojas nesumokės kompensacijos. Nuomotojas gali sulaikyti nuomininkui priklausantį daiktą tol, kol nuomininkas su juo neatsiskaitys.

5. Jeigu ilgalaikę nuomą nustatančiame akte buvo numatyta nuomininko teisė statyti statinius ar sodinti sodinius, reikalingus žemei naudoti pagal paskirtį, tai pasibaigus ilgalaikei nuomai, nuomininkas gali pasiimti statinius ar sodinius, jeigu jis grąžina ankstesnę žemės padėtį ir jeigu ilgalaikę nuomą nustatantis aktas nenumato ko kita.

XI SKYRIUS
HIPOTEKA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

4.170 straipsnis. Hipotekos sąvoka

1. Hipoteka – esamo ar būsimo skolinio įsipareigojimo įvykdymą užtikrinantis nekilnojamojo daikto įkeitimas, kai įkeistas daiktas neperduodamas kreditoriui.

2. Susitarimas perduoti įkeičiamą ar įkeistą daiktą kreditoriui negalioja.

3. Hipoteka neatima iš daikto savininko teisės valdyti, naudoti įkeistą daiktą bei juo disponuoti atsižvelgiant į hipotekos kreditoriaus teises. Paskesnis įkeisto daikto įkeitimas leidžiamas, jeigu hipotekos sutartyje (lakšte) nenumatyta kitaip.

4.171 straipsnis. Hipotekos objektas

1. Hipotekos objektu gali būti atskiri viešame registre registruojami, iš civilinės apyvartos neišimti nekilnojamieji daiktai, kurie gali būti pateikti parduoti viešose varžytynėse. Nekilnojamojo daikto hipoteka neapima iš šio daikto gaunamų pajamų.

2. Kai įkeičiamas pagrindinis daiktas, laikoma, kad yra įkeičiami ir esantys bei būsimi daikto savininko valia prijungti ar dėl gamtinių įvykių prie pagrindinio daikto prisijungę priklausiniai.

3. Kai įkeičiamas nekilnojamasis daiktas, kuriam naudoti pagal paskirtį reikalingi kilnojamieji daiktai, laikoma, kad hipotekos objektu tampa ir tokiam daiktui naudoti pagal paskirtį reikalingi kilnojamieji daiktai, įskaitant ir tuos, kurie taps įkaito davėjo nuosavybe ateityje, jeigu kitaip dėl kilnojamųjų daiktų įkeitimo (neįkeitimo) nebuvo nustatyta hipotekos sutartyje ar įkeičiamo nekilnojamojo daikto savininko vienašaliame pareiškime įkeisti daiktą.

4. Įkeičiamas gali būti tik apdraustas daiktas, išskyrus žemę.

5. Nekilnojamojo daikto hipoteka apima ir šio daikto draudimo atlyginimą.

6. Norint įkeisti tam pačiam savininkui priklausančio daikto dalį, toji dalis turi būti tiksliai apibrėžta ir įregistruota viešame registre kaip atskiras objektas.

7. Įkeičiant statinius, kartu turi būti įkeistas ir žemės sklypas, ant kurio stovi statiniai, arba šio žemės sklypo nuomos (panaudos) teisė.

8. Daiktas, priklausantis bendrosios nuosavybės teise, gali būti įkeistas tik visų bendraturčių sutikimu. Įkeičiant bendrosios dalinės nuosavybės dalį, kitų bendraturčių sutikimas nereikalingas, tačiau įkeičiamoji dalis turi būti tiksliai nustatyta bendraturčių sudaryta ir notaro patvirtinta naudojimosi daiktu tvarkos nustatymo sutartimi.

9. Daikto įkeitimas netrukdo perleisti jo kito asmens nuosavybėn. Perleidžiant įkeistą daiktą nuosavybėn kitam asmeniui, hipoteka seka paskui daiktą.

10. Įkeisto daikto savininkas neturi teisės sunaikinti, sužaloti daiktą ar kitaip sumažinti jo vertę, išskyrus daikto normalų nusidėvėjimą ar vertės sumažėjimą naudojant jį būtinojo reikalingumo atveju. Pažeidus šiuos reikalavimus, hipotekos kreditorius gali reikalauti, kad būtų pradėtas išieškojimas iš įkeisto daikto prieš terminą.

11. Priverstinės hipotekos objektu turi būti parenkamas toks daiktas, kurį pardavus būtų visiškai patenkinti kreditoriaus reikalavimai, o skolininkas nukentėtų kuo mažiau.

12. Įkeičiant žemę, kaip priklausiniai įkeičiami ir ant jos esantys statiniai, jei hipotekos sutartyje nenustatyta kitaip. Jeigu įkeičiant žemę statiniai neįkeičiami, pardavus įkeistą žemę varžytynėse, statinių savininkas įgyja teisę į žemės servitutą. Jei varžytynėse parduodamas įkeistas žemės sklypas, ant kurio stovi kitam asmeniui (ne žemės savininkui) nuosavybės teise priklausantys statiniai, įsigijusiam varžytynėse žemę asmeniui pereina buvusio žemės savininko teisės ir pareigos, kurias turėjo statinių savininkas.

4.172 straipsnis. Hipotekos išlikimas padalijus įkeistą nekilnojamąjį daiktą

1. Padalijus įkeistą nekilnojamąjį daiktą, hipotekos reikalavimas nedalijamas ir lieka galioti visiems po padalijimo suformuotiems nekilnojamiesiems daiktams. Susitarimas dėl hipotekos reikalavimo padalijimo negalioja.

2. Po nekilnojamojo daikto padalijimo suformuotų nekilnojamųjų daiktų, priklausančių nuosavybės teise skirtingiems savininkams, pardavimo varžytynėse eilė nustatoma daikto padalijimo momentu daikto savininkų rašytiniu susitarimu. Jei daikto savininkų rašytinio susitarimo nėra, po padalijimo suformuotų nekilnojamųjų daiktų pardavimo varžytynėse eilę nustato hipotekos teisėjas.

4.173 straipsnis. Hipotekos išlikimas sujungus įkeistus nekilnojamuosius daiktus

1. Įkeisti nekilnojamieji daiktai gali būti sujungti tik gavus kreditorių, kurių reikalavimų tenkinimo eilė po sujungimo pasikeis, rašytinį sutikimą.

2. Sujungus kelis įkeistus nekilnojamuosius daiktus, kiekvieno iš jų hipoteka apima po sujungimo suformuotą nekilnojamąjį daiktą. Hipotekos kreditorių reikalavimų tenkinimo eilė nustatoma pagal prašymų įregistruoti hipoteką įregistravimo datą.

4.174 straipsnis. Hipoteka užtikrinami įvykdymai ir išieškojimai

1. Hipoteka užtikrinamas pagrindinio reikalavimo įvykdymas, iš šio reikalavimo atsirandančių palūkanų, netesybų bei teismo išlaidų, susijusių su hipotekos vykdymu, išieškojimas.

2. Hipoteka užtikrintas pagrindinis reikalavimas, iš šio reikalavimo atsirandančios palūkanos ir netesybos gali būti padidinami, taip pat skolinio įsipareigojimo įvykdymo terminas

gali būti trumpinamas arba pratęsiamas daugiau nei paskesnės eilės kreditorių tik gavus paskesnės eilės kreditorių rašytinį sutikimą.

4.175 straipsnis. Hipotekos rūšys

1. Gali būti registruojama priverstinė ir sutartinė hipoteka. Priverstinės hipotekos nustatymo tvarką nustato Civilinio proceso kodeksas.

2. Priverstinė hipoteka atsiranda įstatymo arba teismo sprendimo pagrindu šiais atvejais:

1) valstybės reikalavimams, kylantiems iš mokestinių bei valstybinio socialinio draudimo teisinių santykių, užtikrinti;

2) reikalavimams, susijusiems su statinių statybomis ar rekonstrukcija, užtikrinti;

3) pagal teismo sprendimą patenkintiems turtiniams reikalavimams užtikrinti;

4) kitais šio kodekso numatytais atvejais.

3. Sutartinė hipoteka gali būti paprastoji, jungtinė, svetimo turto, maksimalioji, bendroji bei sąlyginė.

4.176 straipsnis. Hipotekos nustatymas valstybės reikalavimams, kylantiems iš mokestinių teisinių santykių, užtikrinti

Valstybės reikalavimams, kylantiems iš mokestinių bei valstybinio socialinio draudimo teisinių santykių, užtikrinti hipoteka nustatoma valstybinės mokesčių inspekcijos, muitinės ar valstybinio socialinio draudimo institucijos prašymu, kuriame nurodomas daiktas, kuriam nustatoma hipoteka, skolininku esantis daikto savininkas, hipotekos nustatymo pagrindas, hipotekos terminas ir reikalavimo suma. Kartu su prašymu pateikiami jame nurodytus duomenis patvirtinantys dokumentai.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

4.177 straipsnis. Hipotekos nustatymas reikalavimams, susijusiems su statinių statybomis ar rekonstrukcija, užtikrinti

1. Asmenų, susijusių su statinių statybomis ar rekonstrukcija, reikalavimams užtikrinti hipoteka gali būti nustatoma tik registruotam statiniui.

2. Hipoteka nustatoma rangovo, projektuotojo, medžiagų tiekėjo ar finansavusio asmens prašymu ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo statybų ar rekonstrukcijos darbų užbaigimo. Prašyme nurodomas statinys, kuriam nustatoma hipoteka, skolininku esantis daikto savininkas, hipotekos nustatymo pagrindas, hipotekos terminas ir reikalavimo suma. Kartu su prašymu pateikiami jame nurodytus duomenis patvirtinantys dokumentai.

4.178 straipsnis. Hipotekos nustatymas pagal teismo sprendimą patenkintiems reikalavimams užtikrinti

Pagal teismo sprendimą patenkinus reikalavimą dėl pinigų išieškojimo, kreditoriaus prašymu gali būti įregistruota skolininko daikto hipoteka. Teismo sprendime turi būti nurodyta: hipoteka užtikrinama reikalavimo suma, hipotekos terminas, daiktas, kuris registruojamas hipotekos registre, ir šio daikto savininkas.

4.179 straipsnis. Paprastoji hipoteka

Paprastoji hipoteka – vieno konkretaus nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo daikto įkeitimas, norint apsaugoti vieno konkretaus įsipareigojimo įvykdymą.

4.180 straipsnis. Jungtinė hipoteka

Jungtinė hipoteka – kelių nuosavybės teise priklausančių nekilnojamųjų daiktų įkeitimas vienu metu, norint apsaugoti vieno konkretaus įsipareigojimo įvykdymą.

4.181 straipsnis. Svetimo daikto hipoteka

Svetimo daikto hipoteka – nuosavybės teise priklausančio nekilnojamojo daikto įkeitimas, norint apsaugoti kito asmens skolinio įsipareigojimo įvykdymą.

4.182 straipsnis. Maksimalioji hipoteka

1. Maksimalioji hipoteka – nekilnojamojo daikto įkeitimas, kai susitariama tik dėl maksimalios įsipareigojimų apsaugojimo įkeičiamu daiktu sumos ir dėl paskolos naudojimo srities. Maksimalioji hipoteka registruojama ne ilgesniam kaip penkerių metų laikotarpiui.

2. Pasibaigus penkerių metų laikotarpiui, skolos dydis fiksuojamas hipotekos registre, ir hipoteka pradeda veikti kaip paprastoji. Vėliau prisiimtų skolinių įsipareigojimų ši hipoteka neapsaugo. Jeigu skolos dydžio fiksavimo data hipotekos sutartyje nenustatyta, hipotekos kreditorius gali reikalauti skolos dydį fiksuoti bet kuriuo momentu, bet ne anksčiau kaip praėjus trejiems metams nuo hipotekos įregistravimo dienos.

3. Skolos dydis fiksuojamas, kai kiti kreditoriai reikalauja parduoti įkeistą daiktą iš varžytynių, įkeistas daiktas areštuojamas, skolininkas arba kreditorius paskelbiami nemokiais ar jie likviduojami, kreditorius ar skolininkas miršta, jeigu jų turto paveldėtojai neperregistruoja hipotekos savo vardu per šešis mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos.

4. Skolos dydžio fiksavimas panaikinamas, jei kreditoriai atšaukia reikalavimą parduoti daiktą iš varžytynių, jei panaikinamas nekilnojamojo daikto areštas arba atšaukiamas skolininko ar kreditoriaus likvidavimas.

5. Maksimali įsipareigojimų apsaugojimo suma negali būti didinama be toliau eilėje esančių to paties daikto hipotekos kreditorių sutikimo.

4.183 straipsnis. Bendroji hipoteka

1. Bendroji hipoteka – keleto atskiriems savininkams priklausančių nekilnojamųjų daiktų įkeitimas, norint apsaugoti vieną skolinį įsipareigojimą.

2. Bendrąja hipoteka įkeisto daikto savininkas, norėdamas šį daiktą įkeisti dar kartą, turi gauti rašytinį visų kitų bendrąja hipoteka įkeistų daiktų savininkų sutikimą.

3. Bendrosios hipotekos sutartyje turi būti nurodyta įkeistų daiktų pardavimo varžytynėse eilė.

4.184 straipsnis. Sąlyginė hipoteka

1. Sąlyginė hipoteka – daikto įkeitimas, norint apsaugoti skolinio įsipareigojimo įvykdymą, jeigu susitariama, kad hipoteka įsigalios nuo sutartyje numatytos sąlygos įvykdymo momento arba kad hipoteka galios tik iki to momento, kol bus vykdoma sutartyje numatyta sąlyga. Sąlyga gali būti nustatoma tiek kreditoriui, tiek skolininkui.

2. Kol sąlyga, lemianti hipotekos įsigaliojimą, neįvykdyta, hipoteką suinteresuotos šalies prašymu gali bet kuriuo momentu hipotekos teisėjas panaikinti.

3. Jeigu sąlyga, lemianti hipotekos pasibaigimą, nebevykdoma, suinteresuota šalis turi teisę kreiptis į hipotekos teisėją ir reikalauti, kad hipoteka būtų baigta.

ANTRASIS SKIRSNIS
HIPOTEKOS ĮREGISTRAVIMAS

4.185 straipsnis. Hipotekos įforminimas ir įregistravimas

1. Hipotekos sutartis, įkeičiamo daikto savininko vienašalis pareiškimas įkeisti daiktą, taip pat prašymas įregistruoti priverstinę hipoteką įforminami surašant hipotekos lakštą. Jeigu hipoteka sutartinė, hipotekos lakštą tvirtina notaras.

2. Hipotekos sutartį (lakštą) pasirašo skolininkas, kreditorius ir įkeičiamo daikto savininkas (kai skolininkas ir daikto savininkas ne tas pats asmuo). Jeigu daiktas įkeičiamas vienašaliu jo savininko pareiškimu, hipotekos lakštą pasirašo tik įkeičiamo daikto savininkas. Jeigu hipoteka priverstinė, hipotekos lakštą pasirašo kreditorius.

3. Hipoteka registruojama hipotekos registre hipotekos teisėjo sprendimu, pateikus hipotekos lakštą įkeisto daikto buvimo vietos hipotekos įstaigai.

4. Hipotekos pakeitimai įrašomi hipotekos lakšte ir registruojami hipotekos registre ta pačia tvarka kaip ir hipoteka.

5. Hipotekos registro duomenys yra vieši ir laikomi teisingais bei išsamiais, kol jie nenuginčyti įstatymų nustatyta tvarka.

4.186 straipsnis. Hipotekos lakšto turinys

1. Hipotekos lakšte turi būti nurodoma: sudarymo vieta ir data, skolininkas, kreditorius ir įkeičiamo daikto savininkas (kai skolininkas ir daikto savininkas ne tas pats asmuo), jų gyvenamoji vieta (buveinė), įkeičiamas daiktas, jo įkainojimas ir buvimo vieta, įkeitimu užtikrinta prievolė, jos konkretus arba maksimalus dydis (kai hipoteka sutartinė) ir įvykdymo terminas. Prievolės dydis hipotekos lakšte nurodomas įskaitant palūkanas. Jeigu hipoteka priverstinė, hipotekos lakšte nurodomas jos nustatymo pagrindas.

2. Hipotekos lakšte gali būti papildomai nurodyti ir kiti duomenys.

3. Jeigu hipotekos lakštą surašo įkeičiamo daikto savininkas vienašališkai, kreditorius gali būti nenurodytas. Šiuo atveju surašomas pareikštinis hipotekos lakštas, kuris jo turėtojo pageidavimu bet kuriuo momentu gali būti įformintas vardiniu hipotekos lakštu.

4.187 straipsnis. Hipotekos įsigaliojimo momentas

Hipoteka įsigalioja nuo jos įregistravimo hipotekos registre momento, kai viešame registre įrašomi atitinkami įrašai.

4.188 straipsnis. Hipotekos lakšto ir hipotekos registro duomenų neatitikimas

Jeigu hipotekos lakšto tekstas nesutampa su hipotekos registro įrašu, sprendžiamąją galią turi hipotekos registro įrašas. Šiuo atveju dėl hipotekos registro tvarkymo įstaigos kaltės patirtą žalą sąžiningam lakšto turėtojui atlygina valstybė įstatymų nustatyta tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS
HIPOTEKOS PERLEIDIMAS IR ĮKEITIMAS

4.189 straipsnis. Hipotekos reikalavimo perleidimas

1. Kreditorius hipotekos reikalavimą ar jo dalį gali perleisti kitam asmeniui, jeigu hipotekos sutartyje nenumatyta kitaip. Hipotekos reikalavimas perleidžiamas laikantis taisyklių, nustatytų šio kodekso šeštosios knygos normose, reglamentuojančiose reikalavimo teisės perleidimą.

2. Hipotekos reikalavimas perleidžiamas perduodant hipotekos lakštą indosamentu (hipotekos lakšto turėtojo įrašu, kuriuo hipotekos lakštas perduodamas kitam asmeniui). Jeigu perleidžiama hipotekos reikalavimo dalis, hipotekos lakšte nurodoma, kuris iš kreditorių saugo hipotekos lakštą.

3. Indosamentas turi būti įrašytas hipotekos lakšte, nurodant asmenį, kuriam perleidžiamas hipotekos reikalavimas, pasirašytas indosanto (hipotekos lakšto turėtojo) ir įregistruotas hipotekos registre.

4. Hipotekos reikalavimo perleidimas (hipotekos lakšto indosamentas) registruojamas hipotekos registre ta pačia tvarka kaip ir hipoteka.

4.190 straipsnis. Hipotekos kreditoriaus teisė perleisti savo eilės pirmumą patenkinti reikalavimą iš įkeisto daikto vertės kitam hipotekos kreditoriui

Kai daiktas įkeistas kelis kartus, bet kuris hipotekos kreditorius gali perleisti savo eilės pirmumą patenkinti reikalavimą iš įkeisto daikto vertės kitam to paties skolininko hipotekos kreditoriui. Tai įrašoma abiejuose hipotekos lakštuose. Jeigu kreditoriaus, perleidžiančio savo eilės pirmumą, reikalavimo suma yra mažesnė nei perėmėjo, būtinas tolesnės nei perleidėjo ir pirmesnės nei perėmėjo eilės kreditorių notarine tvarka patvirtintas sutikimas.

4.191 straipsnis. Hipotekos reikalavimo įkeitimas

1. Hipotekos kreditorius gali įkeisti hipotekos reikalavimą gaunamai ar gautai paskolai apsaugoti tik tada, kai skolos grąžinimo terminas nėra ilgesnis už hipotekos lakšte nurodytą skolos grąžinimo terminą.

2. Hipotekos reikalavimas įkeičiamas šalių susitarimu, tai įrašant hipotekos lakšte, ir įsigalioja nuo šio susitarimo įregistravimo hipotekos registre. Susitarimas įforminamas kilnojamojo daikto įkeitimo lakštu.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
SKOLOS IŠIEŠKOJIMAS HIPOTEKOS KREDITORIAUS NAUDAI

4.192 straipsnis. Hipotekos kreditoriaus teisė kreiptis dėl skolos išieškojimo

1. Jei per hipotekos lakšte nustatytą terminą skolininkas įsipareigojimo neįvykdo, hipotekos kreditorius gali įgyvendinti savo teises kreipdamasis į hipotekos teisėją ir prašydamas, kad įkeistas daiktas būtų parduotas iš viešųjų varžytynių ir iš gautų pinigų visiškai atlyginta jam priklausanti suma, kurią jis turi teisę gauti pirmiau už kitus kreditorius, arba kad jam būtų suteikta teisė pradėti administruoti įkeistą daiktą.

2. Pagal hipotekos kreditoriaus kreipimąsi hipotekos teisėjui areštavus įkeistą daiktą ir įspėjus apie tai įkeisto daikto savininką, įkeisto daikto savininkas netenka teisės perleisti daiktą kitiems asmenims, taip pat įkeisti, išnuomoti, kitaip suvaržyti teisę į daiktą arba mažinti jo vertę.

3. Jeigu įkeistas daiktas buvo perduotas hipotekos kreditoriui administruoti ir jį administruojant paaiškėjo, kad negalima patenkinti hipoteka apsaugoto reikalavimo, hipotekos kreditorius gali kreiptis į hipotekos teisėją dėl įkeisto daikto pardavimo iš varžytynių.

4.193 straipsnis. Hipotekos kreditoriaus teisė patenkinti savo reikalavimą iš įkeisto daikto

1. Jei pardavus įkeistą daiktą varžytynėse gaunama mažesnė suma, nei priklauso kreditoriui, jis turi teisę reikalauti išieškoti iš kito skolininko turto bendra įstatymų nustatyta tvarka.

2. Jeigu daiktas įkeistas kelis kartus, hipotekos kreditorių reikalavimai patenkinami pagal jų prašymų įregistruoti hipoteką padavimo laiką eilės tvarka. Anksčiau padavęs prašymą įregistruoti hipoteką hipotekos kreditorius gali būti įpareigotas atlyginti vėliau padavusio prašymą įregistruoti hipoteką hipotekos kreditoriaus nuostolius, jeigu, paraginus pastarajam, anksčiau padavęs prašymą įregistruoti hipoteką hipotekos kreditorius neprotingai delsė įgyvendinti savo teises.

3. Jeigu įkeistas daiktas paimamas visuomenės poreikiams ar konfiskuojamas, hipotekos kreditoriaus reikalavimą patenkina atitinkamai naujasis daikto valdytojas ar valstybė, bet ne daugiau nei yra įkeisto daikto vertė.

4. Jeigu įkeistas daiktas pereina valstybės ar savivaldybės nuosavybėn paveldėjimo teise ar įkeistas bešeimininkis daiktas perduodamas teismo sprendimu valstybės arba savivaldybės nuosavybėn, hipotekos kreditoriaus reikalavimą patenkina valstybė ar savivaldybė, bet ne daugiau nei yra įkeisto daikto vertė.

4.194 straipsnis. Skolos išieškojimas parduodant varžytynėse jungtine hipoteka įkeistą daiktą

1. Jungtine hipoteka įkeistų daiktų pardavimo eilę nustato daiktų savininkas.

2. Pardavus jungtine hipoteka įkeistus daiktus viešose varžytynėse, skola išieškoma iš visų parduotų daiktų vienu metu, o parduoti galima tik tiek, kiek reikia kreditoriaus reikalavimui patenkinti.

4.195 straipsnis. Skolos išieškojimas pardavus svetimo daikto hipoteka įkeistą daiktą

1. Įkeisto daikto savininkas atsako už skolininko įsipareigojimo įvykdymą tik įkeistu savo daiktu.

2. Jeigu įkeisto daikto savininkas įvykdė skolininko įsipareigojimą arba jeigu jo daiktas buvo parduotas iš viešųjų varžytynių, jis įgyja į skolininką atgręžtinio reikalavimo teisę dėl sumokėtos sumos ar dėl daikto praradimo patirtų nuostolių atlyginimo.

4.196 straipsnis. Teisė reikalauti patenkinti hipoteka apsaugotą reikalavimą prieš terminą

1. Hipotekos kreditorius turi teisę reikalauti patenkinti hipoteka apsaugotą reikalavimą prieš terminą ta pačia tvarka, kaip ir suėjus skolos grąžinimo terminui, jeigu:

1) kiti kreditoriai įstatymų numatytais atvejais reikalauja parduoti įkeistą daiktą iš varžytynių;

2) skolininkas mirė;

3) pradėta skolininko ar įkeisto daikto savininko (ne fizinio asmens) bankroto procedūra arba priimtas sprendimas jį likviduoti;

4) įkeisto daikto vertė sumažėjo, o skolininkas neįvykdė įsipareigojimo dalies, kuria sumažėjo daikto vertė, kai šios įsipareigojimo dalies nepadengė gauta draudimo suma;

5) įkeisto daikto draudimo sutartis nutraukta prieš terminą arba, pasibaigus draudimo sutarčiai, daiktas nebeapdraudžiamas.

2. Jeigu įkeisto daikto vertė sumažėjo, o skolininkas neįvykdė įsipareigojimo dalies, kuria sumažėjo daikto vertė, arba daiktas žuvo, kreditoriai turi teisę į daikto draudimo sumą, neviršijančią jų reikalavimų sumos, išmokamą tokia pat eile, kokia turėjo būti patenkinti jų reikalavimai. Gavus raštišką visų kreditorių sutikimą, draudimo suma gali būti išmokama įkeisto daikto savininkui.

PENKTASIS SKIRSNIS
Hipotekos PABAIGA

4.197 straipsnis. Hipotekos pasibaigimo pagrindai ir momentas

1. Priverstinis įkeisto daikto realizavimas hipotekos kreditoriaus prašymu išlaisvina jį nuo visų hipotekų.

2. Įkeisto daikto savininkas ar skolininkas gali reikalauti, kad hipoteka būtų baigta, jeigu:

1) yra įvykdytas skolinis įsipareigojimas;

2) daiktui panaikinama hipoteka;

3) hipotekos kreditorius arba hipotekos kreditoriaus buvimo vieta nežinoma dešimt metų nuo skolos mokėjimo termino pabaigos.

3. Hipoteka gali baigtis hipotekos kreditoriaus ir skolininko susitarimu ar kai hipotekos kreditorius hipotekos atsisako.

4. Jeigu suėjus skolos grąžinimo terminui hipotekos kreditorius atsisako priimti hipoteka užtikrintos prievolės dalyką, skolininkas gali įmokėti atitinkamą sumą į hipotekos įstaigos depozito sąskaitą. Įmokėjus visą skolos sumą į depozito sąskaitą, hipoteka baigiasi.

5. Hipotekos pasibaigimo momentas yra jos išregistravimo iš hipotekos registro momentas.

XII SKYRIUS
ĮKEITIMAS

4.198 straipsnis. Įkeitimo sąvoka

1. Įkeitimas – tai esamo ar būsimo skolinio įsipareigojimo įvykdymą užtikrinantis kilnojamojo daikto ar turtinių teisių įkeitimas, kai įkeitimo objektas perduodamas kreditoriui, trečiajam asmeniui ar paliekamas įkaito davėjui. Įkaito davėjui paliktas įkeitimo objektas gali būti užrakinamas, užantspauduojamas ar pažymimas ženklais, rodančiais jo įkeitimą.

2. Pagal įkeitimą kreditorius (įkaito turėtojas) turi teisę, skolininkui neįvykdžius įkeitimu užtikrintos prievolės, patenkinti savo reikalavimą iš įkeisto daikto vertės pirmiau už kitus kreditorius.

4.199 straipsnis. Įkeitimo atsiradimo pagrindai

1. Įkeitimas atsiranda pagal sutartį arba įstatymą. Jeigu įkeitimas atsiranda pagal įstatymą, tai įstatyme turi būti nurodyta, koks būtent turtas yra įkeičiamas.

2. Priverstiniam įkeitimui (kai įkeitimas atsiranda įstatymo ar teismo sprendimo pagrindu) *mutatis mutandis* taikomos šios knygos normos, reglamentuojančios priverstinę hipoteką.

4.200 straipsnis. Įkeitimu užtikrinami reikalavimai

1. Įkeitimu gali būti užtikrintas bet kurios piniginės prievolės įvykdymas.

2. Įkeitimas yra pagrindinės prievolės išvestinė prievolė. Įkaito turėtojo teisės yra išvestinės iš jo, kaip kreditoriaus, teisių ir šių teisių įgyvendinimas priklauso nuo įkeitimu užtikrintos prievolės likimo.

3. Jeigu ko kita nenurodyta sutartyje arba įstatyme, įkeitimu užtikrinamas toks reikalavimas, koks yra jo patenkinimo momentu, įskaitant palūkanas, netesybas, nuostolius, padarytus dėl prievolės įvykdymo termino praleidimo, taip pat būtinas išieškojimo išlaidas, kurios padengiamos pirmiausiai.

4.201 straipsnis. Įkeitimo objektas

1. Įkeitimo objektu gali būti kilnojamieji daiktai ir turtinės teisės.

2. Įkeitimo objektu negali būti tokie daiktai, į kuriuos pagal galiojančius įstatymus negali būti nukreipiamas išieškojimas, taip pat kilnojamieji daiktai, įkeisti kartu su nekilnojamuoju daiktu šio kodekso 4.171 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.

3. Jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita, daikto įkeitimas apima ir daikto priklausinius bei neatskirtus vaisius.

4. Daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka įkaito davėjui, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

5. Įstatymo numatytais atvejais įkeitimo objektu taip pat gali būti daiktai, kurie taps įkaito davėjo nuosavybe ateityje. Išieškojimas į tokius daiktus gali būti nukreiptas tik įkaito davėjui įgijus šiuos daiktus nuosavybės teise.

6. Įkeisti daiktą, kuris yra bendroji nuosavybė, galima tik rašytiniu visų bendraturčių sutikimu.

4.202 straipsnis. Prekių atsargų, esančių apyvartoje, įkeitimas

Įkaito davėjas, įkeitęs esančias apyvartoje prekių atsargas (prekes, žaliavas, pusgaminius, pagamintą produkciją), turi teisę keisti įkeistų prekių atsargų sudėtį ir formą su sąlyga, kad nemažės bendra jų vertė. Kai įkeistos prekės parduodamos įkaito davėjui vykdant jo steigimo dokumentuose nustatytą veiklą, prekių įkeitimas išnyksta, o įkaito davėjo įsigytos naujos prekių atsargos tampa įkeitimo objektu šių prekių įsigijimo nuosavybėn momentu.

4.203 straipsnis. Įkeisto daikto pakeitimas

1. Įkaito davėjas įkaito turėtojo (turėtojų) sutikimu gali pakeisti individualiais požymiais apibūdintą daiktą, kuris yra įkeitimo objektas, kitu dar nė karto neįkeistu daiktu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju pirmesnio daikto įkeitimas panaikinamas po to, kai įforminamas naujo daikto įkeitimas.

4.204 straipsnis. Turtinės teisės, kaip įkeitimo objektas

1. Įkeitimo objektu gali būti teisės į žemę, mišką, kitus daiktus, t. y. naudojimo teisė, nuomos teisė ir kitos turtinės teisės, išskyrus teises, susijusias su įkeičiamo daikto savininko asmenybe, taip pat teises, kurias perleisti draudžia įstatymai ar sutartis.

2. Įstatymų numatytais atvejais įkeitimo objektu taip pat gali būti turtinės teisės, kurias įkaito davėjas įgis ateityje.

3. Kai įkeičiamą turtinę teisę patvirtina vertybiniai popieriai ar specialūs dokumentai, jie perduodami įkaito turėtojui, jeigu įstatymai ar šalių susitarimas nenustato kitaip.

4.205 straipsnis. Įkeitimo objekto draudimas

1. Įstatymas ar sutartis gali numatyti pareigą apdrausti įkeistą (įkeičiamą) daiktą.

2. Sutartis taip pat gali numatyti įkaito davėjo (juridinio asmens) pareigą apdrausti įkeitimo objektą likvidavimo ar nemokumo atveju.

3. Įvykus draudiminiam įvykiui, kreditorius, kurio reikalavimai užtikrinti įkeitimu, turi pirmumo teisę (laikantis įkeitimo eilės, jei buvo keli įkeitimai) patenkinti savo reikalavimus iš draudimo atlyginimo sumos.

4.206 straipsnis. Įkaito davėjas

1. Įkaito davėju gali būti ir pats skolininkas, ir trečiasis asmuo.

2. Įkaito davėjas turi būti įkeičiamojo daikto savininkas arba asmuo, kuriam priklauso turtinė teisė, esanti įkeitimo objektu, išskyrus atvejus, kada įstatymas nustato, kad įkeitimo objektas gali būti įgytas įkaito davėjo nuosavybėn ateityje.

3. Turtinė teisė, priklausanti keliems asmenims, gali būti įkeista tik jų visų rašytiniu sutikimu.

4. Teises, susijusias su daiktų nuoma (panauda), nuomininkas (panaudos gavėjas) gali įkeisti tik nuomotojo (panaudos davėjo) rašytiniu sutikimu.

4.207 straipsnis. Įkeitimo teisės išlikimas, įkeistojo daikto nuosavybės teisei perėjus kitam asmeniui

1. Įkeistojo daikto nuosavybės teisei perėjus iš įkaito davėjo kitam asmeniui, įkeitimo teisė lieka galioti, kai įkeitimo objektas buvo perduotas įkaito turėtojui arba kai įkeitimo lakštas buvo įregistruotas hipotekos registre, jeigu įstatymai nenustato kitaip. Ši taisyklė taip pat taikoma ir tais atvejais, kai įkeitimo objektas yra turtinės teisės.

2. Įkeitimo teisė galioja visa ir tuo atveju, jeigu skolininkas prievolę įvykdo iš dalies.

4.208 straipsnis. Teisė tikrinti įkeitimo dalyką

1. Kreditorius turi teisę tikrinti įkeistų daiktų, kurios valdo įkaito davėjas, kiekį, būklę, saugojimo sąlygas ir pan., jeigu sutartis nenumato ko kita.

2. Jeigu įkaito davėjas pažeidžia įkeisto daikto saugojimo sąlygas, vengia pateikti sužalotą daiktą arba pateikti žuvusio daikto likučius, kreditorius turi teisę pareikalauti įvykdyti įkeitimu užtikrintą prievolę prieš terminą.

4.209 straipsnis. Įkeitimo sutarties ir įkeitimo objekto savininko vienašalio pareiškimo forma

1. Kai įkeitimo objektas perduodamas įkaito turėtojui, sudaroma rašytinė įkeitimo sutartis. Įkeitimo sutartis gali būti sudaroma kaip atskira sutartis, arba susitarimas dėl įkeitimo gali būti įtrauktas į sutartį, iš kurios kyla pagrindinė prievolė.

2. Kai įkeitimo objektas perduodamas trečiajam asmeniui arba paliekamas įkaito davėjui, įkeitimo sutartis ir įkeitimo objekto savininko vienašalis pareiškimas įkeisti daiktus ar turtines teises įforminami surašant įkeitimo lakštą, kuris tvirtinamas notaro ir registruojamas hipotekos registre.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytų taisyklių nesilaikymas įkeitimo sutartį daro negaliojančia.

4. Įkeitimo sutartį (lakštą) pasirašo įkaito davėjas, skolininkas, kreditorius ir asmuo, kuriam perduotas įkeitimo objektas. Jeigu įkeitimo objektas įkeičiamas vienašaliu jo savininko pareiškimu, įkeitimo lakštą pasirašo tik įkaito davėjas.

5. Daiktų įkeitimas gali būti atliekamas perduodant kreditoriui dokumentus, suteikiančius teisę į tą daiktą (konosamentus ir kt.).

4.210 straipsnis. Įkeitimo sutarties (lakšto) turinys

1. Įkeitimo sutartyje (lakšte) turi būti nurodoma: sudarymo vieta ir data, įkaito davėjas, skolininkas, kreditorius ir asmuo, kuriam perduotas įkeitimo objektas, jų gyvenamoji vieta (buveinė), įkeičiamo daikto (turtinės teisės) aprašymas, įkainojimas ir buvimo vieta, įkeitimu užtikrinta prievolė (įskaitant palūkanas), jos konkretus arba maksimalus dydis ir įvykdymo terminas.

2. Įkeitimo sutartyje (lakšte) gali būti papildomai nurodyti ir kiti duomenys.

4.211 straipsnis. Paskesnis įkeitimas

1. Jeigu pirmesniu įkeitimu daiktas nebuvo perduotas įkaito turėtojui ir jeigu ko kita nenumato įkeitimo lakštas, yra leidžiamas paskesnis įkeitimas, kai įkeitimo objektas įkaito turėtojui neperduodamas. Tokiais atvejais ankstesnis įkeitimas lieka galioti.

2. Įkaito davėjas privalo pranešti kiekvienam kreditoriui apie visus pirmesnius ir paskesnius įkeitimus, taip pat įkeitimu užtikrintas prievoles ir jų dydį. Įkaito davėjas privalo atlyginti nuostolius, kuriuos patiria bet kuris iš kreditorių dėl šios pareigos neįvykdymo.

4.212 straipsnis. Įkeitimo pirmumas

1. Jeigu dėl to paties įkeitimo objekto yra įregistruoti keli įkeitimo lakštai, pirmumas suteikiamas reikalavimui, kuris yra užtikrintas pagal anksčiau paduotą prašymą įregistruotu įkeitimo lakštu.

2. Kreditoriaus, kuriam įkeitimo teisė atsirado vėliau, reikalavimas tenkinamas tik atlyginus įkeisto daikto pardavimo išlaidas ir visiškai patenkinus ankstesnio kreditoriaus reikalavimus.

4.213 straipsnis. Įkeitimo teisės atsiradimas

Įkeitimo teisė atsiranda nuo įkeitimo sutarties sudarymo momento, kai įkeistas daiktas perduodamas kreditoriui. Kai įkeistas daiktas paliekamas įkaito davėjui ar perduodamas trečiajam asmeniui, įkeitimo teisė atsiranda nuo įkeitimo įregistravimo hipotekos registre momento.

4.214 straipsnis. Asmens, kuriam perduotas įkeistas daiktas, pareigos

Asmuo, kuriam perduotas įkeistas daiktas, privalo jį tinkamai laikyti. Jis atsako už šio daikto išsaugojimą, jeigu neįrodo, kad daiktas prarastas arba sužalotas ne dėl jo kaltės. Šis asmuo neturi teisės naudotis įkeistu daiktu, jeigu ko kita nenustato įstatymas arba sutartis.

4.215 straipsnis. Įkeisto daikto išreikalavimas

Jeigu įkeistas daiktas nustojo būti valdomas įkaito turėtojo, įkaito davėjo ar trečiojo asmens, kurio jis buvo valdomas, daiktą gali išreikalauti ir įkaito turėtojas ar trečiasis asmuo pagal šio kodekso 4.95–4.97 straipsnius.

4.216 straipsnis. Teisės nukreipti išieškojimą į įkeitimo objektą atsiradimas

1. Įkaito turėtojas įgyja teisę nukreipti išieškojimą į įkeitimo objektą, jeigu, suėjus prievolės įvykdymo terminui, prievolė nėra įvykdyta, tačiau ne anksčiau kaip praėjus dvidešimčiai dienų po prievolės įvykdymo termino pabaigos. Šalių susitarimu gali būti nustatytas kitoks, tačiau ne trumpesnis kaip dešimties dienų, lengvatinis terminas.

2. Kreditorius turi teisę reikalauti, kad įkeitimu užtikrinta prievolė būtų įvykdyta prieš terminą, jeigu: į įkeistąjį daiktą nukreipia išieškojimą kitas asmuo; miršta įkaito davėjas arba pradedama įkaito davėjo (juridinio asmens) likvidavimo procedūra; įkeistas daiktas žuvo arba daugiau kaip trisdešimčia procentų sumažėjo jo vertė dėl priežasčių, nepriklausančių nuo įkaito davėjo; įkaito davėjas trukdo kreditoriui tikrinti įkeisto daikto būklę; pažeidžiamos sutarties sąlygos dėl paskesnio įkeitimo arba jeigu įkaito davėjas pažeidė kitas sutarties sąlygas ar atliko veiksmus, dėl kurių gali sumažėti įkeisto daikto vertė ar išieškojimas gali tapti neįmanomas.

4.217 straipsnis. Išieškojimo nukreipimas į įkeitimo objektą, susidedantį iš dviejų ar daugiau daiktų (turtinių teisių)

Jeigu įkeitimo objektą sudaro du ar daugiau daiktų (turtinių teisių), išieškojimas gali būti nukreipiamas į visus šiuos daiktus (turtines teises) arba į kiekvieną iš jų atskirai. Pasirinkimo teisė priklauso įkaito turėtojui iki visiško savo reikalavimo patenkinimo.

4.218 straipsnis. Pasekmės, atsirandančios, kai įkaito turėtojo reikalavimus patenkina trečiasis asmuo

Jeigu įkaito turėtojo reikalavimą visiškai patenkina trečiasis asmuo, tai jam kartu su reikalavimo teise pereina ir įkeitimo teisė.

4.219 straipsnis. Įkeistų daiktų išieškojimo tvarka

1. Kai skolininkas neįvykdo įkeitimo užtikrintos prievolės, kreditoriaus reikalavimas patenkinamas iš įkeistojo daikto vertės, jeigu ko kita nenustato įstatymas ar sutartis.

2. Kreditorius privalo raštu įspėti skolininką ir įkaito davėją (kai įkaito davėjas yra ne skolininkas), kad neįvykdžius įkeitimu užtikrintos prievolės per šio kodekso 4.216 straipsnyje nustatytą terminą, bus pradėtas išieškojimas. Jeigu įkeitimas įregistruotas hipotekos registre, rašytinis įspėjimas skolininkui įteikiamas per hipotekos įstaigą, kuri privalo apie tai informuoti kitus hipotekos registre įrašytus asmenis, turinčius teisę į daiktą, į kurį nukreipiamas išieškojimas.

3. Įkaito davėjas, gavęs įspėjimą dėl daikto išieškojimo, neturi teisės jo parduoti, išnuomoti ar kitaip suvaržyti teisės į jį. Įkeistas daiktas turi būti perduotas kreditoriui. Šiuo atveju kreditoriui taikoma 4.215 straipsnyje nustatyta tvarka.

4. Jeigu įkaito davėjas neperduoda kreditoriui įkeisto daikto, kreditorius gali kreiptis į hipotekos teisėją su prašymu areštuoti įkeistą daiktą ir perduoti jam.

5. Kreditorius parduoda įkeistą daiktą kreditoriaus, skolininko ir įkaito davėjo (kai įkaito davėjas yra ne skolininkas) sutartu būdu arba bendru sutarimu įkeistas daiktas perduodamas kreditoriaus nuosavybėn, o nesutarus – parduodamas aukcione. Jeigu daiktas įkeistas kelis kartus, jis gali būti perduotas vieno iš kreditorių nuosavybėn tik visiems kreditoriams susitarus.

Kreditorius įkeistus vertybinius popierius realizuoja įstatymų nustatyta tvarka. Pardavus įkeistą daiktą, gautos lėšos pervedamos į hipotekos įstaigos depozitą ir paskirstomos Civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka.

6. Jeigu sumos, gautos pardavus įkeistą daiktą, neužtenka įkaito turėtojo reikalavimui visiškai patenkinti, tai, jeigu įstatyme ar sutartyje nenurodyta kitaip, įkaito turėtojas turi teisę išieškoti trūkstamą sumą iš skolininko kito turto. Šiuo atveju įkaito turėtojas neturi pirmenybės prieš kitus kreditorius.

4.220 straipsnis. Įkeistų turtinių teisių realizavimas

1. Jeigu įkeitimo objektas yra turtinės teisės, tai įkeitimo objektas realizuojamas perleidžiant kreditoriui įkaito davėjo reikalavimus, kylančius iš įkeistos teisės, arba reikalavimo dalį, atitinkančią skolinio įsipareigojimo dydį, jeigu skolinis įsipareigojimas mažesnis už reikalavimo teisę.

2. Kreditorius įgyja teisę reikalauti perduoti jam įkeistą teisę nuo to momento, kai jis įgyja teisę nukreipti išieškojimą į įkeitimo objektą.

4.221 straipsnis. Kreditoriaus reikalavimo iš įkeistų lėšų, esančių įkaito davėjo banko sąskaitoje, tenkinimo tvarka

1. Kai prievolės įvykdymui užtikrinti buvo įkeistos lėšos, esančios įkaito davėjo banko sąskaitoje, įteikus skolininkui įspėjimą dėl išieškojimo, įkaito davėjo rašytiniu pareiškimu, o jei jis nesutinka, hipotekos teisėjo sprendimu, kreditoriui perduodama teisė tvarkyti įkaito davėjo banko sąskaitą.

2. Patenkinus reikalavimą iš įkaito davėjo sąskaitoje esančių ir į ją įplaukiančių lėšų, kreditoriaus teisė tvarkyti įkaito davėjo sąskaitą pasibaigia ir kreditorius privalo grąžinti įkaito davėjui įkeitimo lakštą su įrašu, kad reikalavimas patenkintas.

4.222 straipsnis. Atsiskaitymai realizavus įkeistą daiktą

1. Jeigu realizavus įkeistą daiktą gauta suma viršija kreditoriaus reikalavimą, skirtumas privalo būti išmokėtas įkaito davėjui.

2. Jeigu dėl kreditoriaus kaltės įkeistas daiktas buvo realizuotas mažesne kaina, įkaito davėjas turi teisę iš kreditoriaus reikalauti daikto realios rinkos vertės ir kainos, už kurią daiktas buvo parduotas, skirtumo.

4.223 straipsnis. Įkeitimu užtikrinto reikalavimo ar iš įkeitimo atsiradusios reikalavimo teisės perleidimas

1. Sutartis dėl įkeitimu užtikrinto reikalavimo ar jo dalies perleidimo turi būti sudaroma laikantis taisyklių, nustatytų šio kodekso šeštosios knygos normose, nustatančiose reikalavimo teisės perleidimą. Apie reikalavimo perleidimą turi būti pranešama skolininkui, o jeigu įkaito davėjas yra trečiasis asmuo, – tai ir įkaito davėjui.

2. Iš registruoto įkeitimo atsiradusi reikalavimo teisė perleidžiama perduodant įkeitimo lakštą indosamentu. Reikalavimo teisės perleidimas registruojamas hipotekos registre ta pačia tvarka kaip ir įkeitimas.

4.224 straipsnis. Įkeitimo teisės pabaiga

1. Įkeitimo teisė baigiasi:

1) pasibaigus įkeitimu užtikrintai prievolei;

2) žuvus įkeistam daiktui;

3) įkaito turėtojui įgijus nuosavybės teisę į įkeistą daiktą arba įkeistoms teisėms perėjus įkaito turėtojui;

4) pasibaigus teisės, esančios įkeitimo dalyku, galiojimo terminui;

5) kai kreditorius negali patenkinti savo reikalavimo iš įkeitimo dalyko dėl ieškinio senaties termino praleidimo;

6) šalių susitarimu ar kreditoriui atsisakius įkeitimo.

2. Kai įkeistas turtas priverstinai parduodamas kreditoriaus, kuriam turtas įkeistas, reikalavimu, visi turto įkeitimai panaikinami.

4.225 straipsnis. Įkaito davėjo interesų garantijos

1. Įkaito davėjas turi teisę bet kuriuo metu nuo termino prievolei įvykdyti suėjimo iki įkeitimo dalyko realizavimo momento panaikinti įkeitimą tinkamai įvykdydamas įkeitimu užtikrintą prievolę.

2. Jeigu įkeitimo užtikrinta prievolė gali būti įvykdyta dalimis, tai įkaito davėjas turi teisę sustabdyti įkeitimo dalyko išieškojimą įvykdydamas prievolės dalį, kurios įvykdymo terminas praleistas.

3. Įkaito davėjas turi teisę reikalauti, kad kreditorius atlygintų jo patirtus nuostolius, atsiradusius kreditoriui vykdant išieškojimą, taip pat nuostolius, kurie atsirado kreditoriui netinkamai laikant įkeitimo dalyką ar jį priverstinai pardavus.

4.226 straipsnis. Įkeitimo teisės pabaiga pinigus deponavus

Jeigu įkaito turėtojas nesutinka priimti įkeitimu užtikrintos piniginės prievolės dalyko, įkaito davėjas gali įmokėti atitinkamą sumą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą, o kai įkeitimas įregistruotas hipotekos registre, - į hipotekos įstaigos depozitinę sąskaitą. Deponavus visą skolos sumą, įkeitimo teisė baigiasi.

4.227 straipsnis. Įkeitimo lombarde sąvoka

1. Lombarduose gali būti įkeičiami asmeninio naudojimo daiktai, kad būtų užtikrintas trumpalaikių kreditų, kuriuos lombardai suteikia fiziniams asmenims, grąžinimas.

2. Perdavus lombardui įkeičiamus daiktus, įkaito davėjui išduodamas įkeitimo bilietas.

4.228 straipsnis. Lombardo teisės, pareigos ir atsakomybė

1. Lombardas neturi teisės naudoti įkeistų daiktų bei jais disponuoti, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje numatytą atvejį.

2. Lombardas atsako už įkeistų daiktų praradimą (žuvimą) ir sužalojimą, jeigu neįrodo, kad daiktai prarasti (žuvo) arba sužaloti dėl nenugalimos jėgos.

3. Jeigu per nustatytą terminą lombardui negrąžinama daikto įkeitimu užtikrinta kredito suma, lombardas turi teisę pasibaigus vieno mėnesio terminui parduoti įkeistą daiktą šio kodekso 4.219 straipsnio 2 ir 5 dalyse, 4.222 ir 4.225 straipsniuose nustatyta tvarka.

4. Pardavus įkeistą daiktą, lombardo reikalavimo teisė įkaito davėjui (skolininkui) pasibaigia net ir tuo atveju, jeigu sumos, gautos pardavus daiktą, neužteko visiškai patenkinti lombardo, kaip kreditoriaus, reikalavimus.

XIII SKYRIUS
DAIKTO SULAIKYMAS

4.229 straipsnis. Daikto sulaikymo teisės turinys

1. Kitam asmeniui priklausančio daikto teisėtas valdytojas, turintis reikalavimo teisę į daikto savininką, gali sulaikyti jo daiktą tol, kol bus patenkintas reikalavimas.

2. Sulaikymo teisė negali būti įgyvendinama, jeigu nėra suėjęs reikalavimo įvykdymo terminas.

3. Kiti įstatymai gali nustatyti kitokias daikto sulaikymo taisykles.

4.230 straipsnis. Daikto sulaikymo teisės nedalumas

Daikto sulaikymo teisė nedaloma, todėl valdytojas gali sulaikyti visą valdomą daiktą, kol bus visiškai patenkintas jo reikalavimas.

4.231 straipsnis. Teisė į sulaikyto daikto vaisius

1. Daikto sulaikymo teisę turintis asmuo gali pasilikti sulaikyto daikto duodamus vaisius ir tuo patenkinti savo reikalavimus pirmiau už kitus kreditorius.

2. Iš lėšų už daikto duodamus vaisius pirmiausiai sumokamos palūkanos, po to tenkinami reikalavimai, kylantys iš pagrindinės prievolės.

4.232 straipsnis. Sulaikyto daikto laikymo sąlygos

1. Daikto sulaikymo teisę turintis asmuo privalo daiktą saugoti ir laikyti taip, kad būtų užtikrintas jo saugumas.

2. Sulaikyto daikto sulaikymo teisę turintis asmuo negali išnuomoti, įkeisti, kitaip daikto suvaržyti ar naudoti pagal tikslinę paskirtį, išskyrus tokį naudojimą, kuris būtinas daiktui išsaugoti, jeigu įstatymas nenustato ar daiktą sulaikęs asmuo ir daikto savininkas nesusitarė kitaip.

3. Jeigu daikto sulaikymo teisę turintis asmuo pažeidžia šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytas pareigas, skolininkas turi teisę kreiptis į teismą su prašymu perduoti daiktą jam.

4.233 straipsnis. Išlaidų, susijusių su daikto sulaikymu, atlyginimas

1. Jeigu daikto sulaikymo teisę turintis asmuo turėjo sulaikyto daikto išlaikymo išlaidų, jis gali reikalauti iš daikto savininko atlyginti šias išlaidas, išskyrus atvejus, kai savininkas įrodo, kad tos išlaidos nebuvo būtinos.

2. Jeigu daikto sulaikymo teisę turintis asmuo daikto sulaikymo laikotarpiu padaro išlaidų, kurios padidina daikto vertę, jis gali reikalauti iš daikto savininko sumokėti pinigų sumą, kuria padidėjo daikto vertė, arba kitaip atlyginti šias išlaidas.

4.234 straipsnis. Ieškinio senatis sulaikymo atveju

Daikto sulaikymo teisės įgyvendinimas neturi įtakos ieškinio senačiai, nustatytai reikalavimui, kurio teisę turi daikto valdytojas.

4.235 straipsnis. Sulaikymo teisės pabaiga

1. Skolininkas, pateikęs adekvatų savo prievolės įvykdymo užtikrinimą, turi teisę reikalauti, kad daiktas būtų perduotas jam.

2. Daikto sulaikymo teisė baigiasi, kai valdytojas praranda valdymo teisę, išskyrus atvejus, kai daikto savininkui (skolininkui) sutikus daiktas išnuomojamas arba įkeičiamas kitiems asmenims.

XIV SKYRIUS
KITO ASMENS TURTO ADMINISTRAVIMAS

4.236 straipsnis. Turto administravimo normų taikymo sritis

1. Šio skyriaus normos reglamentuoja kiekvieno asmens, kuris administruoja kitam asmeniui nuosavybės teise priklausantį turtą, veiklą, išskyrus atvejus, kai šis kodeksas arba kiti įstatymai nustato kitokį turto administravimo būdą.

2. Administravimas nustatomas teismo nutartimi, įstatymu arba sandoriu. Šio kodekso numatytais atvejais administravimas gali būti nustatomas administraciniu aktu.

3. Nekilnojamojo daikto administravimo faktas registruojamas viešame registre ir nurodomas jo administratorius.

4.237 straipsnis. Turto administratorius

1. Turto administratoriumi gali būti fizinis ar juridinis asmuo, kuriam teisės aktai leidžia teikti turto administravimo paslaugas.

2. Administratorius, sudarydamas sandorius, privalo nurodyti, kad jis veikia kaip administratorius.

4.238 straipsnis. Turto administratoriaus teisė į atlyginimą

1. Turto administratorius turi teisę į atlyginimą, nustatytą administravimą nustatančiame akte, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymą administravimas yra nemokamas. Jeigu akte, nustatančiame administravimą, atlyginimo dydis nenustatytas, jį nustato teismas, atsižvelgdamas į administratoriaus teikiamų paslaugų rinkos vertę.

2. Jeigu su administratoriumi laiku neatsiskaitoma, jis turi teisę iš naudos gavėjui grąžintinų lėšų pasilikti sau sumą, kaip užmokestį už atliktas administravimo paslaugas, arba, kol bus su juo atsiskaityta, turi teisę sulaikyti turtą.

3. Jeigu yra keli naudos gavėjai, jie dėl atlyginimo išmokėjimo administratoriui atsako solidariai.

4. Asmuo, administruojantis turtą be teisinio pagrindo, neturi teisės į atlyginimą.

4.239 straipsnis. Turto administravimo rūšys

1. Skiriami turto paprastasis administravimas, kai administratorius atlieka visus veiksmus, būtinus turtui išsaugoti arba jo naudojimui pagal tikslinę paskirtį užtikrinti, ir turto visiškas administravimas, kai administratorius ne tik turi išsaugoti turtą, bet taip pat privalo jį gausinti, tvarkyti taip, kad jis duotų pajamų, bei naudoti tokiam tikslui, kuris yra palankiausias naudos gavėjui.

2. Administravimo rūšis nustatoma administravimą nustatančiame akte. Jeigu administravimą nustatančiame akte administravimo rūšis nenustatyta, laikoma, kad tai paprastasis administravimas.

4.240 straipsnis. Turto paprastojo administravimo turinys

1. Turto paprastojo administravimo atveju administratorius privalo priimti turto duodamus vaisius ir pajamas, registruoti skolas ir jas apmokėti iš administruojamo turto, taip pat įgyvendinti kitas teises, susijusias su turto valdymu ir naudojimu. Iš administruojamo turto gaunamas lėšas administratorius turi teisę saugiai investuoti pagal šio skyriaus normas.

2. Jeigu administruojami vertybiniai popieriai, administratorius turi teisę balsuoti, taip pat kitas su vertybiniais popieriais susijusias teises ir pareigas.

3. Administratorius neturi teisės keisti turto tikslinės paskirties, išskyrus atvejus, kai tokiems veiksmams leidimą išduoda teismas.

4. Teismui leidus, administratorius gali turtą perleisti kitiems asmenims atlygintinai arba jį įkeisti, jeigu tai yra būtina skoloms apmokėti arba turto vertei išlaikyti. Greitai gendantį turtą administratorius gali realizuoti be teismo leidimo.

4.241 straipsnis. Turto visiško administravimo turinys

Turto visiško administravimo atveju administratorius, be šio kodekso 4.240 straipsnyje numatytų teisių, taip pat gali perleisti turtą, jį investuoti, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisę į jį, ar keisti jo tikslinę paskirtį.

4.242 straipsnis. Turto administratoriaus prievolės naudos gavėjui

1. Administratorius, vykdydamas savo prievoles, turi laikytis įstatymų ir administravimą nustatančio akto nustatytų taisyklių. Administratorius neatsako už turto normalų nusidėvėjimą, taip pat už turto vertės sumažėjimą ar turto žuvimą dėl nenugalimos jėgos.

2. Administratorius savo prievoles privalo vykdyti apdairiai, sąžiningai ir tik naudos gavėjo interesais. Administratorius negali jam suteiktų teisių panaudoti savo asmeniniams poreikiams ar trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti.

3. Jeigu administratorius taip pat yra ir naudos gavėjas, jis privalo atlikti savo pareigas atsižvelgdamas į bendrus visų naudos gavėjų interesus, veikdamas nešališkai ir vienodai gerbdamas bei saugodamas visų jų teises.

4. Administratorius turi teisę pareikšti su turto administravimu susijusius ieškinius, taip pat įstoti į kitų asmenų pradėtą bylą, susijusią su administruojamu turtu.

5. Teismas, nustatydamas administratoriaus civilinės atsakomybės už padarytą žalą dydį, gali, atsižvelgdamas į tai, kad administratorius veikė neatlygintinai, bei į kitas svarbias aplinkybes, atlygintinų nuostolių dydį sumažinti.

4.243 straipsnis. Draudimai turto administratoriui

1. Administratoriui draudžiama panaudoti savo funkcijas asmeniniams interesams. Apie kiekvieną interesų konfliktą administratorius privalo nedelsdamas pranešti naudos gavėjui.

2. Administratorius neturi teisės sujungti ar sumaišyti administruojamo turto su savo turtu, naudoti administruojamo turto ar informacijos, susijusios su turto administravimu, savo interesams, išskyrus atvejus, kai tai leidžia daryti naudos gavėjas ar administravimą nustatęs aktas.

3. Administratorius neturi teisės perleisti administruojamo turto neatlygintinai kitiems asmenims, taip pat negali atsisakyti teisių, kurias naudos gavėjas turi į administruojamą turtą.

4. Administratorius neturi teisės administruojamo turto įsigyti nuosavybėn, išskyrus atvejus, kai tai leidžia naudos gavėjas ar teismas arba kai administruojamą turtą jis paveldi.

4.244 straipsnis. Turto administratoriaus ir naudos gavėjo prievolės kitiems asmenims

1. Administratorius nėra asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims pagal prievoles, kurios atsirado administruojant turtą, išskyrus atvejus, kai jis veikė savo vardu.

2. Administratorius asmeniškai atsakingas tretiesiems asmenims, jeigu jis viršijo savo įgaliojimus, išskyrus atvejus, kai naudos gavėjas sandorį vėliau patvirtino ar trečiasis asmuo žinojo, kad administratorius veikdamas viršijo savo įgaliojimus.

3. Naudos gavėjas atsako tretiesiems asmenims už administratoriaus kaltais veiksmais vykdant funkcijas padarytą žalą tik ta suma, kurią jis gavo iš administratoriaus.

4. Pripažįstama, kad administratorius viršijo savo įgaliojimus, jeigu jis vienas atliko tokius veiksmus, kuriuos galėjo atlikti tik su kitu asmeniu, išskyrus atvejus, kai tokius veiksmus jis atliko naudingiau, nei iš jo buvo reikalaujama.

4.245 straipsnis. Administruojamo turto aprašo sudarymas ir draudimas

1. Administratorius privalo sudaryti turto aprašą, apdrausti turtą nuo vagystės, gaisro ar kitų gaivalinių nelaimių, apdrausti savo civilinę atsakomybę ar kitaip užtikrinti prievolių įvykdymą tik tais atvejais, kai tai nustato įstatymas, administravimą nustatantis aktas ar teismo sprendimas. Ir turtas, ir administratoriaus civilinė atsakomybė draudžiami naudos gavėjo lėšomis, jeigu nenustatyta kitaip.

2. Jeigu administratorius privalo sudaryti turto aprašą, šiame apraše turi būti nurodyta:

1) daiktų rūšis, jų vertė, paskirtis, buvimo vieta ir individualūs požymiai;

2) vertybiniai popieriai ir grynieji pinigai;

3) su turtu susijusios teisės ir prievolės.

3. Preziumuojama, kad turto apraše nurodytas turtas akto sudarymo dieną yra tinkamos kokybės, jeigu neįrodyta kitaip.

4. Aprašą administratorius pateikia jį paskyrusiam asmeniui ar institucijai, o akto kopijas – naudos gavėjui ir kitiems administratoriui žinomiems su administruojamu turtu susijusiems suinteresuotiems asmenims. Kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę ginčyti turto aprašą ir reikalauti atlikti turto inventorizaciją iš naujo.

4.246 straipsnis. Bendras turto administravimas

1. Kai turtą administruoja keli administratoriai, visus su turto administravimu susijusius sprendimus priima administratorių dauguma, jeigu pagal įstatymą ar administravimo nustatymo aktą nereikia visų administratorių bendro sprendimo.

2. Jeigu keli administratoriai vengia priimti sprendimą, kiti gali kreiptis į teismą leidimo veikti pavieniui ar pakeisti sprendimų priėmimo tvarką.

3. Preziumuojama, kad priimant sprendimą nedalyvavęs administratorius pritaria sprendimui, jeigu jis, sužinojęs apie sprendimą, per normaliai reikalingą terminą nepareiškia naudos gavėjui ir kitiems administratoriams, kad nesutinka su sprendimu.

4. Administratorius kitiems asmenims arba savo atstovui gali pavesti atlikti tik atskirus veiksmus. Vykdyti visas savo funkcijas administratorius gali pavesti tik kitiems administratoriams. Už tokių asmenų atliktus veiksmus atsako pats administratorius.

4.247 straipsnis. Administratorių atsakomybė turto bendro administravimo atveju

1. Visi administratoriai už veiklos pasekmes atsako solidariai, išskyrus atvejus, kai jų pareigos buvo paskirstytos pagal įstatymą, teismo sprendimą ar administravimo nustatymo aktą. Tokiu atveju kiekvienas administratorius atsako tik už savo veiksmus.

2. Administratorius atleidžiamas nuo atsakomybės už priimtą sprendimą, jeigu nedelsdamas pareiškia kitiems administratoriams, kad nesutinka su priimtu sprendimu, ir informuoja apie tai naudos gavėją. Administratorius gali būti atleistas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad, pareiškęs kitiems administratoriams apie nesutikimą su priimtu sprendimu, dėl svarbių priežasčių negalėjo apie tai informuoti naudos gavėjo.

3. Administratoriai atsako naudos gavėjui už savo veiksmus, o tais atvejais, kai paveda tuos veiksmus atlikti kitiems asmenims, – ir už tų asmenų, kuriems buvo pavedę juos atlikti, veiksmus.

4.248 straipsnis. Administruojamo turto investavimas

1. Administruojamas turtas investuojamas naudos gavėjo vardu, jeigu kitaip nenustato įstatymas ar administravimo nustatymo aktas.

2. Preziumuojama, kad administratorius turtą investavo saugiai, jeigu:

1) turtas investuotas į nekilnojamuosius daiktus;

2) turtas investuotas į valstybės vertybinius popierius.

3. Nesaugiai investavęs turtą administratorius atsako už visus nuostolius.

4.249 straipsnis. Iš administruojamo turto gautų pajamų naudojimas ir apskaita

1. Iš administruojamo turto gautų pajamų administratorius turi teisę:

1) sumokėti draudimo įmokas, susijusias su administruojamu turtu;

2) apmokėti turto remonto ir išlaikymo išlaidas;

3) sumokėti turto mokesčius;

4) panaudoti dalį turto amortizaciniams atskaitymams;

5) vykdyti kitas su turto administravimu susijusias prievoles.

2. Administratorius privalo tvarkyti pajamų ir išlaidų apskaitą. Pasibaigus kalendoriniams metams, administratorius privalo pateikti detalią savo veiklos ataskaitą. Jeigu yra keli turto administratoriai, jie privalo parengti bendrą ataskaitą, išskyrus atvejus, kai jų teisės buvo padalytos.

3. Administratorius privalo leisti naudos gavėjui tikrinti sąskaitas ir kitus finansinės atskaitomybės dokumentus. Kiekvienas suinteresuotas asmuo gali kreiptis į teismą ir reikalauti paskirti administratoriaus veiklos ir pateiktos ataskaitos auditą.

4.250 straipsnis. Turto administravimo pabaiga

Turto administravimas baigiasi:

1) pasibaigus naudos gavėjo teisėms į administruojamą turtą;

2) pasibaigus administravimo terminui ar įvykus sąlygai, numatytai administravimo nustatymo akte;

3) išnykus priežastims, dėl kurių buvo nustatymas administravimas, arba pasiekus tikslą, kuriam buvo nustatytas administravimas;

4) panaikinus turto administravimą.

4.251 straipsnis. Turto administratoriaus įgaliojimų pabaiga

1. Turto administratoriaus įgaliojimai baigiasi:

1) administratoriui mirus, likvidavus administratorių juridinį asmenį ar iškėlus jam bankroto bylą;

2) administratoriui atsisakius įgaliojimų;

3) administratorių pripažinus neveiksniu ar ribotai veiksniu;

4) pakeitus vieną administratorių kitu;

5) panaikinus administravimą.

2. Administratorius gali atsisakyti savo įgaliojimų. Apie tai prieš mėnesį jis turi pranešti jį paskyrusiam asmeniui ar institucijai, naudos gavėjui ir kitiems administratoriams, jeigu administratoriai yra keli.

3. Administratorius, kuris laiku nepranešė apie savo atsistatydinimą, turi atlyginti dėl atsistatydinimo atsiradusius nuostolius, išskyrus atvejus, kai pranešti jis negalėjo dėl svarbių priežasčių.

4. Naudos gavėjas ar kitas suinteresuotas asmuo gali reikalauti pakeisti administratorių, jeigu šis netinkamai vykdo savo funkcijas.

5. Mirus administratoriui, jo įpėdiniai nedelsdami turi apie tai pranešti administratorių paskyrusiam asmeniui ar institucijai ir naudos gavėjui. Iki naujo administratoriaus paskyrimo jo įpėdiniai pagal galimybes privalo saugoti turtą.

4.252 straipsnis. Turto administravimo pabaigos pasekmės

1. Pasibaigus administravimui, administratorius turi pateikti ataskaitą jį paskyrusiam asmeniui (institucijai), naudos gavėjui, taip pat kitiems administratoriams, perduoti turtą jo buvimo vietoje bei grąžinti viską, ką gavo vykdydamas pareigas, išskyrus atlyginimą už administravimą.

2. Jeigu administratorius sudaro sandorį po administravimo panaikinimo apie administravimo panaikinimą nežinodamas ir negalėdamas žinoti, toks sandoris galioja ir yra privalomas naudos gavėjui. Ta pati taisyklė taikoma ir sandoriams, kurie buvo būtini administruojamam turtui išsaugoti. Naudos gavėjui taip pat privalomi sandoriai, kuriuos tretieji asmenys su administratoriumi sudarė nežinodami ir negalėdami žinoti apie administravimo pabaigą.

XV SKYRIUS
DAIKTŲ, DAIKTINIŲ TEISIŲ IR JURIDINIŲ FAKTŲ REGISTRAVIMAS

4.253 straipsnis. Registravimo objektai

1. Registruojami daiktai – nekilnojamieji daiktai ir pagal prigimtį kilnojamieji daiktai, kurie yra suformuoti įstatymo nustatyta tvarka ir kurių įgijimo ir perleidimo pagrindų registravimą nustato teisės aktai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyti daiktai, teisių į juos suvaržymai, daiktinės teisės, o įstatymų numatytais atvejais – ir juridiniai faktai, turi būti registruojami viešame registre.

4.254 straipsnis. Registruojami juridiniai faktai

Viešame registre turi būti registruojami su daiktais, teisių į juos suvaržymais bei daiktinėmis teisėmis susiję šie juridiniai faktai:

1) sandoriai ir sprendimai, kuriais keičiamas registruojamo daikto teisinis statusas ar iš esmės keičiamos jo valdymo, naudojimo ir disponavimo juo galimybės;

2) registruojamo daikto bendraturčių sutartys dėl bendro daikto;

3) registruoto daikto paveldėjimas;

4) registruoto daikto areštas;

5) registruoto daikto (dydžio, paskirties ir pan.) ir daiktines teises į jį turinčių asmenų pavardės, juridinių asmenų pavadinimo pasikeitimai;

6) civilinės bylos dėl registruojamo daikto teisinio statuso iškėlimo faktas;

7) įsiteisėję teismo sprendimai, turintys įtakos registruojamo daikto teisiniam statusui, bei atitinkamos teismo nutartys;

8) turto administravimo faktas;

9) naujo daikto suformavimo ar buvusio daikto išnykimo faktas.

4.255 straipsnis. Juridinių faktų registravimo viešame registre teisiniai pagrindai

Juridinių faktų įvykimą patvirtinantys dokumentai, kuriais remiantis šie juridiniai faktai registruojami viešame registre, yra:

1) valstybės valdžios ar valdymo institucijos sprendimas;

2) teismo sprendimas, nutartis, nutarimas, nuosprendis;

3) įstatymų nustatytų institucijų ar pareigūnų sprendimas areštuoti turtą;

4) turto savininko santuokos, ištuokos, vardo, pavardės pakeitimo, mirties liudijimas;

5) paveldėjimo teisės liudijimas;

6) teismo pranešimas apie civilinės bylos dėl registruojamo turto teisinio statuso iškėlimą;

7) rašytiniai sandoriai;

8) turto pardavimo varžytynėse, aukcione sutartis (aktas);

9) kiti įstatymų nustatyti dokumentai.

4.256 straipsnis. Prašymai įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus

1. Asmuo, norintis įregistruoti daiktą, teisių į jį suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus, viešo registro tvarkytojui paduoda nustatytos formos prašymą.

2. Prašymą įregistruoti daiktą ir nuosavybės teises į jį paduoda daiktą įgiję asmuo, o registruojant daiktines teises į svetimą daiktą, taip pat teisių į daiktus suvaržymus – šių teisių turėtojas arba asmuo, suinteresuotas jų įregistravimu. Prašymą įregistruoti juridinius faktus

paduoda įgaliota institucija ar suinteresuotas jų įregistravimu asmuo. Prašymą asmuo paduoda pats arba per savo atstovą, turintį įstatymų nustatyta tvarka išduotą įgaliojimą.

3. Kartu su prašymu įregistruoti turi būti pateikiami daikto įgijimą nuosavybėn, teisių į jį suvaržymus, daiktinių teisių buvimą ar juridinių faktų įvykimą patvirtinantys dokumentai.

4. Dokumentus priėmęs registro tvarkytojas privalo išduoti jų pridavimą patvirtinantį dokumentą dokumentus pridavusiam asmeniui, jei šis asmuo pageidauja.

4.257 straipsnis. Prašymo įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus nagrinėjimas ir sprendimo priėmimas

1. Prašymą įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus nagrinėja ir sprendimus priima viešo registro tvarkytojas. Kai prašymas išnagrinėjamas, gali būti priimami šie sprendimai: prašymą tenkinti – įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus – arba prašymą atmesti – atsisakyti įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus. Įstatymo numatytais atvejais viešo registro tvarkytojas gali atidėti sprendimo priėmimą, nurodydamas aplinkybes, kurios trukdo įregistruoti, ir nustatydamas terminą šioms aplinkybėms pašalinti.

2. Priėmus sprendimą įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ar juridinius faktus, išduodami dokumentai, patvirtinantys jų įregistravimą viešame registre.

3. Atlyginimą už daiktų, teisių į juos suvaržymų, daiktinių teisių ir juridinių faktų įregistravimą nustato teisės aktai.

4.258 straipsnis. Įregistravimo ar atsisakymo įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ir juridinius faktus apskundimas

Įregistravimą ar atsisakymą įregistruoti daiktus, teisių į juos suvaržymus, daiktines teises ir juridinius faktus suinteresuoti asmenys gali įstatymų nustatyta tvarka apskųsti teismui.

4.259 straipsnis. Daiktų, teisių į juos suvaržymų, daiktinių teisių ir juridinių faktų įregistravimo momentas

Daiktai, teisių į juos suvaržymai, daiktinės teisės ir juridiniai faktai laikomi įregistruotais, kai atitinkami duomenys teisės aktų nustatyta tvarka įrašomi viešame registre.

4.260 straipsnis. Žalos, atsiradusios dėl viešo registro tvarkytojo kaltės, atlyginimas

1. Dėl viešo registro tvarkytojo kaltės atsiradusi žala atlyginama įstatymų nustatyta tvarka. Asmuo dėl žalos atlyginimo į viešo registro tvarkytoją turi kreiptis ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo sužinojimo apie nuostolių atsiradimą dienos.

2. Viešo registro tvarkytojas už asmenų patirtą žalą neatsako esant bendriems atleidimo nuo civilinės atsakomybės pagrindams, taip pat tais atvejais, kai žalą patyrę asmenys:

1) pateikė registro tvarkytojui neteisingus duomenis;

2) per vieną mėnesį nuo sužinojimo apie netikslų ar neteisingą įrašą viešame registre nesiėmė įstatymų nustatytų priemonių pažeistoms teisėms apginti.

3. Ginčus dėl žalos atlyginimo sprendžia teismas.

4.261 straipsnis. Teisė naudotis viešo registro duomenimis

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę naudotis viešo registro duomenimis, išskyrus įstatymų nustatytus apribojimus. Atlyginimo už naudojimąsi viešo registro duomenimis tvarką ir dydį nustato Vyriausybė.

4.262 straipsnis. Registro duomenų teisinis statusas

Įrašyti į viešą registrą duomenys laikomi teisingais ir išsamiais, kol nenuginčijami įstatymų nustatyta tvarka.

PENKTOJI KNYGA
PAVELDĖJIMO TEISĖ

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

5.1 straipsnis. Paveldėjimo samprata

1. Paveldėjimas – tai mirusio fizinio asmens turtinių teisių, pareigų ir kai kurių asmeninių neturtinių teisių perėjimas jo įpėdiniams pagal įstatymą arba (ir) įpėdiniams pagal testamentą.

2. Paveldimi materialūs dalykai (nekilnojamieji ir kilnojamieji daiktai) ir nematerialūs dalykai (vertybiniai popieriai, patentai, prekių ženklai ir kt.), palikėjo turtinės reikalavimo teisės ir palikėjo turtinės prievolės, įstatymų numatytais atvejais intelektinė nuosavybė (autorių turtinės teisės į literatūros, mokslo ir meno kūrinius, gretutinės turtinės teisės bei teisės į pramoninę nuosavybę) ir kitos įstatymų nustatytos turtinės teisės bei pareigos.

3. Nepaveldimos asmeninės neturtinės ir turtinės teisės, neatskiriamai susijusios su palikėjo asmeniu (teisė į garbę ir orumą, autorystė, teisė į autorinį vardą, į kūrinio neliečiamybę, į atlikėjo vardą ir atlikimo neliečiamybę), teisė į alimentus ir pašalpas, mokamas palikėjui išlaikyti, teisė į pensiją, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

5.2 straipsnis. Paveldėjimo pagrindai

1. Paveldima pagal įstatymą ir pagal testamentą.

2. Pagal įstatymą paveldima, kada tai nepakeista ir kiek nepakeista testamentu.

3. Jeigu nėra įpėdinių nei pagal įstatymą, nei pagal testamentą arba nė vienas įpėdinis nepriėmė palikimo, arba testatorius iš visų įpėdinių atėmė teisę paveldėti, mirusiojo turtas paveldėjimo teise pereina valstybei.

5.3 straipsnis. Palikimo atsiradimas

1. Palikimo atsiradimo laiku laikomas palikėjo mirties momentas, o tuo atveju, kai jis paskelbiamas mirusiu, – diena, kurią įsiteisėjo teismo sprendimas paskelbti palikėją mirusiu, arba teismo sprendime nurodyta mirties diena.

2. Jeigu negalima nustatyti, kuris iš dviejų ar daugiau asmenų mirė pirmiau, visi jie laikomi mirusiais tuo pačiu metu ir teisių perėmimo tarp jų neatsiranda.

5.4 straipsnis. Palikimo atsiradimo vieta

1. Palikimo atsiradimo vieta laikoma paskutinė palikėjo nuolatinė gyvenamoji vieta (šio kodekso 2.12 straipsnis).

2. Jeigu palikėjas negyveno nuolat vienoje vietoje, palikimo atsiradimo vieta laikoma:

1) vieta, kur palikėjas paskutinius šešis mėnesius prieš mirtį daugiausia gyveno;

2) jeigu palikėjas gyveno keliose vietose, palikimo atsiradimo vieta laikoma ekonominių ar asmeninių interesų vyraujanti vieta (turto ar jo pagrindinės dalies, kai turtas yra keliose vietose, buvimo vieta; sutuoktinio, su kuriuo palikėjas paskutinius šešis mėnesius prieš mirtį palaikė santuokinius santykius, gyvenamoji vieta arba su palikėju kartu gyvenusio vaiko gyvenamoji vieta).

3. Jeigu negalima nustatyti palikėjo gyvenamosios vietos pagal aplinkybes, nurodytas šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, palikimo atsiradimo vieta gali būti nustatoma pagal palikėjo pilietybę, jo registraciją, jam priklausančių transporto priemonių registracijos vietą ir kitas aplinkybes.

4. Kilus ginčui, palikimo atsiradimo vietą suinteresuotų asmenų prašymu nustato teismas, atsižvelgdamas į visas aplinkybes.

II SKYRIUS
ĮPĖDINIAI

5.5 straipsnis. Asmenys, galintys būti įpėdiniais

1. Įpėdiniais gali būti:

1) paveldint pagal įstatymą – fiziniai asmenys, kurie buvo gyvi palikėjo mirties momentu, palikėjo vaikai, gimę po jo mirties, taip pat Lietuvos valstybė;

2) paveldint pagal testamentą – fiziniai asmenys, kurie buvo gyvi palikėjo mirties momentu, taip pat kurie buvo pradėti jam esant gyvam ir gimė po jo mirties; testamente įvardyti dar nepradėti asmenys, jiems gimus;

3) paveldint pagal testamentą – juridiniai asmenys, kurie yra palikėjo mirties momentu arba steigiami vykdant palikėjo testamente išreikštą valią.

2. Įpėdiniais pagal testamentą taip pat gali būti valstybė, savivaldybės.

5.6 straipsnis. Asmenys, neturintys teisės paveldėti

1. Neturi teisės paveldėti nei pagal įstatymą, nei pagal testamentą asmenys, kurie priešingais teisei tyčiniais veiksmais prieš palikėją, prieš kurį nors iš jo įpėdinių ar prieš testamente išreikštos palikėjo paskutinės valios įgyvendinimą sudarė teisinę padėtį, kad jie tampa įpėdiniais, jeigu teismo tvarka nustatytos šios aplinkybės:

1) tyčia atėmė palikėjui ar jo įpėdiniui gyvybę arba kėsinosi į šių asmenų gyvybę;

2) tyčia sudarė tokias sąlygas, kad palikėjas iki pat savo mirties neturėjo galimybės sudaryti testamento, jį panaikinti ar pakeisti;

3) apgaule, grasinimais, prievarta privertė palikėją sudaryti, pakeisti arba panaikinti sudarytą testamentą, privertė įpėdinį atsisakyti palikimo;

4) slėpė, klastojo ar sunaikino testamentą.

2. Įpėdinis nepraranda teisės paveldėti pagal šio straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktus, jeigu iki palikimo atsiradimo momento testamentas ar jo atitinkamos atskiros dalys nustojo galioti nepaisant įpėdinio veiksmų.

3. Nepaveldi pagal įstatymą tėvai po savo vaikų mirties, jeigu teismo sprendimu jų valdžia buvo apribota ir šis sprendimas palikimo atsiradimo momentu nebuvo pasibaigęs ar panaikintas.

5.7 straipsnis. Sutuoktinio paveldėjimo teisės praradimas

1. Pergyvenęs palikėją sutuoktinis netenka teisės paveldėti pagal įstatymą, jeigu iki palikimo atsiradimo:

1) palikėjas buvo kreipęsis į teismą, kad būtų nutraukta santuoka dėl pergyvenusio sutuoktinio kaltės ir teismas buvo nustatęs pagrindą nutraukti santuoką;

2) teismas buvo nustatęs gyvenimą skyrium (separacija);

3) buvo pagrindas santuoką pripažinti negaliojančia, jeigu buvo pareikštas ieškinys dėl santuokos pripažinimo negaliojančia. Šis punktas netaikomas sutuoktiniui, nekaltam dėl santuokos pripažinimo negaliojančia.

2. Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktuose numatytus pagrindus nutraukti santuoką nustato teismas iki palikimo atsiradimo momento arba jau atsiradus palikimui.

5.8 straipsnis. Paveldėjimo teisės ginčijimas

Asmuo, pretenduojantis į palikimą, gali ginčyti palikimo priėmimo teisėtumą bei išduotą paveldėjimo teisės liudijimą, pareikšdamas ieškinį palikimą priėmusiam asmeniui per vienerius metus nuo palikimo atsiradimo dienos arba nuo tos dienos, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie tai, kad palikimą priėmė kitas asmuo.

5.9 straipsnis. Paveldėjimo teisės nuginčijimo pasekmės

1. Kai įsiteisėja teismo sprendimas nepripažinti asmens, pretenduojančio į palikimą, įpėdiniu, turinčiu teisę į palikimą, laikoma, kad šis asmuo palikimo nepriėmė.

2. Jeigu ieškinį pareiškė įpėdinis, kuris turi teisę paveldėti, jis laikomas palikimą priėmusiu, išskyrus atvejus, jeigu ieškinys buvo pareikštas dėl kitų įpėdinių interesų.

3. Kiti įpėdiniai, kurie turėtų teisę paveldėti įsiteisėjus šio straipsnio 1 dalyje nurodytam teismo sprendimui, turi teisę priimti palikimą per tris mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos.

4. Naujiems įpėdiniams palikimas laikomas atsiradusiu nuo palikimo atsiradimo momento (šio kodekso 5.3 straipsnis).

5.10 straipsnis. Asmenys, neturintys teisės gauti testamentinę išskirtinę

Jeigu testamentinės išskirtinės gavėjas atliko veiksmus, numatytus šio kodekso 5.6 straipsnio 1 dalyje, jis netenka teisės į testamentinę išskirtinę.

III SKYRIUS
PAVELDĖJIMAS PAGAL ĮSTATYMĄ

5.11 straipsnis. Įpėdinių pagal įstatymą eilės

1. Paveldint pagal įstatymą įpėdiniai lygiomis dalimis yra:

1) pirmos eilės – palikėjo vaikai (tarp jų ir įvaikiai) ir palikėjo vaikai, gimę po jo mirties;

2) antros eilės – palikėjo tėvai (įtėviai), vaikaičiai;

3) trečios eilės – palikėjo seneliai tiek iš tėvo, tiek iš motinos pusės, palikėjo provaikaičiai;

4) ketvirtos eilės – palikėjo broliai ir seserys, proseneliai ir prosenelės tiek iš tėvo, tiek iš motinos pusės;

5) penktos eilės – palikėjo brolio ir sesers vaikai (sūnėnai ir dukterėčios), taip pat palikėjo tėvo ir motinos broliai ir seserys (dėdės ir tetos);

6) šeštos eilės – palikėjo tėvo ir motinos brolių ir seserų vaikai (pusbroliai ir pusseserės).

2. Antros eilės įpėdiniai paveldi pagal įstatymą tiktai nesant pirmos eilės įpėdinių arba jiems nepriėmus ar atsisakius palikimo, taip pat tuo atveju, kai iš visų pirmos eilės įpėdinių atimta paveldėjimo teisė. Trečios, ketvirtos, penktos ir šeštos eilės įpėdiniai paveldi, jeigu nėra pirmesnės eilės įpėdinių, jeigu šie įpėdiniai atsisakė palikimo arba iš jų atimta paveldėjimo teisė.

3. Įvaikiai ir jų palikuonys, paveldintys po įtėvio ar jo giminaičių mirties, prilyginami įtėvio vaikams ir jų palikuonims. Jie nepaveldi pagal įstatymą po savo tėvų ir kitų aukštutinės linijos giminaičių pagal kilmę, taip pat po savo brolių ir seserų pagal kilmę mirties.

4. Įtėviai ir jų giminaičiai, paveldintys po įvaikio ar jo palikuonių mirties, prilyginami tėvams ir kitiems giminaičiams pagal kilmę. Įvaikio tėvai ir kiti jo aukštutinės linijos giminaičiai pagal kilmę nepaveldi pagal įstatymą po įvaikio ar jo palikuonių mirties.

5. Pagal įstatymą paveldi palikėjo vaikai, gimę susituokusiems tėvams arba tėvams, kurių santuoka pripažinta negaliojančia, taip pat nesantuokiniai vaikai, kurių tėvystė nustatyta pagal įstatymus.

5.12 straipsnis. Paveldėjimas atstovavimo teise

Palikėjo vaikaičiai ir provaikaičiai paveldi pagal įstatymą kartu su paveldinčiais atitinkamai pirmos arba antros eilės įpėdiniais, jeigu palikimo atsiradimo metu nebėra gyvo to iš jų tėvų, kuris būtų buvęs įpėdinis. Jie lygiomis dalimis paveldi tą dalį, kuri būtų priklausiusi mirusiam jų tėvui ar motinai paveldint pagal įstatymą.

5.13 straipsnis. Sutuoktinių paveldėjimo teisė

Palikėją pergyvenęs sutuoktinis paveldi pagal įstatymą arba su pirmos ar antros eilės įpėdiniais (jeigu jų yra). Su pirmos eilės įpėdiniais jis paveldi vieną ketvirtadalį palikimo, jeigu įpėdinių ne daugiau kaip trys, neįskaitant sutuoktinio. Jeigu įpėdinių daugiau kaip trys, sutuoktinis paveldi lygiomis dalimis su kitais įpėdiniais. Jeigu sutuoktinis paveldi su antros eilės įpėdiniais, jam priklauso pusė palikimo. Nesant pirmos ir antros eilės įpėdinių, sutuoktinis paveldi visą palikimą.

5.14 straipsnis. Namų apstatymo ir apyvokos reikmenų paveldėjimas

Įprastinio namų apstatymo ir apyvokos reikmenys pereina įpėdiniams pagal įstatymą, nesvarbu, kokia yra jų eilė ir paveldima dalis, jeigu jie gyveno kartu su palikėju iki jo mirties ne mažiau kaip vienerius metus.

IV SKYRIUS
PAVELDĖJIMAS PAGAL TESTAMENTĄ

5.15 straipsnis. Testamentinis veiksnumas

1. Testatorius gali sudaryti testamentą tik pats.

2. Testamentą gali sudaryti tik veiksnus asmuo, kuris suvokia savo veiksmų reikšmę ir pasekmes.

5.16 straipsnis. Testamento ar jo dalių negaliojimas

1. Negalioja testamentas:

1) sudarytas neveiksnaus asmens;

2) sudarytas asmens, kurio veiksnumas apribotas dėl piktnaudžiavimo alkoholiu, narkotinėmis ar toksinėmis medžiagomis;

3) kurio turinys neteisėtas ar nesuprantamas.

2. Testamentas gali būti pripažintas negaliojančiu ir kitais sandorių pripažinimo negaliojančiais pagrindais.

3. Neišlikęs testamentas neturi galios. Tokio testamento turinio negalima nustatyti teismo tvarka.

4. Testatorius neturi teisės pavesti kitam asmeniui po testatoriaus mirties nustatyti ar keisti testamento turinį.

5.17 straipsnis. Testamento nuginčijimas

1. Ieškinį dėl testamento ar jo atskirų dalių pripažinimo negaliojančiomis gali pareikšti tik kiti įpėdiniai pagal įstatymą arba pagal testamentą, kurie paveldėtų, jeigu testamentas ar jo atskiros dalys būtų pripažintos negaliojančiomis.

2. Vėlesnį testamentą pripažinus negaliojančiu, anksčiau sudarytas testamentas netampa galiojančiu, išskyrus atvejus, kai vėlesnis testamentas pripažįstamas negaliojančiu dėl to, kad jis buvo sudarytas dėl smurto ar realaus grasinimo, taip pat asmens, teismo pripažinto neveiksniu, ar asmens, kurio veiksnumas teismo apribotas dėl piktnaudžiavimo alkoholiniais gėrimais, narkotikais, narkotinėmis ar toksinėmis medžiagomis.

5.18 straipsnis. Testamento sudarymo sąlygos

1. Testamentą testatorius sudaro laisva valia be prievartos, suklydimo. Įprastinis suinteresuotų įpėdinių įkalbinėjimas ar prašymas sudaryti jiems palankų testamentą nelaikomi prievarta ir neturi įtakos testamento galiojimui.

2. Jeigu iš testamento turinio testatoriaus valia aiški, tai neturi reikšmės testamento teksto klaidos, netikslus asmenų įvardijimas, tai, kad kokio nors asmens arba daikto savybė ar padėtis pasikeitė ar išnyko.

5.19 straipsnis. Palikėjo teisė palikti testamentu turtą savo nuožiūra

1. Kiekvienas fizinis asmuo gali testamentu palikti visą savo turtą arba jo dalį (neišskiriant ir įprastinio namų apstatymo bei apyvokos reikmenų) vienam ar keliems asmenims, kurie yra arba nėra įpėdiniai pagal įstatymą, taip pat valstybei, savivaldybėms, juridiniams asmenims.

2. Testatorius gali palikti visą savo turtą arba jo dalį juridiniams asmenims, kurie turės būti įsteigti vykdant testamentą, taip pat dar nepradėtiems, negimusiems fiziniams asmenims.

3. Testatorius gali testamentu atimti paveldėjimo teisę iš vieno, kelių ar visų įpėdinių.

4. Jeigu testatorius nenurodė, kokią turto dalį palieka kiekvienam iš įpėdinių pagal testamentą, turtas tarp jų dalijamas lygiomis dalimis.

5. Jeigu paveldimas turtas testamente paskirstytas taip, kad visos dalys, kartu paimtos, viršija viso turto dydį, kiekvieno įpėdinio dalis atitinkamai sumažinama.

6. Jeigu dalių suma yra mažesnė už viso turto dydį, atsižvelgiant į testamento turinį, įpėdinių pagal testamentą paveldimos turto dalys proporcingai didinamos arba likęs turtas paveldimas pagal įstatymą.

5.20 straipsnis. Teisė į privalomąją palikimo dalį

1. Palikėjo vaikai (įvaikiai), sutuoktinis, tėvai (įtėviai), kuriems palikėjo mirties dieną reikalingas išlaikymas, paveldi, nepaisant testamento turinio, pusę tos dalies, kuri kiekvienam iš jų tektų paveldint pagal įstatymą (privalomoji dalis), jeigu testamentu neskirta daugiau.

2. Nustatant privalomosios dalies dydį, atsižvelgiama į paveldimo turto vertę, įskaitant įprastinio namų apstatymo ir apyvokos reikmenų vertę.

5.21 straipsnis. Kito įpėdinio paskyrimas

Testatorius turi teisę nurodyti testamente kitą įpėdinį tam atvejui, jeigu jo paskirtas įpėdinis pagal testamentą numirtų prieš atsirandant palikimui arba nepriimtų palikimo. Taip pat testatorius gali antriniam įpėdiniui paskirti kitą įpėdinį, jeigu antrinis įpėdinis numirtų iki atsirandant palikimui arba nepriimtų palikimo. Kitų įpėdinių paskyrimų eilė neribojama.

5.22 straipsnis. Testamentu nepaskirtos turto dalies paveldėjimas

1. Testatoriaus turto dalis, kuri lieka testamentu nepaskirta, padalijama tarp įpėdinių pagal įstatymą, paveldinčių pagal šio kodekso 5.11–5.14 straipsniuose nustatytas taisykles.

2. Prie šių įpėdinių priklauso ir tie įpėdiniai pagal įstatymą, kuriems paveldimo turto dalis paskirta testamentu, jeigu testamente nenumatyta kitaip.

5.23 straipsnis. Testamentinė išskirtinė

1. Testatorius turi teisę įpareigoti įpėdinį pagal testamentą įvykdyti kokią nors prievolę (testamentinę išskirtinę) vieno ar kelių asmenų naudai; šie asmenys įgyja teisę reikalauti tą prievolę įvykdyti. Išskirtinės gavėjais gali būti tiek įpėdiniai pagal įstatymą, tiek kiti asmenys.

2. Testatoriaus įpareigotas įpėdinis turi įvykdyti testamentinę išskirtinę neviršydamas savo paveldimo turto vertės, patenkinus palikėjo kreditorių reikalavimus.

3. Jeigu įpėdinis pagal testamentą, įpareigotas įvykdyti testamentinę išskirtinę, turi teisę į privalomąją palikimo dalį, tai jis testamentinę išskirtinę įvykdo neviršydamas savo paveldimo turto vertės, kuri yra didesnė už jo privalomąją dalį.

4. Jeigu įpėdinis, kuris buvo įpareigotas įvykdyti testamentinę išskirtinę, miršta prieš atsirandant palikimui arba nepriima palikimo, prievolė įvykdyti testamentinę išskirtinę pereina kitiems įpėdiniams, gavusiems šio įpėdinio dalį.

5. Jeigu testamente nenurodytas testamentinės išskirtinės vykdytojas, testamentinė išskirtinė išskiriama iš paveldimo turto, kol bus nustatytos įpėdinių paveldimo turto dalys.

6. Testamentinė išskirtinė netenka galios, jeigu jos gavėjas miršta prieš atsirandant palikimui.

5.24 straipsnis. Testamentinės išskirtinės priėmimas

1. Testamentinės išskirtinės gavėjas turi teisę testamentinę išskirtinę priimti per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sužinojo arba turėjo sužinoti, kad jis turi teisę į testamentinę išskirtinę.

2. Apie testamentinės išskirtinės priėmimą gavėjas praneša testamento vykdytojui (palikimo valdytojui), įpėdiniui, priėmusiam palikimą ir įpareigotam įvykdyti testamentinę išskirtinę, arba palikimo atsiradimo vietos notarui. Jeigu testamentinė išskirtinė yra susijusi su teise į nekilnojamąjį daiktą, prašymas visais atvejais paduodamas notarui. Notaras išduoda paveldėjimo teisės liudijimą, ir testamentinė išskirtinė registruojama viešame registre.

5.25 straipsnis. Testamentinės išskirtinės rūšys

1. Jeigu testamentinės išskirtinės dalykas yra pagal individualius požymius apibūdintas daiktas, testamentinės išskirtinės gavėjas, priėmęs išskirtinę, į tokį daiktą nuosavybės teisę įgyja nuo palikimo priėmimo momento. Daiktas nuo šio momento pereina testamentinės išskirtinės gavėjui su visomis teisėmis ir pareigomis, susijusiomis su šiuo daiktu, kurios priklausė palikėjui. Testamentinės išskirtinės gavėjui taip pat priklauso ir pagrindinio daikto priklausiniai.

2. Jeigu testamentinės išskirtinės dalyką sudaro reikalavimai pagal prievoles, išskirtinės gavėjui taip pat priklauso visi papildomi reikalavimai, kurie turėjo būti įvykdyti iki palikėjo mirties momento.

3. Jeigu testamentinės išskirtinės dalykas yra kilnojamieji pagal rūšies požymius apibūdinti daiktai, tokia testamentinė išskirtinė turi būti įvykdyta nepaisant to, ar palikime yra tokių daiktų. Kai tokių daiktų yra keletas, pasirinkimo teisė priklauso testamentinės išskirtinės gavėjui, jeigu kitaip nenustato testamentas.

4. Įpėdinį, kuriam pereina nekilnojamasis daiktas (žemė, namas, butas ir kt.) arba individuali (personalinė) įmonė, testatorius turi teisę įpareigoti duoti kitam asmeniui tam tikram terminui arba iki gyvos galvos naudotis nekilnojamuoju daiktu ar jo dalimi arba perduoti iš šio turto gaunamas pajamas ar jų dalį.

5. Jeigu testatorius testamentine išskirtine kam nors skyrė išlaikymą, nenurodydamas jo turinio, toks asmuo turi teisę į maistą, būstą, drabužius ir medicininį aptarnavimą, o tie, kurie mokosi, – į mokymosi išlaidų padengimą per visą mokymosi laiką, bet ne ilgiau, nei jiems sueis dvidešimt ketveri metai.

5.26 straipsnis. Turto palikimas visuomenei naudingiems ir labdaros tikslams

1. Testatorius visą savo turtą, jo dalį ar konkretų daiktą gali palikti visuomenei naudingam tikslui arba labdarai. Tokio turto įpėdiniu gali būti paskirtas juridinis asmuo, kuris bus įsteigtas vykdant testatoriaus valią. Tokį juridinį asmenį įsteigti testatorius gali įpareigoti įpėdinį arba testamento vykdytoją.

2. Jeigu įpėdinis arba testamento vykdytojas nesiima priemonių įsteigti juridinį asmenį, suinteresuoti asmenys gali kreiptis į teismą, prašydami palikimui paskirti administratorių ir įpareigoti pastarąjį įsteigti testamente numatytą juridinį asmenį.

3. Jeigu visuomenės poreikis, kuriam buvo skirtas turtas, pasibaigė arba turto negalima panaudoti testamente nurodytam tikslui ir nėra testatoriaus nurodymų, ką tokiu atveju daryti su turtu, tokio turto tolesnio panaudojimo klausimą sprendžia palikimo atsiradimo vietos teismas. Toks turtas turi būti panaudotas panašiems tikslams į tuos, kuriuos nurodė testatorius.

5.27 straipsnis. Testamentų rūšys

Testamentai gali būti oficialieji ir asmeniniai.

5.28 straipsnis. Oficialieji testamentai

1. Oficialieji testamentai – tai testamentai, kurie sudaryti raštu dviem egzemplioriais ir patvirtinti notaro arba Lietuvos Respublikos konsulinio pareigūno atitinkamoje valstybėje.

2. Kurčnebylių viešieji testamentai sudaromi dalyvaujant asmeniui, kuris supranta gestų kalbą ir kuriuo pasitiki testatorius, išskyrus atvejus, kai kurčnebylys yra raštingas ir jis sudarytą testamentą perskaito bei raštu patvirtina, kad yra supažindintas su jo turiniu.

3. Testamente nurodoma testamento sudarymo vieta ir laikas. Surašytas testamentas perskaitomas vienam testatoriui arba dalyvaujant liudytojams. Testamentą pasirašo pats testatorius. Jo akivaizdoje testamentas tvirtinamas ir registruojamas notariniame registre. Vienas testamento egzempliorius duodamas testatoriui, o kitas lieka jį patvirtinusioje įstaigoje. Informacija apie testamento sudarymą ir jo turinį yra konfidenciali.

4. Jeigu testatoriaus ar kito asmens turimas testamentas neatitinka pas notarą saugomo testamento, kilus ginčui pirmenybė teikiama pas notarą saugomam testamentui, jeigu jame nėra nustatyta tvarka neaptartų ištaisymų, išbraukymų ar ištrynimų.

5. Negalima ginčyti oficialiojo testamento sudarymo fakto.

6. Oficialiesiems testamentams prilyginami:

1) asmenų, kurie gydosi ligoninėse, kitose stacionarinėse gydymo–profilaktikos įstaigose, sanatorijose arba gyvena senelių ir invalidų namuose, testamentai, patvirtinti tų ligoninių, gydymo įstaigų, sanatorijų vyriausiųjų gydytojų, jų pavaduotojų medicinos reikalams arba budinčiųjų gydytojų, taip pat šių senelių ir invalidų namų direktorių ir vyriausiųjų gydytojų;

2) asmenų, esančių plaukiojančiuose jūrų laivuose arba vidaus plaukiojimo laivuose, plaukiojančiuose su Lietuvos valstybės vėliava, testamentai, patvirtinti tų laivų kapitonų;

3) asmenų, esančių žvalgomosiose, mokslinėse, sportinėse ir kitose ekspedicijose, testamentai, patvirtinti tų ekspedicijų viršininkų;

4) karių testamentai, patvirtinti dalinių, junginių, įstaigų ir karo mokyklų vadų (viršininkų);

5) asmenų, esančių laisvės atėmimo vietose, testamentai, patvirtinti laisvės atėmimo vietų viršininkų;

6) testatoriaus gyvenamosios vietos seniūnų patvirtinti testamentai.

7. Šio straipsnio 6 dalyje nurodyti asmenys privalo kiek įmanoma greičiau perduoti patvirtintus testamentus notarui teisingumo ministro nustatyta tvarka.

5.29 straipsnis. Kito asmens pasirašymas testamente

Jeigu testatorius dėl fizinių trūkumų, ligos ar kitokių priežasčių negali pats pasirašyti testamento, jo prašymu testamentą gali už jį pasirašyti notaro ar kito turinčio teisę patvirtinti

testamentą pareigūno ir ne mažiau kaip dviejų liudytojų akivaizdoje kitas veiksnus fizinis asmuo, kuris nėra įpėdinis pagal testamentą, kartu nurodydamas priežastį, dėl kurios testatorius negalėjo pats pasirašyti testamento. Liudytojai taip pat turi pasirašyti testamente.

5.30 straipsnis. Asmeninis testamentas

1. Asmeninis testamentas – tai testatoriaus ranka surašytas testamentas, kuriame nurodyta testatoriaus vardas, pavardė, testamento sudarymo data (metai, mėnuo, diena), vieta ir kuris išreiškia testatoriaus valią ir yra jo pasirašytas. Asmeninis testamentas gali būti surašytas bet kokia kalba. Testamento sudarymo datos ir vietos nenurodymas daro testamentą negaliojantį tik tuo atveju, jeigu testamento sudarymo datos ir vietos negalima nustatyti kitais būdais arba jos nėra aiškios iš kitų aplinkybių.

2. Testatoriaus ranka padaryti pataisymai, jo aptarti išbraukimai nedaro testamento negaliojančio. Galioja sąlygos, kurias per klaidą testatorius išbraukė, o vėliau savo ranka padarė prierašą, kad šios sąlygos buvo išbrauktos per klaidą. Jeigu testamente per klaidą praleistas koks nors žodis arba žodis parašytas neteisingai, testamentas galioja; galioja ir atitinkamos sąlygos, jeigu dėl jų prasmės nekyla neaiškumų.

3. Akivaizdžiai nebaigtas ar nepasirašytas asmeninis testamentas negalioja.

4. Jeigu testamente yra prierašas, kad testatorius jį ateityje papildys, bet jis to nepadarė, toks testamentas galioja, jeigu jis gali būti įvykdytas be numatyto papildymo.

5.31 straipsnis. Asmeninio testamento perdavimas saugoti

1. Asmeninį testamentą testatorius gali perduoti saugoti notarui ar Lietuvos Respublikos konsuliniam pareigūnui užsienio valstybėje. Priimant testamentą saugoti, turi būti nustatyta testatoriaus asmenybė.

2. Perduotas saugoti asmeninis testamentas prilyginamas oficialiajam, jeigu perduodant buvo laikomasi šių reikalavimų:

1) testamentą perdavė pats testatorius, pareikšdamas, kad testamente išreikšta jo paskutinė valia;

2) testamentas perduotas užklijuotame voke, vokas antspauduotas priimančios įstaigos antspaudu ir ant voko pasirašė testatorius bei testamentą priimantis asmuo;

3) apie testamento priėmimą saugoti surašytas aktas, kuriame nurodyta, kad nepažeisti šio straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktų reikalavimai, taip pat aprašyta voko išvaizda, antspaudai, nurodyti testatoriaus vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta, testamento sudarymo data, vieta bei rūšis, priėmėjo pareigos, vardas ir pavardė. Aktą pasirašė testatorius ir testamentą saugoti priėmęs pareigūnas. Akto kopija išduodama testatoriui.

3. Priimtas testamentas saugomas priėmusios įstaigos seife. Testatorius bet kada gali testamentą atsiimti. Testamentą galima išduoti testatoriaus atstovui pagal specialų testatoriaus įgaliojimą.

4. Jeigu asmeninis testamentas nebuvo perduotas saugoti šio straipsnio nustatyta tvarka, jis po testatoriaus mirties ne vėliau kaip per vienerius metus turi būti pateiktas teismui patvirtinti. Šiuo atveju galioja tik teismo patvirtintas testamentas.

5.32 straipsnis. Testamentų registras

1. Lietuvos Respublikos teritorijoje sudarytų testamentų registrą tvarko Centrinė hipotekos įstaiga.

2. Notarai, konsuliniai pareigūnai per tris darbo dienas privalo pranešti Centrinei hipotekos įstaigai apie patvirtintus, priimtus saugoti ar panaikintus testamentus. Pranešime nurodomas testatoriaus vardas, pavardė, asmens kodas, gyvenamoji vieta, testamento sudarymo data bei vieta, rūšis ir saugojimo vieta. Testamento turinys nenurodomas.

3. Testamentų registro duomenis galima perduoti teismui, notarui ir kitiems suinteresuotiems asmenims po testatoriaus mirties.

5.33 straipsnis. Testamento paskelbimas

1. Kai tik palikimo atsiradimo vietos notaras sužino apie testatoriaus mirtį, paskiria testamento paskelbimo dieną ir apie ją pranešama žinomiems įpėdiniams bei kitiems suinteresuotiems asmenims. Jeigu vokas su testamentu buvo antspauduotas, reikia surašyti

protokolą ir jame pažymėti, ar nepažeisti vokas ir antspaudai. Jeigu yra keli testamentai, skelbiami visi testamentai.

2. Notaras, paskelbęs testamentą, privalo imtis priemonių nustatyti įpėdinių ir kitų suinteresuotų asmenų, nedalyvavusių paskelbiant testamentą, gyvenamąją vietą ir kiek įmanoma greičiau pranešti jiems apie testamento turinį.

5.34 straipsnis. Testamento saugojimo terminas

Jeigu testamentas saugomas daugiau kaip trisdešimt metų, sauganti įstaiga privalo prieinamomis priemonėmis patikrinti, ar testatorius gyvas. Jeigu paaiškėja, kad testatorius miręs, testamento vokas atplėšiamas ir testamentas paskelbiamas.

5.35 straipsnis. Testamento panaikinimas, papildymas ir pakeitimas

1. Testatorius turi teisę savo sudarytą testamentą bet kada pakeisti, papildyti ar panaikinti, sudarydamas naują testamentą, arba jo nesudaryti.

2. Vėliau sudarytas testamentas panaikina visą pirmesnį testamentą ar tą jo dalį, kuri prieštarauja vėliau sudarytam testamentui. Ši nuostata netaikoma bendrajam sutuoktinių testamentui.

3. Testatorius taip pat gali panaikinti oficialųjį testamentą, paduodamas pareiškimą sudaryto testamento saugotojui arba testamentą patvirtinusiai įstaigai. Pareiškime testatoriaus parašas turi būti paliudytas įstatymų nustatyta tvarka.

5.36 straipsnis. Testamento sąlygos

1. Testatorius įpėdinį ar testamentinės išskirtinės gavėją gali paskirti nurodydamas sąlygą ar sąlygas, kurias jie privalo įvykdyti, kad galėtų paveldėti.

2. Negalioja neteisėtos sąlygos ir sąlygos, prieštaraujančios visuomenės papročiams ar pažeidžiančios geros moralės reikalavimus.

5.37 straipsnis. Testamento vykdymas

1. Testamentą vykdo testatoriaus paskirtas testamento vykdytojas, įpėdinis arba teismo paskirtas palikimo administratorius.

2. Nieko negalima paskirti testamento vykdytoju prieš jo valią, tačiau asmuo, prisiėmęs testamento vykdytojo pareigas, negali jų atsisakyti be svarbių priežasčių.

3. Testatorius gali paskirti vieną ar kelis testamento vykdytojus. Taip pat testatorius gali paskirti antrinį testamento vykdytoją, jeigu pirmasis vykdytojas negalėtų vykdyti savo pareigų. Šiuo atveju reikalaujama, kad būtų antrinio vykdytojo sutikimas, jo išreikštas įraše pačiame testamente arba pridėtame prie testamento pareiškime.

4. Testamento vykdytoju negali būti asmuo, kuris pasirašė testamentą už testatorių.

5. Jeigu testatorius nepaskyrė testamento vykdytojo arba paskirtas testamento vykdytojas ar įpėdinis negali atlikti savo pareigų, palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismas skiria palikimo administratorių, kuris atlieka visus veiksmus, reikalingus testamentui įvykdyti.

6. Asmuo, pradėjęs vykdyti testamentą, neturi teisės be svarbių priežasčių atsisakyti šių pareigų.

5.38 straipsnis. Testatoriaus paskirto testamento vykdytojo teisės ir pareigos

1. Testamento vykdytojas atlieka visus veiksmus, reikalingus testamentui įvykdyti. Kol nepaskirtas palikimo administratorius arba kol nenustatyti įpėdiniai, testamento vykdytojas atlieka įpėdinio funkcijas: valdo palikimą, sudaro palikimo apyrašą, išmoka palikimo skolas, išieško palikėjo skolininkų skolas, teikia išlaikytiniams priklausantį išlaikymą, ieško įpėdinių, aiškinasi, ar įpėdiniai priima palikimą, ir pan. Testamentas yra testamento vykdytojo veiklos instrukcija. Testamento vykdytojas, vykdydamas testamentą, tariasi su įpėdiniais. Ginčą dėl testamento vykdymo sprendžia palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismas.

2. Testamento vykdytojas savo pareigas privalo atlikti taip pat rūpestingai, kaip jis rūpinasi savo privačiais interesais. Jeigu testamento vykdytojas už savo darbą gauna atlyginimą, tokiu atveju jis įpėdiniams ir kitiems suinteresuotiems asmenims atsako ir už neatsargiais veiksmais padarytus nuostolius.

3. Jeigu testatorius paskyrė keletą testamento vykdytojų ir kiekvieno jų teisių bei pareigų tiksliai neapibrėžė, tai jie veikia bendrai. Nesutarimai tarp jų dėl testamento vykdymo sprendžiami teismo tvarka. Už veiksmus, atliktus bendru sutarimu, testamento vykdytojai atsako solidariai.

4. Jeigu vienam iš testamento vykdytojų testatorius davė konkretų pavedimą arba pavedė tam tikros testamento dalies vykdymą, toks vykdytojas atsako tik už savo veiksmus.

5. Testamento vykdymo išlaidos padengiamos iš paveldimo turto.

6. Testamento vykdytojas atlieka savo pareigas neatlygintinai, jeigu testatorius nenustatė testamente atlyginimo.

5.39 straipsnis. Palikimo apyrašas

1. Pradėjęs tvarkyti palikimą, testamento vykdytojas ar palikimo administratorius privalo nedelsdamas sudaryti palikimo apyrašą, kur įvardijamas palikimą sudarantis turtas, palikėjo kreditorinis ir debitorinis įsiskolinimas. Įpėdinis, pareiškęs norą, turi teisę dalyvauti sudarant turto apyrašą.

2. Testamento vykdytojas ar palikimo administratorius savo nuožiūra turi teisę, o įpėdinio reikalavimu privalo teismo prašyti palikimo apyrašo sudarymą perduoti teismo antstoliui.

3. Palikimo apyrašo sudarymo išlaidos padengiamos iš palikimo lėšų.

5.40 straipsnis. Palikimo valdymas ir jo trukmė

Testatorius gali pavesti testamento vykdytojui valdyti priimtą nustatyta tvarka palikimą, nepaskirdamas jokių kitų įpareigojimų, arba pavesti valdyti palikimą, įvykdžius kitus testatoriaus pavedimus. Testamente gali būti nustatyta tokio valdymo trukmė, nurodant konkretų terminą arba tam tikrą įvykį (suėjimas įpėdiniui tam tikro amžiaus, įpėdinio mirtis, santuoka ir pan.). Toks terminas negali būti ilgesnis kaip dvidešimt metų nuo palikimo atsiradimo dienos.

5.41 straipsnis. Testamento vykdytojo ataskaita

Testamentą įvykdęs testamento vykdytojas ar palikimo administratorius privalo įpėdinių reikalavimu pateikti jiems ataskaitas. Jeigu testamentas vykdomas ilgiau nei vienerius metus ir testamento vykdytojas ar administratorius valdo palikimą (šio kodekso 5.40 straipsnis), tokios ataskaitos įpėdiniui turi būti teikiamos kasmet.

5.42 straipsnis. Testamento vykdytojo ar palikimo administratoriaus nušalinimas

Jeigu testamento vykdytojas ar palikimo administratorius savo pareigas atlieka netinkamai, pažeidžia įpėdinių, testamentinės išskirtinės gavėjų, palikėjo kreditorių ir kitų suinteresuotų asmenų interesus, šių asmenų reikalavimu palikimo atsiradimo vietos teismas turi teisę nušalinti testamento vykdytoją ir paskirti palikimo administratorių, pakeisti teismo paskirtą administratorių.

V SKYRIUS
BENDRASIS SUTUOKTINIŲ TESTAMENTAS

5.43 straipsnis. Bendrojo sutuoktinių testamento samprata

Bendruoju sutuoktinių testamentu abu sutuoktiniai vienas kitą paskiria savo įpėdiniu ir po vieno sutuoktinio mirties visą mirusiojo turtą (iš jo ir bendrosios sutuoktinių nuosavybės dalį) paveldi pergyvenęs sutuoktinis, išskyrus privalomąją palikimo dalį (šio kodekso 5.20 straipsnis).

5.44 straipsnis. Bendrojo sutuoktinių testamento sudarymas

1. Bendrąjį sutuoktinių testamentą gali sudaryti tik sutuoktiniai. Tokį testamentą notaro ar kito asmens, tvirtinančio testamentą, akivaizdoje pasirašo abu sutuoktiniai.

2. Bendrasis sutuoktinių testamentas sudaromas tik kaip oficialusis testamentas (šio kodekso 5.28 straipsnis).

5.45 straipsnis. Bendrojo sutuoktinių testamento turinys

1. Testamentu kiekvienas sutuoktinis kitam palieka visą savo turtą.

2. Testamentu gali būti paskirtas įpėdinis, kuris paveldės turtą mirus pergyvenusiam sutuoktiniui.

3. Testamentu gali būti paskirta testamentinė išskirtinė, suteikiama iš vieno kurio sutuoktinio turto po jo mirties arba bendro sutuoktinių turto po pergyvenusio sutuoktinio mirties.

4. Sutuoktiniai gali savo turtą ar jo dalį palikti visuomenei naudingam tikslui arba labdarai. Toks testamento pavedimas gali būti vykdomas iš vieno kurio sutuoktinio turto po jo mirties arba iš bendro sutuoktinių turto po pergyvenusio sutuoktinio mirties.

5.46 straipsnis. Bendrojo sutuoktinių testamento panaikinimas ir negaliojimas

1. Bet kuris sutuoktinis gali iki palikimo atsiradimo atšaukti savo valios išreiškimą ta pačia tvarka, kokia buvo sudarytas testamentas. Tokiu atveju netenka galios ir kito sutuoktinio valios išreiškimas.

2. Sutuoktinio sudaryti testamentai, neatšaukus bendrojo sutuoktinių testamento, negalioja.

3. Bendrasis sutuoktinių testamentas netenka galios, jeigu iki palikimo atsiradimo momento nutraukiama santuoka arba pareiškiamas ieškinys (paduodamas prašymas) nutraukti santuoką, arba sutuoktinis davė sutikimą išsituokti.

5.47 straipsnis. Perduoto saugoti testamento išreikalavimas

Testamentą patvirtinusi ar jį sauganti įstaiga testamentą gali išduoti tik abiejų sutuoktinių reikalavimu.

5.48 straipsnis. Bendrojo sutuoktinių testamento paskelbimas

Mirus vienam sutuoktiniui, suinteresuotiems įpėdiniams šio kodekso 5.33 straipsnio nustatyta tvarka skelbiama tik šio sutuoktinio valia, kito sutuoktinio valia neskelbiama.

5.49 straipsnis. Palikimo pagal bendrąjį sutuoktinių testamentą atsisakymas

1. Mirus vienam sutuoktiniui, kitas sutuoktinis neturi teisės pakeisti bendrojo testamento. Jis turi teisę atsisakyti priimti palikimą. Tokiu atveju mirusiojo sutuoktinio turtą paveldi jo įpėdiniai pagal įstatymą, o pergyvenęs sutuoktinis įgyja teisę savo nuožiūra sudaryti naują testamentą.

2. Toks pergyvenusio sutuoktinio atsisakymas priimti palikimą neturi įtakos testamentinės išskirtinės, paskirtos iš mirusiojo sutuoktinio turto, gavėjo teisei į testamentinę išskirtinę, kurią išduoda įpėdiniai pagal įstatymą.

3. Pergyvenusiam sutuoktiniui atsisakius priimti palikimą, bendruoju testamentu paskirtas įpėdinis, kuris turėjo paveldėti po pergyvenusio sutuoktinio mirties, netenka teisės paveldėti pagal bendrąjį sutuoktinių testamentą.

VI SKYRIUS
PALIKIMO PRIĖMIMAS IR ATSAKOMYBĖ UŽ PALIKĖJO SKOLAS

5.50 straipsnis. Palikimo priėmimas

1. Kad įgytų palikimą, įpėdinis turi jį priimti. Neleidžiama palikimą priimti iš dalies arba su sąlyga ar išlygomis.

2. Įpėdinis laikomas priėmusiu palikimą, kai jis faktiškai pradėjo paveldimą turtą valdyti, kreipėsi į palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismą dėl turto apyrašo sudarymo arba kai įpėdinis padavė palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškimą apie palikimo priėmimą.

3. Šiame straipsnyje nurodyti veiksmai turi būti atliekami per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos.

4. Asmenys, kuriems paveldėjimo teisė atsiranda tik tuo atveju, kai kiti įpėdiniai palikimo nepriima, gali pareikšti sutikimą priimti palikimą per tris mėnesius nuo teisės priimti palikimą atsiradimo dienos.

5. Palikimas, kurį paveldi įpėdiniai, gimę po palikimo atsiradimo, priimamas per tris mėnesius nuo jų gimimo dienos.

6. Notaras ar teismas per tris darbo dienas nuo palikimo priėmimo dienos privalo pranešti Centrinei hipotekos įstaigai apie palikimo priėmimą.

5.51 straipsnis. Palikimo priėmimas, faktiškai pradėjus turtą valdyti

1. Įpėdinis laikomas priėmusiu palikimą, jeigu jis pradėjo valdyti turtą, juo rūpintis kaip savo turtu (valdo, naudoja ir juo disponuoja, prižiūri, moka mokesčius, kreipėsi į teismą išreikšdamas valią priimti palikimą ir paskirti palikimo administratorių ir pan.). Įpėdinis, pradėjęs valdyti kokią nors palikimo dalį ar net kokį nors daiktą, laikomas priėmusiu visą palikimą.

2. Įpėdinis, pradėjęs turtą valdyti, turi teisę per palikimui priimti nustatytą laiką atsisakyti palikimo, padavęs dėl to pareiškimą palikimo atsiradimo vietos notarui. Tokiu atveju laikoma, kad palikimą įpėdinis valdė dėl kitų įpėdinių interesų.

5.52 straipsnis. Įpėdinio, kuris priėmė palikimą pradėjęs turtą valdyti arba padavęs pareiškimą notarui, atsakomybė už palikėjo skolas

Įpėdinis, kuris priėmė palikimą turto valdymo perėmimu arba padavęs pareiškimą notarui, už palikėjo skolas atsako visu savo turtu, išskyrus šiame kodekse numatytus atvejus. Jeigu nurodytu palikimo priėmimo būdu palikimą priėmė keletas įpėdinių, visi jie už palikėjo skolas atsako solidariai visu savo turtu.

5.53 straipsnis. Palikimo priėmimas pagal apyrašą

1. Įpėdinis, priėmęs palikimą pagal teismo antstolio sudarytą apyrašą, už palikėjo skolas atsako tik paveldėtu turtu. Jeigu bent vienas įpėdinis priėmė palikimą pagal apyrašą, tai ir visi kiti įpėdiniai laikomi priėmusiais palikimą pagal apyrašą.

2. Dėl tokio apyrašo sudarymo priimantis palikimą įpėdinis arba įpėdiniai kreipiasi į palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismą, o teismas apyrašą sudaryti paveda teismo antstoliui.

3. Turto apyrašo sudarymo terminą nustato teismas. Šis terminas negali būti ilgesnis nei vienas mėnuo. Tik tais atvejais, kai paveldimas turtas yra keliose vietose arba yra daug palikėjo kreditorių, apyrašo sudarymo terminas negali būti ilgesnis nei trys mėnesiai.

4. Įpėdinis privalo pateikti visus duomenis, reikalingus palikėjo turto apyrašui sudaryti.

5. Apyraše turi būti:

1) visas daiktų, sudarančių palikimą, sąrašas, nurodant jų vertę ir aplinkybes, reikalingas jų vertei nustatyti;

2) įvardijamos visos žinomos skolinės palikėjo teisės ir pareigos, nurodant palikėjo kreditorius ir skolininkus.

6. Palikimo apyrašą pasirašo teismo antstolis ir įpėdinis, dalyvavęs sudarant apyrašą. Apyrašo gale turi būti įpėdinio pasirašytas paliudijimas, tolygus priesaikai, kad apyraše nurodytas visas įpėdiniui žinomas palikėjo turtas, visi palikėjo skoliniai reikalavimai ir skolinės pareigos.

7. Įpėdinis (įpėdiniai), po palikimo apyrašo sudarymo sužinojęs apie neįtrauktą į apyrašą turtą arba skolines teises ir pareigas, privalo apie tai pranešti teismui per tris darbo dienas nuo šių aplinkybių sužinojimo dienos, kad teismo antstolis papildytų apyrašą.

8. Palikimo apyrašą sudaryti gali pareikalauti ir palikėjo kreditoriai. Palikėjo kreditoriai turi teisę patys dalyvauti sudarant palikimo apyrašą arba įgalioti kitą asmenį dalyvauti sudarant palikimo apyrašą.

9. Teismas privalo leisti susipažinti su palikimo apyrašu kiekvienam, kuris įrodo teisėtą interesą susipažinti su apyrašu.

5.54 straipsnis. Neteisingas apyrašas

1. Jeigu sudarant palikimo apyrašą įpėdinis (įpėdiniai) dėl savo kaltės nurodė ne visą turtą sudarantį palikimą, nuslėpė palikėjo skolininkus, jo iniciatyva į palikimo sudėtį buvo įrašyta nesanti skola, jis nepapildė apyrašo, tai šis įpėdinis (įpėdiniai) už palikėjo skolas atsako visu savo turtu. Šios pasekmės įpėdiniui atsiranda ir tuo atveju, kai jis neįvykdo pareigos, nustatytos šio kodekso 5.53 straipsnio 4 dalyje.

2. Jeigu į palikimo apyrašą ne visas turtas įrašytas ne dėl įpėdinio kaltės, teismas skiria terminą apyrašui papildyti.

5.55 straipsnis. Kreipimasis į teismą dėl palikimo administravimo

1. Tais atvejais, kai paveldima individuali (personalinė) įmonė, ūkininko ūkis arba palikėjo skolos gali viršyti palikimo vertę, įpėdinis, priėmęs palikimą, gali kreiptis į palikimo atsiradimo vietos teismą prašydamas paskirti palikimo administratorių arba paskirti palikimo administratorių

ir spręsti klausimą dėl varžytynių ar bankroto bylos iškėlimo. Tokiu atveju palikėjo skolos padengiamos tik iš palikimo.

2. Palikimo administravimas nustatomas palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismo nutartimi. Šia nutartimi teismas paskiria palikimo administratorių ir nustato jo atlyginimą.

3. Palikimo administravimas nenustatomas, jeigu palikimas nėra didelis ir administravimo išlaidos viršytų palikimo vertę arba didžioji palikimo dalis būtų sunaudota administravimo išlaidoms padengti. Palikimo administravimas panaikinamas, jeigu paaiškėja, kad administravimo išlaidos viršytų palikimo vertę.

4. Palikimo administratorius turi tas pačias teises ir pareigas kaip ir testamento vykdytojas (šio kodekso 5.38 straipsnis), taip pat jam taikomos *mutatis mutandis* šio kodekso ketvirtosios knygos XIV skyriaus normos.

5. Jeigu yra keletas įpėdinių, jie paduoda bendrą prašymą nustatyti palikimo administravimą. Įpėdiniams perėmus valdyti paveldimą turtą, palikimo administravimas nenustatomas.

6. Jeigu šiame straipsnyje numatytais atvejais palikimo administravimas nenustatomas arba panaikinamas, tai sudaromas turto apyrašas ir palikėjo skolos padengiamos tik iš palikimo.

7. Įpėdinių ginčus dėl palikimo administravimo sprendžia teismas, priimdamas atitinkamą nutartį.

5.56 straipsnis. Neveiksnių ir ribotai veiksnių įpėdinių teisės į palikimą įgyvendinimas

Neveiksnių asmenų vardu palikimą priima jų tėvai arba globėjai. Ribotai veiksnūs asmenys palikimą priima tik tėvų arba rūpintojų sutikimu.

5.57 straipsnis. Termino palikimui priimti pratęsimas

1. Šio kodekso 5.50 straipsnyje nustatytą palikimui priimti terminą teismas gali pratęsti, jeigu pripažįsta, kad terminas praleistas dėl svarbių priežasčių. Palikimas gali būti priimamas pasibaigus terminui ir be kreipimosi į teismą, jeigu su tuo sutinka visi kiti priėmę palikimą įpėdiniai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais įpėdiniui, praleidusiam terminą palikimui priimti, perduodama iš jam priklausančio, kitų įpėdinių priimto ar perėjusio valstybei turto tik tai, kas išliko natūra, taip pat lėšos, gautos realizavus kitą jam priklausančią turto dalį.

5.58 straipsnis. Teisės priimti palikimą perėjimas

1. Jeigu įpėdinis, paveldintis pagal įstatymą ar testamentą, miršta po palikimo atsiradimo, nespėjęs jo priimti per nustatytą terminą (šio kodekso 5.50 straipsnis), teisė priimti jam priklausančią dalį pereina jo įpėdiniams.

2. Šią mirusio įpėdinio teisę jo įpėdiniai gali įgyvendinti bendrais pagrindais per tris mėnesius nuo palikimo jiems atsiradimo dienos.

5.59 straipsnis. Įpėdinio, pradėjusio valdyti paveldimą turtą prieš atsirandant kitiems įpėdiniams, teisės

1. Įpėdinis, kuris pradėjo valdyti paveldimą turtą, jeigu yra kitų įpėdinių, neturi teisės disponuoti paveldimu turtu (jį parduoti, įkeisti ir pan.), kol sueis trys mėnesiai nuo palikimo atsiradimo dienos arba kol jis gaus paveldėjimo teisės liudijimą.

2. Prieš sueinant nurodytam terminui arba prieš gaudamas paveldėjimo teisės liudijimą, įpėdinis turi teisę iš paveldimo turto tik:

1) apmokėti palikėjo gydymo ir slaugymo ligos metu išlaidas, taip pat jo laidojimo ir kapo sutvarkymo išlaidas;

2) išlaikyti fizinius asmenis, kurie buvo palikėjo išlaikomi;

3) užtikrinti normalų įmonės (ūkio) funkcionavimą;

4) patenkinti reikalavimus, kylančius iš darbo santykių;

5) apsaugoti ir tvarkyti paveldimą turtą.

5.60 straipsnis. Palikimo atsisakymas

1. Įpėdinis pagal įstatymą ar įpėdinis pagal testamentą turi teisę per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos atsisakyti palikimo. Neleidžiama atsisakyti su sąlygomis ir išlygomis arba dalies palikimo.

2. Palikimo atsisakymas turi tas pačias pasekmes kaip ir palikimo nepriėmimas.

3. Įpėdinis atsisako palikimo, paduodamas pareiškimą palikimo atsiradimo vietos notarui.

4. Neleidžiama atsisakyti palikimo, jeigu įpėdinis padavė palikimo atsiradimo vietos notarui pareiškimą, kad jis priima palikimą arba prašo išduoti jam paveldėjimo teisės liudijimą, arba kreipėsi į palikimo atsiradimo vietos apylinkės teismą dėl turto apyrašo sudarymo.

5.61 straipsnis. Paveldėjimo dalių padidėjimas

1. Jeigu įpėdinis pagal įstatymą ar įpėdinis pagal testamentą nepriėmė palikimo arba jeigu testatorius atėmė iš įpėdinio paveldėjimo teisę, tai palikimo dalis, priklausiusi tam įpėdiniui, atitenka įpėdiniams pagal įstatymą ir padalijama jiems lygiomis dalimis.

2. Jeigu palikėjas visą savo turtą paliko testamentu savo paskirtiems įpėdiniams, tai palikimo dalis, priklausiusi atsisakiusiam ar nepriėmusiam palikimo įpėdiniui, atitenka kitiems įpėdiniams pagal testamentą ir padalijama jiems lygiomis dalimis.

3. Šiame straipsnyje nustatytos taisyklės netaikomos tais atvejais, kai atsisakiusiam ar nepriėmusiam palikimo įpėdiniui yra paskirtas antrinis įpėdinis.

5.62 straipsnis. Palikimo perėjimas valstybei

1. Paveldimas turtas paveldėjimo teise pereina valstybei, jeigu:

1) turtas testamentu paliktas valstybei;

2) palikėjas neturi įpėdinių nei pagal įstatymą, nei pagal testamentą;

3) nė vienas įpėdinis nepriėmė palikimo;

4) iš visų įpėdinių atimta paveldėjimo teisė.

2. Jeigu nėra įpėdinių pagal įstatymą, o testamentu palikta tiktai dalis palikėjo turto, tai likusioji dalis pereina valstybei.

3. Valstybė atsako už palikėjo skolas neviršydama jai perėjusio paveldėto turto tikrosios vertės.

5.63 straipsnis. Kreditorių reikalavimų pareiškimo ir tenkinimo tvarka

1. Palikėjo kreditoriai turi teisę per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo dienos pareikšti reikalavimus priėmusiems palikimą įpėdiniams, testamento vykdytojui arba palikimo administratoriui arba pareikšti teisme ieškinį dėl paveldimo turto.

2. Reikalavimai pareiškiami neatsižvelgiant į jų patenkinimo terminų suėjimą.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta palikėjo kreditorių reikalavimų pateikimo tvarka netaikoma reikalavimams, pagrįstiems hipoteka ir įkeitimu, taip pat reikalavimams, susijusiems su paveldimos individualios (personalinės) įmonės ar ūkininko ūkio veikla. Reikalavimai, susiję su paveldimos įmonės ar ūkio veikla, pereina įpėdiniams ir realizuojami pagal palikėjo sudarytus sandorius, išskyrus tuos atvejus, kai paveldima įmonė, kuriai pradedamas bankroto procesas, ar ūkis yra nemokus.

4. Teismas gali pratęsti šio straipsnio 1 dalyje numatytą terminą, jeigu terminas buvo praleistas dėl svarbių priežasčių ir nuo palikimo atsiradimo dienos nepraėjo daugiau kaip treji metai.

5.64 straipsnis. Palikimo apsauga

1. Palikimo atsiradimo vietos teismas, gavęs žinią apie palikimo atsiradimą, imasi reikalingų priemonių palikimui apsaugoti, jeigu:

1) nežinomi įpėdiniai;

2) įpėdinių nėra palikimo atsiradimo vietoje;

3) įpėdiniai nenori ar negali priimti palikimo;

4) nors vienas įpėdinių yra neveiksnus;

5) žinoma, kad palikėjas turi didelių skolų;

6) yra kitų aplinkybių, lemiančių palikimo apsaugą.

2. Paveldimas turtas saugomas, kol jį priims visi įpėdiniai, o jeigu jis nepriimtas, – kol pasibaigs terminas, nustatytas palikimui priimti.

5.65 straipsnis. Paveldimo turto palikimo administratoriaus skyrimas

Jeigu į palikimą įeina turtas, kurį reikia tvarkyti (individuali (personalinė) įmonė, ūkininko ūkis, vertybiniai popieriai ir kt.), ir to negali atlikti testamento vykdytojas arba įpėdinis, taip pat jeigu palikėjo kreditoriai pareiškia ieškinį prieš priimant įpėdiniams palikimą, tai apylinkės teismas skiria paveldimo turto palikimo administratorių, kuris turi šio kodekso 5.38 straipsnio nustatytas teises. Palikimo administratoriui taikomos *mutatis mutandis* šio kodekso ketvirtosios knygos XIV skyriaus normos.

5.66 straipsnis. Prašymas išduoti paveldėjimo teisės liudijimą

1. Įpėdiniai, paveldėję pagal įstatymą arba testamentą, gali prašyti palikimo atsiradimo vietos notarą išduoti paveldėjimo teisės liudijimą.

2. Tokia pat tvarka išduodamas paveldėjimo teisės liudijimas tada, kai paveldimas turtas pereina valstybei ar savivaldybei.

5.67 straipsnis. Paveldėjimo teisės liudijimo išdavimo terminas

1. Paveldėjimo teisės liudijimas įpėdiniams išduodamas suėjus trims mėnesiams nuo palikimo atsiradimo dienos.

2. Paveldint tiek pagal įstatymą, tiek pagal testamentą, paveldėjimo teisės liudijimas fiziniams asmenims gali būti išduodamas ir prieš sueinant trims mėnesiams nuo palikimo atsiradimo dienos, jeigu notaras turi duomenų, kad, be asmenų, prašančių išduoti paveldėjimo teisės liudijimą, daugiau įpėdinių nėra.

VII SKYRIUS
ĮPĖDINIŲ SAVITARPIO SANTYKIAI

5.68 straipsnis. Paveldimo turto teisinė padėtis

Kai yra keletas įpėdinių, jų paveldėtas turtas yra visų šių įpėdinių bendroji dalinė nuosavybė, jeigu testamentu nenustatyta kitaip.

5.69 straipsnis. Palikimo pasidalijimas

1. Nieko negalima priversti atsisakyti teisės į jam priklausančios dalies išskyrimą. Palikimas pasidalijamas bendru įpėdinių sutarimu.

2. Palikimo negalima dalyti:

1) iki įpėdinio pagal įstatymą ar pagal testamentą gimimo;

2) jeigu testatorius testamentu nustatė terminą, per kurį įpėdiniai paveldėtą turtą valdo bendrai. Šis terminas negali būti ilgesnis nei penkeri metai nuo palikimo atsiradimo dienos, išskyrus tuos atvejus, kai tarp įpėdinių yra nepilnamečių. Tokiu atveju palikėjas gali uždrausti dalyti palikimą, kol įpėdiniui sueis aštuoniolika metų.

5.70 straipsnis. Turto pasidalijimo būdai

1. Įpėdiniai paveldėtą turtą gali pasidalyti bendru sutarimu iki įpėdinių teisių į daiktus įregistravimo viešame registre. Nekilnojamųjų daiktų padalijimas forminamas notarine sutartimi, ji turi būti įregistruota viešame registre. Įpėdiniams nesutarus dėl turto pasidalijimo, pagal kiekvieno jų ieškinį turtą padalija teismas.

2. Dalūs daiktai dalijami natūra, nedalūs paskiriami vienam iš įpėdinių, atsižvelgiant į daikto pobūdį ir įpėdinio poreikius, kitiems įpėdiniams tokio daikto vertę kompensuojant kitais daiktais arba pinigais.

3. Galima visą palikimą arba atskirus daiktus bendru įpėdinių sutarimu parduoti aukcione ir gautą sumą pasidalyti arba tarp įpėdinių surengti varžytynes dėl atskirų daiktų ir daiktą perduoti tam, kuris iš įpėdinių pasiūlys už jį didžiausią kainą.

4. Pavienių daiktų perdavimo konkrečiam įpėdiniui klausimas bendru sutarimu gali būti išspręstas burtais.

5.71 straipsnis. Ūkininko ūkio paveldėjimas

Tais atvejais, kai ūkininko ūkio padalijimas gali suardyti ūkį, pirmenybės teisę gauti ūkį ir jam priklausantį inventorių turi tas įpėdinis, kuris daugiausia dirbo paveldimame ūkyje ir yra pasiryžęs bei pasiruošęs pats ūkininkauti. Tokiu atveju kilus ginčui, teismas kitiems įpėdiniams priklausančios kompensacijos už jiems priklausančias turto dalis išmokėjimą gali išdėstyti iki dešimties metų, priimdamas sprendimą nustatyti priverstinę hipoteką visiems tokio įpėdinio nekilnojamiesiems daiktams.

5.72 straipsnis. Įpėdinio pirmenybės teisė į įmonę

Kelių asmenų paveldėtą individualią (personalinę) įmonę pirmenybės teise gauti natūra turi tas įpėdinis, kuris pats nori ir gali tvarkyti paveldėtą įmonę. Šiuo atveju taip pat atsižvelgiama į gaunančio įmonę natūra galimybę atsiskaityti su kitais įpėdiniais.

5.73 straipsnis. Kitų įpėdinių pirmenybės teisė pirkti paveldėtą ūkininko ūkį

Jeigu įpėdinis šio kodekso 5.71 straipsnio nustatyta tvarka paveldėtą ūkininko ūkį parduoda nepraėjus dešimčiai metų nuo ūkio paveldėjimo, kiti įpėdiniai turi pirmenybės teisę pirkti ūkį, jeigu jiems nebuvo išmokėta visa kompensacija, numatyta šio kodekso 5.71 straipsnyje. Pardavus ūkį, kiti įpėdiniai įgyja teisę reikalauti, kad jiems nedelsiant būtų išmokėta likusi kompensacijos dalis.

5.74 straipsnis. Dokumentai

1. Jeigu įpėdiniai nesusitarė kitaip, šeimos ir paveldimo turto dokumentai nepasidalijami ir perduodami saugoti bendru sutarimu vienam iš įpėdinių arba tam įpėdiniui, kuris gavo didžiausią palikimo dalį, o jeigu dalys vienodos, – vyriausiam įpėdiniui. Įpėdinis, kuriam perduodami saugoti dokumentai, privalo leisti kitiems įpėdiniams susipažinti su dokumentais, daryti jų nuorašus, išrašus.

2. Nekilnojamojo daikto dokumentus gauna tas įpėdinis, kuriam pereina nekilnojamasis daiktas. Jeigu keletas įpėdinių paveldi nekilnojamąjį daiktą, tai bendru sutarimu dokumentai saugomi pas vieną jų.

3. Ginčus dėl dokumentų sprendžia teismas, atsižvelgdamas į dalių dydžius, nekilnojamojo daikto naudojimą, įpėdinių gyvenamąją vietą ir kitas aplinkybes.

VIII SKYRIUS
ATSKIRŲ TURTO RŪŠIŲ PAVELDĖJIMO YPATYBĖS

5.75 straipsnis. Žemės paveldėjimas

Jeigu žemę paveldi įpėdinis, kuris pagal Lietuvos Respublikos įstatymus negali turėti nuosavybės teisės į žemę, jis įgyja teisę tik į pinigų sumą, gautą pardavus paveldėtą žemę. Žemė pagal įpėdinio pateiktą paveldėjimo teisės liudijimą parduodama Vyriausybės nustatyta tvarka įpėdinio nurodytam pirkėjui arba aukcione. Gauta suma išmokama įpėdiniui, atskaičius pardavimo arba aukciono organizavimo išlaidas.

5.76 straipsnis. Pramoninės nuosavybės paveldėjimas

1. Palikėjo teisę gauti išradimo patentą, pramoninio dizaino liudijimą paveldi įpėdiniai. Taip pat paveldimos pramoninės nuosavybės apsaugos dokumentų suteikiamos teisės.

2. Kartu su įmone įpėdiniams pereina teisė į juridinio asmens pavadinimą, prekių ženklus.

3. Įpėdiniams pereina teisės ir pareigos pagal palikėjo sudarytas licencines sutartis, jiems pereina teisės į gamybines ir komercines paslaptis (*know–how*), teisės ir pareigos pagal gamybinių ir komercinių paslapčių perdavimo sutartis, jeigu šios paslaptys nėra neatskiriamos nuo palikėjo asmenybės.

ŠEŠTOJI KNYGA

PRIEVOLIŲ TEISĖ

I DALIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

I SKYRIUS
PRIEVOLĖS SAMPRATA IR PRIEVOLIŲ ATSIRADIMAS

6.1 straipsnis. Prievolės samprata

Prievolė – tai teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo, o kreditorius turi teisę reikalauti iš skolininko, kad šis įvykdytų savo pareigą.

6.2 straipsnis. Prievolių atsiradimo pagrindai

Prievolės atsiranda iš sandorių arba kitokių juridinių faktų, kurie pagal galiojančius įstatymus sukuria prievolinius santykius.

6.3 straipsnis. Prievolių dalykas

1. Prievolės dalyku gali būti bet kokie veiksmai (veikimas, neveikimas), kurių nedraudžia įstatymai ir kurie neprieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei.

2. Prievolės dalyku taip pat gali būti bet koks turtas, taip pat ir tas, kuris bus sukurtas ateityje, apibūdintas pagal rūšį ar kiekį arba kurį galima apibūdinti pagal kitus kriterijus.

3. Prievolės dalykas gali turėti piniginę arba nepiniginę išraišką, tačiau jis turi atitikti prievolės dalykui keliamus reikalavimus.

4. Prievolės dalyku negali būti tai, kas neįvykdoma.

6.4 straipsnis. Prievolės šalių pareigos

Kreditorius ir skolininkas privalo elgtis sąžiningai, protingai ir teisingai tiek prievolės atsiradimo ir egzistavimo, tiek ir jos vykdymo ar pasibaigimo metu.

II SKYRIUS
PRIEVOLIŲ RŪŠYS

PIRMASIS SKIRSNIS
SKOLININKŲ IR KREDITORIŲ DAUGETAS

6.5 straipsnis. Skolininkų daugetas

Jeigu skolininkai yra du ar daugiau asmenų (bendraskolių), tai kiekvienas iš jų privalo įvykdyti prievolę lygiomis dalimis (dalinė prievolė), išskyrus įstatymų ar šalių susitarimu nustatytus atvejus.

6.6 straipsnis. Solidarioji skolininkų pareiga

1. Solidarioji skolininkų prievolė nepreziumuojama, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Ji atsiranda tik įstatymų ar šalių susitarimu nustatytais atvejais, taip pat kai prievolės dalykas yra nedalus.

2. Prievolė gali būti solidari nepaisant to, kad vieno skolininko pareiga pagal jos įvykdymo sąlygas skiriasi nuo kitų skolininkų pareigos, pavyzdžiui, kai vienam skolininkui nustatytas terminas, o kitam nenustatytas, kai vienas įsipareigoja besąlygiškai, o kitas – su sąlyga ir panašiai.

3. Solidarioji skolininkų pareiga preziumuojama, jeigu prievolė susijusi su paslaugų teikimu, jungtine veikla arba kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu.

4. Jeigu skolininkų pareiga yra solidari, tai kreditorius turi teisę reikalauti, kad prievolę įvykdytų tiek visi ar keli skolininkai bendrai, tiek bet kuris iš jų skyrium, be to, tiek ją visą, tiek jos dalį.

5. Kreditorius, kuriam solidariosios prievolės visiškai neįvykdė vienas iš skolininkų, turi teisę reikalauti, kad likusią prievolės dalį įvykdytų bet kuris iš kitų skolininkų arba visi jie bendrai.

6. Bendraskoliai yra įpareigoti iki to laiko, kada bus įvykdyta visa prievolė.

7. Jeigu solidariąją prievolę visiškai įvykdo vienas iš skolininkų, tai atleidžia kitus skolininkus nuo jos vykdymo kreditoriui.

8. Kreditorius, kuris atskirai ir besąlygiškai priima dalį prievolės įvykdymo iš vieno bendraskolio ir pakvitavime nurodo, kad gavo būtent tą dalį iš konkretaus skolininko, tuo pačiu atsisako solidariosios prievolės tik šio skolininko atžvilgiu.

6.7 straipsnis. Bendraskolių atsikirtimai kreditoriaus reikalavimams

Kai pareiga solidarioji, skolininkas gali panaudoti prieš kreditoriaus reikalavimą tiek bendrus visiems skolininkams, tiek ir asmeninius atsikirtimus. Tačiau skolininkas neturi teisės atsikirsti kreditoriaus reikalavimui, kai atsikirtimas pagrįstas tokiais kitų bendraskolių teisiniais santykiais, kuriuose tas skolininkas nedalyvauja, taip pat negali naudoti prieš kreditorių tokių gynybos priemonių, kurias gali panaudoti tik asmeniškai vienas ar keli kiti bendraskoliai.

6.8 straipsnis. Kitos bendraskolių teisės ir pareigos

1. Kiekvienas iš solidariosios prievolės skolininkų turi teisę kitų bendraskolių vardu priimti kreditoriaus reikalavimo teisės atsisakymą jo ir kitų skolininkų atžvilgiu, jeigu tas atsisakymas taikomas ir kitiems bendraskoliams.

2. Prievolės įvykdymo atidėjimas, kurį kreditorius suteikia vienam iš bendraskolių, atitinkamai taikomas ir kitiems bendraskoliams, kiek tai atitinka kreditoriaus ketinimus.

3. Jeigu kreditorius atsisako reikalavimo vieno iš bendraskolių naudai, jis išsaugo teisę reikalauti įvykdyti visą prievolę solidariai iš likusių bendraskolių.

4. Dėl vieno iš bendraskolių nemokumo atsirandantys nuostoliai paskirstomi lygiomis dalimis kitiems bendraskoliams, išskyrus atvejus, kai jų prievolės dalys nelygios.

6.9 straipsnis. Bendraskolių tarpusavio atgręžtiniai reikalavimai

1. Solidariąją pareigą įvykdęs skolininkas turi teisę regreso tvarka reikalauti iš visų kitų bendraskolių lygiomis dalimis to, ką jis įvykdė, atskaičius jam pačiam tenkančią dalį, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis. Tai, ko vienas iš bendraskolių dėl savo nemokumo nesumoka solidariąją pareigą įvykdžiusiam skolininkui, turi padengti lygiomis dalimis kiti bendraskoliai, išskyrus atvejus, kai jų skolos dalys nelygios.

2. Jeigu solidarioji prievolė yra nepiniginė, atgręžtinio reikalavimo atveju įvykdžiusiam solidariąją prievolę skolininkui kiti bendraskoliai išmoka piniginę kompensaciją.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos taisyklės taikomos paskirstant bendraskoliams solidariosios prievolės įvykdymo išlaidas.

4. Bendraskolis, kuriam buvo pareikštas reikalavimas, gali panaudoti tokius pat atsikirtimus šiam reikalavimui, kokius jis galėjo pareikšti kreditoriui reikalavimo atsiradimo metu, taip pat kitus atsikirtimus, išskyrus tuos, kurie yra pagrįsti išimtinai asmeniniais bendraskolio santykiais su kitu bendraskoliu, nepareiškusiu atgręžtinio reikalavimo.

5. Jeigu prievolė atsirado išimtinai vieno iš bendraskolių interesais arba prievolė neįvykdyta tik dėl vieno iš skolininkų kaltės, tai toks skolininkas atsako kitiems bendraskoliams už visą skolą. Šiuo atveju kiti bendraskoliai laikomi to skolininko laiduotojais.

6.10 straipsnis. Solidariosios pareigos ir solidariojo reikalavimo perėjimas prievolės šalių įpėdiniams

1. Jeigu įstatymai ar sutartys nenumato ko kita, solidarioji pareiga po skolininko mirties padalijama jo įpėdiniams pagal šio kodekso penktojoje knygoje nustatytas taisykles, išskyrus atvejus, kai prievolė yra nedali.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė taikoma ir kai kreditoriaus reikalavimas yra solidarusis.

6.11 straipsnis. Novacijos įtaka solidariajai pareigai

Kreditoriaus ir vieno iš bendraskolių novacija atleidžia kitus bendraskolius nuo pareigos vykdymo, išskyrus įstatymų ar sutarties numatytus atvejus. Jeigu novacija aiškiai susijusi tik su

vieno iš bendraskolių dalimi, tai kiti bendraskoliai atleidžiami tik nuo to bendraskolio pareigos dalies vykdymo.

6.12 straipsnis. Solidariosios skolos ir solidariojo reikalavimo teisės pripažinimas

1. Jeigu skolą pripažįsta vienas iš bendraskolių, toks pripažinimas taikomas ir kitiems bendraskoliams.

2. Jeigu reikalavimo teisė pripažįstama vienam iš kreditorių, turinčiam solidariojo reikalavimo teisę, toks pripažinimas taikomas ir kitiems kreditoriams.

6.13 straipsnis. Skolininko ir kreditoriaus sutapimas

1. Jeigu pareiga yra solidarioji, o skolininkas ir kreditorius tas pats, kitų bendraskolių prievolė šio skolininko dalyje pasibaigia.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė taikoma ir kai yra solidarioji reikalavimo teisė.

6.14 straipsnis. Teismo sprendimo galia solidariosios pareigos atveju

1. Teismo priimtas sprendimas dėl kreditoriaus ir vieno iš bendraskolių ginčo turi įtakos ir kitiems bendraskoliams.

2. Kiti bendraskoliai gali panaudoti 1 dalyje nurodytą teismo sprendimą atsikirtimams kreditoriaus reikalavimui, išskyrus atvejus, kai sprendimas yra pagrįstas tik to skolininko išimtinai asmeniniais santykiais su kreditoriumi.

3. Ieškinio pareiškimas vienam iš bendraskolių neatima iš kreditoriaus teisės pareikšti ieškinį kitiems bendraskoliams, tačiau skolininkas, kuriam pareikštas ieškinys, turi teisę reikalauti įtraukti į bylą kitus bendraskolius.

6.15 straipsnis. Prievolės neįvykdymas dėl vieno iš bendraskolių kaltės solidariosios pareigos atveju

1. Jeigu prievolę įvykdyti negalima dėl vieno iš bendraskolių kaltės, kiti bendraskoliai neatleidžiami nuo atsakomybės už prievolės neįvykdymą.

2. Jeigu prievolės neįmanoma įvykdyti natūra arba jos įvykdymo terminas praleistas dėl vieno ar kelių bendraskolių kaltės, kiti bendraskoliai neatleidžiami nuo pareigos atlyginti kreditoriui nuostolius, tačiau jie neatsako už papildomus kreditoriaus nuostolius. Reikalavimą dėl papildomų nuostolių kreditorius gali pareikšti tik tiems bendraskoliams, dėl kurių kaltės neįmanoma įvykdyti prievolės ar dėl kurių kaltės praleistas jos įvykdymo terminas.

6.16 straipsnis. Senatis solidariosios prievolės atveju

1. Veiksmai, kuriais nutraukiamas ieškinio senaties terminas kreditoriaus ir vieno iš bendraskolių santykiams, turi tokią pat reikšmę to kreditoriaus santykiams su kitais bendraskoliais. Ši taisyklė taikoma ir tuo atveju, kai yra solidarioji reikalavimo teisė.

2. Ieškinio senaties termino sustabdymas vienam iš bendraskolių neturi įtakos kitiems bendraskoliams. Ši taisyklė taikoma, kai yra solidarioji reikalavimo teisė. Tačiau skolininkas, iš kurio buvo reikalaujama įvykdyti prievolę, turi atgręžtinio reikalavimo teisę bendraskoliams, kurių pareiga pasibaigė dėl ieškinio senaties termino pabaigos.

3. Vieno iš skolininkų pareikštas atsisakymas reikalauti taikyti ieškinio senatį neturi įtakos kitiems bendraskoliams. Jeigu toks atsisakymas pareiškiamas tik dėl vieno iš kreditorių, turinčių solidariąją reikalavimo teisę, jis yra taikomas ir kitiems kreditoriams. Bendraskolis, kuris atsisakė reikalauti taikyti ieškinio senatį, netenka atgręžtinio reikalavimo teisės į kitus bendraskolius, kurių pareiga pasibaigė suėjus ieškinio senaties terminui.

6.17 straipsnis. Kreditorių daugetas

Jeigu kreditorius yra du ir daugiau asmenų, tai kiekvienas iš jų turi teisę reikalauti lygios dalies, išskyrus įstatymų ar šalių susitarimų nustatytus atvejus.

6.18 straipsnis. Solidarusis kreditorių reikalavimas

1. Įstatymai ar šalių susitarimai gali nustatyti, kad kreditorių reikalavimas yra solidarusis, t. y. kiekvienas iš kreditorių turi teisę pareikšti skolininkui reikalavimą tiek dėl visos skolos, tiek ir dėl jos dalies. Reikalavimas yra solidarusis ir tais atvejais, kai prievolės dalykas yra nedalus.

2. Skolininkas neturi teisės pareikšti vieno iš kreditorių solidariajam reikalavimui atsikirtimų, pagrįstų tokiais skolininko teisiniais santykiais, kuriuose tas kreditorius nedalyvauja.

3. Visos pareigos įvykdymas vienam iš kreditorių, turinčių solidariąją reikalavimo teisę, atleidžia skolininką nuo pareigos įvykdymo kitiems kreditoriams.

4. Gavęs iš skolininko įvykdymą, kreditorius privalo kitiems kreditoriams atlyginti jiems priklausančias dalis, jeigu ko kita nelemia jų tarpusavio santykiai.

6.19 straipsnis. Galimybė pasirinkti kreditorių

Skolininkas turi teisę pasirinkti bet kurį iš kreditorių, turinčių solidariąją reikalavimo teisę, kuriam jis įvykdys prievolę, išskyrus atvejus, kai vienas iš kreditorių jau yra pareiškęs ieškinį skolininkui dėl prievolės įvykdymo.

6.20 straipsnis. Novacijos įtaka solidariajam reikalavimui

Vieno iš kreditorių, turinčių solidariąją reikalavimo teisę, ir skolininko novacija taikoma tik šio kreditoriaus daliai ir negali būti panaudota prieš kitus bendraskolius.

6.21 straipsnis. Solidariosios reikalavimo teisės atsisakymas

1. Jeigu vienas iš kreditorių atsisako savo reikalavimo teisės, tai šis atsisakymas atleidžia skolininką tik nuo tos prievolės dalies, kurią įvykdyti galėjo reikalauti šis kreditorius, vykdymo.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytas atsisakymas neatleidžia kreditorių nuo tarpusavio atsiskaitymų.

6.22 straipsnis. Teismo sprendimo galia solidariojo reikalavimo atveju

1. Teismo priimtas sprendimas dėl vieno iš kreditorių ir skolininko ginčo turi įtakos kitiems kreditoriams.

2. Kiti kreditoriai gali panaudoti prieš skolininką priimtą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su skolininko atsikirtimais kiekvienam iš jų.

6.23 straipsnis. Reikalavimo atsisakymas

1. Atsisakęs reikalavimo vienam iš skolininkų, solidariosios prievolės kreditorius nepraranda teisės pareikšti solidarųjį reikalavimą kitiems bendraskoliams.

2. Kreditoriaus solidarusis reikalavimas vienam iš bendraskolių pasibaigia, jeigu kreditorius:

1) be jokių išimčių pripažįsta, kad vienas iš bendraskolių sumokėjo savo dalį;

2) pareiškia ieškinį skolininkui tik dėl šio skolininko dalies išieškojimo, o skolininkas pripažįsta tokį ieškinį arba teismas tokį ieškinį patenkina.

3. Kai kreditorius atsisako solidariojo reikalavimo vienam iš bendraskolių, o kitas iš bendraskolių tapo nemokus, nemokaus bendraskolio dalis paskirstoma kitiems bendraskoliams, išskyrus bendraskolio, dėl kurio buvo atsisakyta solidariojo reikalavimo, dalį.

ANTRASIS SKIRSNIS
DALOMOSIOS IR NEDALOMOSIOS PRIEVOLĖS

6.24 straipsnis. Dalomosios prievolės

1. Prievolės yra dalomosios, išskyrus specialiai įstatymų numatytus atvejus, taip pat kai dėl prievolės dalyko prigimties prievolė nedaloma nei fizine, nei abstrakčia prasme.

2. Jeigu prievolė yra dalomoji ir ją turi daugiau nei vienas skolininkas ar kreditorius, tačiau ši prievolė nėra solidarioji, tai kiekvienas kreditorius gali reikalauti patenkinti tik savo dalį, o kiekvienas skolininkas yra įpareigotas įvykdyti tik savo dalį.

3. Skolininko įpėdinis, kuris buvo įpareigotas įvykdyti prievolę arba kuris valdo prievolės dalyku esantį turtą, neturi teisės reikalauti padalyti prievolės įvykdymą.

4. Vieno skolininko prievolė vienam kreditoriui gali būti įvykdyta tik kaip nedalomoji prievolė, tačiau ši prievolė tampa dalomąja prievolės šalių įpėdiniams, išskyrus atvejus, kai prievolė nedali.

6.25 straipsnis. Nedalomosios prievolės

1. Prievolė yra nedalomoji, jeigu jos dalykas dėl savo prigimties yra nedalus arba jeigu prievolės šalys susitarė dėl tokio jos įvykdymo būdo, kuriuo įvykdyti prievolę dalimis neįmanoma.

2. Prievolės nedalumas reiškia, kad ji negali būti padalyta nei kreditoriams, nei skolininkams, nei jų įpėdiniams.

3. Šalių susitarimas dėl prievolės solidarumo nedaro jos nedalomąja.

4. Kiekvienas skolininkas, kurio prievolė nedalomoji, ar jo įpėdinis gali būti atskirai įpareigotas įvykdyti visą prievolę ir kiekvienas nedalomosios prievolės kreditorius ar šio įpėdinis gali reikalauti įvykdyti visą prievolę, nors ji ir nėra solidarioji prievolė.

5. Jeigu įvykdyti visą prievolę reikalauja kreditoriaus įpėdinis, jis turi užtikrinti kitų įpėdinių interesų apsaugą.

TREČIASIS SKIRSNIS
ALTERNATYVIOSIOS PRIEVOLĖS

6.26 straipsnis. Alternatyviosios prievolės samprata

1. Prievolė yra alternatyvioji, kai skolininkas turi atlikti vieną iš dviejų ar iš daugiau skirtingų veiksmų (pagrindinių prievolės įvykdymo būdų) savo, kreditoriaus ar trečiojo asmens pasirinkimu. Kai pasirinktas veiksmas atliktas, laikoma, kad prievolė visiškai įvykdyta.

2. Skolininkas negali reikalauti, kad kreditorius priimtų dalį įvykdytos prievolės vienu būdu ir dalį kitu būdu.

3. Prievolė nelaikoma alternatyviąja, jeigu tuo metu, kai ji atsirado, vienas iš dviejų galimų jos įvykdymo būdų negalėjo būti tos prievolės dalykas.

4. Alternatyvioji prievolė tampa paprasta prievole, kai pasirinkimo teisę turintis asmuo pasirenka konkretų veiksmą (prievolės įvykdymo būdą).

6.27 straipsnis. Pasirinkimo teisė

1. Kai prievolė yra alternatyvioji, pasirinkimo teisė priklauso skolininkui, išskyrus atvejus, kai įstatymai, sutartis ar teismo sprendimas nustato, kad pasirinkimo teisė priklauso kreditoriui ar trečiajam asmeniui.

2. Pasirinkimas tampa neatšaukiamas nuo to momento, kai atliktas konkretus pasirinktas veiksmas arba kai apie pasirinktą konkretų veiksmą viena šalis praneša kitai šaliai, arba kai apie tai pranešama abiem šalims, jeigu ši teisė priklauso trečiajam asmeniui.

3. Jeigu pasirinkimo teisė priklauso vienai iš prievolės šalių, tačiau ši šalis per nustatytą terminą nepasirenka konkretaus veiksmo, tai ši teisė pereina kitai prievolės šaliai. Pasirinkimo teisė negali pereiti kreditoriui tol, kol šis neturi teisės reikalauti įvykdyti prievolę, o skolininkui – tol, kol šis neturi pareigos įvykdyti prievolę. Kai konkretaus veiksmo nepasirenka trečiasis asmuo, jį nustato teismas.

4. Pasirinkimo teisės įgyvendinimo terminą gali nustatyti šalys savo susitarimu. Jeigu toks terminas nenustatytas, tai jį gali nustatyti pasirinkimo teisės neturinti šalis. Toks terminas turi būti protingas.

5. Jeigu reikalavimo teisė buvo įkeista, o prievolės įvykdyti negalima dėl to, kad nepasirinktas konkretus veiksmas, įkaito turėtojas gali nustatyti abiem prievolės šalims terminą, per kurį jos turi pasirinkti konkretų veiksmą. Jeigu per šį terminą šalys konkretaus veiksmo nepasirenka, pasirinkimo teisė pereina įkaito turėtojui.

6.28 straipsnis. Negalėjimas įvykdyti alternatyviąją prievolę

1. Jeigu vienas iš kelių prievolės įvykdymo būdų yra neįmanomas nuo pat prievolės atsiradimo arba tapo neįmanomas po prievolės atsiradimo, tai prievolė vykdoma likusiu būdu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė netaikoma, jeigu įvykdyti prievolę vienu iš kelių būdų neįmanoma dėl aplinkybių, už kurias atsako pasirinkimo teisės neturinti prievolės šalis. Šiuo atveju skolininkas atsako už prievolės neįvykdymą.

3. Jeigu skolininkas turėjo pasirinkimo teisę ir vienas iš kelių prievolės įvykdymo būdų tapo neįmanomas ne dėl jo kaltės, skolininkas privalo įvykdyti prievolę likusiu būdu.

4. Jeigu skolininkas turėjo pasirinkimo teisę ir dėl jo kaltės prievolės įvykdyti nebeįmanoma nė vienu iš būdų, tai skolininkas kreditoriui atsako tiek, kiek buvo galima įvykdyti prievolę paskutiniu iš buvusių būdų.

5. Jeigu prievolės nebeįmanoma įvykdyti nė vienu būdu ne dėl skolininko kaltės, laikoma, kad prievolė baigėsi.

6. Jeigu pasirinkimo teisė priklauso kreditoriui ir prievolės nebeįmanoma įvykdyti vienu iš būdų, tai kreditorius turi priimti prievolės įvykdymą kitais būdais. Kai įvykdyti prievolę vienu iš būdų tapo neįmanoma dėl skolininko kaltės, kreditorius gali reikalauti įvykdyti prievolę natūra kitais būdais arba reikalauti atlyginti nuostolius, padarytus dėl prievolės neįvykdymo tuo negalimu būdu. Jeigu dėl skolininko kaltės prievolės neįmanoma įvykdyti nė vienu iš kelių būdų, tai kreditorius savo pasirinkimu turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius, padarytus dėl vieno ar kito prievolės įvykdymo būdo neįmanomumo.

6.29 straipsnis. Fakultatyvioji prievolė

1. Prievolė yra fakultatyvioji, jeigu ji turi tik vieną pagrindinį dalyką (įvykdymo būdą), tačiau kai negalima prievolės įvykdyti pagrindiniu būdu, ją galima įvykdyti ir kitu pagrindiniam įvykdymo būdui neprieštaraujančiu būdu.

2. Skolininkas yra atleidžiamas nuo pareigos įvykdyti prievolę, jeigu ne dėl jo kaltės įvykdyti pagrindiniu būdu prievolę tampa neįmanoma ir negalima įvykdyti prievolės kitu būdu, neprieštaraujančiu pagrindiniam įvykdymo būdui.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
SĄLYGINĖS PRIEVOLĖS

6.30 straipsnis. Sąlyginės prievolės samprata

1. Prievolė yra sąlyginė, kai jos atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su tam tikros aplinkybės buvimu ar nebuvimu ateityje.

2. Prievolės sąlyginis pobūdis nėra kliūtis perleisti ar paveldėti iš jos atsirandančias teises.

3. Sąlyginės prievolės gali būti su atidedamąja ir su naikinamąja sąlyga. Šiuo atveju taikomas šio kodekso 1.66 straipsnis.

4. Prievolė nelaikoma sąlygine, jeigu jos pasibaigimas susijęs su aplinkybe, kuri nežinant prievolės šalims jau buvo tuo metu, kai skolininkas prisiėmė sąlyginę prievolę.

5. Prievolė, kurios atsiradimas siejamas su sąlyga, kurios buvimas visiškai priklauso nuo skolininko, negalioja. Tačiau jeigu sąlyga yra tam tikrų veiksmų atlikimas ar neatlikimas, prievolė galioja net ir tais atvejais, kai tų veiksmų atlikimas ar neatlikimas priklauso nuo skolininko.

6.31 straipsnis. Reikalavimai sąlygai

1. Sąlyga turi būti teisėta ir neprieštarauti viešajai tvarkai ir gerai moralei.

2. Sąlyga gali būti tik tokia aplinkybė, kurios buvimas ar nebuvimas yra įmanomas.

3. Jeigu sąlyga neteisėta, prieštarauja viešajai tvarkai ar gerai moralei arba yra neįmanoma, tai tokia sąlyga negalioja ir daro negaliojančią prievolę, kuri su ja susijusi.

6.32 straipsnis. Sąlygos įvykdymo ar neįvykdymo terminai

1. Jeigu sąlygai įvykdyti nebuvo nustatyta jokio termino, tai sąlyga gali būti įvykdyta bet kuriuo metu. Jeigu paaiškėja, kad sąlyga apskritai negali būti įvykdoma, tai laikoma, kad sąlyga neįvykdyta.

2. Kai prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su sąlyga, kad tam tikros aplinkybės neturi atsirasti apibrėžtą laiko tarpą, sąlyga laikoma įvykusia, jeigu ši aplinkybė neatsiranda per tą apibrėžtą laiko tarpą, taip pat jeigu iki apibrėžto laiko tarpo pabaigos paaiškėja, kad ta aplinkybė apskritai neatsiras.

3. Jeigu terminas nebuvo nustatytas, laikoma, kad sąlyga neįvykdyta tol, kol paaiškėja, kad ta aplinkybė neatsiras.

PENKTASIS SKIRSNIS
TERMINUOTOS PRIEVOLĖS

6.33 straipsnis. Terminuotų prievolių rūšys

1. Prievolės gali būti su atidedamuoju ir su naikinamuoju terminu.

2. Prievolė su atidedamuoju terminu yra egzistuojanti prievolė, kuri nevykdytina tol, kol nesuėjo tam tikras terminas ar nebuvo tam tikros aplinkybės. Šiuo atveju negalima reikalauti ją įvykdyti tol, kol nesuėjo terminas, tačiau to, kas buvo įvykdyta savanoriškai ir neklystant iki termino pabaigos, negalima reikalauti grąžinti.

3. Prievolė su naikinamuoju terminu yra prievolė, kurios trukmę apibrėžia įstatymai ar šalių susitarimai ir kuri pasibaigia šiam terminui suėjus.

6.34 straipsnis. Terminuotų prievolių vykdymas

1. Jeigu tam tikros aplinkybės nėra, prievolė su atidedamuoju terminu vykdytina nuo tos dienos, kurią ta aplinkybė normaliai turėjo atsirasti.

2. Negalima išreikalauti to, kam atlikti nustatytas terminas, iki šio termino pabaigos. Tačiau to, kas buvo įvykdyta savanoriškai ir neklystant iki įvykdymo termino pabaigos, negalima reikalauti grąžinti.

6.35 straipsnis. Termino nustatymas

1. Terminą gali nustatyti įstatymai, šalių susitarimas ar teismo sprendimas.

2. Jeigu šalys susitarė nustatyti terminą ateityje arba jį nustatyti buvo pavesta vienai iš šalių, tačiau tai nepadaryta, tai vienos iš šalių reikalavimu terminą nustato teismas, atsižvelgdamas į prievolės pobūdį ir bylos aplinkybes. Neatidėliotinais atvejais terminą gali nustatyti viena šalis. Terminas visais atvejais turi būti protingas.

3. Teismas gali nustatyti terminą, jeigu to reikalauja prievolės prigimtis, o šalys nebuvo jo nustačiusios.

4. Preziumuojama, kad terminas nustatomas skolininko naudai, išskyrus įstatymų ar sutarties numatytus atvejus, taip pat kai, atsižvelgiant į prievolės esmę ir pobūdį, aišku, jog terminas nustatytas kreditoriaus ar abiejų prievolės šalių naudai. Skolininkas praranda su terminu susijusias lengvatas, kai jis tampa nemokus, bankrutuoja arba be kreditoriaus sutikimo sumažina ar sunaikina pateiktą prievolės įvykdymo užtikrinimą, taip pat kai skolininkas neįvykdo sąlygų, su kuriomis siejamas lengvatų suteikimas.

5. Šalis, kurios naudai buvo nustatytas terminas, turi teisę atsisakyti jį taikyti be kitos šalies sutikimo. Tokiu atveju prievolę reikia vykdyti nedelsiant.

6. Kai viena prievolės šalis atsisako termino suteiktų lengvatų arba netenka teisės į termino teikiamas lengvatas, kita šalis įgyja teisę reikalauti įvykdyti prievolę nedelsiant.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS
PINIGINĖS PRIEVOLĖS

6.36 straipsnis. Piniginių prievolių valiuta

1. Piniginės prievolės turi būti išreiškiamos ir apmokamos valiuta, kuri pagal galiojančius įstatymus yra teisėta atsiskaitymo priemonė Lietuvos Respublikoje.

2. Piniginės prievolės gali būti įstatymų nustatyta tvarka apmokamos banknotais (monetomis), čekiais, vekseliais, mokamaisiais pavedimais, naudojant mokamąsias korteles ar kitomis teisėtomis mokėjimo priemonėmis.

3. Kai ieškinys pareikštas Lietuvos Respublikoje dėl užsienio valiuta išreikštos pinigų sumos priteisimo, kreditorius savo pasirinkimu gali reikalauti jam priteisti šią sumą užsienio valiuta arba Lietuvos Respublikos nacionaline valiuta pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo dieną.

4. Jeigu piniginė prievolė išreikšta valiuta, kuri negali būti teisėta atsiskaitymo priemone, tai skolininkas privalo apmokėti prievolę ta valiuta, kuri yra teisėta atsiskaitymo priemonė, pagal valiutų kursą, galiojantį mokėjimo metu prievolės įvykdymo vietoje.

5. Jeigu skolininkas praleido prievolės įvykdymo terminą, o po šio termino pabaigos dėl valiutų kursų pasikeitimo valiuta, kuria turi būti mokama, nuvertėjo, tai skolininkas privalo sumokėti kreditoriui valiutos kurso, buvusio prievolės įvykdymo termino suėjimo metu, ir mokėjimo metu esančio kurso skirtumą. Ši taisyklė netaikoma, jeigu skolininkas prievolės neįvykdė laiku dėl kreditoriaus kaltės. Šią aplinkybę privalo įrodyti skolininkas.

6. Šio straipsnio 5 dalies nuostatos netaikomos, jeigu buvo pažeista šio straipsnio 1 dalies taisyklė.

6.37 straipsnis. Palūkanos pagal prievoles

1. Palūkanas pagal prievoles gali nustatyti įstatymai arba šalių susitarimai.

2. Skolininkas taip pat privalo mokėti įstatymų nustatyto dydžio palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

3. Kai palūkanų dydį nustato įstatymai, šalys gali raštu susitarti ir dėl didesnių palūkanų, jeigu toks susitarimas neprieštarauja įstatymams ir sąžiningumo bei protingumo principams. Rašytinės formos nesilaikymas yra pagrindas taikyti įstatymų nustatytą palūkanų dydį.

4. Palūkanos už priskaičiuotas palūkanas neskaičiuojamos, išskyrus įstatymų ar šalių susitarimu nustatytas išimtis, jeigu toks šalių susitarimas nepažeidžia sąžiningumo, protingumo ir teisingumo reikalavimų.

III SKYRIUS
PRIEVOLIŲ VYKDYMAS IR JŲ NEĮVYKDYMO TEISINĖS PASEKMĖS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.38 straipsnis. Prievolių vykdymo principai

1. Prievolės turi būti vykdomos sąžiningai, tinkamai bei nustatytais terminais pagal įstatymų ar sutarties nurodymus, o kai tokių nurodymų nėra, – vadovaujantis protingumo kriterijais.

2. Jeigu vienai iš šalių prievolės vykdymas kartu yra ir profesinė veikla, ši šalis turi vykdyti prievolę taip pat pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus.

3. Kiekviena šalis turi atlikti savo pareigas kuo ekonomiškiau ir vykdydama prievolę bendradarbiauti su kita šalimi (šalių pareiga kooperuotis).

4. Jeigu skolininkas, vykdydamas prievolę, naudojasi kitų asmenų pagalba, tai jis už tų asmenų veiksmus atsako kaip už savo.

6.39 straipsnis. Prievolės įvykdymo būdas

1. Skolininkas be kreditoriaus sutikimo neturi teisės įvykdyti prievolę kitokiu būdu, išskyrus tą, kuris yra aptartas sutartyje ar įstatymuose, nepaisant įvykdymo būdo vertės.

2. Jeigu kreditorius sutiko priimti prievolės įvykdymą kitokiu būdu, prievolė laikoma įvykdyta.

3. Priešpriešines pareigas skolininkas ir kreditorius turi įvykdyti tuo pačiu metu, jeigu įstatymai, sutartis ar prievolės esmė nenumato ko kita.

6.40 straipsnis. Prievolės įvykdymas dalimis

1. Kreditorius turi teisę nepriimti prievolės įvykdymo dalimis, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis.

2. Jeigu kreditorius ginčija dalį prievolės, tai jis turi priimti neginčijamos prievolės dalies įvykdymą. Tačiau kreditoriui ir po to išlieka teisė reikalauti įvykdyti likusią prievolės dalį.

6.41 straipsnis. Prievolės įvykdymo kokybė

1. Kai prievolės dalykas yra tik pagal rūšies požymius apibūdintas daiktas, skolininkas turi perduoti tokios pat rūšies, bet ne prastesnės kokybės už vidutinę tokių daiktų kokybę daiktą, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

2. Kai prievolės dalykas yra pagal individualius požymius apibūdintas daiktas, skolininkas atsako už bet kokį to daikto kokybės pablogėjimą dėl skolininko kaltės.

6.42 straipsnis. Prievolės įvykdymo užtikrinimo pateikimas

Asmuo, privalantis pateikti prievolės įvykdymo užtikrinimą, kurio būdas ar forma sutartyje nenurodyti, turi teisę savo nuožiūra pasirinkti adekvačią prievolės esmei konkrečią įvykdymo užtikrinimo priemonę bei įstatymuose numatytą įvykdymo užtikrinimo būdą.

6.43 straipsnis. Saugojimo pareiga

Į prievolę perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą įeina ir pareiga saugoti tą daiktą iki jo perdavimo, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.44 straipsnis. Asmuo, kuriam turi būti įvykdyta prievolė

1. Prievolė turi būti įvykdyta kreditoriui arba jo atstovui, taip pat kreditoriaus paskirtam asmeniui arba asmeniui, kuris įstatymų ar teismo yra įpareigotas priimti prievolės įvykdymą.

2. Prievolės įvykdymas asmeniui, neturinčiam teisės priimti jos įvykdymą, laikomas tinkamu prievolės įvykdymu, jeigu kreditorius patvirtina tokį įvykdymą arba faktiškai gauna visą įvykdymą iš to asmens.

3. Įvykdymas, kai skolininkas, vykdydamas prievolę vienam iš savo kreditorių, pažeidžia kito savo kreditoriaus, turinčio teisę reikalauti areštuoti skolininko turtą, interesus, nelaikomas tinkamu prievolės įvykdymu.

6.45 straipsnis. Prievolės įvykdymas tariamam kreditoriui

1. Kai prievolė įvykdoma asmeniui, kurį skolininkas dėl kreditoriaus kaltės pagrįstai ir sąžiningai laiko tikruoju kreditoriumi, skolininkas atleidžiamas nuo prievolės įvykdymo kreditoriui, jeigu įrodo, kad suklydo sąžiningai.

2. Tariamas kreditorius, priėmęs prievolės įvykdymą, privalo visa, ką yra gavęs, grąžinti tikrajam kreditoriui arba skolininkui pagal šios knygos XX skyriaus taisykles.

6.46 straipsnis. Prievolės vykdymo sustabdymas

1. Skolininkas turi teisę sustabdyti prievolės vykdymą, jeigu jis turi pakankamą ir protingą pagrindą abejoti, ar asmuo, kuriam turi būti įvykdyta prievolė, turi teisę priimti jos įvykdymą, ir skolininko reikalavimu šis asmuo nepateikia reikiamų reikalavimo teisės buvimo įrodymų.

2. Skolininkas taip pat turi teisę sustabdyti prievolės vykdymą, kai kreditorius nevykdo savo priešpriešinės pareigos, jeigu skolininko ir kreditoriaus priešpriešinės pareigos susijusios taip, kad galima pateisinti prievolės vykdymo sustabdymą.

3. Skolininkas neturi teisės sustabdyti prievolės vykdymo, kai kreditorius savo pareigos negali įvykdyti dėl paties skolininko kaltės, taip pat kai kreditorius savo pareigos negali įvykdyti dėl nuo jo nepriklausančių aplinkybių.

6.47 straipsnis. Prievolės įvykdymas neveiksniam kreditoriui ar kreditoriui, neturėjusiam teisės priimti prievolės įvykdymą asmeniškai

1. Prievolės įvykdymas neveiksniam kreditoriui laikomas tinkamu prievolės įvykdymu tik tiek, kiek skolininkas įrodo, kad toks įvykdymas tikrai atitiko neveiksnaus kreditoriaus interesus ir buvo atliktas jo naudai.

2. Jeigu prievolė įvykdyta neatsižvelgiant į tai, kad kreditorius dėl tam tikrų priežasčių (arešto ir kt.) negalėjo asmeniškai priimti prievolės įvykdymo, tai skolininkas privalo prievolę vykdyti iš naujo ir turi regreso teisę reikalauti iš kreditoriaus grąžinti tai, ką jau yra perdavęs.

6.48 straipsnis. Skolininko neveiksnumas

Jeigu prievolę įvykdė neveiksnus skolininkas, tai negalima ginčyti prievolės įvykdymo remiantis skolininko neveiksnumu.

6.49 straipsnis. Svetimo turto naudojimas prievolei įvykdyti

1. Jeigu skolininkas prievolę įvykdė perduodamas turtą, kuriuo disponuoti jis neturėjo teisės, tai jis negali ginčyti tokio prievolės įvykdymo, išskyrus atvejus, kai pats pasiūlo įvykdyti prievolę perduodant turtą, kuriuo disponuoti skolininkas turi teisę, ir toks turto pakeitimas nepažeidžia kreditoriaus interesų.

2. Kreditorius, kuriam vykdydamas prievolę skolininkas perdavė svetimą turtą, turi teisę ginčyti prievolės įvykdymą ir reikalauti nuostolių atlyginimo.

6.50 straipsnis. Trečiojo asmens teisė įvykdyti prievolę

1. Prievolę visiškai ar iš dalies gali įvykdyti trečiasis asmuo, išskyrus atvejus, kai šalių susitarimas ar prievolės esmė reikalauja, kad skolininkas ją įvykdytų asmeniškai.

2. Kreditorius negali priimti prievolės įvykdymo iš trečiojo asmens, jeigu skolininkas pranešė kreditoriui prieštaraująs tokiam įvykdymui, išskyrus šio kodekso 6.51 straipsnio 1 dalyje numatytą atvejį.

3. Trečiajam asmeniui, įvykdžiusiam prievolę, pereina kreditoriaus teisės, susijusios su skolininku.

6.51 straipsnis. Trečiojo asmens teisė įvykdyti prievolę už skolininką

1. Jeigu kreditorius nukreipė ieškojimą į skolininko turtą, tai tretieji asmenys, kurie dėl tokio išieškojimo gali netekti tam tikrų teisių į tą turtą, gali patenkinti kreditoriaus reikalavimą. Tokia pat teisė priklauso valdančiam turtą asmeniui, jeigu šis dėl išieškojimo gali prarasti turto valdymo teisę. Tretysis asmuo, įvykdęs už skolininką prievolę, įgyja regreso teisę reikalauti iš skolininko.

2. Kreditoriaus reikalavimas taip pat gali būti patenkintas įmokant pinigus į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą arba įskaitant priešpriešinius reikalavimus.

6.52 straipsnis. Prievolės įvykdymo vieta

1. Prievolė turi būti įvykdyta toje vietoje, kuri nurodyta sutartyje ar įstatymuose arba kurią nulemia prievolės esmė.

2. Jeigu prievolės įvykdymo vieta nenurodyta, turi būti įvykdyta:

1) prievolė perduoti pagal individualius požymius apibūdintą daiktą – daikto buvimo vietoje prievolės atsiradimo momentu;

2) prievolė perduoti nekilnojamąjį daiktą – daikto buvimo vietoje;

3) prievolė perduoti pagal rūšies požymius apibūdintą daiktą – skolininko gyvenamojoje ar verslo vietoje;

4) piniginė prievolė – kreditoriaus gyvenamojoje ar verslo vietoje prievolės įvykdymo termino suėjimo momentu. Jeigu kreditoriaus gyvenamoji ar verslo vieta po prievolės atsiradimo pasikeitė ir dėl to skolininkas, vykdydamas prievolę, turėjo papildomų išlaidų, kreditorius privalo skolininkui šias išlaidas atlyginti. Kreditoriaus reikalavimu piniginė prievolė gali būti įvykdyta ir kitoje valstybės, kurioje yra kreditoriaus gyvenamoji ar verslo vieta mokėjimo metu, ar valstybės, kurioje buvo kreditoriaus gyvenamoji vieta prievolės atsiradimo momentu, teritorijoje. Tačiau jeigu toks kreditoriaus reikalavimas iš esmės pasunkintų skolininko padėtį, skolininkas gali atsisakyti tenkinti kreditoriaus reikalavimą ir įvykdyti prievolę kreditoriaus gyvenamojoje ar verslo vietoje prievolės atsiradimo momentu;

5) visos kitos prievolės – skolininko gyvenamojoje ar verslo vietoje prievolės įvykdymo termino suėjimo momentu.

6.53 straipsnis. Prievolių įvykdymo terminas

1. Jeigu prievolės įvykdymo terminas nenustatytas arba apibrėžtas reikalavimo ją įvykdyti momentu, tai kreditorius turi teisę bet kada pareikalauti ją įvykdyti, o skolininkas turi teisę bet kada ją įvykdyti. Tačiau jeigu prievolės prigimtis, jos įvykdymo būdas ar įvykdymo vieta reikalauja tam tikro termino, tokios prievolės įvykdymo terminą gali nustatyti teismas vienos iš šalių reikalavimu.

2. Prievolę, kurios įvykdymo terminas neapibrėžtas, skolininkas privalo įvykdyti per septynias dienas nuo tos dienos, kurią kreditorius pareikalavo prievolę įvykdyti, išskyrus, jeigu pagal įstatymus ar sutarties esmę aiškus kitoks prievolės įvykdymo terminas. Tokiais atvejais prievolės įvykdymo terminas turi būti protingas ir sudaryti sąlygas skolininkui tinkamai įvykdyti prievolę.

3. Skolininkas turi teisę įvykdyti prievolę prieš terminą, jeigu to nedraudžia įstatymai, sutartis arba prievolės įvykdymas prieš terminą neprieštarauja jos esmei.

6.54 straipsnis. Įmokų paskirstymas

1. Jeigu šalys nesusitarė kitaip, įmokos, kreditoriaus gautos vykdant prievolę, pirmiausiai skiriamos atlyginti kreditoriaus turėtoms išlaidoms, susijusioms su reikalavimo įvykdyti prievolę pareiškimu.

2. Antrąja eile įmokos skiriamos mokėti palūkanoms pagal jų mokėjimo terminų eiliškumą.

3. Trečiąja eile įmokos skiriamos netesyboms mokėti.

4. Ketvirtąja eile įmokos skiriamos pagrindinei prievolei įvykdyti.

5. Kreditorius turi teisę atsisakyti priimti skolininko siūlomą įmoką, jeigu skolininkas nurodo kitokį įmokų paskirstymą, negu nustatyta šio straipsnio 1, 2, 3 ir 4 dalyse.

6. Kreditorius gali atsisakyti priimti pagrindinei prievolei įvykdyti mokamą sumą, jeigu tuo pat metu nesumokamos einamosios palūkanos, kurių mokėjimo terminas suėjęs.

6.55 straipsnis. Įmokų paskirstymas, kai yra kelios skolos

1. Skolininkas, privalantis grąžinti tam pačiam kreditoriui kelias tos pačios rūšies skolas, mokėdamas gali pareikšti, kurią skolą jis grąžina. Tačiau skolininkas neturi teisės be kreditoriaus sutikimo skirti įmokas prievolei, kurios įvykdymo terminas dar nesuėjęs, vietoj įmokos pagal prievolę, kurios įvykdymo terminas suėjęs.

2. Jeigu skolininkas nepareiškia, kokiai prievolei įvykdyti skiria įmoką ir nėra kitokio šalių susitarimo, tai laikoma, kad grąžinta skola, kurios grąžinimo terminas suėjęs. Kai yra kelios skolos, kurių grąžinimo terminai suėję, ir nė viena iš jų nėra užtikrinta, laikoma, kad grąžinta seniausia skola. Kai yra kelios skolos, kurių grąžinimo terminai suėję, laikoma, kad grąžinta skola, kurios grąžinimas užtikrintas. Jeigu visų skolų grąžinimas užtikrintas, laikoma, kad grąžinta labiausiai skolininko teises varžanti skola, o jeigu visos skolos vienodai varžo – seniausia skola. Jeigu nė vieno iš šių kriterijų taikyti negalima, įmoka paskirstoma proporcingai visoms skoloms.

3. Šio straipsnio taisyklės taikomos ir tada, kai skolininkas kreditoriui turi tiekti produkciją ar teikti paslaugas, kiek tai neprieštarauja prievolės esmei.

6.56 straipsnis. Prievolės įvykdymas sumokant skolą į depozitinę sąskaitą

1. Skolininkas turi teisę įvykdyti piniginę prievolę sumokėdamas skolą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą, jeigu:

1) vietoje, kurioje turi būti įvykdyta prievolė, nėra kreditoriaus ar kito priimti prievolės įvykdymą įgalioto asmens;

2) kreditorius yra neveiksnus ir neturi globėjo;

3) kreditorius vengia priimti prievolės įvykdymą;

4) kreditorius neaiškus dėl to, jog vyksta kelių asmenų ginčas dėl teisės priimti prievolės įvykdymą.

2. Prievolei įvykdyti reikiamos sumos sumokėjimas į šio straipsnio 1 dalyje nurodytą depozitinę sąskaitą laikomas tinkamu prievolės įvykdymu.

3. Notaras, bankas ar kita kredito įstaiga, į kurios depozitinę sąskaitą sumokėti pinigai, per protingą terminą turi apie tai pranešti kreditoriui.

4. Jeigu prievolės dalykas yra daiktas, o kreditorius atsisako priimti įvykdymą, skolininkas turi pasiūlyti kreditoriui priimti prievolės įvykdymą ir nustatyti terminą įvykdymui priimti. Jeigu per nustatytą terminą kreditorius prievolės įvykdymo nepriima, laikoma, kad jis pažeidė prievolę. Šiuo atveju skolininkas daiktą perduoda saugoti kreditoriaus sąskaita. Daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tokiu atveju pereina kreditoriui. Jeigu daiktas yra greitai gendantis, skolininkas gali jį realizuoti, o gautą sumą įmokėti į depozitinę sąskaitą. Šios taisyklės taip pat taikomos, kai yra kitos šio straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos, išskyrus pasiūlymą priimti įvykdymą.

5. Prievolės įvykdymas pagal šio straipsnio taisykles atleidžia skolininką nuo palūkanų ar kitokių įmokų mokėjimo ateityje.

6. Palūkanos ar kitos sumos, apskaičiuotos nuo pinigų sumokėjimo į depozitinę sąskaitą dienos, priklauso kreditoriui. Tačiau jeigu skolininkas tokiu būdu įvykdė prievolę siekdamas, kad atitinkamą priešpriešinę pareigą jam įvykdytų ir kreditorius, kol kreditorius atsiims įmoką, gautos palūkanos ir kitokios sumos priklauso skolininkui.

7. Į depozitinę sąskaitą sumokėtas sumas skolininkas gali atsiimti tik iki tol, kol kreditorius nepriėmė įvykdymo. Jeigu skolininkas atsiima iš depozitinės sąskaitos įmoką, laikoma, kad jis neįvykdė prievolės. Jeigu pinigai į depozitinę sąskaitą įmokėti teismo proceso metu, skolininkas įmoką gali atsiimti tik teismui leidus. Be to, skolininkas neturi teisės atsiimti įmokų, jeigu tai pažeistų trečiųjų asmenų arba solidariąją pareigą turinčių skolininkų ar laiduotojų interesus.

8. Bankroto atveju depozitinėje sąskaitoje esančios piniginės lėšos neįtraukiamos į bankrutuojančio banko ar kitos kredito įstaigos turtą, iš kurio tenkinami kreditorių reikalavimai.

6.57 straipsnis. Prievolės įvykdymo išlaidos

Su prievolės įvykdymu susijusias išlaidas turi apmokėti skolininkas, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

6.58 straipsnis. Teisė sustabdyti prievolės įvykdymą

1. Jeigu sutartinės prievolės įvykdymas yra priešpriešinis, o prievolės šalis, kuri pirma turi atlikti veiksmus prievolei vykdyti, prievolės nevykdo arba yra aišku, jog nustatytu terminu jos neįvykdys, kita prievolės šalis turi teisę sustabdyti priešpriešinį savo prievolės vykdymą arba apskritai atsisakyti ją vykdyti, apie tai pranešti kitai šaliai ir pareikalauti atlyginti nuostolius.

2. Prievolės šalis neturi teisės sustabdyti prievolės vykdymą, jeigu kita prievolės šalis:

1) pateikė adekvatų savo prievolės įvykdymo užtikrinimą ir tai nepagrįstai neužvilkins prievolės įvykdymo;

2) negali savo pareigos įvykdyti ne dėl nuo jos priklausančių aplinkybių;

3) negali pareigos įvykdyti dėl priešingos šalies kaltės.

3. Jeigu sutartinę prievolę viena jos šalis įvykdė nevisiškai, kita prievolės šalis turi teisę sustabdyti priešpriešinį savo prievolės vykdymą arba atsisakyti ją įvykdyti tiek, kiek prievolės neįvykdė šalis, privalėjusi ją įvykdyti pirma.

4. Jeigu viena prievolės šalis įvykdo prievolę, nelaukdama kol ją įvykdys pirma tai padaryti privalanti šalis, tai ši šalis privalo savo prievolę įvykdyti.

5. Teisė sustabdyti dvišalės prievolės vykdymą baigiasi, kai kita prievolės šalis pateikia adekvatų savo prievolės įvykdymo užtikrinimą.

6. Prievolės vykdymo sustabdymas gali būti panaudotas ir prieš kitos prievolės šalies kreditorius.

7. Teise sustabdyti prievolės vykdymą šalys privalo naudotis sąžiningai ir protingai.

ANTRASIS SKIRSNIS
PRIEVOLĖS NEĮVYKDYMO TEISINĖS PASEKMĖS

6.59 straipsnis. Draudimas vienašališkai atsisakyti įvykdyti prievolę

Draudžiama vienašališkai atsisakyti įvykdyti prievolę ar vienašališkai pakeisti jos įvykdymo sąlygas, išskyrus įstatymų ar sutarties numatytus atvejus.

6.60 straipsnis. Prievolės perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą neįvykdymo pasekmės

1. Jeigu skolininkas neįvykdo prievolės perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą kreditoriui nuosavybės ar patikėjimo teise arba naudotis, tai kreditorius turi teisę reikalauti, kad skolininkas daiktą perduotų. Ši teisė išnyksta, jeigu daiktas jau perduotas kitam tos pačios rūšies teisę turinčiam kreditoriui. Jeigu daiktas dar neperduotas, pirmenybė priklauso tam kreditoriui, kurio naudai prievolė atsirado pirmiau, o kai to negalima nustatyti, – pirmiau ieškinį pareiškusiam kreditoriui. Negalintis įgyvendinti savo teisės reikalauti prievolę įvykdyti natūra, kreditorius turi teisę reikalauti tik atlyginti nuostolius.

2. Jeigu sutartis numato netesybas, tai kreditorius turi teisę savo pasirinkimu reikalauti arba sumokėti netesybas, arba perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą.

6.61 straipsnis. Prievolės atlikti tam tikrą darbą neįvykdymo pasekmės

1. Kai skolininkas neįvykdo prievolės atlikti tam tikrą darbą, kreditorius turi teisę atlikti tą darbą skolininko sąskaita per protingą terminą ir už protingą kainą, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis, arba reikalauti atlyginti nuostolius. Šiais atvejais kreditorius turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti, kad skolininkas avansu sumokėtų darbui atlikti reikalingas sumas.

2. Jeigu skolininkas neįvykdo prievolės atlikti tam tikrą darbą ar veiksmus, kuriuos atlikti gali tik jis pats, tai kreditoriaus reikalavimu teismas iš skolininko išieško kreditoriaus naudai baudą. Baudos dydį nustato teismas. Išieškoma bauda gali būti vienkartinė arba mokama už kiekvieną praleistą dieną, kol skolininkas įvykdys prievolę.

3. Šio straipsnio 2 dalis netaikoma, kai pažeistas kreditoriaus teises galima ginti kitais būdais, taip pat kai įvykdyti prievolę tapo neįmanoma ne dėl skolininko kaltės.

6.62 straipsnis. Atsakomybė už prievolės pagal dvišalę sutartį neįvykdymą

1. Jeigu viena šalis nebegali įvykdyti prievolės pagal dvišalę sutartį dėl tokios aplinkybės, už kurią neatsako nė viena iš šalių, o kitko nenumato įstatymai ar sutartis, tai nė viena iš šalių neturi teisės reikalauti, kad kita šalis įvykdytų sutartį. Šiuo atveju abi šalys turi teisę reikalauti grąžinti visa, ką jos įvykdė be atitinkamo priešpriešinio įvykdymo.

2. Jeigu viena šalis prievolės pagal dvišalę sutartį nebegali įvykdyti dėl tokios aplinkybės, už kurią ji atsako, o kitko nenumato įstatymai ar sutartis, antra šalis turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti grąžinti visa, ką ji įvykdė, taip pat atlyginti dėl sutarties neįvykdymo patirtus nuostolius.

3. Jeigu viena šalis prievolės pagal dvišalę sutartį nebegali įvykdyti dėl tokios aplinkybės, už kurią atsako antra šalis, tai pirmoji šalis turi teisę reikalauti iš antrosios įvykdyti prievolę ir atlyginti nuostolius, į kuriuos įskaitoma tai, ką ši sutaupė dėl negalėjimo įvykdyti savo prievolę.

6.63 straipsnis. Atvejai, kai skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę

1. Skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę, kai:

1) neįvykdomos ar netinkamai vykdomos sutartyje numatytos sąlygos;

2) skolininkas praleidžia prievolės įvykdymo terminą;

3) kreditorius teisminiu ar neteisminiu būdu pagrįstai reikalauja, kad skolininkas įvykdytų prievolę;

4) kreditorius pareikalavo įvykdyti prievolę ir nustatė protingą jos įvykdymo terminą, o skolininkas prievolės per šį terminą neįvykdė;

5) skolininkas iki prievolės įvykdymo termino pabaigos praneša kreditoriui, kad jis prievolės nevykdys;

6) prievolės nebegalima įvykdyti dėl skolininko kaltės.

2. Nuo to momento, kai skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę, jis turi atlyginti visus kreditoriaus patirtus nuostolius, išskyrus atvejus, kai skolininkas atleidžiamas nuo prievolės vykdymo.

3. Jeigu prievolės įvykdymo terminas nebuvo nustatytas, skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę nuo to momento, kai kreditorius raštu pareikalavo įvykdyti prievolę ir nustatė įvykdymo terminą, o skolininkas per šį terminą prievolės neįvykdė.

4. Skolininkas atsako už visas pasekmes, susijusias su tuo, kad nebeįmanoma įvykdyti prievolės po to, kai jis prievolę pažeidė, išskyrus atvejus, kai prievolės neįmanoma įvykdyti dėl kreditoriaus kaltės.

5. Kreditorius turi teisę atsisakyti priimti skolininko siūlomą prievolės įvykdymą po to, kai skolininkas prievolę pažeidė, jeigu skolininkas kartu nesiūlo atlyginti dėl prievolės pažeidimo kreditoriaus patirtus nuostolius.

6.64 straipsnis. Atvejai, kai kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę

1. Kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę, kai:

1) skolininkas negali įvykdyti prievolės dėl nepakankamo kreditoriaus bendradarbiavimo su skolininku arba dėl kitokios kreditoriaus kaltės;

2) kreditorius dėl savo kaltės neįvykdo pareigų skolininkui ir dėl to skolininkas pagrįstai sustabdo prievolės vykdymą.

2. Kai kreditorius pažeidžia prievolę, skolininkas gali kreiptis į teismą ir prašyti visiškai ar iš dalies, su sąlyga ar besąlygiškai atleisti jį nuo prievolės vykdymo.

3. Jeigu kreditorius pažeidžia prievolę, skolininkas laikomas jos nepažeidusiu. Kol kreditorius laikomas pažeidusiu prievolę, skolininkas negali būti laikomas ją pažeidusiu.

4. Skolininkas turi teisę į nuostolių, patirtų dėl to, kad kreditorius pažeidė prievolę, atlyginimą.

6.65 straipsnis. Prievolės įvykdymo patvirtinimas

1. Kreditorius, priimdamas prievolės įvykdymą, privalo duoti skolininkui pakvitavimą apie visišką ar dalinį prievolės įvykdymą, jeigu sutartis nenumato ko kita.

2. Jeigu skolininkas yra kreditoriui išdavęs prievolei patvirtinti skolos dokumentą, tai kreditorius, priimdamas visą prievolės įvykdymą, privalo tą dokumentą skolininkui grąžinti, o kai tokios galimybės nėra, – nurodyti tai pakvitavime. Pakvitavimui prilygsta įrašas apie prievolės

įvykdymą gražinamame skolos dokumente. Jeigu įvykdoma ne visa prievolė arba skolos dokumentas reikalingas kreditoriui kitoms teisėms įgyvendinti, jis turi teisę pasilikti skolos dokumentą, tačiau privalo skolininkui duoti pakvitavimą.

3. Jeigu kreditorius atsisako duoti pakvitavimą, grąžinti skolos dokumentą arba pažymėti pakvitavime, kad negali šio dokumento grąžinti, tai skolininkas turi teisę sustabdyti prievolės vykdymą, iki jam bus išduotas dokumentas, patvirtinantis prievolės įvykdymą.

4. Jeigu skolininkas turėjo nuosekliai vykdyti vieną po kito kelis veiksmus ir išduotas pakvitavimas apie dviejų paskutinių veiksmų įvykdymą, preziumuojama, kad įvykdyti ir ankstesni veiksmai, išskyrus atvejus, kai sutartyje ar pakvitavime numatyta kas kita.

5. Jeigu kreditorius išdavė pakvitavimą apie pagrindinės sumos sumokėjimą, preziumuojama, kad skolininkas sumokėjo palūkanas ir kitokias išlaidas.

IV SKYRIUS
KREDITORIAUS INTERESŲ GYNIMAS

6.66 straipsnis. Kreditoriaus teisė ginčyti skolininko sudarytus sandorius (actio Pauliana)

1. Kreditorius turi teisę ginčyti skolininko sudarytus sandorius, kurių pastarasis sudaryti neprivalėjo, jeigu šie sandoriai pažeidžia kreditoriaus teises, o skolininkas apie tai žinojo ar turėjo žinoti *(actio Pauliana)*. Sandoris pažeidžia kreditoriaus teises, jeigu dėl jo skolininkas tampa nemokus arba būdamas nemokus suteikia pirmenybę kitam kreditoriui, arba kitaip pažeidžiamos kreditoriaus teisės.

2. Dvišalį sandorį pripažinti negaliojančiu šio straipsnio 1 dalyje numatytu pagrindu galima tik tuo atveju, kai trečiasis asmuo, sudarydamas su skolininku sandorį, buvo nesąžiningas, t. y. žinojo arba turėjo žinoti, kad sandoris pažeidžia skolininko kreditoriaus teises. Neatlygintinis sandoris gali būti pripažintas negaliojančiu nepaisant trečiojo asmens sąžiningumo ar nesąžiningumo.

3. Šio straipsnio 1 dalyje numatytu pagrindu ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu kreditorius turi teisę pareikšti per vienerių metų ieškinio senaties terminą. Šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo arba turėjo sužinoti apie jo teises pažeidžiantį sandorį.

4. Sandorio pripažinimas negaliojančiu sukelia teisines pasekmes tik ieškinį dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu pareiškusiam kreditoriui ir tik tiek, kiek būtina kreditoriaus teisių pažeidimui pašalinti.

5. Sandorio pripažinimas negaliojančiu neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms į turtą, kuris buvo pripažinto negaliojančiu sandorio objektas.

6.67 straipsnis. Nesąžiningumo prezumpcija

Preziumuojama, kad kreditoriaus interesus pažeidusio sandorio šalys buvo nesąžiningos, jeigu:

1) skolininkas sudarė sandorį su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar kitais artimaisiais giminaičiais;

2) skolininkas sudarė sandorį su juridiniu asmeniu, kurio vadovas, valdymo organo narys arba dalyvis, nuosavybės teise tiesiogiai ar netiesiogiai valdantis mažiausiai penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.), yra skolininko sutuoktinis, vaikas, tėvas (motina) ar kiti artimieji giminaičiai, arba kai jiems visiems kartu priklauso mažiausiai penkiasdešimt procentų to juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.);

3) skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su fiziniu asmeniu, kuris yra to juridinio asmens vadovas ar valdymo organo narys arba šio asmens sutuoktinis, vaikas, tėvas (motina) ar kitas artimasis giminaitis;

4) įvykdymo, kurį pagal tą sandorį turėjo atlikti skolininkas, vertė žymiai viršija kitos sandorio šalies pateiktą įvykdymą (priešpriešinių įsipareigojimų disproporcija);

5) sandoris sudarytas dėl skolos, kurios mokėjimo terminas dar nebuvo suėjęs, mokėjimo;

6) skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su fiziniu asmeniu, kuris pats arba jo sutuoktinis, vaikai, tėvai ar kiti artimieji giminaičiai, arba kartu su jais yra to juridinio asmens

dalyviai, nuosavybės teise tiesiogiai ar netiesiogiai valdantys mažiausiai penkiasdešimt procentų juridinio asmens akcijų (pajaus, įnašų ir pan.);

7) skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su kitu juridiniu asmeniu, kurį skolininkas kontroliuoja, arba kai vienos iš sandorio šalių vadovas ar valdymo organo narys yra asmuo, tiesiogiai ar netiesiogiai, vienas ar kartu su savo sutuoktiniu, vaikais, tėvais ar artimaisiais giminaičiais turintis nuosavybės teise mažiausiai penkiasdešimt procentų kito juridinio asmens akcijų (pajų, įnašų ir pan.) arba abiejų juridinių asmenų akcijų (pajų, įnašų ir pan.);

8) skolininkas – juridinis asmuo sudarė sandorį su juridinių asmenų asociacija ar kitokiu susivienijimu, kurio narys jis yra.

6.68 straipsnis. Netiesioginis ieškinys

1. Kreditorius, turintis neabejotiną ir vykdytiną reikalavimo teisę skolininkui, turi teisę priverstinai įgyvendinti skolininko teises pareikšdamas ieškinį skolininko vardu, jeigu skolininkas pats šių teisių neįgyvendina arba atsisako tai daryti ir dėl to pažeidžia kreditoriaus interesus (netiesioginis ieškinys).

2. Pareikšti netiesioginį ieškinį galima tik tais atvejais, kai kreditoriui būtina apsaugoti savo teises (skolininkas tapo nemokus, jam iškelta bankroto byla ir kitais ypatingais atvejais) ir kai iki ieškinio pareiškimo yra suėjęs prievolių įvykdymo terminas.

3. Kreditorius neturi teisės reikalauti įgyvendinti tas skolininko teises, kurios išimtinai susijusios su skolininko asmeniu.

4. Asmuo, kuriam kreditorius pareiškia netiesioginį ieškinį, gali panaudoti prieš kreditorių visus prieštaravimus ir atsikirtimus, kuriuos jis galėjo naudoti prieš skolininką.

5. Patenkinus netiesioginį ieškinį, išreikalautas turtas įskaitomas į skolininko turtą ir naudojamas visų skolininko kreditorių reikalavimams tenkinti.

6.69 straipsnis. Sulaikymo teisė

1. Kreditorius turi teisę pasinaudoti daikto sulaikymo teise tol, kol skolininkas įvykdo prievolę.

2. Sulaikymo teisės realizavimo tvarką nustato šio kodekso ketvirtosios knygos normos.

V SKYRIUS
PRIEVOLIŲ ĮVYKDYMO UŽTIKRINIMAS

6.70 straipsnis. Prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai

1. Prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje numatytais būdais. Su įkeitimu (hipoteka) susijusius santykius reglamentuoja šio kodekso ketvirtosios knygos normos.

2. Gali būti užtikrinamas tiek esamų, tiek ir būsimų prievolių įvykdymas.

PIRMASIS SKIRSNIS
NETESYBOS

6.71 straipsnis. Netesybų samprata

1. Netesybos – tai įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai).

2. Netesybos gali būti nurodytos konkrečia pinigų suma arba užtikrinamosios prievolės sumos procentu.

3. Už prievolės įvykdymo termino praleidimą gali būti nustatomos netesybos, skaičiuojamos už kiekvieną termino praleidimo dieną, savaitę, mėnesį ir t. t.

6.72 straipsnis. Susitarimo dėl netesybų forma

Susitarimas dėl netesybų turi būti rašytinis.

6.73 straipsnis. Netesybos ir realus prievolės įvykdymas

1. Jeigu nustatytos netesybos, kreditorius negali reikalauti iš skolininko kartu ir netesybų, ir realiai įvykdyti prievolę, išskyrus atvejus, kai skolininkas praleidžia prievolės įvykdymo terminą. Kitokias taisykles numatantis šalių susitarimas negalioja. Kai pareiškiamas reikalavimas atlyginti nuostolius, netesybos įskaitomos į nuostolių atlyginimą.

2. Jeigu netesybos aiškiai per didelės arba prievolė iš dalies įvykdyta, teismas gali netesybas sumažinti, tačiau tik tiek, kad jos netaptų mažesnės už nuostolius, patirtus dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo. Netesybos nemažinamos, kai jos jau sumokėtos.

3. Šiame straipsnyje nustatytos taisyklės netaikomos, jeigu dėl atskirų rūšių sutarčių šis kodeksas nustato ką kita.

6.74 straipsnis. Susitarimo dėl netesybų negaliojimas

Jeigu sandoris, kurio pagrindu atsirado prievolė, įstatymų nustatyta tvarka pripažįstamas negaliojančiu, tai negalioja ir susitarimas dėl tokios prievolės įvykdymo užtikrinimo netesybomis.

6.75 straipsnis. Įrodinėjimo pareiga

Jeigu skolininkas ginčija savo pareigą mokėti netesybas motyvuodamas tuo, kad prievolę įvykdė, tai jis privalo įrodyti, kad ją įvykdė tinkamai.

ANTRASIS SKIRSNIS
LAIDAVIMAS

6.76 straipsnis. Laidavimo sutarties samprata

1. Laidavimo sutartimi laiduotojas už atlyginimą ar neatlygintinai įsipareigoja atsakyti kito asmens kreditoriui, jeigu tas asmuo, už kurį laiduojama, neįvykdys visos ar dalies savo prievolės.

2. Laidavimas yra papildoma (šalutinė) prievolė. Kai pasibaigia pagrindinė prievolė arba ji pripažįstama negaliojančia, pasibaigia ir laidavimas.

6.77 straipsnis. Laidavimo atsiradimo pagrindai

1. Laidavimas atsiranda sudarius laidavimo sutartį arba įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu.

2. Laidavimas gali atsirasti neatsižvelgiant į tai, ar asmuo, už kurio prievolę laiduojama, prašo užtikrinti prievolę, taip pat į tai, ar tas asmuo žino apie laiduotoją.

3. Asmuo gali laiduoti tiek už pagrindinį skolininką, tiek ir už šio laiduotoją.

4. Kreditorius turi teisę reikalauti, kad laiduotojas būtų konkretus jo nurodomas asmuo. Jeigu tokio reikalavimo kreditorius nepareiškia, skolininkas laiduotoju turi pasiūlyti pakankamai turto prievolei įvykdyti turintį asmenį.

5. Kai skolininkas privalo pateikti laidavimą įstatymų ar teismo sprendimo pagrindu, vietoj laidavimo jis turi teisę pateikti kitą adekvatų prievolės įvykdymo užtikrinimo būdą.

6. Ginčus dėl to, ar pakanka laiduotojo turto ir ar prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas adekvatus, sprendžia teismas.

6.78 straipsnis. Laidavimu užtikrinamos prievolės

1. Laidavimu gali būti užtikrinamas tiek esamos, tiek ir būsimos, tačiau pakankamai apibūdintos prievolės įvykdymas.

2. Laidavimu gali būti užtikrinta ir dalis pagrindinės prievolės. Negali būti laiduojama už didesnę sumą, negu skolininkas skolingas. Laidavimas negali būti suvaržytas ir kitokiu būdu. Jeigu laiduojama suma viršija skolą, tai ji turi būti sumažinta iki skolos dydžio.

3. Į pagrindinės prievolės užtikrinimą įeina ir papildomų (šalutinių) prievolių užtikrinimas.

6.79 straipsnis. Laidavimo sutarties forma

Laidavimo sutartis turi būti rašytinė. Rašytinės formos nesilaikymas laidavimo sutartį daro negaliojančią.

6.80 straipsnis. Kreditoriaus ir laiduotojo santykiai

1. Kai laiduotojas reikalauja, kreditorius privalo suteikti laiduotojui informaciją apie pagrindinės prievolės turinį ir sąlygas, taip pat apie jos vykdymą.

2. Laiduotojas turi teisę reikalauti, kad kreditorius pirmiausia nukreiptų išieškojimą į konkretų pagrindinio skolininko turtą, išskyrus atvejus, kai laiduotojas šios teisės yra aiškiai atsisakęs. Jeigu kreditorius nepasinaudojo laiduotojo nurodymu ir pirmiausia nenukreipė išieškojimo į nurodytą konkretų pagrindinio skolininko turtą, tai kreditorius atsako už po to atsiradusį pagrindinio skolininko nemokumą tiek, kokia yra laiduotojo nurodyto turto vertė. Šios taisyklės netaikomos, jeigu pagrindinio skolininko ir laiduotojo atsakomybė kreditoriui yra solidarioji (šio kodekso 6.81 straipsnio 1 dalis).

6.81 straipsnis. Laiduotojo atsakomybė

1. Kai prievolė neįvykdyta, skolininkas ir laiduotojas atsako kreditoriui kaip solidariąją prievolę turintys bendraskoliai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis.

2. Laiduotojas atsako tiek pat kaip ir skolininkas (už palūkanų sumokėjimą, už nuostolių atlyginimą, už netesybų sumokėjimą), jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis.

3. Bendrai laidavę asmenys atsako kreditoriui solidariai, jeigu ko kita nenustato laidavimo sutartis.

6.82 straipsnis. Laiduotojo, kuriam pareikštas ieškinys, teisės ir pareigos

1. Jeigu kreditorius pareiškia ieškinį laiduotojui, tai šis privalo patraukti skolininką dalyvauti byloje. Priešingu atveju skolininkas turi teisę pareikšti atgręžtiniam laiduotojo reikalavimui visus atsikirtimus, kuriuos jis galėjo reikšti kreditoriui.

2. Laiduotojas turi teisę pareikšti kreditoriaus reikalavimui visus atsikirtimus, kuriuos galėtų reikšti skolininkas. Laiduotojas nepraranda teisės atsikirsti net ir tuo atveju, kai skolininkas atsikirsti atsisako arba pripažįsta savo prievolę.

3. Laiduotojas turi teisę įgyvendinti visas kitas teises, kuriomis gali naudotis skolininkas (ginčyti skolą, taikyti įskaitymą, sustabdyti prievolės vykdymą ir t. t.), išskyrus tas, kurios išimtinai susijusios su skolininko asmeniu.

4. Prievolės įvykdymo atidėjimas, kurį kreditorius suteikia skolininkui, taikomas ir laiduotojui.

6.83 straipsnis. Įvykdžiusio prievolę laiduotojo teisės

1. Įvykdžiusiam prievolę laiduotojui pereina visos kreditoriaus teisės pagal šią prievolę.

2. Jeigu laidavimas atsirado skolininko prašymu ar sutikimu, tai prievolę įvykdęs laiduotojas turi teisę papildomai reikalauti iš pagrindinio skolininko atlyginti visus su laidavimu susijusius nuostolius, taip pat reikalauti palūkanų už kreditoriui sumokėtą sumą, nors pagrindinė prievolė palūkanų ir nenumato. Jeigu laidavimas atsirado be skolininko žinios, laiduotojas turi teisę reikalauti tik to, ką skolininkas būtų privalėjęs sumokėti be laidavimo, įskaitant nuostolius.

3. Kiekvienas iš kelių laiduotojų turi teisę atgręžtinio reikalavimo būdu reikalauti iš skolininko savo sumokėtos sumos.

4. Kai laiduotojas įvykdo prievolę, kreditorius privalo perduoti jam reikalavimą skolininkui patvirtinančius dokumentus, taip pat šį reikalavimą užtikrinančias teises.

5. Jeigu įvykdęs prievolę laiduotojas nepraneša apie tai pagrindiniam skolininkui ir šis, nežinodamas apie prievolės įvykdymą, ją įvykdo pakartotinai, tai laiduotojas neturi atgręžtinio reikalavimo pagrindiniam skolininkui. Tokios pat pasekmės atsiranda ir tuo atveju, kai laiduotojas, nepranešęs pagrindiniam skolininkui, įvykdo prievolę tuo metu, kai pagrindinis skolininkas jau gali gintis nuo kreditoriaus reikalavimo, įrodinėdamas, kad prievolė jau pasibaigusi. Tačiau abiem šiais atvejais laiduotojas išsaugo savo teisę reikalauti, kad kreditorius grąžintų be pagrindo gautas sumas.

6.84 straipsnis. Įvykdžiusio prievolę laiduotojo reikalavimai kitiems laiduotojams

Jeigu tos pačios prievolės įvykdymą laidavo keli laiduotojai ir vienas iš jų prievolę įvykdė, jis įgyja teisę reikalauti iš kitų laiduotojų grąžinti sumokėtą sumą proporcingai kiekvieno iš jų daliai, jei tos sumos negali būti išieškotos iš skolininko.

6.85 straipsnis. Skolininko pranešimas laiduotojui apie prievolės įvykdymą

Įvykdęs laidavimu užtikrintą prievolę skolininkas privalo tuoj pat pranešti apie tai laiduotojui. Priešingu atveju laiduotojui, savo ruožtu įvykdžiusiam prievolę, paliekama atgręžtinio

reikalavimo skolininkui teisė. Šiuo atveju skolininkas turi teisę išieškoti iš kreditoriaus tik tai, ką šis be pagrindo gavo.

6.86 straipsnis. Laiduotojo atleidimas nuo atsakomybės

Kai kreditorius atsisako savo pirmenybės teisės patenkinti reikalavimą ar kito jo naudai nustatyto prievolės užtikrinimo, laiduotojas atleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu kreditorius būtų galėjęs patenkinti savo reikalavimą pasinaudodamas teisėmis, kurių atsisakė.

6.87 straipsnis. Laidavimo pabaiga

1. Laidavimas baigiasi tuo pačiu metu kaip ir juo užtikrinama prievolė.

2. Laidavimas taip pat baigiasi, kai laiduotojas miršta.

3. Kai skolininkas ir laiduotojas sutampa, laidavimas lieka galioti, jeigu kreditorius suinteresuotas, kad laidavimas išliktų.

4. Laidavimas baigiasi, jeigu iš esmės pasikeičia prievolė ir dėl to be laiduotojo sutikimo padidėja jo atsakomybė arba atsiranda kitos laiduotojui nepalankios pasekmės, išskyrus atvejus, kai laidavimo sutartis numato ką kita.

5. Laidavimas baigiasi, kai skola pagal laidavimu užtikrintą prievolę perkeliama kitam asmeniui, o laiduotojas nedavė sutikimo kreditoriui laiduoti ir už naująjį skolininką.

6. Laidavimas baigiasi, jeigu kreditorius be pagrindo atsisako priimti skolininko arba laiduotojo pasiūlytą tinkamą prievolės įvykdymą.

6.88 straipsnis. Terminuoto laidavimo pabaiga

1. Kai buvo laiduota tik tam tikram laikui arba užtikrinta terminuota prievolė, laidavimas baigiasi, jeigu kreditorius per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią suėjo laidavimo terminas ar prievolės įvykdymo terminas, nepareiškia laiduotojui ieškinio.

2. Terminuotas laidavimas, kuriuo užtikrinta būsima prievolė, baigiasi suėjus laidavimo terminui, jeigu prievolė iki šio termino pabaigos neatsirado.

6.89 straipsnis. Neterminuoto laidavimo pabaiga

1. Kai buvo laiduota nenustatytam laikui, taip pat kai prievolės įvykdymo terminas nenurodytas arba apibūdintas pareikalavimo momentu ir nėra kitokio susitarimo, laidavimas baigiasi suėjus dvejiems metams nuo laidavimo sutarties sudarymo dienos, jeigu kreditorius per šį terminą nepareiškia ieškinio laiduotojui.

2. Jeigu neterminuotu laidavimu užtikrinta būsima prievolė, tai laidavimas vienašaliu laiduotojo pareiškimu gali būti panaikintas praėjus trejiems metams po jo atsiradimo, jeigu per šiuos trejus metus prievolė neatsirado. Apie laidavimo panaikinimą laiduotojas privalo nedelsdamas raštu pranešti skolininkui ir kreditoriui.

TREČIASIS SKIRSNIS
GARANTIJA

6.90 straipsnis. Garantijos samprata

1. Garantija laikomas vienašalis garanto įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis (skolininkui tapus nemokiam ir kitais atvejais). Garanto atsakomybė yra subsidiari.

2. Garanto prievolė kreditoriui nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui užtikrinti išduota garantija, net ir tais atvejais, kai garantijoje ta prievolė nurodyta.

3. Įvykdęs už skolininką prievolę, garantas įgyja atgręžtinio reikalavimo teisę skolininkui.

6.91 straipsnis. Garantijos forma

Garantija turi būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas garantiją daro negaliojančią.

6.92 straipsnis. Garanto prievolės ribos

1. Garanto prievolė yra subsidiari ir ją riboja garantijoje nustatyta suma.

2. Jeigu garantas neįvykdo ar netinkamai įvykdo savo prievolę pagal garantijos sutartį, jo atsakomybės kreditoriui už šio patirtus nuostolius dėl garantijos pažeidimo neriboja garantijoje nustatyta suma.

3. Gavęs kreditoriaus reikalavimą įvykdyti prievolę garantas privalo nedelsdamas apie tai pranešti skolininkui ir perduoti jam kreditoriaus reikalavimo ir prie jo pridėtų dokumentų kopijas.

4. Garantas turi teisę atsisakyti tenkinti kreditoriaus reikalavimą, jeigu reikalavimas ar prie jo pridėti dokumentai neatitinka garantijos sąlygų arba pateikti pasibaigus garantijos terminui. Apie atsisakymą tenkinti reikalavimą garantas nedelsdamas turi pranešti kreditoriui.

5. Jeigu garantas sužino, kad garantija užtikrinta pagrindinė prievolė įvykdyta ar pasibaigė kitais pagrindais arba pripažinta negaliojančia, apie tai jis privalo nedelsdamas pranešti kreditoriui ir skolininkui. Po tokio pranešimo gavęs pakartotinį kreditoriaus reikalavimą įvykdyti prievolę, garantas reikalavimą turi patenkinti tik tuo atveju, kai kreditorius pateikia įrodymus, kad prievolė nepasibaigusi ir galioja.

6.93 straipsnis. Banko garantija

1. Banko garantija bankas ar kita kredito įstaiga (garantas) raštu įsipareigoja sumokėti skolininko kreditoriui nustatytą pinigų sumą pagal kreditoriaus reikalavimą.

2. Už garantijos suteikimą skolininkas moka garantui skolininko ir banko sudarytoje sutartyje nustatytą atlyginimą.

3. Banko garantija įsigalioja nuo jos suteikimo, jeigu garantijoje nenumatyta ko kita.

4. Kreditoriaus reikalavimas įvykdyti sutartį bankui turi būti pateiktas raštu ir prie jo pridėti visi reikalingi dokumentai. Reikalavime turi būti nurodyta, kaip skolininkas pažeidė garantija užtikrintą pagrindinę prievolę.

6.94 straipsnis. Banko garantijos neatšaukiamumas

Bankas negali atšaukti savo suteiktos garantijos, jeigu joje nenumatyta ko kita.

6.95 straipsnis. Neleistinumas perduoti reikalavimo teisę

Kreditorius neturi teisės kitam asmeniui perduoti banko garantija užtikrintos reikalavimo teisės, jeigu šioje garantijoje nenumatyta ko kita.

6.96 straipsnis. Banko garantijos pabaiga

1. Banko garantija baigiasi, kai:

1) bankas sumoka kreditoriui garantijoje nurodytą sumą;

2) sueina garantijoje nustatytas garantijos terminas;

3) kreditorius atsisako savo teisių pagal garantiją ir grąžina ją bankui arba raštu apie atsisakymą praneša bankui.

2. Bankas, sužinojęs, kad garantija baigėsi, privalo tuoj pat apie tai pranešti skolininkui.

6.97 straipsnis. Banko regreso teisė

1. Bankas ir skolininkas sutartyje gali nustatyti banko, sumokėjusio garantijoje nustatytą pinigų sumą kreditoriui, regreso teisę skolininkui.

2. Bankas neturi teisės regreso tvarka reikalauti iš skolininko sumų, kurios nesusijusios su garantija arba kurios buvo išmokėtos dėl to, kad bankas neįvykdė ar netinkamai įvykdė savo prievolę kreditoriui.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
RANKPINIGIAI

6.98 straipsnis. Rankpinigių samprata

1. Rankpinigiais laikoma pinigų suma, kurią viena sutarties šalis pagal sudarytą sutartį jai priklausančių mokėti sumų sąskaita duoda antrajai šaliai, kad įrodytų sutarties egzistavimą ir užtikrintų jos įvykdymą.

2. Rankpinigiais negali būti užtikrinama preliminarioji sutartis, taip pat sutartis, kuriai pagal įstatymus privaloma notarinė forma.

6.99 straipsnis. Susitarimo dėl rankpinigių forma

1. Susitarimas dėl rankpinigių, neatsižvelgiant į jų dydį, turi būti rašytinis.

2. Rašytinės formos nesilaikymas susitarimą dėl rankpinigių daro negaliojantį.

6.100 straipsnis. Rankpinigiais užtikrintos sutarties neįvykdymo pasekmės

1. Jeigu už sutarties neįvykdymą atsako davusi rankpinigius šalis, rankpinigiai lieka antrajai šaliai. Jeigu už sutarties neįvykdymą atsako gavusi rankpinigius šalis, ji privalo sumokėti antrajai šaliai dvigubą rankpinigių sumą.

2. Be to, šalis, kuri atsako už sutarties neįvykdymą, privalo atlyginti antrajai šaliai nuostolius, įskaitant rankpinigius, jeigu sutartyje nenumatyta ko kita.

VI SKYRIUS
REIKALAVIMO PERLEIDIMAS

6.101 straipsnis. Kreditoriaus teisė perleisti reikalavimą

1. Kreditorius turi teisę be skolininko sutikimo perleisti visą reikalavimą ar jo dalį kitam asmeniui, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar sutarčiai arba jeigu reikalavimas nesusijęs su kreditoriaus asmeniu. Reikalavimo teisės perleidimas neturi pažeisti skolininko teisių ir labiau suvaržyti jo prievolės.

2. Reikalavimo įgijėjui pereina ir prievolės įvykdymui užtikrinti nustatytos teisės bei kitos papildomos teisės.

3. Galima perleisti ir būsimą reikalavimą.

4. Reikalavimo teisė pereina kitam asmeniui įstatymų pagrindu šiais atvejais:

1) kai įvyksta universalus kreditoriaus teisių perėmimas;

2) kai teismo sprendimu kreditoriaus teisės perkeliamos kitam asmeniui, jeigu šią galimybę numato įstatymai;

3) kai skolininko laiduotojas arba įkaito davėjas, kurie nėra užtikrintos prievolės šalys, prievolę įvykdo už skolininką;

4) kai regreso tvarka draudimo įmonei pereina kreditoriaus teisės, susijusios su skolininku, atsakingu už draudiminį įvykį;

5) kitais įstatymų nustatytais atvejais.

5. Be skolininko sutikimo kreditoriui draudžiama perleisti reikalavimą, jeigu kreditoriaus asmuo skolininkui turi esminės reikšmės.

6.102 straipsnis. Atvejai, kuriais draudžiama perleisti reikalavimą

1. Draudžiama perleisti tokį reikalavimą, kurio atžvilgiu negalimas išieškojimas.

2. Draudžiama perleisti reikalavimą teisėjui, prokurorui ar advokatui, kurie dėl šio reikalavimo iškeltoje byloje atlieka savo tarnybines pareigas.

3. Draudžiama perleisti reikalavimą, kuris neatsiejamai susijęs su kreditoriaus asmeniu (reikalavimą išlaikyti, reikalavimą atlyginti žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo ir t. t.).

6.103 straipsnis. Sutarties forma

Reikalavimo perleidimo sutarties formai taikomi tokie pat reikalavimai kaip ir pagrindinei prievolei.

6.104 straipsnis. Dokumentų perdavimas

1. Reikalavimą perleidęs kitam asmeniui kreditorius privalo perduoti naujajam kreditoriui dokumentus, patvirtinančius reikalavimo teisę bei papildomas teises, įskaitant ir teisę į palūkanas. Jeigu šie dokumentai reikalingi pradiniam kreditoriui, tai jis naujajam kreditoriui privalo perduoti nustatyta tvarka patvirtintas dokumentų kopijas.

2. Jeigu perleidžiamas reikalavimas, kurio įvykdymas užtikrintas įkeitimu (hipoteka), tai tokio reikalavimo perleidimas turi būti pažymimas hipotekos registre. Šiuo atveju pradinis kreditorius su naujuoju kreditoriumi privalo imtis priemonių, kad būtų padaryti atitinkami įrašai hipotekos registre.

3. Kai perleidžiamos visos reikalavimo teisės, pradinis kreditorius privalo perduoti turimą įkeistą turtą naujajam kreditoriui.

4. Visas išlaidas, susijusias su šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytų dokumentų įforminimu ir perdavimu, apmoka naujasis kreditorius, jeigu sutartis nenumato ko kita.

5. Skolininko išduotu pareikštiniu skolos dokumentu patvirtintas reikalavimas perleidžiamas perduodant pareikštinį skolos dokumentą naujajam kreditoriui. Skolininkas šiuo atveju privalo įvykdyti prievolę bet kuriam pareikštinį skolos dokumentą pateikusiam asmeniui. Šiuo atveju skolininkas taip pat negali reikšti jokių prieštaravimų ir atsikirtimų, išskyrus reikalavimą pripažinti pareikštinį skolos dokumentą negaliojančiu.

6. Kreditorius, kuris pareikštinį skolos dokumentą prarado prieš savo valią, uždrausti skolininkui įvykdyti prievolę tą dokumentą pateikusiam asmeniui gali tik pareikšdamas ieškinį teisme.

6.105 straipsnis. Perleidusio reikalavimą kreditoriaus atsakomybė

1. Pradinis kreditorius atsako naujajam kreditoriui už šiam perduoto reikalavimo negaliojimą, bet neatsako už tai, kad skolininkas šio reikalavimo neįvykdo, išskyrus atvejus, kai pradinis kreditorius laiduoja naujajam kreditoriui už skolininką.

2. Jeigu reikalavimo teisė perleidžiama neatlygintinai, laikoma, kad reikalavimo teisę perleidęs kreditorius patvirtina, jog reikalavimo teisė egzistuoja ir priklauso jam, nors sutartyje toks patvirtinimas nenurodytas (garantija pagal įstatymą), išskyrus atvejus, kai naujasis kreditorius įgyja reikalavimo teisę savo rizika arba reikalavimo teisės perleidimo metu žinojo arba turėjo žinoti apie neapibrėžtą reikalavimo teisės pobūdį.

3. Jeigu reikalavimo teisė perleidžiama atlygintinai, tai pradinis kreditorius atsako tik už perleidimo metu buvusį skolininko nemokumą ir tik tiek, kokio dydžio sumą gavo už perleidimą.

6.106 straipsnis. Prievolės įvykdymas pradiniam kreditoriui, kai skolininkui nepranešta apie reikalavimo perleidimą

1. Jeigu apie reikalavimo perleidimą skolininkui nepranešta, laikoma, kad prievolės įvykdymas pradiniam kreditoriui yra tinkamas. Kai reikalavimas buvo perleistas kelis kartus, tai prievolės įvykdymas vienam iš paskesnių kreditorių laikomas tinkamu.

2. Kai kyla ginčas, kam priklauso reikalavimas, skolininkas turi teisę atsisakyti mokėti konkrečiam kreditoriui ir gali prievolę įvykdyti įmokėdamas sumą į notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą.

3. Jeigu skolininkas moka skolą žinodamas apie šio straipsnio 2 dalyje nurodytą ginčą, tą jis daro savo rizika.

6.107 straipsnis. Skolininko atsikirtimai naujojo kreditoriaus reikalavimams

1. Skolininkas turi teisę reikšti naujojo kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, kuriuos jis turėjo teisę reikšti pradiniam kreditoriui tuo metu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą.

2. Kai prievolei patvirtinti yra išduotas skolos dokumentas, o reikalavimas perleistas ir šis dokumentas perduotas, skolininkas neturi teisės atsikirsti naujajam kreditoriui motyvuodamas tuo, kad prievolė buvo apsimestinė ar fiktyvi arba kad perleidimas draudžiamas, jeigu naujasis kreditorius reikalavimo perleidimo metu nežinojo ir negalėjo žinoti apie šias aplinkybes.

3. Jeigu po reikalavimo perleidimo skolininkas pareiškia ieškinį pradiniam kreditoriui dėl juridinio fakto, iš kurio atsirado prievolė, pripažinimo negaliojančiu, skolininkas apie tai privalo pranešti naujajam kreditoriui, išskyrus atvejus, kai to juridinio fakto pripažinimas negaliojančiu negali būti panaudotas prieš naująjį kreditorių.

6.108 straipsnis. Naujojo kreditoriaus reikalavimų įskaitymas

Skolininkas, turintis priešpriešinį reikalavimą pradiniam kreditoriui, turi teisę įskaityti naujojo kreditoriaus reikalavimą, išskyrus atvejus, kai priešpriešinio reikalavimo įgijimo metu jis žinojo apie reikalavimo perleidimą arba išieškojimo pagal reikalavimą senaties terminas suėjo po to, kai jis sužinojo apie reikalavimo perleidimą, ar po to, kai baigėsi išieškojimo pagal perleistą reikalavimą senaties terminas.

6.109 straipsnis. Pranešimas apie reikalavimo perleidimą

1. Reikalavimo perleidimo faktas gali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis ir skolininką tik nuo to momento, kai skolininkas sutiko, kad reikalavimas būtų perleistas, arba nuo to momento, kai skolininkas gavo reikalavimo perleidimo faktą patvirtinančio dokumento kopiją arba kitokį reikalavimo perleidimo fakto įrodymą.

2. Jeigu skolininko buvimo vieta nežinoma, apie reikalavimo perleidimą gali būti pranešta viešu skelbimu (šio kodekso 1.65 straipsnis).

3. Apie reikalavimo teisės, kuri įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre, perleidimą pranešama įstatymų nustatyta tvarka ir šis perleidimo faktas pažymimas viešame registre.

4. Jeigu kreditorius pranešė skolininkui apie reikalavimo perleidimą, jis nebeturi teisės skolininkui ginčyti perleidimo, nors reikalavimas iš tikrųjų nebūtų perleistas ar perleidimas būtų pripažintas negaliojančiu.

5. Pranešimu apie reikalavimo perleidimą laikomas sutarties dėl reikalavimo perleidimo perdavimas naujajam kreditoriui ir šios sutarties pateikimas skolininkui.

6. Pranešimas apie reikalavimo perleidimą gali būti atšauktas tik tuo atveju, kai naujasis kreditorius sutinka.

7. Skolininkas privalo įvykdyti prievolę naujajam kreditoriui tik tuo atveju, kai šis reikalaudamas pateikia ir reikalavimo perleidimo sutartį. Naujojo kreditoriaus pareikštas atsisakymas prievolės arba reikalavimas ją įvykdyti negalioja, jeigu jie pareikšti nepateikus sutarties apie reikalavimo perleidimą. Ši taisyklė netaikoma, jeigu pradinis kreditorius raštu pranešė skolininkui apie reikalavimo perleidimą.

6.110 straipsnis. Kitų teisių perleidimas

Reikalavimo perleidimo tvarką nustatančios taisyklės taikomos perleidžiant ir kitas teises, jeigu įstatymai nenumato ko kita.

VII SKYRIUS
REIKALAVIMO PERĖJIMAS TREČIAJAM ASMENIUI REGRESO TVARKA (SUBROGACIJA)

6.111 straipsnis. Reikalavimo perėjimo regreso tvarka pagrindai

Regreso tvarka reikalavimas gali pereiti trečiajam asmeniui rašytinės sutarties arba įstatymų pagrindu.

6.112 straipsnis. Reikalavimo perėjimo regreso tvarka atvejai

Reikalavimas pereina trečiajam asmeniui regreso tvarka, kai:

1) reikalavimas patenkinamas iš trečiojo asmens turto;

2) trečiasis asmuo, kurio turtas buvo įkeistas užtikrinant prievolės įvykdymą, įvykdo už skolininką prievolę;

3) trečiasis asmuo įvykdo už skolininką prievolę, kad būtų išvengta turto, nors jam nepriklausančio, arešto, jeigu tą turtą areštavus šis asmuo prarastų į jį nors kokias savo teises;

4) skolininkas ir skolą sumokėjęs trečiasis asmuo sudaro sutartį dėl skolos sumokėjimo, jeigu apie šią sutartį kreditorius skolos mokėjimo metu žinojo arba apie ją jam buvo pranešta.

6.113 straipsnis. Reikalavimo perėjimo regreso tvarka įgyjamos teisės

Trečiasis asmuo, kuriam pereina reikalavimo teisė, negali įgyti daugiau teisių, negu jų turėjo pradinis kreditorius.

6.114 straipsnis. Reikalavimo perėjimas regreso tvarka pagal įstatymus

Regreso tvarka reikalavimas pagal įstatymus pereina trečiajam asmeniui šiais atvejais:

1) kai kreditorius sumoka skolą kitam skolininko kreditoriui, kurio reikalavimas buvo užtikrintas įkeitimu (hipoteka) arba buvo pirmesnės eilės, – kreditoriui;

2) kai turto įgijėjas įvykdo prievolę kreditoriui, kurio reikalavimas buvo užtikrintas to turto įkeitimu (hipoteka), – turto įgijėjui;

3) kai asmuo įvykdo prievolę, kurią jis turėjo vykdyti su kitais skolininkais arba kurią įvykdyti buvo pagrįstai suinteresuotas, – šiam asmeniui;

4) kai palikėjo prievolę savo turto sąskaita įvykdo įpėdinis, kuris tos prievolės vykdyti neprivalėjo, – šiam įpėdiniui;

5) kitais įstatymų nustatytais atvejais.

VIII SKYRIUS
SKOLOS PERKĖLIMAS

6.115 straipsnis. Skolos perkėlimas pagal kreditoriaus ir naujo skolininko sutartį

Trečiasis asmuo gali pagal sutartį su kreditoriumi perimti skolininko pareigas ir teises.

6.116 straipsnis. Skolos perkėlimas pagal skolininko ir skolos perėmėjo sutartį

1. Perkelti savo skolą kitam asmeniui skolininkas gali tik tuo atveju, kai kreditorius sutinka. Sutikimas pareiškiamas tik po to, kai skolininkas ir skolos perėmėjas praneša kreditoriui apie numatomą skolos perkėlimą. Kol toks sutikimas negautas, šalys gali pakeisti ar nutraukti sutartį. Kai gautas kreditoriaus sutikimas, pradinio ir naujojo skolininko sutartis nebegali būti keičiama.

2. Kreditorius savo sutikimą perkelti skolą skolininkui gali duoti iš anksto. Išankstinio sutikimo kreditorius neturi teisės atšaukti, išskyrus atvejus, kai tokią teisę išankstiniame sutikime buvo nurodęs.

3. Jeigu kreditorius neduoda sutikimo perkelti skolą, laikoma, kad skola neperkelta. Jeigu skolininkas ir skolos perėmėjas nustato kreditoriui terminą, per kurį turi būti duotas sutikimas, tai sutikimas gali būti duodamas per tą terminą. Jeigu per nustatytą terminą sutikimas negaunamas, laikoma, kad kreditorius nesutinka leisti perkelti skolą.

4. Kol kreditorius nepareiškia savo sutikimo ar nesutikimo, prisiimantis skolą asmuo atsako skolininkui už prievolės įvykdymą kreditoriui.

6.117 straipsnis. Skolos, kurios grąžinimas užtikrintas įkeitimu (hipoteka), perkėlimas

Įkeitimo teisė į skolininko turtą, kai skolininkas perkelia įkeitimo (hipotekos) užtikrintą skolą, lieka galioti.

6.118 straipsnis. Skolos perkėlimo sutarties forma

Skolos perkėlimo sutartis turi būti rašytinė.

6.119 straipsnis. Skolos perėmėjo atsikirtimai

1. Naujasis skolininkas turi teisę reikšti kreditoriaus reikalavimams visus atsikirtimus, paremtus kreditoriaus ir pradinio skolininko prievolių santykiu. Tačiau naujasis skolininkas negali reikalauti įskaityti pradiniam skolininkui priklausantį reikalavimą.

2. Naujasis skolininkas negali atsikirsti kreditoriui remdamasis pradinio skolininko ir naujojo skolininko santykiais, sudariusiais pagrindą skolai perkelti.

6.120 straipsnis. Papildomos teisės

1. Kai skolininkas pasikeičia, papildomos teisės, kurios nėra neatsiejamai susijusios su pradinio skolininko asmeniu, lieka nepakitusios.

2. Kai skola perkeliama, laidavimas ar trečiojo asmens duotas įkeitimas (hipoteka) baigiasi, jeigu laiduotojas arba įkaito davėjas aiškiai nepareiškia sutikimo atsakyti už naująjį skolininką.

6.121 straipsnis. Skolos perkėlimo sutarties negaliojimo pasekmės

1. Kai skolos perkėlimo sutartis pripažįstama negaliojančia, atnaujinamos pradinio skolininko prievolės ir visos jo papildomos teisės bei pareigos, tačiau lieka galioti sąžiningų trečiųjų asmenų teisės.

2. Kreditorius turi teisę reikalauti iš naujojo skolininko atlyginti nuostolius, patirtus dėl skolos perkėlimo sutarties pripažinimo negaliojančia, išskyrus atvejus, kai dėl sutarties pripažinimo negaliojančia ir nuostolių atsiradimo naujasis skolininkas nekaltas.

6.122 straipsnis. Turto arba juridinio asmens perėmimas

1. Asmuo, perėmęs turtą arba įmonę su aktyvais ir pasyvais, prisiima su turtu ar įmone susijusias teises bei prievoles.

2. Prievolių perėmimas juridinio asmens reorganizavimo atvejais nustatomas pagal šio kodekso antrosios knygos normas.

IX SKYRIUS
PRIEVOLIŲ PABAIGA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDRIEJI PRIEVOLIŲ PABAIGOS PAGRINDAI

6.123 straipsnis. Prievolės pabaiga įvykdymu

1. Prievolė pasibaigia, kai tinkamai įvykdoma. Prievolė taip pat baigiasi, kai kreditorius vietoj reikiamo įvykdymo priima kitos rūšies įvykdymą.

2. Kai kreditorius priėmė įvykdymą, pareiga įrodinėti, kad prievolė neįvykdyta ar įvykdyta netinkamai, tenka kreditoriui.

3. Kai prievolė baigiasi tinkamu įvykdymu, baigiasi ir visos iš šios prievolės atsiradusios papildomos teisės ir pareigos.

6.124 straipsnis. Prievolės pabaiga suėjus naikinamajam terminui

Prievolė baigiasi suėjus naikinamajam terminui, kuris yra prievolės pabaigos sąlyga.

6.125 straipsnis. Prievolės pabaiga šalių susitarimu

1. Prievolė gali visiškai ar iš dalies baigtis jos šalių susitarimu. Toks susitarimas gali būti bet kokios formos, išskyrus atvejus, kai susitarimas, pagal kurį atsiranda prievolė, privalo būti rašytinės ar notarinės formos.

2. Prievolė gali baigtis vienašaliu prievolės šalies pareiškimu tik įstatymų ar sutarties numatytais atvejais.

6.126 straipsnis. Prievolės pabaiga šalių sutapimu

1. Prievolė baigiasi, kai skolininkas ir kreditorius sutampa.

2. Kai sutapimas baigiasi, prievolė atsinaujina, jeigu nėra pasibaigusi kitais pagrindais.

3. Prievolės šalių sutapimas neturi įtakos trečiųjų asmenų teisėms.

4. Šalių sutapimu prievolė negali baigtis, jeigu reikalavimas ir skola susiję su skirtingu ir vienas nuo kito atskirtu turtu.

5. Laidavimo atveju, kai kreditorius ir skolininkas sutampa, laidavimas pasibaigia.

6. Laiduotojo ir kreditoriaus arba laiduotojo ir skolininko pagal pagrindinę prievolę sutapimas nėra pagrindas pagrindinei prievolei pasibaigti.

7. Kreditoriaus ir vieno iš skolininkų, turinčių solidariąją prievolę, ar skolininko ir vieno iš kreditorių, turinčių solidariąją reikalavimo teisę, sutapimas yra pagrindas baigtis tik atitinkamo skolininko ar kreditoriaus prievolės daliai.

8. Įkeitimas (hipoteka) baigiasi, kai sutampa hipotekos kreditorius ir įkeisto turto savininkas. Tačiau jeigu turtas iš kreditoriaus išreikalaujamas dėl priežasčių, už kurias kreditorius neatsako, įkeitimas (hipoteka) atsinaujina.

6.127 straipsnis. Prievolės pabaiga, kai neįmanoma jos įvykdyti

1. Prievolė baigiasi, kai jos įvykdyti neįmanoma dėl nenugalimos jėgos, už kurią skolininkas neatsako. Šiuo pagrindu prievolė baigiasi tik tuo atveju, jeigu nenugalima jėga atsirado iki tol, kol skolininkas nepažeidė prievolės. Nenugalimos jėgos faktą turi įrodyti skolininkas. Jeigu nebeįmanoma įvykdyti tik dalies prievolės, prievolė baigiasi, kai skolininkas įvykdo tą prievolės dalį, kurią įvykdyti dar įmanoma.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju dvišalės sutarties skolininkas privalo grąžinti kitai šaliai visa, ką buvo iš jos gavęs, ir netenka teisės reikalauti to, ko dar nėra gavęs pagal sutartį.

3. Jeigu prievolės nebeįmanoma įvykdyti dėl neteisėtų valstybės ar savivaldybių institucijų aktų, tai šalys gali reikalauti nuostolių atlyginimo iš valstybės ar savivaldybės biudžeto. Kai toks aktas pripažintas negaliojančiu, prievolė atsinaujina, jeigu ko kita nenumato šalių sutartis arba nelemia prievolės esmė, arba jeigu kreditorius dar nėra praradęs intereso.

6.128 straipsnis. Prievolės pabaiga mirus fiziniam asmeniui arba likvidavus juridinį asmenį

1. Kai skolininkas miršta, prievolė baigiasi, jeigu ji negali būti įvykdyta nedalyvaujant pačiam skolininkui arba kitokiu būdu yra neatsiejamai susijusi su skolininko asmeniu.

2. Kai kreditorius miršta, prievolė baigiasi, jeigu ji turėjo būti įvykdyta asmeniškai jam arba kitokiu būdu yra neatsiejamai susijusi su kreditoriaus asmeniu.

3. Kai juridinis asmuo (kreditorius arba skolininkas) likviduojamas, prievolė baigiasi, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai prievolę turi įvykdyti kiti asmenys.

6.129 straipsnis. Skolininko atleidimas nuo prievolės įvykdymo

1. Prievolė baigiasi, kai kreditorius atleidžia skolininką nuo jos įvykdymo arba pareiškia, kad prievolė neegzistuoja, jeigu atleidimas nuo prievolės įvykdymo nepažeidžia trečiųjų asmenų teisių į kreditoriaus turtą.

2. Atleidimas nuo prievolės įvykdymo turi būti pareikštas aiškiai ir neabejotinai. Jis gali būti atlygintinis arba neatlygintinis.

3. Atleidžiama nuo visos prievolės vykdymo, išskyrus atvejus, kai kreditorius aiškiai nurodo, kad atleidžia tik nuo prievolės dalies vykdymo.

4. Preziumuojama, kad kreditorius atleidžia skolininką nuo prievolės įvykdymo, jeigu kreditorius savanoriškai grąžina skolininkui skolos dokumentą ir nėra kitokių aplinkybių, leidžiančių daryti išvadą, kad skolos dokumentas buvo grąžintas skolininkui, kai šis įvykdė prievolę.

5. Skolininkui adresuotas kreditoriaus pasiūlymas atleisti jį nuo prievolės vykdymo už atlyginimą pripažįstamas priimtu, jeigu jį gavęs skolininkas nedelsdamas neatmetė.

6. Kai prievolė solidarioji, vieno iš skolininkų atleidimas nuo prievolės įvykdymo kitus bendraskolius atleidžia tik nuo jo dalies vykdymo. Vieno iš solidariąją reikalavimo teisę turinčių kreditorių pareikštas skolininko atleidimas nuo prievolės įvykdymo atleidžia skolininką tik nuo to kreditoriaus reikalavimo dalies vykdymo.

7. Kreditoriaus pareikštas įkeitimo (hipotekos) ar kitokio prievolės įvykdymo užtikrinimo atsisakymas nėra pagrindas pripažinti, kad kreditorius atleido skolininką nuo pagrindinės prievolės vykdymo.

ANTRASIS SKIRSNIS
ĮSKAITYMAS

6.130 straipsnis. Prievolės pabaiga įskaitymu

1. Prievolė baigiasi, kai įskaitomas priešpriešinis vienarūšis reikalavimas, kurio terminas suėjęs arba kurio terminas nenurodytas ar apibūdintas pagal pareikalavimo momentą.

2. Įskaitymas arba atsisakymas įskaityti neturi įtakos sąžiningo trečiojo asmens įgytoms teisėms.

6.131 straipsnis. Įskaitymo tvarka

1. Įskaitymui pakanka vienos prievolės šalies pareiškimo.

2. Įskaitoma pranešant apie tai kitai prievolės šaliai. Pranešimas laikomas negaliojančiu, jeigu įskaitymas daromas su tam tikra sąlyga ar nurodant jo terminą.

3. Jeigu kreditorius turi skolininko išduotą skolos dokumentą, tai įskaitoma padarant įrašą skolos dokumente ir grąžinant šį dokumentą skolininkui.

4. Jeigu įskaitymas nepadengia viso reikalavimo arba skolos dokumentas reikalingas kreditoriui kitoms teisėms įgyvendinti, tai kreditorius turi teisę pasilikti skolos dokumentą su įrašu apie įskaitymą, tačiau privalo apie įskaitymą raštu pranešti skolininkui.

6.132 straipsnis. Įskaitymas lengvatinio termino atveju

Skolininkui nustatytas lengvatinis terminas vienai iš skolų sumokėti nekliudo taikyti įskaitymą.

6.133 straipsnis. Įskaitymas, kai prievolė įvykdoma kitoje vietoje

1. Aplinkybė, kad prievolė turi būti įvykdyta kitoje vietoje, nepanaikina įskaitymo teisės.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju prievolės šalis, pasinaudojusi įskaitymo teise, turi kompensuoti kitos šalies patirtus nuostolius dėl to, kad prievolė nebuvo įvykdyta sutartoje vietoje.

6.134 straipsnis. Įskaitymo draudimas

1. Draudžiama įskaityti:

1) reikalavimus, kurie ginčijami teisme;

2) reikalavimus, atsiradusius iš sutarties dėl turto perleidimo su sąlyga išlaikyti iki gyvos galvos;

3) reikalavimus, kurių įvykdymas susijęs su konkretaus kreditoriaus asmeniu;

4) dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusius reikalavimus atlyginti žalą;

5) reikalavimus valstybei, tačiau valstybė turi teisę taikyti įskaitymą;

6) kai prievolės dalykas yra turtas, į kurį negalima nukreipti išieškojimo;

7) įstatymų numatytus kitokius reikalavimus.

2. Skolininkas neturi įskaitymo teisės, jeigu jis privalo atlyginti savo tyčiniais veiksmais padarytą žalą.

6.135 straipsnis. Įskaitymas laidavimo atveju

1. Laiduotojas gali atsisakyti patenkinti kreditoriaus reikalavimą, jeigu pagrindinis skolininkas turi įskaitymo teisę.

2. Laiduotojas turi teisę įskaityti savo reikalavimus kreditoriui atsižvelgiant į kreditoriaus santykius su skolininku, tačiau pagrindinis skolininkas neturi teisės panaudoti įskaitymo kreditoriaus ir laiduotojo tarpusavio santykiams.

6.136 straipsnis. Įskaitymas reikalavimo perleidimo atveju

Kai reikalavimas perleistas, skolininkas turi teisę įskaityti naujojo kreditoriaus reikalavimui patenkinti savo reikalavimą, turimą ankstesniam kreditoriui, jeigu skolininko reikalavimo terminas suėjo iki pranešimo apie reikalavimo perleidimą gavimo arba jeigu tas terminas nenurodytas ar apibūdintas pagal pareikalavimo momentą, išskyrus šio kodekso 6.108 straipsnyje nustatytas išimtis.

6.137 straipsnis. Įskaitymas, kai yra keli kreditoriai ir keli skolininkai

1. Solidariąją prievolę turintis skolininkas negali reikalauti įskaityti tai, ką kreditorius skolingas kitam bendraskoliui, išskyrus pastarojo solidariosios skolos dalį.

2. Skolininkas (tiek kai prievolė solidarioji, tiek kai ji dalomoji) negali reikalauti vienam iš solidariojo reikalavimo teisę turinčių kreditorių įskaityti tai, ką skolininkui yra skoliningas kitas kreditorius, išskyrus pastarojo solidariojo reikalavimo dalį.

6.138 straipsnis. Įskaitymas kelių skolų atveju

Kai skolininkas turi kelias skolas tam pačiam kreditoriui, įskaitoma laikantis šio kodekso 6.54–6.55 straipsniuose nustatytų įmokų skyrimo eiliškumo taisyklių.

6.139 straipsnis. Įskaitymas, kai yra sutartis trečiojo asmens naudai

Trečiojo asmens naudai prisiėmęs prievolę asmuo neturi teisės įskaityti į ją reikalavimą, kurį jis turi kitai prievolės šaliai.

6.140 straipsnis. Įskaitymas skolininko nemokumo atveju

Kai skolininkas tampa nemokus, kreditoriai gali įskaityti savo reikalavimus, nors jų terminas ir nesuėjęs, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

TREČIASIS SKIRSNIS
NOVACIJA

6.141 straipsnis. Novacijos samprata

1. Prievolė baigiasi, jeigu šalys vietoj esamos prievolės savo susitarimu sukuria pradinę prievolę pakeičiančią naują prievolę, turinčią skirtingą negu ankstesnioji prievolė dalyką ar skirtingą įvykdymo būdą (*novacija*). Novacija taip pat laikoma pradinio skolininko pakeitimas nauju, kai pradinį skolininką kreditorius atleidžia nuo prievolės įvykdymo. Šiuo atveju novacija galima be pradinio skolininko sutikimo. Novacija laikomi ir tie veiksmai, kai pagal naują sutartį naujas kreditorius pakeičia ankstesnįjį, o skolininkas atleidžiamas nuo prievolės įvykdymo ankstesniam kreditoriui.

2. Novacija nepreziumuojama, todėl visais atvejais turi būti aiškiai ir neabejotinai pareikšta.

3. Novacija galima tik tais atvejais, kai galioja ankstesnė prievolė.

4. Draudžiama taikyti novaciją prievolėms atlyginti žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo arba gyvybės atėmimo, taip pat išimtinai su šalių asmeniu susijusioms prievolėms.

6.142 straipsnis. Veiksmai, kurie nelaikomi novacija

Prievolės įvykdymo termino pratęsimas ar sutrumpinimas, dokumento apie prievolės buvimą išdavimas ar šio dokumento pakeitimas, taip pat kitoks papildomas prievolės modifikavimas nelaikomas novacija.

6.143 straipsnis. Novacijos įtaka papildomoms (šalutinėms) teisėms

1. Įkeitimo teisė (hipoteka) ir kitos papildomos (šalutinės) teisės, atsirandančios iš pradinės prievolės, novacijos atveju pasibaigia, išskyrus atvejus, kai šalys susitaria šias teises išsaugoti.

2. Jeigu yra kreditoriaus ir vieno iš solidariąją pareigą turinčių skolininkų novacija, pagal kurią kiti bendraskoliai atleidžiami nuo prievolės įvykdymo, tai įkeitimo teisė (hipoteka) ir kitos papildomos (šalutinės) teisės, atsirandančios iš pradinės prievolės, gali būti išsaugotos tik to skolininko, kuris sukuria su kreditoriumi naują prievolę, turtui.

3. Jeigu novacija yra pradinio skolininko pakeitimas nauju skolininku ir pirmasis atleidžiamas nuo prievolės vykdymo, tai įkeitimas (hipoteka), kuriuo buvo užtikrintas prievolės įvykdymas, negali būti perkeltas naujojo skolininko turtui. Nuo prievolės vykdymo atleisto pradinio skolininko turto įkeitimas (hipoteka) tokiu atveju gali išlikti tik tuomet, kai buvęs pradinis skolininkas sutinka. Kai naujasis skolininkas iš pradinio skolininko įgyja daiktą, teisės į kurį suvaržytos dėl įkeitimo (hipotekos), tai įkeitimas (hipoteka) išlieka, jeigu su tuo sutinka naujasis skolininkas.

6.144 straipsnis. Kitos novacijos pasekmės

1. Kai novacija yra pradinio skolininko pakeitimas nauju, tai naujasis skolininkas negali pareikšti kreditoriui tų atsikirtimų, kuriuos jis būtų galėjęs reikšti pradiniam skolininkui, taip pat atsikirtimų, kuriuos pradinis skolininkas turėjo kreditoriui. Tačiau skolininkas gali reikalauti pripažinti negaliojančiu sandorį, iš kurio atsirado jo prievolė.

2. Kai yra kreditoriaus ir pagrindinio skolininko novacija, skolininko laiduotojas atleidžiamas nuo prievolės vykdymo.

3. Šio straipsnio 2 dalyje numatytu pagrindu prievolė nesibaigia, jeigu kreditorius reikalauja, kad novacijoje dalyvautų laiduotojas, o šis atsisako.

X SKYRIUS
RESTITUCIJA

6.145 straipsnis. Restitucijos taikymo pagrindas

1. Restitucija taikoma tada, kai asmuo privalo grąžinti kitam asmeniui turtą, kurį jis gavo neteisėtai arba per klaidą, arba dėl to, kad sandoris, pagal kurį jis gavo turtą, pripažintas negaliojančiu *ab initio* arba dėl to, kad prievolės negalima įvykdyti dėl nenugalimos jėgos.

2. Išimtiniais atvejais teismas gali pakeisti restitucijos būdą arba apskritai jos netaikyti, jeigu dėl jos taikymo vienos iš šalių padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų, o kitos atitinkamai pagerėtų.

6.146 straipsnis. Restitucijos būdas

Restitucija atliekama natūra, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma arba sukeltų didelių nepatogumų šalims. Tokiu atveju restitucija atliekama sumokant ekvivalentą pinigais.

6.147 straipsnis. Piniginio ekvivalento apskaičiavimas

1. Piniginis ekvivalentas apskaičiuojamas taikant kainas, galiojančias tuo metu, kai skolininkas gavo tai, ką jis privalo grąžinti.

2. Kai grąžintinas turtas sunaikintas arba perleistas, asmuo privalo atlyginti turto vertę, buvusią jo gavimo, sužalojimo ar perleidimo arba restitucijos metu, atsižvelgiant į tai, kuriuo metu to turto vertė buvo mažiausia. Jeigu privalantis grąžinti turtą asmuo yra nesąžiningas arba restitucija taikoma dėl jo kaltės, tai jis privalo atlyginti didžiausią turto vertę.

6.148 straipsnis. Neišlikusio turto vertės kompensavimas

1. Kai turtas sunaikintas dėl nenugalimos jėgos, restitucija netaikoma, tačiau skolininkas privalo perleisti kreditoriui reikalavimą dėl kompensacijos už žuvusį turtą arba perduoti kreditoriui jau gautą kompensaciją už sunaikintą turtą.

2. Kai skolininkas yra nesąžiningas arba restitucija taikoma dėl jo kaltės, jis privalo grąžinti turto vertę, apskaičiuojamą pagal šio kodekso 6.147 straipsnio 2 dalies taisykles, išskyrus atvejus, kai skolininkas įrodo, kad turtas būtų sunaikintas net tuo atveju, jeigu jį būtų valdęs kreditorius.

6.149 straipsnis. Dalinis turto sunaikinimas

Jeigu turtas sunaikintas iš dalies arba kitaip sumažėjusi jo vertė, tai skolininkas privalo sumokėti kreditoriui sunaikintos turto dalies piniginį ekvivalentą ar atlyginti jo vertės sumažėjimą, išskyrus atvejus, kai turto vertė sumažėjo dėl normalaus turto nusidėvėjimo.

6.150 straipsnis. Su turto priežiūra susijusių išlaidų atlyginimas

Grąžinti turtą privalančio asmens išlaidos, susijusios su grąžintino turto priežiūra ir saugojimu, atlyginamos pagal šio kodekso ketvirtosios knygos normas, reglamentuojančias sąžiningą ir nesąžiningą turto valdymą.

6.151 straipsnis. Vaisių ir pajamų grąžinimas

1. Iš turto gauti vaisiai ir pajamos priklauso privalančiam grąžinti turtą asmeniui. Visos šio asmens turėtos išlaidos vaisiams ir pajamoms gauti tenka pačiam asmeniui.

2. Jeigu privalantis grąžinti turtą asmuo yra nesąžiningas arba restitucija taikoma dėl jo kaltės, tai jis privalo grąžinti iš turto gautus vaisius ir pajamas ir kompensuoti kreditoriui bet kokią kitą iš to turto gautą naudą. Tačiau kreditorius turi atlyginti tokiam asmeniui šio turėtas vaisiams ir pajamoms gauti būtinas išlaidas.

6.152 straipsnis. Restitucijos išlaidos

1. Restitucijos išlaidas abi šalys apmoka lygiomis dalimis, jeigu jos nėra susitarusios kitaip.

2. Jeigu viena šalis yra nesąžininga arba restitucija taikoma dėl jos kaltės, visas restitucijos išlaidas turi atlyginti ši šalis.

6.153 straipsnis. Restitucijos įtaka tretiesiems asmenims

1. Sąžiningi tretieji asmenys, pagal atlygintinį sandorį įgiję nuosavybės teise grąžintiną turtą, gali panaudoti šį sandorį prieš asmenį, kuris reikalauja restitucijos.

2. Sąžiningi tretieji asmenys, pagal neatlygintinį sandorį įgiję nuosavybės teise grąžintiną turtą, negali šio sandorio panaudoti prieš asmenį, kuris reikalauja restitucijos, jeigu pastarasis nėra praleidęs ieškinio senaties termino.

3. Bet kokie kiti veiksmai sąžiningo trečiojo asmens naudai gali būti panaudoti prieš restitucijos reikalaujantį asmenį.

II DALIS
SUTARČIŲ TEISĖ

XI SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.154 straipsnis. Sutarties samprata

1. Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

2. Sutartims taikomos šio kodekso normos, reglamentuojančios dvišalius ir daugiašalius sandorius.

3. Sutartims taikomos šios knygos I dalies normos, reglamentuojančios bendruosius prievolių teisės klausimus, jeigu sutartinių santykių normos nenustato išimčių iš bendrų taisyklių.

6.155 straipsnis. Taikymo ribos

1. Šiame skyriuje įtvirtintos sutarčių teisės bendrosios normos taikomos visoms sutartims, atsižvelgiant į sutarčių prigimtį.

2. Atskirų rūšių sutarčių specialiosios normos gali būti nustatytos ir kituose įstatymuose.

6.156 straipsnis. Sutarties laisvės principas

1. Šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams.

2. Draudžiama versti kitą asmenį sudaryti sutartį, išskyrus atvejus, kai pareigą sudaryti sutartį nustato įstatymai ar savanoriškas įsipareigojimas sudaryti sutartį.

3. Šalys turi teisę sudaryti sutartį, turinčią kelių rūšių sutarčių elementų. Tokiai sutarčiai taikomos atskirų rūšių sutartis reglamentuojančios normos, jeigu ko kita nenumato šalių susitarimas arba tai neprieštarauja pačios sutarties esmei.

4. Sutarties sąlygas šalys nustato savo nuožiūra, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas nustato imperatyviosios teisės normos.

5. Jeigu sutarties sąlygas nustato dispozityvioji teisės norma, tai šalys gali susitarti šių sąlygų netaikyti arba susitarti dėl kitokių sąlygų. Jeigu tokio šalių susitarimo nėra, sutarties sąlygos nustatomos pagal dispozityviąją teisės normą.

6. Jeigu kai kurių sutarties sąlygų nereglamentuoja nei įstatymai, nei šalių susitarimai, tai jas ginčo atveju nustato teismas remdamasis papročiais, teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais, įstatymų ar teisės analogija.

6.157 straipsnis. Imperatyviosios teisės normos ir sutartis

1. Šalys savo susitarimu negali pakeisti, apriboti ar panaikinti imperatyviųjų teisės normų galiojimo ir taikymo, nepaisant to, kokia teisė – nacionalinė ar tarptautinė – šias normas nustato.

2. Imperatyviųjų teisės normų pasikeitimas po sutarties sudarymo neturi įtakos sutarties sąlygoms.

6.158 straipsnis. Sąžiningumas ir sąžininga dalykinė praktika

1. Kiekviena sutarties šalis turėdama sutartinių santykių, privalo elgtis sąžiningai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos šalys savo susitarimu negali pakeisti ar panaikinti.

6.159 straipsnis. Sutarties elementai

Sutarties elementai, kurių pakanka sutarties galiojimui, yra veiksnių šalių susitarimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir sutarties forma.

6.160 straipsnis. Sutarčių rūšys

1. Sutartys gali būti dvišalės ir vienašalės; atlygintinės ir neatlygintinės; konsensualinės ir realinės; vienkartinio įvykdymo sutartys ir tęstinio vykdymo sutartys; vartojimo sutartys ir kitos.

2. Pagal sudarymo būdą sutartys skirstomos į abipusėmis derybomis sudaromas sutartis ir prisijungiant sudaromas sutartis.

3. Pagal gaunamos naudos apibrėžtumą sutartys skirstomos į rizikos sutartis (jose konkrečiai nenustatytas naudos gavimas ar šalių pareigos dydis arba tai priklauso nuo tam tikro įvykio buvimo ar nebuvimo) ir ekvivalentines sutartis (jose sudarymo metu konkrečiai nurodoma gaunama nauda ir jos dydis ar šalių pareigų dydis).

6.161 straipsnis. Viešoji sutartis

1. Viešąja sutartimi laikoma sutartis, kurią sudaro juridinis asmuo (verslininkas), teikiantis paslaugas ar parduodantis prekes visiems, kas tik kreipiasi (transporto, ryšių, elektros, šilumos, dujų, vandentiekio ir kt. organizacijos).

2. Visiems paslaugas teikiantis ar prekes parduodantis juridinis asmuo (verslininkas) privalo sudaryti sutartį su bet kuriuo asmeniu, kai šis kreipiasi, išskyrus įstatymų nustatyta tvarka patvirtintas išimtis.

3. Sudarydamas viešąsias sutartis, juridinis asmuo (verslininkas) neturi teisės kam nors suteikti privilegijų, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

4. Viešosiose sutartyse nustatomos prekių ir paslaugų kainos bei kitos sąlygos turi būti vienodos visiems tos pačios kategorijos vartotojams, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai atskirų kategorijų vartotojams gali būti taikomos lengvatinės sąlygos.

5. Įstatymų nustatytais atvejais juridinis asmuo (verslininkas) privalo pateikti atitinkamai valstybės institucijai tvirtinti standartines viešosios sutarties sąlygas. Įstatymų nustatytais atvejais viešosios sutartys gali būti sudaromos pagal abiem šalims privalomas standartines sąlygas, patvirtintas atitinkamos valstybės institucijos.

XII SKYRIUS
SUTARČIŲ SUDARYMAS

6.162 straipsnis. Sutarties sudarymo tvarka

1. Sutartis sudaroma pateikiant pasiūlymą (oferta) ir priimant pasiūlymą (akceptas) arba kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais.

2. Kai šalys susitaria dėl visų esminių sutarties sąlygų, sutartis galioja, nors susitarimas dėl antraeilių sąlygų ir atidėtas. Kai šalys dėl antraeilių sutarties sąlygų nesusitaria, ginčas gali būti sprendžiamas teisme atsižvelgiant į sutarties pobūdį, dispozityviąsias teisės normas, papročius, teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijus.

6.163 straipsnis. Šalių pareigos esant ikisutartiniams santykiams

1. Šalys privalo elgtis sąžiningai ir esant ikisutartiniams santykiams.

2. Šalys turi teisę laisvai pradėti derybas bei derėtis ir neatsako už tai, jog nepasiekiamas šalių susitarimas.

3. Šalis, kuri pradeda derybas dėl sutarties sudarymo ar derasi nesąžiningai, privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius. Laikoma, kad derybos pradedamos ar deramasi nesąžiningai, kai derybų šalis neturi tikslo sudaryti sutartį, taip pat atlieka kitus sąžiningumo kriterijų neatitinkančius veiksmus.

4. Šalys privalo atskleisti viena kitai joms žinomą informaciją, turinčią esminės reikšmės sutarčiai sudaryti.

6.164 straipsnis. Konfidencialumo pareiga

1. Jeigu viena šalis derybų metu suteikia kitai šaliai konfidencialią informaciją, tai kita šalis, sužinojusi ar gavusi šią informaciją, privalo jos neatskleisti ar nenaudoti savo tikslams neteisėtu būdu nepaisant to, ar sutartis sudaryta, ar ne. Šią pareigą pažeidusi šalis privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius.

2. Minimalūs nuostoliai tokiais atvejais yra tokio dydžio, kokia yra gauta nauda, išreikšta pinigais.

6.165 straipsnis. Preliminarioji sutartis

1. Preliminariąja sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį.

2. Preliminarioji sutartis turi būti rašytinė. Formos reikalavimų nesilaikymas preliminariąją sutartį daro negaliojančią.

3. Preliminariojoje sutartyje šalys turi nurodyti terminą pagrindinei sutarčiai sudaryti. Jeigu šis terminas nenurodytas, pagrindinė sutartis turi būti sudaryta per metus nuo preliminariosios sutarties sudarymo.

4. Jeigu preliminariąją sutartį sudariusi šalis nepagrįstai vengia ar atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, ji privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius.

5. Jeigu šalys per preliminariojoje sutartyje nustatytą terminą pagrindinės sutarties nesudaro, tai prievolė sudaryti šią sutartį pasibaigia.

6.166 straipsnis. Žinojimo prezumpcija

Preziumuojama, kad oferta, akceptas, jų atšaukimas ar kitoks pranešimas tapo žinomi adresatui tuo momentu, kai jie pasiekė adresato gyvenamąją ar verslo vietą (buveinę), išskyrus atvejus, kai adresatas įrodo, kad ne dėl jo ar ne dėl jo darbuotojų kaltės jam nebuvo įmanoma gauti tokį pranešimą.

6.167 straipsnis. Oferta

1. Pasiūlymas sudaryti sutartį laikomas oferta, jeigu jis pakankamai apibūdintas ir išreiškia oferento ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju.

2. Oferta gali būti adresuota konkrečiam asmeniui arba nenustatytam asmenų skaičiui (viešoji oferta).

6.168 straipsnis. Ofertos galiojimas

1. Oferta įsigalioja, kai ją gauna akceptantas.

2. Ofertą, net ir neatšaukiamą, oferentas gali panaikinti, jeigu pranešimą apie jos panaikinimą adresatas gauna anksčiau negu ofertą arba kartu su ja.

6.169 straipsnis. Ofertos atšaukimas

1. Kol sutartis nesudaryta, ofertą galima atšaukti, jeigu pranešimą apie jos atšaukimą akceptantas gauna prieš išsiųsdamas akceptą.

2. Tačiau oferta negali būti atšaukta, jeigu :

1) ofertoje nurodant tam tikrą terminą jai akceptuoti ar kitokiu būdu nustatyta, kad ji neatšaukiama;

2) akceptantas turėjo protingą pagrindą manyti, kad oferta yra neatšaukiama ir, remdamasis ja, atitinkamai veikė.

6.170 straipsnis. Ofertos pabaiga

Oferta netenka galios, kai atsisakymą ją akceptuoti gauna oferentas arba per nustatytą terminą negauna atsakymo.

6.171 straipsnis. Viešoji oferta

1. Viešąja oferta laikomas visiems skirtas pasiūlymas sudaryti sutartį, taip pat prekių pažymėtomis kainomis išdėstymas parduotuvės vitrinoje ar lentynoje arba atlyginimo pažadėjimas už tam tikrų veiksmų atlikimą.

2. Viešoji oferta, atšaukta tokia pat forma, kaip buvo pareikšta, tampa negaliojanti, nors apie jos atšaukimą sužinojo ne visi asmenys, kuriems oferta buvo žinoma.

3. Viešąja oferta nelaikomi kainoraščiai, prospektai, katalogai, tarifai ir kita informacinė medžiaga, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

6.172 straipsnis. Oferento ar akceptanto mirtis, bankrotas, likvidavimas ar neveiksnumas

Oferento ar akceptanto mirtis, bankroto bylos jam iškėlimas, likvidavimas ar neveiksnumas daro pasiūlymą sudaryti sutartį negaliojantį, jeigu šie įvykiai atsirado iki akcepto gavimo.

6.173 straipsnis. Akceptas ir jo formos

1. Akceptanto pareiškimas arba kitoks jo elgesys, kuriuo pareiškiamas ofertos priėmimas, laikomas akceptu. Tylėjimas arba neveikimas savaime nelaikomas akceptu.

2. Akceptas sukelia teisines pasekmes nuo to momento, kai jį gauna oferentas.

3. Jeigu ofertoje numatyta galimybė ją akceptuoti nepranešant apie tai oferentui (tylėjimu ar konkliudentiniais veiksmais) arba tokia išvada darytina atsižvelgiant į egzistuojančius šalių santykius arba papročius, tai akceptas sukelia teisines pasekmes nuo atitinkamų akceptanto valią reiškiančių veiksmų atlikimo.

6.174 straipsnis. Akceptavimo terminas

1. Oferta turi būti akceptuojama per oferento nurodytą terminą, o kai jis nenurodytas, – per protingą terminą, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, tarp jų – ir į šalių naudojamų ryšio priemonių galimybes.

2. Žodinė oferta turi būti akceptuojama nedelsiant, jeigu atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes nedarytina kitokia išvada.

6.175 straipsnis. Akceptavimas per nustatytą terminą

1. Oferento telegramoje ar laiške nurodytas akceptavimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo telegramos atidavimo išsiųsti arba nuo laiške nurodytos datos, o kai ši data nenurodyta, – nuo ant voko esančios datos. Telekomunikacijų galiniais įrenginiais oferento nurodytas akceptavimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai oferta pasiekia adresatą.

2. Valstybinių švenčių ar ne darbo dienos įskaičiuojamos į nustatytą akceptavimo terminą. Tačiau jeigu pranešimo apie akceptą negalima įteikti oferentui dėl to, kad paskutinė termino diena yra valstybinė šventė ar ne darbo diena, tai terminas baigiasi pirmą po jos einančią darbo dieną.

6.176 straipsnis. Pavėluotas akceptas

1. Pavėluotas akceptas galioja, jeigu oferentas nedelsdamas apie gavimą praneša akceptantui arba nusiunčia jam atitinkamą patvirtinimą.

2. Kai iš laiško ar kito rašytinio pranešimo, kuriuo atsiunčiamas pavėluotas akceptas, galima nustatyti, jog jis išsiųstas laiku, ir normaliomis aplinkybėmis oferentas jį būtų gavęs laiku, tai pavėluotas akceptas laikomas galiojančiu, jeigu oferentas nedelsdamas nepraneša akceptantui, kad jo oferta neteko galios.

6.177 straipsnis. Akcepto atšaukimas

Akceptas netenka galios, jeigu pranešimą apie jo atšaukimą oferentas gauna anksčiau arba tuo pačiu momentu, kai akceptas įsigalioja.

6.178 straipsnis. Akceptas su išlygomis

1. Atsakymas į ofertą, kai jame yra papildymų, išlygų ar kitokių ofertos sąlygų pakeitimų, laikomas ofertos atmetimu ir yra priešpriešinė oferta.

2. Atsakymas į ofertą, kai jo tikslas – akceptuoti, bet jame yra ofertos sąlygų esmės nekeičiančių papildomų ar skirtingų sąlygų, laikomas akceptu, jeigu oferentas, gavęs atsakymą, nedelsdamas nepareiškia prieštaraująs tokiems papildymams ar pakeitimams. Jeigu oferentas to nepadaro, tai sutartis laikoma sudaryta pagal ofertos sąlygas su akcepte esančiais pakeitimais.

6.179 straipsnis. Standartinių sąlygų kolizija

Jeigu abi šalys sudaro sutartį apsikeisdamos standartinėmis sutarties sąlygomis, tai sutartis laikoma sudaryta pagal iš esmės sutampančias standartines sutarties sąlygas, išskyrus atvejus, kai viena šalis iš anksto aiškiai nurodo, jog ji nesutinka su kitos šalies pasiūlytomis standartinėmis sąlygomis, arba apie tokį nesutikimą nedelsdama praneša tas sąlygas gavusi.

6.180 straipsnis. Rašytinis patvirtinimas

Kai šalies rašytiniame pranešime, kuris pasiųstas per protingą terminą po sutarties sudarymo ir kuriuo patvirtinamas sutarties sudarymo faktas, yra nurodoma papildomų ar pakeistų sąlygų, šios sąlygos tampa sutarties dalimi, jeigu jos iš esmės nekeičia sutarties sąlygų arba pranešimo gavėjas nedelsdamas nepareiškia nesutinkąs su tokiais papildymais ar pakeitimais.

6.181 straipsnis. Sutarties sudarymo momentas ir vieta

1. Sutartis laikoma sudaryta nuo to momento, kai oferentas gauna akceptą, jeigu sutartyje nenumatyta ko kita.

2. Sutarties sudarymo vieta laikoma oferento gyvenamoji ar verslo vieta, jeigu įstatymuose ar sutartyje nenumatyta ko kita.

3. Jeigu derybų metu viena iš šalių pareiškia, kad sutarties ji nelaikys sudaryta tol, kol nebus susitarta dėl tam tikrų sąlygų, arba tol, kol susitarimas nebus atitinkamai įformintas, sutartis laikoma nesudaryta tol, kol šalys dėl tų sąlygų nesusitaria arba savo susitarimo atitinkamai neįformina.

4. Jeigu pagal įstatymus sutartis turi būti tam tikros formos, ji laikoma sudaryta nuo to momento, kai šalių susitarimas pareikštas įstatymų reikalaujama forma.

5. Kai pagal įstatymus ar šalių susitarimą būtinas turto perdavimas, sutartis laikoma sudaryta nuo atitinkamo turto perdavimo.

6.182 straipsnis. Sutartis, kurioje yra neaptartų sąlygų

1. Jeigu šalys, sudarydamos sutartį, specialiai paliko aptarti tam tikras sąlygas tolesnių derybų metu arba pavedė jas nustatyti tretiesiems asmenims, tai sutartis laikoma sudaryta.

2. Sutarties galiojimui neturi įtakos aplinkybė, kad šalys vėliau dėl šio straipsnio 1 dalyje nurodytų sąlygų nesusitarė arba tretieji asmenys jų nenustatė, jeigu yra kitų priemonių ar būdų joms nustatyti.

6.183 straipsnis. Sutarties pakeitimo išlyga

1. Rašytinė sutartis, kurioje yra išlyga, kad sutartį pakeisti ar papildyti arba ją nutraukti galima tik raštu, negali būti pakeista, papildyta ar nutraukta kitokiu būdu.

2. Viena sutarties šalis dėl savo elgesio gali prarasti teisę remtis šio straipsnio 1 dalyje numatyta sutarties išlyga, jeigu kita sutarties šalis atitinkamai veikė, remdamasi pirmosios elgesiu.

3. Notarinės formos sutartis gali būti nutraukta, pakeista ar papildyta tik notarine forma.

6.184 straipsnis. Viešųjų sutarčių sudarymo ypatumai

1. Jeigu pagal įstatymus šalis, kuriai nusiųsta oferta, privalo sudaryti sutartį, tai ši šalis per keturiolika dienų nuo ofertos gavimo turi atsiųsti kitai šaliai pranešimą apie akceptavimą arba apie atsisakymą akceptuoti, arba apie akceptavimą kitomis sąlygomis (nesutarimų protokolą).

2. Šalis, nusiuntusi ofertą ir gavusi akceptą su nesutarimų protokolu, turi arba priimti akcepte nurodytas sąlygas, arba per keturiolika dienų nuo nesutarimų protokolo gavimo kreiptis į teismą dėl ginčo išsprendimo.

3. Jeigu pagal įstatymus ofertą išsiuntusiai šaliai sutartį sudaryti privaloma, tai ji privalo per keturiolika dienų nuo nesutarimų protokolo gavimo pranešti kitai šaliai apie sutikimą su protokole nurodytomis sąlygomis arba apie atsisakymą tas sąlygas priimti. Kai nesutarimų protokolą gavusi šalis nesutinka su jo sąlygomis arba į jį per nustatytą terminą neatsako, nesutarimų protokolą išsiuntusi šalis turi teisę kreiptis į teismą dėl ginčo išsprendimo.

4. Jeigu privalanti sudaryti sutartį šalis vengia tai padaryti, kita šalis turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti įpareigoti šalį sutartį sudaryti bei atlyginti dėl vengimo patirtus nuostolius.

5. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse numatyti terminai taikomi, kai įstatymai arba šalių susitarimas nenustato kitokių terminų.

6.185 straipsnis. Sutarčių standartinės sąlygos

1. Standartinėmis laikomos sąlygos, kurias bendram nevienkartiniam naudojimui iš anksto parengia viena šalis nederindama jų su kita šalimi ir kurios be derybų su kita šalimi taikomos sudaromose sutartyse.

2. Sutarties standartinės sąlygos privalomos kitai šaliai tik tuo atveju, jeigu jai buvo sudaryta tinkama galimybė su tomis sąlygomis susipažinti.

3. Kai abi sutarties šalys yra įmonės (verslininkai), laikoma, kad šio straipsnio 2 dalyje numatyta supažindinimo pareiga tinkamai įvykdyta, jeigu:

1) sutarties standartines sąlygas parengusi šalis įteikia jas kitai šaliai raštu iki sutarties pasirašymo ar ją pasirašant;

2) iki sutarties pasirašymo praneša kitai šaliai, kad sutartis bus sudaroma pagal sutarties standartines sąlygas, su kuriomis kita šalis gali susipažinti standartines sutarties sąlygas parengusios šalies nurodytoje vietoje;

3) pasiūlo kitai šaliai, jei ši pageidautų, atsiųsti tų sąlygų kopiją.

6.186 straipsnis. Netikėtos (siurprizinės) sutarčių standartinės sąlygos

1. Negalioja netikėtos (siurprizinės) sutarčių standartinės sąlygos, t. y. tokios, kurių kita šalis negalėjo protingai tikėtis būsiant sutartyje. Netikėtomis (siurprizinėmis) nelaikomos sutarties sąlygos, su kuriomis šalis aiškiai sutiko, kai jos tai šaliai buvo tinkamai atskleistos.

2. Sprendžiant, ar sąlyga yra netikėta (siurprizinė) ar ne, reikia atsižvelgti į jos turinį, formuluotę bei išraiškos būdą.

3. Pagal kitos šalies pasiūlytas standartines sąlygas sudariusi sutartį prisijungimo būdu šalis turi teisę reikalauti ją nutraukti ar pakeisti, jeigu sutarties standartinės sąlygos nors ir neprieštarauja įstatymams, tačiau atima iš jos paprastai tokios rūšies sutarčių suteikiamas teises ar galimybes, panaikina ar apriboja sutarties standartines sąlygas parengusios šalies civilinę atsakomybę arba nustato sutarties šalių lygybės bei jų interesų pusiausvyros principus pažeidžiančias sąlygas, arba prieštarauja protingumo, sąžiningumo ar teisingumo kriterijams.

6.187 straipsnis. Sutarčių standartinių ir nestandartinių sąlygų prieštaravimas

Jeigu sutarties standartinės sąlygos prieštarauja nestandartinėms, pirmenybė teikiama nestandartinėms, t. y. individualiai šalių aptartoms sąlygoms.

6.188 straipsnis. Vartojimo sutarčių sąlygų ypatumai

1. Vartotojas turi teisę teismo tvarka reikalauti pripažinti negaliojančiomis sąžiningumo kriterijams prieštaraujančias vartojimo sutarties sąlygas.

2. Nesąžiningomis laikomos vartojimo sutarčių sąlygos, kurios šalių nebuvo individualiai aptartos, jeigu jos iš esmės pažeidžia šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą bei vartotojo teises ir interesus, tai yra:

1) panaikina arba apriboja pardavėjo ar paslaugų teikėjo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą dėl vartotojo gyvybės atėmimo, sveikatos sužalojimo, ar už žalą, padarytą vartotojo turtui;

2) panaikina arba apriboja vartotojo teises, susijusias su pardavėju, paslaugų teikėju ar kita šalimi tuo atveju, kai pardavėjas ar paslaugų teikėjas visiškai ar iš dalies neįvykdo ar netinkamai įvykdo bet kokius sutartyje numatytus įsipareigojimus;

3) numato, kad vartotojas privalo vykdyti sutarties sąlygas, o pardavėjo ar paslaugų teikėjo pareiga vykdyti šią sutartį priklauso nuo kitų sąlygų, ir jos įvykdomos tik paties pardavėjo ar paslaugų teikėjo valia;

4) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui negrąžinti vartotojui iš šio gautų sumų, kai vartotojas nusprendžia nesudaryti sutarties ar jos nevykdyti, ir nenumato vartotojo teisės gauti iš pardavėjo ar paslaugų teikėjo tokio pat dydžio sumas, kai šie vienašališkai nutraukia sutartį;

5) nustato neproporcingai didelę vartotojo civilinę atsakomybę už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą;

6) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui vienašališkai nutraukti sutartį ar bet kada savo nuožiūra jos atsisakyti, o ši teisė vartotojui nesuteikiama arba pardavėjui ar paslaugų teikėjui suteikiama teisė negrąžinti iš vartotojo iki sutarties įvykdymo gautų sumų, kai pardavėjas ar paslaugų teikėjas vienašališkai nutraukia sutartį ar nuo jos atsisako;

7) suteikia pardavėjui ar paslaugų teikėjui teisę be pakankamo pagrindo vienašališkai nutraukti neterminuotą sutartį apie numatomą sutarties nutraukimą iš anksto tinkamai neįspėjus vartotojo;

8) suteikia pardavėjui ar paslaugų teikėjui teisę vienašališkai automatiškai pratęsti terminuotą sutartį arba numato, kad laikas, per kurį vartotojas turi pareikšti savo nuomonę dėl

sutarties pratęsimo, yra neprotingai trumpas, arba kad apie savo sutikimą ar nesutikimą pratęsti sutartį vartotojas turi pranešti neprotingai anksti;

9) įpareigoja vartotoją vykdyti sutarties sąlygas, su kuriomis jis neturėjo realios galimybės susipažinti iki sutarties sudarymo, be teisės jų atsisakyti;

10) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui vienašališkai be sutartyje numatyto ar pakankamo pagrindo keisti sutarties sąlygas;

11) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui be pakankamo pagrindo vienašališkai pakeisti bet kokias prekių ar paslaugų savybes;

12) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui prekių perdavimo ar paslaugų teikimo metu vienašališkai nustatyti jų kainas arba teisę vienašališkai padidinti kainą be vartotojo teisės atsisakyti sutarties, jeigu galutinė kaina yra didesnė už sutartyje nustatytąją. Ši nuostata netaikoma sutartims dėl vertybinių popierių, kitų finansinių dokumentų, taip pat daiktų perleidimo ir paslaugų teikimo, kai kaina yra susijusi su biržų kursų ar indeksų svyravimais ir jos nekontroliuoja pardavėjas ar paslaugų teikėjas, bei užsienio valiutos, kelionės čekių ar užsienio valiuta išreikštų tarptautinių pašto perlaidų pirkimo–pardavimo sutartims;

13) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui vienašališkai spręsti, ar pateikti daiktai arba suteiktos paslaugos atitinka sutarties reikalavimus;

14) pardavėjui ar paslaugų teikėjui suteikia išimtinę teisę aiškinti sutartį;

15) riboja pardavėjo ar paslaugų teikėjo pareigą vykdyti jų atstovų prisiimtus įsipareigojimus arba nustato, kad ši pareiga priklauso nuo tam tikrų sąlygų;

16) įpareigoja vartotoją įvykdyti visus įsipareigojimus pardavėjui ar paslaugų teikėjui net ir tuo atveju, kai šie neįvykdo savųjų arba nevisiškai juos įvykdo;

17) suteikia teisę pardavėjui ar paslaugų teikėjui be vartotojo sutikimo perleisti savo teises ir prievoles, atsirandančias iš sutarties, kai tai gali sumažinti vartotojui teikiamas garantijas;

18) panaikina arba suvaržo vartotojo teisę pareikšti ieškinį ar pasinaudoti kitais pažeistų teisių gynimo būdais (reikalauja perduoti spręsti ginčus tik arbitražui, apriboja įrodymų panaudojimą, perkelia įrodinėjimo pareigą vartotojui ir pan.).

3. Teismas gali pripažinti nesąžiningomis ir kitokias vartojimo sutarties sąlygas, jeigu jos atitinka šio straipsnio 1 ir 2 dalyje nustatytus kriterijus.

4. Pagal šio straipsnio 2 dalį individualiai neaptartomis laikomos sąlygos, kurių parengimui negalėjo daryti įtakos vartotojas, ypač jeigu tokios sąlygos nustatytos iš anksto pardavėjo ar paslaugų teikėjo parengtoje standartinėje sutartyje. Jeigu iš anksto parengtoje standartinėje sutartyje tam tikros sąlygos buvo aptartos individualiai, šio straipsnio taisyklės taikomos kitoms tokios sutarties sąlygoms. Pareiga įrodyti, kad tam tikra sutarties sąlyga buvo aptarta individualiai, tenka pardavėjui ar paslaugų teikėjui.

5. Ar sutarties sąlyga nesąžininga, turi būti vertinama atsižvelgiant į sutartyje numatytų prekių ar paslaugų prigimtį bei visas sutarties sudarymo metu buvusias ir jos sudarymui turėjusias įtakos aplinkybes ir visas kitas tos sutarties ar kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas. Sutarties dalyką apibūdinančios sąlygos, taip pat su parduotos prekės ar suteiktos paslaugos ir jų kainos atitikimu susijusios sąlygos neturi būti vertinamos nesąžiningumo požiūriu (t. y. netaikomos šio straipsnio 1 ir 2 dalių normos), jeigu jos išreikštos aiškiai ir suprantamai.

6. Kai teismas sutarties sąlygą (sąlygas) pripažįsta nesąžininga, ji negalioja nuo sutarties sudarymo, o likusios sutarties sąlygos šalims lieka privalomos, jeigu tolesnis sutarties vykdymas yra galimas panaikinus nesąžiningas sąlygas.

7. Vartotojas, kurio interesai pažeidžiami dėl nesąžiningų sąlygų taikymo, turi teisę dėl šio pažeidimo kreiptis ir į vartotojų teises ginančias institucijas.

8. Vartotojų teises ginančios institucijos turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kontroliuoti sutarčių standartines sąlygas ir ginčyti nesąžiningas vartojimo sutarčių sąlygas.

XIII SKYRIUS
SUTARČIŲ GALIA IR FORMA

6.189 straipsnis. Sutarties galia

1. Teisėtai sudaryta ir galiojanti sutartis jos šalims turi įstatymo galią. Sutartis įpareigoja atlikti ne tik tai, kas tiesiogiai joje numatyta, bet ir visa tai, ką lema sutarties esmė arba įstatymai.

2. Šalys gali nustatyti, kad sutartis taikoma iki jos sudarymo atsiradusiems jų santykiams.

3. Sutartyje ar įstatymuose gali būti numatyta, kad sutarties galiojimo termino pabaiga reiškia ir šalių prievolių pagal sutartį pabaigą.

4. Sutarties galiojimo termino pabaiga neatleidžia šalių nuo civilinės atsakomybės už sutarties pažeidimą.

6.190 straipsnis. Sutarties galia tretiesiems asmenims

1. Kai viena sutarties šalis miršta ar likviduojama, šios šalies iš sutarties atsiradusios teisės ir pareigos pereina jos įpėdiniams (teisių perėmėjams), jeigu tai įmanoma pagal sutarties prigimtį, įstatymus ar sutartį.

2. Jeigu viena šalis, sudarydama sutartį, pažadėjo, kad prievolę įvykdys ar kitokį veiksmą atliks trečiasis asmuo, tai, šiam to nepadarius, pažadėjusi šalis pati privalo įvykdyti prievolę ar atlikti kitokį veiksmą ir atlyginti kitos šalies patirtus nuostolius.

6.191 straipsnis. Sutartis trečiojo asmens naudai

1. Jeigu sudaręs sutartį asmuo išlygo, kad iš sutarties atsiradusi prievolė turi būti įvykdyta trečiajam asmeniui, tai prievolę įvykdyti turi teisę reikalauti tiek sudaręs sutartį asmuo, tiek ir trečiasis asmuo, kurio naudai išlygtas prievolės įvykdymas, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis arba nelemia prievolės esmė.

2. Jeigu trečiasis asmuo atsisakė jam sutarties suteiktos teisės, tai šia teise pasinaudoti gali sudaręs sutartį asmuo, išskyrus atvejus, kada tai prieštarauja įstatymams, sutarčiai ar prievolės esmei.

3. Trečiojo asmens naudai padariusi išlygą sutarties šalis gali atšaukti trečiojo asmens teisę iki to momento, kol šis asmuo pareiškia šią teisę priimąs.

4. Jeigu prievolė turi būti įvykdyta trečiajam asmeniui tik po padariusios išlygą sutarties šalies mirties, tai ši šalis trečiojo asmens teisę gali panaikinti testamentu.

5. Privalanti įvykdyti prievolę sutarties šalis gali pareikšti trečiajam asmeniui tokius pat atsikirtimus, kokius ji galėtų reikšti išlygą padariusiai šaliai.

6.192 straipsnis. Sutarties forma

1. Sutarties formai yra taikomos šio kodekso 1.71–1.77 straipsnių taisyklės, reglamentuojančios sandorių formą.

2. Kai pagal įstatymus ar šalių susitarimą sutartis turi būti paprastos rašytinės formos, ji gali būti sudaroma tiek surašant vieną šalių pasirašomą dokumentą, tiek ir apsikeičiant raštais, telegramomis, telefonogramomis, telefakso pranešimais ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais perduodama informacija, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti jį siuntusios šalies parašą.

3. Sutartis gali būti sudaroma priimant vykdyti užsakymą.

4. Sutarties pakeitimas arba papildymas turi būti tokios pat formos, kokios turėjo būti sudaryta sutartis, išskyrus įstatymų ar sutarties nustatytus atvejus.

5. Jeigu šalys susitarė dėl sudaromos sutarties formos, sutartis laikoma sudaryta tik tuo atveju, kai yra sutartos formos, nors pagal įstatymus tai sutarčių rūšiai tokia forma neprivaloma.

XIV SKYRIUS
SUTARČIŲ AIŠKINIMAS

6.193 straipsnis. Sutarčių aiškinimo taisyklės

1. Sutartys turi būti aiškinamos sąžiningai. Aiškinant sutartį, pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Jeigu šalių tikrų ketinimų negalima nustatyti, tai sutartis turi būti aiškinama atsižvelgiant į tai, kokią prasmę jai tokiomis pat aplinkybėmis būtų suteikę analogiški šalims protingi asmenys.

2. Visos sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę ir tikslą bei jos sudarymo aplinkybes. Aiškinant sutartį, reikia atsižvelgti ir į įprastines sąlygas, nors jos sutartyje nenurodytos.

3. Jeigu abejojama dėl sąvokų, kurios gali turėti kelias reikšmes, šioms sąvokoms priskiriama priimtiniausia, atsižvelgiant į tos sutarties prigimtį, esmę bei jos dalyką, reikšmė.

4. Kai abejojama dėl sutarties sąlygų, jos aiškinamos tas sąlygas pasiūliusios šalies nenaudai ir jas priėmusios šalies naudai. Visais atvejais sutarties sąlygos turi būti aiškinamos vartotojų naudai ir sutartį prisijungimo būdu sudariusios šalies naudai.

5. Aiškinant sutartį, taip pat turi būti atsižvelgiama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių tarpusavio santykių praktiką, šalių elgesį po sutarties sudarymo ir papročius.

6.194 straipsnis. Kalbų neatitikimai

Jeigu sutartis sudaryta dviem ar daugiau kalbų ir kiekvienas sutarties tekstas turi tokią pat teisinę galią, bet skirtingomis kalbomis surašyti sutarties tekstai neatitinka vienas kito, tai pirmenybė suteikiama pirmiausia surašytam tekstui.

6.195 straipsnis. Sutarties spragų užpildymas

Jeigu šalys neaptarė tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, tai šias sutarties spragas vienos iš šalių reikalavimu gali pašalinti teismas, nustatydamas atitinkamas sąlygas, atsižvelgdamas į dispozityviąsias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus.

XV SKYRIUS
SUTARČIŲ TURINYS

6.196 straipsnis. Sutarties sąlygų rūšys

1. Sutarties sąlygos gali būti aiškiai nurodytos arba numanomos.

2. Numanomos sutarties sąlygos nustatomos atsižvelgiant į sutarties esmę ir tikslą, šalių santykių pobūdį, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus.

6.197 straipsnis. Sutarties dalyko kokybė

Jeigu sutarties dalyko kokybė nei sutartyje, nei įstatymuose nenustatyta, tai ji turi atitikti protingą ir ne žemesnę už vidutinę kokybę, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes.

6.198 straipsnis. Sutarties kaina

1. Kai kaina ar jos nustatymo tvarka sutartyje neaptarta ir šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kurią sutarties sudarymo metu toje verslo srityje buvo įprasta imti už tokį pat įvykdymą atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu ši kaina neegzistuoja, – atitinkančią protingumo kriterijus kainą.

2. Jeigu sutarties kainą turi nustatyti viena šalis ir tokiu būdu nustatyta kaina aiškiai neatitinka protingumo kriterijų, tai nepaisant šalių susitarimų sutarties kaina turi būti pakeista protingumo kriterijus atitinkančia kaina.

3. Kai kainą turi nustatyti trečiasis asmuo, bet jis to nedaro ar negali padaryti, laikoma, kad protingumo kriterijus atitinkanti kaina yra sutarties kaina.

4. Jeigu kaina turi būti nustatyta remiantis kriterijais, kurių nėra ar kurie išnyko arba negali būti nustatyti, tai kaina nustatoma remiantis artimiausios reikšmės kriterijais.

6.199 straipsnis. Sutartis neapibrėžtam terminui

Neapibrėžtam terminui sudarytą sutartį bet kuri šalis gali nutraukti apie tai per protingą terminą iš anksto įspėjusi kitą šalį, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

XVI SKYRIUS
SUTARČIŲ VYKDYMAS

6.200 straipsnis. Sutarties vykdymo principai

1. Šalys privalo vykdyti sutartį tinkamai ir sąžiningai.

2. Vykdydamos sutartį, šalys privalo bendradarbiauti ir kooperuotis.

3. Sutartis turi būti vykdoma kuo ekonomiškesniu kitai šaliai būdu.

4. Jeigu pagal sutartį ar jos prigimtį šalis, atlikdama tam tikrus veiksmus, turi dėti maksimalias pastangas sutarčiai įvykdyti, tai ši šalis privalo imtis tokių pastangų, kokių būtų ėmęsis tokiomis pat aplinkybėmis protingas asmuo.

6.201 straipsnis. Sutarties įvykdymo tvarka

Šalys sutartį privalo įvykdyti tuo pačiu metu, jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis arba nelemia jos prigimtis ar aplinkybės.

6.202 straipsnis. Valstybės institucijos leidimas

1. Jeigu tam tikri įstatymai nustato, kad būtinas atitinkamos valstybės institucijos leidimas, turintis reikšmės sutarties galiojimui ar jos vykdymui, ir įstatymuose ar sutartyje nenumatyta ko kita, tai tokį leidimą privalo gauti valstybėje, kurios įstatymai nustato tokį reikalavimą, esanti sutarties šalis.

2. Jeigu abi sutarties šalys yra Lietuvoje ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytą reikalavimą nustato Lietuvos Respublikos įstatymai, tai leidimą privalo gauti šalis, kuriai ši pareiga yra nustatyta įstatymuose, išskyrus atvejus, kai įstatymai jos nenumato. Tokiu atveju šalys privalo susitarti, kuri iš jų turi gauti leidimą.

3. Reikalingą leidimą ar leidimus sutarties šalis privalo gauti laiku. Jai tenka visos su privalomų leidimų gavimu susijusios išlaidos, jeigu sutartyje nenumatyta ko kita. Sutarties šalis taip pat privalo nedelsdama pranešti kitai šaliai apie tai, kad leidimas yra gautas arba kad atsisakyta jį išduoti.

6.203 straipsnis. Leidimo neišdavimas

1. Jeigu per nustatytą terminą, o kai toks terminas nenustatytas, – per protingą terminą privalomas leidimas nepaisant šalies būtinų pastangų negaunamas, bet ir nėra atsisakyta jį išduoti, tai abi sutarties šalys turi teisę nutraukti sutartį.

2. Jeigu privalomas leidimas susijęs tik su kai kuriomis sutarties sąlygomis, tai šio straipsnio 1 dalis netaikoma, kai protinga palikti galioti sutarties sąlygas.

3. Atsisakymas išduoti sutarties galiojimui įtakos turintį leidimą daro sutartį negaliojančią. Kai atsisakymas išduoti leidimą daro negaliojančias tik kai kurias sutarties sąlygas, likusios sąlygos galioja, jeigu sutartis būtų sudaryta ir be negaliojančių sąlygų.

6.204 straipsnis. Sutartinių įsipareigojimų vykdymas pasikeitus aplinkybėms

1. Jeigu įvykdyti sutartį vienai šaliai tampa sudėtingiau negu kitai šaliai, ši šalis privalo vykdyti sutartį atsižvelgiant į kitose šio straipsnio dalyse nustatytą tvarką.

2. Sutarties vykdymo suvaržymu laikomos aplinkybės, kurios iš esmės pakeičia sutartinių prievolių pusiausvyrą, t. y. arba iš esmės padidėja įvykdymo kaina, arba iš esmės sumažėja gaunamas įvykdymas, jeigu:

1) tos aplinkybės atsiranda arba nukentėjusiai šaliai tampa žinomos po sutarties sudarymo;

2) tų aplinkybių nukentėjusi šalis sutarties sudarymo metu negalėjo protingai numatyti;

3) tų aplinkybių nukentėjusi šalis negali kontroliuoti;

4) nukentėjusi šalis nebuvo prisiėmusi tų aplinkybių atsiradimo rizikos.

3. Kai sutarties įvykdymas sudėtingesnis, nukentėjusi sutarties šalis turi teisę kreiptis į kitą šalį prašydama sutartį pakeisti. Šis prašymas turi būti pagrįstas ir pareikštas tuoj pat po sutarties įvykdymo suvaržymo. Kreipimasis dėl sutarties pakeitimo savaime nesuteikia nukentėjusiai šaliai teisės sustabdyti sutarties vykdymą. Jeigu per protingą terminą šalys nesutaria dėl sutarties pakeitimo, tai abi turi teisę kreiptis į teismą. Teismas gali:

1) nutraukti sutartį ir nustatyti sutarties nutraukimo datą bei sąlygas;

2) pakeisti sutarties sąlygas, kad būtų atkurta šalių sutartinių prievolių pusiausvyra.

XVII SKYRIUS
SUTARČIŲ NEĮVYKDYMO TEISINĖS PASEKMĖS

6.205 straipsnis. Sutarties neįvykdymas ar netinkamas įvykdymas

Sutarties neįvykdymu laikomos bet kokios iš sutarties atsiradusios prievolės neįvykdymas, įskaitant netinkamą įvykdymą ir įvykdymo termino praleidimą.

6.206 straipsnis. Kitos šalies veiksmai

Viena šalis negali remtis kitos šalies neįvykdymu tiek, kiek sutartis buvo neįvykdyta dėl

jos pačios veiksmų ar neveikimo arba kitokio įvykio, kurio rizika jai pačiai ir tenka.

6.207 straipsnis. Sutarties vykdymo sustabdymas

1. Jeigu šalys turi įvykdyti sutartį tuo pačiu metu, tai bet kuri iš jų turi teisę sustabdyti sutarties vykdymą tol, kol kita šalis nepradės jos vykdyti.

2. Kai šalys savo prievoles turi įvykdyti viena paskui kitą, tai turinti sutartį įvykdyti vėliau šalis gali sustabdyti vykdymą tol, kol kita šalis neįvykdo savo prievolių.

3. Šalys šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta teise privalo naudotis protingai ir sąžiningai.

6.208 straipsnis. Įvykdymo trūkumų pašalinimas

1. Sutartį pažeidusi šalis turi teisę savo sąskaita pašalinti įvykdymo trūkumus, jeigu:

1) ji be nepateisinamo uždelsimo praneša kitai šaliai apie įvykdymo trūkumų pašalinimo būdą ir laiką;

2) nukentėjusi šalis neturi teisėto intereso atsisakyti, kad įvykdymo trūkumai būtų pašalinti;

3) įvykdymo trūkumai pašalinami nedelsiant;

4) įvykdymo trūkumų pašalinimą pateisina konkrečios aplinkybės.

2. Kitos šalies pareiškimas apie sutarties nutraukimą nepanaikina teisės pašalinti įvykdymo trūkumus.

3. Tinkamą pranešimą apie pasiūlymą pašalinti įvykdymo trūkumus gavusi šalis negali įgyvendinti savo teisių, kurios nesuderinamos su sutarties vykdymu, tol, kol nepasibaigęs įvykdymo trūkumams pašalinti nustatytas terminas.

4. Šalis gali sustabdyti savo prievolių įvykdymą tol, kol kita šalis pašalina įvykdymo trūkumus, bei reikalauti atlyginti nuostolius.

5. Šalis privalo bendradarbiauti su įvykdymo trūkumus šalinančia šalimi visą trūkumų šalinimo laikotarpį.

6.209 straipsnis. Papildomas terminas sutarčiai įvykdyti

1. Jeigu sutartis neįvykdyta, nukentėjusi šalis gali raštu nustatyti protingą papildomą terminą sutarčiai įvykdyti ir pranešti apie tai kitai šaliai.

2. Nustačiusi papildomą terminą sutarčiai įvykdyti, nukentėjusi šalis gali šiam terminui sustabdyti savo prievolių vykdymą ir pareikalauti atlyginti nuostolius, tačiau ji negali taikyti kitų gynimosi būdų. Jeigu nukentėjusi šalis gauna kitos šalies pranešimą apie tai, jog pastaroji sutarties neįvykdys ir per papildomą terminą, arba pasibaigus šiam terminui sutartis neįvykdoma, tai nukentėjusi šalis gali taikyti kitus savo teisių gynimo būdus.

3. Jeigu termino praleidimas nėra esminis sutarties pažeidimas ir nukentėjusi šalis nustatė protingą papildomą terminą, tai pasibaigus šiam terminui ji gali sutartį nutraukti. Jeigu papildomas terminas nustatytas neprotingai trumpas, tai jis turi būti atitinkamai pailgintas. Nukentėjusi šalis savo pranešime dėl papildomo termino gali nurodyti, kad sutartis bus vienašališkai nutraukta, jeigu kita šalis jos neįvykdys per nustatytą papildomą terminą.

4. Šio straipsnio 3 dalis netaikoma, jeigu neįvykdyta prievolė sudaro nedidelę sutarties neįvykdžiusios šalies sutartinių prievolių dalį.

6.210 straipsnis. Palūkanos

1. Terminą įvykdyti piniginę prievolę praleidęs skolininkas privalo mokėti penkių procentų dydžio metines palūkanas už sumą, kurią sumokėti praleistas terminas, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitokio palūkanų dydžio.

2. Kai abi sutarties šalys yra verslininkai ar privatūs juridiniai asmenys, tai už termino praleidimą mokamos šešių procentų dydžio metinės palūkanos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitokio palūkanų dydžio.

6.211 straipsnis. Atsakomybę naikinančios sąlygos

Sutarties sąlygos, kurios panaikina ar apriboja šalies atsakomybę už sutarties neįvykdymą arba leidžia ją įvykdyti tokiu būdu, kuris iš esmės skiriasi nuo to, kurio protingai tikėjosi kita šalis, negalioja, jeigu tokios sąlygos atsižvelgiant į sutarties prigimtį bei kitas aplinkybes yra nesąžiningos.

6.212 straipsnis. Nenugalima jėga (*force majeure*)

1. Šalis atleidžiama nuo atsakomybės už sutarties neįvykdymą, jeigu ji įrodo, kad sutartis neįvykdyta dėl aplinkybių, kurių ji negalėjo kontroliuoti bei protingai numatyti sutarties sudarymo metu, ir kad negalėjo užkirsti kelio šių aplinkybių ar jų pasekmių atsiradimui. Nenugalima jėga (*force majeure*) nelaikoma tai, kad rinkoje nėra reikalingų prievolei vykdyti prekių, sutarties šalis neturi reikiamų finansinių išteklių arba skolininko kontrahentai pažeidžia savo prievoles.

2. Jeigu aplinkybė, dėl kurios neįmanoma sutarties įvykdyti, laikina, tai šalis atleidžiama nuo atsakomybės tik tokiam laikotarpiui, kuris yra protingas atsižvelgiant į tos aplinkybės įtaką sutarties įvykdymui.

3. Sutarties neįvykdžiusi šalis privalo pranešti kitai šaliai apie šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės atsiradimą bei jos įtaką sutarties įvykdymui. Jeigu šio pranešimo kita šalis negauna per protingą laiką po to, kai sutarties neįvykdžiusi šalis sužinojo ar turėjo sužinoti apie tą aplinkybę, tai pastaroji šalis privalo atlyginti dėl pranešimo negavimo atsiradusius nuostolius.

4. Šio straipsnio nuostatos neatima iš kitos šalies teisės nutraukti sutartį arba sustabdyti jos įvykdymą, arba reikalauti sumokėti palūkanas.

6.213 straipsnis. Reikalavimas įvykdyti sutartį

1. Jeigu šalis nevykdo savo piniginės prievolės, kita šalis turi teisę reikalauti, kad prievolė būtų įvykdyta natūra.

2. Jeigu šalis neįvykdo nepiniginės prievolės, kita šalis gali reikalauti įvykdyti prievolę natūra, išskyrus atvejus, kai:

1) sutartinę prievolę įvykdyti natūra neįmanoma teisiškai arba faktiškai;

2) sutartinės prievolės įvykdymas natūra labai komplikuotų skolininko padėtį arba brangiai kainuotų;

3) turinti teisę gauti įvykdymą sutarties šalis gali protingai gauti įvykdymą iš kito šaltinio;

4) turinti teisę gauti įvykdymą sutarties šalis nereikalauja įvykdyti prievolės per protingą terminą po to, kai ji sužinojo ar turėjo sužinoti apie sutarties nevykdymą;

5) neįvykdyta prievolė yra išimtinai asmeninio pobūdžio.

6.214 straipsnis. Netinkamo įvykdymo ištaisymas arba pakeitimas

Teisė gauti įvykdymą aprėpia teisę reikalauti ištaisyti ar pakeisti įvykdymą arba kitokiu būdu pašalinti įvykdymo trūkumus atsižvelgiant į šio kodekso 6.208 straipsnio taisykles.

6.215 straipsnis. Bauda už įpareigojimo įvykdyti sutartinę prievolę natūra nevykdymą

1. Jeigu skolininkas nevykdo teismo sprendimo, įpareigojančio įvykdyti sutartinę prievolę natūra, teismas skiria skolininkui baudą.

2. Baudos dydį teismas nustato atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes. Bauda gali būti nurodyta konkrečia pinigų suma arba nustatyta procentais už kiekvieną praleistą dieną.

3. Bauda išieškoma kreditoriaus naudai. Baudos išieškojimas neatleidžia skolininko nuo pareigos atlyginti nuostolius.

6.216 straipsnis. Gynimo būdų pakeitimas

Jeigu skolininkas neįvykdo nepiniginės sutartinės prievolės natūra per nustatytą terminą arba kreditorius neturi teisės reikalauti įvykdyti prievolę natūra, tai kreditorius gali reikalauti taikyti kitus teisių gynimo būdus.

XVIII SKYRIUS
SUTARČIŲ PABAIGA

6.217 straipsnis. Sutarties nutraukimas

1. Šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis sutarties neįvykdo ar netinkamai įvykdo ir tai yra esminis sutarties pažeidimas.

2. Nustatant, ar sutarties pažeidimas yra esminis, ar ne, turi būti atsižvelgiama į tai:

1) ar nukentėjusi šalis iš esmės negauna to, ko tikėjosi iš sutarties, išskyrus atvejus, kai kita šalis nenumatė ir negalėjo protingai numatyti tokio rezultato;

2) ar pagal sutarties esmę griežtas prievolės sąlygų laikymasis turi esminės reikšmės;

3) ar prievolė neįvykdyta tyčia ar dėl didelio neatsargumo;

4) ar neįvykdymas duoda pagrindą nukentėjusiai šaliai nesitikėti, kad sutartis bus įvykdyta ateityje;

5) ar sutarties neįvykdžiusi šalis, kuri rengėsi įvykdyti ar vykdė sutartį, patirtų labai didelių nuostolių, jeigu sutartis būtų nutraukta.

3. Kai sutarties įvykdymo terminas praleistas, nukentėjusi šalis gali nutraukti sutartį, jeigu kita šalis neįvykdo sutarties per papildomai nustatytą terminą.

4. Kitais šiame straipsnyje nenumatytais pagrindais sutartį galima nutraukti tik teismo tvarka pagal suinteresuotos šalies ieškinį.

5. Vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje numatytais atvejais.

6.218 straipsnis. Pranešimas apie sutarties nutraukimą

1. Šio kodekso 6.217 straipsnyje numatytais pagrindais nukentėjusi šalis gali sutartį nutraukti vienašališkai, nesikreipdama į teismą. Apie sutarties nutraukimą privaloma iš anksto pranešti kitai šaliai per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu sutartyje toks terminas nenurodytas, – prieš trisdešimt dienų.

2. Kai sutartį iš esmės pažeidusi šalis iki sutarties nutraukimo buvo pasiūliusi ją įvykdyti, tačiau šis pasiūlymas buvo pareikštas pavėluotai arba dėl kitų priežasčių neatitinka sutarties reikalavimų, nukentėjusi šalis praranda teisę vienašališkai nutraukti sutartį, jeigu ji per protingą terminą nepraneša kitai šaliai apie sutarties nutraukimą po to, kai ji sužinojo ar turėjo sužinoti apie pasiūlymą įvykdyti sutartį, arba toks pasiūlymas neatitinka tinkamo sutarties įvykdymo.

6.219 straipsnis. Iš anksto numatomas sutarties neįvykdymas

Šalis gali nutraukti sutartį, jeigu iki sutarties įvykdymo termino pabaigos iš konkrečių aplinkybių ji gali numanyti, kad kita šalis pažeis sutartį iš esmės.

6.220 straipsnis. Patvirtinimas apie tinkamą įvykdymą

1. Šalis, kuri atsižvelgdama į aplinkybes tikisi, kad kita šalis gali iš esmės pažeisti sutartį, turi teisę iš pastarosios šalies pareikalauti patvirtinti, kad ši sutartį įvykdys tinkamai. Šalis gali sustabdyti savo sutartinių prievolių vykdymą tol, kol kita sutarties šalis patvirtina, kad ji sutartį tikrai įvykdys tinkamai.

2. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodyto patvirtinimo šalis negauna per protingą terminą, ji gali sutartį nutraukti.

6.221 straipsnis. Sutarties nutraukimo teisinės pasekmės

1. Sutarties nutraukimas atleidžia abi šalis nuo sutarties vykdymo.

2. Sutarties nutraukimas nepanaikina teisės reikalauti atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl sutarties neįvykdymo, bei netesybas.

3. Sutarties nutraukimas neturi įtakos ginčų nagrinėjimo tvarką nustatančių sutarties sąlygų ir kitų sutarties sąlygų galiojimui, jeigu šios sąlygos pagal savo esmę lieka galioti ir po sutarties nutraukimo.

6.222 straipsnis. Restitucija

1. Kai sutartis nutraukta, šalis gali reikalauti grąžinti jai viską, ką ji yra perdavusi kitai šaliai vykdydama sutartį, jeigu ji tuo pat metu grąžina kitai šaliai visa tai, ką buvo iš pastarosios gavusi. Kai grąžinimas natūra neįmanomas ar šalims nepriimtinas dėl sutarties dalyko pasikeitimo, atlyginama pagal to, kas buvo gauta, vertę pinigais, jeigu toks atlyginimas neprieštarauja protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijams.

2. Jeigu sutarties vykdymas yra tęstinis ir dalus, tai galima reikalauti grąžinti tik tai, kas buvo gauta po sutarties nutraukimo.

3. Restitucija neturi įtakos sąžiningų trečiųjų asmenų teisėms ir pareigoms, išskyrus šio kodekso nustatytas išimtis.

6.223 straipsnis. Sutarties pakeitimas

1. Sutartis gali būti pakeista šalių susitarimu.

2. Vienos iš šalių reikalavimu sutartis gali būti pakeista teismo sprendimu, jeigu:

1) kita sutarties šalis iš esmės pažeidė sutartį;

2) kitais sutarties ar įstatymų nustatytais atvejais.

3. Ieškinį dėl sutarties pakeitimo galima pareikšti tik po to, kai kita šalis atsisako pakeisti sutartį ar per trisdešimt dienų iš jos negautas atsakymas į pasiūlymą pakeisti sutartį, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato kitokios sutarties pakeitimo tvarkos.

4. Šalis visiškai ar iš dalies atsisakyti vykdyti sutartį gali tik įstatymų ar sutarties numatytais atvejais.

6.224 straipsnis. Sutarties negaliojimas

Sutartis gali būti pripažinta negaliojančia šio kodekso pirmosios knygos numatytais sandorių negaliojimo pagrindais, taip pat kitais įstatymų nustatytais pagrindais.

6.225 straipsnis. Absoliutus ir santykinis sutarties negaliojimas

1. Sutartis yra absoliučiai negaliojanti (niekinė sutartis), jeigu ją sudarant buvo pažeisti pagrindiniai sutarčių teisės principai ir dėl to pažeisti ne tik sutarties šalies, bet ir viešieji interesai.

2. Absoliučiai negaliojančios (niekinės) sutarties šalys negali vėliau patvirtinti.

3. Sutartis yra santykinai negaliojanti (nuginčijama sutartis), jeigu ją sudarant viena šalis veikė sąžiningai ir pripažinti sutartį negaliojančia būtina tik dėl to, kad būtų apginti sąžiningos šalies privatūs interesai.

4. Santykinai negaliojančią (nuginčijamą) sutartį šalys (šalis) gali patvirtinti, jeigu toks patvirtinimas yra aiškiai pareiškiamas.

6.226 straipsnis. Dalinis sutarties negaliojimas

1. Vienos iš sutarties sąlygų negaliojimas nedaro negaliojančios visos sutarties, išskyrus atvejus, kuriais šalys be tos sąlygos nebūtų sudariusios sutarties.

2. Daugiašalės sutarties atveju, kai du ar daugiau asmenų turi įvykdyti prievolę, sutarties negaliojimas vienam iš šių asmenų nedaro negaliojančios visos sutarties, išskyrus atvejus, kai to asmens dalyvavimas buvo būtinas tai sutarčiai sudaryti.

6.227 straipsnis. Teisė pareikšti ieškinį dėl sutarties negaliojimo

1. Teisę pareikšti ieškinį dėl absoliutaus sutarties negaliojimo turi visi asmenys, kurių teises ar teisėtus interesus tokia sutartis pažeidė.

2. Absoliutaus sutarties negaliojimo faktą ir jo teisines pasekmes gali konstatuoti teismas *ex officio* (savo iniciatyva).

3. Teisę pareikšti ieškinį dėl santykinio sutarties negaliojimo turi sąžininga sutarties šalis, kuri nukentėjo dėl sutarties sudarymo, arba trečiasis asmuo, kurio naudai sutartis buvo sudaryta, ar asmuo, kurio teises arba teisėtus interesus ta sutartis pažeidė.

6.228 straipsnis. Esminė šalių nelygybė

1. Šalis gali atsisakyti sutarties ar atskiros jos sąlygos, jeigu sutarties sudarymo metu sutartis ar atskira jos sąlyga nepagrįstai suteikė kitai šaliai perdėtą pranašumą. Be kitų aplinkybių, šiais atvejais turi būti atsižvelgiama ir į tai, jog viena šalis nesąžiningai pasinaudojo tuo, kad kita šalis nuo jos priklauso, turi ekonominių sunkumų, neatidėliotinų poreikių, yra ekonomiškai silpna, neinformuota, nepatyrusi, veikia neapdairiai, neturi derybų patirties, taip pat atsižvelgiant į sutarties prigimtį ir tikslą.

2. Teisę atsisakyti sutarties ar atskiros jos sąlygos šio straipsnio 1 dalyje numatytais pagrindais turinčios šalies prašymu teismas turi teisę išnagrinėti sutartį ar atskirą jos sąlygą ir jas atitinkamai pakeisti, kad sutartis ar atskira jos sąlyga atitiktų sąžiningumo ir protingus sąžiningos verslo praktikos reikalavimus.

3. Teismas gali pakeisti sutartį ar atskiras jos sąlygas ir šalies, gavusios pranešimą apie sutarties atsisakymą, prašymu, jeigu ši šalis po pranešimo gavimo nedelsdama apie savo prašymą teismui pranešė kitai šaliai ir pastaroji sutarties dar neatsisakė.

III DALIS
KITAIS PAGRINDAIS ATSIRANDANČIOS PRIEVOLĖS

XIX SKYRIUS
KITO ASMENS REIKALŲ TVARKYMAS

6.229 straipsnis. Asmens, tvarkančio kito asmens reikalus, pareigos

1. Asmuo, savanoriškai ir be jokio pavedimo, nurodymo ar išankstinio sutikimo tvarkantis kito asmens reikalus, kuriuos tvarkyti nėra jo pareiga, privalo juos tvarkyti taip, kad tai atitiktų asmens, kurio reikalai tvarkomi, interesus. Šios veiklos pagrindu atsiradusios prievolės privalomos asmeniui, tvarkančiam kito asmens reikalus. Asmens, tvarkančio kito asmens reikalus, veiklai *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios paprastą kito asmens turto administravimą.

2. Asmuo, pradėjęs tvarkyti kito asmens reikalus, privalo juos tvarkyti tol, kol tas kitas asmuo pats galės rūpintis savo reikalais arba kol bus paskirtas to asmens globėjas, rūpintojas ar turto administratorius, o jeigu tas asmuo miršta, – kol jo įpėdiniai perims reikalų tvarkymą.

3. Apie viską, ką yra atlikęs, asmuo, tvarkantis kito asmens reikalus, privalo pastarajam kaip įmanoma greičiau pranešti, kai tai tampa galima, ir pateikti raštu išsamią gautų pajamų, išlaidų bei nuostolių ataskaitą.

4. Asmuo, tvarkantis kito asmens reikalus, turi veikti tiek rūpestingai ir apdairiai, kiek yra būtina atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, kuriomis jis veikia.

5. Šio straipsnio normos netaikomos valstybės ir savivaldybės institucijų, veikiančių kitų asmenų interesais, veiksmams, jeigu šiuos veiksmus atlikti yra tų institucijų pareiga.

6.230 straipsnis. Reikalų tvarkymas prieš kito asmens valią

1. Jeigu asmuo tvarko kito asmens reikalus prieš pastarojo valią tą žinodamas, tai jis privalo atlyginti savo veiksmais padarytus nuostolius asmeniui, prieš kurio valią veikė.

2. Asmens sutikimas ar nesutikimas, kad jo reikalus tvarkytų kitas asmuo, neturi reikšmės, jeigu be tokio sutikimo visuomenės interesus atitinkanti prievolė ar prievolė išlaikyti kitą asmenį nebūtų laiku įvykdyta arba yra siekiama pašalinti asmens gyvybei gresiantį pavojų.

3. Veiksmai, kuriuos asmuo atliko sužinojęs, kad asmuo, kurio interesais veikiama, šiems veiksmams nepritaria, nesukuria pastarajam asmeniui jokių prievolių nei tuos veiksmus atlikusiam asmeniui, nei tretiesiems asmenims.

6.231 straipsnis. Reikalų tvarkymas pavojaus atveju

Jeigu asmuo pradėjo tvarkyti kito asmens reikalus dėl to, kad pastarojo asmeniui ar turtui grėsė realus pavojus, tai toks asmuo už padarytus nuostolius atsako tik esant tyčiai ar dideliam neatsargumui.

6.232 straipsnis. Veiksmų patvirtinimas

Jeigu asmuo, kurio reikalus be pavedimo tvarkė kitas asmuo, vėliau pastarojo veiksmus patvirtina, tai šių asmenų tarpusavio santykiams taikomos normos, reglamentuojančios pavedimo sutartis arba kitas pagal esmę artimiausias atliktų veiksmų prigimčiai sutartis.

6.233 straipsnis. Išlaidų atlyginimas

1. Jeigu asmuo kito asmens reikalus tvarkė teisingai ir tai atitiko pastarojo interesus, tai visos atsiradusios prievolės tampa privalomos asmeniui, kurio reikalai buvo tvarkomi. Be to, asmeniui, tvarkiusiam kito asmens reikalus, pastarasis turi atlyginti visas turėtas naudingas ir būtinas išlaidas bei dėl reikalų tvarkymo patirtus nuostolius nepaisant to, ar toks reikalų tvarkymas davė laukiamų rezultatų.

2. Šio kodekso 6.230 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais turėtos išlaidos neatlyginamos.

3. Šio kodekso 6.231 straipsnyje numatytais atvejais visada galima reikalauti išlaidų atlyginimo.

4. Jeigu kito asmens reikalų tvarkymas pastarajam davė teigiamų rezultatų, tai reikalus tvarkęs asmuo turi teisę į atlyginimą. Jeigu šalys nesusitaria, atlyginimo dydį nustato teismas, atsižvelgdamas į konkrečias bylos aplinkybes ir vadovaudamasis teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijais.

5. Išlaidos ar nuostoliai, turėti asmens po to, kai jis tvarkė kito asmens reikalus gavęs pastarojo sutikimą, atlyginami pagal atitinkamos sutarčių rūšies taisykles.

6.234 straipsnis. Gauto turto grąžinimas

1. Asmuo, tvarkęs kito asmens reikalus, privalo pastarajam grąžinti dėl to gautą turtą, įskaitant vaisius ir pajamas.

2. Jeigu reikalų tvarkymas yra patvirtinamas, asmuo įgyja teisę reikalauti atlyginti išlaidas pagal šio kodekso 6.233 straipsnį.

6.235 straipsnis. Kito asmens vardu ir interesais sudaryto sandorio teisinės pasekmės

1. Iš kito asmens vardu ir interesais sudaryto sandorio atsirandančios pareigos pereina asmeniui, kurio vardu ir interesais sandoris buvo sudarytas, jeigu šis asmuo tą sandorį patvirtina, o kita sandorio šalis tokiam pareigų perėjimui neprieštarauja arba sudarydama sandorį žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris sudaromas kito asmens vardu ir interesais.

2. Kai pareigos pagal sandorį pereina asmeniui, kurio interesais sandoris buvo sudarytas, šiam asmeniui turi būti perduotos ir iš šio sandorio atsirandančios teisės.

3. Jeigu sandorį kito asmens interesais reikalus tvarkęs asmuo sudarė savo vardu, tai pagal tokį sandorį tretiesiems asmenims atsako reikalus tvarkęs asmuo. Tačiau ši taisyklė neturi įtakos, kai įgyvendinamos reikalus tvarkiusio asmens ir trečiųjų asmenų teisės, susijusios su asmeniu, kurio reikalai buvo tvarkomi.

6.236 straipsnis. Tariamas kito asmens reikalų tvarkymas

Šio skyriaus normos netaikomos, jeigu kas nors tvarko kito asmens reikalus manydamas, kad tvarko savo reikalus.

XX SKYRIUS
NEPAGRĮSTAS PRATURTĖJIMAS AR TURTO GAVIMAS

6.237 straipsnis. Pareiga grąžinti be pagrindo įgytą turtą

1. Asmuo, kuris be teisinio pagrindo savo veiksmais ar kitokiu būdu tyčia ar dėl neatsargumo įgijo tai, ko jis negalėjo ir neturėjo gauti, privalo visa tai grąžinti asmeniui, kurio sąskaita tai buvo įgyta, išskyrus šio kodekso nustatytas išimtis.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodyta pareiga atsiranda, jeigu pagrindas, kuriuo įgytas turtas, išnyksta paskiau, išskyrus šio kodekso 6.241 straipsnyje numatytus atvejus.

3. Įgytas turtas turi būti grąžintas natūra, o jeigu jis žuvęs ar sužalotas, atlyginama pinigais jo tikroji vertė, buvusi turto įgijimo metu, ir nuostoliai, atsiradę dėl vėlesnio turto vertės pasikeitimo. Turto įgijėjas atsako nukentėjusiam asmeniui už bet kokį turto pabloginimą ar trūkumą, įskaitant atsitiktinį, po to, kai įgijėjas sužinojo ar turėjo sužinoti apie nepagrįstą praturtėjimą ar turto įgijimą. Iki sužinojimo momento turto įgijėjas atsako tik už tyčią ar didelį neatsargumą.

4. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytu būdu sąžiningai įgijęs turto asmuo jį parduoda, tai jis turi grąžinti tik tą sumą, už kurią turtas buvo parduotas.

5. Šio skyriaus taisyklės taikomos ir tais atvejais, kai prievolės įvykdymas nesusijęs su daikto perdavimu, o tik su tam tikrų paslaugų suteikimu arba kai reikalavimas susijęs su daikto išreikalavimu iš svetimo neteisėto valdymo, su įvykdymo pagal negaliojantį sandorį grąžinimu, žalos atlyginimu ar prievolės šalių tarpusavio atsiskaitymais arba paslaugų teikimu.

6.238 straipsnis. Tariamojo skolininko teisė išreikalauti be pagrindo sumokėtą skolą

Jeigu asmuo klydo manydamas esąs skolininkas ir sumokėjo skolą, kurios neprivalėjo mokėti, tai jis turi teisę išreikalauti sumokėtą sumą iš ją gavusio asmens. Ši teisė išnyksta, jeigu įvykdymą gavęs asmuo sunaikino skolos dokumentą. Šiuo atveju tariamasis skolininkas gali reikalauti sumokėtos sumos iš tikrojo skolininko.

6.239 straipsnis. Pareiga grąžinti turtą, neatlygintinai perduotą trečiajam asmeniui

Jeigu be pagrindo įgijęs turto asmuo šį turtą neatlygintinai perduoda trečiajam asmeniui, tai pareiga jį grąžinti pereina trečiajam asmeniui.

6.240 straipsnis. Atsiskaitymai grąžinant be teisinio pagrindo įgytą turtą

1. Be teisinio pagrindo įgijęs turto asmuo privalo grąžinti ar atlyginti visas pajamas, kurias jis gavo ar turėjo gauti iš šio turto, nuo to laiko, kai sužinojo ar turėjo sužinoti apie turto įgijimo nepagrįstumą. Už be pagrindo įgytą pinigų sumą skaičiuojamos penkių procentų dydžio metinės palūkanos. Šios palūkanos pradedamos skaičiuoti nuo to momento, kai asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie nepagrįstą pinigų gavimą ar sutaupymą.

2. Jeigu be pagrindo įgydamas turtą asmuo sąžiningai klydo, jis savo ruožtu turi teisę reikalauti, kad būtų atlygintos jo turėtos būtinos išlaidos be pagrindo įgytam turtui per šio straipsnio 1 dalyje nurodytą laiką išlaikyti. Į išlaidų atlyginimą asmuo netenka teisės, jeigu turintis teisę išreikalauti turtą asmuo šios teisės atsisako ir palieka turtą nepagrįstai jį gavusiam asmeniui.

3. Be teisinio pagrindo gavęs turto ir neužtikrinęs jo priežiūros tiek, kiek ją būtų užtikrinęs protingas skolininkas, asmuo turi atlyginti už turto sumažėjimą, buvusį po to, kai tas asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti, kad turtą privalo grąžinti.

4. Kai to, kas buvo įgyta be teisinio pagrindo, neįmanoma grąžinti, turi būti grąžinama to, kas buvo įgyta ar atlikta, vertė, buvusi gavimo ar atlikimo metu, jeigu gavėjas praturtėjo arba jeigu jis prašė, kad tai būtų atlikta, arba sutiko atlikti priešpriešinius veiksmus.

5. Kai sandoris pripažįstamas negaliojančiu ir to, kas buvo atlikta, negalima įvertinti pinigais, arba to, kas buvo gauta, negalima grąžinti dėl prigimties, ieškinys dėl grąžinimo ar kompensacijos negali būti tenkinamas, jeigu tai prieštarautų sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijams.

6.241 straipsnis. Turtas, kurio negalima išreikalauti

1. Negali būti išreikalaujama kaip be pagrindo įgyta:

1) turtas, perduotas prievolei įvykdyti iki vykdymo termino pabaigos, jeigu šios prievolės pagrindas nenumato ko kita;

2) turtas, perduotas prievolei įvykdyti pasibaigus ieškinio senaties terminui;

3) turtas, kurį perdavė asmuo, žinojęs, kad jis neprivalo vykdyti prievolės, arba asmuo, kuris nors ir neprivalėjo prievolės vykdyti, tačiau ją įvykdė ir jeigu tai atitiko geros moralės nuostatas;

4) sumos, be pagrindo išmokėtos kaip dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusios žalos atlyginimas, darbo užmokestis ir jam prilygintos išmokos, pensija ir išlaikymas, jeigu gavėjas veikė sąžiningai arba nebuvo padaryta sąskaitybos klaidos.

2. Kai asmuo be teisinio pagrindo priima pinigus, skirtus trečiajam asmeniui, neturinčiam teisės jų gauti, ir tuos pinigus jam perduoda, tai toks asmuo atleidžiamas nuo pareigos grąžinti pinigus, jeigu įrodo, kad jis nežinojo ir neturėjo žinoti, jog privalėjo pinigus grąžinti, ir kad negalėjo jų perduoti turinčiam teisę trečiajam asmeniui.

6.242 straipsnis. Nepagrįstas praturtėjimas

1. Be teisinio pagrindo nesąžiningai praturtėjęs kito asmens sąskaita asmuo privalo atlyginti pastarajam tokio dydžio nuostolius, koks yra nepagrįstas praturtėjimas.

2. Į praturtėjimo sumažėjimą, jeigu tai įvyko dėl priežasčių, už kurias nepagrįstai praturtėjęs asmuo neatsako, gali būti atsižvelgta ir atitinkamai sumažinta grąžintina suma.

3. Praturtėjimas nelaikomas nepagrįstu ir nesąžiningu, jeigu jis atsirado dėl tokio prievolės įvykdymo, kai nuostolių patyrusi prievolės šalis dėl savo pačios kaltės nesugebėjo įgyvendinti savo teisių taip, kad būtų išvengta nuostolių, ir kitas asmuo praturtėjo dėl nuostolių patyrusios šalies veiksmų, kuriuos ši atliko išimtinai savo interesais ir savo rizika.

XXI SKYRIUS
LOŠIMAS IR LAŽYBOS

6.243 straipsnis. Lošimo ir lažybų pasekmės

1. Lošimo ir lažybų pagrindu jokios prievolės neatsiranda, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus. Su lošimu ir lažybomis susiję reikalavimai teisme neginami, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus.

2. Jeigu pagal įstatymus lošimas ar lažybos draudžiamos, tai laimėjusi šalis negali reikalauti sumokėti sutartą sumą, o pralaimėjusi šalis negali sumokėtos sumos išreikalauti.

3. Pralaimėjusi šalis turi teisę išreikalauti sumokėtą sumą, jeigu ši šalis yra nepilnametis arba prieš ją buvo panaudota prievarta, grasinimas, apgaulė ar kitokie nesąžiningi veiksmai.

6.244 straipsnis. Loterija ir kiti žaidimai, grindžiami rizika ar atsitiktinumu

1. Loterijos ar kitokių žaidimų, grindžiamų rizika ar atsitiktinumu, pagrindu prievolės atsiranda tik tuo atveju, jeigu loterija ar kitokie žaidimai buvo organizuoti ir įvyko įstatymų nustatyta tvarka. Priešingu atveju iš loterijos ar žaidimų atsirandantiems reikalavimams taikomi šio kodekso 6.237 ir 6.242 straipsniai.

2. Jeigu loterija ar kitoks žaidimas organizuojami įstatymų nustatyta tvarka, tai jų organizatoriaus ir dalyvio sutartimi laikomas loterijos ar žaidimo bilietas, kvitas ar kitoks dokumentas, nurodytas loterijos ar kitokio žaidimo taisyklėse. Šias taisykles tvirtina loterijos ar žaidimo organizatorius. Taisyklėse turi būti nurodyta loterijos ar kitokio žaidimo laikas, laimėtojo nustatymo tvarka, laimėjimo dydis ir jo išmokėjimo tvarka. Su šiomis taisyklėmis turi būti sudarytos sąlygos viešai susipažinti.

3. Jeigu loterijos ar kitokio žaidimo organizatorius atsisako juos surengti nurodytu laiku, tai loterijos ar kitokio žaidimo dalyviai turi teisę reikalauti iš organizatoriaus atlyginti dėl loterijos ar kitokio žaidimo panaikinimo ar surengimo termino perkėlimo patirtus realius nuostolius.

4. Asmenims, kurie pagal loterijos ar kitokio žaidimo taisykles pripažįstami laimėtojais, organizatorius privalo išmokėti taisyklėse nustatyto dydžio ir formos (pinigais arba natūra) laimėjimą. Laimėjimas turi būti išmokėtas per taisyklėse nurodytą terminą, o jeigu toks terminas nenurodytas, – per mėnesį nuo loterijos ar kitokio žaidimo rezultatų nustatymo. Jeigu šios pareigos loterijos ar kitokio žaidimo organizatorius neįvykdo, laimėtojas turi teisę reikalauti iš organizatoriaus išmokėti laimėjimą bei atlyginti nuostolius.

XXII SKYRIUS
CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.245 straipsnis. Civilinės atsakomybės samprata ir rūšys

1. Civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).

2. Civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių: sutartinė ir deliktinė.

3. Sutartinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, kuri atsiranda dėl to, kad neįvykdoma ar netinkamai įvykdoma sutartis, kurios viena šalis turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ar netesybų (sumokėti baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo padarytus nuostolius arba sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).

4. Deliktinė civilinė atsakomybė yra turtinė prievolė, atsirandanti dėl žalos, kuri nesusijusi su sutartiniais santykiais, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato, kad deliktinė atsakomybė atsiranda ir dėl žalos, susijusios su sutartiniais santykiais.

5. Kreditorius iki pareikšdamas reikalavimus asmeniui, kuris pagal įstatymus ar sutartį atsako papildomai kartu su kitu asmeniu (subsidiarioji atsakomybė), turi pagrindiniam skolininkui pareikšti reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo. Jeigu pagrindinis skolininkas atsisakė atlyginti nuostolius arba kreditorius per protingą terminą iš skolininko negavo atsakymo į pareikštą reikalavimą, tai kreditorius gali pareikšti reikalavimą dėl nuostolių atlyginimo subsidiariai atsakingam skolininkui.

6. Kreditorius neturi teisės reikalauti atlyginti nuostolius iš subsidiariai atsakingo skolininko, jeigu kreditorius savo reikalavimą gali patenkinti įskaitydamas priešpriešinį

pagrindinio skolininko reikalavimą. Subsidiariai atsakingas skolininkas, prieš atlygindamas kreditoriui nuostolius, privalo apie tai įspėti pagrindinį skolininką. Jeigu subsidiariai atsakingam skolininkui pareikštas ieškinys dėl nuostolių atlyginimo, tai jis turi patraukti dalyvauti byloje ir pagrindinį skolininką. Priešingu atveju pagrindinis skolininkas regresiniam subsidiaraus skolininko reikalavimui turi teisę pareikšti visus atsikirtimus, kuriuos jis būtų turėjęs teisę reikšti kreditoriui.

6.246 straipsnis. Neteisėti veiksmai

1.Civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai.

2. Įstatymai gali nustatyti, kad žalą privalo atlyginti asmuo, kuris tos žalos nepadarė, bet yra atsakingas už žalą padariusio asmens veiksmus (netiesioginė civilinė atsakomybė).

3. Teisėtais veiksmais padaryta žala turi būti atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais.

6.247 straipsnis. Priežastinis ryšys

Atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu.

6.248 straipsnis. Kaltė kaip civilinės atsakomybės sąlyga

1. Civilinė atsakomybė atsiranda tik tais atvejais, jeigu įpareigotas asmuo kaltas, išskyrus įstatymų arba sutarties numatytus atvejus, kuriais civilinė atsakomybė atsiranda be kaltės. Skolininko kaltė preziumuojama, išskyrus įstatymų numatytus atvejus.

2. Kaltė gali pasireikšti tyčia arba neatsargumu.

3. Laikoma, kad asmuo kaltas, jeigu atsižvelgiant į prievolės esmę bei kitas aplinkybes jis nebuvo tiek rūpestingas ir apdairus, kiek atitinkamomis sąlygomis buvo būtina.

4. Jeigu dėl žalos atsiradimo kaltas ir kreditorius, tai atlygintini nuostoliai mažinami proporcingai kreditoriaus kaltei arba skolininkas gali būti atleistas nuo civilinės atsakomybės.

6.249 straipsnis. Žala ir nuostoliai

1. Žala yra asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Piniginė žalos išraiška yra nuostoliai. Jeigu šalis nuostolių dydžio negali tiksliai įrodyti, tai jų dydį nustato teismas.

2. Jeigu atsakingas asmuo iš savo neteisėtų veiksmų gavo naudos, tai gauta nauda kreditoriaus reikalavimu gali būti pripažinta nuostoliais.

3. Teismas gali atidėti būsimos žalos įvertinimą arba įvertinti būsimą žalą remdamasis realia jos atsiradimo tikimybe. Šiais atvejais kaip žalos atlyginimą teismas gali priteisti konkrečią pinigų sumą, periodines išmokas arba įpareigoti skolininką užtikrinti žalos atlyginimą.

4. Be tiesioginių nuostolių ir negautų pajamų, į nuostolius įskaičiuojamos:

1) protingos išlaidos, skirtos žalos prevencijai ar jai sumažinti;

2) protingos išlaidos, susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu;

3) protingos išlaidos, susijusios su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka.

5. Žala apskaičiuojama pagal kainas, galiojančias teismo sprendimo priėmimo dieną, jeigu įstatymai ar prievolės esmė nereikalauja taikyti kainų, buvusių žalos padarymo ar ieškinio pareiškimo dieną.

6. Kai dėl to paties veiksmo atsirado ir žala, ir nauda nukentėjusiam asmeniui, tai gauta nauda nepažeidžiant protingumo, sąžiningumo ir teisingumo kriterijų gali būti įskaitoma į nuostolius.

6.250 straipsnis. Neturtinė žala

1. Neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais.

2. Neturtinė žala atlyginama tik įstatymų nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų nustatytais atvejais. Teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.

6.251 straipsnis. Visiškas nuostolių atlyginimas

1. Padaryti nuostoliai turi būti atlyginti visiškai, išskyrus atvejus, kai įstatymai ar sutartis nustato ribotą atsakomybę.

2. Teismas, atsižvelgdamas į atsakomybės prigimtį, šalių turtinę padėtį ir jų tarpusavio santykius, gali sumažinti nuostolių atlyginimo dydį, jeigu dėl visiško nuostolių atlyginimo atsirastų nepriimtinų ir sunkių pasekmių. Tačiau sumažintas nuostolių atlyginimas negali būti mažesnis už draudimo sumą, kuria skolininko civilinė atsakomybė buvo ar turėjo būti privalomai apdrausta.

6.252 straipsnis. Šalių susitarimai dėl civilinės atsakomybės netaikymo ar jos apribojimo

1. Šalių susitarimas dėl civilinės atsakomybės už nuostolius (žalą), padarytus dėl skolininko tyčios ar didelio neatsargumo, netaikymo ar jos dydžio apribojimo negalioja. Draudžiama apriboti ar panaikinti civilinę atsakomybę už sveikatos sužalojimą, gyvybės atėmimą ar neturtinę žalą.

2. Šalys savo susitarimu negali pakeisti imperatyviųjų teisės normų, nustatančių civilinę atsakomybę, jos formą ar dydį.

6.253 straipsnis. Civilinės atsakomybės netaikymas ir atleidimas nuo civilinės atsakomybės

1. Civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės šiais pagrindais: dėl nenugalimos jėgos, valstybės veiksmų, trečiojo asmens veiksmų, nukentėjusio asmens veiksmų, būtinojo reikalingumo, būtinosios ginties, savigynos.

2. Nenugalima jėga yra neišvengiamos ir skolininko nekontroliuojamos bei nepašalinamos aplinkybės, kurios nebuvo ir negalėjo būti numatytos (šio kodekso 6.212 straipsnis).

3. Valstybės veiksmai – tai privalomi ir nenumatyti valstybės institucijų veiksmai (aktai), dėl kurių įvykdyti prievolę neįmanoma ir kurių šalys neturėjo teisės ginčyti.

4. Trečiojo asmens veikla – tai asmens, už kurį nei kreditorius, nei skolininkas neatsako, veiksmai (veikimas, neveikimas), dėl kurių atsirado nuostolių.

5. Nukentėjusio asmens veiksmai – veiksmai, dėl kurių kaltas pats nukentėjęs asmuo ir dėl kurių jam atsirado ar padidėjo nuostoliai. Tai gali būti nukentėjusio asmens sutikimas, kad jam būtų padaryta žalos, arba rizikos prisiėmimas. Šis nukentėjusio asmens sutikimas gali būti pagrindas atleisti nuo civilinės atsakomybės tik tuo atveju, kai toks sutikimas ir žalos padarymas neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, viešajai tvarkai, gerai moralei, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijams.

6. Būtinasis reikalingumas – tai veiksmai, kuriais asmuo priverstas padaryti žalos dėl to, kad siekia pašalinti jam pačiam, kitiems asmenims ar jų teisėms, visuomenės ar valstybės interesams gresiantį pavojų, išvengdamas gresiančios didesnės žalos atsiradimo žalą patyrusiam ar kitam asmeniui, jeigu žalos padarymas tomis aplinkybėmis buvo vienintelis būdas išvengti didesnės žalos. Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes bei sąžiningumo ir teisingumo kriterijus, gali įpareigoti atlyginti žalą asmenį, kurio interesais veikė žalą padaręs asmuo.

7. Būtinoji gintis – tai veiksmai, kuriais siekiama gintis arba ginti kitą asmenį, nuosavybę, būsto neliečiamybę, kitas teises, visuomenės ar valstybės interesus nuo pradėto ar tiesiogiai gresiančio neteisėto pavojingo kėsinimosi, jeigu jais nebuvo peržengtos būtinosios ginties ribos.

8. Savigyna – tai asmens veiksmai, kuriais jis teisėtai priverstinai įgyvendina savo teisę, kai neįmanoma laiku gauti kompetentingų valstybės institucijų pagalbos, o nesiėmus savigynos priemonių teisės įgyvendinimas taptų negalimas arba iš esmės pasunkėtų. Tačiau asmuo, panaudojęs savigyną neteisėtai ar be pakankamo pagrindo, privalo atlyginti padarytą žalą.

9. Įstatymai ar šalių susitarimai gali numatyti ir kitokius atleidimo nuo civilinės atsakomybės ar jos netaikymo pagrindus.

6.254 straipsnis. Civilinės atsakomybės draudimas

1. Įstatymų ar sutarties numatytais atvejais civilinė atsakomybė gali būti draudžiama sudarant civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Su civilinės atsakomybės draudimu susijusius santykius reglamentuoja šis kodeksas ir kiti įstatymai.

2. Jeigu draudimo atlyginimo nepakanka žalai visiškai atlyginti, draudimo atlyginimo ir faktinės žalos dydžio skirtumą atlygina apdraustasis asmuo, atsakingas už žalos padarymą.

6.255 straipsnis. Prevencinis ieškinys

1. Realus pavojus, kad ateityje gali būti padaryta žalos, yra pagrindas prevenciniam ieškiniui pareikšti. Prevenciniu ieškiniu laikomas ieškinys, kuriuo siekiama uždrausti atlikti veiksmus, sukeliančius realią žalos padarymo ateityje grėsmę.

2. Jeigu žalos padaryta eksploatuojant įmonę, įrenginį ar dėl kitokios ūkinės ar neūkinės veiklos ir yra realus pavojus, jog dėl šios veiklos vėl gali būti padaryta žalos, tai teismas ieškovo prašymu gali įpareigoti atsakovą sustabdyti ar nutraukti tokią veiklą. Teismas gali atsisakyti tenkinti prašymą dėl tokios veiklos sustabdymo ar nutraukimo, jeigu veiklos nutraukimas ar sustabdymas prieštarautų viešajai tvarkai.

3. Teismo atsisakymas tenkinti prevencinį ieškinį neatima teisės reikalauti atlyginti dėl tos veiklos atsiradusią žalą.

ANTRASIS SKIRSNIS
SUTARTINĖ ATSAKOMYBĖ

6.256 straipsnis. Sutartinės atsakomybės atsiradimo pagrindas

1. Kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo sutartines prievoles.

2. Asmuo, neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs savo sutartinę prievolę, privalo atlyginti kitai sutarties šaliai šios patirtus nuostolius, sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).

3. Jeigu sutarties vykdymas vienai iš šalių tuo pačiu yra ir profesinė veikla, ši šalis privalo vykdyti sutartį ir pagal tai profesinei veiklai taikomus reikalavimus.

4. Kai sutartinės prievolės neįvykdo ar netinkamai ją įvykdo įmonė (verslininkas), tai ji atsako visais atvejais, jei neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

6.257 straipsnis. Atsakomybė už trečiųjų asmenų veiksmus

Skolininkas, pasitelkęs prievolei įvykdyti trečiuosius asmenis, atsako kreditoriui, kai prievolė neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta dėl šių trečiųjų asmenų kaltės, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato, kad atsako tiesioginis vykdytojas.

6.258 straipsnis. Netesybos ir nuostoliai

1. Įstatymai ar sutartis gali nustatyti, kad už prievolės neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą kaltoji šalis privalo sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).

2. Jeigu nustatytos netesybos, tai kreditorius negali reikalauti iš skolininko kartu ir netesybų, ir realiai įvykdyti prievolę, išskyrus atvejus, kai skolininkas praleidžia prievolės įvykdymo terminą. Kitokias taisykles numatantis šalių susitarimas negalioja. Kai pareiškiamas reikalavimas dėl nuostolių atlyginimo, netesybos įskaitomos į nuostolius.

3. Jeigu netesybos (bauda, delspinigiai) neprotingai didelės, taip pat jeigu skolininkas įvykdė dalį prievolės, teismas gali netesybas sumažinti, tačiau jos negali būti mažesnės už nuostolių, atsiradusių dėl prievolės neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo, sumą. Netesybos nemažinamos, kai jos jau sumokėtos.

4. Neįvykdžiusi prievolės įmonė (verslininkas) atsako tik už tuos nuostolius, kuriuos ji numatė ar galėjo protingai numatyti sutarties sudarymo metu kaip tikėtiną prievolės neįvykdymo pasekmę.

5. Jeigu šalis nutraukė sutartį dėl to, kad kita šalis ją pažeidė, ir per protingą terminą sudarė nutrauktą sutartį pakeičiančią sutartį, tai ji turi teisę reikalauti iš sutartį pažeidusios šalies kainų skirtumo bei kitų vėliau atsiradusių nuostolių atlyginimo.

6. Nuostoliai apskaičiuojami ta valiuta, kuria buvo išreikšta piniginė prievolė, arba ta valiuta, kuria pasireiškia padaryti nuostoliai, atsižvelgiant į tai, kuri valiuta šalims priimtinesnė pagal bylos aplinkybes.

7. Palūkanos už nuostolius skaičiuojamos nuo prievolės neįvykdymo momento, jeigu sutartyje nenumatoma kas kita.

8. Šiame straipsnyje nustatytos taisyklės netaikomos, jeigu atskirų rūšių sutartims šis kodeksas nustato ką kita.

6.259 straipsnis. Kreditoriaus kaltė

1. Jeigu prievolė neįvykdyta arba netinkamai įvykdyta dėl abiejų šalių kaltės, skolininko atsakomybė atitinkamai gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės.

2. Šio straipsnio 1 dalies taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai kreditorius tyčia ar dėl neatsargumo prisidėjo prie prievolės neįvykdymo ar dėl netinkamo jos įvykdymo padarytų nuostolių padidėjimo, taip pat kai kreditorius tyčia arba dėl neatsargumo nesiėmė priemonių nuostoliams sumažinti.

3. Šiame straipsnyje nustatytos taisyklės atitinkamai taikomos ir tais atvejais, kai skolininkas pagal įstatymus arba sutartį atsako už prievolės neįvykdymą ar netinkamą jos įvykdymą nepaisant jo kaltės.

6.260 straipsnis. Skolininko praleisto termino pasekmės

1. Laikoma, kad skolininkas praleido terminą, jeigu jis prievolės neįvykdo per nustatytą terminą.

2. Praleidęs prievolės įvykdymo terminą skolininkas atsako kreditoriui už dėl termino praleidimo padarytus nuostolius ir už atsitiktinai atsiradusį po termino praleidimo negalimumą įvykdyti prievolę.

3. Jeigu dėl to, kad skolininkas praleido įvykdymo terminą, kreditorius nesuinteresuotas, kad prievolė būtų įvykdyta, tai kreditorius turi teisę atsisakyti priimti įvykdymą ir reikalauti nuostolių atlyginimo.

4. Skolininkas nelaikomas praleidusiu įvykdymo terminą, kol prievolės negalima įvykdyti dėl to, kad kreditorius praleido įvykdymo terminą.

6.261 straipsnis. Skolininko praleisto piniginių prievolių įvykdymo termino pasekmės

Praleidęs piniginės prievolės įvykdymo terminą skolininkas privalo mokėti už termino praleidimą sutarčių ar įstatymų nustatytas palūkanas, kurios yra laikomos minimaliais nuostoliais. Be to, kreditorius, įrodęs kitus nuostolius, turi teisę ir į jų atlyginimą.

6.262 straipsnis. Kreditoriaus praleisto termino pasekmės

1. Laikoma, kad kreditorius praleido įvykdymo terminą, jeigu jis atsisakė priimti skolininko pasiūlytą tinkamą prievolės įvykdymą ar neatliko veiksmų, iki kurių atlikimo skolininkas negalėjo įvykdyti savo prievolės.

2. Kai kreditorius praleidžia terminą, skolininkas įgyja teisę į dėl termino praleidimo padarytų nuostolių atlyginimą, jeigu kreditorius neįrodo, kad terminas praleistas ne dėl jo paties kaltės ar ne dėl tų asmenų, kurie pagal įstatymus ar kreditoriaus pavedimą buvo įpareigoti priimti įvykdymą, kaltės.

3. Pagal piniginę prievolę skolininkas neprivalo mokėti palūkanų už kreditoriaus praleisto termino laiką.

TREČIASIS SKIRSNIS
DELIKTINĖ ATSAKOMYBĖ

6.263 straipsnis. Pareiga atlyginti padarytą žalą

1. Kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais (veikimu, neveikimu) nepadarytų kitam asmeniui žalos.

2. Žalą, padarytą asmeniui, turtui, o įstatymų numatytais atvejais – ir neturtinę žalą privalo visiškai atlyginti atsakingas asmuo.

3. Įstatymų numatytais atvejais asmuo privalo atlyginti dėl kito asmens veiksmų atsiradusią žalą arba savo valdomų daiktų padarytą žalą.

6.264 straipsnis. Samdančio darbuotojus asmens atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės

1. Samdantis darbuotojus asmuo privalo atlyginti žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų, einančių savo darbines (tarnybines) pareigas, kaltės.

2. Pagal šį straipsnį darbuotojais laikomi asmenys, atliekantys darbą darbo sutarties arba civilinės sutarties pagrindu, jeigu jie veikia atitinkamo juridinio ar fizinio asmens nurodymu ir jo kontroliuojami.

3. Jeigu įstatymų numatytais atvejais samdantis darbuotojus asmuo ir darbuotojas už žalą atsako kartu, tai darbuotojas atsako jį nusamdžiusiam asmeniui tik tuo atveju, kai yra darbuotojo tyčia ar neatsargumas.

6.265 straipsnis. Atsakomybė už kitų asmenų padarytą žalą

1. Jeigu asmuo, kuris nėra darbuotojas, vykdydamas kito asmens, kuris nėra jo darbdavys, duotą nurodymą, padaro žalos, tai abu šie asmenys atsako solidariai.

2. Atstovaujamas asmuo atsako už savo atstovo, vykdančio pavedimą, padarytą žalą solidariai su savo atstovu.

6.266 straipsnis. Statinių savininko (valdytojo) atsakomybė

1. Žalą, padarytą dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų, įskaitant kelius, sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų, privalo atlyginti šių objektų savininkas (valdytojas), jeigu neįrodo, kad buvo šio kodekso 6.270 straipsnio 1 dalyje numatytos aplinkybės.

2. Preziumuojama, kad pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų savininkas (valdytojas) yra asmuo, viešame registre nurodytas kaip jų savininkas (valdytojas).

6.267 straipsnis. Atsakomybė už gyvūnų padarytą žalą

1. Naminių gyvūnų arba asmens žinioje esančių laukinių gyvūnų padarytą žalą privalo atlyginti jų savininkas (valdytojas), jeigu neįrodo, kad buvo šio kodekso 6.270 straipsnio 1 dalyje numatytos aplinkybės. Asmuo atsako ir už iš jo pabėgusių gyvūnų padarytą žalą.

2. Laukinių žvėrių padaryta žala atlyginama įstatymų nustatyta tvarka.

6.268 straipsnis. Atsakomybė už savo veiksmų reikšmės suprasti negalinčio fizinio asmens padarytą žalą

1. Veiksnus fizinis asmuo, padaręs žalą tokios būsenos, kai jis negalėjo suprasti savo veiksmų reikšmės ar jų valdyti, už padarytą žalą neatsako. Tačiau jis neatleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu tokios būsenos pats tapo vartodamas alkoholinius gėrimus, narkotines ar psichotropines medžiagas arba kitokiu būdu.

2. Jeigu žala buvo padaryta asmens sveikatai ar gyvybei, tai teismas, atsižvelgdamas į nukentėjusio asmens ir žalą padariusio asmens turtinę padėtį, sąžiningumo ir protingumo kriterijus bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, gali priteisti visišką ar dalinį žalos atlyginimą iš žalą padariusio asmens.

3. Asmens, pripažinto ribotai veiksniu dėl piktnaudžiavimo alkoholiu arba narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, padaryta žala atlyginama bendrais pagrindais.

4. Jeigu žalos padarė asmuo, kuris savo veiksmų reikšmės suprasti ar jų valdyti negalėjo dėl psichinės ligos ar kitokio psichikos sutrikimo, tai teismas gali įpareigoti atlyginti žalą kartu su šiuo asmeniu gyvenantį jo sutuoktinį, tėvus ar pilnamečius jo vaikus, kurie žinojo apie tokią žalą padariusio asmens psichikos būklę, tačiau nesiėmė priemonių, kad tas asmuo būtų pripažintas neveiksniu.

6.269 straipsnis. Dėl būtinosios ginties ar savigynos padaryta žala

1. Asmuo, padaręs žalos teisėtai gindamasis ar gindamas kitą asmenį, neatsako už užpuolikui padarytą žalą.

2. Nukentėjęs asmuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytu atveju gali reikalauti žalos atlyginimo iš asmens, nuo kurio neteisėtų veiksmų buvo ginamasi.

6.270 straipsnis. Atsakomybė už didesnio pavojaus šaltinių padarytą žalą

1. Asmuo, kurio veikla susijusi su didesniu pavojumi aplinkiniams (transporto priemonių, mechanizmų, elektros ir atominės energijos, sprogstamųjų ir nuodingų medžiagų naudojimas, statybos ir t. t.), privalo atlyginti didesnio pavojaus šaltinio padarytą žalą, jeigu neįrodo, kad žala atsirado dėl nenugalimos jėgos arba nukentėjusio asmens tyčios ar didelio neatsargumo.

2. Atsakovas pagal šį straipsnį yra didesnio pavojaus šaltinio valdytojas, t. y. asmuo, valdantis šį šaltinį nuosavybės, patikėjimo teise ar kitokiu teisėtu pagrindu (panaudos, nuomos ar kitokios sutarties pagrindu, pagal įgaliojimą ir t. t.).

3. Didesnio pavojaus šaltinio valdytojas už padarytą žalą neatsako, jeigu įrodo, kad galimybę valdyti didesnio pavojaus šaltinį jis prarado dėl kitų asmenų neteisėtų veiksmų. Šiuo atveju už padarytą žalą atsako asmuo ar asmenys, neteisėtai užvaldę didesnio pavojaus šaltinį. Jeigu dėl valdymo netekimo yra ir valdytojo kaltės, tai šis ir didesnio pavojaus šaltinį neteisėtai užvaldęs asmuo atsako solidariai. Atlyginęs žalą valdytojas įgyja regreso teisę reikalauti sumokėtų sumų iš neteisėtai didesnio pavojaus šaltinį užvaldžiusio asmens.

4. Jeigu žala trečiajam asmeniu padaryta dėl kelių didesnio pavojaus šaltinių sąveikos, tai šių didesnio pavojaus šaltinių valdytojai atsako solidariai.

5. Didesnio pavojaus šaltinių valdytojams dėl šių šaltinių sąveikos padaryta žala atlyginama bendrais pagrindais.

6.271 straipsnis. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų

1. Žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydamas konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Žalą, atsiradusią dėl savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti savivaldybė iš savivaldybės biudžeto nepaisydama savo darbuotojų kaltės.

2. Šiame straipsnyje terminas „valdžios institucija“ reiškia bet kokį viešosios teisės subjektą (valstybės ar savivaldybės instituciją, pareigūną, valstybės tarnautoją ar kitokį šių institucijų darbuotoją ir t. t.), taip pat privatų asmenį, atliekantį valdžios funkcijas.

3. Šiame straipsnyje vartojamas terminas „aktas“ reiškia bet kokį valdžios institucijos ar jos darbuotojų veiksmą (veikimą, neveikimą), kuris tiesiogiai daro įtakos asmenų teisėms, laisvėms ir interesams (valstybės ar savivaldybės institucijų priimami teisės ar individualūs aktai, administraciniai aktai, fiziniai aktai ir t. t., išskyrus teismo nuosprendžius, sprendimus ir nutartis).

4. Valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė pagal šį straipsnį atsiranda, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti.

6.272 straipsnis. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro, teisėjo ir teismo neteisėtų veiksmų

1. Žalą, atsiradusią dėl neteisėto nuteisimo, neteisėto suėmimo kardomosios priemonės taikymo tvarka, neteisėto sulaikymo, neteisėto procesinės prievartos priemonių pritaikymo, neteisėto administracinės nuobaudos – arešto – paskyrimo, atlygina valstybė visiškai, nepaisant ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuratūros pareigūnų ir teismo kaltės.

2. Žalą, atsiradusią dėl neteisėtų teisėjo ar teismo veiksmų nagrinėjant civilinę bylą, atlygina valstybė visiškai, jeigu žala atsirado dėl teisėjo ar kito teismo pareigūno kaltės.

3. Be turtinės žalos, atlyginama ir neturtinė žala.

4. Jeigu žala atsirado dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuratūros ar teismo pareigūnų ar teisėjų tyčinių veiksmų, tai valstybė, atlyginusi žalą, įgyja atgręžtinio reikalavimo teisę iš atitinkamų pareigūnų įstatymų nustatyta tvarka išieškoti įstatymų nustatyto dydžio sumas.

6.273 straipsnis. Atsakovai pagal valstybės ar savivaldybės prievolę atlyginti žalą

1. Bylose dėl žalos atlyginimo, kai žalą privalo atlyginti valstybė, valstybei atstovauja Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

2. Bylose dėl žalos atlyginimo, kai žalą privalo atlyginti savivaldybė, savivaldybei atstovauja savivaldybės institucija, dėl kurios neteisėtų veiksmų atsirado žala.

6.274 straipsnis. Atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl būtinojo reikalingumo

Teismas, atsižvelgdamas į žalos atsiradimo aplinkybes ir kitas aplinkybes, numatytas šio kodekso 6.253 straipsnio 6 dalyje, gali įpareigoti asmenį, kurio interesais veikė žalą padaręs asmuo, atlyginti žalą, atsiradusią dėl būtinojo reikalingumo.

6.275 straipsnis. Atsakomybė už nepilnamečių iki keturiolikos metų padarytą žalą

1. Už nepilnamečio iki keturiolikos metų padarytą žalą atsako jo tėvai ar globėjai, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jų kaltės.

2. Jeigu nepilnametis iki keturiolikos metų padaro žalą tuo metu, kai jis yra mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijos prižiūrimas, už tą žalą atsako ši institucija, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jos kaltės.

6.276 straipsnis. Atsakomybė už nepilnamečio nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų padarytą žalą

1. Nepilnametis nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų už savo padarytą žalą atsako bendrais pagrindais.

2. Tais atvejais, kai nepilnametis nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų neturi turto ar uždarbio, kurio pakaktų jo padarytai žalai atlyginti, atitinkamą žalos dalį turi atlyginti jo tėvai ar rūpintojas, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jų kaltės. Tokios pat teisinės pasekmės atsiranda, jeigu nepilnametis nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų žalos padarymo metu buvo mokymo, auklėjimo, sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijos prižiūrimas.

3. Šio straipsnio 2 dalyje nurodytų asmenų pareiga atlyginti žalą pasibaigia, kai padaręs žalą asmuo sulaukia pilnametystės, taip pat kai jis prieš pilnametystę įgyja turtą arba uždarbį, kurio pakanka žalai atlyginti.

6.277 straipsnis. Tėvų, kurių valdžia apribota, civilinė atsakomybė už jų nepilnamečių vaikų padarytą žalą

Tėvai, kurių valdžia buvo apribota dėl jų kaltės, už savo nepilnamečių vaikų padarytą žalą atsako bendrais pagrindais, jeigu nepilnamečių vaikų veiksmai yra netinkamo tėvų valdžios įgyvendinimo pasekmė, išskyrus atvejus, kai nepilnamečiui yra paskirtas globėjas ar rūpintojas.

6.278 straipsnis. Atsakomybė už pripažinto neveiksniu fizinio asmens padarytą žalą

1. Už pripažinto neveiksniu fizinio asmens padarytą žalą atsako jo globėjas arba jį prižiūrėti privalanti institucija, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jų kaltės.

2. Globėjo ar atitinkamos institucijos pareiga atlyginti žalą nepasibaigia ir tuo atveju, kai žalą padaręs asmuo po jos padarymo pripažįstamas veiksniu.

3. Jeigu globėjas mirė ar neturi pakankamai lėšų žalai, padarytai asmens sveikatai ar gyvybei, atlyginti, o žalą padaręs asmuo turi pakankamai lėšų, tai teismas, atsižvelgdamas į neveiksnaus asmens ir nukentėjusio asmens turtinę padėtį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, gali išieškoti žalą iš neveiksnaus asmens turto.

6.279 straipsnis. Atsakomybė už kelių asmenų bendrai padarytą žalą

1. Bendrai padarę žalos asmenys nukentėjusiam asmeniui atsako solidariai.

2. Nustatant solidariai atsakingų asmenų tarpusavio reikalavimus, atsižvelgiama į kiekvieno iš jų kaltę, išskyrus atvejus, kai įstatymai numato ką kita.

3. Nukentėjęs asmuo negali reikalauti iš visų už žalą atsakingų asmenų daugiau, negu jis galėtų reikalauti, jeigu atsakingas būtų tik vienas asmuo.

4. Jeigu žala galėjo atsirasti dėl kelių asmenų skirtingų veiksmų ir šie asmenys yra atsakingi už žalos atlyginimą, tačiau nustatoma, kad iš tikrųjų žala atsirado tik dėl vieno iš tų asmenų veiksmų, tai visi asmenys atsako kartu, išskyrus atvejus, kai kiti asmenys įrodo, kad žala negalėjo būti įvykio (veiksmų), už kurį jie yra atsakingi, rezultatas.

6.280 straipsnis. Regreso teisė į žalos padariusį asmenį

1. Atlyginęs kito asmens padarytą žalą asmuo turi į padariusį žalą asmenį regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę tokio dydžio, kiek sumokėjo žalos atlyginimo, jeigu įstatymai nenustato kitokio dydžio.

2. Atlyginęs kelių asmenų bendrai padarytą žalą asmuo turi teisę iš kiekvieno reikalauti jų išmokėto žalos atlyginimo dalies, proporcingos jų kaltei. Kai neįmanoma nustatyti kiekvieno iš žalą padariusių asmenų kaltės dydžio, laikoma, kad jie žalą turi atlyginti lygiomis dalimis.

3. Tėvai, globėjas ar rūpintojas, taip pat šio kodekso 6.275, 6.276 ir 6.278 straipsniuose nurodytos institucijos, atlyginę nepilnamečio ar pripažinto neveiksniu fizinio asmens padarytą žalą, neturi regreso teisės į šiuos fizinius asmenis.

6.281 straipsnis. Žalos atlyginimo būdas ir dydis

1. Priteisdamas žalos atlyginimą, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, įpareigoja atsakingą už žalą asmenį atlyginti ją natūra (pateikti tos pat rūšies ir kokybės daiktą, pataisyti sužalotą daiktą ir pan.) arba visiškai atlyginti padarytus nuostolius.

2. Jeigu teismo sprendimas atlyginti žalą natūra neįvykdomas per protingą laiką, tai kreditorius turi teisę reikalauti atlyginti žalą pinigais.

6.282 straipsnis. Atsižvelgimas į nukentėjusio asmens kaltę ir padariusio žalą asmens turtinę padėtį

1. Kai paties nukentėjusio asmens didelis neatsargumas padėjo žalai atsirasti arba jai padidėti, tai atsižvelgiant į nukentėjusio asmens kaltės dydį (o kai yra žalos padariusio asmens kaltės, – ir į jo kaltės dydį) žalos atlyginimas, jeigu įstatymai nenustato ko kita, gali būti sumažintas arba reikalavimas atlyginti žalą gali būti atmestas.

2. Į nukentėjusio asmens kaltę neatsižvelgiama išieškant dėl maitintojo gyvybės atėmimo atsiradusią žalą ir atlyginant laidojimo išlaidas.

3. Teismas gali sumažinti atlygintinos žalos dydį, atsižvelgdamas į žalą padariusio asmens sunkią turtinę padėtį, išskyrus atvejus, kai žala padaryta tyčia.

6.283 straipsnis. Žalos atlyginimas sveikatos sužalojimo atveju

1. Jeigu fizinis asmuo suluošintas ar kitaip sužalota jo sveikata, tai už žalą atsakingas asmuo privalo nukentėjusiam asmeniui atlyginti visus šio patirtus nuostolius ir neturtinę žalą.

2. Nuostolius šio straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais sudaro negautos pajamos, kurias nukentėjęs asmuo būtų gavęs, jeigu jo sveikata nebūtų sužalota, ir su sveikatos grąžinimu susijusios išlaidos (gydymo, papildomo maitinimo, vaistų įsigijimo, protezavimo, sužaloto asmens priežiūros, specialių transporto priemonių įsigijimo, sužaloto asmens perkvalifikavimo išlaidos bei kitos sveikatos grąžinimui būtinos išlaidos).

3. Jeigu po sprendimo dėl žalos atlyginimo priėmimo nukentėjusio asmens sveikata pablogėja, jis turi teisę pareikšti ieškinį dėl papildomų išlaidų atlyginimo, išskyrus atvejus, kai žala buvo atlyginta konkrečia vienkartine pinigų suma.

4. Šis straipsnis taikomas tik tais atvejais, kai nukentėjęs asmuo nėra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu įstatymų nustatyta tvarka.

6.284 straipsnis. Atsakomybė už dėl gyvybės atėmimo atsiradusią žalą

1. Fizinio asmens mirties atveju teisę į žalos atlyginimą turi asmenys, kurie buvo mirusiojo išlaikomi arba jo mirties dieną turėjo teisę gauti iš jo išlaikymą (nepilnamečiai vaikai, sutuoktinis, nedarbingi tėvai ar kiti faktiniai nedarbingi išlaikytiniai), taip pat mirusiojo vaikas, gimęs po jo mirties. Šie asmenys taip pat turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą.

2. Asmenims, turintiems teisę į žalos atlyginimą netekus maitintojo, atlyginama ta mirusiojo pajamų dalis, kurią jie gavo ar turėjo teisę gauti mirusiajam esant gyvam.

3. Atlygintinos žalos dydis negali būti keičiamas, išskyrus atvejus, kai po maitintojo netekimo gimsta vaikas.

4. Šis straipsnis taikomas tik tais atvejais, kai nukentėjęs asmuo nėra apdraustas nuo nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu įstatymų nustatyta tvarka.

6.285 straipsnis. Žalos atlyginimas fizinio asmens, kuriam nėra suėję keturiolikos metų, sveikatos sužalojimo atveju

1. Jeigu fizinis asmuo, kuriam nėra suėję keturiolikos metų ir kuris neturi savarankiškų pajamų, suluošintas arba kitaip sužalota jo sveikata, tai atsakingas už žalą asmuo privalo atlyginti išlaidas, susijusias su nukentėjusio asmens sveikatos sužalojimu, ir neturtinę žalą.

2. Kai nukentėjusiam asmeniui sueina keturiolika metų, atsakingas už žalą asmuo taip pat privalo atlyginti jam žalą, susijusią su darbingumo netekimu ar sumažėjimu, atsižvelgiant į iki sužalojimo nepilnamečio turėtus sugebėjimus, jo tėvų bei žalą padariusio asmens turtinę padėtį ir kitas bylai turinčias reikšmės aplinkybes.

3. Jeigu fizinis asmuo, kuriam nėra suėję keturiolikos metų, sveikatos sužalojimo metu turėjo savarankiškų pajamų, tai jam turi būti atlyginama tokio dydžio žala, kiek savarankiškų pajamų jis prarado dėl šio sužalojimo.

6.286 straipsnis. Atlyginimo dydžio pakeitimas nukentėjusio asmens reikalavimu, kai pasikeičia jo darbingumas

Iš dalies netekęs darbingumo nukentėjęs asmuo turi teisę bet kada reikalauti iš atsakingo už žalą asmens atitinkamai padidinti žalos atlyginimą, jeigu jo darbingumas dėl sveikatos sužalojimo paskiau sumažėjo palyginti su tuo darbingumu, kuris jam buvo likęs tuo metu, kai priteistas žalos atlyginimas, išskyrus atvejus, kai žala buvo atlyginta priteisiant konkrečią vienkartinę pinigų sumą.

6.287 straipsnis. Atlyginimo dydžio pakeitimas asmenų, iš kurių priteistas žalos atlyginimas, reikalavimu

Asmuo, iš kurio priteistas dėl suluošinimo ar kitokio sveikatos sužalojimo atsiradusios žalos atlyginimas, turi teisę reikalauti atitinkamai sumažinti priteistą atlyginimą, jeigu nukentėjusio asmens darbingumas, palyginti su tuo, kuris jam buvo likęs tuo metu, kai priteistas žalos atlyginimas, padidėja, išskyrus atvejus, kai žala buvo atlyginta priteisiant konkrečią vienkartinę pinigų sumą.

6.288 straipsnis. Žalos atlyginimo mokėjimas

1. Žala atlyginama nuo jos padarymo dienos, o jeigu žala atsirado vėliau, – nuo žalos atsiradimo dienos.

2. Jeigu teisę į žalos atlyginimą turintys asmenys kreipiasi dėl žalos atlyginimo praėjus trejiems metams nuo jos padarymo dienos, tai atlyginimas mokamas nuo kreipimosi dienos.

3. Su nukentėjusio asmens suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu susijusi žala, taip pat su gyvybės atėmimu susijusi žala atlyginama periodinėmis išmokomis arba visos žalos dydžio vienkartine išmoka. Jeigu žala atlyginama periodinėmis išmokomis, tai šios išmokos indeksuojamos teisės aktų nustatyta tvarka.

6.289 straipsnis. Žalos atlyginimas, kai pasibaigia įpareigotas atlyginti žalą juridinis asmuo ar miršta įpareigotas fizinis asmuo

1. Po įpareigoto atlyginti su fizinio asmens sveikatos sužalojimu ar gyvybės atėmimu susijusią žalą juridinio asmens reorganizavimo reikalavimai atlyginti žalą pareiškiami juridinio asmens teisių perėmėjui. Po valstybės ar savivaldybės įmonės ar įstaigos likvidavimo pareiga atlyginti žalą pereina valstybei ar savivaldybei. Kai įpareigotas asmuo miršta, reikalavimai atlyginti žalą pareiškiami jo įpėdiniams. Šie tokius reikalavimus tenkina pagal šio kodekso penktosios knygos nustatytas taisykles.

2. Jeigu įpareigotas atlyginti dėl fizinio asmens sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atsiradusią žalą juridinis asmuo likviduojamas, žalos atlyginimo sumos kaupiamos įstatymų nustatyta tvarka išieškant konkrečią sumą iš karto arba sudarant draudimo sutartį.

6.290 straipsnis. Socialinio draudimo išmokų įskaitymas

1. Socialinio draudimo išmokos, mokamos sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo atvejais, yra įskaitomos į atlygintinos žalos dydį.

2. Savanoriškojo draudimo išmokos į atlygintinos žalos dydį neįskaitomos.

3. Draudimo išmokas išmokėjusios socialinio draudimo įstaigos įgyja regreso teisę į žalą padariusį asmenį, išskyrus atvejus, kai draudimo įmokas už nukentėjusį asmenį mokėjo žalą padaręs asmuo.

6.291 straipsnis. Laidojimo išlaidų atlyginimas

1. Jeigu nukentėjęs asmuo miršta, jo laidojimo išlaidas turėjusiam asmeniui atlygina tas asmuo, kuris yra atsakingas už žalą, susijusią su nukentėjusio asmens gyvybės atėmimu. Atlyginamos tik protingumo kriterijus atitinkančios laidojimo išlaidos.

2. Įstatymų nustatytais atvejais mokama laidojimo pašalpa įskaitoma į laidojimo išlaidas.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
ATSAKOMYBĖ UŽ ŽALĄ, ATSIRADUSIĄ DĖL NETINKAMOS KOKYBĖS PRODUKTŲ AR PASLAUGŲ

6.292 straipsnis. Gamintojo ir paslaugų teikėjo atsakomybė

1. Gamintojas ar paslaugų teikėjas privalo atlyginti dėl netinkamos kokybės produktų ar netinkamos kokybės paslaugų atsiradusią žalą.

2. Gamintoju laikomas galutinio produkto, produkto dalies arba žaliavų gamintojas, paslaugų teikėjas ar kitas asmuo, kuris pažymėdamas produktą (paslaugas) savo vardu, prekės ženklu ar kitu skiriamuoju žymeniu nurodo save kaip gamintoją (paslaugų teikėją).

3. Kiekvienas asmuo, kuris dėl savo verslo importuoja į Europos ekonominės erdvės valstybių teritoriją netinkamos kokybės produktą turėdamas tikslą jį parduoti, išnuomoti ar kitaip paskirstyti, atsako kaip gamintojas.

4. Jeigu produkto gamintojo neįmanoma nustatyti, kiekvienas produktą realizavęs asmuo laikomas gamintoju, išskyrus atvejus, kai jis per protingą terminą praneša nukentėjusiam asmeniui apie produkto gamintoją arba apie produktą patiekusį asmenį. Ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai produktas buvo importuotas nenurodant jo importuotojo, nors jo gamintojas žinomas.

5. Šio skirsnio normos taikomos tik tais atvejais, kai produktai (paslaugos) įsigyjami vartojimo, o ne verslo tikslais.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.293 straipsnis. Produkto ir paslaugų samprata

1. Šiame skirsnyje vartojamas terminas „produktas“ reiškia kiekvieną kilnojamąjį daiktą (turtą), įskaitant pirminius žemės ūkio produktus ir žvėrieną (paukštieną), taip pat kilnojamąjį daiktą (turtą), kuris įeina į kitą kilnojamąjį ar nekilnojamąjį daiktą. Produktu laikoma ir elektros energija.

2. Šiame skirsnyje vartojamas terminas „paslauga“ reiškia veiklą, kuria tenkinamas konkretus materialus ar nematerialus vartotojo poreikis, išskyrus sveikatos priežiūros, teisines, švietimo, šiluminės energijos, dujų, vandens tiekimo, nuotėkų šalinimo ir transporto paslaugas.

6.294 straipsnis. Netinkamos kokybės samprata

1. Produktas (paslaugos) yra netinkamos kokybės, jeigu jis neatitinka saugos reikalavimų, kurių protingai gali tikėtis vartotojas. Ar produktas (paslaugos) yra tinkamos ar netinkamos kokybės, nustatoma atsižvelgiant į:

1) nurodomas produkto (paslaugų) savybes (reklamą);

2) tai, ar produktą (paslaugas) galima naudoti tam, kam tikimasi jį naudoti;

3) laiką, kai produktas (paslaugos) buvo išleistas į apyvartą;

4) produkto (paslaugų) konstrukcinius, receptinius ar kitokius trūkumus;

5) kitas aplinkybes.

2. Negalima produkto laikyti netinkamos kokybės tik dėl to, kad vėliau į apyvartą išleistas geresnis produktas.

6.295 straipsnis. Atsakomybės sąlygos

Žala atlyginama, jeigu nukentėjęs asmuo įrodo, kad žalos padaryta, kad produktas (paslauga) yra netinkamos kokybės ir kad egzistuoja priežastinis netinkamos kokybės ir nuostolių ryšys.

6.296 straipsnis. Solidarioji atsakomybė

Jeigu žala atsirado dėl kelių asmenų (pavyzdžiui, netinkamos kokybės produkto gamintojo ir asmens, įkomponavusio šį produktą į kitą daiktą) veiksmų, šie asmenys atsako solidariai.

6.297 straipsnis. Nukentėjusio asmens kaltė

Jeigu nukentėjęs ar turintis teisę reikalauti žalos atlyginimo asmuo dėl savo kaltės prisidėjo prie žalos atsiradimo ar padidėjimo, žalos atlyginimo dydis gali būti sumažintas arba žala apskritai gali būti neatlyginama atsižvelgiant į visas bylos aplinkybes.

6.298 straipsnis. Atleidimas nuo atsakomybės

1. Gamintojas atleidžiamas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad:

1) ne jis išleido produktą į apyvartą;

2) atsižvelgiant į aplinkybes, yra pagrindas manyti, kad produktas išleidimo į apyvartą metu nebuvo netinkamos kokybės arba kad kokybė pablogėjo vėliau;

3) produktas nebuvo pagamintas turint tikslą jį parduoti, išnuomoti ar kitaip paskirstyti verslo tikslais arba nebuvo pagamintas ar paskirstytas gamintojo ūkinės veiklos metu;

4) produkto kokybė pablogėjo dėl atitinkamų valstybės institucijų nustatytų privalomų taisyklių laikymosi;

5) mokslo ir techninių žinių lygis produkto išleidimo į apyvartą metu nebuvo toks, kad leistų nustatyti netinkamą kokybę;

6) jo pagamintas produktas buvo įkomponuotas į kitą produktą ir žala atsirado dėl kito produkto konstrukcijos arba dėl viso produkto gamintojo pateiktų vartojimo taisyklių.

2. Gamintojo atsakomybė nemažinama, jeigu žala atsirado ir dėl netinkamos produkto kokybės, ir dėl trečiojo asmens veiksmų ar neveikimo.

3. Gamintojo atsakomybė gali būti sumažinta arba jis gali būti visiškai atleistas nuo atsakomybės, jeigu atsižvelgiant į visas aplinkybes žala atsirado ir dėl netinkamos produkto kokybės, ir dėl nukentėjusio ar kito asmens, už kurį šis atsako, kaltės.

4. Įstatymai gali nustatyti kitas paslaugų teikėjo atleidimo nuo atsakomybės sąlygas, negu nustatyta šio straipsnio 1 dalyje.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.299 straipsnis. Atlygintina žala

1. Šiame skirsnyje vartojamas terminas „žala“ reiškia:

1) dėl gyvybės atėmimo ar sveikatos sužalojimo atsiradusią žalą, įskaitant neturtinę;

2) nukentėjusio asmens turtui, kuris yra skirtas ir paprastai buvo naudojamas asmeniniams poreikiams tenkinti, išskyrus patį netinkamos kokybės produktą, padarytą žalą, ne mažesnę kaip 500 eurų atitinkančią sumą pagal įstatymų nustatyta tvarka skelbiamą oficialų euro ir lito santykį. Ši suma netaikoma, kai žala atsirado dėl netinkamos kokybės paslaugų.

2. Šio skirsnio nuostatos netaikomos atlyginant branduolinę žalą.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.300 straipsnis. Ieškinio senatis

1. Ieškiniai dėl nuostolių (žalos), atsiradusių vartojant netinkamos kokybės produktus (paslaugas), gali būti pareiškiami per trejus metus nuo tos dienos, kurią nukentėjęs asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, trūkumą ir kas yra gamintojas.

2. Teisė pareikšti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą ieškinį išnyksta suėjus dešimties metų terminui nuo tos dienos, kurią produkto gamintojas išleido žalos padariusį produktą į apyvartą.

PENKTASIS SKIRSNIS
DĖL KLAIDINANČIOS REKLAMOS ATSIRADUSIOS ŽALOS ATLYGINIMAS

6.301 straipsnis. Klaidinančios reklamos samprata

1. Pagal šį skirsnį klaidinančia reklama laikoma bet kokios formos ir bet kokiomis perdavimo priemonėmis skleidžiama su ūkine komercine, finansine ar profesine veikla susijusi

informacija, kuria siekiama skatinti prekių ar paslaugų, įskaitant nekilnojamuosius daiktus, teises ir pareigas, pardavimą (teikimą), kai ji bet kokiu būdu, įskaitant ir jos pateikimo būdą, klaidina arba gali suklaidinti asmenis, kuriems ji skirta arba kuriuos ji pasiekia, ir kai dėl jos klaidinančio pobūdžio atsirado žalos.

2. Vertinant, ar žalą lėmusi reklama yra klaidinanti, atsižvelgiama į jos teisingumą, visapusiškumą ir pateikimo kriterijus:

1) reklamoje skelbiami teiginiai yra neteisingi, jeigu reklamos davėjas negali jų teisingumo pagrįsti reklamos skelbimo metu. Ar pakanka teiginių teisingumą pagrindžiančių duomenų, sprendžiama kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes. Skelbiamų teiginių teisingumą pagrindžiančiais duomenimis nelaikomi asmenų, kurių veikla nesusijusi su skleidžiama informacija, parodymai;

2) reklamos skleidžiama informacija yra nevisapusiška, jeigu praleista tam tikra informacijos dalis, kurią paskelbti atsižvelgiant į kitą toje reklamoje esančią informaciją būtina, kad nebūtų suklaidinti reklamos vartotojai;

3) reklamos pateikimo būdas ar forma yra tokie, kad jos vartotojai gali suvokti reklamoje esantį numanomą klaidinantį teiginį;

4) reklamos vartotojai pagal reklamos pateikimo būdą ir formą susidaro nuomonę, kad skleidžiama informacija yra teisinga, visapusiška, ir priima tokius sprendimus, kurių atitinkamomis aplinkybėmis galima tikėtis iš eilinio reklamos vartotojo.

3. Sprendžiant, ar reklama yra klaidinanti, turi būti atsižvelgiama į joje esančią informaciją apie:

1) reklamos davėją ar kitą asmenį, jų veiklą, buveinę, firmos vardą, prekės ar paslaugos ženklą, autorines teises ar gretutines teises, patentus, licencijas ir pan.;

2) prekes ir paslaugas – jų gamybos vietą ar kilmę, prekės gamintojo ar paslaugų tiekėjo identiškumą, patyrimą ar kvalifikaciją, pagaminimo laiką, gamybos būdą, paskirtį, kiekį, sudėtį, energetinę vertę, vartojamąsias savybes, atitikimą paskirčiai ir tinkamumą vartoti (naudoti), patikros laiką, vietą, būdą bei įvertinimus, vartojimo (naudojimo) būdą, prekių (paslaugų) ir nustatyto standarto atitikimą, sertifikavimą, oficialų prekės pripažinimą ir apdovanojimą mugėse, parodose, premijas, dovanas ar prizus, suteiktus už įsigyjamas prekes ar paslaugas, arba panaudotus mokslinius ar profesinius terminus arba bandymų techninius ar statistinius duomenis ir pan.;

3) prekių (paslaugų) įsigijimo ir vartojimo (naudojimo) sąlygas – kainą ar jos apskaičiavimo būdą, mokėjimo sąlygas, garantijas, pristatymo, keitimo, remonto, aptarnavimo, grąžinimo sąlygas, pardavimo ar tiekimo mastą, specialiosios ofertos priežastį ar tikslą ir pan.;

4) prekių ar paslaugų lyginimą (gretinimą) su kitomis prekėmis ar paslaugomis.

6.302 straipsnis. Atsakomybės subjektas

1. Už žalą, atsiradusią dėl klaidinančios reklamos, atsako reklamos davėjas, reklamos gamintojas, reklamos tarpininkas arba reklamos skleidėjas.

2. Reklamos davėjas atsako, jeigu neįrodo, kad žala atsirado ne dėl jo kaltės.

3. Reklamos gamintojas, tarpininkas ar skleidėjas atsako už dėl klaidinančios reklamos atsiradusią žalą tik tuo atveju, jeigu jie žinojo ar turėjo žinoti, kad reklama yra klaidinanti, arba vartotojai klaidinami dėl jų veiksmų gaminant ar skelbiant reklamą, arba reklamos gamintojas, tarpininkas ar skleidėjas neįrodo, kas buvo reklamos davėjas (gamintojas).

6.303 straipsnis. Atsakomybės sąlygos

Šio kodekso 6.302 straipsnyje nurodyti asmenys atsako už žalą, atsiradusią dėl klaidinančios reklamos, jeigu neįrodo, kad paskleista informacija atitinka tikrovę ir kad dėl informacijos turinio arba jos paskelbimo ir atsiradusios žalos nėra jų kaltės.

6.304 straipsnis. Klaidinančios reklamos uždraudimas ir paneigimas

Suinteresuotų asmenų prašymu teismas, nagrinėjantis žalos atlyginimo bylą, gali uždrausti toliau skleisti klaidinančią reklamą arba uždrausti skleisti parengtą, bet dar nepaskleistą klaidinančią reklamą, taip pat įpareigoti klaidinančią reklamą viešai ir adekvačiai paneigti.

IV DALIS
ATSKIROS SUTARČIŲ RŪŠYS

XXIII SKYRIUS
PIRKIMAS–PARDAVIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.305 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarties samprata

1. Pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą).

2. Vertybinių popierių, valiutinių vertybių pirkimui–pardavimui taikomos šio skyriaus normos, jeigu kiti įstatymai nenustato specialių jų pirkimo–pardavimo taisyklių.

3. Atskirų rūšių daiktų (prekių) pirkimo–pardavimo ypatumus gali nustatyti atitinkami įstatymai.

4. Šio skyriaus normos taikomos turtinių teisių pirkimui – pardavimui tiek, kiek tai neprieštarauja šių teisių prigimčiai ir esmei.

6.306 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarties dalykas

1. Pirkimo–pardavimo sutarties dalyku gali būti neišimti iš apyvartos daiktai, kuriuos pardavėjas jau turi ar kurie gali būti sukurti ar pardavėjo įgyti ateityje, vertybiniai popieriai ir kitokie daiktai bei turtinės teisės.

2. Pirkimo–pardavimo sutarties dalyku taip pat gali būti prieauglis, derlius ir kiti atsirandantys daiktai.

3. Pirkimo–pardavimo sutarties dalykas gali būti apibūdintas tiek pagal individualius požymius, tiek pagal rūšį.

4. Pirkimo–pardavimo sutarties sąlyga dėl sutarties dalyko laikoma suderinta, jeigu sutarties turinys leidžia nustatyti daikto (prekės) pavadinimą ir kiekį.

6.307 straipsnis. Pardavėjui nepriklausančio daikto pardavimas

1. Pirkimo–pardavimo sutartis, pagal kurią pardavėjas parduoda jam nepriklausantį daiktą nebūdamas daikto savininko įgaliotas ar neturėdamas tam teisės pagal įstatymus, gali būti pripažinta negaliojančia pagal daikto savininko, valdytojo arba pirkėjo ieškinį.

2. Tokia pirkimo–pardavimo sutartis nėra negaliojanti, jeigu pardavėjas pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymo metu tapo parduodamo daikto savininku.

3. Jeigu sutartis negaliojančia pripažinta šio straipsnio 1 dalyje numatytu pagrindu, daiktas grąžinamas savininkui, išskyrus atvejus, numatytus šio kodekso 4.96 straipsnyje.

6.308 straipsnis. Draudimas pirkti ir parduoti daiktą

1. Asmuo, kuriam pavesta parduoti kito asmens daiktą, neturi teisės to daikto pirkti nei tiesiogiai, nei per tarpininkus, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Šis draudimas taikomas ir asmeniui, administruojančiam kito asmens turtą pagal šio kodekso ketvirtosios knygos nuostatas.

2. Asmuo, administruojantis kito asmens turtą, neturi teisės parduoti savo turto, jeigu šio turto kaina apmokama iš jo administruojamo turto.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti asmenys neturi teisės reikalauti pripažinti negaliojančia pirkimo–pardavimo sutartį, sudarytą pažeidžiant šiame straipsnyje nustatytas taisykles.

6.309 straipsnis. Įsipareigojimas parduoti ar pirkti daiktą

1. Laikoma, kad įsipareigojimas parduoti daiktą kartu perduodant daiktą būsimajam pirkėjui valdyti yra to daikto pirkimas–pardavimas.

2. Pinigų sumos sumokėjimas parduoti daiktą įsipareigojusiam asmeniui pripažįstamas dalies kainos sumokėjimu (avansu), jeigu šalys nėra susitarusios kitaip.

3. Kai pirkti ar parduoti daiktą įpareigojęs asmuo atsisako įforminti sutartį įstatymų nustatyta forma, kita šalis turi teisę teismo tvarka reikalauti patvirtinti sutarties sudarymą.

6.310 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo išlaidos

1. Pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo išlaidos tenka pirkėjui, jeigu šalys nesusitaria kitaip.

2. Daiktų pristatymo, jų svėrimo ir perskaičiavimo (kiekio patikrinimo) išlaidos tenka pardavėjui, jeigu šalys nėra susitarusios kitaip.

3. Daiktų priėmimo, daiktų perdavimo–priėmimo dokumento sudarymo išlaidos tenka pirkėjui.

6.311 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarties forma

Pirkimo–pardavimo sutarties formą nustato sandorių sudarymo formos taisyklės. Atskiroms pirkimo–pardavimo sutartims įstatymai gali nustatyti specialias jų sudarymo taisykles.

6.312 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutartis, kurioje yra sąlyga dėl parduodamo daikto naudojimo

1. Asmuo, parduodamas daiktą, gali nustatyti sąlygą, kad tas daiktas turi būti naudojamas tam tikram tikslui nepažeidžiant kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų.

2. Jeigu pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytos sąlygos, tai pardavėjas teismo tvarka turi teisę reikalauti, kad sąlyga būtų įvykdyta arba kad būtų nutraukta sutartis, daiktas grąžintas jam ir atlyginti nuostoliai.

6.313 straipsnis. Kaina

1. Parduodamo daikto kaina nustatoma pinigais šalių susitarimu.

2. Tais atvejais, kai pirkimo–pardavimo sutartyje nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nenustatyta kaina ar nenurodyta tvarka jai nustatyti ir šalys nėra susitarusios kitaip, laikoma, kad šalys turėjo omenyje kainą, kuri sutarties sudarymo metu buvo įprastai toje prekybos srityje mokama už tokius pat daiktus, parduodamus atitinkamomis aplinkybėmis, o jeigu ši kaina neegzistuoja, – protingumo kriterijus atitinkanti kaina.

3. Kai kaina turi būti nustatyta pagal daiktų svorį, ji nustatoma pagal neto svorį, jeigu šalys nėra susitarusios kitaip.

4. Jeigu kainą turi nustatyti viena šalis ir tokiu būdu nustatyta kaina aiškiai neatitinka protingumo kriterijų, tai nepaisant šalių susitarimų sutarties kaina turi būti pakeista atitinkančia protingumo kriterijus kaina.

5. Kai kainą turi nustatyti trečiasis asmuo, bet jis to nedaro ar negali padaryti, laikoma, kad protingumo kriterijus atitinkanti kaina yra sutarties kaina.

6. Kai kaina turi būti nustatyta remiantis kriterijais, kurių nėra ar kurie išnyko arba negali būti nustatyti, kaina nustatoma remiantis artimiausios reikšmės kriterijais.

7. Jeigu sutartyje numatyta, kad kaina turi būti keičiama atsižvelgiant į tam tikrus kainai įtakos turinčius rodiklius (savikainą, išlaidas ir t. t.), tačiau nenurodyta kainos pakeitimo tvarka, tai kaina nustatoma atsižvelgiant į šių rodiklių santykį sutarties sudarymo ir daikto perdavimo metu. Kai pardavėjas praleidžia daikto perdavimo terminą, kaina nustatoma atsižvelgiant į šių rodiklių santykį sutarties sudarymo ir daikto perdavimo metu, numatytu sutartyje.

6.314 straipsnis. Kainos sumokėjimas

1. Jeigu pirkėjas neįpareigotas sumokėti kainą konkrečioje vietoje, jis privalo sumokėti ją pardavėjui daiktų perdavimo vietoje.

2. Jeigu pirkėjas neįpareigotas sumokėti kainą konkrečiu laiku, jis privalo ją sumokėti, kai pardavėjas pagal sutartį ar šį kodeksą perduoda pirkėjui daiktus arba disponavimo jais dokumentus.

3. Pirkėjas neturi pareigos sumokėti kainą, kol jis neturėjo galimybės patikrinti daiktus, išskyrus atvejus, kai šalių susitarimas numato ką kita.

4. Jeigu sutartyje nenumatyta ko kita, pirkėjas privalo iš karto sumokėti visą kainą.

5. Kai pirkėjas laiku nesumoka už jam perduotus daiktus, pardavėjas turi teisę reikalauti iš pirkėjo sumokėti kainą bei įstatymų ar sutarties nustatytas palūkanas.

6. Kai pirkėjas atsisako priimti daiktus ir už juos sumokėti, pardavėjas gali savo nuožiūra reikalauti sumokėti kainą arba atsisakyti vykdyti sutartį.

7. Kai pardavėjas pagal sutartį turi perduoti pirkėjui ne tik daiktus, už kuriuos pirkėjas dar nesumokėjo, bet ir kitus daiktus, šių daiktų perdavimą pardavėjas gali sustabdyti, kol pirkėjas visiškai sumokės už anksčiau perduotus daiktus, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita.

6.315 straipsnis. Išankstinis mokėjimas už daiktus

1. Jeigu sutartis numato, kad pirkėjas visą ar dalį kainos turi sumokėti iki daiktų perdavimo jam (išankstinis mokėjimas), tai pirkėjas kainą privalo sumokėti sutartyje nustatytu laiku.

2. Jeigu pirkėjas iš anksto kainos nesumoka, pardavėjas turi teisę sustabdyti sutarties vykdymą.

3. Kai išankstinę įmoką gavęs pardavėjas nustatytu laiku neperduoda pirkėjui daiktų, šis turi teisę reikalauti, kad pardavėjas jam perduotų daiktus arba grąžintų sumokėtą sumą.

4. Kai išankstinę įmoką gavęs pardavėjas nustatytu laiku neperduoda daiktų pirkėjui, jis privalo už gautą sumą mokėti įstatymų arba sutarties nustatytas palūkanas, jeigu sutartis nenumato ko kita. Palūkanos pradedamos skaičiuoti nuo tos dienos, kurią pardavėjas privalėjo perduoti daiktus, ir mokamos iki tos dienos, kurią daiktai faktiškai perduodami pirkėjui arba jam grąžinama sumokėta kaina.

6.316 straipsnis. Daiktų draudimas

1. Pirkimo–pardavimo sutartis gali nustatyti pardavėjo arba pirkėjo pareigą apdrausti daiktus.

2. Jeigu apdrausti daiktus privalanti sutarties šalis šios pareigos nevykdo, kita šalis turi teisę apdrausti daiktus ir pareikalauti atlyginti jų draudimo išlaidas arba atsisakyti vykdyti sutartį.

ANTRASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS PARDAVĖJO PAREIGOS IR TEISĖS

6.317 straipsnis. Pardavėjo pareiga perduoti daiktus

1. Pardavėjas privalo pagal pirkimo–pardavimo sutartį perduoti daiktus pirkėjui, t. y. jam valdyti nuosavybės (patikėjimo) teise, ir patvirtinti nuosavybės teisę į daiktus bei jų kokybę.

2. Pardavėjo garantija (patvirtinimas) dėl daiktų nuosavybės teisės ir jų kokybės yra, nepaisant to, ar tokia garantija pirkimo–pardavimo sutartyje numatyta, ar ne (garantija pagal įstatymą).

3. Jeigu sutartis nenumato ko kita, pardavėjas privalo perduoti daiktus kartu su jų priklausiniais ir priedais tokios būklės, kokia buvo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo metu.

4. Laikoma, kad pardavėjo pareiga perduoti daiktus įvykdyta, kai pardavėjas perduoda daiktus pirkėjui valdyti arba sutinka, kad pirkėjas pradėtų daiktus valdyti, ir pašalintos bet kokios pirkėjo valdymo teisės kliūtys.

5. Daiktų perdavimo išlaidos tenka pardavėjui, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6. Jeigu pirkimo–pardavimo sutartis numato, kad pirkėjas kainą sumoka tik po daiktų perdavimo, o po sutarties sudarymo jis tapo nemokus, tai pardavėjas perduoti daiktų neprivalo.

6.318 straipsnis. Daiktų ir dokumentų perdavimo vieta ir momentas

1. Pardavėjas kartu su daiktais privalo perduoti su jais susijusius dokumentus ir nuosavybės teisę į daiktus patvirtinančius dokumentus, kai to reikalauja sutartis ar šis kodeksas. Jeigu šie dokumentai reikalingi pačiam pardavėjui kitoms su parduodamais daiktais nesusijusioms teisėms įgyvendinti, tai pardavėjas privalo perduoti pirkėjui nustatyta tvarka patvirtintas dokumentų kopijas.

2. Jeigu pardavėjas neįpareigotas perduoti daiktų konkrečioje vietoje, tai daiktų perdavimu laikoma:

1) kai pirkimo–pardavimo sutartis numato daiktų gabenimą, – daiktų įteikimas pirmam vežėjui, kad šis juos perduotų pirkėjui, jeigu sutartyje nenumatyta ko kita;

2) kai šios dalies 1 punkte nenurodytais atvejais daiktus reikia paimti iš tam tikrų atsargų arba pagaminti ir šalys sutarties sudarymo metu apie tai žinojo, – daiktų pateikimas pirkėjui ar jo nurodytam asmeniui disponuoti daiktų atsargų buvimo arba gaminimo vietoje;

3) šios dalies 1 ir 2 punktuose nenurodytais atvejais – daiktų pateikimas pirkėjui toje vietoje, kurioje sutarties sudarymo metu buvo pardavėjo verslo ar gyvenamoji vieta arba kurioje daiktai pateikiami pirkėjo nurodytam asmeniui.

3. Daikto duodami vaisiai ir pajamos priklauso pirkėjui nuo daikto perdavimo.

6.319 straipsnis. Daiktų perdavimo terminas

1. Pardavėjas privalo perduoti daiktus pirkėjui pirkimo–pardavimo sutartyje numatytu laiku. Jeigu perdavimo terminas sutartyje nenurodytas, daiktai turi būti perduoti per protingą terminą po sutarties sudarymo. Šiuo atveju atitinkamai taikomas šio kodekso 6.53 straipsnis.

2. Laikoma, kad pirkimo–pardavimo sutartyje yra sąlyga dėl jos įvykdymo tiksliai nustatytu laiku, jeigu iš sutarties turinio aiškiai matyti, kad pažeidus šį terminą pirkėjas praranda interesą sutarčiai. Jeigu tokia sąlyga yra, pardavėjas turi teisę įvykdyti sutartį iki termino pabaigos arba jam pasibaigus tik tai atvejais, kai pirkėjas sutinka.

6.320 straipsnis. Daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

1. Jeigu kas kita nenumatyta pirkimo–pardavimo sutartyje, daiktų atsitiktinio žuvimo ar jų sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo to momento, nuo kurio pagal įstatymus ar sutartį pardavėjas laikomas tinkamai įvykdžiusiu savo pareigą perduoti daiktus, neatsižvelgiant į nuosavybės teisės perėjimo momentą.

2. Daiktų, parduotų juos gabenant, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, jeigu sutartis ar prekybos papročiai nenumato ko kita.

3. Sutarties sąlyga, kad daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo daiktų perdavimo pirmam vežėjui, pirkėjo reikalavimu gali būti pripažinta negaliojančia, jeigu pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo metu pardavėjas žinojo ar turėjo žinoti, kad daiktai prarasti ar sugedę, tačiau apie tai pirkėjui nepranešė.

4. Jeigu daiktas po jo perdavimo žuvo ar sugedo ne dėl pardavėjo kaltės, pirkėjas privalo sumokėti kainą pardavėjui. Ši taisyklė taikoma ir tais atvejais, kai pardavėjas negalėjo perduoti daikto pirkėjui dėl to, kad pastarasis nepakankamai bendradarbiavo su pardavėju ir tokiu būdu pažeidė sutartį.

5. Kai sutarties dalykas yra pagal rūšies požymius apibūdinti daiktai ir pirkėjas nepriima daiktų ar kitaip pažeidžia sutartį, jų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo to momento, kai pardavėjas konkrečiai įvardija (individualizuoja) daiktus ir apie tai praneša pirkėjui.

6. Jeigu pirkėjas pareiškia pagrįstą ieškinį dėl sutarties pripažinimo negaliojančia arba daikto pakeitimo, tai daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka pardavėjui.

7. Jeigu daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka pardavėjui ir po jų perdavimo pirkėjui, tai pardavėjas atsako už daiktų žuvimą ar sugedimą, nors tai būtų atsitikę dėl pirkėjo veiksmų. Tačiau pirkėjas nuo to momento, kai jis protingai galėjo numatyti, kad privalo grąžinti daiktus pardavėjui, atsako už jų saugojimą kaip atidus saugotojas.

6.321 straipsnis. Pardavėjo pareiga patvirtinti daiktų nuosavybės teisę

1. Pardavėjas privalo patvirtinti, kad į perduodamus daiktus tretieji asmenys neturi jokių teisių ar pretenzijų, išskyrus atvejus, kai pirkėjas iš anksto sutiko priimti daiktus, kurie yra tokių teisių ar pretenzijų objektai, o pardavėjas apie jas tinkamai pranešė pirkėjui.

2. Pardavėjas privalo panaikinti perduodamų daiktų įkeitimą (hipoteką) nepaisydamas to, ar įkeitimas (hipoteka) buvo įregistruotas ar ne, išskyrus atvejus, kai pirkėjas, iš pardavėjo gavęs tinkamą informaciją, sutinka pirkti daiktus, teisės į kuriuos yra suvaržytos tokiu būdu.

3. Pardavėjas privalo patvirtinti pirkėjui, kad perduodami daiktai neareštuoti ir kad jie nėra teisminio ginčo objektas, taip pat kad pardavėjo teisė disponuoti daiktais neatimta ar neapribota.

4. Nekilnojamojo daikto pardavėjas privalo patvirtinti pirkėjui, kad nėra jokių viešosios teisės pažeidimų ar apribojimų, kurie galėtų turėti įtakos pirkėjo nuosavybės teisei į tą daiktą.

5. Tais atvejais, kai pardavėjas tinkamai pranešė pirkėjui apie trečiųjų asmenų teises į perduodamus daiktus ar šių teisių suvaržymą sutarties sudarymo metu, taip pat kai trečiųjų asmenų teisės ar jų suvaržymas buvo įregistruoti viešame registre, pirkėjas negali remtis aplinkybe, kad

pardavėjas pažeidė savo pareigas.

6. Kai pardavėjas pažeidžia šio straipsnio 1–4 dalyse nurodytas savo pareigas, pirkėjas turi teisę reikalauti sumažinti kainą arba nutraukti sutartį, jeigu pardavėjas neįrodo, kad pirkėjas žinojo arba turėjo žinoti apie trečiųjų asmenų teises į daiktus ar šių teisių suvaržymą.

6.322 straipsnis. Pardavėjo ir pirkėjo pareigos, kai trečiasis asmuo pareiškia ieškinį dėl daikto paėmimo

1. Jeigu trečiasis asmuo iki pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymo atsiradusiu pagrindu pareiškia pirkėjui ieškinį dėl daikto paėmimo, tai pirkėjas privalo patraukti pardavėją dalyvauti byloje, o pardavėjas privalo įstoti į tą bylą pirkėjo pusėje.

2. Kai pirkėjas nepatraukia pardavėjo dalyvauti byloje, pardavėjas atleidžiamas nuo atsakomybės pirkėjui, jeigu įrodo, kad dalyvaudamas byloje jis būtų galėjęs užkirsti kelią parduoto daikto paėmimui iš pirkėjo.

3. Pardavėjas, kuris buvo pirkėjo patrauktas dalyvauti byloje, bet joje nedalyvavo, netenka teisės įrodinėti, kad pirkėjas netinkamai atliko procesinius veiksmus.

6.323 straipsnis. Pardavėjo atsakomybė, kai parduotas daiktas atiteisiamas iš pirkėjo

1. Kai parduotą daiktą teismas dėl pagrindų, atsiradusių iki sutarties įvykdymo, atiteisia iš pirkėjo, tai pardavėjas privalo pirkėjui grąžinti sumokėtą kainą ir atlyginti šio turėtus nuostolius, jeigu pardavėjas neįrodo, kad pirkėjas apie tokius pagrindus žinojo ar turėjo žinoti.

2. Šalių susitarimas panaikinti arba apriboti šią pardavėjo atsakomybę negalioja, jeigu pardavėjas, žinodamas, kad trečiasis asmuo turi teisių į parduodamą daiktą, neįspėja apie tai pirkėjo.

6.324 straipsnis. Pareigos perduoti daiktus neįvykdymo pasekmės

1. Jeigu pardavėjas nepagrįstai atsisako perduoti daiktus pirkėjui, šis turi teisę atsisakyti vykdyti pirkimo–pardavimo sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius.

2. Kai pardavėjas atsisako perduoti pagal individualius požymius apibūdinamą daiktą, pirkėjas gali taikyti šio kodekso 6.60 ir 6.213 straipsniuose numatytas gynybos priemones.

6.325 straipsnis. Pareigos perduoti daiktų priklausinius, priedus ir dokumentus neįvykdymo pasekmės

1. Jeigu pardavėjas neperduoda arba atsisako perduoti pirkėjui daiktų priklausinius, priedus ar dokumentus, kuriuos jis pagal sutartį ar įstatymus privalo perduoti, tai pirkėjas turi teisę nustatyti pardavėjui protingą terminą šiai prievolei įvykdyti.

2. Jeigu pardavėjas savo prievolės neįvykdo per pirkėjo nustatytą terminą, pirkėjas turi teisę atsisakyti priimti daiktus, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.326 straipsnis. Pardavėjo pareiga saugoti parduotus daiktus

1. Kai nuosavybės teisė arba patikėjimo teisė pereina pirkėjui iki parduotų daiktų perdavimo, pardavėjas privalo iki perdavimo daiktus saugoti ir neleisti jiems pablogėti.

2. Su daiktų saugojimu susijusias būtinas išlaidas pirkėjas privalo pardavėjui atlyginti, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.327 straipsnis. Reikalavimai daiktui

1. Parduodamų daiktų kokybė, kiekis ir kiti kriterijai turi atitikti sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje nėra nurodymų, – įprastus reikalavimus.

2. Pardavėjas neatsako pagal šio straipsnio 1 dalies reikalavimus už bet kokį daiktų neatitikimą, jeigu sutarties sudarymo metu pirkėjas žinojo arba negalėjo nežinoti apie tokį neatitikimą.

3. Pardavėjas pagal sutartį ir šį kodeksą atsako už bet kokį neatitikimą, kuris buvo nuosavybės teisės perėjimo pirkėjui momentu, net jeigu tas neatitikimas paaiškėja vėliau.

4. Pardavėjas atsako už bet kokį neatitikimą, kuris atsiranda po šio straipsnio 3 dalyje nurodyto momento ir kuris yra bet kokios pardavėjo prievolės pažeidimo pasekmė, įskaitant garantijos, kad tam tikrą laiką prekės bus tinkamos naudoti pagal jų įprastą ar specialiai nurodytą paskirtį arba išlaikys aptartas savybes ar charakteristikas, pažeidimą.

5. Pirkėjas netenka teisės remtis daiktų neatitikimu, jeigu jis per protingą laiką po to, kai neatitikimą pastebėjo ar turėjo pastebėti, apie tai nepraneša pardavėjui ir nenurodo, kokių reikalavimų daiktas neatitinka.

6.328 straipsnis. Daiktų patikrinimo teisė

1. Jeigu šalys nesusitarė kitaip, pirkėjas nuo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo ar nuo ofertos pateikimo turi teisę prieš mokėdamas ar prieš priimdamas daiktus juos patikrinti bet kokioje vietoje, bet kokiu laiku ar metodu, kurie atitinka protingumo kriterijus.

2. Jeigu šalys nesusitarė kitaip, daiktų patikrinimo išlaidos tenka pirkėjui. Pirkėjas turi teisę reikalauti, kad pardavėjas atlygintų patikrinimo išlaidas, jei patikrinimo metu nustatyta, kad daiktas neatitinka jam keliamų reikalavimų.

6.329 straipsnis. Daiktų kiekis

1. Daiktų, kuriuos pardavėjas privalo perduoti pirkėjui, kiekis nustatomas pirkimo–pardavimo sutartyje svorio, kiekio, tūrio ar kitais matais arba pinigais. Sutarties sąlyga dėl daiktų kiekio gali būti šalių suderinta numatant sutartyje tik kiekio nustatymo tvarką. Jeigu sutartis pradėta vykdyti, laikoma, kad ji sudaryta dėl tokio daiktų kiekio, kiek jų pirkėjas faktiškai priėmė.

2. Jeigu iš pirkimo–pardavimo sutarties turinio ir ją aiškinant neįmanoma nustatyti perduotinų daiktų kiekio, laikoma, kad sutartis nesudaryta.

6.330 straipsnis. Sutarties sąlygos dėl daiktų kiekio pažeidimo teisinės pasekmės

1. Kai pardavėjas, pažeisdamas sutartį, perduoda pirkėjui mažesnį, negu nurodyta pirkimo–pardavimo sutartyje, daiktų kiekį, pirkėjas turi teisę, jeigu kas kita nenumatyta sutartyje, arba reikalauti perduoti jam trūkstamus daiktus, arba atsisakyti priimti daiktus ir sumokėti kainą, o jei kaina jau sumokėta, – reikalauti ją grąžinti ir atlyginti nuostolius.

2. Jeigu pardavėjas perduoda pirkėjui daugiau, negu sutartyje nurodyta, daiktų, pirkėjas privalo apie tai pranešti pardavėjui per įstatymuose ar sutartyje numatytą terminą, o jei terminas nenustatytas, – per protingą terminą. Kai tokį pirkėjo pranešimą gavęs pardavėjas per protingą terminą nenurodo ką daryti, tai pirkėjas, jeigu kas kita nenumatyta sutartyje, turi teisę priimti visus daiktus arba atsisakyti priimti tuos, kurie viršija sutartyje nustatytą kiekį.

3. Jeigu pirkėjas priima daiktus, kurių kiekis viršija sutartyje nurodytą kiekį, tai už papildomai priimtus daiktus mokama tokia pat kaina, kuri nustatyta sutartyje, jeigu šalys nėra susitarusios kitaip.

6.331 straipsnis. Daiktų asortimentas

1. Jeigu pirkimo–pardavimo sutartis nustato, kad pardavėjas privalo perduoti tam tikros rūšies, modelio, dydžio, spalvos ar pagal kitokius požymius apibūdinamus daiktus (daiktų asortimentas), tai pardavėjas privalo perduoti tokius daiktus, kurie atitinka šalių suderintą daiktų asortimentą.

2. Jeigu sutartyje neaptarta nei daiktų asortimentas, nei jo nustatymo tvarka, tačiau iš sutarties turinio ir esmės matyti, kad daiktai turi atitikti tam tikrą asortimentą, tai pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokio asortimento daiktus, kurie atitiktų pardavėjui žinomus sutarties sudarymo metu pirkėjo poreikius, arba turi teisę sutarties atsisakyti.

6.332 straipsnis. Daiktų asortimento sąlygos pažeidimo teisinės pasekmės

1. Kai pardavėjas perduoda pirkėjui daiktus, neatitinkančius pirkimo–pardavimo sutartyje numatyto asortimento, pirkėjas turi teisę atsisakyti juos priimti ir už juos mokėti, o jeigu jau sumokėta, – pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą, jei sutartis nenumato ko kita.

2. Kai pardavėjas kartu perduoda pirkėjui ir daiktus, kurie atitinka asortimentą, ir daiktų, kurie neatitinka asortimento, pirkėjas savo pasirinkimu turi teisę:

1) priimti asortimentą atitinkančius daiktus ir atsisakyti priimti asortimento neatitinkančius daiktus;

2) atsisakyti priimti visus daiktus;

3) pareikalauti pakeisti asortimento neatitinkančius daiktus daiktais, numatytais sutartyje;

4) priimti visus perduotus daiktus.

3. Kai pirkėjas atsisako priimti asortimento neatitinkančius daiktus arba pareikalauja juos pakeisti, jis turi teisę atsisakyti už šiuos daiktus mokėti, o jeigu jau sumokėta, – reikalauti, kad jam būtų grąžinta sumokėta kaina.

4. Laikoma, kad asortimento neatitinkantys daiktai priimti, jeigu pirkėjas per protingą terminą po jų gavimo nepraneša pardavėjui apie atsisakymą priimti daiktus.

5. Jeigu pirkėjas neatsisako priimti asortimento neatitinkančių daiktų, tai jis privalo už juos sumokėti su pardavėju suderintą kainą. Jeigu pardavėjas dėl savo kaltės per protingą terminą nesuderino kainos su pirkėju, tai pirkėjas turi sumokėti už daiktus tą kainą, kuri sutarties sudarymo metu įprastai buvo mokama atitinkančiomis aplinkybėmis už analogiškus daiktus.

6. Šio straipsnio taisyklės taikomos tiek, kiek pirkimo–pardavimo sutartis nenumato kitokių taisyklių.

6.333 straipsnis. Daiktų kokybė

1. Pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurių kokybė atitinka pirkimo–pardavimo sutarties sąlygas bei daiktų kokybę nustatančių dokumentų reikalavimus. Pardavėjas atsako už daiktų trūkumus, jeigu pirkėjas įrodo, kad jie atsirado iki daiktų perdavimo arba dėl priežasčių, atsiradusių iki daiktų perdavimo.

2. Įstatymai ar sutartis gali numatyti pardavėjo pareigą garantuoti pirkėjui, kad daiktai atitinka sutarties sąlygas ir kad sutarties sudarymo metu nėra paslėptų daiktų trūkumų, dėl kurių daikto nebūtų galima naudoti tam tikslui, kuriam pirkėjas jį ketino naudoti, arba dėl kurių daikto naudingumas sumažėtų taip, kad pirkėjas, apie tuos trūkumus žinodamas, arba apskritai nebūtų to daikto pirkęs, arba nebūtų už jį tiek mokėjęs. Tačiau pardavėjas neprivalo garantuoti, kad nėra paslėptų trūkumų, jeigu apie juos pirkėjas žino arba jie yra tiek akivaizdūs, kad bet koks atidus pirkėjas būtų juos pastebėjęs be jokio specialaus tyrimo.

3. Kai pardavėjas garantuoja daiktų kokybę, jis atsako už daiktų trūkumus, jeigu neįrodo, kad šie atsirado po daiktų perdavimo pirkėjui dėl to, kad pirkėjas pažeidė daikto naudojimo ar saugojimo taisykles, arba dėl trečiųjų asmenų kaltės ar nenugalimos jėgos.

4. Jeigu daiktų kokybė sutartyje neaptarta, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokios kokybės daiktus, kad juos būtų galima naudoti tam, kam jie paprastai naudojami. Tačiau jeigu sutarties sudarymo metu pirkėjas pranešė pardavėjui apie konkretų tikslą, kuriam jis perka daiktus, tai pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokios kokybės daiktus, kad jie tiktų tam konkrečiam tikslui.

5. Kai sutartis sudaryta pagal pavyzdį, modelį ar aprašymą, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurie atitinka pavyzdį, modelį ar aprašymą, išskyrus sutartyje aptartas išimtis.

6. Laikoma, kad daiktai neatitinka kokybės reikalavimų, jeigu jie neturi tų savybių, kurių pirkėjas galėjo protingai tikėtis, t. y. kurios būtinos daiktui, kad jį būtų galima naudoti pagal įprastinę ar specialią paskirtį.

7. Laikoma, kad daiktai neatitinka sutarties reikalavimų, jeigu perduotų daiktų kiekis, dydis ar svoris neatitinka sutarties sąlygų arba perduotas kitos rūšies, negu numatyta sutartyje, daiktas.

8. Kai daiktai parduodami teismo sprendimams vykdyti nustatyta tvarka, tai pardavėjas neprivalo garantuoti jų kokybės, o pirkėjas negali remtis tuo, kad pardavėjas pardavė netinkamos kokybės daiktą, išskyrus atvejus, kai apie parduodamo daikto trūkumus pardavėjas žinojo.

9. Kai parduodamos paveldėjimo teisės nenurodant konkretaus turto, pardavėjas privalo garantuoti tik tai, kad jis yra įpėdinis.

10. Šio straipsnio 2 dalyje numatytą daikto kokybės garantiją taip pat privalo duoti daiktų gamintojas, platintojas, tiekėjas, importuotojas ar bet koks kitas asmuo, savo vardu skirstantis daiktus.

6.334 straipsnis. Netinkamos kokybės daiktą nusipirkusio pirkėjo teisės

1. Jeigu parduotas daiktas neatitinka kokybės reikalavimų ir pardavėjas su pirkėju neaptarė jo trūkumų, tai nusipirkęs netinkamos kokybės daiktą pirkėjas turi teisę savo pasirinkimu pareikalauti:

1) kad daiktas, sutartyje apibūdintas pagal rūšį, būtų pakeistas tinkamos kokybės daiktu, išskyrus atvejus, kai trūkumai yra nedideli arba jie atsirado dėl pirkėjo kaltės;

2) kad būtų atitinkamai sumažinta pirkimo kaina;

3) kad pardavėjas neatlygintinai per protingą terminą pašalintų daikto trūkumus arba atlygintų pirkėjo išlaidas jiems ištaisyti, jei trūkumus įmanoma pašalinti;

4) grąžinti sumokėtą kainą ir atsisakyti sutarties, kai netinkamos kokybės daikto pardavimas yra esminis sutarties pažeidimas.

2. Jeigu dėl paslėpto trūkumo, buvusio pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo metu, nupirktas daiktas žūva, tai pardavėjas privalo grąžinti pirkėjui sumokėtą kainą. Jeigu daiktas žuvo dėl nenugalimos jėgos arba dėl pirkėjo kaltės, tai pirkėjui atlyginamas tik daikto vertės jo žuvimo momentu ir daikto kainos skirtumas.

3. Jeigu dėl paslėpto trūkumo daiktas žuvo, o pardavėjas apie tą trūkumą žinojo arba turėjo žinoti, tai jis privalo ne tik grąžinti pirkėjui sumokėtą kainą, bet ir atlyginti nuostolius.

4. Sutarties sąlygos, panaikinančios ar apribojančios pardavėjo atsakomybę už daiktų trūkumus, negalioja, išskyrus atvejus, kai jis pirkėjui atskleidė daikto trūkumus, kurie pardavėjui buvo ar turėjo būti žinomi, taip pat atvejus, kai pirkėjas savo rizika pirko daiktus iš asmens, kuris nėra profesionalus pardavėjas.

6.335 straipsnis. Daiktų kokybės garantijos terminas

1. Įstatymai ar sutartis gali numatyti, kad pardavėjo suteikiama daiktų kokybės garantija galioja tam tikrą laiką. Garantija šiuo atveju galioja visoms daiktų sudėtinėms dalims, jeigu kas kita nenustatyta įstatymuose ar sutartyje.

2. Garantijos terminas pradedamas skaičiuoti nuo daiktų perdavimo, jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Jeigu pirkėjas negali naudotis daiktais, kuriems yra nustatytas kokybės garantijos terminas, dėl nuo pardavėjo priklausančių kliūčių, tai garantijos terminas neskaičiuojamas tol, kol pardavėjas tas kliūtis pašalina.

4. Jeigu ko kita nenustatyta sutartyje, garantijos terminas pratęsiamas tokiam laikui, kurį pirkėjas negalėjo daikto naudoti dėl trūkumų, jeigu pirkėjas tinkamai pranešė pardavėjui apie pastebėtus trūkumus.

5. Komplektuojamųjų detalių kokybės garantijos terminas yra toks pat kaip pagrindinio gaminio ir pradedamas skaičiuoti kartu su pagrindinio gaminio kokybės garantijos terminu, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6. Kai pardavėjas pakeičia daiktą ar jo komplektuojamąją detalę per nustatytą kokybės garantijos terminą, tai naujam daiktui ar naujai komplektuojamajai detalei taikomas toks pat kokybės garantijos terminas, koks buvo nustatytas ir pateiktam daiktui ar komplektuojamajai detalei, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.336 straipsnis. Daiktų tinkamumo naudoti terminas

1. Įstatymai ar kiti teisės aktai gali nustatyti terminus, kuriems praėjus atitinkami daiktai laikomi netinkančiais naudoti pagal jų paskirtį (tinkamumo naudoti terminas). Šiais atvejais gamintojas, importuotojas, pardavėjas ar kitas asmuo, savo vardu paskirstantis daiktus, privalo aiškiai nurodyti daikto tinkamumo naudoti terminą.

2. Daiktą, kuriam nustatytas tinkamumo naudoti terminas, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui tokiu laiku, kad pirkėjas turėtų realią galimybę panaudoti daiktą iki jo tinkamumo naudoti termino pabaigos.

3. Tinkamumo naudoti terminas nustatomas nurodant daikto pagaminimo dieną ir nuo šios dienos skaičiuojamą laiko tarpą, kurį daiktas tinkamas naudoti, arba nurodant konkrečią kalendorinę datą, iki kurios daiktas tinkamas naudoti.

6.337 straipsnis. Daiktų kokybės patikrinimas

1. Įstatymai ar pirkimo–pardavimo sutartis gali nustatyti privalomą daiktų kokybės patikrinimą ir jo tvarką bei terminus.

2. Jeigu įstatymai ar sutartis nenustato daiktų kokybės patikrinimo tvarkos ir terminų, tai daiktų kokybė turi būti patikrinta per protingą terminą ir pagal įprastai taikomas daiktų kokybės patikrinimo sąlygas bei prekybos papročius.

3. Kai įstatymai ar pirkimo–pardavimo sutartis numato pardavėjo pareigą patikrinti pirkėjui perduodamų daiktų kokybę (išbandymas, apžiūra, matavimai ir

t. t.), tai pardavėjas privalo kartu su daiktais perduoti pirkėjui dokumentus, patvirtinančius, kad daiktų kokybė patikrinta.

6.338 straipsnis. Terminai reikalavimams dėl parduotų daiktų trūkumų pareikšti

1. Kai sutartis ar įstatymai nenustato ko kita, pirkėjas turi teisę pareikšti reikalavimus dėl parduotų daiktų trūkumų, jeigu jie buvo nustatyti per šiame straipsnyje nurodytus terminus.

2. Kai nenustatytas daikto kokybės garantijos ar tinkamumo naudoti terminas, tai pirkėjas reikalavimus dėl daikto trūkumų gali pareikšti per protingą terminą, bet ne vėliau kaip per dvejus metus nuo daikto perdavimo dienos, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ilgesnio termino. Terminas reikalavimams dėl gabenamų ar paštu siunčiamų daiktų trūkumų pareikšti skaičiuojamas nuo daiktų atgabenimo į paskirties vietą dienos.

3. Kai yra nustatytas daikto kokybės garantijos terminas, reikalavimai dėl daikto trūkumų gali būti reiškiami, jeigu trūkumai nustatyti per garantijos terminą. Jeigu komplektuojamajai detalei taikomas trumpesnis negu pagrindinio gaminio kokybės garantijos terminas, tai reikalavimas dėl komplektuojamosios detalės trūkumų gali būti pareikštas per pagrindinio gaminio kokybės garantijos terminą. Jeigu komplektuojamajai detalei taikomas ilgesnis negu pagrindinio gaminio kokybės garantijos terminas, tai reikalavimas dėl komplektuojamosios detalės trūkumų, kurie pastebėti per garantijos terminą, gali būti pareikštas nepaisant to, kad pagrindinio gaminio kokybės garantijos terminas pasibaigęs.

4. Reikalavimus dėl daikto, kuriam nustatytas tinkamumo naudoti terminas, trūkumų pirkėjas gali pareikšti, jeigu jie nustatyti per daikto tinkamumo naudoti terminą.

5. Kai sutartyje nustatytas trumpesnis nei dveji metai daikto kokybės garantijos terminas ir daikto trūkumai nustatyti pasibaigus šiam terminui, tačiau nepraėjus daugiau kaip dvejiems metams nuo daikto perdavimo dienos, pardavėjas atsako už daikto trūkumus, jeigu pirkėjas įrodo, kad trūkumas atsirado iki daikto perdavimo arba dėl iki daikto perdavimo atsiradusių priežasčių, už kurias atsako pardavėjas.

6.339 straipsnis. Daiktų komplektiškumas

1. Pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurie atitinka pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų, nustatančių daiktų komplektiškumą, reikalavimus.

2. Jeigu sutartyje daiktų komplektiškumas neaptartas, pardavėjas privalo perduoti daiktus, sukomplektuotus taip, kad jie atitiktų prekybos papročių ir įprastai reiškiamus reikalavimus.

6.340 straipsnis. Daiktų komplektas

1. Jeigu pirkimo–pardavimo sutartis numato pardavėjo pareigą perduoti pirkėjui tam tikrą daiktų rinkinį, sudarantį komplektą (daiktų komplektas), laikoma, kad pardavėjas įvykdė savo prievolę tik tais atvejais, kai jis perduoda visus daiktus, įeinančius į komplektą.

2. Pardavėjas privalo perduoti pirkėjui visus daiktus, įeinančias į komplektą, vienu metu, jeigu pagal sutartį ar prievolės pobūdį sutartis negali būti vykdoma kitaip.

6.341 straipsnis. Nekomplektiškų daiktų perdavimo teisinės pasekmės

1. Jeigu pardavėjas perduoda nekomplektiškus daiktus, tai pirkėjas turi teisę savo pasirinkimu reikalauti:

1) sumažinti daikto kainą;

2) kad pardavėjas per protingą terminą sukomplektuotų daiktus.

2. Jeigu pardavėjas per protingą terminą nesukomplektuoja daiktų, tai pirkėjas turi teisę savo pasirinkimu:

1) reikalauti pakeisti nekomplektiškus daiktus komplektiškais;

2) atsisakyti vykdyti sutartį ir pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą, kai šis pažeidimas yra esminis sutarties pažeidimas.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos taisyklės taikomos ir tais atvejais, kai pardavėjas pažeidžia savo pareigą perduoti pirkėjui daiktų komplektą, išskyrus atvejus, kai pagal sutartį ar prievolės pobūdį jų negalima taikyti.

6.342 straipsnis. Daiktų tara ir pakuotė

1. Jeigu ko kita nenumato sutartis ar nelemia prievolės prigimtis, pardavėjas privalo perduoti pirkėjui daiktus taroje ir supakuotus, išskyrus atvejus, kai daiktų dėl jų pobūdžio nereikia perduoti taroje ar supakuotų.

2. Kai sutartis nenumato reikalavimų dėl daiktų taros ir pakuotės, perduodami daiktai turi būti supakuoti taip, kaip tokiems daiktams įprasta, o jei tara ar pakuotė gali būti įvairi, – taip supakuotus ar tokioje taroje, kad būtų užtikrintas tokios rūšies daiktų tinkamumas juos laikant ar gabenant įprastinėmis sąlygomis.

3. Jeigu privalomus reikalavimus dėl daiktų taros ar pakuotės nustato įstatymai ar kiti teisės aktai, tai pardavėjas – verslininkas, privalo perduoti pirkėjui daiktus, kurių tara ir pakuotė atitinka įstatymų ar kitų teisės aktų nustatytus reikalavimus.

6.343 straipsnis. Reikalavimų dėl daiktų taros ir pakuotės pažeidimo teisinės pasekmės

1. Jeigu pardavėjas pažeidžia savo pareigą ir perduoda pirkėjui daiktus nesupakuotus ar be taros arba netinkamai supakuotus ar netinkamoje taroje, tai pirkėjas turi atsisakyti juos priimti ir reikalauti, kad pardavėjas daiktus supakuotų ar pateiktų juos taroje arba pateiktų pakuotę ar tarą, jeigu ko kita nenumato sutartis arba nelemia prievolės ir prekių pobūdis.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais pirkėjas vietoj šio straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų gali pareikšti pardavėjui šio kodekso 6.334 straipsnyje nustatytus reikalavimus, jeigu sutartis nenumato ko kita.

TREČIASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS PIRKĖJO PAREIGOS IR TEISĖS

6.344 straipsnis. Pirkėjo pareiga sumokėti kainą ir kitas išlaidas

1. Pirkėjas privalo sumokėti daiktų kainą per sutartyje ar įstatymuose nustatytus terminus ir nustatytoje vietoje.

2. Už pavėlavimą sumokėti kainą pirkėjas privalo mokėti palūkanas, kurios pradedamos skaičiuoti nuo daikto perdavimo ar šalių sutarto termino, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kita.

3. Pirkėjas privalo sumokėti kitas sutartyje ar įstatymuose numatytas pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo išlaidas.

4. Jeigu įstatymai nustato, kad pirkimo–pardavimo sutartį būtina sudaryti notarinės formos ir po to įregistruoti viešame registre, tai pirkėjas kainą sutarties pasirašymo metu privalo sumokėti į notaro depozitinę sąskaitą, o pardavėjui pinigus notaras perduoda po sutarties įregistravimo viešame registre, išskyrus atvejus, kai šalių susitarimas numato kitokią atsiskaitymo tvarką.

5. Kai pirkėjas turi pakankamą pagrindą manyti, kad dėl pardavėjo kaltės jam gali būti pareikštas ieškinys dėl parduodamų daiktų išreikalavimo ar teisių į juos suvaržymo, jis gali sustabdyti kainos mokėjimą, išskyrus atvejus, kai pardavėjas užtikrina galimų pirkėjo nuostolių atlyginimą.

6.345 straipsnis. Pirkėjo pareigos sumokėti kainą neįvykdymo teisinės pasekmės

1. Jeigu kilnojamieji daiktai jau perduoti pirkėjui, o jis kainos nesumokėjo, pardavėjas turi teisę atsisakyti sutarties raštu apie tai pranešdamas pirkėjui ir išreikalauti daiktus iš pirkėjo. Jeigu nesumokėta tik kainos dalis, pardavėjas gali išreikalauti tik nesumokėtą daikto kainos dalį, kai daiktas yra dalusis. Išreikalavimo teisę pardavėjas turi iki tol, kol daiktai dar yra jų perdavimo vietos valstybėje arba kol jie nėra atlygintinai perleisti trečiajam asmeniui, nėra įkeisti ar jiems nenustatyta uzufrukto teisė.

2. Kai pirkėjas tampa nemokus, pardavėjas negali išreikalauti daiktų, už kuriuos nesumokėta, jeigu per protingą terminą pirkėjo administratorius pasiūlo sumokėti kainą ar pateikia šios prievolės įvykdymo užtikrinimą.

3. Visais kitais šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nenurodytais atvejais atsiranda šio kodekso 6.314 straipsnyje numatytos teisinės pasekmės.

6.346 straipsnis. Pirkėjo pareiga priimti daiktus

1. Pirkėjas privalo priimti jam perduotus daiktus, išskyrus atvejus, kai jis turi teisę reikalauti daiktus pakeisti ar nutraukti sutartį.

2. Jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis, pirkėjas privalo imtis tokių priemonių ir atlikti tokius veiksmus, kurie pagal įprastai reiškiamus reikalavimus būtini, kad daiktai būtų tinkamai perduoti ir priimti.

3. Jeigu pirkėjas, pažeisdamas savo pareigą, nepriima ar atsisako priimti daiktus, pardavėjas turi teisę reikalauti, kad pirkėjas priimtų daiktus, arba atsisakyti vykdyti sutartį.

6.347 straipsnis. Pirkėjo pareiga saugoti daiktus

1. Jeigu pirkėjas pagal įstatymus ar sutartį turi teisę jam perduotus daiktus grąžinti pardavėjui, tai pirkėjas privalo grąžintinus daiktus tinkamai saugoti iki grąžinimo. Šiuo atveju pirkėjas turi daiktų sulaikymo teisę, išskyrus atvejus, kai pardavėjas atlygina pirkėjo išlaidas.

2. Jeigu grąžintinus pardavėjui daiktus pirkėjas gavo po jų atgabenimo į paskirties vietą, pirkėjas daiktus privalo grąžinti savo lėšomis, išskyrus atvejus, kai paskirties vietoje yra pardavėjas ar jo atstovas arba kai dėl to pirkėjui būtų didelių nepatogumų ar išlaidų.

3. Jeigu daiktai yra greitai gendantys, taikomos šio kodekso 6.375 straipsnio 5 dalies taisyklės.

6.348 straipsnis. Pirkėjo pareiga pranešti pardavėjui apie netinkamą pirkimo–pardavimo sutarties įvykdymą

1. Pirkėjas privalo pranešti pardavėjui apie sutarties sąlygų, nustatančių daiktų kokybę, kiekį, asortimentą, komplektiškumą, tarą ir pakuotę, pažeidimą per įstatymų ar sutarties nustatytą terminą, o jeigu šis terminas nenustatytas, – per protingą terminą po to, kai buvo ar atsižvelgiant į daiktų pobūdį ir paskirtį turėjo būti nustatytas atitinkamos sąlygos pažeidimas.

2. Kai pirkėjas neįvykdo šio straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos, pardavėjas turi teisę atsisakyti visiškai ar iš dalies patenkinti pirkėjo reikalavimus pakeisti daiktus, perduoti trūkstamus daiktus, pašalinti daiktų trūkumus, sukomplektuoti daiktus, supakuoti daiktus ar pateikti juos taroje arba pakeisti tarą ar pakuotę, jeigu įrodo, kad pirkėjui pažeidus savo pareigą nebeįmanoma įvykdyti jo reikalavimų arba kad tų reikalavimų įvykdymas pareikalautų nepaprastai didelių pardavėjo išlaidų, palyginti su tomis, kurių pardavėjas būtų turėjęs, jei pirkėjas būtų tinkamai pranešęs pardavėjui apie sutarties pažeidimą.

3. Jeigu pardavėjas žinojo ar turėjo žinoti, kad jo perduodami daiktai neatitinka pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų, tai jis praranda teisę remtis šio straipsnio 1 ir 2 dalies taisyklėmis.

6.349 straipsnis. Draudimas disponuoti daiktais

1. Jeigu pirkimo–pardavimo sutartis numato, kad nuosavybės teisė į perduotus pirkėjui daiktus išlieka pardavėjui iki tol, kol už juos bus visiškai sumokėta arba įvykdytos kitokios sąlygos, tai pirkėjas iki nuosavybės teisės į daiktus perėjimo jam neturi teisės tuos daiktus parduoti ar kitaip jais disponuoti, išskyrus atvejus, kai sutarties ar daiktų paskirtis ir savybės lemia ką kitą.

2. Kai neįvykdomos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos, su kuriomis sutartis sieja nuosavybės teisės į daiktus perėjimą pirkėjui, pardavėjas turi teisę išreikalauti daiktus iš pirkėjo, jeigu sutartis nenumato ko kita.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
VARTOJIMO PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARČIŲ YPATUMAI

6.350 straipsnis. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties samprata

1. Pagal vartojimo pirkimo–pardavimo sutartį pardavėjas – asmuo, kuris verčiasi prekyba, pardavėjo atstovas įsipareigoja parduoti prekę – kilnojamąjį daiktą pirkėjui – fiziniam asmeniui pastarojo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti, o pirkėjas įsipareigoja sumokėti kainą. Vyriausybė tvirtina mažmeninės prekybos taisykles.

2. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutartyse negali būti sąlygų, pasunkinančių vartotojo (pirkėjo) padėtį arba panaikinančių ar suvaržančių vartotojo (pirkėjo) teisę pareikšti ieškinį pardavėjui dėl sutarties sąlygų pažeidimo.

3. Pardavėjui vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties atveju draudžiama:

1) nustatyti, kad pirkimo–pardavimo sutartis sudaroma tik tuo atveju, jei tuo pat metu ar kitomis sąlygomis nuperkamas tam tikras daiktų kiekis;

2) suteikti teisę pirkėjui iš karto ar per tam tikrą terminą po sutarties sudarymo gauti dovanų ar priedą prie daikto, išskyrus reklaminius priedus ar nusipirkto daikto priklausinius;

3) veikti pirkėjus įkyriai siūlant daiktus ar paslaugas, nurodant kainoraščiuose, kainų etiketėse, parduotuvių vidaus ir lango vitrinose tariamą kainų sumažinimą bei kitais gerai moralei ir viešajai tvarkai prieštaraujančiais būdais ar priemonėmis.

4. Kai pardavėjas pažeidžia pirkėjo teises, pirkėjas įstatymų nustatyta tvarka turi teisę kreiptis dėl pažeistų teisių gynimo į vartotojų teises ginančias institucijas ar teismą.

6.351 straipsnis. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties forma

Jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita, laikoma, kad vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis sudaryta nuo to momento, kai pirkėjas išsirenka perkamą daiktą arba kitokiu būdu pareiškia savo valią.

6.352 straipsnis. Viešoji oferta

1. Daiktų nurodymas reklamoje, visiems skirtuose kataloguose ar aprašymuose laikomas viešąją oferta, jeigu yra nurodytos esminės pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos.

2. Daiktų išdėstymas vitrinose, ant prekystalio ar kitose jų pardavimo vietose, taip pat daiktų pavyzdžių demonstravimas arba informacijos apie parduodamus daiktus pateikimas (aprašymai, katalogai, nuotraukos ir kt.) jų pardavimo vietoje laikomi viešąja oferta nepaisant to, ar nurodyta daiktų kaina arba kitos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos, išskyrus atvejus, kai pardavėjas aiškiai ir nedviprasmiškai nurodo, kad tam tikri daiktai nėra skirti parduoti.

6.353 straipsnis. Pardavėjo pareiga informuoti pirkėją

1. Pardavėjas nurodydamas parduodamo daikto etiketėse ar kitokiu būdu privalo suteikti pirkėjui būtiną, teisingą ir visapusišką informaciją apie parduodamus daiktus: jų kainą (įskaitant visus mokesčius), kokybę, vartojimo būdą ir saugumą, kokybės garantijos terminą, tinkamumo naudoti terminą bei kitas daiktų ir jų naudojimo savybes, atsižvelgiant į daiktų pobūdį, jų paskirtį, vartotojo asmenį bei mažmeninės prekybos reikalavimus. Pardavėjas, pažeidęs šią pareigą, turi atlyginti dėl to pirkėjo patirtus nuostolius.

2. Informacija apie parduodamus daiktus neturi būti klaidinanti.

3. Privaloma nurodyti kiekvieno daikto ar vienos rūšies daiktų pardavimo kainą ir to daikto tinkamo standartinio vieneto kainą. Daikto pardavimo kaina ir standartinio vieneto kaina gali būti nenurodyta, kai daiktai:

1) pateikiami teikiant paslaugas;

2) parduodami aukcionuose arba tai yra meno dirbiniai ir antikvariniai daiktai.

4. Daikto standartinio vieneto kaina gali būti nenurodoma:

1) daiktų, kurių kaina nepriklauso nuo jų svorio ar tūrio;

2) jeigu ji sutampa su pardavimo kaina;

3) daiktams ar daiktų grupėms, kurių sąrašą tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

5. Daiktams, kurie nėra supakuoti ir kurių kiekis nustatomas vartotojo akivaizdoje, turi būti nurodyta tik daikto standartinio vieneto kaina.

6. Pardavimo kaina ir standartinio vieneto kaina turi būti gerai matoma, lengvai įskaitoma, suprantama ir atskiriama.

7. Bet kokiu būdu reklamuojant daiktą, jeigu nurodoma pardavimo kaina, turi būti nurodoma daikto standartinio vieneto kaina, išskyrus šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytas išimtis.

8. Pirkėjas turi teisę iki sutarties sudarymo apžiūrėti daiktus ir pareikalauti, kad pardavėjas dalyvaujant pirkėjui patikrintų daiktus arba pademonstruotų, kaip juos naudoti, jeigu tai yra įmanoma atsižvelgiant į daiktų pobūdį ir mažmeninės prekybos taisykles.

9. Jeigu pardavėjas nesudarė galimybės pirkėjui nedelsiant daiktų pardavimo vietoje gauti šio straipsnio 1–7 dalyse nurodytą informaciją, tai pirkėjas turi teisę reikalauti iš pardavėjo atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl vengimo sudaryti sutartį, o jeigu sutartis sudaryta, – per protingą terminą vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą bei atlyginti kitus nuostolius.

10. Pardavėjas, nesudaręs galimybės pirkėjui gauti atitinkamą informaciją apie daiktus, atsako už daiktų trūkumus, atsiradusius po daiktų perdavimo pirkėjui, jeigu pirkėjas įrodo, kad trūkumai atsirado dėl to, kad jis neturėjo atitinkamos informacijos.

11. Lietuvos Respublikoje parduodamų daiktų ženklinimo bei kainų nurodymo taisykles tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

6.354 straipsnis. Sutarties sudarymo išlaidos

Vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo išlaidos tenka pirkėjui tik tuo atveju, jeigu sutarties sudarymo metu pardavėjas jas specialiai ir atskirai aptarė arba nurodė jų apskaičiavimo kriterijus.

6.355 straipsnis. Daiktų pardavimas su sąlyga, kad pirkėjas juos priimtų per tam tikrą terminą

1. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutartyje gali būti numatyta sąlyga, kad pirkėjas daiktus priims per tam tikrą sutartyje nustatytą terminą, per kurį pardavėjas neturi teisės tų pačių daiktų parduoti kitam pirkėjui.

2. Jeigu ko kita nenumato sutartis, o pirkėjas per nustatytą terminą neatvyksta arba neatlieka kitų daiktų priėmimui būtinų veiksmų per sutartyje nustatytą terminą, laikoma, kad pirkėjas atsisako sutartį vykdyti.

3. Pardavėjo papildomos išlaidos, susijusios su daiktų perdavimu pirkėjui per tam tikrą terminą, įskaitomos į daiktų kainą, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kita.

6.356 straipsnis. Daiktų pardavimas pagal pavyzdžius

1. Vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis gali būti sudaryta pagal pirkėjui pardavėjo pasiūlytus daiktų pavyzdžius (prekių aprašymą, prekių katalogus, modelius ir t. t.).

2. Jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita, tai sutartis pagal daiktų pavyzdžius laikoma sudaryta, kai pardavėjas pristato daiktus į sutartyje nurodytą vietą, o jei pristatymo vieta sutartyje nenurodyta, – į vartotojo gyvenamąją vietą.

3. Pirkėjas iki daiktų perdavimo turi teisę atsisakyti sutarties pagal daiktų pavyzdžius. Tačiau šiuo atveju pirkėjas privalo atlyginti pardavėjo turėtas būtinas išlaidas, susijusias su sutarties vykdymu iki atsisakymo, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.357 straipsnis. Daiktų pardavimas ne prekybai skirtose patalpose

1. Daiktų pirkimo–pardavimo sutartis, sudaryta ne prekybai skirtose patalpose, yra sutartis, kurią pardavėjas ir vartotojas sudaro pardavėjo organizuotos išvykos už jo verslo patalpų metu arba pardavėjo vizito į to vartotojo gyvenamąją patalpą, jo darbo, mokymosi ar kitą vietą metu. Šio straipsnio nuostatos *mutatis mutandis* taikomos ir vartojimo paslaugų sutartims.

2. Daiktų pardavimo ne prekybai skirtose patalpose taisykles tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

3. Šis straipsnis netaikomas sutartims:

1) dėl maisto produktų ar kitų kasdieniam vartojimui skirtų daiktų pirkimo–pardavimo ir (arba) pristatymo;

2) dėl daiktų pirkimo–pardavimo ar paslaugų teikimo, kai pardavėjas ar paslaugų teikėjas atvyksta pagal aiškiai pareikštą vartotojo prašymą, išskyrus atveju, jeigu vartotojui pateikiami kiti daiktai ar paslaugos, nei jis prašė;

3) dėl draudimo paslaugų teikimo;

4) dėl vertybinių popierių pirkimo–pardavimo;

5) dėl daiktų pirkimo–pardavimo ar paslaugų teikimo, kai pagal sudarytą sutartį vartotojas turi mokėti ne daugiau kaip du šimtus litų;

6) kai buvo sudaryta notarinės formos sutartis.

4. Pardavėjas, parduodamas daiktą ne prekybai skirtose patalpose, privalo įteikti pirkėjui dokumentą, kuriame turi būti nurodyta:

1) dokumento įteikimo vartotojui data;

2) daikto pavadinimas;

3) daikto kaina, įskaitant visus mokesčius;

4) pardavėjo pavadinimas ir adresas;

5) asmens, kurio vardu sutarties atsisakęs vartotojas gali adresuoti savo atsisakymą, pavadinimas (vardas, pavardė);

6) vartotojo teisė nutraukti sutartį šio straipsnio 6–11 dalyse numatyta tvarka.

5. Pareiga įrodyti, kad šio straipsnio 4 dalyje nurodytas dokumentas buvo įteiktas vartotojui, tenka pardavėjui.

6. Pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties (nutraukti sutartį), sudarytos ne prekybai skirtose patalpose, apie tai pranešdamas raštu pardavėjui per septynias dienas nuo šio straipsnio 4 dalyje nurodyto dokumento gavimo dienos. Šios pirkėjo teisės negalima suvaržyti jokiais papildomais įsipareigojimais ar įmokomis arba bet kokiu kitu būdu apriboti ar panaikinti. Jeigu šio straipsnio 4 dalyje nurodytas dokumentas pirkėjui nebuvo įteiktas, pirkėjas turi teisę nutraukti sutartį per tris mėnesius nuo sutarties sudarymo dienos.

7. Šio straipsnio 6 dalyje numatyta teise pirkėjas turi teisę pasinaudoti, jeigu daiktas nebuvo sugadintas ar jo išvaizda iš esmės nepasikeitė. Daikto ar jo pakuotės išvaizdos pakeitimų, kurie buvo būtini norint apžiūrėti gautą daiktą, negalima laikyti esminiais daikto išvaizdos pakeitimais. Kai kyla ginčas dėl daikto išvaizdos, gali būti skiriam ekspertizė. Jos išlaidas atlygina kaltoji šalis.

8. Pirkėjas negali pasinaudoti šio straipsnio 6 dalyje numatyta teise nutraukti sutartį, jeigu sutartis buvo sudaryta dėl paslaugų, kurios vartotojo sutikimu pradėtos teikti nepasibaigus šio straipsnio 6 dalyje nurodytam terminui.

9. Pardavėjas, gavęs šio straipsnio 6 dalyje numatytą pranešimą apie sutarties nutraukimą, per penkiolika dienų privalo atsiimti pirkėjo grąžintą daiktą ir grąžinti pirkėjui už daiktą sumokėtą pinigų sumą. Šalys savo prievoles šiuo atveju privalo įvykdyti kartu.

10. Jeigu pirkėjas šio straipsnio 6 dalyje numatyta tvarka atsisakė sutarties, bet daiktas negali būti grąžintas, nes jis žuvo ar sugedo dėl pirkėjo kaltės, tai pirkėjas turi grąžinti jo vertę ar vertės sumažėjimą. Kai pažeidžiant šio straipsnio 4 dalies reikalavimus pirkėjui nebuvo tinkamai pranešta apie jo teisę atsisakyti sutarties, pirkėjas privalo grąžinti žuvusio ar sugadinto daikto vertę arba jos sumažėjimą tik tuo atveju, jeigu jis nebuvo tiek rūpestingas, koks būtų buvęs rūpestingas turto saugotojas.

11. Už daikto naudojimą bei kitas paslaugas, suteiktas iki teisės atsisakyti sutarties įgyvendinimo momento, pirkėjas turi sumokėti pagal jų vertę. Tačiau pirkėjas neprivalo atlyginti daikto vertės sumažėjimo dėl jo naudojimo pagal paskirtį.

12. Šalių susitarimai, neatitinkantys šio straipsnio nuostatų ir pabloginantys vartotojo padėtį, negalioja.

6.358 straipsnis. Daiktų pardavimas naudojant automatus

1. Jeigu daiktai parduodami naudojant automatus, tai automatų savininkas privalo informuoti pirkėją nurodydamas ant automato ar kitokiu būdu apie pardavėją (pardavėjo pavadinimą ir buveinę), automato darbo režimą, taip pat veiksmus, kuriuos privalo atlikti pirkėjas, norėdamas gauti daiktą, ir jų eiliškumą.

2. Sutartis šiuo atveju pripažįstama sudaryta nuo to momento, kai pirkėjas atlieka veiksmus, būtinus daiktui iš automato gauti.

3. Jeigu pirkėjui neperduodamas daiktas, už kurį sumokėta, tai pardavėjas pirkėjo reikalavimu nedelsdamas privalo perduoti daiktą arba grąžinti sumokėtą kainą.

4. Šiame straipsnyje nurodytos taisyklės taikomos ir tais atvejais, kai automatas skirtas pinigams keisti, mokėjimo ženklams įsigyti ar valiutai keisti, jeigu kas kita nenustatyta specialiose taisyklėse.

6.359 straipsnis. Daiktų pardavimas su sąlyga juos pristatyti pirkėjui

1. Jeigu vartojimo pirkimo–pardavimo sutartis numato, kad daiktai turi būti pristatyti pirkėjui, tai pardavėjas privalo per sutartyje nurodytą terminą pristatyti daiktus į pirkėjo nurodytą vietą, o kai ji nenurodyta, – į pirkėjo gyvenamąją vietą.

2. Sutartis laikoma įvykdyta nuo daiktų įteikimo pirkėjui, o kai pirkėjo nėra, – nuo jų įteikimo asmeniui, kuris pateikia kvitą ar kitokį dokumentą, patvirtinantį sutarties sudarymą ar daiktų pristatymo įforminimą, jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Jeigu sutartis nenustato daiktų pristatymo pirkėjui termino, tai daiktai turi būti pristatyti per protingą terminą po to, kai pardavėjas gavo pirkėjo reikalavimą juos pristatyti. Kai daiktai per

protingą terminą nepristatomi, pirkėjas turi teisę nutraukti sutartį ir neprivalo mokėti daiktų pristatymo išlaidų, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.360 straipsnis. Daiktų kaina ir jos mokėjimas

1. Pirkėjas privalo sumokėti už daiktus pardavėjo nurodytą sutarties sudarymo metu kainą, jeigu ko kita nenumato sutartis ar įstatymai.

2. Pardavėjui draudžiama vienašališkai didinti daikto kainą po sutarties sudarymo. Jeigu pardavėjas po sutarties sudarymo vienašališkai padidina kainą, tai pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties raštu apie tai pranešdamas pardavėjui, išskyrus atvejus, kai sutartis numato, kad daiktai bus perduoti pirkėjui praėjus daugiau kaip trims mėnesiams po sutarties sudarymo, o pardavėjas turi teisę vienašališkai per šį terminą padidinti daikto kainą.

3. Kai pirkimo–pardavimo sutartis numato išankstinį mokėjimą už daiktus, o pirkėjas per sutartyje nustatytą terminą nesumoka kainos, laikoma, kad pirkėjas atsisakė sutarties, jeigu sutartyje nenumatyta kas kita.

4. Jeigu daiktai perkami išsimokėtinai (kreditan), tai pirkėjas turi teisę sumokėti už daiktus iki mokėjimo termino pabaigos.

5. Kai pirkėjas praleidžia mokėjimo terminus, palūkanos už laiku nesumokėtą sumą neskaičiuojamos.

6.361 straipsnis. Nuomos–pardavimo sutartis

1. Sutartyje gali būti nurodyta, kad iki nuosavybės teisės į daiktus perėjimo pirkėjui jis yra perduotų daiktų nuomininkas (nuomos–pardavimo sutartis).

2. Jeigu sutartis nenumato ko kita, pirkėjas tampa daiktų savininku, kai visiškai už juos sumoka.

6.362 straipsnis. Daiktų keitimas ir grąžinimas

1. Pirkėjas turi teisę per keturiolika dienų nuo ne maisto daiktų perdavimo jam, jeigu pardavėjas nėra nustatęs ilgesnio termino, pakeisti nusipirktus daiktus pirkimo ar kitoje pardavėjo nurodytoje vietoje analogiškais kitokių matmenų, formos, spalvos, modelio ar komplektiškumo daiktais. Jeigu keičiant daiktus susidaro kainų skirtumas, pirkėjas su pardavėju privalo atsiskaityti pagal perskaičiuotas kainas.

2. Jeigu pardavėjas neturi pakeitimui tinkamų daiktų, tai pirkėjas turi teisę per šio straipsnio 1 dalyje nustatytą terminą grąžinti daiktus pardavėjui ir atgauti už juos sumokėtą kainą.

3. Pirkėjo reikalavimas pakeisti daiktus tenkinamas, jeigu daiktai nebuvo naudojami, nesugadinti, išsaugotos jų vartojamosios savybės bei nepraradę prekinės išvaizdos ir pirkėjas turi įrodymus, patvirtinančius, kad jis daiktus pirko iš to pardavėjo.

4. Pagal šio straipsnio nustatytą tvarką nekeičiami ar negrąžinami daiktai nurodomi daiktų grąžinimo ir keitimo taisyklėse. Jas tvirtina Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

6.363 straipsnis. Daikto kokybė ir pirkėjo teisės, kai jam parduotas netinkamos kokybės daiktas

1. Parduodami daiktai turi būti saugūs. Daiktų saugos reikalavimus nustato įstatymai ir kiti teisės aktai. Laikoma, kad pardavėjas visais atvejais garantuoja daiktų kokybę (garantija pagal įstatymą).

2. Parduodamas daiktas turi būti tinkamos kokybės, t. y. daikto savybės neturi būti blogesnės, nei numatyta tam daiktui taikomame techniniame reglamente (jeigu jis yra) ir daikto pirkimo–pardavimo sutartyje. Draudžiama parduoti daiktus, kurių tinkamumo naudoti terminas pasibaigęs.

3. Daikto savybės atitinka pirkimo–pardavimo sąlygas, jeigu:

1) daiktas atitinka daikto gamintojo nurodytus pateikiamų norminių dokumentų reikalavimus;

2) daiktas tinka naudoti tam, kam tokios rūšies daiktai paprastai naudojami;

3) daiktas atitinka kokybinius rodiklius, kurių galima tikėtis atsižvelgiant į daikto prigimtį bei daikto gamintojo, jo atstovo ar pardavėjo viešai paskelbtus pareiškimus dėl daikto kokybės.

4. Pirkėjas, kuriam buvo parduotas netinkamos kokybės daiktas (išskyrus maisto produktus), turintis pardavėjo neaptartų trūkumų, savo pasirinkimu turi teisę per šio kodekso 6.338

straipsnyje nurodytą terminą reikalauti iš pardavėjo:

1) pakeisti netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu;

2) atitinkamai sumažinti prekės kainą;

3) per protingą terminą neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus;

4) atlyginti daikto trūkumų pašalinimo išlaidas, jeigu pardavėjui per protingą terminą jų nepašalinus trūkumus pašalino pirkėjas pats ar trečiųjų asmenų padedamas.

5. Visais atvejais pirkėjas turi teisę į nuostolių, atsiradusių dėl netinkamos kokybės prekės pardavimo, atlyginimą.

6. Pakeisti techniškai sudėtingą ir brangią prekę pirkėjas turi teisę reikalauti, jeigu tos prekės kokybei nustatyti reikalavimai iš esmės pažeisti.

7. Jeigu daikto trūkumų negalima pašalinti dėl daikto savybių (maisto prekės, buitinės chemijos prekės ir kt.), tai pirkėjas savo pasirinkimu turi teisę reikalauti pakeisti tokį netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu arba atitinkamai sumažinti daikto kainą.

8. Pirkėjas vietoj šio straipsnio 4–7 dalyse numatytų reikalavimų gali vienašališkai nutraukti sutartį ir pareikalauti grąžinti sumokėtą kainą. Šiuo atveju netinkamos kokybės daiktą pardavėjo reikalavimu pirkėjas turi grąžinti pardavėjo sąskaita. Pardavėjas, grąžindamas pirkėjui sumokėtą kainą, neturi teisės iš jos išskaičiuoti sumą, kuria sumažėjo daikto vertė dėl jo naudojimo ar daikto išvaizdos praradimo arba dėl kitokių aplinkybių.

9. Išreikalauti sumokėtą kainą pirkėjas šio straipsnio numatytais atvejais gali per dvejų metų ieškinio senaties terminą.

10. Vartotojų teises ginančios institucijos įstatymų nustatyta tvarka turi teisę savo iniciatyva ginti vartotojų teises, pažeistas dėl netinkamos kokybės daiktų pardavimo.

6.364 straipsnis. Kainų skirtumo atlyginimas

1. Jeigu pardavėjas pakeičia netinkamos kokybės daiktą tinkamos kokybės daiktu, tai jis neturi teisės reikalauti iš pirkėjo atlyginti vartojimo pirkimo–pardavimo sutartyje numatytos kainos ir daikto kainos, galiojusios jo pakeitimo ar teismo arba kitokios institucijos sprendimo, įpareigojančio pakeisti daiktą, priėmimo momentu, skirtumą.

2. Kai netinkamos kokybės daiktas keičiamas kitu analogišku, kuris skiriasi pagal matmenis, modelį, rūšį ar kitus požymius, pirkėjas turi atlyginti sutartyje numatytos kainos ir naujo daikto kainos, galiojusios keitimo momentu, skirtumą. Jeigu pirkėjas kainų skirtumo neatlygina, tai kainų skirtumas nustatomas pagal teismo arba kitokios institucijos sprendimo pakeisti prekę priėmimo metu galiojusias kainas.

3. Kai pirkėjas reikalauja atitinkamai sumažinti netinkamos kokybės daikto kainą, atsižvelgiama į daikto kainą šio reikalavimo pareiškimo momentu, o jeigu pardavėjas pirkėjo reikalavimo netenkino, – į kainą teismo arba kitokios institucijos sprendimo dėl kainos sumažinimo priėmimo momentu.

4. Pirkėjas, grąžindamas prastos kokybės daiktą pardavėjui, turi teisę reikalauti atlyginti nustatytos sutartyje kainos ir kainos, galiojančios jo reikalavimo patenkinimo momentu, o jeigu jo reikalavimo pardavėjas netenkina, – teismo arba kitokios institucijos sprendimo priėmimo momentu, skirtumą.

6.365 straipsnis. Pardavėjo atsakomybė ir prievolės įvykdymas natūra

Jeigu pardavėjas neįvykdo savo prievolės pagal vartojimo pirkimo–pardavimo sutartį, tai nuostolių atlyginimas ar netesybų sumokėjimas neatleidžia pardavėjo nuo prievolės įvykdymo natūra.

6.366 straipsnis. Daiktų pardavimas pagal sutartis, sudaromas naudojant ryšio priemones

1. Daiktų pirkimo–pardavimo sutartis, sudaryta naudojant ryšio priemones, yra pardavėjo ir pirkėjo (vartotojo) sutartis dėl daiktų pardavimo, sudaroma naudojant tik ryšio priemones (vieną ar kelias). Šio straipsnio nuostatos *mutatis mutandis* taikomos ir vartojimo paslaugų bei kitoms vartojimo sutartims.

2. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisykles.

3. Šios straipsnio nuostatos netaikomos sutartims, kurios sudaromos:

1) dėl finansinių paslaugų teikimo;

2) aukciono būdu;

3) dėl maisto produktų ar kitų kasdieniam vartojimui skirtų daiktų pirkimo–pardavimo ir (arba) pristatymo;

4) dėl apgyvendinimo, transporto, maitinimo ar laisvalaikio paslaugų, kai paslaugų teikėjas įsipareigoja pateikti šias paslaugas tam tikru laiku arba tam tikru laikotarpiu;

5) naudojant pardavimo automatus (šio kodekso 6.358 straipsnis);

6) per ryšio priemonių operatorių, t. y. asmenį, kurio verslas yra teikti vieną ar kelias ryšių paslaugas, kuriomis gali naudotis pardavėjas ar paslaugų teikėjas daiktų pirkimo–pardavimo ar paslaugų teikimo sutarčiai su vartotoju sudaryti.

4. Pardavėjas iki sutarties sudarymo privalo naudojamomis ryšio priemonėmis pateikti pirkėjui tinkamą informaciją, kurioje privalo būti nurodyta:

1) duomenys apie pardavėją;

2) daikto pagrindinės savybės;

3) pardavimo kaina;

4) daikto pristatymo kaina;

5) mokėjimo, pristatymo ar atlikimo tvarka;

6) pirkėjo teisės atsisakyti sutarties pagal šio kodekso 6.367 straipsnio taisykles įgyvendinimo tvarka;

7) naudojimosi ryšio priemonėmis įkainiai, kai jie skaičiuojami kitaip nei įprasta;

8) laikotarpis, kurį pasiūlymas ir kaina galioja;

9) mažiausia sutarties trukmė, kai yra sudaroma sutartis dėl nuolatinio prekių tiekimo ar paslaugų teikimo.

5. Šio straipsnio 4 dalyje nurodytos informacijos komercinis pobūdis turi būti aiškiai ir suprantamai išreikštas bei atitikti naudojamas ryšio priemones. Jeigu kalbama telefonu, pardavėjas privalo aiškiai išdėstyti komercinį pokalbio tikslą.

6. Iki sutarties sudarymo, o kai daiktai tiekiami, – iki daiktų pateikimo (jeigu juos pateikia ne pardavėjo įgaliotas trečiasis asmuo) pirkėjas turi gauti informaciją raštu apie (nebent tokia informacija raštu jau buvo pateikta pirkėjui prieš sutarties sudarymą):

1) siūlomą daiktą (pavadinimas, pagrindinės savybės);

2) pardavėją; nurodoma, kur ir kam pirkėjas gali adresuoti bet kokį skundą;

3) pirkėjo teisės atsisakyti sutarties pagal šio kodekso 6.367 straipsnio taisykles įgyvendinimo tvarką;

4) mokėjimo, pristatymo ar atlikimo tvarką, pardavėjo teikiamas daikto priežiūros paslaugas ir garantijas, jeigu jos suteikiamos;

5) sutarties atsisakymo sąlygas, jeigu sutartis neterminuota arba ilgesnė nei vieneriems metams.

7. Pareiga įrodyti, kad šio straipsnio 6 dalyje nustatyta informacija raštu buvo įteikta pirkėjui, tenka pardavėjui.

8. Pardavėjas turi pateikti daiktus per trisdešimt kalendorinių dienų nuo sutarties sudarymo dienos, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.367 straipsnis. Pirkėjo teisė atsisakyti pirkimo–pardavimo sutarties, sudarytos naudojant ryšio priemones

1. Pirkėjas turi teisę atsisakyti pirkimo–pardavimo sutarties, sudarytos naudojant ryšio priemones, pranešdamas apie tai raštu pardavėjui per septynias darbo dienas nuo:

1) daikto pristatymo dienos, – kai parduodamas daiktas;

2) sutarties sudarymo dienos, – kai teikiamos paslaugos.

2. Jeigu šio kodekso 6.366 straipsnio 6 dalyje nurodyta informacija pirkėjui nebuvo įteikta raštu, jis turi teisę atsisakyti sutarties per tris mėnesius nuo sutarties sudarymo dienos.

3. Draudžiama šiame straipsnyje numatytą pirkėjo teisę atsisakyti sutarties suvaržyti papildomais įsipareigojimais ar įmokomis arba bet kokiu kitu būdu apriboti ar panaikinti, išskyrus šiame straipsnyje numatytus atvejus.

4. Pirkėjas neturi teisės pasinaudoti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyta teise atsisakyti sutarties, jeigu sutartis buvo sudaryta dėl:

1) garso ir vaizdo kūrinių ir fonogramų bet kokiose vaizdo ar garso laikmenose, kompiuterių programų tiekimo ir pirkėjas pažeidė pakuotės apsaugas;

2) laikraščių, žurnalų ar kitų periodinių leidinių tiekimo;

3) dalyvavimo žaidimuose ir loterijose.

5. Daiktų pirkimo–pardavimo atveju pirkėjas gali pasinaudoti teise nutraukti sutartį, jeigu daiktas nebuvo sugadintas ar jo išvaizda iš esmės nepasikeitė. Daikto ar jo pakuotės išvaizdos pakeitimai, kurie buvo būtini norint apžiūrėti gautą daiktą, negali būti vertinami kaip esminiai daikto išvaizdos pakeitimai. Kai kyla ginčas dėl daikto išvaizdos, gali būti skiriama ekspertizė. Jos išlaidas apmoka kaltoji šalis.

6. Jeigu pirkėjas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties, kai už daiktą visiškai ar iš dalies sumokama pagal tam tikslui pardavėjo ir pirkėjo arba pardavėjo ir trečiojo asmens sudarytą vartojimo kredito sutartį, tai ta vartojimo kredito sutartis turi būti nutraukiama be jokių papildomų įsipareigojimų pirkėjui.

7. Pardavėjas, gavęs šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pranešimą apie sutarties atsisakymą, per penkiolika dienų privalo atsiimti daiktą ir grąžinti pirkėjui už daiktą sumokėtus pinigus.

6.368 straipsnis. Daiktų tiekimas be vartotojo sutikimo

1. Draudžiama tiekti daiktus vartotojui be jo sutikimo, jeigu už juos reikalaujama mokėti.

2. Jeigu buvo pateikti daiktai be vartotojo sutikimo, vartotojas gali jais naudotis savo nuožiūra neatlygintinai.

6.369 straipsnis. Teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimas

1. Teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutartis yra ne trumpesniam kaip trejų metų terminui sudaryta sutartis, pagal kurią pirkėjas, nesvarbu, kokios rūšies sutartis sudaryta, įgyja teisę naudotis gyvenamosiomis patalpomis tam tikru laiku ne mažiau kaip vieną savaitę per metus.

2. Pardavėjas, prieš sudarydamas teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutartį, privalo įteikti pirkėjui suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašymą. Jame turi būti nurodyta: informacija apie gyvenamąsias patalpas ir kitus asmenis, turinčius teisę naudotis suteikiamomis gyvenamosiomis patalpomis; gyvenamųjų patalpų savininkas; pirkėjo teisės; informacija apie mokesčius už teisę naudotis gyvenamąja patalpa bei kitus papildomus mokesčius. Privalomų duomenų, kurie gali būti pateikiami suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašyme bei sutartyje, minimalų sąrašą nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Suteikiamų patalpų aprašymas yra neatskiriama sutarties dalis.

3. Suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašymas ir sutartis turi būti parašyti valstybine kalba. Jeigu gyvenamosios patalpos, dėl kurių naudojimosi teisės sudaroma sutartis, yra kitoje valstybėje, pardavėjas privalo pateikti pirkėjui sutarties vertimą į vieną iš toje valstybėje oficialiai vartojamų kalbų.

4. Bet kokiame skelbime, kuriame siūloma įsigyti teisę tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis, turi būti nurodyta, kur ir kaip pirkėjas gali gauti gyvenamųjų patalpų aprašymą.

6.370 straipsnis. Pirkėjo teisė atsisakyti teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutarties

1. Pirkėjas turi teisę atsisakyti teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutarties, iš anksto raštu apie tai pranešdamas pardavėjui per dešimt dienų nuo sutarties sudarymo dienos. Jeigu sutarties sudarymo metu pirkėjui neįteikiamas suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašymas arba jame nėra visų privalomų duomenų, pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties per keturis mėnesius nuo jos sudarymo dienos. Jeigu suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašymas, kuriame yra visi privalomi duomenys, įteikiamas per šiuos keturis mėnesius, tai pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties per dešimt dienų nuo suteikiamų gyvenamųjų patalpų aprašymo įteikimo dienos.

2. Jeigu pirkėjas pasinaudoja teise atsisakyti sutarties, kai už teisę naudotis tam tikru laiku gyvenamosiomis patalpomis visiškai ar iš dalies sumokama pagal tam tikslui pardavėjo ir vartotojo

arba pardavėjo ir trečiojo asmens sudarytą vartojimo kredito sutartį, tai vartojimo kredito sutartis gali būti nutraukiama.

3. Draudžiama šiame straipsnyje numatytą pirkėjo teisę atsisakyti sutarties suvaržyti papildomais įsipareigojimais ar įmokomis arba bet kokiu kitu būdu apriboti ar panaikinti.

4. Pardavėjas neturi teisės reikalauti, kad pirkėjas sumokėtų iš anksto iki laikotarpio, per kurį pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties, pabaigos. Jeigu iš anksto buvo sumokėta, pardavėjas, gavęs pirkėjo pranešimą apie sutarties atsisakymą, privalo per dešimt dienų grąžinti sumokėtus pinigus vartotojui.

PENKTASIS SKIRSNIS
DIDMENINIO PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARČIŲ YPATUMAI

6.371 straipsnis. Didmeninio pirkimo–pardavimo sutarties samprata

Pagal didmeninio pirkimo–pardavimo sutartį pardavėjas – asmuo, kuris verčiasi prekyba, pardavėjo atstovas įsipareigoja nustatytu laiku perduoti savo pagamintus ar įsigytus daiktus pirkėjui nuosavybės teise (patikėjimo teise) pastarojo verslo poreikiams ar kitokiems su asmeniniais, šeimos ar namų ūkio poreikiais nesusijusiems poreikiams tenkinti, o pirkėjas įsipareigoja sumokėti kainą.

6.372 straipsnis. Daiktų perdavimo terminai

1. Kai sudaryta ilgalaikė daiktų pirkimo–pardavimo sutartis, pagal kurią daiktai perduodami partijomis, ir sutartyje daiktų perdavimo terminai nenumatyti, daiktų partijos turi būti perduodamos kas mėnesį lygiomis dalimis, jeigu kitokia išvada nedarytina atsižvelgiant į prekybos papročius ar prievolės esmę.

2. Jeigu per tam tikrą terminą pardavėjas neperdavė visų daiktų, tai per likusį terminą (terminus) pardavėjas privalo perduoti laiku neperduotus daiktus, išskyrus atvejus, kai sutartis numato ką kita.

6.373 straipsnis. Daiktų pristatymas

1. Jeigu sutartyje neaptarta, kokiu transportu ir kokiomis sąlygomis pardavėjas turi atgabenti daiktus pirkėjui, tai transporto rūšį ir prekių gabenimo sąlygas pasirenka pardavėjas, jeigu kitokia išvada nedarytina atsižvelgiant į prekybos papročius ir prievolės esmę.

2. Sutartyje gali būti numatyta pirkėjo pareiga atsiimti daiktus pardavėjo verslo ar kitoje vietoje (sandėlyje, geležinkelio stotyje ir t. t.).

6.374 straipsnis. Daiktų priėmimas

1. Pirkėjas privalo imtis būtinų priemonių, kad perduoti daiktai būtų tinkamai priimti per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu jis nenustatytas, – per protingą terminą ir sutartyje numatyta tvarka ir būdais patikrinti daiktų kiekį bei kokybę, ir nedelsdamas pranešti pardavėjui apie nustatytus jų defektus ir kiekio trūkumą.

2. Kai daiktus pirkėjas turi atsiimti iš transporto organizacijos, jis privalo patikrinti, ar daiktai atitinka gabenimo dokumentuose nurodytą informaciją, ir daiktus priimti pagal tos transporto rūšies taisykles.

6.375 straipsnis. Nepriimtų daiktų saugojimas

1. Pirkėjas, atsisakęs priimti jam pagal sutartį perduotus daiktus, privalo juos saugoti (atsakingas saugojimas) ir nedelsdamas apie savo atsisakymą pranešti pardavėjui.

2. Šios straipsnio 1 dalyje nurodytą pranešimą gavęs pardavėjas per protingą terminą daiktus turi atsiimti arba nurodyti pirkėjui, ką su jais daryti. Kai pardavėjas to nepadaro, pirkėjas turi teisę daiktus parduoti arba grąžinti pardavėjui.

3. Pardavėjas privalo atlyginti pirkėjui būtinas daiktų saugojimo, pardavimo ar grąžinimo išlaidas. Pirkėjas, pardavęs daiktus, atskaito būtinas jų pardavimo ir saugojimo išlaidas, o likusią sumą grąžina pardavėjui.

4. Jeigu pirkėjas atsisako priimti daiktus be įstatymuose ar sutartyje numatyto pagrindo, tai pardavėjas turi teisę reikalauti, kad pirkėjas sumokėtų kainą.

5. Jeigu daiktai yra greitai gendantys ir dėl to neįmanoma laikytis šio straipsnio 2 dalyje

nustatytų taisyklių, pirkėjas gali juos parduoti nelaukdamas atsakymo iš pardavėjo.

6.376 straipsnis. Daiktų atsiėmimas

1. Jeigu pagal sutartį daiktus turi atsiimti pirkėjas pardavėjo verslo ar kitoje vietoje, tai atsiimdamas daiktus jų perdavimo vietoje pirkėjas privalo patikrinti jų kiekį ir kokybę, jeigu sutartis nenumato ko kita.

2. Jeigu pirkėjas per sutartyje nustatytą terminą, o jei jis nenustatytas, – per protingą terminą po to, kai pardavėjas pranešė, kad daiktus galima atsiimti, jų neatsiėmė, pardavėjas turi teisę atsisakyti vykdyti sutartį arba reikalauti sumokėti kainą ir atlyginti daiktų saugojimo išlaidas.

3. Jeigu pirkėjas privalo nurodyti, kokius daiktus jis perka, apibūdindamas jų dydį, formą ar kitais būdais, ir to per protingą terminą nepadaro, tai tą gali padaryti pardavėjas, atsižvelgdamas į jam žinomas pirkėjo reikmes.

6.377 straipsnis. Tara ir pakuotė

1. Jeigu ko kita nenumatyta sutartyje, pirkėjas savo lėšomis turi grąžinti pardavėjui daugkartinio naudojimo tarą ir pakuotę, kuriose buvo perduodami daiktai.

2. Kita tara grąžinama tik sutartyje numatytais atvejais.

6.378 straipsnis. Netinkamos kokybės ar nekomplektiškų daiktų pardavimas

Kai pardavėjas perduoda netinkamos kokybės ar nekomplektiškus daiktus, pirkėjas turi teisę jam pareikšti šio kodekso 6.334 ir 6.341 straipsniuose numatytus reikalavimus, išskyrus atvejus, kai pardavėjas, gavęs pirkėjo pranešimą, nedelsdamas pakeičia netinkamos kokybės daiktus tinkamais arba juos sukomplektuoja.

6.379 straipsnis. Vienašalis sutarties nutraukimas

1. Pirkėjas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, jeigu pardavėjas ją iš esmės pažeidė.

2. Pardavėjo padarytas sutarties pažeidimas laikomas esminiu, jeigu:

1) perduoti daiktai yra netinkamos kokybės ir jų trūkumų neįmanoma per pirkėjui priimtiną terminą pašalinti;

2) pardavėjas daugiau kaip du kartus pažeidė daiktų perdavimo terminą, kai daiktai pagal ilgalaikę sutartį turėjo būti perduodami nustatytais terminais.

3. Pirkėjas laikomas iš esmės pažeidusiu sutartį, o pardavėjas įgyja teisę vienašališkai ją nutraukti, jeigu pirkėjas:

1) daugiau kaip du kartus laiku nesumokėjo už daiktus, kai jie perduodami nustatytais terminais;

2) daugiau kaip du kartus neatsiėmė daiktų, kai jie perduodami nustatytais terminais.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS
VIEŠOJO PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTYS

6.380 straipsnis. Viešojo pirkimo–pardavimo sutarties samprata

Pagal viešojo pirkimo–pardavimo sutartį valstybės ar savivaldybės institucija arba valstybės ar savivaldybės įmonė, įstaiga arba organizacija už valstybės, savivaldybės, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ir kitų valstybės ar savivaldybės fondų lėšas perka daiktus ar moka už darbus ar paslaugas (įskaitant nuomą) valstybės arba savivaldybės ar jų institucijų, įmonių, įstaigų bei organizacijų poreikiams tenkinti.

6.381 straipsnis. Viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo ypatumai

Viešojo pirkimo–pardavimo sutartys sudaromos konkurso tvarka, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

6.382 straipsnis. Viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių reglamentavimas

Viešojo pirkimo–pardavimo sutartims šio kodekso normos taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita.

SEPTINTASIS SKIRSNIS

ENERGIJOS PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTYS

6.383 straipsnis. Energijos pirkimo–pardavimo sutarties samprata

1. Pagal energijos (ar energijos išteklių) pirkimo–pardavimo sutartį energijos tiekimo įmonė įsipareigoja patiekti abonentui (vartotojui) per prijungtą energijos tiekimo tinklą sutartyje numatytos rūšies energijos kiekį, o abonentas (vartotojas) įsipareigoja už patiektą energiją sumokėti ir laikytis sutartyje numatyto jos vartojimo režimo, užtikrinti jam priklausančių energijos tiekimo tinklų eksploatavimo saugumą bei naudojamų prietaisų ir įrenginių tvarkingumą.

2. Energijos pirkimo–pardavimo sutartis sudaroma su abonentu tik tuo atveju, kai jis turi energiją naudojančius įrenginius ar nustatytus techninius reikalavimus atitinkančius vidaus tinklus, kurie yra prijungti prie energijos tiekimo tinklų, ir kai įrengti energijos apskaitos prietaisai. Kai tiesiami nauji energijos tiekimo tinklai, sudaromoms išankstinėms energijos pirkimo–pardavimo sutartims šios dalies reikalavimai netaikomi. Šilumos energijos, karšto ir šalto vandens pirkimo–pardavimo sutartis su buitiniu vartotoju gali būti sudaroma ir tuo atveju, kai nėra tiesioginės šių energijos išteklių apskaitos tarp energijos tiekėjo ir vartotojo.

3. Energijos pirkimo–pardavimo sutartis yra viešoji sutartis (šio kodekso 6.161 straipsnis).

4. Kai energijos pirkimo–pardavimo sutartis yra vartojimo sutartis, t. y. abonentas yra fizinis asmuo, kuris energiją perka asmeniniams, savo šeimos ar namų ūkio poreikiams (vartotojas), energijos pirkimo–pardavimo sutarčiai *mutatis mutandis* taikomas šio kodekso 6.188 straipsnis ir kiti šio kodekso straipsniai, nustatantys vartojimo pirkimo–pardavimo sutarčių ypatumus.

6.384 straipsnis. Energijos pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas ir pratęsimas

1. Jeigu pagal sutartį abonentas yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją savo buitinėms reikmėms, tai sutartis laikoma sudaryta nuo vartotojo įrenginių prijungimo prie energijos tiekimo tinklų. Ši sutartis laikoma sudaryta neterminuotam laikui, jeigu joje nenumatyta ko kita.

2. Jeigu iki termino pabaigos nė viena sutarties šalis nepareiškia apie sutarties nutraukimą ar pakeitimą arba apie naujos sutarties sudarymą, terminuota energijos pirkimo–pardavimo sutartis laikoma pratęsta tokiam pat terminui ir tomis pat sąlygomis.

3. Jeigu iki terminuotos sutarties galiojimo termino pabaigos viena sutarties šalis pasiūlo sudaryti naują sutartį, tai šalių santykiams iki naujos sutarties sudarymo taikomos ankstesnės sutarties sąlygos.

6.385 straipsnis. Energijos kiekis ir kainos (tarifai)

1. Energijos tiekimo įmonė privalo parduoti abonentui sutartyje numatytą energijos kiekį laikydamasi šalių suderinto energijos tiekimo režimo. Patiektos ir sunaudotos energijos kiekis nustatomas pagal apskaitos prietaisų rodmenis arba kitu sutartyje nurodytu būdu.

2. Sutartyje gali būti numatyta abonento teisė keisti priimamos energijos kiekį tuo atveju, jeigu abonentas atlygintų energijos tiekimo įmonės nuostolius, susijusius su sutartyje nenumatyto didesnio energijos kiekio tiekimo užtikrinimu.

3. Abonentas, kai jis yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją savo buitinėms reikmėms, gali naudoti tiek energijos, kiek jam reikia.

4. Energijos kaina (tarifai) nustatoma įstatymų nustatyta tvarka.

6.386 straipsnis. Energijos kokybė

1. Energijos kokybė turi atitikti sutarties bei kokybės standartų, kitų energijos kokybę reglamentuojančių norminių dokumentų nustatytus reikalavimus.

2. Jeigu energijos tiekimo įmonė pažeidžia energijos kokybės reikalavimus, tai abonentas turi teisę atsisakyti už tokią energiją mokėti. Tačiau energijos tiekimo įmonė šiuo atveju turi teisę reikalauti, kad abonentas atlygintų vertę to, ką abonentas be teisinio pagrindo sutaupė naudodamas energiją.

3. Abonentas turi teisę į nuostolių, patirtų dėl netinkamos kokybės energijos tiekimo, atlyginimą.

6.387 straipsnis. Pirkėjo pareigos, susijusios su įrenginių priežiūra

1. Abonentas privalo užtikrinti tinkamą jam priklausančių energijos tiekimo tinklų, kitokių įrenginių ir prietaisų būklę ir jų eksploatavimo saugumą, laikytis nustatyto energijos vartojimo režimo, taip pat nedelsdamas pranešti energijos tiekimo įmonei apie avariją, gaisrą, tiekiamos energijos apskaitos prietaisų gedimus ar kitokius pažeidimus naudojant energiją.

2. Kai abonentas yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją buitinėms reikmėms, energijos tiekimo tinklų, energijos vartojimo apskaitos prietaisų techninę būklę ir saugų naudojimą turi užtikrinti energijos tiekimo įmonė, jeigu sutartis ar įstatymai nenumato ko kita.

6.388 straipsnis. Energijos apmokėjimas

1. Abonentas moka už faktiškai sunaudotą energijos kiekį pagal energijos apskaitos prietaisų rodmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita.

2. Atsiskaitymo tvarką nustato šalių susitarimas, jeigu teisės aktai nenumato ko kita.

6.389 straipsnis. Subabonentas

1. Abonentas, neviršydamas leistinos naudoti galios, be elektros energijos tiekimo įmonės sutikimo turi teisę iš jos priimtą elektros energiją perduoti kitam asmeniui (subabonentui).

2. Šilumos energiją, šaltą bei karštą vandenį, dujas abonentas gali perduoti kitam asmeniui (subabonentui) tik tuo atveju, kai energijos tiekimo įmonė sutinka.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytais atvejais atsakingas pagal energijos pirkimo–pardavimo sutartį energijos tiekimo įmonei lieka abonentas.

6.390 straipsnis. Sutarties pakeitimas ir nutraukimas

1. Abonentas, kai pagal energijos pirkimo–pardavimo sutartį jis yra fizinis asmuo – vartotojas, naudojantis energiją buitinėms reikmėms, turi teisę nutraukti sutartį vienašališkai apie tai pranešdamas energijos tiekimo įmonei, jeigu yra visiškai sumokėjęs už sunaudotą energiją. Daugiabučiame name gyvenantis vartotojas šia teisę gali įgyvendinti tik tuo atveju, jeigu toks sutarties nutraukimas nepadarys žalos kitų to namo butų gyventojams.

2. Jeigu abonentas yra juridinis asmuo, tai energijos tiekimo įmonė turi teisę vienašališkai atsisakyti sutarties šio kodekso 6.217 straipsnyje numatytais pagrindais, jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Energijos tiekimą nutraukti, sustabdyti ar apriboti leidžiama tik sutarties šalių susitarimu, išskyrus atvejus, kai valstybinės energetikos priežiūros institucijos nustato tokius abonento įrenginių trūkumus, dėl kurių gresia avarija ar kyla pavojus žmonių gyvybei ir saugumui. Apie energijos tiekimo nutraukimą, sustabdymą ar apribojimą energijos tiekimo įmonė privalo iš anksto pranešti abonentui.

4. Energijos tiekimą nutraukti, sustabdyti ar apriboti be suderinimo su abonentu ar be jo išankstinio įspėjimo leidžiama tik tais atvejais, kai tai būtina siekiant išvengti avarijos ar likviduoti energijos tiekimo tinklų avariją. Tačiau ir šiais atvejais abonentui privalo būti nedelsiant pranešta apie energijos tiekimo nutraukimą, sustabdymą ar apribojimą.

5. Draudžiama nutraukti elektros ir šilumos energijos, vandens ir dujų tiekimą daugiabučiams gyvenamiesiems namams dėl namo atskirų butų savininkų (nuomininkų) skolų už sunaudotą energiją, vandenį ar dujas.

6.391 straipsnis. Taikymo ribos

Šio skirsnio normos taikomos aprūpinant elektros, šilumos energija, dujomis, naftos ir naftos produktais, vandeniu ir kitų rūšių energija per jų tiekimo tinklus, jeigu įstatymai nenustato ko kita arba kitokia išvada nedarytina atsižvelgiant į prievolės esmę.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS
NEKILNOJAMOJO DAIKTO PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARTYS

6.392 straipsnis. Taikymo ribos

1. Šio skirsnio normos taikomos žemės, pastatų, gyvenamųjų namų, butų ir kitokių nekilnojamųjų daiktų pirkimui–pardavimui.

2. Šio skirsnio normos taikomos įmonių pirkimui–pardavimui tiek, kiek šio skyriaus devintojo skirsnio normos (6.402–6.410 straipsniai) nenustato ko kita.

6.393 straipsnis. Sutarties forma

1. Nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartis turi būti notarinės formos.

2. Formos reikalavimų nesilaikymas sutartį daro negaliojančią.

3. Prieš trečiuosius asmenis nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartis gali būti panaudota ir jiems sukelia teisines pasekmes tik tuo atveju, jei ji įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre.

4. Nuosavybės teisė į nekilnojamąjį daiktą pirkėjui pereina nuo daikto perdavimo. Šis faktas turi būti įformintas šio kodekso 6.398 straipsnio nustatyta tvarka. Jeigu viena šalis vengia įregistruoti nuosavybės teisės perėjimo faktą, tai kitos šalies prašymu teismas gali priimti sprendimą dėl sutarties įregistravimo. Šiuo atveju sutartis registruojama teismo sprendimo pagrindu. Šalis, nepagrįstai vengusi įregistruoti nuosavybės teisės perėjimą, turi atlyginti kitai šaliai dėl to patirtus nuostolius.

6.394 straipsnis.Teisės į žemės sklypą

1. Pagal pastato, įrenginio ar kitokio nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartį pirkėjui kartu su nuosavybės teise į tą daiktą pardavėjas perduoda ir šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytos teises į tą žemės sklypo dalį, kurią tas daiktas užima ir kuri būtina jam naudoti pagal paskirtį.

2. Jeigu pardavėjas yra žemės sklypo, kuriame yra parduodamas nekilnojamasis daiktas, savininkas, tai pirkėjui perduodama nuosavybės teisė į tą žemės sklypą arba žemės nuomos ar užstatymo teisė, atsižvelgiant į tai, ką numato sutartis. Sutartis, kurioje neaptartos pirkėjo teisės į žemės sklypą, negali būti notaro tvirtinama, o jeigu patvirtinta, – yra negaliojanti.

3. Jeigu nekilnojamojo daikto savininkas nėra žemės sklypo, kuriame tas daiktas yra, savininkas, tai nekilnojamąjį daiktą jis gali parduoti be žemės sklypo savininko sutikimo tik tuo atveju, jeigu tai neprieštarauja įstatymų ir (ar) sutarties nustatytoms to žemės sklypo naudojimo sąlygoms. Kai toks nekilnojamasis daiktas parduodamas, pirkėjas įgyja teisę naudotis atitinkama žemės sklypo dalimi tokiomis pat sąlygomis kaip nekilnojamojo daikto pardavėjas.

6.395 straipsnis. Teisės į nekilnojamąjį daiktą parduodant žemės sklypą

1. Parduodant žemės sklypą, kuriame yra pastatų, statinių, įrenginių, sodinių ar kitokių objektų, sutartyje turi būti aptartas nuosavybės teisės į juos perėjimo klausimas. Jeigu šis klausimas sutartyje neaptartas, laikoma, kad nuosavybės teisė į parduotame žemės sklype esančius pastatus, statinius, įrenginius, sodinius ir kitokius objektus perėjo žemės sklypo pirkėjui.

2. Jeigu žemės sklypas, kuriame yra pardavėjui nuosavybės teise priklausančių pastatų ar kitokių nekilnojamųjų daiktų, parduodamas neperduodant pirkėjui nuosavybės teisės į tuos nekilnojamuosius daiktus, tai pardavėjui paliekama teisė naudotis ta žemės sklypo dalimi, kurią užima nekilnojamieji daiktai ir kuri yra būtina jų naudojimui užstatymo ar kitokia pirkimo–pardavimo sutartyje numatyta teise ir sąlygomis.

3. Jeigu pirkimo–pardavimo sutartyje pardavėjo teisė naudotis žemės sklypo dalimi ir jos sąlygos neaptartos, tai pardavėjui nustatomas servitutas į tą žemės sklypo dalį, kurią užima nekilnojamasis daiktas ir kuri būtina jo naudojimui pagal jo paskirtį.

6.396 straipsnis. Sutarties dalykas

1. Nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartyje privalo būti nurodyti duomenys apie nekilnojamąjį daiktą, kurį pardavėjas privalo pagal sutartį perduoti pirkėjui, taip pat nurodyta to daikto vieta atitinkamame žemės sklype arba parduodamo nekilnojamojo daikto vieta kitame nekilnojamajame daikte.

2. Jeigu sutartyje šio straipsnio 1 dalyje nurodytų duomenų nėra, tai sutartis negali būti notaro tvirtinama, o patvirtinta – negalioja.

6.397 straipsnis. Kaina

1. Nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartyje privalo būti nurodyta parduodamo nekilnojamojo daikto kaina. Šio kodekso 6.313 straipsnio 2–6 dalyse nustatytos taisyklės nekilnojamojojo daikto pirkimo–pardavimo sutartims netaikomos. Jeigu kaina sutartyje nenurodyta, sutartis laikoma nesudaryta.

2. Kai parduodamas žemės sklypas, į jo kainą įeina ir jame esančių pastatų, statinių, įrenginių, sodinių ir kitokių objektų kaina, jeigu ko kita nenustato įstatymai ar sutartis.

3. Jeigu nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartyje nurodyta tik daikto ploto ar kitokio jo dydžio vieneto kaina, tai viso daikto kaina nustatoma pagal faktišką pirkėjui perduodamo nekilnojamojo daikto dydį.

6.398 straipsnis. Daikto perdavimas

1. Nekilnojamojo daikto perdavimas ir jo priėmimas turi būti įformintas pardavėjo ir pirkėjo pasirašytu priėmimo–perdavimo aktu arba kitokiu sutartyje nurodytu dokumentu.

2. Jeigu ko kita nenumato įstatymai ar sutartis, pardavėjo prievolė perduoti nekilnojamąjį daiktą laikoma įvykdyta nuo daikto perdavimo pirkėjui ir atitinkamo dokumento apie jo perdavimą pasirašymo.

3. Jeigu viena sutarties šalis vengia pasirašyti sutartyje nurodytą perdavimo dokumentą, laikoma, kad pirkėjas atsisako priimti, o pardavėjas atsisako perduoti daiktą.

4. Aplinkybė, kad pirkėjas priėmė pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų neatitinkantį nekilnojamąjį daiktą, nėra pagrindas atleisti pardavėją nuo atsakomybės už netinkamą sutarties įvykdymą net ir tais atvejais, kai toks neatitikimas buvo aptartas nekilnojamojo daikto perdavimo dokumente.

6.399 straipsnis. Netinkamos kokybės daikto perdavimas

Jeigu pagal nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartį pardavėjas perduoda pirkėjui netinkamos kokybės daiktą, taikomos šio kodekso 6.334 straipsnio taisyklės, išskyrus pirkėjo teisę reikalauti netinkamos kokybės daiktą pakeisti tinkamu.

6.400 straipsnis. Gyvenamojo namo ar buto pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos ir turinys

Be šio kodekso 6.396 ir 6.397 straipsniuose numatytų sąlygų, esminė gyvenamojo namo, buto ar jų dalies pirkimo–pardavimo sutarties sąlyga, kai parduodamame name ar bute gyvena asmenys, kurie pagal įstatymus ar sutartis išsaugo teisę naudotis gyvenamąja patalpa ir pasikeitus jos savininkui, yra šių asmenų išvardijimas (sąrašas) ir jų teisės naudotis parduodama gyvenamąja patalpa turinys.

6.401 straipsnis. Būsimo gyvenamojo namo ar buto pirkimo–pardavimo sutartis

1. Pirkėjas – fizinis asmuo gali sudaryti preliminariąją nepastatyto gyvenamojo namo ar buto pirkimo–pardavimo sutartį, pagal kurią pardavėjas – juridinis asmuo įsipareigoja pats ar pasitelkęs kitus asmenis pastatyti preliminariojoje sutartyje numatytą gyvenamąjį namą ar butą ir po to sudaryti su pirkėju gyvenamojo namo ar buto pirkimo–pardavimo sutartį, o pirkėjas įsipareigoja pastatytą gyvenamąjį namą ar butą nupirkti už preliminariojoje sutartyje nurodytą kainą.

2. Preliminariojoje sutartyje privalo būti nurodyta:

1) pirkėjo teisė per dešimt dienų nuo sutarties sudarymo dienos atsisakyti preliminariosios sutarties;

2) būsimo gyvenamojo namo ar buto kaina ir jos patikslinimo ar pakeitimo sąlygos;

3) sutarties dalyko aprašymai ir darbai, kuriuos privalo atlikti pardavėjas;

4) gyvenamojo namo ar buto statybos terminai;

5) teisės į gyvenamąjį namą ar butą suvaržymai (tiek esantys, tiek būsimi);

6) rangovas, architektas, inžinierius ir kiti statybą ir jos priežiūrą atliksiantys asmenys;

7) žemės sklypo, kuriame bus statomas namas ar butas, teisinis statusas ir nusipirkusio gyvenamąjį namą ar butą pirkėjo teisės į žemės sklypą.

3. Kai preliminariojoje sutartyje numatyta pardavėjo teisė reikalauti iš pirkėjo atlyginti nuostolius, kurių pardavėjas patirtų, jeigu pirkėjas įgyvendintų šio straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą teisę, atlygintinų nuostolių dydis negali viršyti 1/5 procento pirkimo–pardavimo sutartyje nurodytos nekilnojamojo daikto kainos.

4. Neatskiriama preliminariosios sutarties dalis yra gyvenamojo namo ar buto projektas, jo sąmata ir kiti dokumentai.

5. Preliminariojoje sutartyje gali būti numatyta, kad pirkėjas finansuoja gyvenamojo namo ar buto statybą sutartyje numatytomis sąlygomis, o pardavėjas atlieka užsakovo funkcijas. Šiuo atveju visišką nuosavybės teisę į gyvenamąjį namą ar butą pirkėjas įgyja nuo visos preliminariojoje sutartyje numatytos statybos kainos sumokėjimo.

6. Viena preliminariosios sutarties šalis gali įkeisti nepastatytą gyvenamąjį namą ar butą tik tuo atveju, kai kita šalis raštu sutinka, jeigu preliminarioji sutartis nenumato ko kita.

DEVINTASIS SKIRSNIS
ĮMONĖS PIRKIMAS–PARDAVIMAS

6.402 straipsnis. Įmonės pirkimo–pardavimo sutarties samprata

1. Pagal įmonės pirkimo–pardavimo sutartį pardavėjas įsipareigoja perduoti pirkėjui nuosavybės teise visą įmonę kaip turtinį kompleksą ar jos esminę dalį, išskyrus teises ir pareigas, kurių pardavėjas neturi teisės perduoti kitiems asmenims, o pirkėjas įsipareigoja tai priimti ir sumokėti kainą.

2. Teisė į firmos vardą, prekių ar paslaugų ženklą ar į kitus pardavėją ar jo prekes ar teikiamas paslaugas identifikuojančius žymenis, taip pat į teises, kurios pardavėjui priklauso pagal licencinę sutartį, pereina pirkėjui, jeigu ko kita nenumato sutartis.

3. Pardavėjo teisės, kurias jis įgijo pagal leidimus (licencijas), perduodamos pirkėjui tik tuo atveju, jeigu tokio perdavimo galimybė numatyta įstatymuose ar leidime (licencijoje). Perdavimas kartu su įmone pirkėjui prievolių, kurių šis negali įvykdyti dėl to, kad neturi leidimo (licencijos) tokioms prievolėms vykdyti, neatleidžia pardavėjo nuo atsakomybės kreditoriams už tokių prievolių neįvykdymą. Šiais atvejais už prievolių neįvykdymą įmonės kreditoriams pardavėjas ir pirkėjas atsako solidariai.

6.403 straipsnis. Sutarties forma

1. Įmonės pirkimo–pardavimo sutartis turi būti vienas rašytinės formos abiejų sutarties šalių pasirašytas dokumentas, patvirtintas notaro ir turintis būtinus šio kodekso 6.404 straipsnyje nurodytus priedus.

2. Sutarties formos reikalavimų nesilaikymas sutartį daro negaliojančią.

3. Prieš trečiuosius asmenis įmonės pirkimo–pardavimo sutartis gali būti panaudota tik tuo atveju, jei ji įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre ir padaryti atitinkami pakeitimai juridinių asmenų registre.

6.404 straipsnis. Sutarties turinys ir jos priedai

1. Sutartyje turi būti nurodyta parduodamos įmonės turto sudėtis ir įmonės kaina, taip pat asmuo, kuriam bus sumokėta ir kuris atsiskaitys su įmonės kreditoriais (šio kodekso 6.405 straipsnis).

2. Iki sutarties pasirašymo ir tokiu būdu, kad būtų galima įvykdyti šio kodekso 6.405 straipsnio 1 dalyje nurodytą pareigą, turi būti parengti ir šalių suderinti bei pasirašyti šie sutarties priedai:

1) įmonės turto inventorizavimo aktas;

2) įmonės balansas;

3) nepriklausomo auditoriaus išvada apie įmonės turto sudėtį ir jo kainą;

4) įmonės skolų (prievolių) sąrašas, kuriame nurodyta skolos dydis, įvykdymo terminas, prievolių užtikrinimo rūšis, kreditoriai ir jų adresai.

3. Šio straipsnio 2 dalyje numatytuose dokumentuose nurodytas turtas, teisės ir pareigos perduodamos pirkėjui, išskyrus sutartyje ir šio kodekso 6.402 straipsnyje numatytas išimtis.

6.405 straipsnis. Įmonės kreditorių teisių apsauga

1. Pirkėjas ne mažiau kaip prieš dvidešimt dienų iki sutarties sudarymo privalo raštu pranešti visiems įmonės skolų (prievolių) sąraše nurodytiems įmonės kreditoriams apie numatytą įmonės pardavimą. Jeigu pirkėjas šios pareigos neįvykdo, pardavėjo kreditoriai turi teisę savo reikalavimus pareikšti tiesiogiai pirkėjui. Apie įmonės pardavimą jos kreditoriams nereikia pranešti tik tuo atveju, jeigu įmonės kaina mokama pinigais ir šios pinigų sumos pakanka visiškai atsiskaityti su visais įmonės kreditoriais.

2. Įmonės kreditorius, gavęs šio straipsnio 1 dalyje nurodytą pranešimą, per dvidešimt dienų nuo jo gavimo privalo raštu pranešti pirkėjui apie savo reikalavimo dalį ir pobūdį.

3. Pirkėjas sutartyje numatytos kainos dalį sumoka sutartyje nurodytam asmeniui, kuriam pavedama atsiskaityti su įmonės kreditoriais, o likusią sumą – pardavėjui. Asmeniu, kuriam pavedama atsiskaityti su įmonės kreditoriais, šalys gali pasirinkti tik banką, kitą kredito įstaigą arba draudimo įmonę.

4. Asmuo, kuriam pavedama atsiskaityti su įmonės kreditoriais, per dvidešimt dienų nuo kainos sumokėjimo parengia ir išsiunčia įmonės kreditoriams kainos paskirstymo parduodamos įmonės skoloms padengti aktą.

5. Jeigu kreditoriai kainos paskirstymo akto neginčija, jiems išmokama kainos dalis, proporcinga jų reikalavimų dydžiui.

6. Jeigu per dvidešimt dienų nuo kainos paskirstymo akto gavimo įmonės kreditorius (kreditoriai) pareiškia prieštaravimus dėl kainos paskirstymo akto, asmuo, kuriam buvo sumokėta kaina, turi kreiptis į teismą, kad šis nustatytų kreditorių reikalavimų tenkinimo eilę ir tvarką.

7. Šiame straipsnyje nustatytos tvarkos pirkėjui nereikia laikytis, jeigu jis visiems įmonės kreditoriams pateikia priimtiną reikalavimų įvykdymo užtikrinimą. Jeigu pirkėjas tinkamai įvykdė šiame straipsnyje nustatytas savo pareigas, tai įmonės kreditoriai netenka teisės reikšti jam ar parduotos įmonės turtui jokių reikalavimų, tačiau išsaugo teisę reikalauti iš pardavėjo.

6.406 straipsnis. Įmonės kreditorių teisių pažeidimo teisinės pasekmės

1. Jeigu pirkėjas netinkamai įvykdė šio kodekso 6.405 straipsnyje nustatytas pareigas, tai įmonės pardavimo faktas negali būti panaudotas prieš įmonės kreditorius, kurių reikalavimo teisė atsirado iki įmonės pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, išskyrus atvejus, kai pirkėjas patenkina kreditorių reikalavimus sumokėdamas nusipirktos įmonės turto vertę.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatyti kreditorių reikalavimai gali būti tenkinami, jeigu jie buvo pareikšti per vienerius metus nuo tos dienos, kurią jie sužinojo arba turėjo sužinoti apie įmonės pardavimą, ir jeigu po įmonės pardavimo nepraėjo daugiau kaip treji metai.

3. Įmonės pirkėjas ir pardavėjas solidariai atsako už asmens, kuriam buvo sumokėta kaina ir kuris turėjo atsiskaityti su kreditoriais, veiksmus, tačiau pirkėjo atsakomybė yra ne didesnė už jo nusipirktos įmonės turto vertę.

4. Įmonės kreditoriai, kurių reikalavimai buvo užtikrinti įkeitimu (hipoteka) ir kurie nedalyvavo paskirstant kainą arba jų reikalavimai nebuvo visiškai patenkinti, savo teises išsaugo visais atvejais.

6.407 straipsnis. Įmonės perdavimas

1. Pardavėjas perduoda įmonę pirkėjui pagal perdavimo–priėmimo aktą. Akte turi būti nurodyti duomenys apie įmonę ir jos turtą, turto būklę, šalių įsipareigojimai įmonės kreditoriams ir jų įvykdymas.

2. Įmonę paruošti perdavimui, parengti perdavimo–priėmimo aktą privalo pardavėjas savo lėšomis, jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Įmonė pripažįstama perduota pirkėjui nuo to momento, kai jos perdavimo–priėmimo aktą pasirašo abi šalys.

4. Atsitiktinio įmonės turto žuvimo ar sugedimo rizika pereina pirkėjui nuo įmonės perdavimo–priėmimo akto pasirašymo.

5. Jeigu sutartis numato, kad nuosavybės teisė į įmonę išlieka pardavėjui tol, kol pirkėjas sumoka visą kainą, arba iki kitokių aplinkybių įvykdymo, tai pirkėjas, kol jam pereis nuosavybės teisė į įmonę, turi teisę naudotis įmonės turtu ir į jį įeinančiomis teisėmis tiek ir tokiu būdu, kiek tai reikalinga dėl to, kam įmonė įsigyta.

6.408 straipsnis. Įmonės su trūkumais perdavimo teisinės pasekmės

1. Kai pirkėjui perduota įmonė, kuri neatitinka sutartyje aptartų kokybės ir kitokių reikalavimų, pirkėjas gali įgyvendinti šio kodekso 6.321–6.323, 6.330, 6.334, 6.341 straipsniuose numatytas teises, jeigu šio straipsnio 2–4 dalys arba sutartis nenustato ko kita.

2. Kai įmonė perduota ir priimta pagal perdavimo–priėmimo aktą, kuriame nurodyti įmonės ar jos turto trūkumai, pirkėjas turi teisę reikalauti sumažinti kainą, jeigu pagal sutartį kitokių reikalavimų tokiu atveju jis neturi teisės pareikšti.

3. Pirkėjas turi teisę reikalauti sumažinti kainą, jeigu jam buvo perduotos sutartyje ar jos perdavimo–priėmimo akte nenurodytos pardavėjo skolos (prievolės), išskyrus atvejus, kai pardavėjas įrodo, kad pirkėjas apie tas skolas (prievoles) žinojo ar turėjo žinoti sutarties sudarymo ir įmonės perdavimo metu.

4. Jeigu pardavėjas gauna pirkėjo pranešimą apie tai, kad yra nustatyta perduoto turto trūkumų ar tam tikro sutartyje numatyto turto apskritai nėra, tai pardavėjas turi teisę nedelsdamas pakeisti netinkamos kokybės turtą tinkamu arba pasiūlyti pirkėjui trūkstamą turtą.

5. Jeigu dėl įmonės trūkumų, už kuriuos atsako pardavėjas, įmonės neįmanoma panaudoti sutartyje nurodytam tikslui ir jų neįmanoma pašalinti arba pardavėjas jų nepašalino per nustatytus terminus, tai pirkėjas turi teisę teismo tvarka reikalauti nutraukti arba pakeisti sutartį ir atlyginti nuostolius.

6.409 straipsnis. Sandorių negaliojimo ir sutarties nutraukimo ar pakeitimo teisinių pasekmių atsiradimas

Įmonės pirkimo–pardavimo sutarčiai šiame kodekse numatytos sandorių negaliojimo, sutarties pakeitimo ar nutraukimo teisinės pasekmės atsiranda tik tuo atveju, jeigu tai iš esmės nepažeidžia pardavėjo ir pirkėjo kreditorių teisių ir įstatymų saugomų interesų bei neprieštarauja viešajai tvarkai.

6.410 straipsnis. Atvejai, kuriais šio skirsnio normos netaikomos

Šio skirsnio normos, reglamentuojančios įmonės pirkimą–pardavimą, netaikomos tais atvejais, kai parduodamas įkeistas įmonės turtas, taip pat kai įmonės turtą parduoda jos administratorius ar teismo antstolis.

DEŠIMTASIS SKIRSNIS
DAIKTŲ PIRKIMAS–PARDAVIMAS IŠSIMOKĖTINAI

6.411 straipsnis. Daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartis

1. Pagal daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai (kreditan) sutartį pardavėjui išlieka nuosavybės teisė į parduodamus daiktus tol, kol pirkėjas nesumoka visos sutartyje numatytos kainos, jeigu sutartyje nenumatyta kitaip.

2. Aplinkybę, kad nusipirktų neregistruojamų daiktų nuosavybės teisė išlieka pardavėjui, kai daiktai įsigyti teikti paslaugoms arba įmonės verslui, galima panaudoti prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu pirkimo–pardavimo sutartis buvo įregistruota įstatymų nustatyta tvarka viešame registre.

6.412 straipsnis. Daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

Pirkėjui perduotų daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka pirkėjui, išskyrus vartojimo sutartis, taip pat kai daikto pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartis numato ką kita.

6.413 straipsnis. Sutarties forma ir turinys

1. Daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartis turi būti rašytinė.

2. Sutartyje privalo būti nurodyta daikto kaina ir periodinių įmokų dydis, periodinių įmokų mokėjimo terminai ir atsiskaitymo tvarka.

6.414 straipsnis. Kaina ir atsiskaitymo tvarka

1. Daikto kaina ir atsiskaitymo tvarka parduodant jį išsimokėtinai nustatoma šalių susitarimu. Jeigu šalys sutartyje nenustatė kitaip, tai vėlesnis išsimokėtinai parduotų daiktų kainos pasikeitimas neturi įtakos šalių tarpusavio atsiskaitymui. Kai pirkėjas nesilaiko sutartyje nustatytų periodinių įmokų mokėjimo terminų, o nuosavybės teisė į daiktą išlieka pardavėjui, pardavėjas turi teisę pareikalauti sumokėti visą kainą iš karto arba atsiimti parduotą daiktą. Jeigu sutartyje nenumatyta kas kita, iš atsiėmusio daiktą pardavėjo pirkėjas turi teisę reikalauti grąžinti savo įmokas. Kai pirkėjas yra sumokėjęs daugiau kaip pusę daiktų kainos, pardavėjas neturi teisės reikalauti grąžinti daiktus, jeigu sutartis nenumato ko kita. Iš grąžintinų įmokų atskaitomos sutartyje numatyto daikto nusidėvėjimo ir naudojimosi daiktu išlaidos.

2. Kai nuosavybės teisė pereina pirkėjui nuo daikto perdavimo, nuo to momento, kai daiktai perduodami pirkėjui, iki visiško sumokėjimo laikoma, kad šie daiktai įkeisti pardavėjui užtikrinant pirkėjo prievoles pagal sudarytą sutartį (priverstinis įkeitimas (hipoteka), jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Kai pirkėjas be pardavėjo sutikimo perleidžia jam perduotus daiktus kitam asmeniui arba daiktai dėl neteisėtų pirkėjo veiksmų areštuojami, pardavėjas turi teisę reikalauti, kad pirkėjas likusią kainos dalį sumokėtų nedelsdamas.

4. Kai daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartis buvo įregistruota, atsiėmęs daiktus pardavėjas privalo per dvidešimt dienų, o tuo atveju, kai sutarties dalykas yra nekilnojamasis daiktas, – per šešiasdešimt dienų įstatymų nustatyta tvarka sutarties registravimą panaikinti.

6.415 straipsnis. Palūkanos

Daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutartyje gali būti numatyta pirkėjo pareiga mokėti palūkanas, jeigu pirkėjas praleidžia periodinių įmokų mokėjimo terminą. Šiuo atveju palūkanos skaičiuojamos nuo termino pabaigos dienos iki įmokų sumokėjimo.

6.416 straipsnis. Daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai ypatumai, kai pirkėjas yra vartotojas

Jeigu pirkėjas yra vartotojas, tai daiktų pirkimo–pardavimo išsimokėtinai sutarčiai atitinkamai taikomas šio kodekso 6.188 straipsnis ir kitos vartotojų teises ginančios teisės normos.

VIENUOLIKTASIS SKIRSNIS
PIRKIMAS–PARDAVIMAS SU ATPIRKIMO TEISE

6.417 straipsnis. Pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartis

1. Pagal pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartį pardavėjas įsipareigoja parduoti daiktą pirkėjui kartu įgydamas teisę parduotą daiktą atpirkti, o pirkėjas įsipareigoja daiktą valdyti, naudoti ir juo disponuoti taip, kad pardavėjas galėtų įgyvendinti atpirkimo teisę.

2. Pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutartis, kai neregistruojami daiktai perkami paslaugoms teikti arba įmonės verslui, gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu ji įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre.

3. Pardavėjas atpirkimo teisę turi ne ilgiau kaip penkerius metus. Jeigu sutartis numato ilgesnį šios teisės terminą, jis sutrumpinamas iki penkerių metų.

6.418 straipsnis. Atpirkimo teisės įgyvendinimas

1. Pardavėjas, norėdamas pasinaudoti atpirkimo teise, turi apie tai pranešti pirkėjui arba bet kuriam kitam asmeniui, iš kurio jis žada atpirkti. Toks pranešimas turi būti viešai paskelbtas ne vėliau kaip prieš dvidešimt dienų iki pasinaudojimo atpirkimo teise dienos, jei daiktas yra kilnojamasis, ir ne vėliau kaip prieš šešiasdešimt dienų, – jei daiktas nekilnojamasis. Jeigu sutartis buvo įregistruota, apie pageidavimą pasinaudoti atpirkimo teise turi būti pranešta ir viešo registro tvarkytojui.

2. Pardavėjas, įgyvendindamas atpirkimo teisę, daiktą atsiima be jokių teisės į tą daiktą suvaržymų ir apribojimų ar papildomų įmokų ir atlyginimo pirkėjui, jeigu pranešimas apie ketinimą pasinaudoti atpirkimo teise buvo paskelbtas šio straipsnio nustatyta tvarka.

3. Jeigu pirkėjas, įsigijęs neatskiriamą turto dalį, kuriai gali būti taikoma atpirkimo teisė, įsigyja likusią neatskiriamą turto dalį, tai jis gali pareikalauti, kad pardavėjas, įgyvendindamas atpirkimo teisę, nupirktų ir pirkėjo įsigytą likusį turtą.

4. Jeigu daiktą pardavė keli pardavėjai bendrai pagal vieną sutartį ir jie nori atpirkti tą daiktą arba atpirkimo teisę nori įgyvendinti keli pardavėjo įpėdiniai, tai pirkėjas turi teisę reikalauti, kad vienas pardavėjas ar įpėdinis nupirktų ne tik savo dalį, bet ir visą daiktą.

5. Jeigu sutartyje nustatyta, kad atpirkimo teisė yra paskolos užtikrinimas, pardavėjas laikomas skolininku (paskolos gavėju), o pirkėjas – kreditoriumi, turinčiu įkeitimo teisę.

6. Vertybinių popierių pirkimo–pardavimo su atpirkimo teise sutarties ypatumus nustato atskiri įstatymai.

DVYLIKTASIS SKIRSNIS

DAIKTŲ PARDAVIMAS AUKCIONO BŪDU

6.419 straipsnis. Daiktų pirkimas–pardavimas aukciono būdu

1. Daiktų pirkimas–pardavimas aukciono būdu reiškia, kad daiktai siūlomi pirkti keliems asmenims per tarpininką – aukciono vedėją, o sutartis laikoma sudaryta su tuo pirkėju – aukciono dalyviu, kuris pasiūlo didžiausią kainą už parduodamą daiktą.

2. Aukcionas gali būti savanoriškas arba priverstinis. Varžytynių, kaip priverstinio aukciono, ypatumus nustato Civilinio proceso kodeksas.

3. Valstybei ir savivaldybėms nuosavybės teise priklausančių daiktų pirkimui–pardavimui aukciono būdu šio skirsnio taisyklės taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenumato ko kita.

6.420 straipsnis. Kaina ir aukciono sąlygos

1. Pardavėjas gali nustatyti pradinę parduodamo daikto kainą arba bet kokias kitas aukciono sąlygas. Tačiau nepaskelbtos aukciono sąlygos negali būti panaudotos prieš aukciono dalyvius, išskyrus atvejus, kai aukciono vedėjas šias sąlygas paskelbė aukciono dalyviams prieš gaudamas pasiūlymą.

2. Pardavėjas turi teisę neatskleisti savo asmens, tačiau jeigu jo asmuo neatskleidžiamas aukciono laimėtojui, tai už visas pardavėjo prievoles laimėtojui atsako aukciono vedėjas.

3. Aukciono dalyvis neturi teisės atšaukti savo pasiūlymą.

6.421 straipsnis. Sutarties sudarymo momentas

1. Pirkimo–pardavimo aukciono būdu sutartis laikoma sudaryta, kai aukciono vedėjas tai paskelbia plaktuko dūžiu arba kitokiu įprastu veiksmu. Jeigu tuo pat metu, kai aukciono vedėjas plaktuko dūžiu skelbia, kad aukcionas dėl to daikto baigtas, pateikiamas naujas pasiūlymas, tai aukciono vedėjas turi teisę savo nuožiūra pratęsti aukcioną arba daiktą pripažinti parduotu už paskutinę prieš plaktuko dūžį pasiūlytą kainą.

2. Įrašas aukciono vedėjo registre apie pasiūlymą ir laimėtojo pavardė (pavadinimas) yra sutarties sudarymo įrodymas. Jeigu toks įrašas nebuvo padarytas, sutarties sudarymo faktą galima įrodinėti remiantis liudytojų parodymais.

3. Jeigu aukcione parduotas nekilnojamasis daiktas, tai per dešimt dienų nuo pardavimo pardavėjas ir pirkėjas turi sudaryti įstatymų reikalaujamos formos sutartį.

4. Jeigu aukcione parduodama įmonė, tai būtina laikytis ir šio kodekso 6.403–6.407 straipsniuose numatytų reikalavimų.

6.422 straipsnis. Kainos sumokėjimas

1. Kainą pirkėjas privalo sumokėti aukciono sąlygose nustatyta tvarka ir terminais.

2. Jeigu pirkėjas nustatyta tvarka ir terminais kainos nesumoka, aukciono vedėjas turi teisę įgyvendinti visas pardavėjo teises. Be to, aukciono vedėjas turi papildomą teisę paskelbti, kad rengia naują aukcioną tai prekei parduoti, per protingą terminą pranešęs pirkėjui. Šiuo atveju nesąžiningas pirkėjas neturi teisės dalyvauti naujame aukcione. Nesąžiningas pirkėjas tokiais atvejais privalo atlyginti aukciono vedėjui naujo aukciono organizavimo ir surengimo išlaidas, taip pat sumokėti kainų skirtumą, jeigu naujame aukcione daiktas buvo parduotas už mažesnę kainą negu ta, kurios nesumokėjo nesąžiningas pirkėjas.

6.423 straipsnis. Daikto atsiėmimas iš aukciono

Jeigu aukciono vedėjas paprašė teikti pasiūlymus, daiktas, dėl kurio skelbiamas aukcionas, negali būti atsiimtas, išskyrus atvejus, kai per protingą laiko tarpą negauta jokio pasiūlymo. Daiktą, dėl kurio paskelbtas aukcionas, galima iš aukciono atsiimti bet kada, jeigu skelbiamas specialus aukcionas.

6.424 straipsnis. Pirkėjo teisių apsauga

Kai daiktas, kurį pirkėjas įsigijo aukciono būdu, yra areštuojamas pagal pardavėjo kreditorių reikalavimą, pirkėjas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti, kad pardavėjas jam grąžintų sumokėtą kainą bei atlygintų nuostolius, jeigu pirkėjas apie kreditorių pretenzijas dėl turto nežinojo ir negalėjo žinoti.

TRYLIKTASIS SKIRSNIS
TEISIŲ PIRKIMAS–PARDAVIMAS

6.425 straipsnis. Teisių pirkimo–pardavimo sutartis

Teisių pirkimo–pardavimo sutarčiai taikomos šio skyriaus nuostatos tiek, kiek tai neprieštarauja tų teisių prigimčiai ir esmei.

6.426 straipsnis. Paveldėjimo teisių pardavimas

1. Priėmęs palikimą asmuo, parduodamas paveldėjimo teises, kai nedetalizuojamas palikimą sudarantis turtas, privalo garantuoti pirkėjui tik savo, kaip įpėdinio, teisinį statusą.

2. Pardavėjas privalo perduoti pirkėjui visus iš palikimo gautus vaisius ir pajamas, taip pat visas reikalavimo teises ir už parduotus daiktus, sudariusius palikimo dalį, gautą kainą.

3. Pirkėjas privalo atlyginti pardavėjui palikimo priėmimo išlaidas ir sumokėti sumas, kurias priklauso mokėti iš palikimo pardavėjui.

4. Pirkėjas turi atlyginti pardavėjui šio turėtas išlaidas, susijusias su palikėjo skolų grąžinimu.

5. Pirkėjas privalo apmokėti palikėjo skolas, už kurias atsako pardavėjas.

6.427 straipsnis. Ginčijamų teisių pardavimas

1. Teisė yra ginčo objektas, jeigu ją ginčija asmuo, pareikšdamas ieškinį, arba yra reali tikimybė, kad toks ieškinys gali būti pareikštas.

2. Ginčijamų teisių, kurios yra ginčo objektas, neturi teisės pirkti advokatai, teisėjai, notarai, teismo antstoliai, jų šeimos nariai ir artimieji giminaičiai. Šių asmenų sudarytos ginčijamų teisių pirkimo–pardavimo sutartys negalioja.

3. Jeigu ginčijamos teisės parduotos, asmuo, iš kurio šios teisės išreikalaujamos, visiškai atleidžiamas nuo prievolės po to, kai sumoka pirkėjui pirkimo–pardavimo sutarties kainą, pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo išlaidas ir palūkanas, skaičiuojamas nuo kainos. Ši išpirkimo teisė negali būti įgyvendinama, jeigu teisės parduotos kreditoriui kaip skolos grąžinimas arba vienam iš parduotos teisės įpėdinių ar bendraturčių. Išpirkimo teisė taip pat negali būti įgyvendinama, jeigu teismas priėmė sprendimą, pripažįstantį parduotą teisę.

KETURIOLIKTASIS SKIRSNIS
KITOKIŲ PIRKIMO–PARDAVIMO SUTARČIŲ YPATUMAI

6.428 straipsnis. Vertybinių popierių ir valiutos pirkimo–pardavimo sutartys

Vertybinių popierių ir valiutos pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo ypatumus nustato atskiri įstatymai.

6.429 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas konkurso būdu

1. Pirkimo–pardavimo sutartį sudaro konkurso būdu pardavėjas su pirkėju, kurį konkurso komisija nustato pagal konkurso sąlygas.

2. Pirkimo–pardavimo sutarties sudarymą konkurso būdu reglamentuoja šis kodeksas ir konkurso taisyklės. Jas tvirtina konkurso organizatorius ar kitas jo įgaliotas asmuo.

6.430 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymas biržoje

1. Pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymą prekių ar vertybinių popierių biržoje reglamentuoja biržų veiklą nustatantys įstatymai ir prekybos biržose taisyklės.

2. Šiame skyriuje numatytos bendrosios pirkimo–pardavimo sutarčių sudarymo taisyklės biržoje sudaromoms pirkimo–pardavimo sutartims taikomos tiek, kiek jos neprieštarauja biržų veiklą reglamentuojantiems įstatymams ar sutarties esmei.

6.431 straipsnis. Pirkimo–pardavimo sutartis su išlyga dėl nuosavybės teisės

1. Pagal pirkimo–pardavimo sutartį su išlyga dėl nuosavybės teisės nuosavybės teisė į parduodamą daiktą išlieka pardavėjui tol, kol pirkėjas neįvykdo sutartyje nurodytų sąlygų.

2. Pagal pirkimo–pardavimo sutartį su išlyga dėl nuosavybės teisės pirkėjas neturi disponavimo parduodamu daiktu teisės tol, kol neįvykdo sutartyje nurodytų sąlygų.

XXIV SKYRIUS
MAINAI

6.432 straipsnis. Mainų sutarties samprata

1. Pagal mainų sutartį viena šalis įsipareigoja perduoti kitai šaliai nuosavybės teise vieną daiktą mainais už kitą daiktą.

2. Mainų sutarčiai taikomos pirkimo–pardavimo sutartis reglamentuojančios normos (šios knygos XXIII skyrius), jeigu tai neprieštarauja šio skyriaus normoms ir mainų esmei. Mainų sutarties atveju abi mainų sutarties šalys laikomos ir perduodamos prekės pardavėju, ir gaunamos prekės pirkėju.

6.433 straipsnis. Kaina ir sutarties sudarymo išlaidos

1. Jeigu ko kita nenumato mainų sutartis, preziumuojama, kad daiktų kaina yra vienoda ir jais keičiamasi be jokių priemokų, o daiktų perdavimo ir priėmimo išlaidas turi apmokėti ta šalis, kuri atitinkamai privalo perduoti ir priimti daiktus.

2. Kai sutartyje numatyta, kad mainomų daiktų kaina skiriasi, tai šalis, kuri privalo perduoti mažesnės kainos daiktą nei kitos šalies perduodamo daikto kaina, neprivalo kitai šaliai mokėti kainų skirtumo, jeigu ko kita nenustato sutartis.

6.434 straipsnis. Prievolės perduoti daiktus vykdymas

Abi šalys savo prievolę perduoti daiktus turi įvykdyti kartu, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.435 straipsnis. Mainais įsigytų daiktų paėmimo teisinės pasekmės

1. Jeigu iš šalies, įsigijusios daiktus mainais, jie paimami pagal trečiojo asmens reikalavimą, tai ši šalis turi teisę reikalauti iš kitos šalies arba atlyginti nuostolius, arba grąžinti jai perduotus daiktus.

2. Daiktus priėmusi mainų šalis, sužinojusi, kad daiktus perdavusi šalis nebuvo jų savininkas, turi teisę tuos daiktus grąžinti juos perdavusiai šaliai. Šiuo atveju iš daiktus grąžinusios šalies kita (nesąžininga) šalis negali reikalauti perduoti pagal mainų sutartį jai priklausiusius daiktus.

XXV SKYRIUS
SKOLOS PADENGIMAS IR TURTO PERLEIDIMAS UŽ RENTĄ

6.436 straipsnis. Skolos padengimo sutarties samprata

1. Pagal skolos padengimo sutartį skolininkas perduoda savo turtą, kuris kreditoriui neįkeistas, kreditoriui nuosavybės teise kaip užmokestį už savo piniginę ar kitą turtinę skolą.

2. Skolos padengimo sutarčiai taikomos pirkimo–pardavimo sutarčių taisyklės. Asmeniui, perduodančiam turtą (skolininkui) pagal skolos padengimo sutartį, tenka visos pardavėjo pareigos.

3. Skolos padengimo sutartis laikoma sudaryta tuo momentu, kai turtas perduodamas kreditoriui.

6.437 straipsnis. Draudimas iš anksto susitarti dėl skolos padengimo

Šalims draudžiama iš anksto numatyti sutartyje sąlygą, pagal kurią kreditoriui suteikiama neatšaukiama teisė tapti skolininko turto savininku ar teisė šiuo turtu disponuoti, jeigu skolininkas neįvykdo savo prievolės. Tokios sutarties sąlygos negalioja.

6.438 straipsnis. Turto perleidimo už rentą sutartis

1. Pagal turto perleidimo už rentą sutartį nekilnojamojo daikto nuomotojas perduoda šio daikto nuosavybės teisę daikto nuomininkui mainais už rentą. Rentą įsipareigoja mokėti nuomininkas.

2. Renta nuo sutarties galiojimo pradžios mokama pinigais arba natūra kiekvienų metų pabaigoje, jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Nuomininkas (rentos mokėtojas) bet kuriuo metu turi teisę atsisakyti mokėti periodines metines įmokas pranešdamas apie tai nuomotojui (rentos gavėjui) ir pasiūlydamas iš karto sumokėti visą rentos sumą. Tačiau nuomininkas (rentos mokėtojas) negali pareigos mokėti iš karto visą nuomą perduoti daikto draudikui ar kitam asmeniui.

4. Nuomininkas asmeniškai atsako nuomotojui už rentos mokėjimą. Nuosavybės teisės į nekilnojamąjį daiktą atsisakymas ar daikto žuvimas dėl nenugalimos jėgos neatleidžia nuomininko nuo savo prievolių įvykdymo.

5. Šiame straipsnyje nenurodytiems nuomininko ir nuomotojo santykiams taikomos atitinkamos pirkimo–pardavimo ir turto perleidimo su sąlyga mokėti išlaikymą sutarčių taisyklės.

XXVI SKYRIUS
RENTA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.439 straipsnis. Rentos sutarties samprata

1. Pagal rentos sutartį viena šalis – rentos mokėtojas (skolininkas) įsipareigoja neatlygintinai arba mainais už kapitalo perdavimą jam nuosavybės teise periodiškai mokėti kitai šaliai – rentos gavėjui sutartyje numatytą pinigų sumą (rentą) arba kitaip išlaikyti rentos gavėją.

2. Pareigą mokėti rentą gali nustatyti ne tik sutartis, bet ir įstatymai, teismo sprendimas ar testamentas. Tokiais atvejais rentos mokėjimui atitinkamai taikomos šio skyriaus normos.

3. Preziumuojama, kad negrąžintina paskola yra renta paskolos davėjui iki šio gyvos galvos.

6.440 straipsnis. Perduotinas kapitalas

1. Pagal rentos sutartį rentos gavėjas gali įsipareigoti perduoti rentos mokėtojui nuosavybės teise kilnojamąjį ar nekilnojamąjį daiktą arba pinigų sumą.

2. Jeigu pagal sutartį perduotinas daiktas yra nekilnojamasis daiktas, tai ši sutartis yra rentos pirkimo–pardavimo sutartis ir jai atitinkamai taikomos pirkimo–pardavimo sutarčių normos.

3. Jeigu kapitalas yra pinigų suma, ji gali būti sumokėta iš karto arba keliomis išmokomis.

6.441 straipsnis. Rentos sutartis trečiojo asmens naudai

Rentos sutartyje gali būti nustatyta, kad rentos gavėjas yra trečiasis asmuo, o ne asmuo, perduodantis rentos mokėtojui nuosavybės teise kapitalą.

6.442 straipsnis. Rentos sutarties terminas

1. Rentos sutartyje gali būti nustatyta, kad renta mokama iki rentos gavėjo gyvos galvos, neterminuotai arba tam tikrą laiką.

2. Iki gyvos galvos mokama renta gali būti nustatyta kaip išlaikymas iki gyvos galvos.

3. Sutartyje gali būti nustatyta, kad po rentos gavėjo mirties renta mokama rentos gavėjo įpėdiniui ar kitam asmeniui.

4. Sutartis, kurioje nustatytas rentos mokėjimas mirusiam asmeniui arba asmeniui, kuris miršta praėjus ne daugiau kaip trisdešimčiai dienų nuo sutarties sudarymo, negalioja. Ši taisyklė taip pat taikoma, jeigu mokėti rentą buvo nustatyta realiai nesančiam sutarties sudarymo metu asmeniui, išskyrus atvejus, kai sutarties sudarymo metu rentos gavėjas buvo jau pradėtas ir gimė gyvas.

5. Sutartis, kurioje renta nustatyta iki gyvos galvos paeiliui keliems asmenims, galioja tik tuo atveju, jeigu pirmasis iš tų asmenų sutarties sudarymo metu realiai buvo arba buvo jau pradėtas ir gimė gyvas.

6. Visais atvejais rentos sutarties terminas negali būti ilgesnis nei šimtas metų nuo sutarties sudarymo dienos.

6.443 straipsnis. Rentos sutarties forma

1. Rentos sutartis turi būti notarinės formos.

2. Rentos sutartis, pagal kurią rentos gavėjas turi perleisti rentos mokėtojui nekilnojamąjį daiktą, gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu ji įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre.

6.444 straipsnis. Teisių į nekilnojamąjį daiktą suvaržymas renta

1. Jeigu perduotas su sąlyga mokėti rentą nekilnojamasis daiktas, tai laikoma, kad teisės į šį daiktą suvaržytos renta. Jeigu rentos mokėtojas tokį daiktą perleidžia, tai prievolė mokėti rentą pereina daikto įgijėjui.

2. Asmuo, perdavęs nekilnojamąjį daiktą, teisės į kurį suvaržytos renta, kitam asmeniui nuosavybės teise, pagal rentos gavėjo reikalavimus dėl rentos sutarties pažeidimo atsako subsidiariai su naujuoju daikto savininku, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato jų solidariosios atsakomybės.

6.445 straipsnis. Rentos mokėjimo užtikrinimas

1. Kai nekilnojamasis daiktas perduodamas su sąlyga mokėti rentą, rentos gavėjui įkeitimo teisė į tą nekilnojamąjį daiktą atsiranda kaip rentos mokėtojo prievolės įvykdymo užtikrinimas (priverstinė hipoteka).

2. Jeigu pagal rentos sutartį rentos mokėtojui perduodamas kilnojamasis daiktas ar pinigų suma, tai esminė sutarties sąlyga yra rentos mokėtojo pareiga pateikti savo prievolės įvykdymo užtikrinimą arba apdrausti savo civilinę atsakomybę už rentos sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

3. Jeigu rentos mokėtojas nevykdo šio straipsnio 2 dalyje nustatytų pareigų, taip pat jeigu dėl priežasčių, už kurias rentos gavėjas neatsako, žūva ar iš esmės pablogėja daiktas, kurį įkeičiant užtikrintas rentos mokėtojo prievolių įvykdymas, rentos gavėjas turi teisę nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius.

6.446 straipsnis. Palūkanos pagal rentos sutartį

Už rentos mokėjimo terminų pažeidimą rentos mokėtojas jos gavėjui moka įstatymų ar sutarties nustatytas palūkanas.

6.447 straipsnis. Rentos gavėjo interesų apsauga

1. Draudžiama areštuoti rentos mokėtojo lėšas, kaupiamas rentai mokėti, pagal rentos mokėtojo kreditorių reikalavimus ir į jas nukreipti išieškojimą. Ginčo atveju neareštuotinų lėšų, būtinų rentai mokėti, dydį nustato teismas.

2. Rentos sutarties šalims draudžiama nustatyti, kad renta yra neperleidžiama arba kad į ją negali būti nukreipiamas išieškojimas, išskyrus atvejus, kai renta neatlygintinai mokama rentos gavėjui išlaikyti. Šiuo atveju toks susitarimas galioja tik dėl tos rentos dalies, kuri būtina rentos gavėjui išlaikyti.

6.448 straipsnis. Rentos mokėtojo pakeitimas

1. Rentos mokėtojas turi teisę perduoti savo pareigą mokėti rentą draudimo įmonei, turinčiai teisę verstis tokia veikla, sumokėdamas jai rentos vertę. Šiuo atveju draudimo įmonei pereina visos rentos mokėtojo teisės ir pareigos.

2. Rentos gavėjo sutikimas šio straipsnio 1 dalyje nurodytam rentos mokėtojo pakeitimui nereikalingas, tačiau rentos gavėjas turi teisę reikalauti, kad pareiga mokėti rentą būtų perduota kitai nei rentos mokėtojo pasirinkta draudimo įmonei.

ANTRASIS SKIRSNIS
NETERMINUOTA (NUOLATINĖ) RENTA

6.449 straipsnis. Neterminuotos (nuolatinės) rentos gavėjai

1. Neterminuotos (nuolatinės) rentos gavėjai gali būti tik fiziniai asmenys arba pelno nesiekiantys juridiniai asmenys, kurie verčiasi globa (rūpyba), jeigu tai neprieštarauja įstatymams ir jų veiklos dokumentams.

2. Neterminuotos (nuolatinės) rentos gavėjo teisės gali būti perduotos reikalavimo perleidimo arba paveldėjimo būdu arba reorganizuojant juridinį asmenį, jeigu sutartis ar įstatymai nenustato ko kita.

6.450 straipsnis. Neterminuotos (nuolatinės) rentos forma ir dydis

1. Neterminuota (nuolatinė) renta mokama pinigais. Jos dydį nustato rentos sutartis.

2. Rentos sutartyje gali būti nustatyta, kad rentą galima mokėti perduodant daiktus, atliekant darbus ar teikiant paslaugas, kurių kaina atitinka rentos dydį pinigais.

3. Jeigu kas kita nenustatyta sutartyje, rentos dydis indeksuojamas atsižvelgiant į teisės aktų nustatytą minimalią mėnesinę algą.

6.451 straipsnis. Neterminuotos (nuolatinės) rentos mokėjimo terminai

Neterminuota (nuolatinė) renta mokama kiekvieno mėnesio pabaigoje, jeigu ko kita nenustatyta rentos sutartyje.

6.452 straipsnis. Rentos mokėtojo teisė išpirkti neterminuotą (nuolatinę) rentą

1. Rentos mokėtojas turi teisę atsisakyti toliau mokėti neterminuotą (nuolatinę) rentą ją išpirkdamas.

2. Atsisakymas mokėti rentą galioja tik tuo atveju, jeigu apie tai rentos mokėtojas pranešė rentos gavėjui ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki rentos mokėjimo nutraukimo arba per ilgesnį sutartyje numatytą terminą. Tačiau ir šiuo atveju prievolė mokėti rentą nepasibaigia tol, kol rentos gavėjas negauna visos rentos išpirkos sumos, jeigu kas kita nenustatyta sutartyje.

3. Rentos sutarties sąlyga, panaikinanti rentos mokėtojo teisę išpirkti rentą, yra niekinė ir negalioja.

4. Rentos sutartyje gali būti numatyta, kad teisė išpirkti nuolatinę rentą negali būti įgyvendinta, kol rentos gavėjas gyvas arba per kitą terminą, kuris negali būti ilgesnis kaip trisdešimt metų nuo rentos sutarties sudarymo dienos.

6.453 straipsnis. Neterminuotos (nuolatinės) rentos išpirkimas rentos gavėjo reikalavimu

Neterminuotos (nuolatinės) rentos gavėjas turi teisę reikalauti, kad rentos mokėtojas išpirktų rentą, kai:

1) rentos mokėtojas praleidžia mokėjimo terminą daugiau kaip vienerius metus, jeigu sutartyje nenumatyta kas kita;

2) rentos mokėtojas pažeidžia savo prievolę užtikrinti rentos mokėjimą (šio kodekso 6.445 straipsnio 2 dalis);

3) rentos mokėtojas pripažintas nemokiu arba atsirado kitų aplinkybių, akivaizdžiai patvirtinančių, kad rentos mokėtojas nesugebės nustatytais terminais mokėti sutartyje numatyto dydžio rentos;

4) kaip renta perduotas nekilnojamasis daiktas perėjo keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise;

5) sutartyje nurodyti kiti atvejai.

6.454 straipsnis. Neterminuotos (nuolatinės) rentos išpirkimo kaina

1. Neterminuota (nuolatinė) renta išperkama rentos sutartyje numatyta kaina.

2. Jeigu rentos išpirkimo kaina sutartyje nenurodyta, tai turtas, kuris buvo atlygintinai perduotas kaip neterminuota (nuolatinė) renta, išperkamas tokia kaina, kuri lygi metinei rentos sumai.

3. Jeigu rentos sutartyje nenurodyta jos išpirkimo kaina, tai turtas, kuris buvo perduotas neatlygintinai kaip renta, išperkamas kaina, kuri lygi metinės rentos ir perduoto turto vertės sumai.

6.455 straipsnis. Nustatant neterminuotą (nuolatinę) rentą perduoto turto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

1. Turto, kuris neatlygintinai perduotas kaip renta, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka rentos mokėtojui.

2. Jeigu atsitiktinai žūva ar sugadinamas turtas, kuris buvo perduotas atlygintinai kaip renta, tai rentos mokėtojas turi teisę reikalauti arba nutraukti jo prievolę mokėti rentą, arba pakeisti rentos mokėjimo sąlygas.

TREČIASIS SKIRSNIS
RENTA IKI GYVOS GALVOS

6.456 straipsnis. Rentos iki gyvos galvos gavėjas

1. Renta iki gyvos galvos gali būti mokama fiziniam asmeniui, perdavusiam turtą su sąlyga mokėti rentą, arba jo nurodytam kitam fiziniam asmeniui.

2. Renta iki gyvos galvos gali būti mokama keliems fiziniams asmenims. Šiuo atveju teisė gauti rentą jiems visiems priklauso lygiomis dalimis, jeigu rentos sutartyje nenustatyta kas kita.

3. Kai renta mokama keliems asmenims ir vienas iš jų miršta, tai jo teisės gauti rentą dalis pereina jį pergyvenusiems rentos gavėjams, jeigu rentos sutartis nenustato ko kita. Po paskutinio rentos gavėjo mirties prievolė mokėti rentą baigiasi. Kai renta mokama abiejų sutuoktinių naudai ir vienas sutuoktinis miršta, visa renta toliau mokama pergyvenusiam sutuoktiniui, jeigu sutartis nenustato ko kita.

4. Rentos sutartis, kuri nustato rentą iki gyvos galvos asmeniui, mirusiam sutarties sudarymo metu, negalioja.

6.457 straipsnis. Rentos iki gyvos galvos dydis

1. Renta iki gyvos galvos sutartyje nustatoma kaip pinigų suma, periodiškai mokama visą rentos gavėjo gyvenimą.

2. Renta mokama sutartyje nustatyto dydžio sumomis sutartyje nurodytu dažnumu. Jeigu mokėjimo dažnumas sutartyje nenurodytas, renta turi būti mokama kas mėnesį iki ateinančio mėnesio pirmos dienos.

6.458 straipsnis. Rentos iki gyvos galvos sutarties nutraukimas rentos gavėjo reikalavimu

1. Jeigu rentos iki gyvos galvos mokėtojas iš esmės pažeidžia rentos sutartį, tai rentos gavėjas turi teisę reikalauti, kad rentos mokėtojas išpirktų rentą šio kodekso 6.454 straipsnyje numatytomis sąlygomis, arba reikalauti nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

2. Jeigu už rentą iki gyvos galvos butas, gyvenamasis namas ar kitas turtas perleistas neatlygintinai ir rentos mokėtojas iš esmės pažeidė rentos sutartį, tai rentos gavėjas turi teisę reikalauti grąžinti tą turtą. Šiuo atveju to turto vertė įskaitoma į rentos išpirkimo kainą.

6.459 straipsnis. Už rentą iki gyvos galvos perduoto turto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

Už rentą iki gyvos galvos perduoto turto atsitiktinis žuvimas ar sugadinimas neatleidžia rentos mokėtojo nuo prievolės mokėti rentą sutartyje numatytomis sąlygomis.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
IŠLAIKYMAS IKI GYVOS GALVOS

6.460 straipsnis. Išlaikymo iki gyvos galvos sutartis

1. Pagal išlaikymo iki gyvos galvos sutartį rentos gavėjas – fizinis asmuo perduoda jam priklausantį gyvenamąjį namą, butą, žemės sklypą ar kitokį nekilnojamąjį daiktą rentos mokėtojui nuosavybės teise, o rentos mokėtojas įsipareigoja išlaikyti rentos gavėją ir (arba) šio nurodytą asmenį (asmenis) iki gyvos galvos.

2. Išlaikymo iki gyvos galvos sutarčiai taikomos šio skyriaus trečiojo skirsnio normos, reglamentuojančios rentą iki gyvos galvos, jeigu šio skirsnio normos nenustato ko kita.

6.461 straipsnis. Pareiga išlaikyti iki gyvos galvos

1. Į rentos mokėtojo pareigą išlaikyti iki gyvos galvos įeina rentos gavėjo aprūpinimas gyvenamąja patalpa, drabužiais bei kitokia apranga, maitinimas, o jeigu rentos gavėjo sveikatos

būklė reikalauja, – ir jo priežiūra. Sutartyje gali būti numatyta rentos mokėtojo pareiga apmokėti rentos gavėjo laidojimo išlaidas.

2. Šalys išlaikymo iki gyvos galvos sutartyje gali nustatyti viso išlaikymo vertę. Šiuo atveju vieno mėnesio trukmės išlaikymo vertė negali būti mažesnė už vieną minimalią mėnesinę algą.

3. Teismas, spręsdamas šalių ginčą dėl išlaikymo turinio ir dydžio, turi vadovautis sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijais.

6.462 straipsnis. Išlaikymo iki gyvos galvos pakeitimas periodinėmis įmokomis

Šalys sutartyje gali numatyti galimybę išlaikymą iki gyvos galvos natūra pakeisti periodinėmis piniginėmis įmokomis. Šios įmokos mokamos iki rentos gavėjo gyvos galvos.

6.463 straipsnis. Rentos mokėtojo teisė disponuoti ir naudotis perleistu turtu

1. Rentos mokėtojas gali perleisti, įkeisti ar kitokiu būdu suvaržyti teisę į perduotą jam mainais už išlaikymą iki gyvos galvos nekilnojamąjį daiktą tik turėdamas išankstinį rašytinį rentos gavėjo sutikimą. Toks rašytinis sutikimas turi būti patvirtintas notaro.

2. Rentos mokėtojas privalo imtis būtinų priemonių, kad nesumažėtų jam perduoto daikto vertė.

6.464 straipsnis. Išlaikymo iki gyvos galvos nutraukimas

1. Prievolė išlaikyti asmenį iki gyvos galvos baigiasi po rentos gavėjo mirties.

2. Jeigu rentos mokėtojas iš esmės pažeidžia sutartį, tai rentos gavėjas turi teisę reikalauti iš rentos mokėtojo, kad šis grąžintų perduotą nekilnojamąjį daiktą arba sumokėtų daikto išperkamąją kainą šio kodekso 6.454 straipsnyje numatytomis sąlygomis. Šiuo atveju rentos mokėtojas neturi teisės reikalauti atlyginti jam išlaidas, susijusias su rentos gavėjo išlaikymu.

XXVII SKYRIUS
DOVANOJIMAS

6.465 straipsnis. Dovanojimo sutarties samprata

1. Pagal dovanojimo sutartį viena šalis (dovanotojas) neatlygintinai perduoda turtą ar turtinę teisę (reikalavimą) kitai šaliai (apdovanotajam) nuosavybės teise arba atleidžia apdovanotąjį nuo turtinės pareigos dovanotojui ar trečiajam asmeniui.

2. Pažadas padovanoti turtą ar turtinę teisę arba atleisti nuo turtinės pareigos ateityje nelaikomas dovanojimo sutartimi. Tačiau asmuo, kuriam buvo pažadėta ką nors padovanoti ateityje, turi teisę į nuostolių, susijusių su pasirengimu priimti dovaną, atlyginimą, jeigu dovanotojas atsisakė sudaryti dovanojimo sutartį dėl nepateisinamų priežasčių.

3. Dovanojimo sutartis, nustatanti dovanotojo teisę vienašaliu sprendimu atsiimti dovanotą turtą ar turtinę teisę, negalioja.

4. Dovanojimo sutarties ypatumus, kai sutarties šalys yra sutuoktiniai, nustato šio kodekso trečiosios knygos normos.

6.466 straipsnis. Sandoriai, kurie nelaikomi dovanojimu

1. Sutartis, pagal kurią dovana pereina apdovanotajam nuosavybės teise po dovanotojo mirties, negalioja. Šiems santykiams taikomos paveldėjimo teisinius santykius reglamentuojančios normos.

2. Besąlyginis asmens atsisakymas palikimo ar dar neįgyto nuosavybės teise turto, ar turtinės teisės nelaikomas dovanojimu.

3. Jeigu abi dovanojimo sutarties šalys viena kitai perduoda tam tikrą turtą arba turtines teises ar priešpriešines prievoles, tai tokia sutartis nelaikoma dovanojimo sutartimi. Šiuo atveju atsiranda apsimestinių sandorių teisinės pasekmės. Kai vienas asmuo perduoda turtą ar turtinę teisę kitam asmeniui už atlyginimą, dovanojimo sutartis gali būti pripažinta sudaryta tik dėl tos turto ar turtinės teisės dalies, kuri viršija atlyginimo vertę, jeigu prievolės esmė neleidžia daryti kitokios išvados.

6.467 straipsnis. Dovanojimo su sąlyga sutartis

1. Asmuo, dovanodamas turtą, gali nustatyti sąlygą, kad šis turtas turi būti naudojamas tam tikram tikslui nepažeidžiant kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų.

2. Jeigu apdovanotasis nevykdo dovanojimo sutartyje nustatytos sąlygos, tai dovanotojas teismo tvarka turi teisę reikalauti, kad sąlyga būtų įvykdyta arba kad būtų panaikinta sutartis ir turtas grąžintas.

3. Dovanojimo sutartis, numatanti apdovanotojo pareigą sumokėti skolas ar įvykdyti kitokias prievoles, kurios dar neegzistuoja sutarties sudarymo momentu, negalioja, išskyrus atvejus, kai būsima skola ar prievolė sutartyje tiksliai apibrėžta.

6.468 straipsnis. Apdovanotojo teisė atsisakyti priimti dovaną

1. Apdovanotasis turi teisę bet kada iki dovanos perdavimo jam atsisakyti priimti dovaną.

2. Jeigu dovanojimo sutartis buvo rašytinė, tai dovanotojas turi teisę reikalauti iš apdovanotojo, nepagrįstai atsisakiusio priimti dovaną, atlyginti dėl atsisakymo atsiradusius nuostolius.

6.469 straipsnis. Dovanojimo sutarties forma

1. Sutartis, kai dovanojama didesnė kaip penkių tūkstančių litų suma, turi būti rašytinės formos.

2. Nekilnojamojo daikto dovanojimo sutartis, taip pat dovanojimo sutartis, kurios suma didesnė kaip penkiasdešimt tūkstančių litų, turi būti notarinės formos.

3. Nekilnojamojo daikto ar daiktinės teisės į jį dovanojimo sutartis teisines pasekmes tretiesiems asmenims sukelia tik tuo atveju, jei sutartis įregistruota viešame registre.

6.470 straipsnis. Galėjimas dovanoti ir galėjimas priimti dovanas

1. Dovanotojas negali būti neveiksnus asmuo. Neveiksnaus asmens globėjui draudžiama dovanoti neveiksnaus asmens turtą pastarojo vardu, išskyrus simbolines dovanas, kurių vertė neviršija vieno minimalaus gyvenimo lygio dydžio sumos.

2. Neveiksniam asmeniui skirtas dovanas turi teisę priimti tik jo globėjas, išskyrus simbolines dovanas, kurių vertė neviršija vieno minimalaus gyvenimo lygio dydžio sumos.

3. Dovanojimo sutartis negalioja, jeigu dovanotojas nebuvo dovanos savininkas arba nebuvo tinkamai įgaliotas sudaryti tokią sutartį.

4. (Neteko galios nuo 2006 m. liepos 14 d.)

5. Draudžiama priimti dovanas politikams, valstybės ir savivaldybių pareigūnams ir kitokiems valstybės tarnautojams ir jų artimiesiems giminaičiams, kai tai susiję su politiko, pareigūno ar valstybės tarnautojo tarnybine padėtimi ar tarnybinėmis pareigomis.

6. Turto, kurio nėra sutarties sudarymo metu ar kuris bus sukurtas tik ateityje, dovanojimo sutartis negalioja.

7. Dovanojimo sutartis gali būti pripažinta negaliojančia pagal dovanotojo ar jo įpėdinių ieškinį, jeigu sutarties sudarymo metu dovanotojas sirgo sunkia nepagydoma liga, dėl kurios jis negalėjo pareikšti savo tikrosios valios.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. X-730, 2006-06-22, Žin., 2006, Nr. 77-2974 (2006-07-14)

6.471 straipsnis. Dovanojimo apribojimai

1. Turtą, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, galima dovanoti tik visų bendraturčių rašytiniu sutikimu.

2. Patikėjimo teise tvarkomą turtą galima dovanoti tik turto savininko rašytiniu sutikimu, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

3. Dovanojant reikalavimo teisę privaloma laikytis šio kodekso 6.101–6.104, 6.107 straipsniuose nustatytų reikalavimų.

4. Kai dovanojimas pasireiškia įvykdant už apdovanotąjį šio prievolę trečiajam asmeniui arba priimant apdovanotojo skolą trečiajam asmeniui, tai turi būti laikomasi šio kodekso 6.50, 6.115, 6.116, 6.118 ir 6.119 straipsniuose nustatytų reikalavimų.

5. Įgaliojimas dovanojimo sutarčiai sudaryti, kuriame nenurodytas sutarties dalykas ir apdovanotasis, negalioja.

6.472 straipsnis. Dovanojimo panaikinimas

1. Dovanotojas turi teisę kreiptis į teismą dėl dovanojimo panaikinimo, kai apdovanotasis pasikėsina į dovanotojo ar jo artimųjų giminaičių gyvybę ar tyčia juos sunkiai sužaloja, taip pat kai, atsižvelgiant į dovanos pobūdį, dovanojimo sutarties šalių asmenines savybes ir jų tarpusavio santykius, apdovanotasis atlieka prieš dovanotoją tokius veiksmus, kurie yra neabejotinai griežtai smerktini geros moralės požiūriu. Kai apdovanotasis tyčia nužudo dovanotoją, teisę pareikšti ieškinį dėl dovanojimo panaikinimo turi dovanotojo įpėdiniai.

2. Dovanotojas taip pat turi teisę kreiptis į teismą dėl dovanojimo panaikinimo, jeigu apdovanotasis su jam dovanotu turtu, turinčiu dovanotojui didelės neturtinės reikšmės, elgiasi taip, kad kyla reali to turto žuvimo grėsmė.

3. Kai dovanojimas panaikinamas, apdovanotasis privalo grąžinti dovanotą turtą, jeigu jis dovanojimo panaikinimo metu yra išlikęs, dovanotojui pagal šios knygos normas, reglamentuojančias restituciją.

4. Šiame straipsnyje numatytais pagrindais reikalauti panaikinti dovanojimą dovanotojas ar jo įpėdiniai gali per vienerių metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo tos dienos, kurią jie sužinojo arba turėjo sužinoti apie tokio pagrindo atsiradimą.

5. Šio straipsnio taisyklės netaikomos, kai dovana buvo buitinio pobūdžio ir nedidelės vertės.

6.473 straipsnis. Dovanotojo pareigos

1. Dovanotojas pagal sutartį privalo perduoti dovanojamą turtą be sutartyje nenumatytų teisės į jį suvaržymų, kurie trukdytų apdovanotajam naudotis ar disponuoti turtu arba jį valdyti.

2. Dovanotojas gali perduoti tik tas su dovanojamu turtu susijusias teises, kurias jis turi.

3. Dovanotojas neatsako už paslėptus dovanojamo turto trūkumus, jeigu apie juos jis nežinojo ar neturėjo žinoti.

4. Apdovanotasis gali iš dovanotojo reikalauti nuostolių atlyginimo, jeigu apdovanotasis turėjo išlaidų, susijusių su teisės į turtą suvaržymų panaikinimu ar jo trūkumų pašalinimu, o dovanotojas, žinodamas ar turėdamas žinoti apie tuos suvaržymus ar trūkumus, apie juos apdovanotojam nepranešė.

5. Dovanotojas apmoka sutarties sudarymo ir įvykdymo išlaidas, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.474 straipsnis. Apdovanotojo atsakomybė už dovanotojo skolas

Jeigu ko kita nenustato įstatymai ar sutartis, apdovanotasis atsako tik už tas dovanotojo skolas, kurios neatsiejamai susijusios su dovana.

6.475 straipsnis. Žalos atlyginimas

Žalą, padarytą apdovanotojo gyvybei, sveikatai ar turtui dėl dovanoto turto trūkumų, atlygina dovanotojas bendrais pagrindais, jeigu įrodoma, kad turto trūkumai atsirado iki turto perdavimo apdovanotajam ir nebuvo akivaizdūs, o dovanotojas, žinodamas apie juos, apdovanotojo neįspėjo.

6.476 straipsnis. Aukos (parama ar labdara)

1. Auka laikomas turto ar turtinės teisės dovanojimas tam tikram naudingam tikslui.

2. Aukai priimti nereikalingas joks leidimas ar sutikimas.

3. Auka turi būti naudojama tam, kam buvo paaukota. Jeigu aukos gavėjas yra juridinis asmuo, jis privalo tvarkyti visų operacijų, susijusių su paaukoto turto naudojimu, apskaitą.

4. Aukos tikslas gali būti išreiškiamas aukotojo nurodymu arba aukos gavėjo prašymu ar veiksmais. Jeigu dėl pasikeitusių aplinkybių naudoti paaukoto turto pagal nurodytą tikslą nebeįmanoma, tai kitiems tikslams jis gali būti naudojamas tik aukotojo sutikimu, o jeigu aukotojas mirė (baigėsi), – tik teismo leidimu.

5. Jeigu turtas naudojamas ne tam, kam jis buvo paaukotas, tai aukotojas ar jo teisių perėmėjai turi teisę reikalauti teismo tvarka atšaukti auką. Ši taisyklė netaikoma buitinio pobūdžio ir nedidelės vertės aukoms.

6. Aukoms netaikomas šio kodekso 6.467 straipsnis.

XXVIII SKYRIUS
NUOMA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.477 straipsnis. Nuomos sutarties samprata

1. Pagal nuomos sutartį viena šalis (nuomotojas) įsipareigoja duoti nuomininkui daiktą laikinai valdyti ir naudotis juo už užmokestį, o kita šalis (nuomininkas) įsipareigoja mokėti nuomos mokestį.

2. Nuomos sutarties dalykas gali būti bet kokie nesunaudojamieji daiktai. Įstatymai gali nustatyti daiktų, kurių nuoma draudžiama arba ribojama, rūšis.

3. Nuomos sutartyje turi būti nurodytas daiktas ar jo požymiai, leidžiantys nustatyti daiktą, kurį nuomotojas privalo perduoti nuomininkui. Jeigu tokie požymiai sutartyje nenurodyti ir nuomos sutarties dalyko negalima nustatyti remiantis kitais požymiais, tai nuomos sutartis laikoma nesudaryta.

4. Nuomotojas gali būti išnuomojamo daikto savininkas arba asmenys, kuriems teisę išnuomoti svetimą daiktą suteikia įstatymai ar to daikto savininkas.

6.478 straipsnis. Sutarties forma

1. Nuomos sutartis ilgesniam kaip vienerių metų terminui turi būti rašytinė.

2. Nekilnojamųjų daiktų nuomos sutartis, sudaryta ilgesniam kaip vienerių metų terminui, prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudota tik tuo atveju, jeigu ji įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre.

6.479 straipsnis. Sutarties terminas

1. Nuomos sutartis gali būti terminuota arba neterminuota, tačiau visais atvejais sutarties terminas negali būti ilgesnis kaip vienas šimtas metų.

2. Nuomos sutarties terminas nustatomas šalių susitarimu. Jeigu sutarties terminas joje nenustatytas, tai laikoma, kad nuomos sutartis neterminuota.

3. Įstatymai gali nustatyti kitokius daikto, kuris yra valstybės nuosavybė, nuomos terminus.

6.480 straipsnis. Neterminuotos nuomos sutarties pasekmės

Jeigu nuomos sutartis yra neterminuota, tai abi šalys turi teisę bet kada nutraukti sutartį įspėjusios apie tai viena kitą prieš vieną mėnesį iki nutraukimo, o kai nuomojami nekilnojamieji daiktai, – prieš tris mėnesius iki nutraukimo. Nuomos sutartyje gali būti nurodyti ir ilgesni įspėjimo terminai.

6.481 straipsnis. Tolesnis naudojimasis turtu pasibaigus sutarties terminui

Jeigu pasibaigus sutarties terminui nuomininkas daugiau kaip dešimt dienų toliau naudojasi turtu ir nuomotojas tam neprieštarauja, tai laikoma, kad sutartis tapo neterminuota.

6.482 straipsnis. Nuomininko pirmenybės teisė atnaujinti sutartį

1. Nuomininkas, tvarkingai vykdęs pagal nuomos sutartį prisiimtas pareigas, pasibaigus sutarties terminui turi pirmenybės teisę palyginti su kitais asmenimis atnaujinti sutartį.

2. Nuomotojas privalo per nuomos sutartyje numatytą terminą raštu pranešti nuomininkui apie šio teisę sudaryti nuomos sutartį naujam terminui, o jeigu toks terminas nenumatytas, – per protingą terminą iki nuomos sutarties pabaigos.

3. Sudarant nuomos sutartį naujam terminui, jos sąlygos šalių susitarimu gali būti pakeistos.

4. Jeigu nuomotojas atsisakė sudaryti su nuomininku sutartį naujam terminui, tačiau, praėjus ne daugiau kaip vieneriems metams po nuomos sutarties pabaigos, nepranešęs buvusiam nuomininkui sudaro to paties daikto nuomos sutartį su kitu asmeniu, tai buvęs nuomininkas savo pasirinkimu turi teisę reikalauti arba perduoti jam nuomininko teises ir pareigas pagal sudarytą nuomos sutartį, arba atlyginti dėl atsisakymo sudaryti sutartį naujam terminui atsiradusius nuostolius.

ANTRASIS SKIRSNIS
NUOMOS SUTARTIES ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS

6.483 straipsnis. Daikto perdavimas nuomininkui

1. Nuomotojas privalo perduoti nuomininkui sutarties sąlygas bei daikto paskirtį atitinkančios būklės daiktą. Nuomotojas privalo garantuoti, kad daiktas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį, kuriai jis išnuomojamas, visą nuomos terminą.

2. Nuomotojas neatsako už tuos daikto trūkumus, kuriuos jis aptarė sudarydamas sutartį.

3. Nuomotojas privalo perduoti nuomininkui daikto dokumentus ir priedus (techninį pasą, kokybės sertifikatą ir t. t.), kurie yra būtini to daikto naudojimui, jeigu sutartis nenumato ko kita.

4. Nei nuomotojas, nei nuomininkas visą nuomos sutarties galiojimo laiką neturi teisės keisti išnuomoto daikto formos ir paskirties.

6.484 straipsnis. Daikto neperdavimo nuomininkui pasekmės

Jeigu nuomotojas neperduoda išnuomoto daikto, jo dokumentų ir priedų nuomininkui naudotis, tai šis turi teisę išreikalauti iš nuomotojo tą daiktą ir išieškoti dėl uždelsimo įvykdyti sutartį atsiradusius nuostolius arba atsisakyti sutarties ir išieškoti dėl sutarties neįvykdymo atsiradusius nuostolius.

6.485 straipsnis. Nuomotojo atsakomybė už daikto trūkumus

1. Nuomotojas atsako už išnuomoto daikto trūkumus, kurie visiškai ar iš dalies kliudo naudoti daiktą pagal paskirtį, net ir tais atvejais, kai nuomotojas sudarydamas sutartį apie tuos trūkumus nežinojo.

2. Nuomininkas, jeigu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje numatytų trūkumų, turi teisę savo pasirinkimu:

1) reikalauti, kad nuomotojas neatlygintinai tuos trūkumus pašalintų arba atitinkamai sumažintų nuomos mokestį, arba atlygintų nuomininkui trūkumų pašalinimo išlaidas;

2) išskaičiuoti iš nuomos mokesčio trūkumų pašalinimo išlaidas, jei apie tai iš anksto pranešė nuomotojui;

3) reikalauti nutraukti nuomos sutartį prieš terminą.

3. Nuomotojas, kuriam pranešta apie nuomininko reikalavimus arba apie pastarojo ketinimą pašalinti daikto trūkumus nuomotojo lėšomis, turi teisę nedelsdamas pakeisti išnuomotą netinkamos kokybės daiktą kitu analogišku tinkamos kokybės daiktu arba pats neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus.

4. Jeigu, patenkinus nuomininko reikalavimus arba jam išskaičiavus trūkumų šalinimo išlaidas iš nuomos mokesčio, nuomininko patirti nuostoliai nėra visiškai atlyginti, tai jis turi teisę reikalauti, kad nuomotojas atlygintų nepadengtą nuostolių dalį.

5. Nuomotojas neatsako už tuos išnuomoto daikto trūkumus, kuriuos jis aptarė sutarties sudarymo metu arba apie kuriuos nuomininkas turėjo žinoti, arba kuriuos nuomininkas galėjo pastebėti be jokio papildomo tyrimo sutarties sudarymo ar daikto perdavimo metu, tačiau jų nepastebėjo dėl savo paties didelio neatsargumo.

6.486 straipsnis. Trečiųjų asmenų teisės į išnuomotą daiktą

1. Daikto išnuomojimas nepanaikina ir nepakeičia trečiųjų asmenų teisių į tą daiktą.

2. Nuomotojas prieš nuomos sutarties sudarymą privalo pranešti nuomininkui apie visas trečiųjų asmenų teises į tą daiktą (įkeitimą, servitutą, uzufruktą ir kt.). Jeigu nuomotojas šios pareigos neįvykdė, nuomininkas turi teisę reikalauti sumažinti nuomos mokestį arba nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

6.487 straipsnis. Nuomos mokestis

1. Nuomininkas privalo laiku mokėti nuomos mokestį. Jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita, jis turi teisę reikalauti atitinkamai sumažinti nuomos mokestį, kai dėl aplinkybių, už kurias jis neatsako, sutartyje numatytos naudojimosi daiktu sąlygos arba daikto būklė iš esmės pablogėja.

2. Jeigu sutartyje nenustatytas konkretus mokesčio dydis ar jo apskaičiavimo metodika, tai abi sutarties šalys turi teisę kreiptis į teismą su prašymu paskirti nepriklausomus ekspertus nuomos mokesčio dydžiui nustatyti.

3. Nuomos mokestis šalių susitarimu gali būti nustatytas tokiais būdais:

1) konkrečia pinigų suma, kuri turi būti mokama iš karto arba periodiškai;

2) iš išnuomoto daikto gaunamos produkcijos, vaisių ar pajamų dalimi;

3) nuomininko teikiamomis nuomotojui tam tikromis paslaugomis;

4) nuomininko pareiga savo lėšomis pagerinti išnuomoto daikto būklę;

5) nuomininko pareiga perduoti sutartyje numatytą daiktą nuomotojui nuosavybės teise ar jam išnuomoti.

4. Šalys gali susitarti dėl mišraus šių nuomos mokesčio nustatymo būdų taikymo arba gali nustatyti kitokį nuomos mokesčio apskaičiavimo būdą.

5. Kai kas kita nenumatyta nuomos sutartyje, nuomos mokestis gali būti šalių susitarimu keičiamas jų suderintais terminais, bet ne dažniau kaip du kartus per metus, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

6. Jeigu ko kita nenustato nuomos sutartis ir nuomininkas iš esmės pažeidė nuomos mokesčio mokėjimo terminus, tai nuomotojas turi teisę pareikalauti, kad nuomininkas per nuomotojo nustatytą terminą iš anksto sumokėtų nuomos mokestį, tačiau ne didesnį kaip už du mokėjimo terminus iš eilės.

6.488 straipsnis. Nuomininko teisė į išsinuomoto daikto duodamas pajamas

Išsinuomoto daikto duodamos pajamos, vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso nuomininkui, jeigu ko kita nenustato sutartis.

6.489 straipsnis. Naudojimasis išsinuomotu daiktu

1. Nuomininkas privalo naudotis išsinuomotu daiktu pagal sutartį ir daikto paskirtį.

2. Nuomininkas privalo išsinuomotu daiktu naudotis taip, kad netrukdytų juo naudotis kitiems teisėtiems to daikto naudotojams.

3. Nuomininkas yra atsakingas nuomotojui ir kitiems nuomininkams už šio straipsnio 2 dalyje numatytos pareigos vykdymą. Be to, nuomininkas yra atsakingas už kitų asmenų, kuriems jis suteikia teisę ar galimybę naudotis išsinuomotu daiktu, veiksmus.

4. Kai vienas iš nuomininkų pažeidinėja šio straipsnio 2 dalyje numatytą pareigą, kiti nuomininkai turi teisę į nuomos mokesčio sumažinimą, jei apie trukdymus buvo informuotas nuomotojas.

5. Nuomotojas, nepažeisdamas nuomininko teisių, turi teisę tikrinti, ar nuomininkas tinkamai naudojasi išsinuomotu daiktu. Be to, nuomotojas turi teisę aprodyti išnuomotą daiktą būsimam nuomininkui ar įgijėjui.

6.490 straipsnis. Subnuoma

1. Nuomininkas turi teisę subnuomoti išsinuomotą daiktą tiktai gavęs rašytinį nuomotojo sutikimą, jeigu ko kita nenustato sutartis. Subnuomos sutarties terminas negali būti ilgesnis už nuomos terminą.

2. Nuomotojo atsisakymas duoti sutikimą nuomininkui subnuomoti turtą turi būti protingai motyvuotas. Jeigu nemotyvuotai atsisakoma, nuomininkas įgyja teisę nutraukti nuomos sutartį prieš terminą.

3. Jeigu nuomotojo sutikimas subnuomoti daiktą nereikalingas, tai nuomininkas, prieš sudarydamas subnuomos sutartį, turi pranešti nuomotojui apie subnuomos sutarties turinį ir subnuomininką.

4. Jeigu nuomos sutartis yra negaliojanti, tai negalioja ir subnuomos sutartis.

5. Šio straipsnio nustatytos taisyklės taikomos ir išnuomoto daikto panaudai.

6. Subnuomos ar panaudos atveju atsakingas nuomotojui pagal nuomos sutartį yra nuomininkas. Jeigu subnuomininkas iš esmės pažeidžia subnuomos sutartį ir savo veiksmais daro

žalos nuomotojui ar kitiems teisėtiems to daikto naudotojams, tai nuomotojas turi teisę reikalauti nutraukti subnuomos sutartį.

7. Jeigu nuomotojas nevykdo savo prievolių pagal nuomos sutartį, tai reikalavimus nuomininko vardu gali pareikšti ir subnuomininkas.

6.491 straipsnis. Nuomininko teisių ir pareigų perleidimas ar suvaržymas

1. Nuomininkas turi teisę perleisti savo teises ir pareigas, atsiradusias iš nuomos sutarties, įkeisti nuomos teisę ar perduoti ją kaip turtinį įnašą ar kitaip ją suvaržyti tik gavęs išankstinį rašytinį nuomotojo sutikimą, jeigu ko kita nenustato nuomos sutartis.

2. Jeigu nuomininkas šio straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka perleido savo teises ir pareigas kitam asmeniui, nuomininko prievolės nuomotojui pagal nuomos sutartį baigiasi.

6.492 straipsnis. Nuomotojo pareiga daryti išnuomoto daikto kapitalinį remontą

1. Nuomotojas privalo savo lėšomis daryti išnuomoto daikto kapitalinį remontą, jeigu ko kita nenumato įstatymai arba sutartis.

2. Jeigu nuomotojas šio straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos nevykdo, nuomininkas teismo leidimu įgyja teisę atlikti kapitalinį remontą ir išieškoti remonto kainą iš nuomotojo ar įskaityti tą kainą į nuomos mokestį arba nutraukti sutartį ir išieškoti dėl sutarties nevykdymo atsiradusius nuostolius. Šiais atvejais nuomininkas privalo pateikti nuomotojui kapitalinio remonto darbų sąmatą ir sąskaitą.

3. Nuomininkas privalo sudaryti visas sąlygas šio straipsnio 1 dalyje numatytai nuomotojo pareigai tinkamai įvykdyti.

4. Nuomotojas, vykdydamas šio straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą, turi teisę pareikalauti, kad nuomininkas laikinai atsisakytų naudotis išsinuomotu daiktu, jeigu kapitalinis remontas yra būtinas ir neatidėliotinas. Jeigu kapitalinis remontas nėra neatidėliotinas ir nuomininkas nesutinka laikinai atsisakyti teisės naudotis daiktu, nuomotojas privalo gauti teismo leidimą laikinai apriboti nuomininko teisę naudotis išsinuomotu daiktu.

5. Nuomininkas, kurio teisė naudotis išsinuomotu daiktu apribota, turi teisę į nuomos mokesčio sumažinimą, kompensaciją arba nuomos sutarties nutraukimą.

6.493 straipsnis. Nuomininko pareiga išlaikyti išsinuomotą daiktą

1. Nuomininkas privalo laikyti išsinuomotą daiktą tvarkingą ir atlyginti daikto išlaikymo išlaidas, savo lėšomis daryti einamąjį jo remontą, jeigu ko kita nenustato įstatymai arba sutartis.

2. Nuomininkas, sužinojęs apie išsinuomoto daikto sužalojimus ar kitus rimtus trūkumus, kuriems pašalinti reikalingas neatidėliotinas kapitalinis remontas, privalo nedelsdamas apie tai pranešti nuomotojui.

3. Jeigu nuomotojas, gavęs nuomininko pranešimą, daikto trūkumų nepašalina, nuomininkas turi teisę pradėti būtinus daikto remonto darbus ir be teismo leidimo, kai tai būtina daiktui išsaugoti, apie tai pranešti nuomotojui ir vėliau pateikti atliktų darbų vertę patvirtinančius dokumentus bei pakeistas daikto dalis. Prireikus nuomininkas būtiną daikto remontą gali atlikti nuomos mokesčio sąskaita.

6.494 straipsnis. Sutarties galiojimas daikto perėjimo kitam savininkui ar nuomininko mirties atvejais

1. Kai išnuomoto daikto nuosavybės teisė iš nuomotojo pereina kitam asmeniui, registruotina nuomos sutartis lieka galioti naujam savininkui, jeigu iš nuomos sutarties atsiradusios teisės įstatymų nustatyta tvarka buvo įregistruotos viešame registre.

2. Nuomos sutartis lieka galioti ir tais atvejais, kai daiktas iš vienos valstybinės (savivaldybių) institucijos (nuomotojo) pereina kitai.

3. Išnuomoto daikto nuosavybės perėjimas iš nuomotojo kitam asmeniui yra pagrindas nuomos sutarčiai pasibaigti, jeigu to reikalauja nuomininkas.

4. Kai nuomininkas – fizinis asmuo, išsinuomavęs nekilnojamąjį daiktą, miršta, jo teisės ir pareigos pereina įpėdiniams, jeigu įstatymai ar nuomos sutartis nenustato ko kita. Šiais atvejais nuomotojas neturi teisės neleisti mirusio nuomininko įpėdiniui perimti nuomininko teises ir pareigas likusiam nuomos terminui, išskyrus atvejus, kai nuomos sutarties sudarymas buvo nulemtas nuomininko asmeninių savybių.

5. Daikto paėmimo visuomenės poreikiais (ekspropriacijos) atveju nuomos sutartis baigiasi nuo to momento, kai eksproprijuotą daiktą pradeda valdyti naujas jo savininkas (valdytojas).

6.495 straipsnis. Nuomotojo pareiga pranešti apie nuomos sutartį

Nuomotojas, parduodamas ar kitaip perduodamas nuomojamą daiktą arba jį įkeisdamas ar kitaip suvaržydamas nuosavybės teisę, privalo pranešti daikto pirkėjui ar kitokios sutarties šaliai apie nuomos sutartį, o nuomininkui – apie numatomą daikto pardavimą ar kitokį perleidimą, ar teisės į jį suvaržymą.

TREČIASIS SKIRSNIS
NUOMOS SUTARTIES PABAIGA

6.496 straipsnis. Nuomos sutarties pabaiga suėjus jos terminui

Terminuota nuomos sutartis baigiasi, kai sueina jos terminas, jeigu šalys sutarties neatnaujina sudarydamos naują susitarimą arba šio kodekso 6.481 straipsnio nustatyta tvarka.

6.497 straipsnis. Sutarties nutraukimas prieš terminą nuomotojo reikalavimu

1. Nuomotojas turi teisę pareikšti teisme reikalavimą nutraukti nuomos sutartį prieš terminą, jeigu:

1) nuomininkas naudojasi turtu ne pagal sutartį ar turto paskirtį;

2) nuomininkas tyčia ar dėl neatsargumo blogina daikto būklę;

3) nuomininkas nemoka nuomos mokesčio;

4) nuomininkas nedaro remonto tais atvejais, kai jis pagal įstatymus ar sutartį privalo jį daryti;

5) yra kiti nuomos sutartyje numatyti pagrindai.

2. Jeigu kas kita nenumatyta nuomos sutartyje, nuomos sutarties nutraukimas prieš terminą nutraukia ir subnuomos sutartį.

3. Nuomotojas turi teisę reikalauti nutraukti terminuotą nuomos sutartį prieš terminą tik po to, kai jis nusiuntė nuomininkui rašytinį įspėjimą apie būtinumą, įvykdyti prievolę ar pašalinti pažeidimus per protingą terminą, tačiau nuomininkas, gavęs tokį įspėjimą, per protingą terminą prievolės neįvykdė ar pažeidimų nepašalino.

6.498 straipsnis. Sutarties nutraukimas prieš terminą nuomininko reikalavimu

Nuomininkas turi teisę pareikšti teisme reikalavimą nutraukti nuomos sutartį prieš terminą, jeigu:

1) nuomotojas nedaro remonto, kurį jis privalo daryti;

2) daiktas dėl aplinkybių, už kurias nuomininkas neatsako, pasidaro netinkamas naudoti;

3) nuomotojas neperduoda daikto nuomininkui arba kliudo naudotis daiktu pagal jo paskirtį ir sutarties sąlygas;

4) perduotas daiktas yra su trūkumais, kurie nuomotojo nebuvo aptarti ir nuomininkui nebuvo žinomi, o dėl šių trūkumų daikto neįmanoma naudoti pagal jo paskirtį ir sutarties sąlygas;

5) yra kiti nuomos sutartyje numatyti pagrindai.

6.499 straipsnis. Daikto grąžinimas nuomotojui

1. Nuomos sutarčiai pasibaigus, nuomininkas privalo grąžinti nuomotojui daiktą tokios būklės, kokios gavo, atsižvelgiant į normalų nusidėvėjimą, arba sutartyje sulygtos būklės.

2. Jeigu nuomininkas daiktą grąžina pavėluotai, tai nuomotojas turi teisę reikalauti, kad nuomininkas sumokėtų nuomos mokestį už visą laiką, kurį buvo pavėluota grąžinti daiktą bei atlyginti nuostolius.

3. Kai nuomininkas daikto negrąžina, jis turi atlyginti nuomotojui to daikto vertę, taip pat sumokėti nuomos mokestį bei atlyginti kitus nuomotojo patirtus nuostolius.

6.500 straipsnis. Nuomininko atsakomybė už daikto pabloginimą

Jeigu nuomininkas pablogina išsinuomotą daiktą, jis privalo nuomotojui atlyginti dėl pabloginimo atsiradusius nuostolius, išskyrus tuos atvejus, kai įrodo, kad daiktas pablogėjo ne dėl jo kaltės.

6.501 straipsnis. Daikto pagerinimas

1. Kai nuomininkas nuomotojo leidimu išsinuomotą daiktą pagerina, jis turi teisę į turėtų šiam tikslui būtinų išlaidų atlyginimą, išskyrus tuos atvejus, kai įstatymai arba sutartis numato ką kita.

2. Nuomininko padarytus be nuomotojo leidimo pagerinimus, jeigu juos galima atskirti be žalos išsinuomotam daiktui ir jeigu nuomotojas nesutinka atlyginti jų vertės, nuomininkas gali pasiimti.

3. Nuomininko padarytų be nuomotojo leidimo ir neatskiriamų be žalos išsinuomotam daiktui pagerinimų vertės neprivaloma atlyginti.

6.502 straipsnis. Nuomininko atsakomybė už daikto praradimą

1. Nuomininkas atsako už daikto praradimą, jeigu neįrodo, kad taip atsitiko ne dėl jo ar kitų asmenų, kuriems jis nuomotojo leidimu suteikė naudojimosi teisę ar galimybę naudotis išsinuomotu daiktu, kaltės.

2. Nuomininkas neatsako už nekilnojamojo daikto žuvimą dėl gaisro, jeigu neįrodoma, kad gaisras kilo dėl jo ar kitų asmenų, kuriems jis nuomotojo leidimu suteikė naudojimosi teisę ar galimybę naudotis išsinuomotu daiktu, kaltės.

6.503 straipsnis. Nuomojamo daikto išpirkimas

1. Įstatymai arba nuomos sutartis gali numatyti, kad išnuomotas daiktas pereina nuomininkui nuosavybės teise pasibaigus nuomos sutarties terminui arba iki šio pabaigos, jeigu nuomininkas sumoka visą sutartyje numatytą kainą (išperkamoji nuoma).

2. Jeigu sutartyje daikto išpirkimo sąlyga nenumatyta, ji gali būti nustatyta šalių papildomu susitarimu, kuriame šalys gali nurodyti, kad anksčiau sumokėtas nuomos mokestis įskaitomas į daikto kainą.

3. Įstatymai ar sutartis gali nustatyti draudimą išpirkti nuomojamą daiktą.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
VARTOJIMO NUOMA

6.504 straipsnis. Vartojimo nuomos sutarties samprata

1. Pagal vartojimo nuomos sutartį nuomotojas, t. y. asmuo, kurio nuolatinis verslas – daiktų nuoma, įsipareigoja duoti nuomininkui (vartotojui) kilnojamąjį daiktą laikinai valdyti ir juo naudotis už užmokestį nuomininko ar jo šeimos asmeniniams, namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokestį.

2. Vartojimo nuomos sutartis yra vartojimo sutartis ir jai *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso nustatytos vartojimo sutarčių taisyklės.

6.505 straipsnis. Vartojimo nuomos sutarties terminas

1. Vartojimo nuomos sutarties terminas negali būti ilgesnis kaip vieneri metai.

2. Vartojimo nuomos sutarčiai netaikomos šio kodekso 6.481 ir 6.482 straipsniuose nustatytos taisyklės.

3. Nuomininkas bet kada turi teisę atsisakyti sutarties įspėjęs apie tai nuomotoją ne vėliau kaip prieš dešimt dienų iki sutarties atsisakymo.

6.506 straipsnis. Vartojimo nuomos sutarties forma

Vartojimo nuomos sutartis turi būti rašytinė ar kitokios specialiai nustatytos formos (kvitas, žetonas ir kt.).

6.507 straipsnis. Nuomotojo pareiga daryti išnuomoto daikto remontą

Nuomotojas privalo daryti išnuomoto daikto kapitalinį ir einamąjį remontą.

6.508 straipsnis. Daikto perdavimas nuomininkui

Sudaręs nuomos sutartį nuomotojas privalo, dalyvaujant nuomininkui, patikrinti išnuomojamo daikto būklę, supažindinti nuomininką su daikto naudojimo taisyklėmis arba perduoti jam rašytines naudojimosi daiktu instrukcijas.

6.509 straipsnis. Išnuomoto daikto trūkumų pašalinimas

1. Kai nustatoma išnuomoto daikto trūkumų, dėl kurių daiktu visiškai ar iš dalies negalima naudotis, nuomotojas privalo per dešimt dienų nuo tos dienos, kurią gavo nuomininko pranešimą apie trūkumus, jeigu sutartis nenustato trumpesnio termino, neatlygintinai pašalinti daikto trūkumus daikto buvimo vietoje arba pakeisti tą daiktą kitu analogišku tinkamu daiktu.

2. Jeigu daikto trūkumų atsirado dėl to, kad nuomininkas pažeidė daikto naudojimo ir laikymo taisykles, tai nuomininkas turi atlyginti nuomotojui daikto remonto ir gabenimo išlaidas.

6.510 straipsnis. Nuomos mokestis

1. Nuomos mokestis nustatomas sutartyje pinigų suma, kuri sumokama iš karto arba periodiškai per kelis kartus.

2. Jeigu nuomininkas daiktą grąžina nuomotojui prieš terminą, tai nuomotojas turi grąžinti nuomininkui atitinkamą gauto nuomos mokesčio dalį, apskaičiuotą nuo dienos, einančios po faktiško daikto grąžinimo dienos.

3. Nuomotojas neturi teisės vienašališkai padidinti nuomos mokestį po sutarties sudarymo.

6.511 straipsnis. Nuomininko teisių apribojimai

Nuomininkas pagal vartojimo nuomos sutartį neturi teisės išnuomoto daikto subnuomoti, perduoti savo teises ir pareigas pagal nuomos sutartį kitam asmeniui, sudaryti daikto panaudos sutartį, įkeisti teises pagal nuomos sutartį ar perduoti jas kaip turtinį įnašą.

PENKTASIS SKIRSNIS
TRANSPORTO PRIEMONIŲ NUOMA TEIKIANT VAIRAVIMO IR TECHNINĖS PRIEŽIŪROS PASLAUGAS

6.512 straipsnis. Transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutarties samprata

1. Pagal transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutartį nuomotojas įsipareigoja perduoti nuomininkui laikinai naudotis už užmokestį transporto priemonę ir suteikti tos transporto priemonės vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokestį.

2. Transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutarčiai netaikomos šio kodekso 6.481 ir 6.482 straipsniuose nustatytos taisyklės.

6.513 straipsnis. Sutarties forma

Transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas sutartis nepaisant jos termino turi būti rašytinė.

6.514 straipsnis. Nuomotojo pareiga išlaikyti transporto priemonę

Nuomotojas privalo per visą nuomos sutarties terminą užtikrinti tinkamą išnuomotos transporto priemonės techninę būklę, taip pat daryti jos kapitalinį ir einamąjį remontą bei tiekti būtinas detales.

6.515 straipsnis. Nuomotojo pareiga teikti transporto priemonės vairavimo ir techninio aptarnavimo paslaugas

1. Nuomotojas privalo teikti transporto priemonės vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas, kurios leistų užtikrinti jos normalų ir saugų eksploatavimą pagal nuomos sutarties

sąlygas. Nuomos sutartyje šalys gali numatyti, kad nuomotojas teikia nuomininkui ir kitokias paslaugas.

2. Nuomotojas privalo užtikrinti, kad transporto priemonę vairuojančio asmens ar asmenų kvalifikacija bei kiti jiems keliami reikalavimai atitiktų įstatymų ir nuomos sutarties nustatytus kriterijus.

3. Asmenys, vairuojantys išnuomotą transporto priemonę, yra nuomotojo darbuotojai. Jie vykdo su transporto priemonės technine priežiūra susijusius nuomotojo nurodymus ir su transporto priemonės naudojimu susijusius nuomininko reikalavimus.

4. Jeigu nuomos sutartis nenumato ko kita, asmenų, vairuojančių transporto priemonę, išlaikymo išlaidas bei darbo užmokestį jiems moka nuomotojas.

6.516 straipsnis. Nuomininko pareiga apmokėti transporto priemonės komercinio naudojimo išlaidas

Nuomininkas turi apmokėti transporto priemonės naudojimo išlaidas, kuro ir kitų sunaudojamų medžiagų kainą bei mokėti rinkliavas, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.517 straipsnis. Transporto priemonės draudimas

Drausti transporto priemonę ir jos valdytojo civilinę atsakomybę privalo nuomotojas, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.518 straipsnis. Sutartys su trečiaisiais asmenimis

1. Jeigu nuomos sutartis nenumato ko kita, nuomininkas neturi teisės subnuomoti transporto priemonę tretiesiems asmenims be nuomotojo sutikimo.

2. Jeigu sutartis nenumato ko kita, nuomininkas turi teisę be nuomotojo sutikimo savo vardu sudaryti vežimo ir kitas sutartis su trečiaisiais asmenimis, kai tai neprieštarauja transporto priemonės naudojimo tikslams.

6.519 straipsnis. Atsakomybė už transporto priemonei padarytą žalą

Kai nuomojama transporto priemonė žūva arba sugadinama, nuomininkas privalo atlyginti nuomotojui padarytus nuostolius, jeigu nuomotojas įrodo, kad transporto priemonė žuvo ar buvo sugadinta dėl aplinkybių, už kurias atsako nuomininkas.

6.520 straipsnis. Atsakomybė už tretiesiems asmenims padarytą žalą

Už žalą, padarytą nuomojama transporto priemone tretiesiems asmenims, atsako nuomotojas. Nuomotojas, atlyginęs žalą, turi teisę pareikšti nuomininkui atgręžtinį reikalavimą dėl išmokėtų sumų išieškojimo, jeigu žala atsirado dėl nuomininko kaltės.

6.521 straipsnis. Atskirų rūšių transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas ypatumai

Atskirų transporto rūšių kodeksai gali nustatyti tam tikrų rūšių transporto priemonių nuomos teikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugas ypatumus.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS
TRANSPORTO PRIEMONIŲ NUOMA NETEIKIANT VAIRAVIMO IR TECHNINĖS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ

6.522 straipsnis. Transporto priemonės nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų sutarties samprata

1. Pagal transporto priemonės nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų sutartį nuomotojas įsipareigoja suteikti už užmokestį transporto priemonę nuomininkui laikinai valdyti ir naudotis, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokestį.

2. Transporto priemonės nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų sutarčiai netaikomos šio kodekso 6.481 ir 6.482 straipsniuose nustatytos taisyklės.

6.523 straipsnis. Sutarties forma

Transporto priemonės nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų

sutartis nepaisant jos termino turi būti rašytinė.

6.524 straipsnis. Pareiga prižiūrėti transporto priemonę

Nuomininkas nuomos laikotarpiu privalo techniškai prižiūrėti transporto priemonę, užtikrinti tinkamą jos būklę, atlikti einamąjį ir kapitalinį remontą, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.525 straipsnis. Nuomininko pareiga vairuoti ir eksploatuoti transporto priemonę

Nuomojamos transporto priemonės vairavimą ir jos komercinį bei techninį eksploatavimą užtikrina nuomininkas savo jėgomis ir lėšomis.

6.526 straipsnis. Nuomininko pareiga apmokėti transporto priemonės naudojimo ir kitas išlaidas

Nuomininkas privalo apmokėti nuomojamos transporto priemonės naudojimo ir išlaikymo išlaidas, taip pat mokėti draudimo įmokas, jeigu nuomos sutartis nenumato ko kita.

6.527 straipsnis. Sutartys su trečiaisiais asmenimis

1. Jeigu nuomos sutartis nenumato ko kita, nuomininkas neturi teisės be nuomotojo sutikimo subnuomoti transporto priemonę tretiesiems asmenims nuomos sutarties nustatytomis sąlygomis.

2. Jeigu nuomos sutartis nenumato ko kita, nuomininkas turi teisę be nuomotojo sutikimo savo vardu sudaryti su trečiaisiais asmenimis vežimo ir kitas sutartis, kai tai neprieštarauja transporto priemonės naudojimo tikslams.

6.528 straipsnis. Atsakomybė už tretiesiems asmenims padarytą žalą

Už žalą, padarytą nuomojama transporto priemone tretiesiems asmenims, atsako nuomininkas.

6.529 straipsnis. Atskirų rūšių transporto priemonių nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų ypatumai

Atskirų transporto rūšių kodeksai gali nustatyti tam tikrų rūšių transporto priemonių nuomos neteikiant vairavimo ir techninės priežiūros paslaugų ypatumus.

SEPTINTASIS SKIRSNIS
PASTATŲ, STATINIŲ AR ĮRENGINIŲ NUOMA

6.530 straipsnis. Pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutarties samprata

1. Pagal pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartį nuomotojas įsipareigoja už užmokestį perduoti nuomininkui laikinai valdyti ir naudoti arba laikinai naudoti pastatą, statinį ar įrenginį, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokestį.

2. Šio skirsnio taisyklės taikomos įmonių nuomai tiek, kiek tai neprieštarauja šio skyriaus aštuntojo skirsnio normoms.

6.531 straipsnis. Sutarties forma

1. Pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartis turi būti rašytinė.

2. Tik įregistruota viešame registre pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartis gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis.

6.532 straipsnis. Teisės į žemės sklypą

1. Pagal pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartį kartu su nuomos dalyku nuomininkui perduodamos ir teisės naudotis tų pastatų, statinių ar įrenginių užimtu žemės sklypu, būtinu jiems naudoti pagal paskirtį.

2. Jeigu žemės sklypo, kuriame yra išnuomoti pastatai, statiniai ar įrenginiai, savininkas yra nuomotojas, tai nuomininkui žemės sklypas suteikiamas naudotis nuomos ar kitokia teise, numatyta pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartyje.

3. Jeigu pastatų, statinių ar įrenginių nuomos sutartyje nuomininko teisės į pastatų, statinių ar įrenginių užimamą žemės sklypą neaptartos, tai laikoma, kad nuomininkui visam nuomos

laikotarpiui suteikiama neatlygintina teisė naudotis ta žemės sklypo dalimi, kuri būtina pastatams, statiniams ar įrenginiams naudoti pagal paskirtį.

4. Jeigu žemės sklypas, kuriame yra išnuomoti pastatai, statiniai ar įrenginiai, nuosavybės teise nuomotojui nepriklauso, tai tokių pastatų, statinių ar įrenginių nuoma be žemės sklypo savininko sutikimo leidžiama tik tais atvejais, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ar žemės sklypo savininko ir pastatų, statinių ar įrenginių nuomotojo sutarčiai.

6.533 straipsnis. Nuomininko teisės naudotis žemės sklypu pasikeitus jo savininkui

Kai žemės sklypas, kuriame yra išnuomoti pastatai, statiniai ar įrenginiai, parduodamas ar kitokiu pagrindu pereina kitam asmeniui nuosavybės teise, tai nuomininkui išlieka teisė naudotis žemės sklypu, būtinu pastatams, statiniams ar įrenginiams naudoti pagal paskirtį, tokiomis pat sąlygomis kaip ir iki žemės sklypo nuosavybės teisės perleidimo kitam asmeniui, jeigu nuomos sutartis buvo įregistruota viešame registre įstatymų nustatyta tvarka.

6.534 straipsnis. Nuomos mokestis

1. Nuomos mokestis nustatomas šalių susitarimu.

2. Į sutartyje nustatytą nuomos mokestį įskaitomas ir mokestis už naudojimąsi žemės sklypu, kuriame yra išnuomoti pastatai, statiniai ar įrenginiai, jeigu įstatymai ar nuomos sutartis nenumato ko kita.

3. Jeigu nuomos mokestis nustatytas už pastato, statinio ar įrenginio ploto vienetą ar kitokį jų dydžio matą, tai nuomos mokestis apskaičiuojamas atsižvelgiant į faktinį išnuomoto pastato, statinio ar įrenginio dydį.

6.535 straipsnis. Pastato, statinio ar įrenginio perdavimas

1. Pastatas, statinys ar įrenginys perduodamas ir priimamas pagal perdavimo–priėmimo aktą. Jį pasirašo abi šalys.

2. Jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita, nuomotojo pareiga perduoti pastatą, statinį ar įrenginį nuomininkui laikoma įvykdyta, kai pastatas, statinys ar įrenginys faktiškai perduodamas nuomininkui arba pasirašomas perdavimo–priėmimo aktas.

3. Jeigu viena sutarties šalis vengia pasirašyti pastato, statinio ar įrenginio perdavimo–priėmimo aktą nuomos sutartyje aptartomis sąlygomis, tai laikoma, kad atitinkamai nuomotojas atsisako vykdyti savo prievolę perduoti pastatą, statinį ar įrenginį, o nuomininkas atsisako juos priimti.

4. Pasibaigus pastato, statinio ar įrenginio nuomos sutarčiai, jis turi būti grąžintas nuomotojui pagal šio straipsnio nustatytas taisykles.

AŠTUNTASIS SKIRSNIS
ĮMONĖS NUOMA

6.536 straipsnis. Įmonės nuomos sutarties samprata

1. Pagal įmonės nuomos sutartį nuomotojas įsipareigoja už užmokestį perduoti nuomininkui laikinai valdyti ir naudoti įmonę kaip turtinį kompleksą, naudojamą verslui, o nuomininkas įsipareigoja mokėti nuomos mokestį. Kartu su įmone kaip turtiniu kompleksu nuomininkui perduodamas žemės sklypas, pastatai, statiniai, įrengimai, mechanizmai bei kitos sutartyje numatytos gamybos priemonės, žaliavos, atsargos, apyvartinės lėšos, teisės naudotis žeme, vandeniu ir kitais gamtos ištekliais, pastatais, statiniais ar įrenginiais, kitos su įmone susijusios nuomotojo turtinės teisės, teisė į prekių ar paslaugų ženklą bei firmos vardą ir kitos išimtinės teisės, taip pat perleidžiamos reikalavimo teisės ir perkeliamos skolos, numatytos nuomos sutartyje. Teisė valdyti turtą, kuris yra kito asmens nuosavybė, ir juo naudotis, taip pat teisė valdyti žemės sklypą ir gamtos išteklius ir jais naudotis, perduodamos įstatymų nustatyta tvarka.

2. Nuomotojo teisės, įgytos jam išduoto leidimo (licencijos) pagrindu, pagal įmonės nuomos sutartį negali būti perduotos nuomininkui, išskyrus įstatymų ar sutarties numatytas išimtis. Aplinkybė, kad į perduodamas pagal įmonės nuomos sutartį prievoles įeina ir prievolės, kurių nuomininkas negali įvykdyti neturėdamas atitinkamo leidimo (licencijos), neatleidžia nuomotojo nuo pareigos įvykdyti tokias prievoles savo kreditoriams.

6.537 straipsnis. Įmonės kreditorių teisės įmonės nuomos atveju

1. Įmonės nuomotojas privalo iki įmonės perdavimo nuomininkui raštu pranešti apie įmonės išnuomavimą įmonės kreditoriams.

2. Įmonės kreditorius, kuris raštu nėra iš anksto pranešęs nuomotojui apie savo sutikimą perkelti skolą, turi teisę per tris mėnesius nuo pranešimo apie įmonės išnuomavimą gavimo dienos reikalauti nutraukti savo sudarytą sutartį arba įvykdyti ją prieš terminą ir atlyginti nuostolius.

3. Įmonės kreditorius, kuriam apie įmonės išnuomavimą nebuvo pranešta šio straipsnio 1 dalies nustatyta tvarka, turi teisę pareikšti šio straipsnio 2 dalyje numatytus reikalavimus nuomotojui per vienerius metus nuo tos dienos, kurią jis sužinojo ar turėjo sužinoti apie įmonės išnuomavimą.

4. Po įmonės išnuomavimo nuomotojas ir nuomininkas solidariai atsako už įmonės skolas, kurios buvo perkeltos nuomininkui be kreditoriaus sutikimo.

6.538 straipsnis. Sutarties forma

1. Įmonės nuomos sutartis turi būti vienas rašytinės formos dokumentas.

2. Formos reikalavimų nesilaikymas įmonės nuomos sutartį daro negaliojančią.

3. Tik viešame turto registre ir juridinių asmenų registre įregistruota įmonės nuomos sutartis gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis.

6.539 straipsnis. Įmonės perdavimas

1. Įmonė perduodama nuomininkui pagal perdavimo–priėmimo aktą.

2. Paruošti įmonę perdavimui, taip pat parengti perdavimo–priėmimo aktą yra nuomotojo pareiga ir tą jis turi padaryti savo lėšomis, jeigu įmonės nuomos sutartis nenumato ko kita.

6.540 straipsnis. Išnuomotos įmonės turto naudojimas

1. Jeigu ko kita nenumato įmonės nuomos sutartis, nuomininkas turi teisę be nuomotojo sutikimo parduoti, keisti, perduoti laikinai naudotis į išnuomotos įmonės turtą įeinančias žaliavas, atsargas, pagamintą produkciją, taip pat jas subnuomoti ir perduoti savo teises ir pareigas į šias vertybes pagal nuomos sutartį, kai tai nepažeis įmonės nuomos sutarties sąlygų ir nesumažins įmonės vertės.

2. Jeigu ko kita nenumato įmonės nuomos sutartis, nuomininkas neturi teisės be nuomotojo sutikimo keisti išnuomotos įmonės kaip turtinio komplekso, rekonstruoti, modernizuoti, išplėsti pajėgumus, techniškai pertvarkyti įmonę bei atlikti kitus pakeitimus.

6.541 straipsnis. Nuomininko pareiga užtikrinti įmonės eksploatavimą

1. Nuomininkas privalo per visą nuomos laikotarpį užtikrinti tinkamą įmonės techninę būklę, daryti įmonės einamąjį ir kapitalinį remontą.

2. Nuomininkas privalo apmokėti visas su įmonės eksploatavimu susijusias išlaidas, mokėti įmonės turto draudimo bei kitokias įmokas, jeigu įmonės nuomos sutartis nenumato ko kita.

6.542 straipsnis. Įmonės pagerinimai

1. Nuomininkas turi teisę į neatskiriamo įmonės pagerinimo išlaidų atlyginimą, jeigu buvo gautas nuomotojo sutikimas tokiam pagerinimui atlikti, išskyrus atvejus, kai įmonės nuomos sutartis nenumato ko kita.

2. Nuomotojas gali būti atleistas nuo šio straipsnio 1 dalyje numatytų išlaidų atlyginimo, jeigu įrodo, kad dėl nuomininko išlaidų įmonės vertė padidėja neproporcingai atsižvelgiant į jos kokybės ir (arba) eksploatacinių savybių pagerėjimą arba kad atliekant pagerinimus buvo pažeisti sąžiningumo ir protingumo kriterijai.

6.543 straipsnis. Sandorių negaliojimo ir kitokių teisinių pasekmių atsiradimas įmonės nuomos sutartims

Šio kodekso taisyklės, nustatančios sandorių negaliojimo, sutarties nutraukimo ar pakeitimo teisines pasekmes, taip pat nustatančios turto grąžinimą ar išieškojimą natūra, taikomos įmonės nuomos sutartims, jeigu tai iš esmės nepažeidžia nuomotojo, nuomininko ar kitų asmenų

teisių ir interesų ir neprieštarauja viešajai tvarkai.

6.544 straipsnis. Išnuomotos įmonės grąžinimas

Kai įmonės nuomos sutartis pasibaigia, nuomininkas privalo grąžinti įmonę nuomotojui pagal šio kodekso 6.536, 6.537 ir 6.539 straipsnių nustatytas taisykles. Paruošti įmonę perdavimui, parengti jos perdavimo–priėmimo aktą privalo nuomininkas savo lėšomis, jeigu įmonės nuomos sutartis nenumato ko kita.

XXIX SKYRIUS
ŽEMĖS NUOMA

6.545 straipsnis. Žemės nuomos sutarties samprata

1. Pagal žemės nuomos sutartį viena šalis (nuomotojas) įsipareigoja perduoti už užmokestį kitai šaliai (nuomininkui) sutartyje nurodytą žemės sklypą laikinai valdyti ir naudotis pagal sutartyje numatytą paskirtį ir naudojimo sąlygas, o nuomininkas įsipareigoja mokėti sutartyje nustatytą žemės nuomos mokestį.

2. Atskiri Lietuvos Respublikos įstatymai gali nustatyti žemės sklypų nuomos užsienio valstybių diplomatinėms atstovybėms ar konsulinėms įstaigoms, taip pat žemės sklypų, esančių laisvosiose ekonominėse zonose, jūrų uosto teritorijoje ar kitose specifinėse vietovėse, nuomos ypatumus.

6.546 straipsnis. Žemės nuomos sutarties dalykas

Žemės nuomos sutarties dalykas yra valstybinės žemės arba privačios žemės sklypas (jo dalis), suformuotas pagal žemėtvarkos projektą ar kitą detalų teritorijų planavimo dokumentą ir įstatymų nustatyta tvarka įregistruotas viešame registre.

6.547 straipsnis. Žemės nuomos sutarties forma

1. Žemės nuomos sutartis turi būti rašytinė.

2. Šalys gali panaudoti žemės nuomos sutartį prieš trečiuosius asmenis tik įregistravusios ją viešame registre įstatymų nustatyta tvarka.

3. Prie žemės nuomos sutarties turi būti pridėtas nuomojamo žemės sklypo planas, o kai žemė nuomojama iki trejų metų, – žemės sklypo schema. Šie dokumentai yra žemės nuomos sutarties neatskiriama dalis.

6.548 straipsnis. Žemės nuomotojas ir žemės nuomininkas

1. Privačios žemės nuomotojas yra privačios žemės savininkas.

2. Valstybinės žemės nuomos sutartis pagal savo kompetenciją gali sudaryti apskrities viršininkas, savivaldybės institucija ar kita valstybinės žemės valdytojo funkcijas atliekanti institucija.

3. Keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausantis žemės sklypas gali būti išnuomojamas, jeigu visi bendraturčiai raštu sutinka.

4. Žemės nuomininku gali būti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių fiziniai ir juridiniai asmenys.

6.549 straipsnis. Žemės nuomos sutarties terminas

1. Privačios žemės nuomos sutarties terminas nustatomas nuomotojo ir nuomininko susitarimu. Šalys gali sudaryti ir neterminuotą žemės nuomos sutartį.

2. Valstybinės žemės nuomos sutarties terminas nustatomas nuomotojo ir nuomininko susitarimu, bet ne ilgiau kaip devyniasdešimt devyneriems metams.

3. Įstatymai gali nustatyti ir trumpesnius maksimalius žemės nuomos sutarties terminus.

4. Jeigu pagal teritorijų planavimo dokumentus žemės sklypą numatyta naudoti visuomenės poreikiams, šis žemės sklypas išnuomojamas tik iki to laiko, kol jis bus paimtas naudoti pagal paskirtį. Jeigu sutartis sudaryta ilgesniam terminui, tai laikoma, kad ji sudaryta tik iki žemės sklypo paėmimo.

6.550 straipsnis. Žemės nuomos sutarties turinys

1. Žemės nuomos sutartyje turi būti nurodyta:

1) žemės nuomotojas;

2) žemės nuomininkas;

3) žemės nuomos objekto duomenys, įrašyti žemės kadastre bei viešame registre;

4) žemės nuomos terminas;

5) pagrindinė tikslinė žemės naudojimo paskirtis;

6) išnuomojamoje žemėje esančių žemės savininkui ar kitiems asmenims nuosavybės teise priklausančių statinių ir įrenginių naudojimo sąlygos bei naujų pastatų, statinių statybos, kelių tiesimo, vandens telkinių įrengimo ir kitos sąlygos, taip pat kam pastatai ar įrenginiai bus naudojami pasibaigus žemės nuomos terminui;

7) išnuomojamoje žemėje esančių požeminio bei paviršinio vandens, naudingųjų iškasenų (išskyrus gintarą, naftą, dujas ir kvarcinį smėlį) naudojimo sąlygos, neprieštaraujančios įstatymams;

8) žemės naudojimo specialiosios sąlygos;

9) žemės naudojimo apribojimai;

10) žemės servitutai ir kitos daiktinės teisės;

11) užmokestis už žemės nuomą. Į jį įskaitomas užmokestis už melioracijos įrenginius, kelius, tiltus, inžinerinius įrenginius ir kita, taip pat mokesčio indeksavimas, jeigu nuomojama valstybinė žemė;

12) kiti su nuomojamo žemės sklypo naudojimu bei žemės sklypo grąžinimu pasibaigus žemės nuomos sutarčiai susiję nuomotojo ir nuomininko įsipareigojimai;

13) atsakomybė už žemės nuomos sutarties pažeidimus.

2. Į žemės nuomos sutartį negali būti įrašytas:

1) įgaliojimas nuomininkui atstovauti žemės savininkui ir disponuoti šio savininko privačia žeme bei joje esančiu kitu nekilnojamuoju turtu;

2) privačios žemės nuomininko teisė keisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį.

3. Žemės nuomos sutarties sąlygos, nustatančios kaip naudoti išsinuomotą žemę, neturi prieštarauti aplinkos apsaugos, gretimų žemės sklypų savininkų ar naudotojų bei visuomenės interesams.

6.551 straipsnis. Valstybinės žemės išnuomojimas

1. Valstybinė žemė, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nustatytus atvejus, Vyriausybės nustatyta tvarka išnuomojama aukciono būdu asmeniui, kuris pasiūlo didžiausią nuomos mokestį.

2. Valstybinė žemė išnuomojama ne aukciono būdu, jeigu ji užstatyta fiziniams ar juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausančiais ar jų nuomojamais pastatais, statiniais ar įrenginiais, taip pat kitais įstatymų numatytais atvejais.

6.552 straipsnis. Žemės nuomos mokestis

1. Privačios žemės nuomos mokesčio dydis nustatomas nuomotojo ir nuomininko susitarimu.

2. Valstybinės žemės, nuomojamos ne aukciono būdu, nuomos mokesčio dydis nustatomas teisės aktų nustatyta tvarka.

6.553 straipsnis. Žemės subnuoma

1. Žemės nuomininkas, gavęs rašytinį nuomotojo sutikimą, turi teisę išsinuomotą žemę subnuomoti pagal žemės nuomos sutartyje nustatytus reikalavimus ir sąlygas.

2. Žemės ūkio paskirties žemės kitai paskirčiai, negu numatyta žemės nuomos sutartyje, subnuomoti negalima.

3. Žemės subnuomos sutartis sudaroma laikantis žemės nuomos sutarčiai nustatytų reikalavimų.

6.554 straipsnis. Nuomininko išlaidų žemės ūkio paskirties žemei pagerinti atlyginimas

Nuomininko išlaidos žemės ūkio paskirties žemei pagerinti nuomininkui atlyginamos, kai tai numato žemės nuomos sutartis arba kai abi šalys iki žemės pagerinimo darbų pradžios susitaria (papildomu rašytiniu susitarimu) dėl šių darbų pobūdžio, masto ir išlaidų dydžio.

6.555 straipsnis. Nuomotojo pareiga remontuoti melioracijos įrenginius, kelius, tiltus ir kitus inžinerinius įrenginius

1. Jeigu įstatymai ar žemės nuomos sutartis nenumato ko kita, žemės nuomotojas privalo remontuoti savo lėšomis jam priklausančius melioracijos įrenginius, kelius, tiltus, kitus inžinerinius įrenginius. Jeigu nuomotojas šios pareigos nevykdo ir žemės sklypo negalima naudoti pagal paskirtį, nuomininkas turi teisę nutraukti sutartį.

2. Jeigu nuomotojas nedaro šio straipsnio 1 dalyje numatyto remonto, kurį atitinkamos valdymo institucijos pripažino būtinu ir neatidėliotinu, tai nuomininkas turi teisę padaryti remontą ir iš nuomotojo teismo tvarka išieškoti remonto išlaidas, būtinas išnuomoto turto funkcionavimui užtikrinti.

6.556 straipsnis. Nuomininko pareiga išsaugoti dirvožemį ir jo kokybę, tvarkingai išlaikyti melioracijos įrenginius, kelius, tiltus, kitus inžinerinius įrenginius bei želdinius

1. Nuomininkui išsinuomotame žemės sklype draudžiama atlikti veiksmus, kuriais būtų sunaikintas ar užterštas derlingasis dirvožemio sluoksnis. Nuomininkas privalo savo lėšomis atlikti nuomotojui priklausančių melioracijos įrenginių, kelių, tiltų, kitų inžinerinių įrenginių smulkius priežiūros darbus įstatymų nustatyta tvarka, saugoti apsauginius ir kitus ženklus, taip pat užtikrinti teritorijos aplinkosaugos reikalavimus, jeigu žemės nuomos sutartyje nenumatyta ko kita. Jeigu nuomininkas šių pareigų nevykdo, nuomotojas turi teisę iš nuomininko išieškoti lėšas nurodytiems darbams atlikti bei nuostolius, patirtus dėl šiame straipsnyje nurodytų pareigų nevykdymo, ir nutraukti žemės nuomos sutartį.

2. Jeigu žemės nuomininkas žemės ūkio naudmenas naudoja netinkamai ir dėl to pablogėja jų kokybė, žemės nuomininkas privalo atlyginti nuomotojui atsiradusius nuotolius.

6.557 straipsnis. Nuomininko teisė gauti kompensaciją už pastatytus pastatus, statinius ir įrenginius

1. Pasibaigus žemės nuomos terminui arba nutraukus žemės nuomos sutartį prieš terminą, už pastatytus pastatus, statinius ir įrenginius, kurių statybos galimybė buvo numatyta žemės nuomos sutartyje, nuomininkui žemės savininkas kompensuoja, o kai pastatai lieka buvusiam žemės nuomininkui nuosavybės teise, šis turi teisę į žemės servitutą, jeigu tai buvo numatyta žemės nuomos sutartyje arba papildomame rašytiniame susitarime.

2. Jeigu pastatai, statiniai ar įrenginiai pastatyti be leidimo arba pastatyti žemės nuomos sutartyje nenumatyti pastatai, statiniai ar įrenginiai, nuomininkas privalo juos nugriauti ir sutvarkyti žemės sklypą. Kai nuomininkas to nepadaro, jo lėšomis tai padaro nuomotojas arba tie pastatai, statiniai bei įrenginiai pereina nuomotojui nuosavybės teise, jeigu jie tenkina teritorijų planavimo dokumentų nustatytus reikalavimus, ir įteisinami įstatymų nustatyta tvarka.

6.558 straipsnis. Žemės nuomos sutarties galiojimas pasikeitus žemės nuomininkui

1. Po žemės nuomininko mirties su nuomos sutartimi susijusios teisės ir pareigos pereina jo įpėdiniams, jeigu šie jų neatsisako. Jeigu žemės nuomininko įpėdiniai žemės nuomos sutarties atsisako, tai jie turi atlyginti nuomotojui dėl to atsiradusius nuostolius.

2. Jeigu žemės nuomininkas yra juridinis asmuo ir jis reorganizuojamas, tai jo pagal sutartį turėtos teisės ir pareigos pereina naujam juridiniam asmeniui.

6.559 straipsnis. Žemės nuomos sutarties galiojimas pasikeitus žemės nuomotojui

Kai dėl žemės savininko mirties arba kitu teisiniu pagrindu žemės nuosavybės teisė pereina kitam savininkui, taip pat kai pasikeičia valstybinės žemės nuomotojas, žemės nuomos sutartis galioja naujajam žemės savininkui arba valstybinės žemės nuomotojui, jeigu sutartis buvo įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre.

6.560 straipsnis. Nuomotojo pareiga pranešti apie nuomos sutartį

Prieš parduodamas ar kitaip perleisdamas nuomojamą žemės sklypą arba jį įkeisdamas ar kitaip teises į jį suvaržydamas, nuomotojas privalo pranešti žemės sklypo įgijėjui ir būsimam įkaito turėtojui apie nuomos sutartį, o nuomininkui – apie numatomą žemės sklypo perleidimą, įkeitimą

ar kitokį teisių į jį suvaržymą.

6.561 straipsnis. Draudimas išnuomoti įkeistą žemę

Jeigu įkeistos žemės savininkas sutartyje nustatytu laiku neįvykdo skolinio įsipareigojimo ir hipotekos teisėjas priima nutartį areštuoti įkeistą žemę, šią žemę draudžiama išnuomoti.

6.562 straipsnis. Žemės nuomos sutarties pabaiga

Žemės nuomos sutartis baigiasi:

1) kai sueina nuomos terminas;

2) po žemės nuomininko mirties, jeigu įpėdiniai neperima su nuomos sutartimi susijusių teisių ir pareigų arba įpėdinių nėra;

3) kai juridinis asmuo, kuris buvo žemės nuomininkas, likviduojamas;

4) kai nuomojama žemė parduodama, padovanojama ar kitaip perleidžiama nuomininkui;

5) kai žemės nuomos sutartis nutraukiama šio kodekso 6.563, 6.564 ir 6.565 straipsniuose numatytais pagrindais;

6) šalių susitarimu.

6.563 straipsnis. Žemės nuomos sutarties nutraukimas paimant žemę visuomenės poreikiams

Kai išnuomota žemė paimama visuomenės poreikiams, žemės nuomos sutartis nutraukiama ir nuomotojui bei nuomininkui nuostoliai atlyginami įstatymų nustatyta tvarka.

6.564 straipsnis. Žemės nuomos sutarties nutraukimas prieš terminą nuomotojo reikalavimu

1. Žemės nuomos sutartis prieš terminą nuomotojo reikalavimu gali būti nutraukta:

1) jeigu žemės nuomininkas naudoja žemę ne pagal sutartį ar pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį;

2) jeigu žemės nuomininkas ilgiau kaip tris mėnesius nuo žemės nuomos sutartyje nustatyto nuomos mokesčio mokėjimo termino šio mokesčio nesumoka;

3) kitais įstatymų nustatytais atvejais.

2. Apie žemės nuomos sutarties nutraukimą nuomotojas privalo raštu pranešti žemės ūkio paskirties žemės nuomininkams ne vėliau kaip prieš tris mėnesius, o kitos paskirties žemės nuomininkams – prieš du mėnesius iki nuomos sutarties nutraukimo.

3. Jeigu žemės ūkio paskirties žemės nuomos sutartis nutraukiama prieš terminą nuomotojo reikalavimu, derlių nusiima nuomininkas arba nuomotojas atlygina nuomininkui su sutarties nutraukimu susijusius nuostolius.

6.565 straipsnis. Žemės nuomos sutarties nutraukimas prieš terminą nuomininko reikalavimu

1. Kai nuomojama žemės ūkio paskirties žemė, žemės nuomos sutartis prieš terminą nuomininko reikalavimu gali būti nutraukta apie tai iš anksto pranešus nuomotojui ne vėliau kaip prieš tris mėnesius, o kai nuomojama kitokios paskirties žemė, – ne vėliau kaip prieš du mėnesius.

2. Jeigu žemės nuomotojas nevykdo šio kodekso 6.555 straipsnyje nurodytų pareigų, nuomininkas turi teisę nutraukti žemės nuomos sutartį nesilaikydamas šio straipsnio 1 dalyje nustatytos tvarkos.

6.566 straipsnis. Žemės nuomininko pirmumo teisė atnaujinti žemės nuomos sutartį

Kai žemės nuomos sutarties terminas pasibaigęs ir kartu su buvusiu nuomininku tokiomis pat sąlygomis išsinuomoti žemę pretenduoja ir kiti asmenys, pirmumo teisę sudaryti naują žemės nuomos sutartį turi buvęs tos žemės nuomininkas, jeigu jis tvarkingai vykdė pagal žemės nuomos sutartį prisiimtus įsipareigojimus.

XXX SKYRIUS
LIZINGAS (FINANSINĖ NUOMA)

6.567 straipsnis. Lizingo (finansinės nuomos) sutarties samprata

1. Pagal lizingo (finansinės nuomos) sutartį viena šalis (lizingo davėjas) įsipareigoja įgyti nuosavybės teise iš trečiojo asmens kitos šalies (lizingo gavėjo) nurodytą daiktą ir perduoti jį lizingo gavėjui valdyti ir naudoti verslo tikslais už užmokestį su sąlyga, kad sumokėjus visą lizingo sutartyje numatytą kainą daiktas pereis lizingo gavėjui nuosavybės teise, jeigu sutartis nenumato ko kita. Šio skyriaus normos *mutatis mutandis* taikomos ir tais atvejais, kai lizingo davėjas yra nuomojamo turto savininkas.

2. Lizingo davėjas pardavėją ir daiktą renkasi pagal lizingo gavėjo nurodymus ir neatsako už pardavėjo ir lizingo dalyko parinkimą, jeigu lizingo sutartis nenumato ko kita.

3. Lizingo davėjas pagal sutartį gali būti bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo.

6.568 straipsnis. Lizingo sutarties dalykas

1. Lizingo sutarties dalyku gali būti bet kokie nesunaudojamieji kilnojamieji ir nekilnojamieji daiktai, išskyrus žemę ir gamtos išteklius.

2. Lizingo davėjas gali perleisti tretiesiems asmenims visas ar dalį savo teisių, susijusių su lizingo sutartimi ir jos dalyku. Šis teisių perleidimas neatleidžia lizingo davėjo nuo jo prievolių, kurių įvykdymo terminas iki prievolių perdavimo tretiesiems asmenims buvo suėjęs, pagal lizingo sutartį ir nekeičia lizingo sutarties esmės.

3. Lizingo gavėjas gali perleisti teisę naudotis lizingo sutarties dalyku ar kitokią iš lizingo sutarties atsirandančią teisę tik gavęs išankstinį rašytinį lizingo davėjo sutikimą.

4. Lizingo davėjas neturi teisės be lizingo gavėjo rašytinio sutikimo įkeisti lizingo dalyką, jeigu lizingo sutartis nenumato ko kita.

6.569 straipsnis. Lizingo davėjo pareiga pranešti apie lizingo sutartį

Lizingo davėjas, pirkdamas daiktą lizingui, privalo pranešti pardavėjui, kad daiktą perka turėdamas tikslą perduoti jį lizingo sąlygomis konkrečiam lizingo gavėjui.

6.570 straipsnis. Lizingo dalyko perdavimas

1. Jeigu ko kita nenumato lizingo sutartis, daiktą, kuris yra lizingo sutarties dalykas, pardavėjas perduoda tiesiogiai lizingo gavėjui šio verslo vietoje.

2. Kai daiktas (lizingo sutarties dalykas) neperduodamas lizingo gavėjui per sutartyje nustatytą terminą, o jei terminas nenustatytas – per protingą terminą, lizingo gavėjas turi teisę nutraukti lizingo sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius, jeigu daiktas laiku neperduotas dėl aplinkybių, už kurias atsako lizingo davėjas.

3. Lizingo gavėjas turi teisę sustabdyti periodinių įmokų mokėjimą tol, kol lizingo davėjas tinkamai įvykdo savo prievolę perduoti daiktą.

6.571 straipsnis. Daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

1. Daikto (lizingo sutarties dalyko) atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina lizingo gavėjui nuo daikto perdavimo jam, jeigu lizingo sutartis nenustato ko kita.

2. Lizingo gavėjui tenka visos daikto išlaikymo ir remonto išlaidos.

3. Jeigu ko kita nenustato lizingo sutartis, tai lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už sutarties dalyko trūkumus, išskyrus atvejus, kai lizingo gavėjas pasikliovė lizingo davėjo patyrimu ir žiniomis, taip pat kai lizingo davėjas darė įtakos lizingo gavėjui, kai šis rinkosi pardavėją ir sutarties dalyką.

4. Lizingo gavėjas privalo daiktu naudotis ir jį išlaikyti rūpestingai ir atidžiai, palaikyti jį tokios būklės, kokios jam buvo perduotas, atsižvelgiant į normalų nusidėvėjimą bei sutartyje aptartus galimus jo pakeitimus.

5. Jeigu lizingo gavėjas pažeidžia šio straipsnio 4 dalyje numatytą pareigą, lizingo davėjas turi teisę reikalauti sumokėti visą sutarties kainą iš karto arba nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

6.572 straipsnis. Lizingo sutarties įtaka tretiesiems asmenims

1. Lizingo davėjas savo nuosavybės teisę į lizingo sutarties dalyką, kuris nėra registruojamas daiktas, gali panaudoti prieš trečiuosius asmenis tik tuo atveju, jeigu lizingo sutartis buvo įregistruota įstatymų nustatyta tvarka.

2. Lizingo gavėjo bankroto atveju lizingo davėjas gali panaudoti savo teises prieš lizingo gavėjo kreditorius ir administratorių tik tuo atveju, jeigu lizingo sutartis buvo įstatymų nustatyta tvarka įregistruota.

3. Lizingo sutarčiai, kurios dalykas yra nekilnojamasis daiktas, *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso 6.478 straipsnio 2 dalyje numatytos taisyklės.

4. Už trečiųjų asmenų patirtą žalą dėl lizingo sutarties dalyko naudojimo atsako lizingo gavėjas.

6.573 straipsnis. Pardavėjo atsakomybė

1. Lizingo gavėjas turi teisę pareikšti tiesiogiai pardavėjui visus reikalavimus, atsirandančius iš lizingo dalyko pirkimo–pardavimo sutarties (dėl turto kokybės ir komplektiškumo, perdavimo terminų ir kt.). Lizingo gavėjas turi visas šioje knygoje numatytas pirkėjo teises ir pareigas, išskyrus pareigą sumokėti už įsigytą turtą, taip, kaip jis jas turėtų, jeigu būtų pirkimo–pardavimo sutarties šalis. Tačiau lizingo gavėjas neturi teisės nutraukti pirkimo–pardavimo sutarties be lizingo davėjo sutikimo.

2. Lizingo davėjas ir lizingo gavėjas turi pardavėjui solidariosios prievolės kreditorių teises ir pareigas.

3. Jeigu ko kita nenumato lizingo sutartis, lizingo davėjas neatsako lizingo gavėjui už tai, kad pardavėjas netinkamai vykdo savo prievoles, išskyrus atvejus, kai pasirinkti pardavėją buvo lizingo davėjo pareiga. Jeigu pardavėją turėjo pasirinkti lizingo davėjas ir pardavėjas pažeidžia pirkimo–pardavimo sutartį, tai lizingo gavėjas turi teisę savo pasirinkimu pareikšti iš šios sutarties atsirandančius savo reikalavimus tiek pardavėjui, tiek lizingo davėjui. Tokiu atveju pardavėjas ir lizingo davėjas lizingo gavėjui atsako solidariai.

6.574 straipsnis. Lizingo sutarties nutraukimas

Kai lizingo gavėjas iš esmės pažeidžia sutartį, lizingo davėjas turi raštu pareikalauti, kad per protingą terminą lizingo gavėjas šį pažeidimą pašalintų, jeigu atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes tai yra įmanoma. Jeigu lizingo gavėjas to nepadaro, lizingo davėjas turi teisę reikalauti sumokėti periodines įmokas prieš terminą arba nutraukti lizingo sutartį. Kai lizingo sutartis nutraukta, lizingo davėjas turi teisę reikalauti grąžinti jam sutarties dalyką bei išieškoti iš lizingo gavėjo tokio dydžio nuostolius, kad jie lizingo davėją grąžintų į tokią padėtį, kokia būtų buvusi, jeigu lizingo gavėjas būtų tinkamai įvykdęs sutartį.

XXXI SKYRIUS
GYVENAMOSIOS PATALPOS NUOMA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.575 straipsnis. Taikymo sritis

Šio skyriaus normos nustato gyvenamųjų patalpų nuomos sutarčių sudarymo, vykdymo ir pasibaigimo tvarką, kai šios patalpos priklauso:

1) fiziniams asmenims;

2) valstybei ar savivaldybėms;

3) juridiniams asmenims.

6.576 straipsnis. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties samprata

Gyvenamosios patalpos nuomos sutartimi nuomotojas įsipareigoja suteikti už mokestį gyvenamąją patalpą nuomininkui laikinai valdyti ir naudoti ją gyvenimui, o nuomininkas įsipareigoja naudotis šia patalpa pagal paskirtį ir mokėti nuomos **mokestį.**

6.577 straipsnis. Sutarties sudarymo pagrindai

1. Valstybės ar savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys sudaromos remiantis valstybės ar savivaldybės institucijos sprendimu. Įmonių, įstaigų ar organizacijų savo darbuotojams nuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys sudaromos kolektyvinėje

sutartyje, o jeigu tokia sutartis nesudaroma, – administracijos ir darbuotojų susitarimu numatytais pagrindais ir tvarka.

2. Įmonių, įstaigų ar organizacijų ir fizinių asmenų komercinėmis sąlygomis (siekiant pelno) nuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys sudaromos šalių susitarimu.

6.578 straipsnis. Sutarties šalys

1. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties šalys yra nuomotojas ir nuomininkas.

2. Nuomotojas yra gyvenamųjų patalpų savininkas ar asmuo, jas valdantis kitu teisiniu pagrindu. Nuomotoju gali būti gyvenamųjų patalpų nuomininkas, kuris įstatymų nustatyta tvarka sudaro subnuomos sutartį.

3. Nuomininkas yra fizinis asmuo, kuris savo vardu ir dėl savo, savo šeimos bei buvusių šeimos narių interesų sudaro gyvenamosios patalpos nuomos sutartį. Jeigu gyvenamojoje patalpoje liko nepilnametis, neturintis tėvų arba negalintis gyventi kartu su jais, gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį jo vardu gali sudaryti įstatymų įgaliotas asmuo.

4. Nuomotojas neturi teisės atsisakyti sudaryti gyvenamosios patalpos nuomos sutartį su asmeniu, ją pratęsti arba nustatyti labiau nuomininką suvaržiančias sąlygas vien todėl, kad tas asmuo yra nėščia moteris arba tas asmuo turi nepilnamečių vaikų, išskyrus atvejus, kai tokį atsisakymą pateisina gyvenamosios patalpos dydis arba jos areštas (šio kodekso 6.587 straipsnio 2 dalis).

5. Juridiniams asmenims gyvenamoji patalpa gali būti suteikta valdymui ir (arba) naudojimui nuomos ar kitokios sutarties pagrindu. Tokią gyvenamąją patalpą juridinis asmuo gali naudoti tik fiziniams asmenims apgyvendinti.

6.579 straipsnis. Sutarties forma

1. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis, kai nuomotojas yra valstybė, savivaldybė ar juridinis asmuo, turi būti sudaroma raštu. Ją pasirašo įgaliotas pareigūnas ir nuomininkas.

2. Nuomos sutartys tarp fizinių asmenų gali būti sudaromos žodžiu.

3. Terminuota gyvenamosios patalpos nuomos sutartis, nepaisant, kas yra jos šalis, turi būti sudaroma raštu.

4. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti panaudota prieš trečiuosius asmenis tik įregistravus ją įstatymų nustatyta tvarka viešame registre.

6.580 straipsnis. Sutarties turinys

1. Sutartyje turi būti nurodytas išnuomojamų patalpų adresas, kambarių ir kitokių patalpų skaičius, plotas, patalpose esanti inžinerinė (techninė) įranga, priklausiniai ir naudojimosi bendro naudojimo patalpomis sąlygos, nuomos mokesčio dydis ir šio mokesčio mokėjimo terminai, atsiskaitymų už komunalinius patarnavimus tvarka.

2. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartyje gali būti numatomos ir kitos sąlygos.

3. Nuomotojas privalo gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sudarymo metu perduoti nuomininkui gyvenamojo namo savininkų bendrijos įstatų kopiją arba kopiją kitokio dokumento, kuriame yra nustatytos bendro naudojimo patalpų priežiūros, naudojimo, išlaikymo ir kitos taisyklės. Šio dokumento kopija yra neatskiriama gyvenamosios patalpos nuomos sutarties dalis. Tačiau nuomininkas neturi teisės reikalauti nutraukti gyvenamosios patalpos nuomos sutartį vien tuo pagrindu, kad nuomotojas jam neperdavė šio dokumento kopijos.

4. Negalioja gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sąlygos, kurios:

1) nustato nuomininko civilinę atsakomybę be kaltės;

2) suteikia teisę nuomotojui vienašališkai keisti nuomos sutarties sąlygas;

3) daro nuomininko teises priklausomas nuo jo šeimos narių skaičiaus, išskyrus atvejus, kai nuomininko teisių pasikeitimas šiuo atveju yra pateisinamas gyvenamosios patalpos dydžiu;

4) riboja nuomininko teisę pirkti daiktus ar gauti paslaugas iš asmenų, kuriuos nuomininkas nori pasirinkti savo nuožiūra;

5) suteikia nuomotojui teisę reikalauti iš nuomininko sumokėti iš karto nuomos mokestį už visą nuomos terminą, jeigu nuomininkas nesumoka nuomos mokesčio už vieną periodą;

6) suteikia nuomotojui teisę vienašališkai įvertinti gyvenamosios patalpos būklę ir konstatuoti, kad ji tinkama gyventi;

7) nustato didesnę nuomininko civilinę atsakomybę, nei faktiškai yra nuomotojui

padarytos žalos dydis.

6.581 straipsnis. Sutarties dalykas

Gyvenamųjų patalpų nuomos sutarties dalyku gali būti tik tinkamas gyventi gyvenamasis namas ar jo dalis, atskiras butas arba izoliuota gyvenamoji patalpa iš vieno ar kelių kambarių ir su ja susijusių pagalbinių patalpų. Savarankiškos nuomos sutarties dalyku negali būti kambario dalis arba kambarys, susijęs su kitu kambariu bendru įėjimu (pereinamieji kambariai), taip pat pagalbinės patalpos (virtuvės, koridoriai, sandėliukai ir pan.). Butuose, kurie nuomojami pagal atskiras nuomos sutartis keliems nuomininkams, tokios pagalbinės patalpos gali būti išnuomojamos bendram naudojimui.

6.582 straipsnis. Sutarties terminas

1. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti neterminuota arba terminuota.

2. Rašytinė nuomos sutartis laikoma sudaryta, kai šalys ją pasirašo, o žodinė – nuo šalių susitarimo dėl sutarties sąlygų arba leidimo apsigyventi gyvenamojoje patalpoje dienos.

3. Terminuota sutartis, kurios terminas apibrėžtas tam tikru įvykiu, tampa neterminuota, jei tas įvykis neįvyksta. Kai įvykio data nukeliama vėlesniam laikui, nustatytas sutarties terminas perkeliamas.

4. Šalys gali atnaujinti gyvenamosios patalpos terminuotą nuomos sutartį sudarydamos naują terminuotą arba neterminuotą nuomos sutartį.

6.583 straipsnis. Gyvenamosios patalpos nuomos mokestis

1. Už gyvenamosios patalpos nuomą nuomininkas moka nuomos mokestį (buto nuompinigius).

2. Gyvenamosios patalpos nuomos mokestį nuomininkas turi sumokėti kas mėnesį, ne vėliau kaip iki kito, po išgyventojo, mėnesio dvidešimtos kalendorinės dienos, jeigu šalių susitarimu nenustatytas kitas terminas. Valstybės ir savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomos mokestis apskaičiuojamas Vyriausybės nustatyta tvarka.

3. Įmonių, įstaigų ir organizacijų savo darbuotojams nuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos mokestis nustatomas kolektyvinėje sutartyje, o organizacijoje, kurioje tokia sutartis nesudaroma, – administracijos ir darbuotojų susitarimu, tačiau maksimalus nuomos mokesčio dydis negali būti didesnis už Vyriausybės nustatyta tvarka patvirtintą maksimalų nuomos mokestį.

4. Įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų komercinėmis sąlygomis išnuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos mokesčio dydis nustatomas šalių susitarimu, tačiau maksimalus nuomos mokesčio dydis negali būti didesnis už Vyriausybės nustatyta tvarka patvirtintą maksimalų nuomos mokestį.

5. Nuomotojas neturi teisės reikalauti mokėti nuomos mokestį iš anksto, išskyrus nuomos mokestį už pirmąjį nuomos mėnesį.

6. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartyje gali būti numatyta, kad šalių susitarimu nuomos mokestis gali būti perskaičiuojamas, bet ne daugiau kaip vieną kartą per metus. Nuomos sutarties sąlygos, suteikiančios teisę nuomotojui vienašališkai perskaičiuoti nuomos mokestį arba reikalauti jo perskaičiavimo nepraėjus dvylikai mėnesių po nuomos sutarties sudarymo ar daugiau kaip vieną kartą per metus, negalioja.

7. Kilus tarp šalių ginčui, nuomininkas turi teisę nuomos mokestį sumokėti į depozitinę sąskaitą šio kodekso 6.56 straipsnio nustatyta tvarka.

6.584 straipsnis. Mokestis už vandenį, energiją ir komunalines paslaugas

1. Mokestis už šaltą ir karštą vandenį, elektros energiją, dujas, šiluminę energiją ir komunalines paslaugas (šiukšlių išvežimą, liftą, bendro naudojimo patalpų ir teritorijos valymą ir kitas), kai nuomojamos valstybės ar savivaldybių gyvenamosios patalpos, imamas atskirai nuo buto nuompinigių. Mokestis už šaltą ir karštą vandenį, elektros energiją, dujas, šiluminę energiją ir komunalines paslaugas mokamas Vyriausybės nustatyta tvarka iki šio kodekso 6.583 straipsnio 2 dalyje nustatyto termino.

2. Mokesčio už komunalines paslaugas dydžiai ir jų mokėjimo terminai bei tvarka, kai juridiniai asmenys nuomoja gyvenamąsias patalpas savo darbuotojams, nustatomi kolektyvine

sutartimi, o jeigu organizacijose tokia sutartis nesudaroma, – administracijos ir darbuotojų susitarimu.

3. Jeigu juridiniai ir fiziniai asmenys gyvenamąsias patalpas išnuomoja komercinėmis sąlygomis, mokesčio už šaltą ir karštą vandenį, elektros energiją, dujas, šiluminę energiją ir komunalines paslaugas klausimai nustatomi šalių susitarimu.

6.585 straipsnis. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties galiojimas pasikeitus gyvenamosios patalpos savininkui

Gyvenamosios patalpos nuosavybės teisei perėjus iš nuomotojo kitam asmeniui, gyvenamosios patalpos nuomos sutartis lieka galioti naujam savininkui, jeigu gyvenamosios patalpos nuomos sutartis buvo įregistruota viešame registre įstatymų nustatyta tvarka.

6.586 straipsnis. Sutarties pripažinimo negaliojančia pagrindai

1. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti pripažinta negaliojančia šio kodekso nustatytais sandorių negaliojimo pagrindais, tarp jų: jeigu nuomininkui pateiktos tikrovės neatitinkantys duomenys apie nuomotojo teisę į gyvenamąsias patalpas; jeigu nuomos sutartimi pažeistos kitų asmenų pagrįstos teisės į šią gyvenamąją patalpą; jeigu pareigūnų veiksmai, susiję su gyvenamosios patalpos sutarties sudarymu, buvo neteisėti.

2. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis negali būti pripažinta negaliojančia nuomotojo reikalavimu, jei jis sudarydamas sutartį su asmeniu, kuris buvo tokios būsenos, kai negalėjo suprasti savo veiksmų reikšmės ir jų valdyti, ar su neveiksniu nuomininku, tai žinojo.

3. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartį pripažinus negaliojančia, nuomininkas ir visi su juo gyvenantys asmenys iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama, išskyrus šio straipsnio 4 dalyje numatytą atvejį.

4. Valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos nuomos sutartį pripažinus negaliojančia dėl to, kad pažeistos kitų asmenų pagrįstos teisės į šią gyvenamąją patalpą, bet nuomininkas nežinojo ir negalėjo to žinoti, nuomininkas ir visi su juo gyvenantys asmenys iškeldinami suteikiant kitą gyvenamąją patalpą. Kitais atvejais nuomininkas turi teisę tik į jo patirtų nuostolių atlyginimą.

5. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti pripažinta negaliojančia per trejų metų ieškinio senaties terminą. Šis terminas skaičiuojamas nuo sutarties sudarymo dienos.

6.587 straipsnis. Gyvenamosios patalpos nuomotojo pareigos

1. Gyvenamosios patalpos nuomotojas privalo perduoti nuomininkui laisvą, tinkamą gyventi gyvenamąją patalpą, nurodytą sutartyje. Patalpa laikoma netinkama gyventi, jeigu yra tokios būklės, kad gyvenimas joje keltų grėsmę nuomininko ar jo šeimos narių sveikatai ar saugumui, ar visuomenės saugumui ir sveikatai.

2. Nuomotojas neturi teisės atsisakyti sudaryti gyvenamosios patalpos nuomos sutartį arba ją pratęsti ar nustatyti sunkesnes nuomos sąlygas vien tuo pagrindu, kad nuomininkė ar jos šeimos narė yra nėščia arba nuomininkas ar jo šeimos narys turi vaikų, išskyrus atvejus, kai nuomotojas negali išnuomoti gyvenamosios patalpos dėl jos arešto ar dydžio (šio kodekso 6.578 straipsnio 4 dalis).

3. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sąlygos, panaikinančios arba apribojančios nuomotojo atsakomybę nuomininkui arba nustatančios nuomininko atsakomybę be kaltės, negalioja.

4. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sąlygos, suteikiančios teisę nuomotojui vienašališkai pakeisti nuomos sutarties sąlygas dėl nuomininko šeimos narių skaičiaus padidėjimo arba ribojančios nuomininko teisę pirkti turtą ar paslaugas iš nuomininko pasirinktų asmenų, negalioja.

5. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sąlygos, nustatančios nuomininkui netesybas, viršijančias nuomotojui padarytų realių nuostolių dydį, arba suteikiančios teisę nuomotojui reikalauti sumokėti nuomos mokestį už visą nuomos terminą, jei nuomininkas laiku nesumoka nuomos mokesčio, negalioja.

6. Nuomotojas privalo užtikrinti tinkamą gyvenamojo namo, kuriame yra išnuomota gyvenamoji patalpa, naudojimą, teikti nuomininkui už mokestį sutartyje numatytas būtinas

komunalines paslaugas arba užtikrinti jų teikimą, užtikrinti daugiabučio namo bendro turto ir komunalinių paslaugų teikimo įrangos, esančios name, remontą.

6.588 straipsnis. Nuomininko šeimos nariai

1. Nuomininko šeimos nariai yra kartu gyvenantys sutuoktinis (sugyventinis) jų nepilnamečiai vaikai, nuomininko ir jo sutuoktinio tėvai.

2. Pilnamečiai vaikai, jų sutuoktiniai (sugyventiniai) ir nuomininko vaikaičiai priskiriami prie šeimos narių, jei jie su nuomininku turi bendrą ūkį.

3. Globėjai ir globotiniai, apsigyvenę globėjo arba globotinio gyvenamojoje patalpoje, neįgyja globėjo ar globotinio šeimos narių teisių. Jeigu globai pasibaigus jie toliau kartu gyvena ir bendrai tvarko namų ūkį, tai bet kurio iš jų reikalavimu šeimos nariu gali būti pripažinti teismo tvarka.

4. Artimieji giminaičiai, kiti išlaikytiniai, kartu su nuomininku, jo šeimos nariais ar vienu iš jų išgyvenę ne mažiau kaip vienerius metus ir su jais bendrai tvarkę namų ūkį, teismo tvarka gali būti pripažinti nuomininko šeimos nariais.

5. Tėvai, pilnamečiai vaikai ir jų sutuoktiniai (sugyventiniai), apsigyvendami nuomojamoje patalpoje, įgyja šeimos narių teises, jei jie su nuomininku turi bendrą ūkį ir jei nuomininkas bei jo šeimos nariai su tuo sutinka.

6. Už nuomininko šeimos narių veiksmus, pažeidžiančius nuomos sutartį, nuomotojui atsako nuomininkas ir pilnamečiai jo šeimos nariai.

7. Gyvenamojoje patalpoje gyventi asmenų turi tiek, kad kiekvienas jų galėtų turėti normalias sanitarines sąlygas ir naudotis normaliais patogumais.

6.589 straipsnis. Nuomininko šeimos narių teisės ir pareigos

1. Gyvenamosios patalpos nuomininko šeimos nariai turi tokias pat teises ir pareigas, atsirandančias iš gyvenamosios patalpos nuomos sutarties, kaip ir nuomininkas.

2. Fiziniai asmenys, nustoję būti nuomininko šeimos nariais, bet toliau gyvenantys nuomojamoje patalpoje, turi tokias pat teises ir pareigas kaip ir nuomininkas bei jo šeimos nariai.

6.590 straipsnis. Šeimos narių teisė apsigyventi nuomojamoje patalpoje

1. Pagal nuomos sutartį gyvenamojoje patalpoje turi teisę apsigyventi tie nuomininko šeimos nariai ir buvę šeimos nariai, kurie yra įvardyti sutartyje. Jei šie asmenys per šešis mėnesius nuo sutarties sudarymo gyvenamojoje patalpoje neapsigyvena, teisę apsigyventi joje praranda. Laikinai išvykusiems šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo šio kodekso 6.591 straipsnyje nustatyto laiko pasibaigimo, o jei šie asmenys sugrįžo anksčiau, – nuo jų sugrįžimo dienos.

2. Valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos nuomininkas ar pilnamečiai jo šeimos nariai kitų pilnamečių šeimos narių sutikimu nuomojamoje gyvenamojoje patalpoje turi teisę apgyvendinti sutuoktinį (sugyventinį), vaikus, savo ir sutuoktinio tėvus. Nepilnamečiams vaikams apgyvendinti pas jų tėvus šio sutikimo nereikia. Įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų gyvenamųjų patalpų, išnuomojamų komercinėmis sąlygomis, nuomininkas apgyvendinti šioje dalyje nurodytus asmenis turi teisę tik nuomotojo leidimu. Tokio leidimo nereikia apgyvendinti nuomininko ar jo šeimos nario sutuoktiniui (sugyventiniui) ir nepilnamečiams jų vaikams. Gyvenamosios patalpos nuomos sutartyje gali būti numatomos ir kitos šeimos narių apgyvendinimo sąlygos.

3. Apgyvendintas šeimos narys įgyja lygias su kitais nuomininko šeimos nariais ir buvusiais šeimos nariais teises į nuomojamą gyvenamąją patalpą ir pareigas, jei apsigyvendamas nebuvo susitaręs kitaip.

6.591 straipsnis. Teisės naudotis valstybės ir savivaldybės gyvenamąja patalpa palikimas laikinai išvykusiesiems

1. Laikinai išvykusiems nuomininkui, jo šeimos nariui ar buvusiam šeimos nariui, teisė į valstybės ar savivaldybės gyvenamąją patalpą paliekama šešiems mėnesiams su sąlyga, jeigu bus mokamas nuomos mokestis ir mokestis už komunalines paslaugas.

2. Laikinai išvykusiems nuomininkui, jo šeimos nariui ar buvusiam šeimos nariui, teisė į valstybės ar savivaldybės gyvenamąją patalpą paliekama visam išvykimo laikui šiais atvejais:

1) išvykusiems gydytis – visą gydymosi laiką;

2) išvykusiems mokytis – visą mokymosi, studijų laiką;

3) išvykusiems į ilgalaikę komandiruotę į užsienį – visą komandiruotės laiką;

4) išvykusiems eiti globėjo ar rūpintojo pareigų – visą šių pareigų ėjimo laiką;

5) vaikams, atiduotiems į auklėjimo įstaigą, giminaičiams, globėjui ar rūpintojui, – visą vaikų ten buvimo laiką;

6) pašauktiems į privalomąją karo tarnybą ar tarnaujantiems tarptautinių operacijų kariniame vienete – įstatymų nustatytą tarnybos laiką;

7) suimtiems – visą tardymo ir teismo laiką.

3. Pasibaigus šio straipsnio 2 dalyje numatytoms aplinkybėms, laikinai išvykusiam nuomininkui, jo šeimos nariui ar buvusiam šeimos nariui teisė į nuomojamą gyvenamąją patalpą išlieka dar šešis mėnesius.

4. Pasibaigus šio straipsnio 3 dalyje nurodytam terminui, laikinai išvykęs nuomininkas, jo šeimos narys ar buvęs šeimos narys praranda teisę į nuomojamą gyvenamąją patalpą.

5. Jei laikinai išvykusįjį, kuris grįžo po nustatyto termino, pasilikę nuomininkas, pilnamečiai šeimos nariai ir buvę šeimos nariai priima gyventi nuomojamoje patalpoje, jo prarasta teisė į nuomojamą gyvenamąją patalpą laikoma atnaujinta.

6. Laikinai išvykusiojo reikalavimu teismas gali pripažinti jam teises į nuomojamą gyvenamąją patalpą, jei bus nustatyta, kad šiame straipsnyje nustatytą laiką jis praleido dėl svarbių priežasčių.

7. Laikinai išvykusio fizinio asmens teisė į gyvenamąją patalpą pasibaigia pirma šiame straipsnyje nustatyto laiko, kai nutrūksta gyvenamųjų patalpų nuomos sutartis, jei sutartyje nenustatyta kitaip.

6.592 straipsnis. Valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos, iš kurios laikinai išvyko nuomininkas, jo šeimos narys ar buvęs šeimos narys, naudojimo tvarka

Laikinai išvykusio valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos nuomininko, jo šeimos nario ar buvusio šeimos nario patalpa turi teisę naudotis pasilikę šeimos nariai ir buvę šeimos nariai. Jei nuomininko, jo šeimos narių ar buvusių šeimos narių nelieka, tai išvykstąs nuomininkas gyvenamąją patalpą gali išnuomoti pagal subnuomos sutartį arba joje gali būti apgyvendinti laikini gyventojai. Laikinai išvykusiajam sugrįžus, subnuomininkas ar laikinasis gyventojas turi tuoj pat patuštinti gyvenamąją patalpą, o asmenys, nepatuštinę gyvenamosios patalpos, be jokio išankstinio įspėjimo iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

6.593 straipsnis. Valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos rezervavimas

Jeigu nuomininkas, jo šeimos narys ar visi nuomininko šeimos nariai išvyksta į kitą vietovę ar užsienį ilgiau kaip šešiems mėnesiams, jo nuomojama valstybės ar savivaldybės gyvenamoji patalpa gali būti rezervuojama. Gyvenamoji patalpa rezervuojama su sąlyga, jeigu bus mokamas nuomos mokestis ir mokestis už komunalines paslaugas. Sprendimą rezervuoti priima atitinkama valstybės ar savivaldybės institucija. Atsisakymas rezervuoti gali būti ginčijamas teismo tvarka. Gyvenamosios patalpos rezervavimas įforminamas rašytine atitinkamos valstybės ar savivaldos institucijos ir išvykstančiųjų sutartimi, jeigu pasiliekantys šeimos nariai sutinka. Savo sutikimą pasiliekantieji duoda pasirašydami rezervavimo sutartyje. Atsisakymas duoti sutikimą gali būti ginčijamas teismo tvarka.

6.594 straipsnis. Naudojimasis rezervuota valstybės ar savivaldybės gyvenamąja patalpa

1. Jeigu išvyksta ne visi šeimos nariai, rezervuota valstybės ar savivaldybės gyvenamąja patalpa naudojasi pasilikusieji. Jeigu išvyksta nuomininkas ir visi jo šeimos nariai, nuomininkas turi teisę palikti gyvenamąją patalpą naudotis pagal subnuomos sutartį kitiems asmenims arba apgyvendinti joje laikinus gyventojus. Rezervavimo sutartyje gali būti numatoma, jog valstybė ar savivaldybė išnuomos gyvenamąją patalpą pagal terminuotą nuomos sutartį.

2. Sugrįžus rezervuotos gyvenamosios patalpos nuomininkui ar jo šeimos nariui, jų reikalavimu asmenys, apgyvendinti toje gyvenamojoje patalpoje, turi tuoj pat ją patuštinti, nepaisant rezervavimo termino pasibaigimo.

3. Asmenys, nepatuštinę rezervuotos gyvenamosios patalpos, be jokio išankstinio įspėjimo

iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

6.595 straipsnis. Gyvenamosios patalpos subnuoma

1. Gyvenamosios patalpos nuomininkas, gavęs kartu su juo gyvenančių šeimos narių ir nuomotojo rašytinį sutikimą, turi teisę gyvenamąją patalpą subnuomoti. Gyvenamosios patalpos subnuomos sutartis gali būti sudaroma ir žodžiu, ir raštu, ir terminuotam, ir neterminuotam laikui, tačiau subnuomos sutarties terminas negali būti ilgesnis už nuomos sutarties terminą.

2. Gyvenamosios patalpos subnuomos mokestis nustatomas šalių susitarimu.

3. Pasibaigus subnuomos terminui, subnuomininkas neturi pirmumo teisės atnaujinti sutartį ir nuomininko reikalavimu turi patuštinti pagal nuomos sutartį turėtą patalpą. Jeigu subnuomos sutartis sudaryta nenurodant termino, nuomininkas privalo prieš tris mėnesius įspėti subnuomininką apie subnuomos sutarties nutraukimą. Jeigu subnuomininkas atsisako patuštinti gyvenamąją patalpą, jis turi būti teismo tvarka iškeldintas ir kita gyvenamoji patalpa jam nesuteikiama.

4. Sudarius subnuomos sutartį, atsakingu pagal nuomos sutartį nuomotojui ir toliau lieka nuomininkas.

6.596 straipsnis. Laikini gyventojai

1. Nuomininkas ir jo šeimos nariai, tarpusavyje susitarę ir iš anksto pranešę nuomotojui, gali leisti gyvenamojoje patalpoje, kuria jie naudojasi, laikinai gyventi kitiems asmenims (laikiniems gyventojams), nesudarydami su jais subnuomos sutarties ir neimdami mokesčio už naudojimąsi patalpa. Laikini gyventojai nuomininko arba jo šeimos narių reikalavimu privalo tuojau išsikelti iš patalpos. Jeigu jie atsisako išsikelti iš patalpos, nuomininkas ir jo šeimos nariai turi teisę reikalauti per teismą iškeldinti laikinus gyventojus nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos.

2. Už laikinų gyventojų veiksmus nuomotojui atsako nuomininkas.

3. Nuomotojas turi teisę neleisti apgyvendinti laikinų gyventojų, jeigu jų apgyvendinimas pažeistų sanitarinius higienos reikalavimus ar keltų grėsmę aplinkinių sveikatai ir saugumui arba pažeistų nuomotojo teisėtus interesus.

6.597 straipsnis. Subnuomininkų ir laikinų gyventojų iškeldinimas pasibaigus gyvenamosios patalpos nuomos sutarčiai

1. Pasibaigus gyvenamosios patalpos nuomos sutarčiai, kartu pasibaigia ir subnuomos sutartis. Subnuomininkas, taip pat laikini gyventojai, atsisakę išsikelti iš patalpos, iškeldinami per teismą ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

2. Subnuomos sutarčiai netaikomos taisyklės, nustatančios nuomininko pirmenybės teisę pratęsti nuomos sutartį naujam terminui.

6.598 straipsnis. Sutarties pakeitimas

1. Valstybės ar savivaldybės gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti pakeista šio kodekso 6.599–6.603 straipsniuose numatytais atvejais. Jei nuomininkas, jo šeimos nariai ar buvę šeimos nariai nesutinka keisti nuomos sutarties kolektyvinėje sutartyje ar administracijos ir darbuotojų susitarime numatytais pagrindais, ginčas tarp gyvenamosios patalpos nuomos sutarties šalių sprendžiamas teismo tvarka.

2. Įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų komercinėmis sąlygomis nuomojamų gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį pakeisti galima tik nuomininkui su nuomotoju susitarus.

3. Pakeitus gyvenamosios patalpos rašytinę nuomos sutartį, sudaroma nauja rašytinė sutartis, kurioje nurodomi senosios sutarties pakeitimai.

4. Nuomotojas apie numatomą nuomos sutarties sąlygų pakeitimą privalo raštu pranešti nuomininkui šio kodekso 6.607 straipsnio 4 dalyje nustatytais terminais ir tvarka.

6.599 straipsnis. Sutarties pakeitimas padalijant butą

1. Pilnametis nuomininko šeimos narys ir buvęs šeimos narys turi teisę sudaryti atskirą gyvenamosios patalpos nuomos sutartį (padalyti butą), jeigu su tuo sutinka nuomotojas, nuomininkas ir kiti pilnamečiai šeimos nariai. Tokiam šeimos nariui, atsižvelgiant į jam tenkančią gyvenamojo ploto dalį, gali būti išnuomojama atskira izoliuota gyvenamoji patalpa. Tokiu atveju

su kiekvienu nuomininku sudaromos atskiros gyvenamųjų patalpų nuomos sutartys. Nuomininkas, pilnamečiai šeimos nariai ar buvę šeimos nariai gali nustatyti nuomojamos gyvenamosios patalpos naudojimosi tvarką ir sąlygas nekeisdami nuomos sutarties.

2. Ginčai, kylantys dėl buto padalijimo, nuomojamos gyvenamosios patalpos naudojimosi tvarkos ir sąlygų nustatymo, sprendžiami teismo tvarka.

6.600 straipsnis. Sutarties pakeitimas, kai viena gyvenamoji patalpa keičiama į kelias

1. Valstybė ar savivaldybė, turėdama galimybių, ir nuomininkui, jo šeimos nariams bei buvusiems šeimos nariams sutikus, jų nuomojamą gyvenamąją patalpą gali pakeisti į kelias. Šiuo atveju kiekvienam šeimos nariui suteikiama ne daugiau kaip dešimt kvadratinių metrų sutartinio gyvenamosios patalpos ploto, o turėta gyvenamoji patalpa paliekama savivaldybei. Jeigu nuomininkas, pilnamečiai šeimos nariai ar buvę šeimos nariai pageidauja, viena savivaldybės gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti pakeista į kelias. Ginčus dėl sutarties pakeitimo, kai viena gyvenamoji patalpa pakeičiama į kelias, sprendžia teismas.

2. Naujas sutartis sudarę nuomininkai ir jų šeimų nariai, iki sutarties pakeitimo neturėję teisės į valstybės paramą, šią teisę gali įgyti praėjus penkeriems metams po sutarties pakeitimo.

6.601 straipsnis. Sutarties pakeitimas nuomininkams susijungus į vieną šeimą

1. Keli pagal atskiras nuomos sutartis nuomojamame bute gyvenantys fiziniai asmenys (nuomininkai), susijungę į vieną šeimą, gali sudaryti vieną nuomojamą gyvenamųjų patalpų nuomos sutartį (sujungti butus), jeigu jų šeimos nariai ir nuomotojas su tuo sutinka. Sutartis sudaroma su susijungusių į vieną šeimą šeimos narių siūlomu nuomininku.

2. Nuomotojo atsisakymas sudaryti vieną nuomos sutartį gali būti nuginčijamas teismo tvarka.

6.602 straipsnis. Sutarties pakeitimas dėl kito šeimos nario pripažinimo nuomininku

1. Nuomininko ir jo šeimos narių susitarimu pirminis nuomininkas gali būti pakeistas kitu.

2. Nuomininko šeimos narių susitarimu gyvenamosios patalpos nuomos sutartis pakeičiama nuomininkui mirus, jeigu nuomininko šeimos nariai ir toliau gyvena nuomojamoje gyvenamojoje patalpoje ir per du mėnesius po nuomininko mirties informuoja apie tai nuomotoją.

3. Ginčai, kylantys dėl šeimos nario pripažinimo nuomininku, sprendžiami teismo tvarka.

6.603 straipsnis. Sutarties pakeitimas perdavus patuštintą kambarį

1. Jeigu bute, kurį valstybė ar savivaldybė kaip savininkė nuomoja pagal atskiras nuomos sutartis keliems nuomininkams, patuštinamas gretimas, neizoliuotas nuo vieno iš nuomininkų gyvenamosios patalpos kambarys, jis šio nuomininko pageidavimu perduodamas jam naudotis.

2. Jeigu patuštinamas izoliuotas kambarys, jis perduodamas naudotis tam nuomininkui, kuris turi mažiausiai bendro naudingojo ploto vienam šeimos nariui, o jeigu šis nuomininkas atsisako – kitam. Jeigu atsisako visi nuomininkai, patuštinta gyvenamoji patalpa išnuomojama kitiems nuomininkams.

3. Perdavus patuštintą kambarį kitam nuomininkui, pakeičiama ir gyvenamosios patalpos nuomos sutartis.

6.604 straipsnis. Gyvenamosios patalpos nuomos sutarties pakeitimas nuomininkui nutraukus darbo santykius

1. Jeigu nuomininkas nutraukia darbo santykius su juridiniu asmeniu, kurio gyvenamąją patalpą jis nuomoja, tai negali būti pagrindas nutraukti gyvenamosios patalpos nuomos sutartį. Šiuo atveju juridinis asmuo gyvenamosios patalpos nuomos sutartį gali pakeisti kolektyvinėje sutartyje, o organizacijoje, kurioje tokia sutartis nesudaroma, – administracijos ir darbuotojų susitarimu nustatytais pagrindais ir tvarka. Ginčas tarp juridinio asmens ir nuomininko, jo šeimos narių ar buvusių šeimos narių dėl tokio sutarties pakeitimo sprendžiamas teismo tvarka.

2. Nuomininkui nutraukus darbo santykius su nuomotoju, gyvenamosios patalpos nuomos mokestis nustatomas šio kodekso 6.583 straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka.

6.605 straipsnis. Nuomininko teisė pertvarkyti ir perplanuoti gyvenamąją patalpą

1. Valstybės, savivaldybių, juridinių asmenų gyvenamųjų patalpų nuomininkas ir jo šeimos nariai gali pertvarkyti ir perplanuoti gyvenamąją patalpą bei pagalbines patalpas tik raštu leidus nuomotojui ir sutikus kartu gyvenantiems pilnamečiams šeimos nariams, taip pat kitiems suinteresuotiems asmenims, kurių teisės ar teisėti interesai gali būti pažeisti pertvarkant ir perplanuojant gyvenamąją patalpą bei pagalbines patalpas. Jei nuomininkas, jo šeimos nariai ar kiti suinteresuoti asmenys nesutaria, ginčas gali būti išspręstas teismo tvarka.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma einamajam gyvenamosios patalpos remontui, kurį privalo atlikti nuomininkas, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.606 straipsnis. Nuomininko perkeldinimas jo nuomojamos gyvenamosios patalpos kapitalinio remonto ir rekonstrukcijos laikui

1. Prireikus kapitališkai remontuoti ar rekonstruoti valstybės, savivaldybių įmonių, įstaigų ar organizacijų savo darbuotojams išnuomotas gyvenamąsias patalpas, kurių remontuoti negalima neiškėlus gyventojų, ir jei po remonto gyvenamoji patalpa išlieka, nuomotojas siūlo nuomininkui su šeimos nariais patalpos remonto laikui persikelti į kitą gyvenamąją patalpą. Pasiūlyta gyvenamoji patalpa turi atitikti sanitarinius ir techninius reikalavimus. Jeigu nuomininkas atsisako persikelti į pasiūlytą patalpą, nuomotojas gali reikalauti perkeldinti jį teismo tvarka.

2. Tais atvejais, jei nuomojama gyvenamoji patalpa po kapitalinio remonto ar rekonstrukcijos padidėtų ar sumažėtų, nuomininkas turi teisę pasirinkti, nuomoti tą patalpą ar ne. Jeigu nuomininkas sutinka nuomoti po remonto ar rekonstrukcijos padidėjusią ar sumažėjusią gyvenamąją patalpą, šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka jis persikelia arba perkeldinamas remonto ar rekonstrukcijos laikui į kitą gyvenamąją patalpą.

3. Per kapitalinio remonto ar rekonstrukcijos laiką gyvenamosios patalpos nuomos sutartis nenutrūksta, tačiau buto nuompinigius nuomininkas turi teisę mokėti už laikinai suteiktą gyvenamąją patalpą.

4. Į suremontuotą gyvenamąją patalpą nuomininkas turi teisę persikelti pasibaigus kapitaliniam remontui ar rekonstrukcijai. Jei nuomininkas nesutinka nuomoti padidėjusią ar sumažėjusią gyvenamąją patalpą, taip pat kai dėl kapitalinio remonto ar rekonstrukcijos nuomojamoji patalpa neišlieka, nuomininkui suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa. Jeigu nuomininkas atsisako persikelti į suteikiamą kitą tinkamai įrengtą gyvenamąją patalpą, nuomotojas gali jį perkeldinti teismo tvarka.

5. Įmonių, įstaigų, organizacijų ir fizinių asmenų komercinėmis sąlygomis nuomojamų gyvenamųjų patalpų patuštinimo kapitalinio remonto ar rekonstrukcijos laikui bei kiti su tuo susiję klausimai sprendžiami nuomotojo ir nuomininko susitarimu. Visais atvejais apie numatomus remonto darbus, dėl kurių nuomininkas turi būti laikinai perkeldintas, nuomininkui nuomotojas privalo pranešti ne vėliau kaip prieš keturiolika dienų prieš prasidedant darbams. Jeigu nuomotojas neturi galimybių laikinai perkeldinti nuomotojo remonto laikotarpiui, iki perkeldinimo dienos jis privalo išmokėti nuomininkui adekvačią kompensaciją, kuri padengtų nuomininko laikino persikėlimo išlaidas. Šalių susitarimu nuomininko perkeldinimo remonto laikui išlaidos gali būti įskaitytos į būsimą nuomos mokestį.

6.607 straipsnis. Nuomininko pirmenybės teisė pratęsti nuomos sutartį

1. Pasibaigus gyvenamosios patalpos nuomos sutarties terminui, nuomininkas turi pirmenybės teisę sudaryti gyvenamosios patalpos nuomos sutartį naujam terminui, jeigu jis tinkamai vykdė sutarties sąlygas. Sutartis pratęsiama tokiam pat terminui, o jeigu ankstesnis sutarties terminas buvo ilgesnis nei dvylika mėnesių, tai sutartis pratęsiama dvylikai mėnesių, jeigu šalys nesusitaria kitaip.

2. Ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki nuomos sutarties pabaigos nuomotojas privalo raštu pranešti nuomininkui apie pasiūlymą sudaryti naują nuomos sutartį tokiomis pat arba kitomis sąlygomis arba apie atsisakymą pratęsti sutartį, jeigu tų patalpų ne trumpiau kaip vienerius metus jis nenumato nuomoti. Jeigu šios pareigos nuomotojas neįvykdo, o nuomininkas neatsisako pratęsti sutartį, nuomos sutartis pripažįstama pratęsta tokiam pat terminui tomis pačiomis sąlygomis.

3. Jeigu atsisakęs pratęsti sutartį nuomotojas nepraėjus vieneriems metams po nuomos sutarties pasibaigimo tą pačią gyvenamąją patalpą išnuomoja kitam asmeniui tokiomis pat sąlygomis, tai nuomininkas turi teisę reikalauti pripažinti tą sutartį negaliojančia ir atlyginti jam atsisakymu pratęsti sutartį padarytus nuostolius. Ši taisyklė netaikoma, jeigu nuomininkas atsisakė

pratęsti nuomos sutartį nuomotojo pasiūlytomis sąlygomis ir nesikreipė į teismą dėl sutarties sąlygų patvirtinimo.

4. Pratęsdamas sutartį, nuomotojas turi teisę pakeisti nuomos sutarties sąlygas, taip pat nuomos sutarties terminą ir nuomos mokesčio dydį, jeigu apie tokį sąlygų pakeitimą jis raštu pranešė nuomininkui ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki nuomos sutarties termino pabaigos ir ne anksčiau kaip prieš šešis mėnesius iki nuomos sutarties termino pabaigos. Jeigu nuomos terminas buvo trumpesnis nei dvylika mėnesių, pranešimas turi būti įteiktas nuomininkui ne vėliau kaip prieš vieną mėnesį iki nuomos sutarties termino pabaigos. Pranešime turi būti aiškiai nurodytos naujos nuomos sutarties sąlygos.

5. Jeigu nuomininkas nesutinka su nuomotojo siūlomu nuomos sutarties sąlygų pakeitimu, jis privalo per vieną mėnesį nuo pranešimo gavimo raštu pranešti nuomotojui apie nesutikimą arba apie nuomos sutarties nutraukimą. Jeigu nuomininkas to nepadaro, laikoma, jog jis sutiko su nuomos sutarties pratęsimu naujomis nuomotojo pasiūlytomis sąlygomis.

6. Jeigu nuomininkas nesutinka su nuomotojo pasiūlytu nuomos sutarties sąlygų pakeitimu ir apie tai praneša nuomotojui šio straipsnio 5 dalyje nustatytais terminais ir tvarka, nuomotojas, norintis pratęsti nuomos sutartį naujomis sąlygomis, turi teisę per vieną mėnesį nuo pranešimo iš nuomininko gavimo dienos kreiptis į teismą dėl nuomos sutarties sąlygų nustatymo teismo tvarka. Jeigu nuomotojas to nepadaro, laikoma, kad nuomos sutartis pratęsta ankstesnėmis sąlygomis.

6.608 straipsnis. Keitimasis gyvenamosiomis patalpomis

1. Valstybės ar savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomininkas, gavęs kartu su juo gyvenančių pilnamečių šeimos narių, įskaitant laikinai išvykusius, rašytinį sutikimą ir nuomotojui sutikus, gali keistis nuomojama gyvenamąja patalpa su kitu valstybės ar savivaldybių gyvenamųjų patalpų nuomininku.

2. Valstybės ar savivaldybės atsisakymas sutikti, kad būtų keičiamasi gyvenamosiomis patalpomis, gali būti ginčijamas teismo tvarka.

3. Keitimasis gyvenamosiomis patalpomis įforminamas naujomis nuomos sutartimis. Keitimosi sutartis įsigalioja nuo naujos gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sudarymo paskutinės dienos, o jeigu ginčą sprendė teismas, – nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos.

4. Jeigu šeimos nariai nesusitaria dėl keitimosi, o pakeitus gyvenamąsias patalpas būtų galimybė likviduoti šeimoje susidariusias konfliktines situacijas, tai bet kuris iš šeimos narių turi teisę reikalauti teismo tvarka prievarta pakeisti nuomojamą gyvenamąją patalpą į kitą gyvenamąją patalpą arba į patalpas skirtinguose namuose (butuose).

ANTRASIS SKIRSNIS
GYVENAMOSIOS PATALPOS NUOMOS SUTARTIES PABAIGA

6.609 straipsnis. Nuomininko teisė nutraukti sutartį

1. Gyvenamosios patalpos nuomininkas turi teisę nutraukti nuomos sutartį, prieš mėnesį raštu įspėjęs nuomotoją. Jeigu nuomininkas neįvykdo šio reikalavimo, nuomotojas turi teisę į susidariusių nuostolių atlyginimą.

2. Iki įspėjimo termino pabaigos nuomininkas gali atšaukti įspėjimą, jei nuomotojas su kitu nuomininku nėra sudaręs tos gyvenamosios patalpos nuomos sutarties.

3. Kai nuomininkas, jo šeimos nariai ir buvę šeimos nariai išvyksta gyventi kitur, gyvenamosios patalpos nuomos sutartis laikoma nutraukta nuo išvykimo dienos.

4. Nuomotojas, gavęs nuomininko pranešimą apie sutarties nutraukimą, turi teisę patikrinti gyvenamosios patalpos būklę, iš anksto pranešęs nuomininkui apie tikrinimo datą ir laiką. Tokiu atveju nuomotojas taip pat turi teisę parodyti gyvenamąją patalpą būsimam nuomininkui, apie aprodymo datą ir laiką iš anksto pranešdamas nuomininkui. Išskyrus neatidėliotinus atvejus, nuomotojas neturi teisės tikrinti gyvenamosios patalpos ar jos rodyti būsimam nuomininkui nuo dvidešimt pirmos valandos iki devintos valandos.

6.610 straipsnis. Sutarties nutraukimo ir asmenų iškeldinimo tvarka

Gyvenamosios patalpos nuomos sutartis gali būti pripažinta negaliojančia, ji gali būti nutraukta, taip pat fiziniai asmenys iš gyvenamųjų patalpų gali būti iškeldinami tik teismo tvarka, išskyrus šio kodekso numatytus iškeldinimo pagal prokuroro sankciją atvejus.

6.611 straipsnis. Sutarties nutraukimas nuomininkui pažeidus nuomos sutarties sąlygas

Jei nuomininkas nuolat (ne mažiau kaip tris mėnesius, jeigu sutartis nenumato ilgesnio termino) nemoka buto nuompinigių ar mokesčio už komunalines paslaugas, jei nuomininkas, jo šeimos nariai ar kiti kartu su juo gyvenantys asmenys ardo ar gadina gyvenamąją patalpą arba ją naudoja ne pagal paskirtį, nuomos sutartis gali būti nutraukta ir asmenys iškeldinami iš nuomojamos patalpos nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos. Nuomininkas, jo šeimos nariai arba kiti kartu su jais gyvenantys asmenys, kurie netinkamu elgesiu sudaro neįmanomas sąlygas kitiems kartu arba greta gyventi, nuomotojo arba kitų asmenų, kuriems trukdoma normaliai gyventi, reikalavimu gali būti iškeldinti nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos.

6.612 straipsnis. Iškeldinimas iš savavališkai užimtų patalpų

Savavališkai užėmę gyvenamąją patalpą, t. y. įsikėlę į ją be nuomos sutarties, asmenys iškeldinami teismo tvarka ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

6.613 straipsnis. Gyvenamosios patalpos terminuotos nuomos sutarties pasibaigimo pasekmės

Pasibaigus gyvenamosios patalpos nuomos sutarties terminui, nuomotojo reikalavimu nuomininkas, jo šeimos nariai ar buvę šeimos nariai turi išsikelti iš gyvenamosios patalpos, o neišsikėlusieji iš jos iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

6.614 straipsnis. Gyvenamosios patalpos neterminuotos nuomos sutarties nutraukimas

1. Juridinių ir fizinių asmenų nuomojamų komercinėmis sąlygomis gyvenamųjų patalpų neterminuota nuomos sutartis nuomotojo reikalavimu gali būti nutraukta nuomininką raštu įspėjus prieš šešis mėnesius.

2. Pasibaigus šio straipsnio 1 dalyje nurodytam terminui, nuomininkas, jo šeimos nariai ar buvę šeimos nariai turi išsikelti iš gyvenamosios patalpos, o neišsikėlusieji iš jos iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama.

6.615 straipsnis. Iškeldinimas iš gresiančių sugriūti gyvenamųjų namų, butų

Jeigu dėl stichinių nelaimių, gaisro ar techninio susidėvėjimo valstybės, savivaldybių ar juridinių asmenų gyvenamoji patalpa gresia sugriūti arba tampa netinkama gyventi, fiziniai asmenys iš jų iškeldinami pagal prokuroro sankciją ir jiems suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa. Šią patalpą suteikia pastato, kuriame yra gresianti sugriūti arba netinkama gyventi gyvenamoji patalpa, savininkas. Tokiais atvejais ankstesnė nuomos sutartis laikoma pasibaigusia.

6.616 straipsnis. Sutarties nutraukimas ir piliečių iškeldinimas suteikiant kitą tinkamai įrengtą gyvenamąją patalpą

1. Fiziniai asmenys gali būti iškeldinami iš valstybės, savivaldybių, juridinių asmenų savo darbuotojams išnuomotų gyvenamųjų patalpų ir jiems suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa, jeigu:

1) namas, kuriame yra gyvenamoji patalpa, turi būti nugriautas;

2) gyvenamoji patalpa neišlieka po kapitalinio remonto, rekonstrukcijos ar perplanavimo;

3) gyvenamosios patalpos pertvarkomos į kitos paskirties patalpas.

2. Kitą tinkamai įrengtą gyvenamąją patalpą suteikia nuomotojas arba kitas juridinis asmuo, dėl kurio interesų gyvenamasis namas griaunamas, rekonstruojamas arba perplanuojamas bei gyvenamosios patalpos pertvarkomos į kitos paskirties patalpas.

6.617 straipsnis. Kitos tinkamai įrengtos gyvenamosios patalpos suteikimas iškeldinamiems asmenims

1. Suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa turi būti toje pačioje gyvenamojoje vietovėje, tinkamai įrengta pagal tos vietovės sąlygas ir atitikti sanitarinius bei techninius reikalavimus.

2. Suteikiama kita tinkamai įrengta gyvenamoji patalpa negali būti mažesnio ploto ir turėti mažiau kambarių negu anksčiau turėtoji. Jeigu ankstesnėje gyvenamojoje patalpoje naudingasis plotas, tenkantis kiekvienam šeimos nariui, buvo mažesnis už įstatymų nustatytą, iškeldinant negalima suteikti mažesnio ploto, negu yra nustatyta. Suteikiama patalpa turi būti tokia, kad viename kambaryje nebūtų apgyvendinti vyresni kaip devynerių metų skirtingos lyties asmenys, išskyrus sutuoktinius, ir atitiktų iškeldinamųjų sveikatos būklę bei kitas aplinkybes.

3. Nuomininko pageidavimu jam gali būti suteikta ir mažesnė gyvenamoji patalpa.

4. Teismo sprendime nutraukti nuomos sutartį ir iškeldinti nuomininką turi būti nurodyta gyvenamosios patalpos, kuri suteikiama iškeldinamajam, bendras plotas ir kambarių skaičius.

TREČIASIS SKIRSNIS
TARNYBINĖS GYVENAMOSIOS PATALPOS

6.618 straipsnis. Tarnybinių gyvenamųjų patalpų teisinis statusas

1. Tarnybines gyvenamąsias patalpas darbdavys skiria apgyvendinti darbuotojams (tarnautojams), atsižvelgdamas į jų darbo (tarnybos) pobūdį ar įstatymų nustatytas sąlygas, tokiam laikotarpiui, kol nepasikeičia jų darbo (tarnybos) pobūdis arba kol nenutrūksta darbo (tarnybos) santykiai su darbdaviu, arba kol neišnyksta įstatymų nustatytos sąlygos.

2. Gyvenamosios patalpos prie tarnybinių gyvenamųjų patalpų priskiriamos (išbraukiamos) ir darbuotojų, kuriems gali būti suteiktos tarnybinės gyvenamosios patalpos, kategorijų sąrašai nustatomi valstybės valdžios ar valdymo institucijos, savivaldybės tarybos, juridinio asmens valdymo organo sprendimu.

3. Valstybės valdžios ar valdymo institucijos, savivaldybės tarybos, juridiniai asmenys prie tarnybinių gyvenamųjų patalpų priskiria tik patuštintas jiems nuosavybės (patikėjimo) teise priklausančias gyvenamąsias patalpas.

6.619 straipsnis. Tarnybinių gyvenamųjų patalpų suteikimo ir jų naudojimo tvarka

1. Sprendimą suteikti tarnybinę gyvenamąją patalpą priima: valstybės valdžios ar valdymo institucijos įgaliotas asmuo, savivaldybės vykdomoji institucija, juridinio asmens valdymo organas. Remiantis šiuo sprendimu, sudaroma tarnybinės gyvenamosios patalpos nuomos sutartis. Sudarant tokią sutartį, laikomasi šio kodekso nustatytos gyvenamosios patalpos nuomos sutarties sudarymo tvarkos, jeigu įstatymai nenustato kitaip.

2. Tarnybinių gyvenamųjų patalpų naudojimo ir apskaitos tvarką nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

3. Tarnybinėmis gyvenamosiomis patalpomis naudojamasi laikantis šio kodekso 6.581–6.587, 6.590 straipsnio 1 dalyje, 6.605 ir 6.606 straipsniuose nustatytų gyvenamosios patalpos nuomos sutarties taisyklių.

6.620 straipsnis. Iškeldinimas iš tarnybinių gyvenamųjų patalpų

Pasibaigus darbo sutarčiai (tarnybai), darbuotojas, kuriam nustatyta tvarka buvo suteikta tarnybinė gyvenamoji patalpa, privalo išsikelti iš nuomojamų tarnybinių patalpų kartu su gyvenančiais šeimos nariais. Neišsikėlę iš tarnybinių gyvenamųjų patalpų fiziniai asmenys iškeldinami ir kita gyvenamoji patalpa jiems nesuteikiama, išskyrus šio kodekso 6.616 straipsnyje numatytus atvejus.

6.621 straipsnis. Iškeldinimas iš tarnybinių gyvenamųjų patalpų suteikiant kitą gyvenamąją patalpą

Iš tarnybinių gyvenamųjų patalpų iškeldinamiems fiziniams asmenims suteikiama kita gyvenamoji patalpa šio kodekso 6.616 straipsnyje numatytais atvejais, taip pat kai iškeldinami asmenys yra:

1) darbuotojai (tarnautojai), atleisti iš darbo (tarnybos) dėl to, kad tapo I ar II grupės invalidais dėl su darbu (tarnyba) susijusių priežasčių;

2) dėl su darbu (tarnyba) susijusių priežasčių žuvusio ar dingusio be žinios darbuotojo (tarnautojo) tarnybinės gyvenamosios patalpos nuomininko šeimos nariai.

6.622 straipsnis. Kitos gyvenamosios patalpos suteikimas iškeldinamiems fiziniams asmenims

Kita gyvenamoji patalpa, suteikiama iškeldinamiems fiziniams asmenims, turi būti toje pat gyvenamojoje vietovėje ir turi atitikti sanitarinius bei techninius reikalavimus.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
GYVENAMŲJŲ PATALPŲ NUOMA BENDRABUČIUOSE

6.623 straipsnis. Bendrabučiai

1. Darbininkus, tarnautojus, studentus, moksleivius jų darbo ar mokymosi metu galima apgyvendinti bendrabučiuose. Bendrabučiai yra specialiai pastatyti ar šiam tikslui įrengti gyvenamieji namai. Bendrabučių suteikimo ir naudojimosi jais tvarka nustatoma juridinių asmenų kolektyvinėse sutartyse. Organizacijose, kuriose tokia sutartis nesudaroma, ši tvarka nustatoma administracijos ir darbuotojų susitarimu, o mokslo ir mokymo įstaigose – šių įstaigų valdymo organų sprendimu.

2. Darbuotojai, pasibaigus darbo sutarčiai ar mokymosi laikui, iš bendrabučio iškeldinami, išskyrus šio kodekso 6.621 straipsnyje numatytus atvejus. Asmenys, kurie mokosi, pasibaigus mokslo metams, iš bendrabučio iškeldinami. Bendrabučių gyventojai gali būti iškeldinti nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos, jei jie savo netinkamu elgesiu sudaro neįmanomas sąlygas kitiems kartu ar greta gyventi, taip pat jei jie nuolat gadina gyvenamąją patalpą arba naudoja ją ne pagal paskirtį.

3. Iš bendrabučių iškeldinama teismo tvarka.

6.624 straipsnis. Draudimas subnuomoti bendrabučių patalpas

Bendrabučiuose gyvenantys nuomininkai neturi teisės subnuomoti savo nuomojamos gyvenamosios patalpos bei apgyvendinti laikinus gyventojus.

6.625 straipsnis. Laikinas perkeldinimas

Nuomotojas prireikus (dėl remonto, avarijos ir kt.) turi teisę perkeldinti nuomininką iš vienos bendrabučio gyvenamosios patalpos į kitą bendrabučio gyvenamąją patalpą tiek tame pačiame, tiek ir kitame pastate toje pat vietovėje be nuomininko sutikimo.

PENKTASIS SKIRSNIS
VIEŠBUČIAI, NAKVYNĖS NAMAI IR GYVENIMAS GYDYMO IR SOCIALINĖS GLOBOS INSTITUCIJŲ PATALPOSE

6.626 straipsnis. Viešbučiai

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys turi teisę turėti viešbučius – specialiai įrengtas patalpas laikinai atvykusiems asmenims apgyvendinti.

2. Viešbučiai steigiami ir veikia komercinės veiklos sąlygomis.

3. Fiziniai asmenys, gyvenantys viešbučiuose ilgiau, negu buvo susitarta, arba nesumokėję už gyvenimą viešbutyje, arba pažeidę naudojimosi jais tvarką, administracijos teikimu iškeldinami pagal prokuroro sankciją nesuteikiant kitos gyvenamosios patalpos.

4. Šis straipsnis taip pat taikomas gyvenamosios patalpos trumpalaikės nuomos (ne ilgiau kaip dviem mėnesiams) sutartims, sudaromoms atostogų ir poilsio tikslais.

6.627 straipsnis. Nakvynės namai

Labdaros ar kitais pagrindais įsteigtų nakvynės namų, kuriuose paramos reikalingiems asmenims nemokamai suteikiama nakvynė, veiklos ir naudojimosi taisykles nustato ir savivaldybėje jas įregistruoja steigėjai. Šiomis taisyklėmis vadovaujamasi nagrinėjant ginčus dėl naudojimosi nakvynės namais ir dėl iškeldinimo iš jų.

6.628 straipsnis. Gyvenimas gydymo ir globos (rūpybos) institucijų patalpose

Asmenys, kurie gydymo ar globos tikslais laikinai ar nuolat gyvena gydymo ar globos (rūpybos) institucijų patalpose, nėra pripažįstami nuomininkais. Šių asmenų ir gydymo bei globos (rūpybos) institucijų santykius nustato atitinkamos paslaugų sutartys bei atitinkami įstatymai.

XXXII SKYRIUS
NEATLYGINTINIS NAUDOJIMASIS DAIKTU (PANAUDA)

6.629 straipsnis. Panaudos sutarties samprata

1. Neatlygintinio naudojimosi daiktu (panaudos) sutartimi viena šalis (panaudos davėjas) perduoda kitai šaliai (panaudos gavėjui) nesunaudojamąjį daiktą laikinai ir neatlygintinai valdyti ir juo naudotis, o panaudos gavėjas įsipareigoja grąžinti tą daiktą tokios būklės, kokios jis jam buvo perduotas atsižvelgiant į normalų susidėvėjimą arba sutartyje numatytos būklės.

2. Neatlygintinio naudojimosi daiktu sutarčiai atitinkamai taikomos šio kodekso 6.477 straipsnio 2 ir 3 dalių, 6.478, 6.479, 6.481, 6.489 straipsnio 1 ir 2 dalių ir 6.501 straipsnio nuostatos.

6.630 straipsnis. Neatlygintinio naudojimosi daiktu sutarties sudarymo apribojimai

Pelno siekiantys juridiniai asmenys neturi teisės panaudos pagrindais perduoti daiktą neatlygintinai naudotis asmenims, kurie yra šių juridinių asmenų steigėjai, dalyviai ar organų nariai.

6.631 straipsnis. Pažado perduoti daiktą neatlygintinai naudotis teisinės pasekmės

Pažado perduoti daiktą neatlygintinai naudotis neįvykdymas be pakankamo pagrindo suteikia panaudos gavėjui teisę į išlaidų, susijusių su panaudos pagrindais perduodamo daikto priėmimu, atlyginimą.

6.632 straipsnis. Panaudos davėjas

Perduoti daiktą neatlygintinai naudotis kitam asmeniui turi teisę tik to daikto savininkas arba kiti įstatymų ar daikto savininko įgalioti asmenys.

6.633 straipsnis. Daikto perdavimas neatlygintinai naudotis

1. Panaudos davėjas privalo perduoti daiktą panaudos gavėjui tokios būklės, kuri atitinka sutarties nustatytas sąlygas ir daikto naudojimo paskirtį.

2. Daiktas perduodamas panaudos gavėjui kartu su daikto priklausiniais ir jo dokumentais (naudojimo instrukcija, techninis pasas ir kt.), jeigu sutartis nenumato ko kita.

3. Jeigu daikto priklausiniai ir dokumentai nebuvo perduoti, o be jų panaudos gavėjas negali naudoti daikto pagal paskirtį arba daikto naudojimas be priklausinių ir dokumentų panaudos gavėjui netenka prasmės, tai panaudos gavėjas turi teisę reikalauti iš panaudos davėjo perduoti jam daikto priklausinius ir dokumentus arba nutraukti sutartį ir reikalauti, kad panaudos davėjas atlygintų nuostolius.

6.634 straipsnis. Panaudos davėjo atsakomybė už daikto trūkumus

1. Panaudos davėjas atsako už perduoto neatlygintinai naudotis daikto trūkumus, kurių jis tyčia ar dėl didelio neatsargumo neaptarė sutarties sudarymo metu, ir už panaudos gavėjui dėl šių trūkumų padarytą žalą.

2. Panaudos gavėjas, nustatęs neaptartus jam perduoto daikto trūkumus, savo pasirinkimu turi teisę reikalauti, kad panaudos davėjas juos neatlygintinai pašalintų arba atlygintų trūkumų šalinimo išlaidas, arba nutraukti sutartį ir atlyginti tiesioginius nuostolius.

3. Panaudos davėjas, kuriam buvo pranešta apie panaudos gavėjo reikalavimus arba ketinimą pašalinti daikto trūkumus panaudos davėjo lėšomis, turi teisę nedelsdamas pakeisti netinkamos kokybės daiktą analogišku tinkamos kokybės daiktu.

4. Panaudos davėjas neatsako už perduoto daikto trūkumus, kuriuos jis aptarė sutarties sudarymo metu, taip pat už trūkumus, kurie panaudos gavėjui buvo žinomi iki sutarties sudarymo arba kuriuos panaudos gavėjas turėjo pastebėti daikto perdavimo arba jo apžiūros ar išbandymo metu, kai buvo sudaroma sutartis.

6.635 straipsnis. Trečiųjų asmenų teisės į daiktą, kuris perduotas naudotis neatlygintinai

1. Daikto perdavimas naudotis neatlygintinai nėra pagrindas pasikeisti ar pasibaigti trečiųjų asmenų teisėms į tą daiktą, jeigu tos teisės buvo įregistruotos įstatymų nustatyta tvarka viešame registre, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymus tų teisių registruoti nereikia.

2. Sudarant daikto perdavimo naudotis neatlygintinai sutartį, panaudos davėjas privalo įspėti panaudos gavėją apie trečiųjų asmenų teises į perduodamą daiktą. Jeigu ši pareiga neįvykdoma, panaudos gavėjas turi teisę reikalauti nutraukti sutartį ir atlyginti tiesioginius nuostolius.

6.636 straipsnis. Panaudos gavėjo pareiga išlaikyti ir saugoti daiktą

Panaudos gavėjas privalo išlaikyti ir saugoti jam pagal sutartį perduotą daiktą, taip pat daryti turto einamąjį ir kapitalinį remontą bei apmokėti visas daikto išlaikymo išlaidas, jeigu sutartis nenumato ko kita.

6.637 straipsnis. Panaudos gavėjo pareiga naudoti daiktą pagal paskirtį

1. Panaudos gavėjas privalo naudoti jam perduotą daiktą tik pagal sutartyje numatytą paskirtį.

2. Be išankstinio rašytinio panaudos davėjo sutikimo panaudos gavėjas neturi teisės duoti gautąjį daiktą naudotis trečiajam asmeniui.

6.638 straipsnis. Daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika

1. Panaudos gavėjui tenka daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika, jeigu daiktas žūtų ar būtų sugadintas naudojant jį ne pagal sutartyje numatytą paskirtį arba būtų perduotas trečiajam asmeniui be išankstinio panaudos davėjo rašytinio sutikimo. Daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika panaudos gavėjui taip pat tenka, jeigu jis naudojasi daiktu pasibaigus panaudos sutarties terminui arba jeigu, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, jis galėjo išgelbėti daiktą šiam tikslui panaudodamas savo turtą, bet to nepadarė.

2. Jeigu panaudos gavėjas, siekdamas išsaugoti jam perduotą daiktą, sunaikina ar leidžia sunaikinti nuosavą daiktą, tai jis turi teisę reikalauti iš panaudos davėjo kompensuoti padarytas būtinas ir neatidėliotinas išlaidas perduotam daiktui išsaugoti.

3. Panaudos gavėjas neatsako už atsitiktinį daikto žuvimą ar sugedimą jo normalaus naudojimo pagal sutartyje numatytą paskirtį metu.

6.639 straipsnis. Atsakomybė už žalą, padarytą tretiesiems asmenims

Už žalą, padarytą tretiesiems asmenims naudojant daiktą, perduotą pagal panaudos sutartį, atsako panaudos gavėjas, jeigu neįrodo, kad žala atsirado dėl panaudos davėjo ar asmens, kuriam tas daiktas perduotas panaudos davėjo sutikimu, tyčios ar didelio neatsargumo.

6.640 straipsnis. Draudimas naudotis sulaikymo teise

Panaudos gavėjas neturi jam perduoto daikto sulaikymo teisės, išskyrus atvejus, kai panaudos davėjo prievolė pasireiškia dėl daikto išsaugojimo būtinų ir neatidėliotinų išlaidų kompensavimu.

6.641 straipsnis. Daikto neatlygintinio naudojimo sutarties nutraukimas prieš terminą

1. Panaudos davėjas turi teisę reikalauti sutartį nutraukti prieš terminą, jeigu panaudos gavėjas:

1) naudoja daiktą ne pagal paskirtį;

2) nevykdo pareigos išlaikyti ir saugoti daiktą;

3) iš esmės pablogina daikto būklę;

4) be panaudos davėjo sutikimo perduoda daiktą trečiajam asmeniui.

2. Panaudos davėjas taip pat turi teisę reikalauti nutraukti daikto neatlygintinio naudojimo sutartį, jeigu dėl nenumatytų ir nepaprastų aplinkybių tas daiktas yra skubiai ir neišvengiamai reikalingas pačiam panaudos davėjui.

3. Panaudos gavėjas turi teisę reikalauti nutraukti sutartį prieš terminą, jeigu:

1) nustatomi daikto trūkumai, dėl kurių normaliai naudotis daiktu neįmanoma arba pasidaro labai sunku, o apie tuos trūkumus sutarties sudarymo metu jis nežinojo ir negalėjo žinoti;

2) daiktas dėl aplinkybių, už kurias panaudos gavėjas neatsako, tampa negalimu naudoti pagal paskirtį;

3) sutarties sudarymo metu panaudos davėjas neįspėjo jo apie trečiųjų asmenų teises į tą daiktą;

4) panaudos davėjas neperduoda daikto priklausinių ar dokumentų.

6.642 straipsnis. Teisė atsisakyti daikto neatlygintinio naudojimo sutarties

1. Kiekviena daikto neatlygintinio naudojimo sutarties šalis bet kada turi teisę nutraukti neterminuotą panaudos sutartį, įspėjusi apie tai kitą šalį prieš tris mėnesius, jeigu sutartis nenustato kitokio termino.

2. Jeigu ko kita nenustato sutartis, panaudos gavėjas turi teisę bet kada nutraukti ir terminuotą panaudos sutartį, įspėjęs kitą šalį apie numatomą sutarties nutraukimą ne vėliau kaip prieš vieną mėnesį.

6.643 straipsnis. Šalių pasikeitimas daikto neatlygintinio naudojimo sutartyje

1. Panaudos davėjas turi teisę daiktą parduoti ar perduoti jį atlygintinai naudotis trečiajam asmeniui. Tokiu atveju naujam daikto savininkui ar naudotojui pereina teisės ir pareigos pagal anksčiau sudarytą panaudos sutartį, jeigu registruotina panaudos sutartis buvo įstatymų nustatyta tvarka įregistruota viešame registre arba apie ją naujasis savininkas ir naudotojas sutarties sudarymo metu žinojo arba turėjo žinoti.

2. Panaudos davėjui mirus ar jį reorganizavus, jo teisės ir pareigos pereina jo teisių perėmėjams.

XXXIII SKYRIUS
RANGA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.644 straipsnis. Rangos sutarties samprata

1. Rangos sutartimi viena šalis (rangovas) įsipareigoja atlikti tam tikrą darbą savo rizika pagal kitos šalies (užsakovo) užduotį ir perduoti šio darbo rezultatą užsakovui, o užsakovas įsipareigoja atliktą darbą priimti ir už jį sumokėti.

2. Šio skirsnio normų nustatytos taisyklės atitinkamai taikomos atskiroms rangos rūšims (buitinė ranga, statybos ranga ir kt.), jeigu ko kita nenustato kitų šio skyriaus skirsnių normos.

3. Rangovo ir užsakovo nesieja pavaldumo ar kitokie priklausymo santykiai.

6.645 straipsnis. Rangos sutarties dalykas

1. Rangos sutartis sudaroma pagaminti arba perduoti tam tikrą darbo rezultatą arba atlikti kitokius darbus, kurių metu sukurtas rezultatas perduodamas užsakovui. Rangovas iki sutarties sudarymo privalo suteikti užsakovui visą reikiamą informaciją, susijusią su darbų atlikimu, taip pat informaciją apie darbui atlikti būtinas medžiagas bei darbui atlikti reikalingą laiką.

2. Jeigu rangos sutartis sudaryta daiktui pagaminti, tai rangovas užsakovui kartu su pagamintu daiktu perduoda ir teises į jį.

3. Jeigu sutartis nenustato ko kita, rangovas darbus atlieka savo rizika ir savarankiškai nustato užsakovo užduoties įvykdymo būdus.

4. Jeigu atliekamų darbų pobūdis ir vertė palyginti su pagaminto, perkamo ar perdirbto daikto verte yra nedideli, tai sutartis pripažįstama ne rangos, o pirkimo–pardavimo sutartimi.

6.646 straipsnis. Leidimai (licencijos) atskirų rūšių darbams

Įstatymai gali numatyti atvejus, kai tam tikrų rūšių darbai gali būti atliekami tik turint įstatymų nustatyta tvarka išduotą leidimą (licenciją).

6.647 straipsnis. Darbo atlikimas iš rangovo medžiagos ir jo priemonėmis

1. Rangovas privalo atlikti sutartyje sulygtą darbą iš savo medžiagos, savo priemonėmis ir jėgomis, jeigu ko kita nenustato sutartis.

2. Rangovas, atliekantis darbą iš savo medžiagos, atsako už blogą medžiagos kokybę.

6.648 straipsnis. Darbo atlikimas iš užsakovo medžiagos

1. Užsakovas, pateikdamas medžiagas rangovui, privalo perduoti rangovui ir šių medžiagų atitikties dokumentus.

2. Jei užsakovo pateikta medžiaga yra netinkama arba turi trūkumų, apie kuriuos rangovas turi žinoti, rangovas apie tai privalo nedelsdamas informuoti užsakovą.

3. Jeigu darbas atliekamas visiškai ar iš dalies iš užsakovo medžiagos, tai rangovas atsako už netinkamą tos medžiagos sunaudojimą. Rangovas privalo pateikti užsakovui medžiagos sunaudojimo ataskaitą ir jos likutį grąžinti arba, jeigu užsakovas sutinka, sumažinti darbų kainą atsižvelgiant į rangovui likusių nesunaudotų medžiagų vertę.

4. Jeigu darbas atliekamas iš užsakovo medžiagos pagal buitinio užsakymo sutartį, tai kvite, kurį rangovas duoda užsakovui, sudarant sutartį turi būti nurodytas tikslus medžiagos pavadinimas, aprašymas ir jos įkainojimas, nustatytas šalių susitarimu.

5. Rangos sutartyje gali būti numatytos medžiagų sunaudojimo normos, jų likučių ir pagrindinių atliekų grąžinimo terminai, taip pat rangovo atsakomybė už šių pareigų neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

6. Jeigu rangovas nepasiekė sutartyje numatyto rezultato arba rezultatas yra su trūkumais, dėl kurių daiktas negali būti naudojamas pagal sutartyje numatytą ar normalią jo paskirtį dėl užsakovo perduotų medžiagų trūkumų, tai rangovas turi teisę reikalauti, kad jam būtų apmokėta už atliktą darbą, tik su sąlyga, jeigu jis įrodo, kad medžiagų trūkumų nebuvo galima pastebėti jas priimant iš užsakovo.

6.649 straipsnis. Rizikos paskirstymas šalims

1. Jeigu ko kita nenustato įstatymai ar rangos sutartis, tai:

1) medžiagų ar įrenginių, perduotų darbams atlikti atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka ją davusiai šaliai;

2) darbų rezultato ar tarpinio darbų etapo rezultato, iki užsakovas jį priima, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka rangovui.

2. Praleidus darbų rezultato perdavimo ar priėmimo terminą, rizika, numatyta šio straipsnio 1 dalyje, tenka terminą praleidusiai šaliai.

6.650 straipsnis. Generalinis rangovas ir subrangovas

1. Rangovas turi teisę pasitelkti savo prievolėms įvykdyti kitus asmenis (subrangovus), jeigu įstatymai ar rangos sutartis nenustato, kad užduotį privalo įvykdyti pats rangovas. Jeigu užduočiai vykdyti yra pasitelkti subrangovai, tai rangovas tampa generaliniu rangovu.

2. Jeigu rangovas sutarčiai įvykdyti pasitelkė subrangovus pažeisdamas įstatymų ar sutarties nustatytas taisykles, jis atsako užsakovui už nuostolius, kuriuos padarė vykdydami sutartį subrangovai.

3. Generalinis rangovas atsako užsakovui už subrangovų prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą, o subrangovams – už užsakovo prievolių neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą.

4. Jeigu ko kita nenustato įstatymai ar sutartis, užsakovas ir subrangovas neturi teisės reikšti vienas kitam piniginių reikalavimų, susijusių su sutarčių, kiekvieno iš jų sudarytų su generaliniu rangovu, pažeidimu.

5. Jeigu generalinis rangovas sutinka, užsakovas turi teisę sudaryti sutartis su kitais asmenimis atskiriems darbams atlikti. Tokiu atveju šie asmenys už sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą atsako tiesiai užsakovui.

6.651 straipsnis. Rangos sutarties ypatumai, kai darbus atlieka keli asmenys

1. Jeigu darbus atlieka du ar daugiau asmenų, tai, kai prievolės dalykas yra nedalus, visi jie užsakovui turi solidariosios prievolės skolininkų ir kreditorių teises ir pareigas.

2. Jeigu prievolės dalykas yra dalus, tai šio straipsnio 1 dalyje numatytų asmenų teisės ir pareigos užsakovui atsiranda tik dėl atitinkamos dalies (dalinė prievolė), jeigu sutartis nenustato ko

kita.

6.652 straipsnis. Darbų atlikimo terminai

1. Rangos sutartyje nustatoma darbų pradžia ir pabaiga. Šalys taip pat gali nustatyti atskirų darbų atlikimo terminus (tarpiniai terminai).

2. Jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita, rangovas atsako ir už darbų pradžios ar pabaigos termino, ir už tarpinių terminų pažeidimą.

3. Šalių susitarimu sutartyje nustatyti darbų atlikimo terminai gali būti keičiami rangos sutartyje nustatyta tvarka.

4. Jeigu rangovas pažeidžia viso darbo atlikimo galutinį terminą, tai užsakovas turi teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir pareikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę.

6.653 straipsnis. Darbų kaina

1. Rangos sutartyje nurodoma darbų kaina arba jos apskaičiavimo būdas ir kriterijai. Jeigu sutartyje kaina nenurodoma, ji nustatoma pagal šio kodekso 6.198 straipsnio nustatytas taisykles.

2. Į rangos sutartyje nurodytą kainą įeina rangovo atlikto darbo atlyginimas ir jo turėtų išlaidų kompensavimas.

3. Sutartyje numatytiems darbams atlikti gali būti sudaroma konkreti ar apytikrė sąmata. Jeigu darbai atliekami pagal rangovo sudarytą sąmatą, sąmata įsigalioja ir tampa rangos sutarties dalimi nuo to momento, kai sąmatą patvirtina užsakovas.

4. Jeigu būtina atlikti papildomų darbų arba dėl kitų svarbių priežasčių rangovui tenka didinti kai kurių darbų kainą, jis privalo apie tai laiku pranešti užsakovui. Jeigu užsakovas nesutinka padidinti kainą, rangovas turi teisę atsisakyti sutarties. Tokiu atveju rangovas turi teisę reikalauti iš užsakovo sumokėti už atliktus darbus. Jeigu rangovas laiku neįspėja užsakovo, kad yra būtina didinti darbų kainą, jis privalo įvykdyti sutartį už joje numatytą kainą.

5. Jeigu sutartyje nurodyta konkreti darbų kaina, rangovas neturi teisės reikalauti ją padidinti, o užsakovas – sumažinti. Ši taisyklė taip pat taikoma ir tais atvejais, kai rangos sutarties sudarymo momentu nebuvo galima tiksliai numatyti viso darbų kiekio arba visų darbams atlikti būtinų išlaidų.

6. Kai rangovo tiekiamų medžiagų ar įrenginių kaina arba paslaugų, kurias rangovui teikia tretieji asmenys, kaina padidėja iš esmės ir šio kainų padidėjimo rangovas negalėjo numatyti rangos sutarties sudarymo momentu, rangovas turi teisę reikalauti padidinti darbų kainą arba nutraukti sutartį pagal šio kodekso 6.204 straipsnio nustatytas taisykles.

6.654 straipsnis. Rangovo ekonomija

1. Tuo atveju, kai rangovo faktinės išlaidos yra mažesnės, negu buvo numatyta nustatant atliekamų darbų kainą, rangovui išlieka teisė gauti atlyginimą, numatytą rangos sutartyje, jeigu užsakovas neįrodo, kad ekonomija turėjo neigiamos įtakos sutartyje numatytai darbo kokybei.

2. Sutartyje gali būti numatyta ekonomijos paskirstymo tvarka.

6.655 straipsnis. Darbų apmokėjimo tvarka

1. Jeigu pagal rangos sutartį nenumatyta atliekamų darbų ar atskirų jų etapų apmokėti iš anksto, užsakovas privalo sumokėti rangovui sutartyje nustatytą kainą po to, kai yra priimtas darbų rezultatas, su sąlyga, kad darbai atlikti tinkamai ir laiku, arba užsakovo sutikimu anksčiau nustatyto termino.

2. Rangovas turi teisę reikalauti išmokėti jam avansą ar rankpinigius tik rangos sutartyje numatytais atvejais.

6.656 straipsnis. Rangovo teisė išieškoti jam priklausantį atlyginimą

Jeigu užsakovas nevykdo savo įsipareigojimo sumokėti rangos sutartyje nustatytą atlyginimą arba kitokią sutarties šalių sutartą sumą, rangovas turi teisę išieškoti jam pagal sutartį priklausančias sumas už atliktą darbą iš užsakovui priklausančių įrenginių, likusių medžiagų ir kito užsakovui priklausančio turto, kol užsakovas visiškai su juo neatsiskaitys, arba gali sulaikyti darbų rezultatą tol, kol užsakovas tinkamai neįvykdys savo prievolės.

6.657 straipsnis. Rangovo atsakomybė už užsakovo perduoto turto neišsaugojimą

Rangovas privalo imtis visų įmanomų priemonių užsakovo jam patikėto turto saugumui užtikrinti ir atsako už šio turto praradimą ar sužalojimą.

6.658 straipsnis. Užsakovo teisės darbo atlikimo metu

1. Užsakovas turi teisę bet kuriuo metu tikrinti darbų atlikimo eigą ir kokybę, nesikišdamas į rangovo ūkinę komercinę veiklą.

2. Jeigu rangovas nepradeda laiku vykdyti sutarties arba atlieka darbą taip lėtai, kad jį baigti iki termino pabaigos pasidaro aiškiai negalima, užsakovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius.

3. Jeigu darbo atlikimo metu pasidaro aišku, kad jis nebus tinkamai atliktas, užsakovas turi teisę nustatyti rangovui protingą terminą trūkumams pašalinti, o jeigu rangovas per nustatytą terminą šio reikalavimo neįvykdo, – atsisakyti sutarties ir arba reikalauti atlyginti nuostolius, arba pavesti trečiajam asmeniui darbą pataisyti rangovo sąskaita.

4. Jei yra svarbių priežasčių, užsakovas turi teisę bet kada, kol darbas nebaigtas, atsisakyti sutarties kartu sumokėdamas rangovui atlyginimą už atliktą darbo dalį ir atlygindamas nuotolius, padarytus dėl sutarties nutraukimo, įskaitant į nuostolius tai, ką rangovas sutaupo dėl sutarties nutraukimo.

5. Jeigu darbų priėmimo metu nustatomi darbo trūkumai, užsakovas turi teisę atskaityti iš sumų, priklausančių rangovui už atliktus darbus, sumą, reikalingą tiems trūkumams pašalinti. Šią teisę užsakovas turi ir tada, kai nustatomi paslėpti darbo trūkumai. Tačiau užsakovas neturi tokios teisės, jeigu rangovas pakankamai užtikrina savo prievolės įvykdymą.

6.659 straipsnis. Aplinkybės, apie kurias rangovas privalo įspėti užsakovą

1. Rangovas privalo nedelsdamas įspėti užsakovą ir, kol gaus nurodymus, sustabdyti darbą, kai:

1) gauta iš užsakovo medžiaga, kitas turtas ar dokumentai netinkami ar blogos kokybės;

2) užsakovo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo laikymasis sudaro grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui;

3) yra kitų nuo rangovo nepriklausančių aplinkybių, sudarančių grėsmę atliekamo darbo tinkamumui, tvirtumui ar darbo saugumui.

2. Rangovas, neįspėjęs užsakovo apie šio straipsnio 1 dalyje numatytas aplinkybes, arba tęsia darbą nelaukdamas, kol užsakovo atsakymas bus gautas per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu jis nenustatytas, – per protingą terminą, arba, jeigu neįvykdo laiku gautų užsakovo nurodymų, neturi teisės remtis šio straipsnio 1 dalyje nurodytomis aplinkybėmis ir atsako už daikto trūkumus.

3. Jeigu užsakovas nepaiso laiku padaryto ir pagrįsto rangovo įspėjimo apie šio straipsnio 1 dalyje numatytas aplinkybes ir per protingą terminą nepakeičia netinkamos ar blogos kokybės medžiagų, kito turto ar dokumentų, nepakeičia savo nurodymų dėl darbo atlikimo būdo arba nepašalina kitų aplinkybių, sudarančių grėsmę atliekamo darbo tinkamumui ar tvirtumui, rangovas turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius.

6.660 straipsnis. Užsakovo pagalba

1. Užsakovas privalo rangos sutartyje numatytais atvejais ir tvarka teikti rangovui pagalbą atliekant darbus. Jeigu užsakovas šios pareigos nevykdo, rangovas turi teisę reikalauti iš jo atlyginti nuostolius, įskaitant papildomas išlaidas dėl prastovos arba darbo atlikimo termino nukėlimo ar darbų kainos padidėjimo.

2. Jeigu dėl užsakovo prievolės, numatytos šio straipsnio 1 dalyje, neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo rangovas sutartyje numatytų darbų atlikti negali, jis turi teisę reikalauti jam sumokėti sutartyje nustatytą kainą, atsižvelgiant į atliktų darbų dalį, bei atlyginti nuostolius arba sutartį nutraukti.

6.661 straipsnis. Priešpriešinių užsakovo pareigų neįvykdymo teisinės pasekmės

1. Rangovas turi teisę nepradėti darbų arba sustabdyti pradėtus darbus, jeigu užsakovas neįvykdo rangos sutartyje numatytų savo priešpriešinių pareigų (neperduoda medžiagų, įrengimų,

dokumentų ir kt.) arba kliudo rangovui vykdyti sutartį, arba yra kitų aplinkybių, akivaizdžiai patvirtinančių, kad užsakovas savo pareigų laiku neįvykdys (šio kodekso 6.219 straipsnis).

2. Jeigu rangos sutartis nenustato ko kita, rangovas, esant šio straipsnio 1 dalyje numatytoms aplinkybėms, turi teisę atsisakyti sutarties ir reikalauti atlyginti nuostolius.

6.662 straipsnis. Atliktų darbų priėmimas

1. Užsakovas privalo rangos sutartyje numatytais terminais ir tvarka dalyvaujant rangovui apžiūrėti ir priimti atliktą darbą (jo rezultatą). Užsakovas, pastebėjęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, bloginančius darbų rezultato kokybę, ar kitus trūkumus, privalo nedelsdamas apie tai pranešti rangovui. Atliktų darbų priėmimas įforminamas aktu, kuriuo užsakovas be išlygų ar su išlygomis patvirtina priėmęs, o rangovas – perdavęs atliktus darbus.

2. Užsakovas, priimdamas atliktą darbą pastebėjęs darbų trūkumus, gali trūkumų faktu remtis tik tuo atveju, jeigu darbų priėmimo akte ar kitame dokumente, patvirtinančiame darbų priėmimą, tie trūkumai buvo aptarti arba yra numatyta užsakovo teisė reikalavimą dėl trūkumų pašalinimo pareikšti vėliau.

3. Jeigu sutartis nenustato ko kita, užsakovas, priėmęs darbą jo nepatikrinęs, netenka teisės remtis darbo trūkumų faktu, kurie galėjo būti nustatyti normaliai priimant darbą (akivaizdūs trūkumai).

4. Užsakovas, nustatęs darbų trūkumus ar kitokius nukrypimus nuo sutarties sąlygų po darbų priėmimo, jei tie trūkumai ar nukrypimai negalėjo būti nustatyti normaliai priimant darbą (paslėpti trūkumai), taip pat jei jie buvo rangovo tyčia paslėpti, privalo apie juos pranešti rangovui per protingą terminą po jų nustatymo.

5. Jeigu tarp rangovo ir užsakovo kyla ginčas dėl darbo trūkumų, kiekviena šalis turi teisę reikalauti skirti ekspertizę. Ekspertizės išlaidos tenka rangovui, išskyrus atvejus, kai ekspertizė nenustato, kad rangovas būtų pažeidęs sutartį arba kad yra priežastinis ryšys tarp rangovo veiksmų ir darbų trūkumų. Tokiais atvejais ekspertizės išlaidas apmoka ta šalis, kuri reikalavo skirti ekspertizę, o jeigu ji buvo paskirta abiejų šalių susitarimu, – abi šalys lygiomis dalimis.

6. Jeigu rangos sutartis nenustato ko kita, kai užsakovas vengia priimti atliktą darbą, rangovas turi teisę pasibaigus mėnesio terminui nuo tos dienos, kurią pagal sutartį darbai turėjo būti priimti, ir du kartus raštu įspėjęs užsakovą parduoti darbo rezultatą, o gautą sumą, atsiskaitęs visus sau priklausančius mokėjimus, užsakovo vardu sumokėti į depozitinę sąskaitą (šio kodekso 6.56 straipsnis).

7. Kai dėl užsakovo vengimo priimti atliktus darbus praleidžiamas darbo rezultato perdavimo terminas, darbo rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina užsakovui nuo to momento, kada rezultatas pagal sutartį turėjo būti perduotas užsakovui.

6.663 straipsnis. Darbų kokybė

1. Rangovo atliekamų darbų kokybė privalo atitikti rangos sutarties sąlygas, o jeigu sutartyje kokybės sąlygos nenustatytos, – įprastai tokios rūšies darbams keliamus reikalavimus. Darbų rezultatas jo perdavimo užsakovui momentu turi turėti rangos sutartyje numatytas ar įprastai reikalaujamas savybes ir turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą.

2. Jeigu įstatymas ar rangos sutartis nustato atliekamų darbų privalomus reikalavimus, rangovas, veikiantis kaip verslininkas, privalo tų reikalavimų laikytis. Rangos sutartyje šalys gali numatyti rangovo pareigą atlikti darbą pagal aukštesnius, nei nustatyti privalomi, reikalavimus.

6.664 straipsnis. Darbų kokybės garantija

1. Jeigu įstatymas ar rangos sutartis nustato darbų rezultato kokybės garantinį terminą, darbų rezultatas turi atitikti nustatytus kokybės reikalavimus visą garantinį terminą.

2. Kokybės garantija taikoma visoms darbų rezultato sudėtinėms dalims, jeigu rangos sutartis nenustato ko kita.

3. Jeigu darbų defektai nustatomi per garantinį terminą, rangovas privalo neatlygintinai juos pašalinti arba atlyginti užsakovui jų šalinimo išlaidas.

6.665 straipsnis. Rangovo atsakomybė už netinkamos kokybės darbą

1. Jeigu darbai atlikti nukrypstant nuo sutarties sąlygų, dėl kurių darbų rezultatas negali būti naudojamas pagal sutartyje nurodytą paskirtį arba pablogėja jo naudojimo pagal sutartyje

nurodytą paskirtį galimybės (sąlygos), o jeigu paskirtis sutartyje nenurodyta, – pagal normalią paskirtį, tai užsakovas savo pasirinkimu turi teisę, jei įstatymas ar sutartis nenustato ko kita, reikalauti iš rangovo:

1) neatlygintinai pašalinti trūkumus per protingą terminą;

2) atitinkamai sumažinti darbų kainą;

3) atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas, jeigu užsakovo teisė pašalinti trūkumus buvo numatyta rangos sutartyje.

2. Rangovas vietoj trūkumų pašalinimo turi teisę neatlygintinai atlikti darbą iš naujo ir atlyginti užsakovui dėl sutarties įvykdymo termino praleidimo padarytus nuostolius. Šiuo atveju užsakovas privalo grąžinti perduotąjį darbų rezultatą rangovui, jeigu jį grąžinti, atsižvelgiant į darbų pobūdį, yra įmanoma.

3. Jeigu rangovas sutarties pažeidimų ar kitokių trūkumų per protingą terminą nepašalina arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, užsakovas turi teisę nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius.

4. Rangos sutarties sąlygos, panaikinančios rangovo atsakomybę už tam tikrus trūkumus, neatleidžia jo nuo atsakomybės, jeigu užsakovas įrodo, kad trūkumai atsirado dėl rangovo tyčios ar didelio neatsargumo.

5. Jeigu darbas buvo atliekamas iš rangovo medžiagos, už medžiagų kokybę rangovas atsako kaip pardavėjas pagal pirkimo–pardavimo sutartį.

6.666 straipsnis. Terminas darbų trūkumams nustatyti

1. Jeigu įstatymas ar rangos sutartis nenustato ko kita, užsakovas turi teisę pareikšti reikalavimus dėl darbų rezultato trūkumų su sąlyga, jei jie buvo nustatyti per šiame straipsnyje nustatytus terminus.

2. Kai nėra nustatytas garantinis terminas, darbų rezultato trūkumai turi būti nustatyti per protingą terminą, bet ne ilgesnį kaip dveji metai nuo darbų rezultato perdavimo, jeigu įstatymas ar rangos sutartis nenustato kitokio termino.

3. Užsakovas turi teisę pareikšti reikalavimus dėl darbų rezultato trūkumų, kurie buvo nustatyti per garantinį terminą.

4. Jeigu sutartis nustato trumpesnį nei dvejų metų garantinį terminą, o trūkumus užsakovas nustatė jau pasibaigus garantiniam terminui, bet nepraėjus dvejiems metams nuo darbų rezultato perdavimo momento, rangovas atsako už šiuos trūkumus, jei užsakovas įrodo, kad trūkumai atsirado iki darbų rezultato perdavimo užsakovui momento arba dėl priežasčių, atsiradusių iki šio momento.

5. Jeigu rangos sutartis nenustato ko kita, garantinis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai darbų rezultatą priėmė arba turėjo priimti užsakovas.

6. Garantiniam terminui skaičiuoti taikomos šio kodekso 6.335 straipsnio 2–6 dalyse nustatytos taisyklės, jeigu ko kita nenustato įstatymai, rangos sutartis ar kitokia išvada nedarytina atsižvelgiant į konkrečios rangos sutarties esmę.

6.667 straipsnis. Senaties terminas

1. Reikalavimams, kylantiems dėl atliktų darbų trūkumų, nustatomas vienerių metų ieškinio senaties terminas, išskyrus šio kodekso nustatytas išimtis.

2. Jeigu pagal rangos sutartį darbų rezultatas buvo priimtas dalimis, ieškinio senaties terminas prasideda priėmus visą darbų rezultatą.

3. Kai įstatymas ar rangos sutartis nustato garantinį terminą ir apie trūkumus buvo pareikšta per šį garantinį terminą, ieškinio senaties terminas prasideda nuo pareiškimo apie trūkumus dienos.

6.668 straipsnis. Rangovo pareiga perduoti užsakovui informaciją

Rangovas privalo kartu su darbų rezultatu perduoti užsakovui informaciją apie rangos sutarties dalyko naudojimą, jeigu tokia rangovo pareiga nustatyta rangos sutartyje arba informacijos pobūdis yra toks, kad be jos neįmanoma naudoti darbų rezultato pagal sutartyje nustatytą paskirtį.

6.669 straipsnis. Šalių konfidencialumo pareiga

Jeigu šalis, vykdydama rangos sutartį, gavo iš kitos šalies informaciją, esančią komercine paslaptimi, arba kitokią sutartyje numatytą konfidencialią informaciją, tai ji neturi teisės suteikti šios informacijos tretiesiems asmenims be kitos šalies sutikimo.

6.670 straipsnis. Turto grąžinimas užsakovui

Kai užsakovas nutraukia rangos sutartį remdamasis šio kodekso 6.658 straipsnio 2 dalyje ir 6.665 straipsnio 3 dalyje nustatytais pagrindais, rangovas privalo grąžinti užsakovui jo perduotas medžiagas ir kitokį turtą, o jeigu to padaryti neįmanoma, – atlyginti jų vertę pinigais.

6.671 straipsnis. Rangos sutarties nutraukimo iki darbų rezultato perdavimo ir priėmimo teisinės pasekmės

Jeigu įstatymo ar sutarties nustatytu pagrindu rangos sutartis nutraukiama iki darbų rezultato priėmimo, užsakovas turi teisę reikalauti perduoti jam atliktų darbų rezultatą, o rangovas turi teisę tokiu atveju reikalauti apmokėti už faktiškai atliktus darbus.

ANTRASIS SKIRSNIS
VARTOJIMO RANGA

6.672 straipsnis. Vartojimo rangos sutarties samprata

1. Pagal vartojimo rangos sutartį rangovas, kuris verčiasi tam tikru verslu, įsipareigoja pagal fizinio asmens (vartotojo) užsakymą atlikti tam tikrą darbą, skirtą tenkinti buitinius ar asmeninius užsakovo ar jo šeimos poreikius, o užsakovas įsipareigoja priimti darbo rezultatą ir už jį sumokėti.

2. Vartojimo rangos sutarčiai *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso 6.188, 6.350–6.370 straipsniuose nustatytos taisyklės.

3. Vartojimo rangos santykiams, kurių šio kodekso normos nenustato, taikomi vartotojų teisių gynimo ir kiti su šių teisių gynimu susiję įstatymai.

6.673 straipsnis. Užsakovo garantijos

1. Rangovas neturi teisės reikalauti, kad į vartojimo rangos sutartį būtų įtraukti papildomas darbas ar paslaugos. Užsakovas turi teisę atsisakyti apmokėti darbus ar paslaugas, kurie nebuvo numatyti sutartyje.

2. Užsakovas bet kada iki darbo rezultato priėmimo gali nutraukti sutartį, sumokėdamas dalį nustatytos kainos, proporcingą atliktam darbui.

6.674 straipsnis. Informacijos apie siūlomą darbą suteikimas užsakovui

1. Rangovas iki sutarties sudarymo privalo suteikti užsakovui būtiną ir teisingą informaciją apie siūlomus darbus, jų rūšis, kainą, apmokėjimo formą, taip pat, jeigu užsakovas paprašo, kitus su sutartimi ir atliekamu darbu susijusius duomenis. Jeigu pagal atliekamų darbų pobūdį tai yra reikšminga, rangovas privalo nurodyti užsakovui konkretų asmenį, kuris atliks sutartyje numatytą darbą.

2. Užsakovas turi teisę nutraukti sutartį neapmokėdamas už atliktus darbus bei reikalauti atlyginti nuostolius, jei dėl rangovo pateiktos informacijos nepakankamumo ar netikslumo buvo sudaryta sutartis atlikti darbą, pagal savo savybes neatitinkantį, ką užsakovas turėjo omenyje.

6.675 straipsnis. Darbų atlikimas iš rangovo medžiagos

1. Jeigu darbai atliekami iš rangovo medžiagos, užsakovas sutarties sudarymo metu sumoka visą ar dalį medžiagos kainos, nustatytos sutartyje, o galutinai atsiskaito su rangovu atlikus darbą.

2. Rangos sutartyje gali būti nustatyta, kada rangovas suteikia medžiagą kreditan, taip pat kad užsakovas už medžiagą sumokės išsimokėtinai.

3. Jeigu po rangos sutarties sudarymo medžiagos kaina pasikeičia, rangovas neturi teisės reikalauti ją perskaičiuoti.

6.676 straipsnis. Darbų kaina ir apmokėjimas

1. Darbų kaina nustatoma rangos šalių susitarimu.

2. Užsakovas privalo sumokėti darbų kainą po to, kai rangovas perdavė darbų rezultatą. Jeigu užsakovas sutinka, darbų kaina arba avansas gali būti sumokėti sutarties sudarymo metu arba vėliau šalių sutartu laiku.

6.677 straipsnis. Rangovo pareiga įspėti užsakovą apie darbų rezultato naudojimo sąlygas

Rangovas, perduodamas darbų rezultatą užsakovui, privalo įspėti užsakovą apie darbų rezultato naudojimo sąlygas ir nurodyti užsakovui reikalavimus, kurių būtina laikytis naudojant darbų rezultatą, bei galimas tokių reikalavimų nesilaikymo pasekmes užsakovui ir kitiems asmenims.

6.678 straipsnis. Darbų trūkumų nustatymo teisinės pasekmės

1. Darbų rezultato priėmimo metu arba jo naudojimo metu nustačius darbų rezultato trūkumus, užsakovas turi per šio kodekso 6.666 straipsnyje nustatytus terminus savo pasirinkimu pareikšti vieną iš šio kodekso 6.665 straipsnyje numatytų reikalavimų arba reikalauti pakartotinai ir neatlygintinai atlikti darbus arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas.

2. Reikalavimą dėl neatlygintino trūkumų pašalinimo, kai trūkumai gali kelti grėsmę užsakovo ar kitų asmenų gyvybei ar sveikatai, užsakovas ar jo teisių perėmėjai turi teisę pareikšti per du, o jeigu sutarties dalyku buvo pastatas, įrenginys ar kitoks statinys, – per dešimt metų nuo darbų rezultato priėmimo momento, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ilgesnio termino. Šis reikalavimas gali būti pareikštas nepaisant to, kada išaiškėjo trūkumai, taip pat, jei jie buvo nustatyti pasibaigus garantiniam laikui.

3. Jeigu rangovas nevykdo šio straipsnio 2 dalyje numatyto užsakovo reikalavimo, užsakovas turi teisę per tą patį terminą reikalauti arba grąžinti dalį už darbą sumokėtos kainos, arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas.

6.679 straipsnis. Užsakovo neatvykimo atsiimti darbų rezultato teisinės pasekmės

1. Jeigu užsakovas neatvyksta atsiimti darbų rezultato arba kitaip vengia priimti atliktą darbą, tai rangovas privalo raštu įspėti užsakovą apie jo pareigą atsiimti darbų rezultatą.

2. Jeigu užsakovas neatsiima darbų rezultato praėjus dviem mėnesiams nuo šio straipsnio 1 dalyje numatyto įspėjimo, rangovas turi teisę parduoti sutarties dalyką už protingą kainą, o gautą sumą, atsiskaitęs sau priklausančias sumas, sumokėti užsakovo vardu į užsakovo gyvenamosios vietos notaro, banko ar kitos kredito įstaigos depozitinę sąskaitą.

6.680 straipsnis. Užsakovo teisės, kai rangovas neatlieka ar netinkamai atlieka sutartyje numatytą darbą

Jeigu rangovas neatlieka ar netinkamai atlieka vartojimo rangos sutartyje numatytą darbą, užsakovas turi teisę pasinaudoti šio kodekso 6.334 straipsnyje numatytomis pirkėjo teisėmis.

TREČIASIS SKIRSNIS
STATYBOS RANGA

6.681 straipsnis. Statybos rangos sutarties samprata

1. Statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus, o užsakovas įsipareigoja sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą.

2. Statybos rangos sutartis sudaroma įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statybai ar rekonstrukcijai, taip pat montavimo, paleidimo ar kitokiems darbams atlikti. Šio skirsnio normos taikomos ir pastatų ar įrenginių kapitalinio remonto darbams, jeigu sutartis nenustato ko kita.

3. Statybos rangos sutartyje gali būti numatyta rangovo pareiga užtikrinti pastatyto objekto aptarnavimą po jo priėmimo per sutartyje nustatytą terminą.

4. Jeigu pagal statybos rangos sutartį darbai atliekami fizinio asmens (vartotojo) asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su jo verslu ar profesija, tenkinti, sutarčiai taikomos vartojimo rangos sutarties taisyklės.

6.682 straipsnis. Rizikos paskirstymas šalims

1. Statybos objekto arba jo dalies atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika, kol jį priims užsakovas, tenka rangovui.

2. Jeigu statybos objektas ar jo dalis iki priėmimo žūva ar sugadinamas dėl užsakovo pateiktų medžiagų, detalių ar konstrukcijų netinkamos kokybės arba dėl užsakovo neteisingų nurodymų vykdymo, rangovas turi teisę reikalauti sumokėti jam visą sutartyje nustatytą darbų kainą, kai rangovas įvykdė šio kodekso 6.659 straipsnio 1 dalyje nustatytas pareigas. Jeigu užsakovas nevykdo rangovo prašymų pakeisti medžiagas, detales, konstrukcijas ar nurodymus, dėl kurių gali kilti grėsmė aplinkiniams ar būtų iš esmės pažeisti statybos dokumentuose nurodyti normatyvai, rangovas privalo sutartį nutraukti.

6.683 straipsnis. Statybos objekto draudimas

1. Statybos rangos sutartis gali nustatyti šalies, kuriai tenka objekto atsitiktinio žuvimo ar sugadinimo rizika, pareigą apdrausti statybos objektą, medžiagas ar kitokį turtą, naudojamą statybos procese, taip pat pareigą apdrausti tos šalies civilinę atsakomybę už kitiems asmenims padarytą žalą.

2. Šalis, privalanti drausti statybos objektą ar savo civilinę atsakomybę, turi pateikti kitai šaliai per sutartyje nustatytus terminus draudimo sutarties sudarymo įrodymus, taip pat nurodyti draudimo įmonę, draudimo sumą ir pagrindines draudimo sąlygas.

6.684 straipsnis. Normatyviniai statybos dokumentai ir sąmata

1. Rangovas privalo vykdyti statybos darbus pagal normatyvinių statybos dokumentų nustatytus reikalavimus ir sutartį (sutarties dokumentus), kurioje nustatyta darbų kaina bei statinio (darbų) kokybės reikalavimai.

2. Sutartyje privalo būti nurodyta su ja susijusių dokumentų sudėtis (normatyviniai statybos dokumentai). Sutartyje taip pat privalo būti nurodyta, kuri šalis ir per kokius terminus turi pateikti tam tikrus normatyvinius statybos dokumentus.

3. Jeigu statybos rangos sutartis nenustato ko kita, pripažįstama, kad rangovas privalo pats atlikti visus darbus, numatytus normatyviniuose statybos dokumentuose.

4. Rangovas, statybos metu padaręs išvadą, kad reikalingi normatyviniuose statybos dokumentuose nenumatyti darbai, dėl kurių būtina atlikti papildomus statybos darbus ir atitinkamai padidinti sutarties kainą, privalo apie tai pranešti užsakovui. Jeigu rangovas negauna užsakovo atsakymo į savo pranešimą per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu terminas sutartyje nenustatytas, – per protingą terminą, tai rangovas turi teisę sustabdyti tų darbų atlikimą. Šiuo atveju nuostolius dėl darbų atlikimo sustabdymo turi atlyginti užsakovas, išskyrus atvejus, kai jis įrodo, kad papildomus darbus atlikti nebuvo būtina.

5. Rangovas, neįvykdęs šio straipsnio 4 dalyje nustatytos pareigos, netenka teisės reikalauti iš užsakovo apmokėti atliktų papildomų darbų vertę ir atlyginti dėl to turėtus nuostolius, jeigu neįrodo, kad jo neatidėliotini veiksmai atitiko užsakovo interesus, o dėl statybos darbų sustabdymo statybos objektas būtų žuvęs ar buvęs sugadintas.

6.685 straipsnis. Sutarties dokumentų pakeitimas

1. Užsakovas turi teisę daryti pakeitimus sutarties dokumentuose, jeigu papildomų darbų, kuriuos reikia atlikti dėl šių pakeitimų, kaina neviršija penkiolikos procentų sutartyje numatytos bendros statybos darbų kainos ir jeigu šie pakeitimai nepakeičia sutartyje numatytų statybos darbų pobūdžio. Šalys gali sutartyje numatyti ir kitokias sutarties dokumentų pakeitimo sąlygas.

2. Rangovas turi teisę reikalauti perskaičiuoti sutarties kainą, jeigu dėl ne nuo jo priklausančių aplinkybių faktiška statybos darbų kaina padidėjo daugiau kaip penkiolika procentų (šio kodekso 6.204 straipsnis).

3. Rangovas turi teisę reikalauti atlyginti protingas išlaidas, padarytas dėl sutarties dokumentų defektų nustatymo ir pašalinimo.

6.686 straipsnis. Statybos aprūpinimas medžiagomis ir įrengimais

1. Statybą aprūpinti medžiagomis, įrengimais, detalėmis ir kitokiomis konstrukcijomis privalo rangovas, jeigu statybos rangos sutartis nenustato, kad tą daryti yra užsakovo pareiga.

2. Šalis, kuri privalo aprūpinti statybą medžiagomis ir įrengimais, atsako už jų defektus, dėl kurių tų medžiagų ar įrengimų negalima naudoti nepabloginant statybos darbų kokybės, jeigu neįrodo, kad tų medžiagų ar įrengimų negalima panaudoti dėl aplinkybių, už kurias atsako kita šalis.

3. Jeigu defektai, numatyti šio straipsnio 2 dalyje, yra nustatyti užsakovo pateiktose medžiagose ar įrengimuose ir užsakovas atsisako juos pakeisti, rangovas privalo nutraukti sutartį ir pareikalauti apmokėti už faktiškai atliktus darbus.

4. Rangovas neturi teisės naudoti užsakovo pateiktų medžiagų savo poreikiams, jeigu rangos sutartis nenumato ko kita.

6.687 straipsnis. Darbų apmokėjimas

1. Užsakovas privalo apmokėti už atliktus statybos darbus statybos rangos sutartyje nustatytais terminais ir tvarka.

2. Šalys gali susitarti, kad darbai bus apmokami etapais arba visa sutarties kaina bus sumokėta po objekto priėmimo.

6.688 straipsnis. Kitos užsakovo pareigos

1. Užsakovas privalo laiku suteikti žemės sklypą statybai (statybvietę). Statybai suteikiamo žemės sklypo dydis ir būklė turi atitikti statybos rangos sutarties nustatytas sąlygas bei leisti rangovui laiku pradėti tinkamai vykdyti ir laiku užbaigti statybą.

2. Sutartyje numatytais atvejais ir tvarka užsakovas taip pat privalo perduoti rangovui naudotis pastatus ar įrenginius, teikti krovinių vežimo paslaugas, įrengti laikinus energijos ar vandens tiekimo tinklus, gauti reikalingus leidimus, suteikiančius teisę atlikti rangovui tam tikrus darbus, bei teikti kitas sutartyje numatytas paslaugas.

3. Šio straipsnio 2 dalyje numatytos paslaugos apmokamos statybos rangos sutartyje numatytais atvejais ir tvarka.

6.689 straipsnis. Užsakovo teisė kontroliuoti ir prižiūrėti statybos darbus

1. Užsakovas turi teisę kontroliuoti ir prižiūrėti atliekamų statybos darbų eigą ir kokybę, statybos darbų grafiko laikymąsi, rangovo tiekiamų medžiagų kokybę, užsakovo perduodamų medžiagų naudojimą. Įgyvendindamas šią teisę užsakovas neturi teisės kištis į rangovo ūkinę komercinę veiklą.

2. Užsakovas, nustatęs nukrypimus nuo sutarties sąlygų, kurie gali pabloginti statybos darbų kokybę, ar kitus trūkumus, privalo apie tai nedelsdamas pranešti rangovui. Užsakovas, nepranešęs apie pastebėtus trūkumus, netenka teisės jais remtis ateityje.

3. Rangovas privalo vykdyti statybos metu gautus užsakovo nurodymus, jeigu šie nurodymai neprieštarauja statybos rangos sutarties sąlygoms ir normatyviniams statybos dokumentams bei nėra kišimasis į rangovo ūkinę komercinę veiklą.

4. Rangovas, netinkamai vykdęs sutartį, neturi teisės remtis ta aplinkybe, kad užsakovas nevykdė statybos darbų kontrolės ir priežiūros, išskyrus atvejus, kai tokios kontrolės ir priežiūros pareigą užsakovui nustato įstatymas ar sutartis.

6.690 straipsnis. Projektuotojo ir kitų institucijų dalyvavimas užsakovui vykdant savo pareigas ir įgyvendinant teises

1. Užsakovui vykdant savo pareigas bei įgyvendinant teises, susijusias su statybos priežiūra ir kontrole, taip pat dalyvauja projektuotojas ir kitos institucijos (inžinierius, konstruktorius, konsultantas ir kt.). Projektuotojo teisės ir pareigos, susijusios su statybos priežiūra ir kontrole, nustatomos užsakovo ir projektuotojo bei kitų institucijų sudarytoje sutartyje, taip pat statybos rangos sutartyje.

2. Statinių sąrašą, kurių autorinę statybos priežiūrą privalo vykdyti projektuotojai, nustato normatyviniai statybos dokumentai.

3. Įstatymai gali nustatyti privalomą projektų ekspertizę.

6.691 straipsnis. Statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimas

1. Statybos rangos sutarties šalys sutarties vykdymo metu privalo bendradarbiauti (kooperavimosi pareiga). Jeigu kyla kliūčių, trukdančių tinkamai įvykdyti sutartį, kiekviena

sutarties šalis privalo imtis visų nuo jos priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti. Šalis, kuri šios pareigos neįvykdo, praranda teisę į nuostolių, padarytų dėl atitinkamų kliūčių nepašalinimo, atlyginimą.

2. Išlaidas, susijusias su šio straipsnio 1 dalyje numatytų kliūčių šalinimu, šaliai privalo atlyginti kita šalis statybos rangos sutartyje numatytais atvejais ir numatyto dydžio.

6.692 straipsnis. Rangovo pareigos, susijusios su aplinkos apsaugos ir darbų saugumo užtikrinimu

Rangovas, vykdydamas statybos bei su ja susijusius darbus, privalo laikytis įstatymų ir normatyvinių statybos dokumentų nustatytų aplinkos apsaugos ir darbų saugumo reikalavimų. Už šių reikalavimų pažeidimą atsako rangovas.

6.693 straipsnis. Statybos konservavimo teisinės pasekmės

Jeigu dėl nuo šalių nepriklausančių priežasčių statybos darbai buvo sustabdyti, o statybos objektas užkonservuotas, užsakovas privalo sumokėti už visus iki konservavimo atliktus darbus, taip pat atlyginti išlaidas, susijusias su darbų nutraukimu ir objekto konservavimu, įskaitant į jas naudą, kurią rangovas gavo ar galėjo gauti dėl darbų nutraukimo.

6.694 straipsnis. Darbų perdavimas ir priėmimas

1. Užsakovas, gavęs rangovo pranešimą apie pasirengimą perduoti atliktų darbų rezultatą arba, jeigu tai numatyta sutartyje, apie įvykdytą darbų etapą, privalo nedelsdamas pradėti darbų priėmimą. Darbų perdavimo ir priėmimo sąlygas nustato įstatymai ir šalių sudaryta rangos sutartis.

2. Darbų priėmimą organizuoja ir atlieka užsakovas savo lėšomis, jeigu ko kita nenustato statybos rangos sutartis. Įstatymų ir normatyvinių statybos dokumentų numatytais atvejais priimant statybos darbų rezultatą dalyvauja atitinkamų valstybės ir savivaldybių institucijų atstovai.

3. Užsakovui, iš anksto priėmusiam atskiro darbų etapo rezultatą, pereina šio rezultato atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika, išskyrus atvejus, kai tai įvyko dėl rangovo kaltės. Jeigu užsakovas pradeda naudotis statiniu iki jo priėmimo, statinio atsitiktinio žuvimo rizika tenka užsakovui, jei sutartis nenustato ko kita.

4. Darbų perdavimas ir priėmimas įforminamas aktu, kurį pasirašo dvi šalys. Jeigu viena iš šalių atsisako pasirašyti aktą, jame daroma žyma apie atsisakymą ir aktą pasirašo kita šalis. Vienašalis perdavimo aktas gali būti teismo pripažintas negaliojančiu, jeigu teismas pripažįsta, kad kita šalis atsisakė pasirašyti aktą pagrįstai.

5. Įstatymų ar statybos rangos sutarties numatytais atvejais, taip pat kai to reikalauja darbų pobūdis, prieš priimant darbų rezultatą turi būti atlikti bandymai bei kontroliniai matavimai. Tokiais atvejais darbai gali būti priimami tik esant teigiamiems bandymų bei kontrolinių matavimų rezultatams.

6. Užsakovas turi teisę atsisakyti priimti darbų rezultatą, jeigu nustatomi trūkumai, dėl kurių jo neįmanoma naudoti pagal statybos rangos sutartyje numatytą paskirtį ir jeigu šių trūkumų rangovas ar užsakovas negali pašalinti.

6.695 straipsnis. Rangovo atsakomybė už darbų kokybę

1. Rangovas atsako užsakovui už nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, taip pat už tai, kad nepasiekė šiuose dokumentuose ar sutartyje numatytų statybos darbų rodiklių (įmonės gamybinių pajėgumų, atsparumo ir kt.).

2. Kai statiniai ir įrenginiai rekonstruojami, rangovas atsako už statinio ar įrenginio patikimumo, patvarumo ar atsparumo sumažėjimą ar netekimą.

3. Rangovas neatsako už smulkius nukrypimus nuo normatyvinių statybos dokumentų reikalavimų, padarytus užsakovo sutikimu, jeigu įrodo, kad tie nukrypimai neturėjo įtakos statybos objekto kokybei ir nesukels neigiamų pasekmių.

6.696 straipsnis. Atsakomybė už statinio sugriuvimą

1. Už statinio sugriuvimą ir tuo padarytą žalą atitinkamai atsako rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas, jeigu objektas sugriuvo dėl projektavimo, konstrukcijų ar statybos darbų defektų ar netinkamo žemės grunto.

2. Projektuotojas arba statybos techninis prižiūrėtojas gali būti atleisti nuo atsakomybės, jeigu jie įrodo, kad objektas sugriuvo ne dėl jo projektavimo ar konstrukcinių defektų arba ne dėl nepakankamos statybos darbų priežiūros ar kontrolės, o dėl rangovo ar užsakovo kaltų veiksmų.

3. Rangovas gali būti atleistas nuo atsakomybės, jeigu įrodo, kad objektas sugriuvo dėl projektuotojo ar statybos techninio prižiūrėtojo, kuriuos pasirinko užsakovas, kaltės arba dėl užsakovo kaltų veiksmų.

4. Jeigu negalima nustatyti, dėl kurių konkrečiai iš šio straipsnio 1 dalyje numatytų asmenų kaltės statinys sugriuvo, jie visi atsako solidariai.

6.697 straipsnis. Darbų kokybės garantija

1. Rangovas, jeigu ko kita nenustato statybos rangos sutartis, per visą garantinį laiką užtikrina, kad statybos objektas atitinka normatyvinių statybos dokumentų nustatytus rodiklius ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį.

2. Sutarties šalys turi teisę įstatymų nustatytą garantinį terminą savo susitarimu pratęsti.

3. Rangovas, projektuotojas ir statybos techninis prižiūrėtojas atsako už defektus, nustatytus per garantinį terminą, jeigu neįrodo, kad jie atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo arba jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto arba dėl užsakovo ar jo pasamdytų asmenų kitokių kaltų veiksmų.

4. Garantinis terminas sustabdomas tiek laiko, kiek objektas negalėjo būti naudojamas dėl nustatytų defektų, už kuriuos atsako rangovas.

5. Užsakovas, per garantinį laiką nustatęs objekto defektus, privalo per protingą terminą nuo jų nustatymo pareikšti pretenziją rangovui.

6.698 straipsnis. Garantiniai terminai

1. Rangovas, projektuotojas ar statybos techninis prižiūrėtojas atsako už objekto sugriuvimą ar defektus, jeigu objektas sugriuvo ar defektai buvo nustatyti per:

1) penkerius metus;

2) dešimt metų – esant paslėptų statinio elementų (konstrukcijų, vamzdynų ir kt.);

3) dvidešimt metų – esant tyčia paslėptų defektų.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyti terminai pradedami skaičiuoti nuo darbų rezultato atidavimo naudoti dienos.

6.699 straipsnis. Darbų trūkumų pašalinimas užsakovo lėšomis

1. Statybos rangos sutartyje gali būti nustatyta rangovo pareiga užsakovo prašymu ir užsakovo lėšomis pašalinti darbų trūkumus, už kuriuos rangovas neatsako.

2. Rangovas turi teisę atsisakyti vykdyti šio straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą, jeigu trūkumų šalinimas nėra tiesiogiai susijęs su statybos rangos dalyku arba jie negali būti pašalinti dėl nepriklausančių nuo rangovo priežasčių.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
PROJEKTAVIMO IR TYRINĖJIMO DARBŲ RANGA

6.700 straipsnis. Projektavimo ir tyrinėjimo darbų rangos sutarties samprata

Projektavimo ir tyrinėjimo darbų sutartimi rangovas (projektuotojas, tyrinėtojas) įsipareigoja atlikti pagal užsakovo užduotį tyrinėjimo ir projektavimo darbus, parengti techninius dokumentus ar sukurti kitokį darbų rezultatą ir perduoti jį užsakovui, o užsakovas įsipareigoja priimti darbų rezultatą ir sumokėti už atliktą darbą.

6.701 straipsnis. Projektavimo ir tyrinėjimo darbų užduotis

1. Užsakovas privalo perduoti rangovui sutartyje nustatytais terminais ir tvarka projektavimo ir tyrinėjimo darbų užduotį bei kitus techniniams dokumentams parengti būtinus duomenis. Užduotį ir kitus pradinius duomenis užsakovo pavedimu gali parengti ir rangovas. Tokiu atveju užduotis tampa privaloma abiem šalims nuo to momento, kai ją patvirtina užsakovas.

2. Rangovas privalo atlikti darbus pagal užduoties ir kitų pradinių duomenų nustatytus reikalavimus ir gali nuo jų nukrypti tik jeigu užsakovas sutinka.

6.702 straipsnis. Rangovo pareigos

1. Rangovas privalo:

1) atlikti projektavimo ir tyrinėjimo darbus pagal sutarties, užduoties ir kitų pradinių duomenų nustatytus reikalavimus;

2) parengtus techninius dokumentus suderinti normatyvinių statybos dokumentų nustatyta tvarka su užsakovu, o įstatymo numatytais atvejais – su atitinkamomis valstybės ar savivaldybių institucijomis, arba atlikti jų ekspertizę;

3) atlikdamas darbus ir derindamas parengtus techninius dokumentus, bendradarbiauti su užsakovu;

4) sutartyje nustatytais terminais ir tvarka parengtus techninius dokumentus ar tyrinėjimo darbų rezultatus perduoti užsakovui;

5) saugoti užsakovo komercines paslaptis bei kitą konfidencialią informaciją.

2. Rangovas neturi teisės be užsakovo sutikimo perduoti darbų rezultato tretiesiems asmenims.

3. Rangovas privalo garantuoti užsakovui, kad tretieji asmenys neturi teisės uždrausti ar kliudyti atlikti projektavimo ar tyrinėjimo darbus arba uždrausti ar kliudyti atlikti darbus pagal rangovo parengtus techninius dokumentus.

6.703 straipsnis. Rangovo atsakomybė už darbų kokybę

1. Projektuotojas (tyrinėtojas) atsako už netinkamą techninių dokumentų parengimą ar tyrinėjimo darbų atlikimą, taip pat už statinio statybos darbų perdirbimą dėl netinkamai atliktų projektavimo (tyrinėjimo) darbų arba netinkamai parengtų techninių dokumentų bei už darbų (dokumentų) trūkumus, kurie buvo nustatyti darbų pagal parengtus techninius dokumentus vykdymo metu ar priimant tyrinėjimo darbų rezultatą, ar naudojant šių darbų pagrindu sukurtą objektą.

2. Jeigu nustatomi techninių dokumentų ar tyrinėjimo darbų trūkumai, rangovas privalo užsakovo reikalavimu neatlygintinai ištaisyti techninių dokumentų trūkumus ar iš naujo atlikti tyrinėjimo darbus bei atlyginti užsakovui nuostolius, jeigu rangos sutartis nenustato ko kita.

3. Įstatymai gali nustatyti privalomą projektų ekspertizę.

6.704 straipsnis. Užsakovo pareigos

Užsakovas pagal projektavimo ir tyrinėjimo darbų rangos sutartį privalo:

1) sumokėti rangovui sutartyje nustatytą kainą užbaigus visus darbus iš karto arba dalimis už sutartyje numatytus ir atliktus darbų etapus;

2) iš rangovo gautą darbų rezultatą naudoti tik sutartyje numatytais tikslais, neperduoti jo tretiesiems asmenims ir be rangovo sutikimo neskelbti darbų rezultato duomenų;

3) atliekant darbus ir derinant parengtus techninius dokumentus, bendradarbiauti su rangovu;

4) atlyginti rangovui papildomas išlaidas, susijusias su užduoties ar pradinių duomenų pakeitimu, jeigu pakeitimai buvo padaryti dėl nepriklausančių nuo rangovo aplinkybių;

5) įtraukti į bylą trečiuoju asmeniu rangovą, jeigu užsakovui tretieji asmenys pareiškia ieškinį dėl techninių dokumentų ar projektavimo ir tyrinėjimo darbų trūkumų.

PENKTASIS SKIRSNIS
RANGOS DARBAI, FINANSUOJAMI IŠ VALSTYBĖS AR SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETO

6.705 straipsnis. Statybos ir projektavimo darbų atlikimas valstybės ar savivaldybių reikmėms

1. Statybos, projektavimo ar tyrinėjimo darbai, taip pat architektūrinė ir inžinerinė veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos valstybės ar savivaldybių reikmėms, kurie finansuojami iš valstybės ar savivaldybių biudžetų, vykdomi pagal rangos sutartis, sudaromas konkurso tvarka, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytoms rangos sutartims atitinkamai taikomos šio kodekso normos, jeigu kiti įstatymai nenustato ko kita.

6.706 straipsnis. Konkurso tvarka sudaromos rangos sutarties turinys

Jeigu rangos sutartis buvo sudaryta konkurso tvarka, sutarties turinys nustatomas pagal paskelbtas konkurso sąlygas ir konkurso metu pateiktus rangovo, laimėjusio konkursą, pasiūlymus.

XXXIV SKYRIUS
MOKSLINIO TYRIMO, BANDOMIEJI, KONSTRAVIMO IR TECHNOLOGINIAI DARBAI

6.707 straipsnis. Mokslinio tyrimo, bandomųjų, konstravimo ir technologinių darbų atlikimo sutarties samprata

1. Pagal mokslinio tyrimo darbų atlikimo sutartį viena šalis (vykdytojas) įsipareigoja pagal kitos šalies (užsakovo) techninę užduotį atlikti mokslinius tyrimus, o pagal bandomųjų, konstravimo ar technologinių darbų sutartį – parengti naujo gaminio pavyzdį arba jo gamybos konstrukcijos dokumentus ar naują technologiją, o užsakovas įsipareigoja priimti darbą ir už jį sumokėti.

2. Sutartis su vykdytoju gali būti sudaroma visiems darbams arba tik atskiriems jų etapams (elementams).

3. Jeigu sutartis nenustato ko kita, atsitiktinio negalėjimo įvykdyti sutartį rizika tenka užsakovui.

4. Sutarties sąlygos turi atitikti šio kodekso ir kitų įstatymų nustatytas normas dėl intelektinės nuosavybės.

6.708 straipsnis. Darbų atlikimas

1. Vykdytojas mokslinio tyrimo darbus privalo atlikti pats. Pasitelkti trečiuosius asmenis mokslinio tyrimo darbams pagal sutartį atlikti vykdytojas turi teisę tik gavęs užsakovo rašytinį sutikimą.

2. Atlikdamas bandomuosius, konstravimo ar technologinius darbus, vykdytojas turi teisę pasitelkti trečiuosius asmenis, jeigu sutartis nenustato ko kita. Vykdytojo santykiams su trečiaisiais asmenimis atitinkamai taikomas šio kodekso 6.650 straipsnis.

6.709 straipsnis. Informacijos konfidencialumas

1. Jeigu sutartis nenustato ko kita, abi šalys privalo užtikrinti informacijos, susijusios su sutarties dalyku, sutarties vykdymu ir gautais rezultatais, konfidencialumą. Kokia informacija yra konfidenciali, šalys nustato sutartyje.

2. Informaciją, kuri pagal sutartį yra konfidenciali, šalis gali skelbti tik kitos šalies sutikimu.

6.710 straipsnis. Šalių teisės į darbų rezultatus

1. Atliktų darbų rezultatus sutarties šalys turi teisę naudoti tiek, kiek sutartyje nustatyta, ir sutartyje nustatytomis sąlygomis.

2. Jeigu sutartis nenustato ko kita, užsakovas turi teisę naudoti jam perduotus darbų rezultatus, o vykdytojas turi teisę naudoti gautus darbų rezultatus savo reikmėms.

6.711 straipsnis. Vykdytojo pareigos

Vykdytojas pagal mokslinio tyrimo, bandomųjų, konstravimo ar technologinių darbų atlikimo sutartį privalo:

1) darbus atlikti pagal suderintą su užsakovu techninę užduotį ir sutartyje nustatytu laiku perduoti darbų rezultatus užsakovui;

2) suderinti su užsakovu įstatymo saugomų intelektinės veiklos rezultatų, priklausančių tretiesiems asmenims, panaudojimo būtinumą bei teisių į jų naudojimą įsigijimą;

3) savo jėgomis ir lėšomis pašalinti dėl savo kaltės padarytus darbų trūkumus, pažeidžiančius sutarties ar techninės užduoties sąlygas;

4) nedelsdamas pranešti užsakovui, kad negali gauti norimų rezultatų arba kad darbus tęsti netikslinga;

5) garantuoti užsakovui, kad jam perduodami atliktų darbų rezultatai nepažeidžia kitų asmenų išimtinių teisių.

6.712 straipsnis. Užsakovo pareigos

1. Užsakovas privalo perduoti vykdytojui sutartyje numatytą būtiną darbams atlikti informaciją, priimti atliktų darbų rezultatus ir juos apmokėti.

2. Sutartyje gali būti nustatyta užsakovo pareiga perduoti vykdytojui techninę užduotį ir suderinti su vykdytoju darbų programą ar tematiką.

6.713 straipsnis. Negalėjimas gauti norimų rezultatų atliekant mokslinio tyrimo darbus

Jeigu atliekant mokslinio tyrimo darbus paaiškėja, kad norimų rezultatų neįmanoma gauti dėl nepriklausančių nuo vykdytojo aplinkybių, užsakovas privalo sumokėti vykdytojui už darbus, kurie buvo atlikti iki tokio paaiškėjimo momento, bet ne daugiau kaip atitinkamą sutartyje nustatytos darbų kainos dalį.

6.714 straipsnis. Negalėjimas tęsti bandymų, konstravimo ar technologinių darbų

Jeigu atliekant bandymus, konstravimo ar technologinius darbus paaiškėja, kad ne dėl vykdytojo kaltės neįmanoma ar netikslinga jų tęsti, užsakovas privalo sumokėti vykdytojui sutartyje nustatytos kainos dalį, proporcingą atliktų darbų daliai, taip pat apmokėti kitas protingas išlaidas, kurias rangovas yra padaręs norėdamas įvykdyti šį darbą.

6.715 straipsnis. Vykdytojo atsakomybė už sutarties pažeidimą

1. Vykdytojas atsako užsakovui už sutarties pažeidimą, jeigu neįrodo, kad sutartis buvo pažeista ne dėl vykdytojo kaltės.

2. Vykdytojas privalo atlyginti užsakovui dėl darbų trūkumų padarytus nuostolius pagal atliktų darbų vertę, jeigu sutartis nustato, kad nuostoliai atlyginami pagal atliktų darbų vertę. Negautos pajamos atlyginamos tik sutartyje numatytais atvejais.

XXXV SKYRIUS
ATLYGINTINŲ PASLAUGŲ TEIKIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.716 straipsnis. Paslaugų sutarties samprata

1. Paslaugų sutartimi viena šalis (paslaugų teikėjas) įsipareigoja pagal kitos šalies (kliento) užsakymą suteikti klientui tam tikras nematerialaus pobūdžio (intelektines) ar kitokias paslaugas, nesusijusias su materialaus objekto sukūrimu (atlikti tam tikrus veiksmus arba vykdyti tam tikrą veiklą), o klientas įsipareigoja už suteiktas paslaugas sumokėti.

2. Šio skyriaus nuostatos taikomos tik tokioms paslaugoms, kai tarp paslaugų teikėjo ir kliento neatsiranda darbo ar kitokių pavaldumo (subordinacijos) santykių.

3. Šio skyriaus normų nustatytos taisyklės taikomos teikiant audito, konsultacinių, asmens sveikatos priežiūros, veterinarijos, informacijos, mokymo, turizmo ar kitokias atlygintinas paslaugas, išskyrus paslaugas, teikiamas pagal šios knygos XXXIII, XXXIV, XXXVI, XXXVIII, XL, XLI, XLII, XLIV, XLVI, XLVII, L skyriuose nustatytas taisykles.

4. Kai klientas yra fizinis asmuo vartotojas, paslaugų sutarčiai *mutatis mutandis* taikomos šio kodekso 6.188, 6.350–6.370 straipsnių taisyklės.

5. Atskirų rūšių atlygintinoms paslaugoms kiti įstatymai gali nustatyti papildomus reikalavimus, nenumatytus šiame skyriuje.

6.717 straipsnis. Paslaugų sutarties vykdymas

1. Jeigu paslaugų sutartis nenustato ko kita, paslaugų teikėjas privalo paslaugas teikti pats.

2. Laikydamasis sutarties, paslaugų teikėjas turi teisę laisvai pasirinkti sutarties įvykdymo būdus ir priemones.

3. Jeigu sutartis nenustato ko kita, paslaugų teikėjas gali pasitelkti sutarčiai vykdyti trečiuosius asmenis. Tačiau ir šiuo atveju už tinkamą sutarties įvykdymą klientui atsako paslaugų teikėjas.

4. Kai paslaugas teikia keli asmenys, už tinkamą sutarties įvykdymą atsako visi paslaugų teikėjai, išskyrus atvejus, kai dėl sutarties neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo kurio nors vieno iš jų kaltės nėra.

6.718 straipsnis. Kliento interesų prioritetas

1. Teikdamas paslaugas paslaugų teikėjas privalo veikti sąžiningai ir protingai, kad tai labiausiai atitiktų kliento interesus.

2. Atsižvelgiant į paslaugų rūšį, paslaugų teikėjas teikdamas paslaugas turi veikti laikydamasis nusistovėjusios praktikos ir atitinkamos profesijos standartų.

3. Paslaugų teikėjas privalo teikti paslaugas pagal sutarties sąlygas ir kliento nurodymus. Jei kliento nurodymai prieštarauja įstatymams, nusistovėjusioms profesinės veiklos taisyklėms, standartams, profesinės veiklos etikai ar sutarties sąlygoms, paslaugų teikėjas turi teisę atsisakyti vykdyti tokius nurodymus ir sutartį nutraukti.

4. Paslaugų teikėjas turi teisę nukrypti nuo sutarties sąlygų ar kliento nurodymų, jeigu pagal konkrečias aplinkybes tai būtina dėl kliento interesų ar užsakymui įvykdyti ir jeigu vykdytojas negalėjo iš anksto kliento atsiklausti. Šiuo atveju vykdytojas privalo pranešti klientui apie nukrypimus, kai tik pasidaro galima pranešti.

5. Jeigu sutartis numato paslaugų teikėjo pareigą pasiekti tam tikrą rezultatą, paslaugų teikėjas gali būti atleistas nuo atsakomybės už šios pareigos neįvykdymą tik tuo atveju, jeigu įrodo, kad jos negalėjo įvykdyti dėl nenugalimos jėgos.

6.719 straipsnis. Paslaugų teikėjo pareiga suteikti informaciją

1. Prieš sudarant paslaugų sutartį, paslaugų teikėjas privalo suteikti klientui išsamią informaciją, susijusią su teikiamų paslaugų prigimtimi, jų teikimo sąlygomis, paslaugų kaina, paslaugų teikimo terminais, galimomis pasekmėmis, bei kitokią informaciją, turinčią įtakos kliento apsisprendimui sudaryti sutartį.

2. Jeigu teikiamos paslaugos yra viešos arba jų teikimas yra paslaugų teikėjo verslas, su šio straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija turi būti sudarytos sąlygos viešai susipažinti paslaugų teikėjo buveinėje ar kitoje kiekvienam galimam klientui laisvai prieinamoje vietoje.

6.720 straipsnis. Paslaugų kaina ir apmokėjimas

1. Paslaugų kaina nustatoma šalių susitarimu ir po sutarties sudarymo gali būti keičiama tik sutartyje nustatyta tvarka ir atvejais.

2. Klientas privalo apmokėti padidėjusią paslaugų kainą, viršijančią nustatytąją sutarties sudarymo momentu, tik tuo atveju, jeigu paslaugų teikėjas įrodo, kad kainą padidinti buvo neišvengiama norint tinkamai įvykdyti sutartį ir kad tai negalėjo būti numatyta sutarties sudarymo momentu.

3. Suteikiamas paslaugas klientas apmoka sutartyje nustatytu laiku ir tvarka. Jeigu sutartis nenustato ko kita, klientas privalo sumokėti visą kainą, kai visos paslaugos pagal sutartį yra suteiktos. Šalių susitarimu dalis kainos gali būti sumokėta sutarties sudarymo metu ar sutartu laiku vėliau, o visiškai atsiskaitoma, kai paslaugų teikėjas įvykdo sutartį.

4. Jeigu sutarties neįmanoma įvykdyti dėl kliento kaltės, klientas privalo sumokėti visą sutartyje nustatytą kainą, jeigu sutartis nenustato ko kita.

5. Jeigu sutarties neįmanoma įvykdyti dėl aplinkybių, už kurias nė viena iš sutarties šalių neatsako, klientas privalo atlyginti paslaugų teikėjui tik faktiškai šio teikėjo turėtas išlaidas, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6. Klientas taip pat privalo atlyginti paslaugų teikėjui šio turėtas išlaidas dėl paslaugos suteikimo tiek, kiek tų išlaidų nepadengia paslaugų kaina. Klientas taip pat privalo atlyginti paslaugų teikėjo patirtus dėl paslaugos teikimo nuostolius, kurie atsirado teikiant paslaugas, susidarius nenumatytoms ypatingoms aplinkybėms, už kurias paslaugų teikėjas neatsako. Jeigu tam tikrų paslaugų teikimas yra jų teikėjo profesinė veikla (verslas), tai šio teikėjo patirtus nuostolius klientas privalo atlyginti tik tuo atveju, kai jie atsirado dėl ypatingų aplinkybių, kurių neapima normali rizika, būdinga atitinkamai profesijos ar verslo rūšiai.

7. Jeigu paslaugos teikiamos dviejų ar daugiau klientų užsakymu, visi klientai paslaugų teikėjui šio straipsnio numatytais atvejais atsako solidariai.

6.721 straipsnis. Vienašalis paslaugų sutarties nutraukimas

1. Klientas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį, nepaisydamas to, kad paslaugų teikėjas jau pradėjo ją vykdyti. Šiuo atveju klientas privalo sumokėti paslaugų teikėjui kainos dalį, proporcingą suteiktoms paslaugoms, ir atlyginti kitas protingas išlaidas, kurias paslaugų teikėjas, norėdamas įvykdyti sutartį, padarė iki pranešimo apie sutarties nutraukimą gavimo iš kliento momento.

2. Paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai nutraukti sutartį tik dėl svarbių priežasčių. Tokiu atveju paslaugų teikėjas privalo visiškai atlyginti kliento patirtus nuostolius.

6.722 straipsnis. Paslaugų teikėjo ataskaita

Jeigu paslaugų sutartis nenustato ko kita, paslaugų teikėjas privalo:

1) kliento reikalavimu pranešinėti jam visą informaciją apie paslaugų suteikimą ar teikimo eigą;

2) klieno reikalavimu nedelsdamas pateikti klientui ataskaitą apie paslaugų suteikimą ar teikimo eigą;

3) nedelsdamas perduoti klientui viską, ką teikdamas paslaugas gavo kliento naudai.

6.723 straipsnis. Paslaugų sutarties pasibaigimas

1. Klientui mirus, paslaugų sutartis nenutrūksta, išskyrus atvejus, kai paslaugų teikimo sutartis buvo susijusi tik su to kliento asmeniu arba jei paslaugų teikimas po kliento mirties tampa neįmanomas ar beprasmiškas. Sutartis šiuo pagrindu pasibaigia nuo to momento, kai paslaugų teikėjas sužinojo ar turėjo sužinoti apie kliento mirtį. Paslaugų teikėjas visais atvejais privalo imtis jam prieinamų adekvačių priemonių, kad apsaugotų kliento interesus.

2. Paslaugų teikėjo mirtis ar neveiksnumas nutraukia paslaugų sutartį, išskyrus atvejus, kai analogiškas paslaugas turi teisę ir gali taip pat kvalifikuotai teikti paslaugų teikėjo teisių perėmėjai. Paslaugų teikėjo įpėdiniai, žinantys apie užsakymą, privalo imtis jiems prieinamų adekvačių priemonių kliento interesams apsaugoti.

6.724 straipsnis. Subsidiarus kitų šio kodekso normų taikymas paslaugų sutartims

Šios knygos normos, nustatančios bendrąsias rangos sutarties nuostatas (6.644–6.671 straipsniai) bei reglamentuojančios vartojimo rangą (6.672–6.680 straipsniai), paslaugų sutartims taikomos tiek, kiek tai neprieštarauja šio kodekso 6.716–6.723 straipsniams ir paslaugų sutarties dalyko ypatumams.

ANTRASIS SKIRSNIS
ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ TEIKIMAS

6.725 straipsnis. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartis

1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartimi savo profesinės ar verslo veiklos dėka turintis teisę teikti sveikatos priežiūros paslaugas asmuo (sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas) įsipareigoja teikti kitai šaliai (pacientui) sutartyje numatytas sveikatos priežiūros paslaugas, o pacientas įsipareigoja sumokėti sveikatos priežiūros paslaugų teikėjui sutartą kainą. Jeigu asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiamos ne sutartį sudariusiam, o trečiajam asmeniui, tai pacientu pripažįstamas trečiasis asmuo (faktinis asmens sveikatos priežiūros paslaugų gavėjas). Šiuo atveju sutartį sudaręs asmuo yra užsakovas.

2. Šio straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „asmens sveikatos priežiūros paslaugos“ yra veikla, įskaitant tyrimus ir su asmeniu tiesiogiai susijusius patarimus, kuria stengiamasi asmenį išgydyti, apsaugoti nuo susirgimo ar įvertinti jo sveikatos būklę. Ši sąvoka taip pat apima paciento slaugą ir su ja susijusią priežiūrą bei tiesioginį paciento materialinį aprūpinimą, kuris yra reikalingas asmens sveikatos priežiūros veiklai vykdyti, išskyrus farmacinę veiklą.

3. Šio skirsnio taisyklės netaikomos: veiklai, kuria siekiama nustatyti asmens sveikatos būklę arba suteikti sveikatos priežiūrą asmeniui, kuriam teikiantysis tokią priežiūrą atstovauja nagrinėjant teisme ginčus ar vykdant pareigas, kad atstovaujamas asmuo gautų draudimo išmokas ar socialines pašalpas; taip pat veiklai, kuria siekiama nustatyti kieno nors gabumus ar tinkamumą mokytis, sveikatos tinkamumą dirbti ar atlikti tam tikrą konkretų darbą; teismo medicinos ekspertizei. Šio skirsnio taisyklės taip pat netaikomos asmens sveikatos priežiūros paslaugoms,

kurių išlaidos pagal įstatymus yra apmokamos (kompensuojamos) iš privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų.

6.726 straipsnis. Nepilnamečiai pacientai

1. Nepilnametis, sukakęs šešiolika metų, gali pats savo vardu sudaryti asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartį ir atlikti tiesiogiai su šia sutartimi susijusius teisinius veiksmus.

2. Nepilnametis, sukakęs šešiolika metų, atsako už visų pagal šią sutartį atsirandančių pareigų įvykdymą ir tai negali daryti įtakos jo tėvų pareigai apmokėti nepilnamečio priežiūros ir auklėjimo išlaidas.

3. Įstatymai gali numatyti atvejus, kai asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarties šalimi gali būti tik pilnametis asmuo.

6.727 straipsnis. Informacijos suteikimas pacientui

1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas privalo informuoti pacientą jam suprantama forma, paaiškindamas specialius terminus, apie jo sveikatos būklę, ligos diagnozę, galimus gydymo būdus, gydymo prognozę bei kitas aplinkybes, kurios gali turėti įtakos paciento apsisprendimui sutikti ar atsisakyti siūlomo gydymo, taip pat apie pasekmes, jeigu siūlomo gydymo atsisakytų.

2. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas turi teisę šio straipsnio 1 dalyje numatytos informacijos nepranešti pacientui tik tais atvejais, jeigu toks pranešimas aiškiai sąlygotų pacientui rimtą žalą (pakenktų paciento sveikatai ar net sukeltų pavojų jo gyvybei). Tokiais atvejais visa šio straipsnio 1 dalyje numatyta informacija pateikiama paciento atstovui ir yra prilyginama informacijos pateikimui pacientui. Ši informacija pateikiama pacientui iš karto, kai išnyksta pavojus, kad jos pranešimas pacientui gali sąlygoti minėtą žalą.

6.728 straipsnis. Teisė nežinoti

1. Informacija, numatyta šio kodekso 6.727 straipsnio 1 dalyje, neturi būti pacientui pateikta prieš jo valią. Paciento valia turi būti aiškiai pareikšta ir patvirtinta parašu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatyti informacijos pateikimo pacientui apribojimai netaikomi, kai dėl paciento nenoro (atsisakymo) gauti informaciją gali atsirasti žalingų pasekmių pacientui ar kitiems asmenims.

6.729 straipsnis. Paciento sutikimas

1. Pacientas negali būti gydomas ar jam teikiama kita asmens sveikatos priežiūra ar (ir) slauga prieš jo valią, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip. Įstatymai gali numatyti atvejus, kai sveikatos priežiūrai atlikti yra būtinas paciento rašytinis sutikimas.

2. Pacientas iki šešiolikos metų negali būti gydomas ar jam teikiama kita asmens sveikatos priežiūra ar (ir) slauga prieš vieno iš jo tėvų ar jo atstovo pagal įstatymą valią, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip. Jeigu pacientas iki šešiolikos metų pagal savo amžių ir išsivystymą gali teisingai vertinti savo sveikatos būklę ir siūlomą gydymą, jis negali būti gydomas prieš jo valią, jeigu įstatymų nenustatyta kitaip. Įstatymai gali numatyti atvejus, kai asmens sveikatos priežiūrai atlikti yra būtinas nepilnamečio paciento vieno iš tėvų ar jo atstovo pagal įstatymą rašytinis sutikimas. Gydytojas turi parinkti gydymo metodus, kurie labiausiai atitiktų nepilnamečio interesus.

3. Paciento, psichikos ligonio, nesugebančio teisingai įvertinti savo sveikatos būklės, gydymo ypatumus nustato įstatymai.

6.730 straipsnis. Paciento sutikimo įrašymas į jo medicinos dokumentus

Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas turi apie visus savo veiksmus (asmens sveikatos priežiūros paslaugas), kuriems atlikti buvo duotas paciento sutikimas, įrašyti į paciento medicinos dokumentus, o pacientas ar jo atstovas turi tai pasirašyti.

6.731 straipsnis. Paciento bendradarbiavimas su asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėju

Pacientas kiek įstengdamas turi suteikti asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjui informacijos ir pagalbos, kuri pagrįstai yra reikalinga norinti įvykdyti sutartį.

6.732 straipsnis. Rūpestingumo laipsnis

Vykdydamas savo veiklą, asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas turi užtikrinti tokį rūpestingumo laipsnį, kokio tikimasi iš sąžiningo asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo. Jo veikla turi būti grindžiama atsakomybe, kurią nustato įstatymai, kiti teisės aktai ir sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų profesijos standartai.

6.733 straipsnis. Pacientų medicinos dokumentų būtinumas

Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai privalo turėti (tvarkyti, pildyti) nustatytos formos ir rūšių pacientų medicinos dokumentus (ligos istorijas, kitus medicinos dokumentus), juos pildyti bei saugoti įstatymų nustatyta tvarka.

6.734 straipsnis. Medicinos dokumentų įrašų naikinimas

1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas sunaikina šio kodekso 6.733 straipsnyje nurodytus dokumentus per tris mėnesius po to, kai to pareikalauja (paprašo) pacientas, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis.

2. Šio straipsnio 1 dalis netaikoma, jeigu prašoma sunaikinti saugomus dokumentus, kurie pagrįstai gali būti laikomi galinčiais turėti tam tikros teisinės ar medicininės reikšmės kitiems asmenims, o ne pacientui, taip pat atvejais, kai dokumentus naikinti draudžia įstatymas.

6.735 straipsnis. Paciento teisė susipažinti su įrašais savo medicinos dokumentuose

1. Paciento pageidavimu jam turi būti pateikti jo medicinos dokumentai, išskyrus atvejus, kai tai gali pakenkti paciento sveikatai ar net sukelti pavojų jo gyvybei. Tokiais atvejais apie informacijos teikimo apribojimus turi būti pažymėta paciento medicinos dokumentuose.

2. Pacientas turi teisę prašyti, kad jo lėšomis būtų padarytos jo medicinos dokumentų kopijos. Ši paciento teisė gali būti ribojama tik įstatymų nustatyta tvarka. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas privalo paaiškinti pacientui įrašų medicinos dokumentuose reikšmę. Jeigu paciento reikalavimas yra pagrįstas, gydytojas privalo ištaisyti, užbaigti, panaikinti, paaiškinti ir (ar) pakeisti netikslius, neišsamius, dviprasmiškus duomenis arba su diagnoze, gydymu ar slauga nesusijusius duomenis.

6.736 straipsnis. Informacijos teikimas

1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas negali jokiems kitiems asmenims be paciento sutikimo suteikti informacijos apie pacientą arba sudaryti sąlygų gauti oficialių dokumentų, nurodytų šio kodekso 6.733 straipsnyje, kopijas. Jeigu informacija kitiems asmenims vis tiek teikiama, ji gali būti teikiama tiek, kiek tai nedaro žalos paciento ar kito asmens privataus gyvenimo interesams. Informacija apie pacientą turi būti teikiama, jeigu tai yra privaloma pagal įstatymus.

2. Kitais asmenimis nėra laikomi asmenys, kurie tiesiogiai dalyvauja vykdant medicinos paslaugų teikimo sutartį, taip pat asmuo, kuris veikia kaip sveikatos priežiūrą vykdančio asmens pagalbininkas, jeigu informacija yra būtina jam veikiant kaip pagalbininkui.

3. Šiai kategorijai taip pat nepriklauso tie asmenys, kurių sutikimas vykdant asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sutartį būtinas pagal šio kodekso 6.729 ir 6.744 straipsnius. Tačiau tokiu atveju, kai asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas, suteikdamas informaciją apie pacientą ar sudarydamas sąlygas gauti tokią informaciją ar paciento dokumentų kopijas, negali būti laikomas atitinkančiu rūpestingumo laipsnį, kokio tikimasi iš sąžiningo asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo, asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas neturi atlikti tokių veiksmų.

6.737 straipsnis. Moksliniai tyrimai

Mokslinių tyrimų atlikimą bei informacijos apie pacientą suteikimą mokslinių tyrimų tikslams reglamentuoja įstatymai.

6.738 straipsnis. Stebėtojai

1. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas teikia sveikatos priežiūros paslaugas nedalyvaujant jokiems kitiems asmenims, išskyrus patį pacientą, nebent pacientas būtų sutikęs, kad teikiant sveikatos priežiūros paslaugas dalyvautų pašaliniai stebėtojai.

2. Šio straipsnio 1 dalyje minimais kitais asmenimis nėra laikomi asmenys, kurių profesinė pagalba reikalinga teikiant sveikatos priežiūros paslaugas pagal sutartį.

6.739 straipsnis. Teisė nutraukti sutartį

1. Kol neatsiranda svarbių priežasčių (sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo nurodymų nevykdymas, nesumokėjimas už suteiktas paslaugas ir kt.) asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutarčiai nutraukti, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas negali nutraukti šios sutarties.

2. Pacientas turi teisę bet kada nutraukti sutartį.

6.740 straipsnis. Sutarties kaina

Sveikatos priežiūros paslaugų teikėjui už suteiktas paslaugas užsakovas (pacientas) moka sutartyje nustatytą atlyginimą, išskyrus atvejus, kai asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas už savo darbą gauna atlyginimą pagal įstatymą arba kokiu nors kitu pagrindu, kaip tai nustatyta sutartyje.

6.741 straipsnis. Sveikatos priežiūros įstaigos

Jeigu asmens sveikatos priežiūros paslaugos pagal sutartį teikiamos sveikatos priežiūros įstaigoje, kuri nėra šios sutarties šalis, visais atvejais atsiranda ir sveikatos priežiūros įstaigos atsakomybė, analogiška sutarties šalies atsakomybei.

6.742 straipsnis. Draudimas riboti ar panaikinti atsakomybę

Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo atsakomybė, o šio kodekso 6.741 straipsnio numatytais atvejais – sveikatos priežiūros įstaigos atsakomybė, negali būti apribota arba panaikinama.

6.743 straipsnis. Taikymo sritis

Jeigu asmens sveikatos priežiūros paslaugos yra teikiamos vadovaujantis bendraisiais mediko profesijos reikalavimais ar medicinos etikos (deontologijos) principais, t. y. ne pagal asmens sveikatos priežiūros paslaugų sutartį, šio skirsnio taisyklės taikomos tiek, kiek tai atitinka teisinio santykio prigimtį.

6.744 straipsnis. Atstovai pagal įstatymą

1. Jeigu pacientas nėra sukakęs šešiolika metų, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjo pareigos atsiranda nepilnamečio tėvams arba paciento globėjui (rūpintojui).

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė taip pat taikoma, kai nepilnametis, nors ir yra sukakęs šešiolika metų, tačiau negali būti laikomas sugebančiu protingai įvertinti savo interesus, išskyrus atvejus, kai pacientas, dėl kurio gebėjimo protingai vertinti abejojama, yra pasiekęs pilnametystę ir jam yra nustatyta globa (rūpyba) arba paskirtas globėjas (rūpintojas). Tokiu atveju pareigos yra vykdomos rūpintojui ar globėjui.

3. Jeigu pilnametis pacientas negali būti laikomas sugebančiu protingai vertinti savo interesus ir jeigu jam nenustatyta nei rūpyba, nei globa, visos asmens priežiūros paslaugų teikėjo pareigos pacientui vykdomos asmeniui, kurį pacientas yra raštu įgaliojęs veikti savo vardu. Jeigu tokio įgalioto asmens nėra arba jeigu įgaliotas asmuo nesiėmė būtinų veiksmų, pareigos turi būti vykdomos paciento sutuoktiniui ar sugyventiniui (partneriui), išskyrus atvejus, kai jie to atsisako, o jei sutuoktinio ar sugyventinio (partnerio) nėra, pareigos vykdomos paciento tėvui arba vaikui, išskyrus atvejus, kai šie atsisako.

4. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas vykdo savo pareigas paciento atstovams pagal įstatymą, kaip tai numatyta šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, taip pat asmenims, numatytiems 3 dalyje, su sąlyga, kad toks pareigų vykdymas atitiktų atsargumo laipsnį, kurio yra tikimasi iš asmens sveikatos priežiūros paslaugų sąžiningo teikėjo.

5. Asmuo, kuriam pagal šio straipsnio 2 ar 3 dalį asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikėjas privalo vykdyti savo pareigas, nustatytas šiame skirsnyje, turi veikti laikydamasis tokio

atsargumo, kokio yra tikimasi iš sąžiningo atstovo. Šis asmuo, vykdydamas savo pareigas, privalo kiek įmanoma labiau įtraukti pacientą.

6. Jeigu pacientas prieštarauja, kad jam būtų teikiamos sveikatos priežiūros paslaugos, kurioms šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyti asmenys jau yra davę sutikimą, šios paslaugos gali būti teikiamos tik jeigu tai yra aiškiai būtina norint išvengti rimtos žalos pacientui.

6.745 straipsnis. Nenumatyti kraštutiniai atvejai

Jeigu, norint teikti sveikatos paslaugas, pagal šio kodekso 6.744 straipsnį vietoj paciento sutikimo turi būti gautas sutikimas asmens, nurodyto tame straipsnyje, paslaugas galimas teikti ir be tokio asmens sutikimo, jeigu nėra pakankamai laiko gauti šio asmens sutikimą tokiais atvejais, kuriais reikia nedelsiant atlikti veiksmus, aiškiai būtinus paciento gyvybei išsaugoti.

6.746 straipsnis. Žmogaus audinių ir organų naudojimas

Asmens sveikatos priežiūros paslaugų metu paimti anonimo audiniai ir atskiri kūno organai gali būti naudojami įstatymų numatytais atvejais ir tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS
TURIZMO PASLAUGŲ TEIKIMAS

6.747 straipsnis. Turizmo paslaugų teikimo sutarties samprata

1. Turizmo paslaugų teikimo sutartimi viena šalis – kelionės organizatorius – įsipareigoja už atlyginimą kitai šaliai – turistui – užtikrinti iš anksto organizuotą turistinę kelionę, o turistas įsipareigoja kelionių organizatoriui sumokėti už suteiktas paslaugas.

2. Šiame skirsnyje iš anksto organizuota turistinė kelionė – iš anksto už bendrą kainą parengtas arba siūlomas įsigyti turizmo paslaugų rinkinys, kurį sudaro ne mažiau kaip dvi turizmo paslaugos (apgyvendinimo, vežimo, kita esminę kelionės dalį sudaranti turizmo paslauga, nesusijusi su vežimu ar apgyvendinimu), jeigu ji tęsiasi ilgiau kaip 24 valandas arba į ją yra įtraukta nakvynė.

3. Šiame skirsnyje kelionės organizatorius yra asmuo, kuris įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis verčiasi turizmo verslu ir tiesiogiai arba per tarpininkus (kelionių pardavimo agentus) viešai siūlo teikti turizmo paslaugas bet kuriam asmeniui arba tam tikrai asmenų grupei.

4. Asmuo, kuris veikia kaip kelionės organizatoriaus, neturinčio verslo vietos Lietuvos Respublikoje, tarpininkas, turisto atžvilgiu taip pat laikomas kelionės organizatoriumi.

5. Šiame skirsnyje turistas yra fizinis asmuo, kuris su kelionės organizatoriumi sudaro turizmo paslaugų teikimo sutartį (sutartį pasirašęs asmuo), arba bet kuris kitas fizinis asmuo, kurio vardu sutartį pasirašęs asmuo perka turistinę kelionę ir prisiima visas teises ir pareigas pagal sutartį (kiti naudos gavėjai), arba bet kuris asmuo, kuriam sutartį pasirašęs asmuo ar bet kuris naudos gavėjas perleidžia savo teisę į kelionę.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.748 straipsnis. Pareiga teikti informaciją

1. Kelionės organizatorius, viešai reklamuodamas savo teikiamas paslaugas (kelionių prospektai ar kitokia oficiali informacija), privalo teikti neklaidinančią įstatymų nustatytos formos ir turinio informaciją (nurodyti kelionės maršrutą, teikiamas kelionėje paslaugas ir įsipareigojimus, valiutų keitimo sąlygas ir tvarką, valstybių sienų perėjimo tvarką, lankomų vietovių epidemiologinę būklę, profilaktines priemones, vakcinaciją, dokumentų ir turistinės kelionės sutarties įforminimo tvarką bei sąlygas ir t. t.).

2. Kelionės organizatorius privalo prieš turizmo paslaugų teikimo sutarties pasirašymą suteikti turistui įstatymų nustatytos formos ir turinio išsamią informaciją (nurodyti su pasu ir vizomis susijusius reikalavimus, informaciją apie sveikatos formalumus ir t. t.).

3. Iki turisto išvykimo į kelionę kelionės organizatorius privalo suteikti turistui įstatymų nustatytos formos ir turinio informaciją (nurodyti tarpines stotis, keleivio vietą transporto priemonėje, kelionės organizatoriaus atstovo duomenis ryšiams palaikyti ir t. t.).

Straipsnio pakeitimai:

Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.749 straipsnis. Sutarties forma ir turinys

1. Turistinių paslaugų teikimo sutartis turi būti rašytinė.

2. Turistinių paslaugų teikimo sutartyje (ar jos priede, kuris yra neatskiriama sutarties dalis) privalo būti nurodyta:

1) kelionės organizatoriaus rekvizitai (pavadinimas, adresas, telefonas ir kt.);

2) turisto asmens duomenys ir gyvenamoji vieta;

3) išvykimo, grįžimo vieta, data ir laikas bei lankomos vietos ar šalys, nurodant datas, kada į jas atvykstama ir išvykstama;

4) kelionėje teikiamos turizmo paslaugos ir jų apibūdinimas, specialūs turisto pageidavimai;

5) turizmo paslaugų užmokestis (jo keitimo ir grąžinimo sąlygos), mokėjimo būdai ir terminai, nurodant, kad į kelionės paslaugų kainą įskaičiuojamos visos paslaugos;

6) sutarties sąlygų keitimo ir sutarties nutraukimo atvejai, sveikatos draudimo tvarka, finansinės garantijos;

7) sutarties numeris ir sudarymo data, pretenzijų pareiškimo terminas.

3. Turizmo paslaugų teikimo sutarties standartinės sąlygos tvirtinamos įstatymų nustatyta tvarka.

6.750 straipsnis. Turisto teisė atsisakyti sutarties

1. Turistas turi teisę bet kuriuo metu atsisakyti sutarties. Sutarties atsisakymas įsigalioja nuo jo pareiškimo momento.

2. Jeigu turistas atsisako sutarties dėl aplinkybių, už kurias jis atsako, tai jis turi atlyginti kelionės organizatoriui nuostolius, padarytus dėl tokio atsisakymo. Tačiau nuostolių dydis šiuo atveju negali viršyti maksimalios vienos kelionės kainos.

3. Jeigu turistas atsisako sutarties dėl aplinkybių, už kurias jis neatsako, tai jis turi teisę reikalauti, kad jam būtų grąžinti ar kompensuoti už kelionę sumokėti pinigai arba, jei kelionė jau iš dalies įvyko, proporcinga jų dalis.

6.751 straipsnis. Kelionės organizatoriaus teisė atsisakyti sutarties

1. Kelionės organizatorius turi teisę atsisakyti sutarties tik dėl svarbių priežasčių, apie kurias jis nedelsdamas privalo informuoti turistą.

2. Jeigu kelionės organizatorius atsisako sutarties dėl aplinkybių, už kurias turistas neatsako, jis privalo pasiūlyti turistui naują tokios pat ar geresnės kokybės kelionę (alternatyvią kelionę). Jeigu turistas pasiūlytos naujos kelionės atsisako, jis turi teisę reikalauti, kad jam būtų grąžinti ar kompensuoti už neįvykusią kelionę sumokėti pinigai arba, jeigu kelionė iš dalies įvyko, proporcinga jų dalis.

3. Kelionės organizatorius, atsisakęs sutarties, privalo atlyginti turistui turtinę žalą ir grąžinti pinigus už kelionę. Žala neatlyginama, kai:

1) kelionės organizatorius atsisako sutarties dėl to, kad buvo gautas mažesnis, nei nustatytas minimalus paraiškų tokiai kelionei kiekis, o turistas buvo raštu informuotas apie kelionės organizatoriaus teisę atsisakyti sutarties šiuo pagrindu per sutartyje nurodytą laiką;

2) kelionės organizatorius atsisakė sutarties dėl nenugalimos jėgos, išskyrus atvejus, kai sutartis numato tokiais atvejais kelionę organizuoti iš naujo.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.752 straipsnis. Sutarties sąlygų pakeitimas

1. Kelionės organizatorius turi teisę sutartyje numatyti, kad jam yra suteikiama teisė dėl svarbių priežasčių, apie kurias jis nedelsdamas informuoja turistą, pakeisti atitinkamą sutarties sąlygą. Tokiu atveju turistas turi teisę atsisakyti keisti sutartį.

2. Be šio straipsnio 1 dalyje numatytos išlygos, kelionės organizatorius taip pat gali sutartyje numatyti, kad jis turi teisę dėl svarbių priežasčių, apie kurias jis nedelsdamas informuoja turistą, pakeisti sutarties sąlygą. Turistas tokiu atveju gali atsisakyti keisti sutartį tik tada, kai toks pakeitimas turistui padarytų esminę žalą.

3. Kelionės organizatorius turi teisę sutartyje numatyti, kad jis, likus ne mažiau kaip 20 dienų iki kelionės pradžios, gali padidinti kelionės kainą dėl to, kad pasikeičia vežimo išlaidos, įskaitant išlaidas degalams, privalomiems mokesčiams ar atitinkamų valiutų keitimui. Šiuo atveju kelionės organizatorius privalo nurodyti, kodėl padidėjo kaina ir kaip buvo apskaičiuotas kainos padidėjimas. Turistas turi teisę atsisakyti kainos didinimo.

4. Jeigu turistas atsisako keisti sutarties sąlygas šio straipsnio 1–3 dalyse numatytais atvejais, kelionės organizatorius įgyja teisę atsisakyti sutarties. Tokiu atveju turistas turi teisę reikalauti grąžinti ar kompensuoti už kelionę sumokėtus pinigus arba, jei kelionė iš dalies jau įvyko, proporcingą jų dalį. Jeigu kelionės organizatorius atsisako sutarties po to, kai turistas atsisako keisti sutarties sąlygas šio straipsnio 1–2 dalyse numatytais atvejais, atitinkamai taikoma ir šio kodekso 6.751 straipsnio 3 dalis.

6.753 straipsnis. Sutarties šalių pasikeitimas

1. Turistas turi teisę perleisti savo teisę į kelionę trečiajam asmeniui, kuris vykdys visas sutarties sąlygas.

2. Toks perleidimas turi būti įformintas sutartimi su trečiuoju asmeniu, o turistas apie tai raštu privalo pranešti kelionės organizatoriui. Teisę į kelionę perleidžiantis asmuo ir trečiasis asmuo atsako solidariai kelionės organizatoriui už kelionės kainos ir išlaidų, susijusių su teisės į kelionę perleidimu, sumokėjimą.

3. Jeigu kelionės organizatorius dėl savo nemokumo ar kitų priežasčių negali tinkamai įvykdyti sutarties, jis privalo imtis priemonių, kad jo pareigas perimtų kitas asmuo. Jeigu turistas jau atvyko į paskyrimo vietą, kelionės organizatorius bet kuriuo atveju privalo užtikrinti turisto sugrįžimą atgal.

Straipsnio pakeitimai:
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)

6.754 straipsnis. Sutarties vykdymas ir atsakomybė už netinkamą jos vykdymą

1. Kelionės organizatorius privalo vykdyti sutartį atsižvelgdamas į turisto protingus lūkesčius, kurių pagal sutarties ir teikiamų paslaugų pobūdį turistas galėjo turėti.

2. Jeigu sutartis nėra vykdoma atsižvelgiant į turisto protingus lūkesčius, kelionės organizatorius privalo atlyginti turistui nuostolius. Kelionės organizatorius ar asmuo, kurio pagalba kelionės organizatorius naudojasi, neatsako už netinkamą sutarties įvykdymą, jeigu:

1) dėl netinkamo sutarties įvykdymo kaltas turistas;

2) už netinkamą sutarties įvykdymą, kurio kelionės organizatorius nenumatė ir negalėjo numatyti, atsako trečiasis asmuo, kurio suteiktos paslaugos nesusijusios su kelionės organizatoriaus teikiamomis paslaugomis;

3) sutartis netinkamai įvykdoma dėl nenugalimos jėgos arba dėl įvykio, kurio kelionės organizatorius ar asmuo, kurio pagalba kelionės organizatorius naudojosi, atsižvelgiant į visą įmanomą jų apdairumą, nenumatė ir negalėjo numatyti.

3. Jeigu sutartis vykdoma ne pagal turisto lūkesčius, kelionės organizatorius, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, privalo teikti turistui visokeriopą pagalbą ir paramą. Jeigu priežastis, dėl kurios sutartis nėra tinkamai vykdoma, susijusi su pačiu turistu, kelionės organizatorius turi teikti turistui tokią pagalbą ir paramą, kurios, remiantis protingumo kriterijumi, gali būti reikalaujama iš kelionės organizatoriaus pagal sutartį. Šiuo atveju kelionės organizatoriaus išlaidas, susijusias su tokios pagalbos ir paramos teikimu, turi atlyginti pats turistas. Jeigu už netinkamą sutarties vykdymą atsako kelionės organizatorius arba asmuo, kurio pagalba jis naudojasi (šio straipsnio 2 dalis), tai visas išlaidas, susijusias su papildomos pagalbos ir paramos teikimu turistui, apmoka pats kelionės organizatorius.

4. Jeigu prasidėjus kelionei paaiškėja, kad kelionės organizatorius negalės įvykdyti pagrindinės sutartų paslaugų dalies, tai jis privalo pasiūlyti turistui tinkamą alternatyvią kelionę už tokią pačią kainą sutartyje nurodytam terminui bei kompensuoti turistui anksčiau pasiūlytų ir faktiškai suteiktų paslaugų kainos skirtumą. Jeigu kelionės organizatorius dėl pagrįstų priežasčių negali pasiūlyti alternatyvios kelionės arba dėl protingų priežasčių turistas jos atsisakė, kelionės organizatorius turi užtikrinti turisto grąžinimą atgal arba nuvežimą į kitą vietovę, dėl kurios sutinka turistas, taip pat grąžinti turistui pinigus už tokią kelionę.

5. Jeigu dėl netinkamo sutarties vykdymo, už kurį atsako kelionės organizatorius, turisto pagrįsti ir protingi lūkesčiai neišsipildo ir dėl to turistas lieka kelione nepatenkintas, jis turi teisę reikalauti atlyginti ir neturtinę žalą. Atlygintinos neturtinės žalos dydis šiuo atveju negali viršyti trigubos kelionės kainos.

6.755 straipsnis. Draudimas panaikinti ar riboti civilinę atsakomybę

1. Kelionės organizatorius neturi teisės riboti ar panaikinti savo civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl turisto mirties ar jo sveikatos sužalojimo. Tokios sutarties sąlygos dėl atsakomybės už minėtą žalą ribojimo ar panaikinimo negalioja.

2. Jeigu paslaugų pagal sutartį teikimas susijęs su tam tikros Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties galiojimu ir taikymu, kelionės organizatorius gali remtis tarptautinės sutarties nustatytu ar leidžiamu asmens, teikiančio tam tikras paslaugas, civilinės atsakomybės ribojimu ar panaikinimu.

3. Kelionės organizatorius neturi teisės riboti ar panaikinti savo civilinę atsakomybę už žalą, padarytą turistui, jeigu žala padaroma dėl kelionės organizatoriaus tyčios ar didelio neatsargumo.

4. Jeigu žala, išskyrus žalą, atsiradusią dėl turisto mirties ar jo sveikatos sužalojimo, turistui padaroma teikiant sutartyje numatytą paslaugą, tačiau tą paslaugą teikia ne pats kelionės organizatorius, tai kelionės organizatoriaus atsakomybė už tokią žalą gali būti ribojama triguba kelionės kaina.

XXXVI SKYRIUS
PAVEDIMAS

6.756 straipsnis. Pavedimo sutarties samprata

1. Pavedimo sutartimi viena šalis (įgaliotinis) įsipareigoja kitos šalies (įgaliotojo) vardu ir lėšomis atlikti tam tikrus teisinius veiksmus su trečiaisiais asmenimis.

2. Įgaliotojo suteiktos įgaliotiniui teisės bei jas patvirtinantis rašytinis dokumentas vadinamas įgaliojimu.

6.757 straipsnis. Sutarties dalykas

1. Pavedimo sutartimi įgaliotojas gali pavesti įgaliotiniui atlikti teisinius veiksmus, susijusius su įgaliotojo gynimu, įgaliotojo viso ar dalies turto administravimu, procesinių veiksmų atlikimu įgaliotojo vardu teismo ir kitose institucijose, bei kitokius teisinius veiksmus.

2. Asmens sutikimas priimti jam duotą pavedimą gali būti išreikštas aiškiai arba, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, – tylėjimu.

6.758 straipsnis. Įgaliotinio atlyginimas

1. Pavedimo sutartis gali būti atlygintinė arba neatlygintinė.

2. Jeigu pavedimo sutarties šalys yra fiziniai asmenys, preziumuojama, kad pavedimo sutartis yra neatlygintinė, išskyrus atvejus, kai įgaliotinio kito asmens vardu atliekami teisiniai veiksmai yra įgaliotinio profesinė ar verslo veikla. Kai viena arba abi pavedimo sutarties šalys yra verslininkai, preziumuojama, kad sutartis yra atlygintinė.

3. Jeigu sutartis yra atlygintinė, tai įgaliotinio atlyginimo dydį nustato pavedimo sutartis ar įstatymas. Jeigu atlyginimo dydis nei sutartyje, nei įstatyme nenustatytas, atlyginimas nustatomas atsižvelgiant į papročius, rinkos kainas, suteiktų paslaugų pobūdį ir trukmę, atitinkamas paslaugas teikiančių asmenų profesinių susivienijimų rekomendacijas ir kitas aplinkybes.

4. Jeigu įgaliotinis veikia kaip įgaliotojo komercinis atstovas, jis turi teisę sulaikyti privalomus perduoti įgaliotojui daiktus, kol įgaliotojas su juo visiškai atsiskaitys.

6.759 straipsnis. Pavedimo vykdymas pagal įgaliotojo nurodymus

1. Įgaliotinis privalo įvykdyti jam duotą pavedimą pagal įgaliotojo nurodymus. Įgaliotojo nurodymai privalo būti teisėti, įvykdomi ir konkretūs.

2. Įgaliotinis turi teisę nukrypti nuo įgaliotojo nurodymų, jeigu, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, tai yra būtina įgaliotojo interesais, o įgaliotinis negalėjo iš anksto atsiklausti įgaliotojo

arba per protingą terminą negavo atsakymo į savo paklausimą. Šiuo atveju įgaliotinis privalo pranešti įgaliotojui apie nukrypimus, kai tik įmanoma apie tai pranešti.

3. Jeigu įgaliotinis veikia kaip komercinis atstovas, tai įgaliotojas savo interesais gali suteikti jam teisę nukrypti nuo pavedimo ir be išankstinio paklausimo. Tokiu atveju komercinis atstovas privalo per protingą terminą pranešti įgaliotojui apie pavedimo nesilaikymą, jeigu ko kita nenustato sutartis.

6.760 straipsnis. Įgaliotinio pareigos

1. Įgaliotinis privalo įvykdyti jam duotą pavedimą sąžiningai ir rūpestingai, kad įvykdymas geriausiai atitiktų įgaliotojo interesus, bei vengti savo asmeninių interesų konflikto su įgaliotojo interesais.

2. Įgaliotinis privalo įvykdyti pavedimą asmeniškai, išskyrus sutartyje nustatytas išimtis bei atvejus, kai įstatymas leidžia perįgaliojimą.

3. Vykdydamas pavedimą, įgaliotinis privalo įgaliotojo reikalavimu, o atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, – ir be reikalavimo, suteikti įgaliotojui visą informaciją apie pavedimo vykdymo eigą.

4. Įvykdęs pavedimą, įgaliotinis privalo tuojau pat apie tai pranešti įgaliotojui ir pateikti ataskaitą, prie kurios turi pridėti pateisinamuosius dokumentus, bei grąžinti įgaliojimą, jeigu sutartis nenustato ko kita.

5. Visa, ką gavo vykdydamas pavedimą, įgaliotinis privalo tuojau pat perduoti įgaliotojui.

6. Jeigu sutarties, įstatymo ar papročių numatytais atvejais įgaliotinis pasitelkia pavedimui vykdyti trečiuosius asmenis, jis atsako už tokių asmenų veiksmus bei privalo atlyginti tų asmenų veiksmais padarytus įgaliotojui nuostolius.

7. Jeigu pavedimą vykdo keli įgaliotiniai, įgaliotojui jie atsako solidariai, jeigu sutartis nenustato ko kita.

8. Įgaliotinis neturi teisės naudoti gautos vykdant pavedimą informacijos ar turto savo interesais, išskyrus sutarties ar įstatymo numatytais atvejais, taip pat kai sutikimą naudoti informaciją ar turtą duoda įgaliotojas. Jeigu įgaliotinis šios pareigos nevykdo, jis privalo atlyginti įgaliotojui dėl to padarytus nuostolius bei grąžinti visa tai, kas yra jo nepagrįstas praturtėjimas, o jeigu jis neteisėtai naudojo daiktą ar pinigus, – atitinkamai sumokėti nuomos mokestį ar palūkanas.

6.761 straipsnis. Įgaliotojo pareigos

1. Įgaliotojas privalo bendradarbiauti su įgaliotiniu, kai šis vykdo pavedimą.

2. Įgaliotojas privalo tuojau pat priimti iš įgaliotinio visa, ką šis įvykdė pagal pavedimo sutartį.

3. Jeigu ko kita nenustato sutartis, įgaliotojas privalo aprūpinti įgaliotinį priemonėmis, reikalingomis pavedimui įvykdyti, atlyginti įgaliotiniui išlaidas, kurios buvo būtinos pavedimui tinkamai įvykdyti, o esant reikalui – išmokėti avansą, būtiną išlaidoms, susijusioms su pavedimo vykdymu, padengti.

4. Įgaliotiniui tinkamai įvykdžius pavedimą, įgaliotojas privalo sumokėti jam atlyginimą, jeigu pavedimo sutartis yra atlygintinė.

5. Įgaliotojas turi atlyginti įgaliotiniui šio patirtą vykdant pavedimą žalą, jeigu paties įgaliotinio veiksmuose nėra kaltės ir žalos neprivalo atlyginti kiti už ją atsakingi asmenys.

6.762 straipsnis. Perįgaliojimas

Įgaliotinis turi teisę perduoti pavedimo vykdymą kitam asmeniui (perįgaliojimas) tik šio kodekso 2.145 straipsnio nustatytais atvejais ir tvarka.

6.763 straipsnis. Pavedimo sutarties pabaiga

1. Pavedimo sutartis, be kitų prievolių pasibaigimo pagrindų, taip pat baigiasi, kai:

1) įgaliotinis panaikina įgaliojimą;

2) įgaliotinis atsisako įgaliojimo (šio kodekso 2.146 straipsnis);

3) baigiasi įgaliojimo terminas;

4) miršta viena iš sutarties šalių;

5) likviduojama viena iš pavedimo sutarties šalių;

6) vienai iš šalių iškeliama bankroto byla;

7) viena iš šalių pripažįstama neveiksnia, ribotai veiksnia ar nežinia kur esančia.

2. Jeigu įgaliotojas tiems patiems veiksmams atlikti paskiria naują įgaliotinį, tai pavedimo sutartis laikoma pasibaigusia nuo to momento, kai pirmajam įgaliotiniui buvo pranešta apie naujo įgaliotinio paskyrimą.

3. Jeigu įgaliotojas dėl savo sveikatos būklės ar dėl kitų svarbių priežasčių negali savarankiškai panaikinti įgaliojimo, kiekvienas suinteresuotas asmuo, taip pat prokuroras turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti panaikinti įgaliojimą, jeigu to reikalauja įgaliotojo ar viešas interesas.

6.764 straipsnis. Pavedimo sutarties pabaigos teisinės pasekmės

1. Jeigu įgaliotojas nutraukia pavedimo sutartį iki pavedimo visiško įvykdymo, jis privalo atlyginti įgaliotiniui šio turėtas vykdant pavedimą išlaidas bei išmokėti jam atlyginimą, atsižvelgiant į pavedimo dalies įvykdymą, išskyrus atvejus, kai sutartis nutraukta dėl svarbių priežasčių arba įgaliotinis įvykdė pavedimą po to, kai sužinojo ar turėjo sužinoti, kad sutartis baigėsi.

2. Įgaliotinis atsako už žalą, kurią patiria įgaliotojas dėl to, kad įgaliotinis atsisakė įgaliojimo be svarbių priežasčių ar netinkamu laiku.

3. Komercinio atstovavimo atveju taikomos specialios taisyklės, nustatytos šio kodekso 2.152–2.168 straipsniuose.

4. Pasibaigus pavedimo sutarčiai, įgaliotinis privalo pateikti įgaliotojui ataskaitą ir grąžinti viską, ką yra gavęs pagal sutartį, bei atlikti visus veiksmus, kurie yra jo veiklos būtina pasekmė, kad būtų išvengta nuostolių padarymo įgaliotojui.

6.765 straipsnis. Įgaliotinio įpėdinių ir likvidatoriaus pareigos

1. Mirus įgaliotiniui, jo įpėdiniai privalo pranešti įgaliotojui apie sutarties pabaigą ir imtis priemonių, būtinų įgaliotojo turtui ar dokumentams apsaugoti, o vėliau perduoti šį turtą bei dokumentus įgaliotojui.

2. Pareigas, numatytas šio straipsnio 1 dalyje, taip pat turi ir įgaliotiniu esančio likviduojamo juridinio asmens likvidatorius.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytos taisyklės taip pat taikomos neveiksniu pripažinto įgaliotinio globėjui arba įgaliotinio, kuriam iškelta bankroto byla, administratoriui.

XXXVII SKYRIUS
FRANŠIZĖ

6.766 straipsnis. Franšizės sutarties samprata

1. Franšizės sutartimi viena šalis (teisių turėtojas) įsipareigoja perduoti už atlyginimą kitai šaliai (naudotojui) tam tikram terminui arba neterminuotai teisę naudotis verslo tikslais išimtinių teisių, priklausančių teisių turėtojui, visuma (teise į firmos vardą, teise į prekių ar paslaugų ženklą, teise į saugomą komercinę (gamybinę) informaciją ir kt.), o kita šalis įsipareigoja už tai mokėti sutartyje nustatytą atlyginimą.

2. Franšizės sutartis numato teisių turėtojo išimtinių teisių visumos, dalykinės reputacijos ir komercinės patirties panaudojimą tam tikru mastu (nustatant minimalų ar maksimalų panaudojimo būdą arba kitą formą). Franšizės sutartis taip pat gali numatyti tokių išimtinių teisių, dalykinės reputacijos ar komercinės patirties panaudojimo teritoriją arba verslo sritį, kurioje tai bus naudojama (prekių pardavimas, paslaugų teikimas ir t. t.).

3. Franšizės sutarties šalimis gali būti tik įmonės (verslininkai).

6.767 straipsnis. Franšizės sutarties forma

1. Franšizės sutartis turi būti rašytinė. Rašytinės formos nesilaikymas franšizės sutartį daro negaliojančią.

2. Tretiesiems asmenims sutartis gali būti panaudota tik įregistravus franšizės sutarties sudarymo faktą įstatymų nustatyta tvarka juridinių asmenų registre, kuriame yra įregistruotas teisių turėtojas. Jeigu teisių turėtojas įregistruotas užsienio valstybėje, franšizės sutarties sudarymo faktas turi būti registruojamas juridinių asmenų registre, kuriame įregistruotas naudotojas.

3. Jeigu franšizės sutarties dalykas yra pramoninės nuosavybės teise saugomas objektas, franšizės sutarties sudarymo faktas taip pat turi būti įregistruotas įstatymų nustatyta tvarka atitinkamoje institucijoje, registruojančioje pramoninės nuosavybės teisės objektus ir teises į juos.

6.768 straipsnis. Subfranšizės sutartis

1. Franšizės sutartis gali numatyti naudotojo teisę leisti kitiems asmenims naudotis visomis jam suteiktomis išimtinėmis teisėmis ar kai kuriomis iš jų subfranšizės sąlygomis. Subfranšizės sutarties sąlygos turi būti iš anksto aptartos franšizės sutartyje arba vėliau suderintos su teisių turėtoju. Franšizės sutartis taip pat gali numatyti naudotojo pareigą po sutarties sudarymo suteikti kitiems asmenims teisę naudotis tam tikrą laiką tomis teisėmis subfranšizės sąlygomis.

2. Subfranšizės sutartis negali būti sudaryta ilgesniam terminui nei franšizės sutartis.

3. Jeigu negalioja franšizės sutartis, negalioja ir subfranšizės sutartis.

4. Kai terminuota franšizės sutartis nutraukiama prieš terminą, subnaudotojo teisės ir pareigos pagal subfranšizės sutartį pereina teisių turėtojui, jeigu jis sutinka prisiimti teises ir pareigas pagal subfranšizės sutartį, išskyrus atvejus, kai franšizės sutartis nustato ką kita. Šios taisyklės taip pat taikomos ir nutraukiant neterminuotą franšizės sutartį.

5. Jeigu franšizės sutartis nenustato ko kita, naudotojas atsako teisių turėtojui už subnaudotojų veiksmus subsidiariai.

6. Subfranšizės sutarčiai taikomos šio skyriaus taisyklės, jeigu subfranšizės ypatumai leidžia tą daryti.

6.769 straipsnis. Atlyginimas pagal franšizės sutartį

1. Naudotojas turi mokėti teisių turėtojui sutartyje nustatytą atlyginimą.

2. Atlyginimas gali būti nustatomas vienkartinis fiksuotas ir (arba) mokamas periodiškai, darant sutartyje nustatyto dydžio atskaitymus iš naudotojo gaunamų pajamų, arba apskaičiuojamas kitu sutartyje nustatytu būdu.

6.770 straipsnis. Teisių turėtojo pareigos

1. Teisių turėtojas privalo:

1) perduoti naudotojui techninius ir komercinius dokumentus ir suteikti kitą informaciją, kuri yra būtina naudotojui, kad šis galėtų įgyvendinti jam suteiktas pagal franšizės sutartį teises, taip pat instruktuoti naudotoją ir jo darbuotojus visais klausimais, susijusiais su perduotų teisių įgyvendinimu;

2) išduoti naudotojui sutartyje numatytas licencijas ir užtikrinti jų įforminimą nustatyta tvarka.

2. Jeigu franšizės sutartis nenustato ko kita, teisių turėtojas privalo:

1) užtikrinti franšizės sutarties įregistravimą;

2) teikti naudotojui nuolatinę techninę ir konsultacinę pagalbą, padėti apmokyti naudotojo darbuotojus;

3) kontroliuoti naudotojo pagal franšizės sutartį gaminamų prekių, atliekamų darbų ar teikiamų paslaugų kokybę.

6.771 straipsnis. Naudotojo pareigos

Naudotojas, atsižvelgdamas į veiklos pobūdį ir ypatumus bei franšizės sutarties sąlygas, privalo:

1) franšizės sutartyje nustatytu būdu savo veikloje naudoti teisių turėtojo firmos vardą, prekių ir paslaugų ženklą;

2) užtikrinti pagal franšizės sutartį gaminamų prekių, atliekamų darbų ar teikiamų paslaugų tinkamą kokybę;

3) laikytis teisių turėtojo nurodymų ir instrukcijų dėl teisių naudojimo, naudotojo komercinių patalpų vidaus ir išorės apipavidalinimo ir kitokios franšizės sutartyje nustatytos veiklos sąlygų;

4) teikti pirkėjams (užsakovams) papildomų paslaugų, kurių jie galėjo protingai tikėtis įsigydami (užsakydami) prekes (darbus, paslaugas) tiesiai iš teisių turėtojo;

5) neatskleisti kitiems asmenims iš teisių turėtojo gautų komercinių (gamybinių) paslapčių ar kitos konfidencialios informacijos;

6) sudaryti subfranšizės sutartį, jeigu tokia jo pareiga nustatyta franšizės sutartyje;

7) informuoti pirkėjus (užsakovus) labiausiai jiems akivaizdžiausiu būdu apie tai, kad naudotojas veikia pagal franšizės sutartį ir naudoja teisių turėtojo firmos vardą, prekių ar paslaugų ženklą ar kitokį teisių turėtoją individualizuojantį simbolį.

6.772 straipsnis. Šalių teisių apribojimai

1. Sutarties šalys gali sutartyje numatyti tik tokias konkurenciją ribojančias sąlygas, kurių nedraudžia konkurencijos teisė.

2. Jeigu įvykdytas šio straipsnio 1 dalies reikalavimas, franšizės sutartis gali numatyti šiuos šalių teisių apribojimus:

1) teisių turėtojo prievolę nesuteikti kitiems asmenims analogiškų išimtinių teisių visumos naudoti toje pačioje teritorijoje kaip ir naudotojas arba teisių turėtojo prievolę pačiam nevykdyti analogiškos veiklos toje pačioje teritorijoje;

2) naudotojo prievolę nekonkuruoti su teisių turėtoju sutartyje nustatytoje teritorijoje toje verslo srityje, kurioje naudotojas veikia naudodamasis jam suteiktomis teisėmis;

3) draudimą naudotojui sudaryti franšizės sutartis dėl analogiškų teisių su teisių turėtojo konkurentais (potencialiais konkurentais);

4) naudotojo prievolę derinti su teisių turėtoju komercinių patalpų, nustatytų sutartyje, išdėstymą ir jų išorės bei vidaus apipavidalinimą.

3. Franšizės sutarties sąlygos, ribojančios šalių teises, gali būti pripažintos negaliojančiomis įstatymo, reglamentuojančio konkurenciją, nustatytais pagrindais ir tvarka, jeigu šios sąlygos riboja konkurenciją.

4. Negalioja franšizės sutarties sąlygos, kurias draudžia konkurencijos teisė, konkrečiai:

1) sąlygos, suteikiančios teisę teisių turėtojui nustatyti naudotojo gaminamų prekių ar atliekamų darbų, ar teikiamų paslaugų kainas arba jų minimalų dydį;

2) sąlygos, suteikiančios naudotojui teisę parduoti prekes, atlikti darbus ar teikti paslaugas tik tam tikros kategorijos pirkėjams (užsakovams) arba tik pirkėjams (užsakovams), gyvenantiems franšizės sutartyje nustatytoje teritorijoje.

6.773 straipsnis. Teisių turėtojo atsakomybė pagal naudotojui pareikštus reikalavimus

1. Teisių turėtojas subsidiariai atsako pagal naudotojui pareikštus reikalavimus dėl prekių (darbų, paslaugų), naudotojo parduotų pagal franšizės sutartį, kokybės.

2. Pagal reikalavimus, pareikštus naudotojui, kaip teisių turėtojo prekių (produkcijos) gamintojui, teisių turėtojas atsako solidariai su naudotoju.

6.774 straipsnis. Naudotojo teisė sudaryti franšizės sutartį naujam terminui

1. Naudotojas, tinkamai vykdęs franšizės sutartį, turi teisę, pasibaigus franšizės sutarties terminui, sudaryti sutartį tokiomis pat sąlygomis naujam terminui.

2. Teisių turėtojas turi teisę atsisakyti sudaryti franšizės sutartį naujam terminui, jeigu jis įsipareigoja, kad per trejus metus po sutarties pasibaigimo nesudarys su kitais asmenimis analogiškos franšizės sutarties, kuri galiotų toje pat teritorijoje kaip ir pasibaigusi sutartis. Jeigu nepraėjus trejiems metams teisių turėtojas nori suteikti tas pačias teises kitiems asmenims, jis privalo pasiūlyti naudotojui sudaryti naują sutartį arba atlyginti nuostolius. Sudarius naują sutartį, jos sąlygos neturi būti naudotojui sunkesnės nei ankstesnės sutarties sąlygos.

6.775 straipsnis. Franšizės sutarties sąlygų pakeitimas

Šalys savo susitarimu gali pakeisti franšizės sutarties sąlygas bendrais pagrindais. Sutarties pakeitimų faktas tretiesiems asmenims gali būti panaudotas tik šį faktą įregistravus šio kodekso 6.767 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka.

6.776 straipsnis. Franšizės sutarties pabaiga

1. Jeigu franšizės sutartis sudaryta neterminuotam laikui, bet kuri šalis turi teisę ją nutraukti pranešusi apie tai kitai šaliai prieš šešis mėnesius, jeigu sutartis nenustato ilgesnio termino.

2. Franšizės sutarties nutraukimas (pabaiga) turi būti registruojamas šio kodekso 6.767 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka.

3. Jeigu teisių turėtojas netenka teisės į firmos ar į prekių (paslaugų) ženklą ir vietoj jos neįgyja naujos analogiškos teisės, franšizės sutartis baigiasi.

4. Franšizės sutartis baigiasi, jeigu teisių turėtojui ar naudotojui iškeliama bankroto byla.

6.777 straipsnis. Šalių pasikeitimas

1. Jeigu viena ar daugiau išimtinių teisių, kurios yra franšizės sutarties dalykas, pereina kitam asmeniui, franšizės sutartis lieka galioti. Naujas teisių turėtojas tampa franšizės sutarties šalimi toje teisių ir pareigų dalyje, kuri susijusi su jam perėjusiomis išimtinėmis teisėmis.

2. Mirus teisių turėtojui ar naudotojui, jų teisės ir pareigos pagal franšizės sutartį pereina įpėdiniui su sąlyga, jeigu jis yra verslininkas ir tęsia verslą arba pradeda verslą per šešis mėnesius po palikimo atsiradimo. Priešingu atveju franšizės sutartis baigiasi. Iki įpėdinis priims palikimą ir pradės tęsti verslą, mirusiojo teises ir pareigas pagal franšizės sutartį vykdo teismo paskirtas turto administratorius.

6.778 straipsnis. Teisių turėtojo firmos vardo ar prekių (paslaugų) ženklo pasikeitimo pasekmės

Jeigu pasikeičia teisių turėtojo firmos vardas ar prekių (paslaugų) ženklas, kurie yra franšizės sutarties dalykas, franšizės sutartis lieka galioti ir naujam firmos vardui ar prekių (paslaugų) ženklui, jeigu naudotojas nereikalauja nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius. Kai sutartis lieka galioti, naudotojas turi teisę reikalauti atitinkamai sumažinti teisių turėtojui priklausantį atlyginimą, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.779 straipsnis. Išimtinės teisės pasibaigimo pasekmės

1. Jeigu baigiasi išimtinės teisės, kuri yra franšizės sutarties dalykas, galiojimo terminas arba ši teisė baigiasi kitais pagrindais, franšizės sutartis galioja, išskyrus tas jos sąlygas, kurios susijusios su pasibaigusia teise, o naudotojas, jeigu ko kita nenustato sutartis, turi teisę reikalauti atitinkamai sumažinti teisių turėtojui priklausantį atlyginimą.

2. Pasibaigus vienai iš išimtinių teisių, franšizės sutarties sudarymo faktas turi būti perregistruotas, jeigu naudotojas nereikalauja sutarties nutraukti ir atlyginti nuostolių.

XXXVIII SKYRIUS
KOMISAS

6.780 straipsnis. Komiso sutarties samprata

1. Komiso sutartimi viena šalis (komisionierius) įsipareigoja kitos šalies (komitento) pavedimu už atlyginimą sudaryti vieną ar kelis sandorius savo vardu, bet komitento lėšomis.

2. Pagal sandorį, komisionieriaus sudarytą su trečiuoju asmeniu, teises ir pareigas įgyja komisionierius, nepaisant to, kad komitentas buvo nurodytas trečiajam asmeniui arba vykdant sandorį turėjo tiesioginių santykių su trečiuoju asmeniu.

3. Komiso sutartis gali būti terminuota arba neterminuota.

4. Komiso sutartyje gali būti nenurodyta arba nurodyta teritorija, kurioje sutartis vykdoma, ir nustatyta arba nenustatyta komitento pareiga nesuteikti tretiesiems asmenims teisės sudarinėti jo interesais ir lėšomis sutarčių, kurių sudarymas pavestas komisionieriui.

5. Komiso sutartyje gali būti numatyti arba nenumatyti daiktai, kurie yra šios sutarties dalykas.

6. Įstatymai gali nustatyti atskirų komiso sutarčių rūšių ypatumus.

7. Kai komiso sutarties šalys yra įmonės (verslininkai), komiso sutartyje gali būti numatytos tik tokios konkurenciją ribojančios sąlygos, kurių nedraudžia konkurencijos teisė.

6.781 straipsnis. Komisinis atlyginimas

1. Komitentas privalo sumokėti komisionieriui atlyginimą. Jeigu komisionierius laidavo, kad trečiasis asmuo įvykdys sandorį, komitentas taip pat privalo sumokėti komisionieriui sutartyje nustatytą papildomą atlyginimą. Jeigu komisinio ar papildomo atlyginimo dydis komiso sutartyje nenustatytas, jis nustatomas pagal šio kodekso 6.198 straipsnio taisykles.

2. Jeigu komiso sutartis nebuvo įvykdyta dėl priežasčių, už kurias atsako komitentas, komisionierius išsaugo teisę į komisinį atlyginimą bei turėtų išlaidų atlyginimą.

6.782 straipsnis. Komisinio pavedimo vykdymas

1. Prisiimtą pavedimą komisionierius privalo įvykdyti naudingiausiomis komitentui sąlygomis pagal komitento nurodymus, o jei jų nėra, – pagal įprastus verslo papročius bei dalykinės praktikos reikalavimus.

2. Jeigu komisionierius sudarė sandorį naudingesnėmis komitentui sąlygomis, nei buvo šio nurodyta, iš sandorio gauta papildoma nauda tenka komitentui, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.783 straipsnis. Atsakomybė už sudaryto sandorio neįvykdymą

1. Komisionierius neatsako komitentui už trečiojo asmens neįvykdytą sandorį, sudarytą komitento lėšomis, išskyrus atvejus, kai komisionierius laidavo, kad trečiasis asmuo įvykdys sandorį, arba neparodė būtino apdairumo pasirinkdamas trečiąjį asmenį, kaip sandorio šalį.

2. Jeigu trečiasis asmuo neįvykdo sandorio, sudaryto su komisionieriumi, komisionierius privalo nedelsdamas apie tai pranešti komitentui, surinkti būtinus įrodymus ir komitento reikalavimu perleisti jam reikalavimo teisę pagal sandorį.

3. Šio straipsnio 2 dalyje numatytu atveju komisionierius gali perleisti reikalavimo teisę komitentui, neatsižvelgiant į tai, kad komisionieriaus ir trečiojo asmens sandoris draudžia ar riboja tokį perleidimą. Tačiau reikalavimo teisės perleidimas tokiais atvejais neatleidžia komisionieriaus nuo atsakomybės trečiajam asmeniui už susitarimo, draudžiančio ar ribojančio reikalavimo teisės perleidimą, pažeidimą.

6.784 straipsnis. Subkomisas

1. Jeigu ko kita nenustato komiso sutartis, komisionierius, siekdamas įvykdyti komiso sutartį, turi teisę sudaryti subkomiso sutartį su kitu asmeniu. Tačiau ir tokiu atveju atsakingu už subkomisionieriaus veiksmus prieš komitentą lieka komisionierius.

2. Pagal subkomiso sutartį komisionierius subkomisionieriui įgyja komitento teises ir pareigas.

3. Pasibaigus komiso sutarčiai, komitentas neturi teisės be komisionieriaus sutikimo turėti tiesioginių santykių su subkomisionieriumi, jeigu komiso sutartis nenustato ko kita.

6.785 straipsnis. Nukrypimas nuo komitento nurodymų

1. Komisionierius turi teisę nukrypti nuo komitento nurodymų, jeigu tai buvo būtina komitento interesais, o komisionierius negalėjo iš anksto gauti komitento pritarimo arba jo negavo per protingą laiką po savo paklausimo išsiuntimo. Komisionierius privalo pranešti komitentui apie nukrypimus, kai tik tai įmanoma.

2. Komisionieriui, kuris veikia kaip įmonė (verslininkas), komitentas gali suteikti teisę nukrypti nuo komitento nurodymų be išankstinio leidimo. Tokiu atveju komisionierius privalo pranešti apie nukrypimus komitentui per protingą terminą, jeigu komiso sutartis nenustato ko kita.

3. Komisionierius, pardavęs daiktą mažesne kaina negu buvo sutarta su komitentu, privalo atlyginti komitentui kainų skirtumą, jeigu neįrodo, kad neturėjo galimybės parduoti daiktą už sutartą su komitentu kainą ir daikto pardavimas mažesne kaina leido komitentui išvengti dar didesnių nuostolių. Jeigu komisionierius privalo iš anksto gauti komitento leidimą parduoti daiktą mažesne kaina, jis taip pat privalo įrodyti, kad neturėjo galimybės iš anksto gauti tokio leidimo.

4. Jeigu komisionierius nupirko daiktą už didesnę kainą nei buvo sutarta su komitentu, komitentas, nenorėdamas priimti tokio pirkinio, privalo apie tai pranešti komisionieriui per protingą terminą po to, kai gauna iš šio pranešimą apie sandorio sudarymą su trečiuoju asmeniu. Priešingu atveju pripažįstama, kad komitentas priėmė prievolės įvykdymą. Jeigu komisionierius praneša, kad jis kainų skirtumą padengs savo lėšomis, komitentas neturi teisės atsisakyti sudarytos sutarties.

6.786 straipsnis. Komitento nuosavybės teisė

1. Daiktai, kuriuos komisionierius gauna iš komitento arba įgyja komitento lėšomis, yra komitento nuosavybė nuo perdavimo momento.

2. Komisionierius turi teisę sulaikyti turimus daiktus, kuriuos jis privalo perduoti komitentui ar jo nurodytam asmeniui, jeigu komitentas nevykdo savo prievolių komisionieriui.

3. Jeigu komitentas tampa nemokus (jam iškeliama bankroto byla), komisionierius netenka sulaikymo teisės ir įgyja įkeitimo teisę į tą daiktą (priverstinis įkeitimas), o jo reikalavimai dėl daikto, kurį komisionierius buvo sulaikęs, vertės dydžio tenkinami kartu su įkeitimu užtikrintais reikalavimais.

6.787 straipsnis. Komisionieriaus reikalavimų patenkinimas iš komitentui priklausančių sumų

Komisionierius turi teisę išskaityti pagal komiso sutartį jam priklausančias sumas iš visų sumų, kurias jis gauna komitento sąskaita. Tačiau komitento kreditoriai, turintys teisę patenkinti savo reikalavimus anksčiau nei komisionierius, nepraranda teisės reikalauti išieškoti iš komisionieriaus išskaitytų sumų.

6.788 straipsnis. Komisionieriaus atsakomybė už komitento daikto praradimą, trūkumą ar sužalojimą

1. Komisionierius atsako komitentui už esančio pas jį komitento daikto praradimą, trūkumą ar sužalojimą, jeigu neįrodo, kad tai įvyko ne dėl jo kaltės.

2. Jeigu komisionierius, priimdamas daiktą, kurį jam perduoda komitentas arba kurį komisionierius gauna komitentui, išoriškai apžiūrėdamas daiktą pastebi, kad jame yra sužalojimų ar trūkumų, taip pat jeigu kas nors padaro žalos esančiam pas komisionierių komitento daiktui, komisionierius privalo imtis priemonių apsaugoti komitento teises, surinkti reikiamus įrodymus ir apie tai tuojau pranešti komitentui.

3. Komisionierius, neapdraudęs esančio pas jį komitento daikto, už šį daiktą atsako tik tais atvejais, kai komitentas buvo jį įpareigojęs tą daiktą apdrausti komitento lėšomis arba apdrausti jį komisionierius privalo pagal komiso sutartį ar įstatymą.

6.789 straipsnis. Komisionieriaus ataskaita

1. Įvykdęs pavedimą, komisionierius privalo pateikti komitentui ataskaitą ir perduoti jam visa, ką gavo pagal įvykdytą pavedimą, taip pat komitento reikalavimu perduoti visas teises, kurias komitentas įgijo trečiajam asmeniui, kylančias iš komisionieriaus sudaryto sandorio.

2. Jeigu komitentas ataskaitai prieštarauja, jis privalo pranešti apie tai komisionieriui per tris mėnesius nuo ataskaitos gavimo dienos. Priešingu atveju, jeigu nėra kitokio susitarimo, ataskaita laikoma priimta.

6.790 straipsnis. Komitento pareiga priimti pavedimo įvykdymą

Komitentas privalo:

1) priimti iš komisionieriaus visa, kas įvykdyta pagal pavedimą;

2) apžiūrėti daiktą, kurį jam įgijo komisionierius, ir tuojau pranešti šiam apie pastebėtus to daikto trūkumus;

3) atleisti komisionierių nuo įsipareigojimų, kuriuos šis, vykdydamas pavedimą, prisiėmė trečiajam asmeniui.

6.791 straipsnis. Pavedimo vykdymo išlaidų atlyginimas

1. Komitentas privalo kartu su komisiniu atlyginimu, o atitinkamais atvejais – ir atlyginimu už laidavimą (delkredere), atlyginti komisionieriui šio turėtas būtinas pavedimo vykdymo išlaidas, jeigu šalių susitarimo nenustatyta kitaip.

2. Komisionierius neturi teisės reikalauti atlyginti esančio pas jį komitento daikto pasaugos išlaidas, jeigu įstatyme ar sutartyje nenustatyta kitaip.

6.792 straipsnis. Komiso sutarties pabaiga

1. Komiso sutartis baigiasi, jeigu:

1) komitentas atsisako komiso sutarties;

2) komisionierius atsisako komiso sutarties įstatymo ar sutarties numatytais atvejais;

3) komisionierius miršta, pripažįstamas neveiksniu, ribotai veiksniu ar nežinia kur esančiu, likviduojamas arba tampa nemokus (iškeliama bankroto byla).

2. Jeigu komisionieriui iškeliama bankroto byla, visos teisės ir pareigos pagal komitento nurodymu sudarytą sandorį pereina komitentui.

6.793 straipsnis. Komisinio pavedimo panaikinimas

1. Komitentas turi teisę bet kada atsisakyti komiso sutarties, panaikindamas komisionieriui duotą pavedimą. Tokiu atveju komisionierius turi teisę reikalauti atlyginti išlaidas, padarytas dėl pavedimo panaikinimo.

2. Jeigu komiso sutartis buvo sudaryta nenurodant jos termino, komitentas apie pavedimo panaikinimą privalo iš anksto pranešti komisionieriui per trisdešimt dienų, jeigu komiso sutartis nenustato ilgesnio termino. Tokiais atvejais komitentas privalo sumokėti atlyginimą komisionieriui už sandorius, sudarytus iki pavedimo panaikinimo, bei atlyginti komisionieriui jo patirtus nuostolius.

3. Komitentas, panaikinęs pavedimą, privalo per komiso sutartyje nustatytą terminą arba nedelsdamas, jeigu toks terminas sutartyje nenustatomas, duoti nurodymą komisionieriui, ką šis privalo daryti su jo turimu komitento daiktu. Jeigu komitentas šios pareigos neįvykdo, komisionierius turi teisę atiduoti turtą saugoti komitento lėšomis arba jį parduoti už labiausiai komitentui naudingą kainą.

6.794 straipsnis. Komisionieriaus atsisakymas įvykdyti pavedimą

1. Jeigu ko kita nenustato sutartis, komisionierius neturi teisės atsisakyti įvykdyti prisiimtą pavedimą, išskyrus tuos atvejus, kai atsisakoma dėl to, kad pavedimo negalima įvykdyti arba kad komitentas pažeidė komiso sutartį.

2. Tais atvejais, kai komisionierius turi teisę atsisakyti pavedimo, jis apie savo atsisakymą privalo raštu pranešti komitentui. Komiso sutartis lieka galioti dvi savaites nuo tos dienos, kurią komitentas gauna komisionieriaus pranešimą apie atsisakymą įvykdyti pavedimą.

3. Jeigu komisionierius atsisako įvykdyti prisiimtą pavedimą dėl to, kad komitentas pažeidė komiso sutartį, jis turi teisę gauti ir turėtų išlaidų atlyginimą, ir komisinį atlyginimą.

4. Komisionierius, atsisakęs sutarties, privalo imtis priemonių komitento daiktui apsaugoti.

6.795 straipsnis. Patvarkymas dėl turto, komisionieriui atsisakius įvykdyti pavedimą ar komitentui panaikinus pavedimą

1. Komitentas, gavęs pranešimą apie komisionieriaus atsisakymą įvykdyti pavedimą, privalo per vieną mėnesį nuo atsisakymo gavimo dienos duoti patvarkymą dėl esančio pas komisionierių savo turto.

2. Jeigu komitentas per nurodytą terminą neduoda patvarkymo dėl esančio pas komisionierių savo daikto, komisionierius turi teisę perduoti šį daiktą saugoti komitento lėšomis arba, turėdamas tikslą patenkinti su komintentu susijusius savo reikalavimus, parduoti tą daiktą kuo naudingesne komitentui kaina.

XXXIX SKYRIUS
DISTRIBUCIJA (PASKIRSTYMAS)

6.796 straipsnis. Distribucijos (paskirstymo) sutarties samprata

1. Distribucijos sutartimi viena šalis – distributorius – įsipareigoja tam tikrą laiką ar neterminuotai savo vardu ir lėšomis pirkti iš kitos šalies – gamintojo (tiekėjo) – prekes (paslaugas) ir parduoti jas galutiniam vartotojui ar kitiems distributoriams bei atlikti kitus su prekių (paslaugų) perpardavimu susijusius darbus, o gamintojas (tiekėjas) įsipareigoja parduoti prekes (paslaugas) distributoriui bei atlikti kitus su prekių (paslaugų) paskirstymu susijusius darbus.

2. Distribucijos sutarties šalimis gali būti tik įmonės (verslininkai).

6.797 straipsnis. Distribucijos sutarties terminas

Distribucijos sutartis gali būti sudaryta tam tikram terminui arba ji gali būti neterminuota.

6.798 straipsnis. Distribucijos sutarties forma

Distribucijos sutartis turi būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas sutartį daro negaliojančią.

6.799 straipsnis. Distributorius

Distributorius yra nepriklausoma įmonė (verslininkas), savo vardu ir lėšomis perkanti prekes iš gamintojo ar kito distributoriaus ir perparduodanti jas galutiniam vartotojui ar kitiems distributoriams.

6.800 straipsnis. Distribucijos sutarčių rūšys

1. Gali būti išimtinės ir pasirinktinės distribucijos sutartys.

2. Išimtine distribucijos sutartimi gamintojas (tiekėjas) įsipareigoja parduoti sutartyje nurodytas perparduoti skirtas prekes tik vienam distributoriui konkrečioje distributoriui išimtinai priskirtoje teritorijoje arba konkrečiai distributoriui išimtinai paskirtai pirkėjų grupei.

3. Pasirinktine distribucijos sutartimi gamintojas (tiekėjas) įsipareigoja parduoti skirtas perparduoti prekes tik tam tikriems distributoriams, kurie atitinka gamintojo (tiekėjo) nustatytus techninius, kvalifikacinius ir kitokius kriterijus.

6.801 straipsnis. Šalių teisių apribojimai

1. Distribucijos sutartyse šalys gali numatyti tik tokias konkurenciją ribojančias sąlygas, kurių nedraudžia konkurencijos teisė. Tokių sąlygų kontrolę įstatymų nustatyta tvarka vykdo atitinkama institucija. Konkurencijos teisė gali nustatyti papildomas šių sąlygų galiojimo sąlygas (registracija ir pan.).

2. Jeigu yra įvykdytos šio straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos, išimtinėje distribucijos sutartyje šalys gali numatyti:

1) sąlygą, kad distributorius negamins ir nepaskirstys prekių, kurios konkuruoja su sutartyje numatytomis prekėmis;

2) sąlygą, kad sutartyje nustatytas prekes distributorius pirks tik iš gamintojo (tiekėjo);

3) sąlygą, kad distributorius nevykdys pirkėjų paieškos ir nesteigs filialų ir atstovybių kitoje teritorijoje, negu nustatyta sutartyje.

3. Šalys neturi teisės nustatyti sutartyje prekių perpardavimo kainos ar kitokių išimtinių sąlygų, prieštaraujančių konkurencijos teisės reikalavimams.

6.802 straipsnis. Distributoriaus teisės ir pareigos

1. Sutartyje šalys gali numatyti, kad distributorius, tinkamai vykdantis sutartį, turi teisę į papildomą atlyginimą už papildomai teikiamas paslaugas ar atliekamus darbus gamintojo (tiekėjo) interesais.

2. Šalys taip pat gali nustatyti distributoriaus pelno, gaunamo iš prekių perpardavimo, maksimalią normą, jeigu ko kita nenustato konkurencijos teisė.

3. Distributorius, jeigu ko kita nenustato sutartis ir konkurencijos teisės reikalavimai, privalo:

1) parduoti prekes tik sutartyje nustatytoje teritorijoje ar sutartyje nustatytiems asmenims;

2) užtikrinti efektyvų prekių paskirstymą;

3) organizuoti gamintojo (tiekėjo) prekių reklamą ir reklamines kampanijas;

4) užtikrinti reikiamą savo darbuotojų kvalifikaciją ir jos kėlimą;

5) užtikrinti tinkamą prekių saugojimą ir sandėliavimą, nuolatinį jų atsargų papildymą sandėliuose, steigti ir išlaikyti prekybos sandėlių tinklą;

6) parduoti prekes su gamintojo (tiekėjo) prekės ženklu arba gamintojo (tiekėjo) specialiai įpakuotas ar kitaip paženklintas prekes;

7) nesteigti filialų ir atstovybių kitoje, nei nustatyta sutartyje, teritorijoje;

8) pirkti prekes tam tikromis partijomis arba prekių minimumą per tam tikrą sutartyje nustatytą terminą;

9) parduoti prekes per tam tikrą sutartyje nustatytą terminą;

10) techniškai aptarnauti prekes po jų pardavimo arba teikti kitas garantines ar aptarnavimo paslaugas tų prekių pirkėjams;

11) teikti gamintojui (tiekėjui) informaciją apie rinkos būklę, jos pasikeitimus bei atlikti rinkos tyrimus;

12) negaminti prekių, kurios konkuruoja su sutartyje nustatytomis prekėmis;

13) neatskleisti gamintojo (tiekėjo) komercinių paslapčių ir kitos konfidencialios informacijos;

14) pasibaigus sutarčiai, grąžinti gamintojui (tiekėjui) visus iš jo gautus dokumentus, medžiagas, prekių pavyzdžius ir kt.

6.803 straipsnis. Gamintojo (tiekėjo) teisės ir pareigos

1. Gamintojas (tiekėjas) turi teisę kontroliuoti distributoriaus sandėlius ir kitas patalpas, kuriose saugomos ar parduodamos iš gamintojo (tiekėjo) perkamos prekės, bei kontroliuoti, kaip vykdomos kitos sutarties sąlygos.

2. Gamintojas (tiekėjas), jeigu ko kita nenustato sutartis, privalo:

1) parduoti tinkamos kokybės prekes ir garantuoti jų kokybę, parduoti prekes sutartyje nustatytais terminais ir mastu;

2) parduoti sutartas prekes tik distributoriui ir neparduoti prekių tiesiai vartotojams;

3) apmokyti distributoriaus darbuotojus;

4) aprūpinti distributorių reklamine medžiaga;

5) mokėti distributoriui sutartyje nustatytą atlyginimą už distributoriaus teikiamas papildomas paslaugas.

6.804 straipsnis. Sutarties nutraukimas

1. Neterminuotą sutartį bet kuri šalis gali nutraukti prieš terminą pranešdama apie tai raštu kitai šaliai ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki numatomo sutarties nutraukimo, jeigu sutartyje nėra nustatytas ilgesnis įspėjimo terminas.

2. Nutraukus prieš terminą terminuotą sutartį, distributorius turi teisę reikalauti negautų pajamų atlyginimo už likusį sutarties galiojimo terminą, jeigu sutartis buvo nutraukta dėl gamintojo (tiekėjo) kaltės. Kai sutartis nutraukta dėl gamintojo (tiekėjo) kaltės, distributorius taip pat turi teisę į atlyginimą už suteiktas papildomas paslaugas, jeigu sutartis nenustato ko kita.

3. Kai sutartis nutraukiama dėl distributoriaus kaltės, gamintojas (tiekėjas) turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.805 straipsnis. Sutarties galiojimo pratęsimas

Jeigu pasibaigus distribucijos terminuotos sutarties galiojimo terminui šalys ir toliau ją vykdo, tai sutartis pripažįstama atnaujinta tomis pačiomis sąlygomis tam pačiam terminui.

6.806 straipsnis. Distribucijos sutarties šalių atsakomybė tretiesiems asmenims

1. Tretiesiems asmenims distributorius ir gamintojas (tiekėjas) už padarytą žalą atsako bendrais pagrindais.

2. Už žalą, padarytą vartotojui dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, distributoriaus ir gamintojo (tiekėjo) atsakomybė atsiranda pagal šio kodekso 6.292–6.300 straipsnių nustatytas taisykles.

3. Distribucijos sutarties sąlygos, nustatančios, kad gamintojas (tiekėjas) neatsako už žalą, padarytą vartotojams jo gaminamomis (teikiamomis) prekėmis (paslaugomis), negalioja.

XL SKYRIUS
VEŽIMAS

6.807 straipsnis. Bendrosios vežimo nuostatos

1. Kroviniai, keleiviai ir bagažas vežami pagal vežimo sutartis.

2. Vežimo sąlygas nustato šis kodeksas, atskirų transporto šakų kodeksai ir kiti įstatymai, Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys bei kiti transporto teisės aktai.

6.808 straipsnis. Krovinio vežimo sutartis

1. Pagal krovinio vežimo sutartį vežėjas įsipareigoja siuntėjo jam perduotą krovinį nugabenti į paskirties punktą ir išduoti turinčiam teisę gauti krovinį asmeniui (gavėjui), o siuntėjas (gavėjas) įsipareigoja už krovinio vežimą sumokėti nustatytą užmokestį.

2. Vežimo sutarties sudarymas patvirtinamas važtaraščiu ar kitokiu dokumentu.

6.809 straipsnis. Keleivio vežimo sutartis

1. Pagal keleivio vežimo sutartį vežėjas įsipareigoja nuvežti keleivį į paskirties punktą, o jeigu keleivis perdavė bagažą, – nugabenti bagažą į paskirties punktą ir išduoti turinčiam teisę jį gauti asmeniui; keleivis įsipareigoja sumokėti už vežimą nustatytą užmokestį, o jeigu perduotas bagažas, – ir už bagažo vežimą.

2. Keleivio vežimo sutarties sudarymas patvirtinamas bilietu, o bagažo perdavimas – bagažo kvitu ar kitokiu dokumentu, numatytu transporto teisės aktuose.

6.810 straipsnis. Frachtavimo sutartis

1. Pagal frachtavimo sutartį (čarterį) viena šalis (frachtininkas) įsipareigoja kitai šaliai (frachtuotojui) už mokestį leisti naudotis transporto priemone (priemonėmis) ar jos dalimi kroviniams, keleiviams ar bagažui vežti.

2. Frachtavimo sutarties sudarymo tvarką ir sąlygas nustato atskirų transporto šakų kodeksai ir kiti įstatymai.

6.811 straipsnis. Tiesioginis kombinuotas susisiekimas

1. Transporto įmonių santykius, susijusius su krovinių, keleivių ar bagažo vežimu skirtingų transporto rūšių priemonėmis pagal vieną vežimo dokumentą (tiesioginis kombinuotas susisiekimas), taip pat tokių vežimų organizavimą reglamentuoja atitinkamų transporto organizacijų sudarytos sutartys.

2. Kai vežėjas perduoda visas savo prievoles ar jų dalį kitam vežėjui, šis taip pat pripažįstamas vežimo sutarties šalimi. Siuntėjas (gavėjas), atsiskaitęs su vienu iš kelių vežėjų, pripažįstamas įvykdžiusiu savo prievoles.

6.812 straipsnis. Vežimas viešuoju (bendrojo naudojimo) transportu

1. Juridinis asmuo (verslininkas), teikiantis vežimo paslaugas, pripažįstamas teikiančiu viešojo transporto paslaugas, jeigu jis pagal įstatymą arba leidimą (licenciją) privalo vežti krovinius ar keleivius bet kurio asmens pageidavimu nustatytais maršrutais ir nustatytu laiku.

2. Vežimo viešuoju transportu sutartis yra viešoji sutartis.

3. Viešojo transporto įmonės privalo teikti vežimo paslaugas bet kuriam asmeniui, išskyrus įstatymo numatytais atvejais, kai jos turi teisę atsisakyti sudaryti vežimo sutartis.

4. Keleiviai, krovinių siuntėjai ir gavėjai privalo laikytis viešojo transporto įmonių veiklą reglamentuojančių taisyklių.

6.813 straipsnis. Vežimo užmokestis

1. Už krovinių, keleivių ir bagažo vežimą imamas užmokestis, kurį nustato šalys susitarimu, jeigu įstatymas nenustato ko kita.

2. Vežimo užmokestis už krovinių, keleivių ir bagažo vežimą viešuoju transportu nustatomas pagal įstatymų nustatyta tvarka patvirtintus tarifus.

3. Darbai ir paslaugos, kuriuos atlieka vežėjas krovinio siuntėjo prašymu, apmokami šalių susitarimu, jeigu nėra nustatyti tų darbų ar paslaugų tarifai.

4. Vežėjas turi teisę sulaikyti jam perduotus krovinius ir bagažą, kol nebus sumokėtas jam priklausantis vežimo užmokestis ir kitos sumos, jeigu įstatymas ar vežimo sutartis nenustato ko kita.

5. Jeigu įstatymo numatytais atvejais tam tikrų kategorijų keleiviams, kroviniams ar bagažui vežti yra nustatytos vežimo mokesčio lengvatos, su tuo susijusios vežėjų išlaidos kompensuojamos įstatymų nustatyta tvarka.

6.814 straipsnis. Transporto priemonių pateikimas

1. Vežėjas privalo pateikti krovinio siuntėjui tinkamos būklės transporto priemones krovinio siuntėjo užsakyme, vežimo sutartyje arba vežimų organizavimo sutartyje nustatytais terminais.

2. Krovinių siuntėjas turi teisę atsisakyti tų transporto priemonių, kurios netinka tam tikriems kroviniams vežti.

6.815 straipsnis. Krovinių pakrovimas (iškrovimas)

1. Krovinius pakrauna (iškrauna) vežėjas arba siuntėjas (gavėjas) vežimo sutartyje nustatyta tvarka, laikydamiesi atitinkamų transporto šakų kodeksų ir kitų teisės aktų nustatytų taisyklių.

2. Jeigu krovinius pakrauti (iškrauti) privalo siuntėjas (gavėjas) savo jėgomis ir priemonėmis, jis tą privalo padaryti per vežimo sutarties, įstatymo ar kitų teisės aktų nustatytą terminą.

6.816 straipsnis. Krovinių, keleivių ir bagažo pristatymo terminai

Vežėjas privalo pristatyti į paskirties punktą krovinius, keleivius ar bagažą per sutartyje, įstatyme ar kituose teisės aktuose nustatytus terminus, o jeigu jie nenustatyti, – per protingą terminą.

6.817 straipsnis. Atsakomybė už vežimo sutarties pažeidimą

1. Už vežimo sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą šalys atsako vežimo sutarties, šio kodekso, taip pat atskirų transporto šakų kodeksų ir kitų įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka.

2. Vežimo sutarties sąlygos, panaikinančios ar ribojančios vežėjo civilinę atsakomybę, negalioja, išskyrus įstatymo nustatytas išimtis.

6.818 straipsnis. Atsakomybė už transporto priemonių nepateikimą ir jų nepanaudojimą

1. Vežėjas už transporto priemonių nepateikimą, o siuntėjas – už krovinių nepateikimą arba už pateiktų transporto priemonių nepanaudojimą atsako vežimo sutarties ar įstatymų nustatytais pagrindais ir tvarka.

2. Pervežėjas ir siuntėjas atleidžiami nuo atsakomybės už transporto priemonių nepateikimą arba jų nepanaudojimą, jeigu tai įvyko dėl:

1) nenugalimos jėgos;

2) krovinių vežimo nutraukimo ar apribojimo tam tikrais maršrutais transporto įstatymų nustatyta tvarka;

3) kitais atskirų transporto šakų kodeksų ar kitų įstatymų numatytais atvejais.

6.819 straipsnis. Vežėjo atsakomybė už transporto priemonės vėlavimą

1. Jeigu vežanti keleivius transporto priemonė nustatytu laiku neišvyksta arba pavėluoja atvykti į paskyrimo vietą (išskyrus miesto ir priemiestinio susisiekimo transporto priemones), vežėjas moka keleiviui transporto įstatymuose nustatytas netesybas, jeigu neįrodo, kad tai įvyko dėl nenugalimos jėgos, transporto priemonės gedimo, gresiančio keleivių sveikatai ar gyvybei, šalinimo arba kitokių nuo vežėjo nepriklausančių aplinkybių.

2. Jeigu dėl transporto priemonės vėlavimo keleivis atsisako vežimo sutarties, vežėjas privalo grąžinti keleiviui jo sumokėtą vežimo mokestį.

6.820 straipsnis. Vežėjo atsakomybė už krovinio ar bagažo neišsaugojimą

1. Vežėjas atsako už krovinio ar bagažo neišsaugojimą (praradimą, trūkumą, sužalojimą) po krovinio ar bagažo priėmimo iki jų išdavimo gavėjui ar kitam įgaliotam asmeniui, jeigu neįrodo, kad krovinys ar bagažas buvo visiškai ar iš dalies prarastas ar sužalotas dėl aplinkybių, kurių vežėjas negalėjo išvengti ir kurių pašalinimas nuo jo nepriklauso.

2. Už žalą, padarytą dėl krovinio ar bagažo praradimo, trūkumo ar sužalojimo, vežėjo atsakomybės dydį nustato vežimo sutartis ar įstatymas.

3. Vežėjas taip pat privalo grąžinti siuntėjui (gavėjui) krovinio, bagažo vežimo užmokestį, jeigu jis krovinio ar bagažo neišsaugojo ir jeigu vežimo mokestis nėra įskaitomas į krovinio ar bagažo vertę.

4. Vežėjo vienašališkai surašyti dokumentai apie krovinio ar bagažo neišsaugojimo ar sužalojimo priežastis gali būti ginčijami teismo tvarka ir turi būti vertinami teismo kartu su kitais byloje esančiais įrodymais, patvirtinančiais vežėjo atsakomybės pagrindus.

6.821 straipsnis. Pretenzijos vežėjui

Atskirų transporto šakų kodeksai ar kiti įstatymai gali nustatyti privalomą pretenzijų vežėjui pareiškimą prieš kreipiantis į teismą.

6.822 straipsnis. Vežimų organizavimo sutartys

1. Jeigu kroviniai vežami nuolat ir reikia nustatyti transporto priemonių ir krovinių pateikimo terminus ir tvarką, vežėjas ir krovinių siuntėjas sudaro ilgalaikę vežimų organizavimo sutartį.

2. Vežimų organizavimo sutartimi vežėjas įsipareigoja sutartyje nustatytu laiku priimti, o siuntėjas – pateikti vežti sutartyje nustatyto dydžio krovinį. Vežimų organizavimo sutartyje nustatoma transporto priemonių ir krovinių mastas, terminai, atsiskaitymų tvarka ir kitos sąlygos.

6.823 straipsnis. Vežėjo atsakomybė už keleivio gyvybės atėmimą ar sveikatos sužalojimą

Vežėjo atsakomybė už keleivio gyvybės atėmimą ar sveikatos sužalojimą nustatoma pagal šio kodekso XXII skyriaus trečiojo skirsnio (6.263–6.291 straipsniai) taisykles, jeigu įstatymas ar vežimo sutartis nenustato didesnės vežėjo civilinės atsakomybės.

XLI SKYRIUS
KROVINIŲ EKSPEDICIJA

6.824 straipsnis. Krovinių ekspedijavimo ir krovinių ekspedicijos sutarties samprata

1. Krovinių ekspedijavimas – krovinių vežimo organizavimas ir su tuo susiję veiksmai, numatyti krovinių ekspedijavimo sutartyje.

2. Ekspeditorius – juridinis asmuo (verslininkas), sudaręs krovinių ekspedijavimo sutartį su užsakovu ir įsipareigojęs užsakovo (užsakovo kliento) lėšomis, jo ar savo vardu gabenti jam priklausantį krovinį ir atlikti kitus su tuo susijusius veiksmus.

3. Krovinių ekspedicijos sutartimi viena šalis (ekspeditorius) įsipareigoja už atlyginimą kitos šalies – užsakovo (užsakovo kliento) – lėšomis teikti arba organizuoti sutartyje numatytas paslaugas, susijusias su krovinių vežimu.

4. Krovinių ekspedicijos sutartis laikoma sudaryta nuo to momento, kai ekspeditorius patvirtina gautą užsakymą.

5. Krovinių ekspedicijos sutartyje gali būti numatytos ekspeditoriaus pareigos organizuoti krovinių vežimą ekspeditoriaus ar kliento pasirinktu transportu ir maršrutu, ekspeditoriaus pareiga savo arba kliento vardu sudaryti vežimo ir kitas sutartis, užtikrinti krovinių išsiuntimą, pakrovimą ar iškrovimą, taip pat kitos su krovinių vežimu susijusios pareigos.

6. Krovinių ekspedicijos sutartyje gali būti numatyta, kad ekspeditorius teikia papildomas paslaugas: gauna iš atitinkamų įstaigų krovinio eksportui ar importui reikalingus dokumentus, atlieka muitinės ir kitus formalumus, tikrina krovinio kiekį ir būklę, iškrauna ir pakrauna krovinius, sumoka rinkliavas, mokesčius bei kitas sumas, kurias privalo mokėti užsakovas (užsakovo klientas), saugo, sandėliuoja krovinį, bei teikia kitas paslaugas.

7. Šio skyriaus taisyklės taip pat taikomos ir tais atvejais, kai pagal sutartį ekspeditoriaus pareigas atlieka vežėjas.

8. Krovinių ekspedicijos sutartis gali būti terminuota arba neterminuota.

6.825 straipsnis. Krovinių ekspedicijos sutarties forma

1. Krovinių ekspedicijos sutartis sudaroma raštu arba pateikiant užsakymą tam tikromis ryšio priemonėmis.

2. Krovinių ekspedijavimo sutartimi gali būti laikomas ir ekspeditoriaus užpildytas krovinio vežimo važtaraštis, pasirašytas užsakovo (užsakovo kliento).

3. Klientas turi išduoti ekspeditoriui įgaliojimą, jeigu tai yra būtina ekspeditoriaus pareigoms atlikti.

6.826 straipsnis. Ekspeditoriaus atsakomybė

1. Ekspeditorius už krovinių ekspedicijos sutarties neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą atsako sutartyje nustatyta tvarka.

2. Jeigu ekspeditorius įrodo, kad ekspedicijos sutartis pažeista dėl to, kad buvo neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta vežimo sutartis, tai ekspeditoriaus atsakomybė užsakovui (užsakovo klientui) nustatoma pagal tas pačias taisykles, pagal kurias ekspeditoriui atsako atitinkamas vežėjas.

6.827 straipsnis. Ekspeditoriui pateikiami dokumentai ir informacija

1. Užsakovas (užsakovo klientas) privalo pateikti ekspeditoriui dokumentus ir kitokią informaciją apie krovinio savybes, jo vežimo sąlygas, taip pat kitą būtiną informaciją, kad ekspeditorius galėtų tinkamai įvykdyti savo prievoles.

2. Ekspeditorius privalo pranešti užsakovui (užsakovo klientui) apie gautos informacijos trūkumus, o jei gauta ne visa informacija, – pareikalauti iš kliento visos reikalingos informacijos.

3. Jeigu užsakovas (užsakovo klientas) nepateikia būtinos informacijos, ekspeditorius turi teisę sustabdyti sutarties vykdymą, iki tokia informacija bus pateikta.

4. Užsakovas (užsakovo klientas) atsako už nuostolius, kuriuos patyrė ekspeditorius dėl to, kad užsakovas (užsakovo klientas) neįvykdė šiame straipsnyje nustatytų pareigų.

6.828 straipsnis. Trečiojo asmens pasitelkimas prievolei įvykdyti

1. Ekspeditorius savo prievolei įvykdyti turi teisę pasitelkti trečiuosius asmenis, jeigu sutartis nenustato, kad sutartį ekspeditorius privalo įvykdyti asmeniškai.

2. Sutarties vykdymo visiškas ar dalinis perdavimas tretiesiems asmenims neatleidžia ekspeditoriaus nuo atsakomybės užsakovui (užsakovo klientui) už sutarties įvykdymą.

3. Ekspeditorius, visiškai ar iš dalies perdavęs sutarties vykdymą tretiesiems asmenims, jų atžvilgiu įgyja užsakovo (užsakovo kliento) teises.

6.829 straipsnis. Vienašalis sutarties nutraukimas

1. Kiekviena šalis turi teisę vienašališkai nutraukti neterminuotą krovinių ekspedicijos sutartį, įspėjusi apie tai kitą šalį prieš vieną mėnesį, jeigu sutartyje nenustatytas ilgesnis įspėjimo terminas.

2. Sutartį vienašališkai nutraukusi šalis privalo atlyginti kitai šaliai dėl to padarytus nuostolius.

XLII SKYRIUS
PASAUGA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.830 straipsnis. Pasaugos sutarties samprata

1. Pasaugos sutartimi viena šalis (saugotojas) įsipareigoja saugoti kitos šalies (davėjo) perduotą kilnojamąjį daiktą ir grąžinti jį išsaugotą, o davėjas įsipareigoja sumokėti atlyginimą, jeigu tai nustatyta sutartyje.

2. Pagal šalių susitarimą pasaugos sutartis gali būti atlygintinė arba neatlygintinė.

3. Jeigu saugotojas yra juridinis asmuo (verslininkas), kurio viena iš veiklos sričių yra saugojimas (profesionalus saugotojas), tai pasaugos sutartis arba juridinio asmens steigimo dokumentai gali numatyti saugotojo pareigą priimti iš davėjo daiktą sutartyje nustatytu terminu.

4. Pasaugos sutartis laikoma sudaryta nuo daikto perdavimo saugotojui momento.

5. Šio skirsnio taisyklės taikomos specialioms pasaugos rūšims tiek, kiek kitų šio skyriaus skirsnių normos nenustato ko kita.

6.831 straipsnis. Pasaugos sutarties forma

1. Fizinių asmenų sudaryta pasaugos sutartis turi būti rašytinė, jeigu daikto (daiktų) vertė viršija penkis tūkstančius litų.

2. Jeigu pasaugos sutartis numato saugotojo pareigą priimti daiktą saugoti ateityje, jis turi būti rašytinė visais atvejais.

3. Pasaugos sutartis pripažįstama rašytine, jeigu daikto perdavimas saugotojui patvirtinamas:

1) saugotojo išduotu davėjui kvitu ar kitu dokumentu;

2) žetonu (numeriu) arba kitokiu ženklu.

4. Paprastos rašytinės formos nesilaikymas neatima iš šalių teisės remtis liudytojų parodymais kilus ginčui dėl perduoto saugoti ir grąžinto daikto tapatybės.

6.832 straipsnis. Saugotojo pareigos ir teisės

1. Saugotojas privalo imtis visų jam prieinamų priemonių užtikrinti jam perduoto daikto išsaugojimą.

2. Saugotojas neturi teisės be davėjo leidimo naudoti saugojamą daiktą ar leisti juo naudotis kitiems asmenims, jeigu sutartis nenustato ko kita.

3. Saugotojas neturi teisės reikalauti, kad davėjas arba asmuo, kuriam turi būti daiktas grąžintas, įrodytų, kad yra saugomo daikto savininkai arba turi kitokią teisę į tą daiktą.

4. Saugotojas privalo grąžinti daiktą davėjo reikalavimu, nepaisant to, kad nėra pasibaigęs sutartyje nustatytas saugojimo terminas.

5. Saugotojas turi teisę reikalauti, kad atsiimantis daiktą asmuo pateiktų kvitą ar kitą dokumentą, patvirtinantį pasaugos sutarties sudarymą ir asmens teisę atsiimti daiktą.

6.833 straipsnis. Pareigos perduoti saugoti daiktą vykdymas

1. Saugotojas, įsipareigojęs priimti daiktą saugoti, neturi teisės reikalauti, kad daiktas būtų perduotas jam saugoti. Tačiau davėjas, neperdavęs daikto saugoti per sutartyje nustatytą terminą, turi atlyginti saugotojui nuostolius, kuriuos šis patyrė dėl to, kad daiktas saugoti nebuvo perduotas, jeigu sutartis nenustato ko kita. Davėjas atleidžiamas nuo šios atsakomybės, jeigu apie savo atsisakymą perduoti daiktą saugoti praneša saugotojui per protingą terminą.

2. Jeigu ko kita nenustato sutartis, saugotojas turi teisę atsisakyti priimti saugoti daiktą, jeigu jis jam nebuvo perduotas per sutartyje nustatytą terminą.

6.834 straipsnis. Pasaugos terminas

1. Saugotojas privalo saugoti daiktą sutartyje nustatytą pasaugos terminą.

2. Jeigu sutartyje pasaugos terminas nenustatytas ir negali būti nustatytas pagal sutarties sąlygas, saugotojas privalo saugoti daiktą, iki jį pareikalaus grąžinti davėjas ar kitas asmuo, turintis teisę jį atsiimti.

3. Jeigu nustatoma, kad pasaugos terminas baigiasi nuo pareikalavimo momento, tai saugotojas, pasibaigus įprastiniam tokiomis sąlygomis saugojimo terminui, turi teisę pareikalauti, kad davėjas atsiimtų daiktą per protingą terminą po tokio pranešimo gavimo. Jeigu davėjas daikto neatsiima, taikomos šio kodekso 6.843 straipsnyje nustatytos taisyklės.

6.835 straipsnis. Daiktų sumaišymas

Pasaugos sutartyje numatytais atvejais priimti saugoti daiktai gali būti sumaišomi su kitais tos pačios rūšies ir kokybės daiktais, kuriuos saugoti yra perdavę kiti asmenys. Tokiais atvejais davėjui grąžinamas sutartyje numatytas kiekis tokios pat rūšies ir kokybės daiktų.

6.836 straipsnis. Daikto saugojimo sąlygos

1. Saugotojas privalo saugoti daiktą laikydamasis sutartyje nustatytų saugojimo sąlygų. Jeigu saugojimo sąlygos sutartyje nenustatytos ar nustatytos ne visos, saugotojas privalo saugoti daiktą tokiomis sąlygomis, kurios maksimaliai užtikrintų daikto išsaugojimą.

2. Visais atvejais saugotojas privalo užtikrinti įstatymų ar kitų teisės aktų nustatytų saugojimo priemonių laikymosi reikalavimus (priešgaisrinės saugos, sanitarinius ir kt.).

3. Jeigu pasauga neatlygintinė, saugotojas privalo rūpintis saugomu daiktu taip pat kaip savo daiktais.

6.837 straipsnis. Saugojimo sąlygų pakeitimas

1. Jeigu būtina pakeisti daikto saugojimo sąlygas, saugotojas apie tai privalo nedelsdamas pranešti davėjui ir gauti šio nurodymus. Kai saugojimo sąlygas būtina nedelsiant pakeisti norint išvengti daikto žuvimo ar sugedimo, tai saugotojas turi teisę keisti saugojimo būdą, vietą ir kitas sąlygas be davėjo nurodymų.

2. Jeigu iškilo grėsmė, kad daiktas žus, arba daiktas atiduodamas saugoti jau sugadintas,

taip pat kai atsiranda kitų aplinkybių, neleidžiančių užtikrinti daikto saugumo, o ir negalima tikėtis, kad davėjas imsis neatidėliotinų priemonių, saugotojas turi teisę parduoti daiktą ar jo dalį saugojimo vietovės rinkos kaina. Jeigu nurodytos aplinkybės įvyko dėl priežasčių, už kurias saugotojas neatsako, jis turi teisę reikalauti atlyginti išlaidas, susijusias su daikto pardavimu.

6.838 straipsnis. Pavojingų daiktų saugojimas

1. Degūs, sprogstamieji ar kiti pavojingi daiktai gali būti saugotojo bet kuriuo metu nukenksminti arba sunaikinti. Dėl to atsiradę nuostoliai davėjui neatlyginami, jeigu davėjas, perduodamas pavojingus daiktus saugoti, neįspėjo saugotojo apie tų daiktų pavojingas savybes. Tokiais atvejais davėjas atsako už nuostolius, dėl tokių daiktų saugojimo padarytus saugotojui ir tretiesiems asmenims.

2. Jeigu pavojingi daiktai buvo perduoti saugoti profesionaliam saugotojui, tai šio straipsnio 1 dalies taisyklės taikomos tik tais atvejais, kai tokie daiktai buvo perduoti saugoti neteisingai nurodžius jų pavadinimą ir saugotojas jų priėmimo momentu negalėjo išoriškai juos apžiūrėdamas nustatyti daiktų pavojingų savybių.

3. Jeigu pasauga buvo atlygintinė, šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytais atvejais sumokėtas saugotojui atlyginimas negrąžinamas, o jeigu atlyginimas nebuvo sumokėtas, saugotojas turi teisę jį visą išieškoti iš davėjo.

4. Jeigu šio straipsnio 1 dalyje nurodytus pavojingus daiktus saugotojas priėmė saugoti žinodamas apie pavojingas daikto savybes, tai, kilus grėsmei saugotojo ar aplinkinių gyvybei ar turtui, saugotojas turi teisę tuos daiktus nukenksminti ar sunaikinti ir davėjui nuostolių neatlyginti, jeigu, saugotojui pareikalavus nedelsiant juos atsiimti, davėjas šio reikalavimo neįvykdė. Tokiais atvejais davėjas neatsako saugotojui ir tretiesiems asmenims už jų nuostolius, patirtus dėl tokių daiktų saugojimo.

6.839 straipsnis. Daiktų perdavimas saugoti trečiajam asmeniui

1. Jeigu pasaugos sutartis nenustato ko kita, saugotojas neturi teisės be davėjo sutikimo perduoti saugoti daiktus trečiajam asmeniui, išskyrus atvejus, kai dėl susiklosčiusių aplinkybių būtina apsaugoti davėjo interesus, o gauti sutikimą iš davėjo saugotojas neturi galimybių.

2. Saugotojas, perdavęs daiktus saugoti trečiajam asmeniui, privalo apie tai nedelsdamas pranešti davėjui.

3. Perdavus saugoti daiktus trečiajam asmeniui, saugotojo ir davėjo pasaugos sutartis lieka galioti. Už trečiojo asmens veiksmus davėjui atsako saugotojas.

6.840 straipsnis. Atlyginimas už pasaugą

1. Jeigu pasaugos sutartis yra atlygintinė, davėjas privalo sumokėti saugotojui atlyginimą pasibaigus saugojimui. Šalys gali susitarti, kad atlyginimas bus mokamas dalimis periodiškai, pasibaigus sutartyje nustatytam periodui.

2. Jeigu susitarta atlyginimą mokėti periodiškai, davėjui nesumokėjus atlyginimo daugiau kaip už vieną periodą, saugotojas turi teisę atsisakyti sutarties ir pareikalauti, kad davėjas nedelsdamas atsiimtų daiktą.

3. Jeigu pasaugos sutartis baigiasi prieš joje nustatytą terminą dėl aplinkybių, už kurias saugotojas neatsako, jis turi teisę į atlyginimo dalį, kuri atitinka saugojimo trukmę, o šio kodekso 6.838 straipsnio 1 dalyje numatytais atvejais – į visą atlyginimą. Kai pasaugos sutartis baigiasi dėl aplinkybių, už kurias saugotojas atsako, jis neturi teisės reikalauti atlyginimo, o jau sumokėtas sumas privalo grąžinti davėjui.

4. Jeigu pasibaigus pasaugos sutarties terminui davėjas neatsiima daikto, jis privalo mokėti atitinkamą atlyginimą už tolesnį daikto saugojimą. Ši taisyklė taikoma taip pat ir tais atvejais, kai davėjas privalo atsiimti daiktą iki pasaugos sutarties termino pabaigos.

5. Saugotojas turi teisę sulaikyti perduotą jam saugoti daiktą tol, kol davėjas su juo neatsiskaitys.

6. Šio straipsnio taisyklės taikomos, jeigu pasaugos sutartis nenustato ko kita.

6.841 straipsnis. Saugojimo išlaidų atlyginimas

1. Jeigu ko kita nenustato pasaugos sutartis, saugotojo turėtos daikto saugojimo išlaidos įskaitomos į atlyginimą už pasaugą.

2. Kai pasaugos sutartis neatlygintinė, davėjas privalo atlyginti saugotojui turėtas būtinas saugojimo išlaidas, jeigu įstatymas ar sutartis nenustato ko kita.

6.842 straipsnis. Pasaugos ypatingos išlaidos

1. Pasaugos išlaidos, kurios viršija normalias tokios rūšies saugojimo išlaidas ir kurių pasaugos sutarties sudarymo momentu šalys negalėjo numatyti (ypatingos išlaidos), saugotojui atlyginamos, jeigu davėjas leido daryti tokias išlaidas arba jas patvirtino vėliau, taip pat kitais pasaugos sutartyje numatytais atvejais.

2. Jeigu būtina daryti ypatingų išlaidų, saugotojas privalo apie tai pranešti davėjui ir gauti iš jo sutikimą. Jeigu davėjas per protingą terminą neduoda atsakymo saugotojui, pripažįstama, kad jis davė sutikimą ypatingoms išlaidoms.

3. Jeigu saugotojas padarė ypatingų išlaidų be davėjo sutikimo, kai tokį sutikimą gauti buvo įmanoma, ir davėjas šių išlaidų nepatvirtino, tai saugotojas turi teisę reikalauti atlyginti ypatingas išlaidas tik atsižvelgiant į žalos, kuri galėjo būti padaryta saugomam daiktui, jeigu nebūtų buvę padaryta ypatingų išlaidų, dydį.

4. Jeigu ko kita nenustato pasaugos sutartis, ypatingos išlaidos atlyginamos atskirai nuo atlyginimo už pasaugą.

6.843 straipsnis. Davėjo pareiga atsiimti daiktą

1. Pasibaigus pasaugos sutarties terminui, taip pat saugotojo nustatytam terminui, per kurį daiktas turi būti atsiimtas, davėjas privalo nedelsdamas atsiimti saugoti perduotą daiktą.

2. Jeigu davėjas neatsiima daikto, saugotojas turi teisę, jeigu ko kita nenustato pasaugos sutartis, raštu įspėjęs davėją savarankiškai parduoti saugomą daiktą už saugojimo vietovės rinkos kainą. Jeigu saugomo daikto vertė didesnė nei du tūkstančiai litų, saugotojas turi teisę jį parduoti tik aukciono būdu.

3. Pardavus daiktą gauta suma, atskaičius saugotojui priklausančias sumas, perduodama davėjui.

6.844 straipsnis. Saugotojo pareiga grąžinti daiktą

1. Saugotojas privalo grąžinti davėjui ar kitam jo įgaliotam asmeniui tą patį daiktą, kuris buvo perduotas saugoti, išskyrus šio kodekso 6.835 straipsnyje nustatytas išimtis.

2. Daiktas turi būti grąžintas tokios pat būklės, kokios ir buvo atiduotas saugoti, atsižvelgiant į jo normalų susidėvėjimą, amortizaciją ar pasikeitimą dėl natūralių jo savybių.

3. Kartu su grąžinamu daiktu saugotojas privalo perduoti davėjui daikto saugojimo metu gautus iš jo vaisius ir pajamas, jeigu ko kita nenustato pasaugos sutartis.

4. Daiktas grąžinamas toje pat vietoje, kurioje jis buvo perduotas saugoti, jeigu sutartis nenustato ko kita. Daikto grąžinimo išlaidas apmoka davėjas, jeigu pasaugos sutartis buvo neatlygintinė. Jeigu pasaugos sutartis atlygintinė, daikto grąžinimo išlaidas apmoka saugotojas.

6.845 straipsnis. Saugotojo atsakomybės pagrindai

1. Saugotojas atsako už jam perduotų daiktų praradimą, trūkumą ar sugedimą.

2. Jeigu pasaugos sutartis atlygintinė, saugotojas atsako už turto praradimą, trūkumą ar sugedimą visais atvejais, išskyrus, kai tai įvyko dėl nenugalimos jėgos. Kai pasaugos sutartis neatlygintinė, saugotojas atsako tik esant jo kaltei.

3. Profesionalus saugotojas atsako visais atvejais, išskyrus, kai daiktas žuvo ar buvo sugadintas dėl nenugalimos jėgos.

4. Už daikto praradimą, trūkumą ar sugedimą po to, kai atsirado davėjo pareiga atsiimti daiktą, saugotojas atsako tik esant jo tyčiai ar dideliam neatsargumui.

5. Jeigu saugotojo įpėdinis ar atstovas pagal įstatymą saugomą daiktą parduoda nežinodamas ir neturėdamas žinoti, kad jis nepriklauso saugotojui, tai įpėdinis ar atstovas pagal įstatymą privalo grąžinti tik tai, ką jis gavo pardavęs daiktą, arba perleisti reikalavimo teisę davėjui, jeigu sąžiningas pirkėjas dar nėra už daiktą sumokėjęs.

6.846 straipsnis. Saugotojo atsakomybės dydis

1. Saugotojas privalo atlyginti davėjui visus nuostolius, susijusius su daikto praradimu, trūkumu ar sugedimu.

2. Jeigu pasaugos sutartis buvo neatlygintinė, saugotojas atsako:

1) už daikto praradimą ar trūkumą – daikto ar jo trūkstamos dalies verte;

2) už daikto sugedimą – daikto vertės sumažėjimo suma.

3. Jeigu dėl daikto sugadinimo, už kurį saugotojas atsako, daikto vertė sumažėjo taip, kad jo nebegalima naudoti pagal ankstesnę paskirtį, tai davėjas turi teisę atsisakyti atsiimti daiktą ir reikalauti, kad saugotojas atlygintų daikto vertę ir visus nuostolius, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.847 straipsnis. Saugotojui padarytų nuostolių atlyginimas

Davėjas privalo atlyginti dėl saugomo daikto savybių padarytus saugotojui nuostolius, jeigu saugotojas, priimdamas daiktą saugoti, apie tas savybes nežinojo ir negalėjo žinoti, o davėjas apie jas žinojo arba turėjo žinoti.

6.848 straipsnis. Pasaugos sutarties pabaiga davėjo reikalavimu

Davėjas turi teisę bet kuriuo metu pareikalauti grąžinti daiktą, o saugotojas privalo jį grąžinti, nors pasaugos sutarties terminas ir nebūtų pasibaigęs.

6.849 straipsnis. Būtina pasauga

1. Būtina pasauga atsiranda tais atvejais, kai dėl nenumatytų ir neišvengiamų ekstremalių aplinkybių (avarija, stichinė nelaimė ir kt.) asmuo yra priverstas patikėti savo turtą saugoti kitam asmeniui.

2. Būtinos pasaugos atveju saugotojas gali atsisakyti priimti daiktą saugoti tik esant svarbioms priežastims.

3. Būtinos pasaugos atveju saugotojas atsako taip pat kaip ir saugotojas pagal neatlygintinę pasaugos sutartį.

4. Preziumuojama, kad ligonio daiktų atidavimas sveikatos priežiūros ar globos (rūpybos) institucijai yra būtina pasauga.

6.850 straipsnis. Pasauga pagal įstatymą

Šio skirsnio taisyklės taip pat taikomos pasaugos prievolėms, kurios atsiranda pagal įstatymą, jeigu įstatymas nenustato ko kita.

ANTRASIS SKIRSNIS
SANDĖLIAVIMAS

6.851 straipsnis. Prekių sandėliavimo sutarties samprata

1. Pagal prekių sandėliavimo sutartį prekių sandėlis (saugotojas) įsipareigoja už atlyginimą saugoti prekių savininko (davėjo) jam perduotas prekes ir išsaugotas grąžinti nurodytam asmeniui.

2. Šiame skirsnyje prekių sandėliu laikomas juridinis asmuo (verslininkas), kurio pagrindinė veiklos rūšis yra saugoti prekes ir teikti kitas su prekių saugojimu susijusias paslaugas.

3. Prekių sandėliavimo sutartis įforminama sandėliavimo dokumentu.

6.852 straipsnis. Bendrojo naudojimo sandėlis

1. Sandėlis pripažįstamas bendrojo naudojimo sandėliu, jeigu jis pagal įstatymą ar savo veiklos dokumentus privalo priimti prekes saugoti iš bet kurio prekių savininko.

2. Prekių sandėliavimo bendrojo naudojimo sandėlyje sutartis pripažįstama viešąja sutartimi.

6.853 straipsnis. Prekių tikrinimas

1. Jeigu ko kita nenumato sandėliavimo sutartis, prekių sandėlis privalo savo sąskaita patikrinti prekes priimdamas jas saugoti ir nustatyti prekių kiekį (skaičių, tūrį, svorį ir kt.) bei jų išorinę būklę.

2. Prekių sandėlis privalo saugojimo metu sudaryti galimybę prekių savininkui apžiūrėti saugomas prekes, imti prekių mėginius bei imtis kitų priemonių, būtinų prekių saugumui užtikrinti.

6.854 straipsnis. Prekių saugojimo sąlygų pakeitimas

1. Jeigu prekių saugumui užtikrinti būtina pakeisti jų saugojimo sąlygas, prekių sandėlis turi teisę savarankiškai imtis reikiamų priemonių. Jeigu dėl to tenka iš esmės pakeisti saugojimo sąlygas, nustatytas sandėliavimo sutartyje, prekių sandėlis privalo apie tai pranešti prekių savininkui.

2. Jeigu saugojimo metu nustatomi saugomų prekių pasikeitimai, nenumatyti prekių sandėliavimo sutartyje, prekių sandėlis privalo nedelsdamas surašyti aktą ir tą pačią dieną apie tai pranešti prekių savininkui.

6.855 straipsnis. Grąžinamų prekių tikrinimas

1. Prekių gavėjas ir prekių sandėlis turi teisę reikalauti apžiūrėti grąžinamas prekes ir patikrinti jų kiekį. Tikrinimo išlaidas apmoka šalis, pareikalavusi apžiūrėti ar patikrinti prekes.

2. Jeigu grąžinamos prekės nebuvo apžiūrėtos ir patikrintos dalyvaujant abiejų šalių atstovams, rašytinis pareiškimas apie prekių stoką ar sugadinimą turi būti pateiktas atsiimant prekes arba per tris dienas nuo jų atsiėmimo, jeigu trūkumas ar sugadinimas negalėjo būti pastebėti normaliai apžiūrint prekes. Tokiu atveju prekių stokos ar sugadinimo įrodinėjimo pareiga tenka prekių gavėjui.

3. Jeigu nėra pareiškimo, numatyto šio straipsnio 2 dalyje, pripažįstama, kad prekių sandėlis grąžino prekes pagal sandėliavimo sutarties sąlygas, kol neįrodoma priešingai.

6.856 straipsnis. Sandėliavimo dokumentai

1. Prekių sandėlis, priėmęs saugoti prekes, išduoda vieną iš šių sandėliavimo sutartį patvirtinančių dokumentų:

1) dvigubą sandėliavimo liudijimą;

2) paprastą sandėliavimo liudijimą;

3) sandėlio kvitą.

2. Dvigubas sandėliavimo liudijimas susideda iš dviejų dalių – sandėliavimo ir įkeitimo liudijimo (šio kodekso 6.857 straipsnis), kurie gali būti atskirti vienas nuo kito.

3. Dvigubas sandėliavimo liudijimas, kiekviena jo dalis ir paprastas sandėliavimo liudijimas yra vertybiniai popieriai.

4. Prekės, priimtos saugoti pagal dvigubą sandėliavimo liudijimą, jeigu jo dalys atskirtos, arba paprastą sandėliavimo liudijimą, saugojimo laikotarpiu gali būti įkeistos įkeičiant atitinkamą liudijimą.

6.857 straipsnis. Dvigubas sandėliavimo liudijimas ir jo turinys

1. Kiekvienoje dvigubo sandėliavimo liudijimo dalyje turi būti nurodoma:

1) prekių sandėlio pavadinimas ir vieta;

2) sandėliavimo liudijimo numeris;

3) prekių savininko (davėjo), iš kurio priimtos prekės, pavadinimas ir buveinė;

4) prekių pavadinimas ir kiekis (vienetai, svoris, tūris ir kt.), o jeigu jos įkeistos, – įkeitimo suma;

5) prekių saugojimo terminas arba nurodymas, kad jos saugomos iki pareikalavimo;

6) atlyginimo už pasaugą dydis arba tarifai, pagal kuriuos atlyginimas apskaičiuojamas, ir apmokėjimo tvarka;

7) sandėliavimo liudijimo išdavimo data.

2. Dokumentas, kuriame nėra bent vieno iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų rekvizitų, nepripažįstamas dvigubu sandėliavimo liudijimu.

3. Dvigubas sandėliavimo liudijimas yra nuosavybės teisę patvirtinantis dokumentas, suteikiantis teisę disponuoti prekėmis.

6.858 straipsnis. Sandėliavimo ir įkeitimo liudijimo turėtojo teisės

1. Sandėliavimo ir įkeitimo liudijimo turėtojas turi teisę disponuoti sandėlyje saugomomis prekėmis.

2. Sandėliavimo liudijimo, atskirto nuo įkeitimo liudijimo, turėtojas turi teisę disponuoti prekėmis, tačiau neturi teisės atsiimti jų iš prekių sandėlio tol, kol nebus grąžintas kreditas, kurio grąžinimas užtikrintas įkeitimo liudijimu.

3. Įkeitimo liudijimo turėtojas turi įkeitimo teisę į prekes tokios vertės, kokia atitinka pagal

įkeitimo liudijimą išduoto kredito ir palūkanų už jį dydį. Įkeičiant prekes, apie tai pažymima sandėliavimo liudijime.

6.859 straipsnis. Sandėliavimo ir įkeitimo liudijimo perdavimas

Sandėliavimo ir įkeitimo liudijimas gali būti perduoti kitam asmeniui kartu arba atskirai pagal perdavimo įrašus (indosuojami).

6.860 straipsnis. Prekių išdavimas pagal dvigubą sandėliavimo liudijimą

1. Prekių sandėlis išduoda prekes dvigubo sandėliavimo liudijimo turėtojui tik gavęs abi šio liudijimo dalis.

2. Sandėliavimo liudijimo turėtojui, kuris neturi įkeitimo liudijimo, tačiau pagal jį sumokėjo visą skolą, prekės išduodamos tik perdavus prekių sandėliui sandėliavimo liudijimą ir dokumentą, patvirtinantį skolos sumokėjimą.

3. Jeigu prekių sandėlis išduoda prekes pažeisdamas šio straipsnio nustatytas taisykles, jis privalo įkeitimo liudijimo turėtojui sumokėti visą įkeitimu užtikrintą sumą.

4. Sandėliavimo ir įkeitimo liudijimo turėtojas turi teisę reikalauti išduoti prekes dalimis. Tokiais atvejais vietoj grąžintų liudijimų jam išduodami nauji liudijimai likusiai sandėlyje prekių daliai.

6.861 straipsnis. Paprastas sandėliavimo liudijimas

1. Paprastas sandėliavimo liudijimas yra pareikštinis dokumentas, suteikiantis teisę atsiimti prekes jį pateikusiam asmeniui.

2. Paprastame sandėliavimo liudijime turi būti nurodyti rekvizitai, numatyti šio kodekso 6.857 straipsnio 1 dalies 1, 2, 4–7 punktuose, bei nuoroda, kad šis liudijimas yra pareikštinis dokumentas.

6.862 straipsnis. Prekių saugojimas su teise jomis disponuoti

Jeigu įstatymas ar sutartis nustato prekių sandėlio teisę disponuoti saugomomis prekėmis, tai šalių santykiams taip pat taikomos paskolos sutartį reglamentuojančios taisyklės (šio kodekso XLIII skyrius), tačiau prekių grąžinimo vieta ir laikas nustatomas pagal šio skyriaus taisykles.

TREČIASIS SKIRSNIS
SPECIALIOS PASAUGOS RŪŠYS

6.863 straipsnis. Daiktų, esančių ginčo objektu, laikinoji pasauga (sekvestracija)

1. Laikinoji pasauga yra pasaugos sutartis, kuria du ar daugiau asmenų, tarp kurių yra kilęs ginčas dėl teisės į daiktą, perduoda tą daiktą jų pasirinktam trečiajam asmeniui (saugotojui). Šis asmuo įsipareigoja po ginčo išsprendimo grąžinti daiktą tam asmeniui, kuriam bus pripažįstama teisė į tą daiktą.

2. Laikinosios pasaugos dalyku gali būti nekilnojamasis arba kilnojamasis daiktas.

3. Saugotoją ginčo šalys pasirenka tarpusavio susitarimu. Jos gali susitarti, kad saugotojas bus viena iš ginčo šalių. Šalims nesusitarus, saugotoją skiria ginčą nagrinėjantis teismas. Asmuo gali būti skiriamas saugotoju tik jam sutikus.

4. Saugotojas turi teisę atlikti visus su daikto saugojimu susijusius būtinus veiksmus, kuriuos turi teisę atlikti paprastas turto administratorius, išskyrus šalių susitarimo ar teismo nutarties nustatytas išimtis.

5. Saugotojas turi teisę į atlyginimą, jeigu sutartis ar teismo nutartis nenustato ko kita.

6. Daiktą saugotojas grąžina teismo sprendime ar nutartyje nurodytam asmeniui. Jeigu šalys sudaro taikos sutartį, daiktas grąžinamas taikos sutartyje nurodytam asmeniui.

7. Pasibaigus daikto saugojimui, saugotojas privalo parengti turto saugojimo ataskaitą ir ją perduoti šalims arba teismui.

8. Jeigu areštuoto daikto saugotoju asmenį skiria teismas, teismo antstolis, mokesčių administratorius ar kitas pareigūnas, tai tokiai pasaugai, be šio straipsnio taisyklių, taip pat yra taikomos Civilinio proceso kodekso normos.

6.864 straipsnis. Daiktų saugojimas lombarde

1. Fiziniam asmeniui priklausančių daiktų saugojimo lombarde sutartis yra viešoji sutartis.

2. Daiktų saugojimo lombarde sutartis patvirtinama davėjui išduotu vardiniu kvitu.

3. Lombardui perduodami daiktai įkainojami šalių susitarimu.

4. Lombardas privalo jam perduotą daiktą apdrausti savo lėšomis davėjo naudai tokia suma, kuria šalių susitarimu yra įkainotas daiktas.

5. Jeigu lombardui perduotas daiktas neatsiimamas per sutartyje nurodytą terminą, lombardas privalo daiktą saugoti dar vieną mėnesį pasaugos davėjo lėšomis. Šiam terminui pasibaigus, lombardas turi teisę daiktą parduoti šio kodekso 6.843 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka.

6. Iš gautos pardavus daiktą sumos atlyginamos su saugotu daiktu susiję lombardo išlaidos ir kitos jam priklausančios sumos, o likusią sumą lombardas grąžina davėjui.

6.865 straipsnis. Daiktų saugojimas viešbučiuose

1. Viešbutis be specialaus susitarimo su viešbutyje apsigyvenusiu asmeniu atsako kaip saugotojas už šio asmens daiktų praradimą, trūkumą ar sugadinimą. Viešbutis turi teisę sulaikyti apsigyvenusio jame asmens daiktus tol, kol šis asmuo įvykdys savo prievoles viešbučiui, susijusias su atlyginimu už viešbučio suteiktas paslaugas.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį viešbutis atsako už daiktų praradimą, trūkumą ar sugadinimą, kurie:

1) asmens gyvenimo viešbutyje metu buvo viešbučio numeryje ar kitoje viešbučio vietoje;

2) buvo viešbutyje apsigyvenusio asmens patikėti viešbučio darbuotojams saugoti pačiame viešbutyje ar už jo ribų;

3) buvo viešbučio saugojami protingą terminą iki asmens apsigyvenimo viešbutyje ir po to, kai asmuo iš viešbučio išvyko.

3. Viešbutis privalo priimti saugoti jame apsigyvenusių asmenų pinigus, brangenybes ir kitas vertybes, išskyrus daiktus, kurie kelia pavojų aplinkiniams arba dėl savo labai didelių gabaritų ar didžiulės vertės gali sudaryti didelių nepatogumų viešbučiui ir jo gyventojams.

4. Viešbutis, priimdamas saugoti pinigus ar kitas vertybes, turi teisę reikalauti, kad jie būtų tinkamai supakuoti ir pažymėti.

5. Gyvenantis viešbutyje asmuo privalo nedelsdamas pranešti viešbučio administracijai apie savo daiktų dingimą, trūkumą, sugadinimą ar žuvimą. Priešingu atveju viešbutis atleidžiamas nuo atsakomybės už daiktų neišsaugojimą.

6. Viešbutis neatsako, jeigu daiktai buvo neišsaugoti dėl daiktų savininko, jį lydinčių ar pasikviestų į viešbutį asmenų kaltės, nenugalimos jėgos arba dėl paties daikto savybių. Viešbutis taip pat neatsako už viešbutyje gyvenančių asmenų transporto priemonių, paliktų ne viešbučio saugomoje teritorijoje, juose esančių daiktų bei gyvūnų neišsaugojimą.

7. Šalių susitarimas arba vienašalis viešbučio pareiškimas, kad viešbutis neatsako už gyventojų daiktų saugumą arba kuriuo nustatoma viešbučio ribota atsakomybė, negalioja.

8. Šio straipsnio taisyklės taip pat taikomos daiktų saugojimui moteliuose, poilsio namuose, pensionuose, sanatorijose ir kitose panašiose įstaigose.

6.866 straipsnis. Daiktų saugojimas banke

1. Bankas turi teisę priimti saugoti vertybinius popierius, brangiuosius metalus ir brangakmenius, kitas vertybes bei dokumentus.

2. Daiktų saugojimo banke sutartį patvirtina banko išduotas vardinis saugojimo dokumentas.

6.867 straipsnis. Vertybių saugojimas individualiame banko seife

1. Pasaugos sutartimi gali būti numatytas kliento vertybių saugojimas klientui suteiktame individualiame banko seife (seifo skyriuje, izoliuotoje banko patalpoje).

2. Pasaugos sutartis dėl vertybių saugojimo individualiame banko seife suteikia teisę klientui pačiam padėti į seifą vertybes ir jas iš seifo paimti. Klientui bankas išduoda seifo raktą ir klientą identifikuojančią kortelę arba kitokį dokumentą, patvirtinantį kliento teisę įeiti į banko saugyklą, kurioje yra jo individualus seifas, ir seifą atrakinti.

3. Pasaugos sutartis taip pat gali numatyti kliento teisę dirbti banke su individualiame seife saugomomis vertybėmis.

4. Bankas priima iš kliento vertybes, kurios turi būti saugomos seife, taip pat kontroliuoja, kaip jos padedamos į seifą ir išimamos iš seifo, bei išimtas iš seifo perduoda klientui. Jeigu sutartis nustato, kad klientas individualiu seifu naudojasi asmeniškai, bankas turi klientui užtikrinti galimybę padėti į seifą ir išimti iš jo vertybes niekieno, taip pat ir banko darbuotojų, nekontroliuojamam. Bankas taip pat privalo užtikrinti, kad klientas netrukdomas patektų į banko saugyklą, kurioje yra kliento individualus seifas.

5. Jeigu pasaugos sutartis nenustato ko kita, bankas atleidžiamas nuo atsakomybės už vertybių, padėtų į individualų seifą, neišsaugojimą, jeigu įrodo, kad pagal saugojimo sąlygas niekas be kliento žinios į seifo vidų negalėjo patekti arba vertybės dingo dėl nenugalimos jėgos.

6. Jeigu pagal sutartį individualus seifas perduodamas naudotis kitam asmeniui ir banko atsakomybė už seife esančių vertybių išsaugojimą nenustatoma, tai tokiai sutarčiai taikomos nuomos sutartį reglamentuojančios taisyklės.

6.868 straipsnis. Daiktų saugojimas transporto įmonių saugojimo kamerose

1. Bendrojo naudojimo transporto įmonių saugojimo kameros turi priimti saugoti keleivių ir kitų asmenų daiktus, nepaisant to, ar keleiviai turi važiavimo bilietus. Pasaugos sutartis transporto įmonių saugojimo kamerose yra viešoji sutartis.

2. Pasaugos sutartis saugojimo kameroje (išskyrus automatines kameras) patvirtinama davėjui išduotu kvitu arba žetonu. Pametus kvitą ar žetoną daiktas išduodamas davėjui įrodžius, kad daiktas priklauso jam.

3. Daiktų saugojimo terminas saugojimo kameroje nustatomas šalių susitarimu. Transporto įmonės turi teisę nustatyti maksimalius saugojimo terminus, kurie gali būti pratęsti šalių susitarimu. Daiktai, neatsiimti per nustatytą saugojimo terminą, saugomi dar vieną mėnesį, o po to parduodami šio kodekso 6.843 straipsnio 2 dalies nustatyta tvarka.

4. Jei perduoti saugoti daiktai prarandami, jų trūksta ar jie sugadinti, transporto įmonė privalo per dvidešimt keturias valandas nuo reikalavimo pareiškimo atlyginti vertę, nurodytą perduodant daiktus saugoti.

6.869 straipsnis. Daiktų saugojimas drabužinėse

1. Preziumuojama, kad drabužinėse daiktai saugomi neatlygintinai, išskyrus atvejus, kai jie perduoti saugoti aiškiai sutarus, kad bus saugoma už atlyginimą.

2. Nepaisant to, ar pasaugos sutartis atlygintinė ar ne, saugotojas privalo imtis visų nuo jo priklausančių priemonių užtikrinti drabužinei perduotų daiktų išsaugojimą.

3. Šio straipsnio taisyklės taip pat taikomos tais atvejais, kai fiziniai asmenys palieka viršutinius drabužius, galvos apdangalus ir kitus panašius daiktus įmonėse, įstaigose, organizacijose ar transporto priemonėse tam skirtose vietose be specialaus jų perdavimo saugoti.

XLIII SKYRIUS
PASKOLA

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.870 straipsnis. Paskolos sutarties samprata

1. Paskolos sutartimi viena šalis (paskolos davėjas) perduoda kitos šalies (paskolos gavėjo) nuosavybėn pinigus arba rūšies požymiais apibūdintus suvartojamuosius daiktus, o paskolos gavėjas įsipareigoja grąžinti paskolos davėjui tokią pat pinigų sumą (paskolos sumą) arba tokį pat kiekį tokios pat rūšies ir kokybės kitų daiktų bei mokėti palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita.

2. Paskolos sutartis pripažįstama sudaryta nuo pinigų arba daiktų perdavimo momento.

3. Paskolos gavėjas tampa jam perduotų daiktų (pinigų) savininku. Nuo daiktų perdavimo momento paskolos gavėjui tenka daiktų atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika.

6.871 straipsnis. Paskolos sutarties forma

1. Fizinių asmenų paskolos sutartis turi būti rašytinė, jeigu paskolos suma viršija du tūkstančius litų.

2. Jeigu paskolos davėjas yra juridinis asmuo, paskolos sutartis turi būti rašytinė visais atvejais, neatsižvelgiant į paskolos sutarties sumą.

3. Rašytinės formos reikalavimus atitinka paskolos gavėjo pasirašytas paskolos raštelis arba kitoks skolos dokumentas, patvirtinantis paskolos sutarties dalyko perdavimą paskolos gavėjui.

6.872 straipsnis. Palūkanos

1. Palūkanų už naudojimąsi paskolos suma dydį ir mokėjimo tvarką nustato šalys susitarimu. Jeigu šalys nėra susitarusios dėl palūkanų dydžio, palūkanos nustatomos pagal paskolos davėjo gyvenamosios ar verslo vietos komercinių bankų vidutinę palūkanų normą, galiojusią paskolos sutarties sudarymo momentu.

2. Jeigu šalys nėra susitarusios kitaip, palūkanos mokamos kas mėnesį, iki paskolos suma bus grąžinta.

3. Preziumuojama, kad paskolos sutartis yra neatlygintinė, jeigu paskolos sutarties dalykas yra rūšies požymiais apibūdinti daiktai, o paskolos sutartis nenustato ko kita. Jeigu paskolos dalykas yra pinigai, preziumuojama, kad paskolos sutartis yra atlygintinė.

6.873 straipsnis. Paskolos gavėjo pareiga grąžinti paskolos sumą

1. Paskolos gavėjas privalo grąžinti gautą paskolą paskolos davėjui sutartyje nustatytu laiku ir tvarka.

2. Jeigu paskolos sumos grąžinimo terminas sutartyje nenustatytas arba paskola turi būti grąžinta pagal pareikalavimą, tai paskolos sumą paskolos gavėjas privalo grąžinti per trisdešimt dienų nuo tos dienos, kai paskolos davėjas pareiškė reikalavimą įvykdyti sutartį, jeigu sutartis nenustato ko kita.

3. Jeigu paskolos sutartis nenustato ko kita, neatlygintinės paskolos sumą paskolos gavėjas turi teisę grąžinti prieš terminą.

4. Atlygintinės paskolos sumą paskolos gavėjas gali grąžinti prieš terminą tik paskolos davėjui sutikus.

5. Jeigu paskolos sutartis nenustato ko kita, paskolos suma pripažįstama grąžinta nuo jos perdavimo paskolos davėjui arba jos įskaitymo į paskolos davėjo sąskaitą banke momento.

6. Kai paskolos dalykas yra pinigų suma, paskolos gavėjas privalo grąžinti tik nominalią sumą, neatsižvelgiant į piniginio vieneto vertės pasikeitimus, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.874 straipsnis. Paskolos gavėjo sutarties pažeidimo pasekmės

1. Jeigu paskolos gavėjas laiku negrąžina paskolos sumos, jis privalo mokėti paskolos davėjui šio kodekso 6.210 straipsnyje nustatytas palūkanas nuo tos dienos, kada paskolos suma turėjo būti grąžinta, iki jos grąžinimo dienos, neatsižvelgiant į palūkanų, nustatytų šio kodekso 6.37 straipsnyje, mokėjimą, jeigu paskolos sutartis nenustato ko kita.

2. Jeigu paskolos sutartis numato paskolos sumos grąžinimą dalimis ir eilinė paskolos sumos dalis laiku negrąžinama, paskolos davėjas turi teisę reikalauti grąžinti prieš terminą visą likusią paskolos sumą kartu su priklausančiomis mokėti palūkanomis.

6.875 straipsnis. Paskolos sutarties ginčijimas

1. Paskolos gavėjas turi teisę ginčyti paskolos sutartį, jeigu jis pinigų ar daiktų faktiškai negavo arba gavo mažiau, negu nurodyta sutartyje. Šias aplinkybes privalo įrodyti paskolos gavėjas.

2. Jeigu paskolos sutartis turėjo būti rašytinė (šio kodekso 6.871 straipsnis), pagal šio straipsnio 1 dalį ginčyti paskolos sutartį remiantis liudytojų parodymais neleidžiama, išskyrus atvejus, numatytus šio kodekso 1.93 straipsnyje, taip pat kai paskolos sutartis buvo sudaryta apgaule, prievarta ar realiai grasinant arba dėl paskolos gavėjo atstovo piktavališko susitarimo su paskolos davėju, arba dėl susiklosčiusių sunkių aplinkybių.

3. Jeigu įrodoma, kad pinigai ar daiktai iš tikrųjų nebuvo paskolos gavėjui perduoti, paskolos sutartis pripažįstama nesudaryta. Kai paskolos gavėjas gavo mažiau pinigų ar daiktų, negu nurodyta sutartyje, paskolos sutartis pripažįstama sudaryta dėl faktiškai gautos pinigų sumos ar daiktų.

6.876 straipsnis. Paskolos gavėjo prievolių įvykdymo užtikrinimo praradimo teisinės pasekmės

Jeigu paskolos gavėjas neįvykdo paskolos sutartyje numatytos prievolės pateikti savo prievolių įvykdymo užtikrinimą arba pateiktas užtikrinimas prarandamas ar jo sąlygos pablogėja dėl aplinkybių, už kurias paskolos davėjas neatsako, paskolos davėjas turi teisę reikalauti, kad paskolos gavėjas grąžintų paskolos sumą prieš terminą ir sumokėtų palūkanas, jeigu paskolos sutartis nenustato ko kita.

6.877 straipsnis. Tikslinė paskola

1. Jeigu paskolos sutartis sudaryta nustatant joje sąlygą, kad paskolos gavėjas naudos paskolos sumą tam tikram tikslui (tikslinė paskola), tai paskolos gavėjas privalo užtikrinti paskolos davėjo galimybę kontroliuoti, kaip paskolos gavėjas naudoja paskolos sumą.

2. Jeigu paskolos gavėjas naudoja paskolos sumą ne pagal paskolos sutartyje nustatytą tikslinę paskirtį arba pažeidžia šio straipsnio 1 dalyje nustatytą sąlygą, paskolos davėjas turi teisę reikalauti, kad paskolos gavėjas grąžintų paskolos sumą prieš terminą ir sumokėtų palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.878 straipsnis. Vekselis

Jeigu paskolos gavėjas išduoda vekselį, pagal kurį įsipareigoja suėjus vekselyje nurodytam terminui sumokėti gautą paskolos sumą, tai šio skyriaus normos šalių santykiams taikomos tiek, kiek jos neprieštarauja vekselius reglamentuojančiam įstatymui.

6.879 straipsnis. Obligacija

1. Įstatymų numatytais atvejais paskolos sutartis gali būti sudaryta išleidžiant ir parduodant obligacijas.

2. Obligacija pripažįstamas vertybinis popierius, patvirtinantis jos turėtojo teisę gauti iš obligaciją išleidusio asmens per obligacijoje nurodytą terminą obligacijos nominalią vertės dydžio sumą ar kitokį turtinį ekvivalentą. Obligacija taip pat suteikia jos turėtojui teisę gauti joje nurodytas palūkanas nuo nominalinės obligacijos vertės arba kitas turtines teises.

3. Šio skyriaus normos obligaciją išleidusio asmens ir jos turėtojo santykiams taikomos tik tuo atveju, jeigu įstatymai nenustato ko kita.

6.880 straipsnis. Skolos pakeitimas (novacija) paskolos prievole

Šalių susitarimu skola, kilusi iš pirkimo–pardavimo, nuomos ar kitokios sutarties, gali būti pakeista paskolos prievole pagal šio kodekso 6.141–6.144 straipsnių nustatytas taisykles.

ANTRASIS SKIRSNIS
KREDITAVIMAS

6.881 straipsnis. Kreditavimo sutarties samprata

1. Kreditavimo sutartimi bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytomis sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą grąžinti kreditoriui ir mokėti palūkanas.

2. Kreditavimo santykiams šio skyriaus pirmojo skirsnio normos taikomos tiek, kiek tai neprieštarauja kreditavimo sutarties esmei ir šio skirsnio nustatytoms taisyklėms.

6.882 straipsnis. Kreditavimo sutarties forma

Kreditavimo sutartis privalo būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas kreditavimo sutartį daro negaliojančią.

6.883 straipsnis. Atsisakymas suteikti ar priimti kreditą

1. Kreditorius turi teisę visiškai ar iš dalies atsisakyti suteikti kredito gavėjui sutartyje numatytą kreditą, jeigu paaiškėjo aplinkybės, akivaizdžiai patvirtinančios, kad suteiktas kreditas nebus laiku grąžintas.

2. Kredito gavėjas turi teisę atsisakyti visiškai ar iš dalies priimti kreditą, pranešdamas apie tai kreditoriui iki sutartyje nustatyto kredito suteikimo termino, jeigu sutartyje nenustatyta ko kita.

3. Jeigu kredito gavėjas pažeidžia sutartyje nustatytą kredito tikslinio naudojimo pareigą (šio kodekso 6.877 straipsnis), kreditorius turi teisę atsisakyti toliau kredituoti paskolos gavėją ir pareikalauti prieš terminą grąžinti suteiktą kreditą.

6.884 straipsnis. Kreditavimas prekėmis

1. Šalys gali sudaryti kreditavimo prekėmis sutartį, kurioje nustatoma vienos šalies pareiga perduoti kitai šaliai pagal rūšies požymius apibūdintus daiktus. Tokiai sutarčiai taikomos šio skirsnio normos, jeigu šalių sutartyje nenustatyta ko kita.

2. Perduodamų prekių kiekis, asortimentas, komplektiškumas, kokybė, tara ir pakuotė nustatomi pagal šio kodekso 6.327–6.333 straipsnių taisykles, jeigu ko kita nenustato šalių susitarimas ir tai neprieštarauja sutarties esmei.

6.885 straipsnis. Komercinis kreditavimas

1. Šalys sutartyje, kurios vykdymas susijęs su pinigų ar pagal rūšies požymius apibūdintų daiktų perdavimu kitos šalies nuosavybėn, gali numatyti kredito suteikimą. Kreditas gali būti suteikiamas avansą, išankstinį apmokėjimą, prekių, darbų ar paslaugų apmokėjimą atidedant ar išdėstant (komercinis kreditavimas).

2. Komercinio kreditavimo santykiams taikomos šio skirsnio normos, jeigu ko kita nenustato šalių susitarimas ir tai neprieštarauja sutarties esmei.

TREČIASIS SKIRSNIS
VARTOJIMO KREDITAS

6.886 straipsnis. Vartojimo kredito sutarties samprata

1. Vartojimo kredito sutartimi kredito davėjas suteikia ar įsipareigoja suteikti kredito gavėjui fiziniam asmeniui (vartotojui):

1) kreditą atidėto apmokėjimo, taip pat mokėjimo išdėstymo (apmokėjimo dalimis) būdu;

2) kreditus, įskaitant einamosios sąskaitos kreditą, bendrosios vienkartinės sumos kreditą ir daiktui ar paslaugai pirkti teikiamą kreditą.

2. Vartojimo kredito sutartimi taip pat laikoma pirkimo–pardavimo išsimokėtinai (išperkamosios nuomos) ar kita panašaus pobūdžio sutartis, kai daiktai, esantys sutarties dalyku, vartotojo nuosavybėn pereina per šioje sutartyje nustatytą terminą sumokėjus daikto kainą, kredito palūkanas bei kitus sutartyje nustatytus mokesčius.

3. Šio skirsnio nuostatos netaikomos, kai pagal kredito sutartį:

1) kreditas suteikiamas įkeičiant nekilnojamąjį daiktą;

2) vartotojas nemoka jokių palūkanų ar kitų mokesčių;

3) vartotojas įsipareigoja grąžinti kreditą ne per ilgesnį kaip trijų mėnesių laikotarpį arba kai kredito suma yra ne didesnė kaip vienas tūkstantis litų;

4) už tam tikrą nuolat teikiamą paslaugą vartotojas apmoka dalimis paslaugos teikimo metu.

4. Pagal šį straipsnį kredito davėjas yra asmuo ar grupė asmenų, kurie įstatymų nustatyta tvarka ir atvejais dėl savo komercinės, profesinės veiklos turi teisę teikti vartojimo kreditą.

6.887 straipsnis. Vartojimo kredito sutarties forma ir turinys

1. Vartojimo kredito sutartis turi būti rašytinė.

2. Vienas sutarties egzempliorius privalo būti įteiktas kredito gavėjui. Kilus ginčui, sutarties egzemplioriaus įteikimo kredito gavėjui faktą privalo įrodyti kredito davėjas.

3. Vartojimo kredito sutartyje turi būti nurodyta:

1) kredito suma arba kredito limitas, jeigu toks yra;

2) metinė kredito grąžinimo norma, palūkanų norma, mokesčiai ir kitos su kredito gavimu bei naudojimu susijusios kredito gavėjo išlaidos;

3) kredito grąžinimo terminas arba, jeigu kreditas turi būti grąžinamas dalinėmis įmokomis, – kiekvienos įmokos suma ir mokėjimo laikas;

4) daiktui ar paslaugai pirkti skirto kredito atveju – daikto (paslaugos) kaina ir bendra kredito suma;

5) kredito gavėjo teisė grąžinti kreditą nesibaigus jo grąžinimo laikui pagal šio kodekso 6.888 straipsnio nuostatas;

6) metinės kredito grąžinimo normos keitimo sąlygos ir tvarka, jeigu tokia galimybė yra nustatyta sutartyje, su sąlyga, kad pakeitimų negali daryti kredito davėjas vienašališkai.

4. Jeigu kredito gavėjas privalo pateikti kredito draudimą, sutartyje taip pat privalo būti nurodyta kredito draudimo vertė ir sąlygos, kuriomis draudimo suma bus pervesta kredito davėjui.

5. Sutarties sudarymo metu kredito gavėjas raštu informuojamas apie:

1) teikiamo kredito apribojimus, jei tokių yra;

2) metinę palūkanų normą ir mokesčius, taikomus nuo sutarties sudarymo, ir sąlygas, kurioms esant jie gali būti keičiami;

3) sutarties pakeitimo procedūrą.

6. Sutarties galiojimo metu kredito gavėjas informuojamas apie kiekvieną metinės palūkanų normos arba panašių išlaidų pasikeitimą tuo metu, kai tokie pasikeitimai įvyksta.

7. Metinės kredito grąžinimo normos apskaičiavimo tvarką nustato Vyriausybė ir Lietuvos bankas.

8. Visais atvejais, nesvarbu, kokiu būdu siūloma vartotojui sudaryti kredito sutartį (taip pat ir reklamoje), nurodoma metinė kredito grąžinimo norma. Rašytiniame pasiūlyme nurodomas bendros kredito sumos apskaičiavimo pavyzdys.

6.888 straipsnis. Kredito gavėjo teisės

1. Jeigu sutartyje nėra numatytos šio kodekso 6.887 straipsnio 3 dalyje nurodytos privalomos jos sąlygos arba sutartyje nurodyta informacija yra klaidinanti, kredito gavėjas turi teisę sutarties atsisakyti. Šiuo atveju kredito gavėjas turi kreditą grąžinti, bet jis neprivalo mokėti sutartyje nustatytų palūkanų ir kitų mokesčių.

2. Kredito gavėjas turi teisę kreditą grąžinti nesibaigus jo grąžinimo laikui, tačiau sumoka iki kredito grąžinimo dienos priskaičiuotas palūkanas ir kitus mokesčius.

6.889 straipsnis. Sutarties nutraukimas kredito davėjo reikalavimu

Kredito davėjas turi teisę nutraukti sutartį, jeigu yra abi šios sąlygos:

1) mokėjimas yra uždelstas daugiau kaip vieną mėnesį ir jo suma yra ne mažesnė kaip dešimt procentų bendros kredito sumos;

2) nebuvo sumokėta per dvi savaites nuo papildomo pranešimo įteikimo kredito gavėjui.

6.890 straipsnis. Draudimas priimti vekselius, čekius ir skolos raštus

1. Kredito davėjui draudžiama priimti įmokas iš kredito gavėjo vekseliais, čekiais ar skolos raštais.

2. Jeigu kredito davėjas priėmė įmokas šio straipsnio 1 dalyje nustatytomis mokėjimo priemonėmis, jis turi atlyginti kredito gavėjui visus nuostolius, susijusius su šių mokėjimo priemonių tolesniu naudojimu.

6.891 straipsnis. Kredito sutartis dėl tam tikro daikto ar paslaugos pirkimo

1. Jeigu kredito gavėjas ir kredito davėjas sudaro sutartį dėl tam tikrų daiktų ar paslaugų pirkimo finansavimo, o tarp kredito davėjo ir pardavėjo ar paslaugų tiekėjo yra sudaryta sutartis dėl šių daiktų pardavimo ar paslaugų teikimo finansavimo, kai pardavėjas ar paslaugos teikėjas nevykdo arba netinkamai vykdo savo sutartinius įsipareigojimus, kredito gavėjas turi teisę:

1) sustabdyti savo prievolės pagal kredito sutartį vykdymą;

2) reikalauti, kad kredito davėjas grąžintų jau sumokėtas įmokas.

2. Kredito gavėjas gali pasinaudoti šio straipsnio 1 dalyje nustatytomis teisėmis tik po to, kai jis kreipėsi į pardavėją ar paslaugų teikėją su prašymu tinkamai įvykdyti sutartį, tačiau per protingą terminą po tokio kreipimosi pirkimo–pardavimo ar paslaugų sutarties sąlygos nebuvo įvykdytos.

3. Kredito gavėjas, kurio teisės buvo pažeistos, turi teisę jas ginti teismo tvarka arba per vartotojų teises ginančias institucijas.

XLIV SKYRIUS
BANKO INDĖLIS

6.892 straipsnis. Banko indėlio sutarties samprata

1. Banko indėlio sutartimi (depozitu) viena šalis (bankas ar kita kredito įstaiga) įsipareigoja priimti iš kitos šalies (indėlininko) arba, gavusi kitai šaliai pervestą pinigų sumą (indėlį), įsipareigoja grąžinti indėlį ir sumokėti už jį palūkanas sutartyje nustatytomis sąlygomis ir tvarka.

2. Banko indėlio sutartis, kai indėlininkas yra fizinis asmuo, pripažįstama vieša sutartimi.

3. Banko ar kitos kredito įstaigos ir indėlininko, turinčio sąskaitą, į kurią įdėtas indėlis, santykiams taikomos šios knygos XLVI skyriaus normos, reglamentuojančios banko sąskaitos sutartį, jeigu šio skyriaus taisyklės nenustato ko kita ir tai neprieštarauja banko indėlio sutarties esmei.

6.893 straipsnis. Teisė priimti indėlius

1. Teisę priimti indėlius turi tik bankai ir kitos kredito įstaigos, turinčios tokiai veiklai įstatymo nustatyta tvarka išduotą leidimą (licenciją).

2. Jeigu indėlį priėmė asmuo, neturintis tam teisės, arba indėlis buvo priimtas pažeidžiant nustatytas bankų veiklos taisykles, indėlininkas turi teisę reikalauti nedelsiant jam grąžinti visas įmokėtas sumas, įstatymo nustatytas palūkanas ir nuostolius, kiek jų nepadengia palūkanos.

3. Jeigu įstatymas nenustato ko kita, šio straipsnio 2 dalyje nustatytos teisinės pasekmės taip pat taikomos, kai:

1) piniginės lėšos surenkamos parduodant akcijas ir kitus vertybinius popierius, kurių išleidimas pripažintas neteisėtu;

2) piniginės lėšos surenkamos išduodant vekselius ar kitokius vertybinius popierius, o jų turėtojams nesuteikiama teisė gauti pinigines lėšas pagal pirmą pareikalavimą.

6.894 straipsnis. Banko indėlio sutarties forma

1. Banko indėlio sutartis turi būti rašytinė.

2. Rašytine sutarties forma pripažįstama indėlininko knygelė, depozito sertifikatas arba kitoks banko ar kitos kredito įstaigos išduotas dokumentas, atitinkantis nustatytas bankų ar kitų kredito įstaigų veiklos taisykles.

3. Jeigu rašytinės formos nesilaikoma, banko indėlio sutartis negalioja.

6.895 straipsnis. Indėlių rūšys

1. Banko indėlio sutartis gali būti sudaryta nustatant banko ar kitos kredito įstaigos pareigą išmokėti indėlį pagal pirmą pareikalavimą (indėlis iki pareikalavimo) arba nustatant banko ar kitos kredito įstaigos pareigą išmokėti indėlį praėjus tam tikram terminui (terminuotas indėlis).

2. Bankų ar kitų kreditų įstaigų veiklą reglamentuojantys teisės aktai bei šalys susitarimu gali nustatyti ir kitokias indėlių rūšis.

3. Nepaisant indėlio rūšies, bankas ar kita kredito įstaiga privalo išmokėti visą ar dalį indėlio pagal pirmą indėlininko pareikalavimą. Sutarties sąlyga, numatanti indėlininko atsisakymą teisės gauti indėlį pagal pirmą pareikalavimą, negalioja.

4. Kai indėlis išmokamas indėlininkui prieš sueinant sutartyje nustatytam terminui ar prieš susidarant kitoms joje numatytoms aplinkybėms (išskyrus indėlius iki pareikalavimo), palūkanos išmokamos tokio dydžio, kuris atitinka indėliams iki pareikalavimo nustatytas palūkanas, jeigu sutartis nenustato ko kita.

5. Jeigu indėlininkas nereikalauja išmokėti terminuoto indėlio pasibaigus jo terminui ar susidaro kitos sutartyje numatytos aplinkybės, tai sutartis pripažįstama pratęsta indėlio iki pareikalavimo sąlygomis, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.896 straipsnis. Palūkanos

1. Bankas ar kita kredito įstaiga moka indėlininkui sutartyje nustatyto dydžio palūkanas.

2. Palūkanų dydis gali būti diferencijuojamas pagal indėlio rūšį. Draudžiama nustatyti palūkanų dydį pagal indėlininko asmenines, tarnybines ar kitas savybes, nesusijusias su indėlio suma, rūšimi ar terminu.

3. Jeigu palūkanų dydis sutartyje neaptartas, bankas ar kita kredito įstaiga moka vidutinę palūkanų normą, galiojusią sutarties sudarymo dieną sutarties sudarymo vietoje.

4. Jeigu sutartis nenustato ko kita, bankas ar kita kredito įstaiga turi teisę vienašališkai keisti palūkanų, mokamų už indėlius iki pareikalavimo, dydį. Jeigu bankas ar kita kredito įstaiga sumažina palūkanų dydį, tai nauja palūkanų norma pradedama taikyti indėliams, kurie yra įmokėti iki pranešimo indėlininkams apie palūkanų dydžio sumažinimą, tik praėjus mėnesiui nuo šio pranešimo, jeigu ko kita nenustato sutartis.

5. Palūkanų, mokamų už terminuotus ar kitokius indėlius, dydžio bankas ar kita kredito įstaiga vienašališkai mažinti neturi teisės, jeigu ko kita nenustato sutartis.

6.897 straipsnis. Palūkanų apskaičiavimas ir mokėjimas

1. Palūkanos už indėlius pradedamos skaičiuoti nuo kitos dienos po indėlio priėmimo dienos iki dienos, einančios prieš dieną, kai indėlis buvo išmokėtas ar nurašytas iš sąskaitos kitais pagrindais.

2. Jeigu sutartis nenustato ko kita, palūkanos išmokamos indėlininkui pagal jo reikalavimą, pasibaigus ketvirčiui, atskirai nuo indėlio sumos. Neišmokėtų palūkanų suma indėlis padidinamas, o palūkanos skaičiuojamos nuo padidėjusios sumos.

3. Išmokant indėlį kartu išmokamos iki to momento priskaičiuotos palūkanos.

6.898 straipsnis. Indėlių grąžinimo užtikrinimas

1. Bankas ir kita kredito įstaiga užtikrina indėlių grąžinimą įstatymų nustatyta tvarka privalomai juos drausdami, o įstatymų nustatytais atvejais – ir kitais būdais.

2. Sudarant banko indėlio sutartį, bankas ar kita kredito įstaiga privalo suteikti indėlininkui informaciją apie indėlio grąžinimo užtikrinimą.

3. Jeigu bankas ar kita kredito įstaiga nevykdo savo pareigos užtikrinti indėlio grąžinimą, taip pat praradus užtikrinimą arba jam pablogėjus, indėlininkas turi teisę reikalauti, kad bankas ar kita kredito įstaiga nedelsdami grąžintų indėlį, sumokėtų palūkanas ir atlygintų nuostolius.

6.899 straipsnis. Trečiųjų asmenų teisė įmokėti pinigus į indėlininko sąskaitą

Tretieji asmenys turi teisę įmokėti pinigus į indėlininko sąskaitą, jeigu sutartis nenustato ko kita. Tokiu atveju bankas ar kita kredito įstaiga privalo visas sumas, gautas indėlininko vardu, pervesti į indėlininko sąskaitą. Šiais atvejais preziumuojama, kad indėlininkas sutiko priimti pinigų sumas iš trečiųjų asmenų ir suteikė jiems būtinus duomenis apie savo indėlio sąskaitą.

6.900 straipsnis. Indėliai trečiojo asmens naudai

1. Indėlis gali būti įdėtas į banką ar kitą kredito įstaigą trečiojo asmens naudai. Jeigu sutartis nenustato ko kita, šis trečiasis asmuo įgyja indėlininko teises nuo savo pirmojo pareikalavimo bankui ar kitai kredito įstaigai momento arba nuo savo ketinimo naudotis indėlininko teisėmis išreiškimo kitokiu būdu momento.

2. Banko indėlio sutarties trečiojo asmens naudai esminė sąlyga yra trečiojo asmens vardas ir pavardė arba pavadinimas.

3. Banko indėlio sutartis trečiojo asmens, mirusio iki sutarties sudarymo momento arba neegzistuojančio sutarties sudarymo momentu, naudai negalioja.

4. Asmuo, sudaręs banko indėlio sutartį trečiojo asmens naudai, turi teisę pasinaudoti indėlininko teisėmis tik iki to momento, kol trečiasis asmuo nepareiškia savo ketinimo pasinaudoti indėlininko teisėmis.

5. Normos, reglamentuojančios sutartį trečiojo asmens naudai, banko ar kitos kredito įstaigos indėlio sutarčiai trečiojo asmens naudai taikomos tiek, kiek tai neprieštarauja šio straipsnio nustatytoms taisyklėms ir banko indėlio sutarties esmei.

6.901 straipsnis. Indėlininko knygelė

1. Jeigu sutartis nenustato ko kita, banko indėlio sutartis įforminama indėlininko knygele. Indėlininko knygelė gali būti tik vardinė.

2. Indėlininko knygelėje privalo būti nurodytas banko ar kitos kredito įstaigos pavadinimas, adresas ir kiti jų rekvizitai, indėlininkas, indėlio dydis, visos sutarties sąlygos, taip

pat tvarkoma įmokėtų ir išmokėtų pinigų sumų apskaita, nurodomos apskaičiuotos ir išmokėtos palūkanos.

3. Visos su indėliu susijusios operacijos atliekamos tik pateikus indėlininko knygelę.

4. Prarasta ar netinkama naudoti knygelė keičiama banko ar kitos kredito įstaigos nustatyta tvarka.

6.902 straipsnis. Indėlio sertifikatas

1. Indėlio sertifikatas yra vertybinis popierius, patvirtinantis indėlio sumą ir indėlininko teises į indėlį bei į palūkanas pasibaigus nustatytam indėlio terminui.

2. Indėlio sertifikatas gali būti tik vardinis.

XLV SKYRIUS
FAKTORINGAS

6.903 straipsnis. Faktoringo sutarties samprata

1. Faktoringo sutartimi viena šalis (finansuotojas) perduoda arba įsipareigoja perduoti kitai šaliai (klientui) pinigus mainais už kliento (kreditoriaus) piniginį reikalavimą, susijusį su prekių pardavimu, darbų atlikimu ar paslaugų teikimu, trečiajam asmeniui (skolininkui), o klientas perleidžia arba įsipareigoja perleisti finansuotojui piniginį reikalavimą skolininkui (finansavimas su sąlyga perleisti piniginį reikalavimą) ir mokėti sutartyje nustatytą atlyginimą.

2. Piniginį reikalavimą skolininkui klientas gali perleisti finansuotojui taip pat ir siekdamas užtikrinti savo prievolių finansuotojui įvykdymą.

3. Faktoringo sutartis gali nustatyti finansuotojo pareigą tvarkyti kliento veiklos buhalterinę apskaitą, teikti klientui finansines paslaugas, susijusias su piniginiais reikalavimais, esančiais perleidimo dalyku.

4. Faktoringo sutartis gali būti ilgalaikė arba sudaroma atskiram atvejui.

6.904 straipsnis. Finansuotojas

Finansuotoju pagal faktoringo sutartį gali būti tik bankas arba kitas pelno siekiantis juridinis asmuo, įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę vykdyti faktoringo veiklą.

6.905 straipsnis. Faktoringo sutarties dalykas

1. Faktoringo sutarties dalyku, kuriam teikiamas finansavimas, gali būti piniginis reikalavimas, pagal kurį jau yra suėjęs mokėjimo terminas (esamas reikalavimas), taip pat atsirasianti teisė gauti pinigines sumas (būsimas reikalavimas).

2. Faktoringo sutarties dalyku esantis piniginis reikalavimas privalo būti apibrėžtas finansuotojo ir kliento sudarytoje sutartyje taip, kad faktoringo sutarties sudarymo momentu būtų galima identifikuoti esamą reikalavimą, o būsimą reikalavimą – ne vėliau kaip jo atsiradimo momentu.

3. Perleidžiant būsimą piniginį reikalavimą pripažįstama, kad jis perėjo finansuotojui po to, kai atsirado teisė reikalauti sutartyje nustatytų pinigų sumų iš skolininko. Jeigu piniginio reikalavimo perleidimas siejamas su tam tikru įvykiu, perleidimas pripažįstamas įvykusiu, kai tas įvykis įvyksta. Tokiais atvejais papildomai įforminti piniginio reikalavimo perleidimą nereikia.

6.906 straipsnis. Kliento atsakomybė finansuotojui

1. Jeigu faktoringo sutartis nenustato ko kita, klientas atsako finansuotojui už perleidžiamo piniginio reikalavimo, esančio sutarties dalyku, galiojimą.

2. Perleidžiamas piniginis reikalavimas yra galiojantis, jeigu klientas turi teisę šį reikalavimą perleisti ir perleidimo momentu jam nėra žinomos aplinkybės, dėl kurių skolininkas turėtų teisę to reikalavimo nevykdyti.

3. Jeigu finansuotojas pareikalauja įvykdyti jam perleistą piniginį reikalavimą, o skolininkas jo neįvykdo ar įvykdo netinkamai, tai klientas neatsako už tokius skolininko veiksmus, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.907 straipsnis. Draudimo perleisti piniginį reikalavimą negaliojimas

1. Piniginio reikalavimo perleidimas finansuotojui galioja ir tais atvejais, kai kliento ir skolininko sudaryta sutartis tą daryti draudžia ar riboja.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta taisyklė neatleidžia kliento nuo prievolių ir atsakomybės skolininkui už sutarties sąlygos, draudžiančios ar ribojančios reikalavimo perleidimą, pažeidimą.

6.908 straipsnis. Pakartotinis piniginio reikalavimo perleidimas

1. Jeigu faktoringo sutartis nenustato ko kita, finansuotojas neturi teisės perleisti jam perleisto piniginio reikalavimo.

2. Jeigu faktoringo sutartis leidžia pakartotinį perleidimą, tai tokiam perleidimui atitinkamai taikomos šio skyriaus normos.

6.909 straipsnis. Piniginio reikalavimo vykdymas

1. Skolininkas privalo sumokėti pinigų sumas finansuotojui, jeigu skolininkas yra gavęs iš kliento arba finansuotojo rašytinį pranešimą apie piniginio reikalavimo perleidimą finansuotojui ir pranešime nurodytas piniginis reikalavimas bei finansuotojas, kuriam turi būti įvykdyta prievolė.

2. Skolininko reikalavimu finansuotojas privalo jam per protingą terminą pateikti piniginio reikalavimo perleidimo įrodymus. Jeigu finansuotojas šios pareigos neįvykdo, skolininkas turi teisę prievolę įvykdyti klientui.

3. Piniginio reikalavimo įvykdymas finansuotojui pagal šio straipsnio nustatytas taisykles atleidžia skolininką nuo atitinkamos prievolės vykdymo klientui.

6.910 straipsnis. Finansuotojo teisės į pinigų sumas, gaunamas iš skolininko

1. Jeigu kliento finansavimas pagal faktoringo sutartį pasireiškia piniginio reikalavimo pirkimu iš kliento, tai finansuotojas, nupirkęs šį reikalavimą, įgyja teisę į visas sumas, kurias jis gauna iš skolininko, kai šis vykdo reikalavimą, o klientas atsako finansuotojui už tai, kad šis iš skolininko gavo mažiau, nei sumokėjo klientui už nupirktą reikalavimą, jeigu sutartis nenustato ko kita.

2. Jeigu klientas perleido piniginį reikalavimą finansuotojui norėdamas užtikrinti savo prievolių įvykdymą finansuotojui, tai finansuotojas privalo pateikti klientui ataskaitą ir perduoti jam sumą, viršijančią tokiu būdu užtikrintą kliento skolą, jeigu sutartis nenustato ko kita. Jeigu finansuotojas iš skolininko gavo mažesnę sumą nei kliento užtikrinta skola, tai klientas atsako finansuotojui už likusią nepadengtą skolos dalį.

6.911 straipsnis. Skolininko priešiniai reikalavimai

1. Kai finansuotojas pareiškia reikalavimą skolininkui, kad šis sumokėtų pinigus, skolininkas turi teisę įskaityti savo priešinius piniginius reikalavimus, kylančius iš skolininko ir kliento sutarties, jeigu šiuos reikalavimus skolininkas jau turėjo tuo momentu, kai gavo pranešimą apie reikalavimo perleidimą finansuotojui.

2. Skolininkas negali savo gynybai naudoti finansuotojui tų reikalavimų, kuriuos skolininkas galėjo pareikšti klientui dėl to, kad klientas pažeidė draudimą perleisti piniginį reikalavimą.

6.912 straipsnis. Skolų, kurias gavo finansuotojas, grąžinimas skolininkui

1. Kai klientas pažeidžia su skolininku sudarytą sutartį, skolininkas neturi teisės reikalauti iš finansuotojo grąžinti sumas, kurias šis jau yra gavęs, jeigu skolininkas turi teisę gauti tas sumas tiesiai iš kliento.

2. Skolininkas, turintis teisę išieškoti finansuotojui sumokėtas sumas tiesiai iš kliento, turi teisę reikalauti, kad tas sumas grąžintų finansuotojas, jeigu įrodo, kad finansuotojas nesumokėjo faktoringo sutartyje nustatytos sumos klientui arba ją sumokėjo žinodamas, kad klientas neįvykdė savo prievolės skolininkui.

XLVI SKYRIUS
BANKO SĄSKAITA

6.913 straipsnis. Banko sąskaitos sutarties samprata

1. Banko sąskaitos sutartimi bankas įsipareigoja priimti ir įskaityti pinigus į kliento (sąskaitos savininko) atidarytą sąskaitą, vykdyti kliento nurodymus dėl tam tikrų sumų pervedimo ir išmokėjimo iš sąskaitos bei atlikti kitokias banko atliekamas operacijas, o klientas įsipareigoja apmokėti bankui už suteiktas paslaugas ir operacijas.

2. Bankas gali disponuoti kliento sąskaitoje esančiomis lėšomis su sąlyga, jeigu užtikrina kliento teisę netrukdomai disponuoti tomis lėšomis.

3. Bankas neturi teisės nustatyti ir kontroliuoti kliento pinigų naudojimo ar nustatyti kitokius įstatymo ar banko sąskaitos sutarties nenumatytus kliento teisės disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis savo nuožiūra apribojimus.

6.914 straipsnis. Banko sąskaitos sutarties sudarymas

1. Sudarius banko sąskaitos sutartį, klientui ar jo nurodytam asmeniui banke atidaroma sąskaita sutartyje nustatytomis sąlygomis.

2. Bankas privalo sudaryti banko sąskaitos sutartį su klientu, kuris kreipėsi su prašymu atidaryti sąskaitą, pagal banko paskelbtas tam tikros sąskaitos rūšies atidarymo sąlygas, turinčias atitikti įstatymų ir bankų veiklą nustatančių teisės aktų reikalavimus.

3. Bankas neturi teisės atsisakyti atidaryti sąskaitą, jeigu jos atidarymo galimybė yra nustatyta įstatyme, banko veiklos dokumentuose arba bankui išduotoje licencijoje, išskyrus atvejus, kai tokį atsisakymą leidžia įstatymai.

6.915 straipsnis. Teisės disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis patvirtinimas

1. Asmenų, turinčių teisę kliento vardu disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis, teisės patvirtinamos įstatyme ar kitame teisės akte ir banko sąskaitos sutartyje numatytais dokumentais, kurie nustatyta tvarka turi būti pateikti bankui.

2. Klientas turi teisę nurodyti bankui nurašyti iš sąskaitos lėšas pagal trečiųjų asmenų reikalavimą. Tokius nurodymus bankas priima, jeigu klientas raštu nurodo būtinus duomenis, leidžiančius identifikuoti asmenį, turintį teisę nurašyti iš sąskaitos lėšas.

3. Banko sąskaitos sutartyje gali būti numatyta, kad teisė disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis patvirtinama elektroninėmis mokėjimo priemonėmis panaudojant asmens parašą, kodą, slaptažodį ar kitus duomenis, patvirtinančius, kad nurodymą davė šią teisę turintis asmuo.

6.916 straipsnis. Banko atliekamos operacijos

Bankas privalo klientui atlikti operacijas, kurias atitinkamos rūšies sąskaitoms nustato įstatymas, kiti bankų veiklos teisės aktai bei bankininkystės papročiai, jeigu banko sąskaitos sutartis nenumato ko kita.

6.917 straipsnis. Operacijų atlikimo terminai

1. Bankas privalo įskaityti į kliento sąskaitą gautas lėšas ne vėliau kaip kitą dieną po dienos, kurią gavo atitinkamą mokėjimo dokumentą, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato kitokio termino.

2. Bankas privalo išmokėti arba pervesti lėšas kliento nurodymu ne vėliau kaip kitą dieną po dienos, kurią gavo atitinkamą mokėjimo dokumentą, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato ko kita.

6.918 straipsnis. Sąskaitos kreditavimas

1. Jeigu bankas pagal banko sąskaitos sutartį išmoka pinigus iš kliento sąskaitos neatsižvelgdamas į tai, ar joje yra pinigų (sąskaitos kreditavimas), tai pripažįstama, kad bankas suteikia klientui atitinkamos sumos kreditą nuo pinigų išmokėjimo dienos.

2. Banko ir kliento santykiams, susijusiems su sąskaitos kreditavimu *mutatis mutandis*, taikomos šios knygos XLIII normos, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato ko kita.

6.919 straipsnis. Banko paslaugų ir operacijų atlyginimas

1. Klientas apmoka už banko suteiktas paslaugas ir atliktas operacijas banko sąskaitos sutartyje nustatytomis sąlygomis ir tvarka.

2. Bankas turi teisę nurašyti iš kliento sąskaitos kas ketvirtį sumas, priklausančias bankui už jo suteiktas klientui paslaugas, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato ko kita.

6.920 straipsnis. Palūkanos už naudojimąsi sąskaitoje esančiomis lėšomis

Bankas moka klientui sutartyje nustatytas palūkanas už naudojimąsi sąskaitoje esančiomis lėšomis, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato ko kita. Palūkanos pervedamos į kliento sąskaitą sutartyje nustatytais terminais, o jeigu šie terminai nenustatyti, – pasibaigus kiekvienam ketvirčiui.

6.921 straipsnis. Banko ir kliento tarpusavio reikalavimų įskaitymas

1. Banko ir kliento piniginiai reikalavimai, susiję su sąskaitos kreditavimu, banko paslaugų apmokėjimu, palūkanų mokėjimu, pasibaigia įskaitymo būdu, jeigu banko sąskaitos sutartis nenustato ko kita.

2. Šio straipsnio 1 dalyje numatytų reikalavimų įskaitymą atlieka bankas. Jis privalo informuoti apie atliktą įskaitymą klientą per sutartyje nustatytą terminą, o jeigu jis nenustatytas, – per protingą terminą.

6.922 straipsnis. Lėšų nurašymo iš sąskaitos pagrindai

1. Lėšos iš sąskaitos nurašomos kliento nurodymu.

2. Be kliento nurodymo lėšos gali būti nurašomos teismo sprendimu, taip pat kitais įstatymo ar banko sąskaitos sutarties numatytais atvejais.

6.923 straipsnis. Lėšų nurašymo eiliškumas

1. Jeigu sąskaitoje yra pakankamai lėšų visiems pareikštiems reikalavimams patenkinti, lėšos nurašomos pagal kliento nurodymų ir kitų dokumentų gavimo eilę (kalendorinis eiliškumas), jeigu įstatymai nenustato ko kita.

2. Jeigu visiems pareikštiems reikalavimams patenkinti lėšų sąskaitoje nepakanka, skolininkas privalo nurodyti lėšas nurašyti iš sąskaitos šia eile:

1) pirmąja eile nurašomos lėšos pagal vykdomuosius dokumentus dėl žalos, padarytos dėl sveikatos sužalojimo ar gyvybės atėmimo, atlyginimo ir išlaikymo išieškojimo;

2) antrąja eile nurašomos lėšos pagal vykdomuosius dokumentus dėl išmokų, kylančių iš darbo ir autorinių sutarčių;

3) trečiąja eile nurašomos lėšos pagal mokėjimo dokumentus, nustatančius įmokas į biudžetą (valstybės, savivaldybės ar socialinio draudimo);

4) ketvirtąja eile nurašomos lėšos pagal vykdomuosius dokumentus kitiems piniginiams reikalavimams patenkinti;

5) penktąja eile nurašomos lėšos pagal kitus mokėjimo dokumentus kalendorinio eiliškumo tvarka.

3. Lėšos pagal reikalavimus, priklausančius tai pačiai eilei, nurašomos mokėjimo dokumentų gavimo kalendorinio eiliškumo tvarka.

4. Lėšų nurašymo eilę vykdymo proceso, bankroto ir kitais įstatymų numatytais atvejais nustato kiti įstatymai.

6.924 straipsnis. Banko atsakomybė už netinkamą operacijų atlikimą

Jeigu bankas ne laiku įskaito gautas lėšas į kliento sąskaitą arba jas nepagrįstai nurašo iš sąskaitos, taip pat jei nevykdo kliento nurodymų dėl lėšų pervedimo ar išmokėjimo iš sąskaitos, bankas privalo mokėti klientui banko sąskaitos sutartyje nustatytas palūkanas, o jeigu jos nenustatytos, – šio kodekso 6.210 straipsnyje nustatytas palūkanas.

6.925 straipsnis. Banko paslaptis

1. Bankas privalo garantuoti banko sąskaitos, indėlio, visų su jais susijusių operacijų ir kliento slaptumą.

2. Informacija, sudaranti banko paslaptį, gali būti atskleista tik patiems klientams ar jų atstovams, o įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka – atitinkamoms valstybės valdžios institucijoms, pareigūnams ir kitiems asmenims.

3. Jeigu bankas atskleidžia banko paslaptį, klientas turi teisę reikalauti, kad bankas atlygintų tuo padarytus nuostolius.

6.926 straipsnis. Disponavimo sąskaita apribojimas

Draudžiama apriboti kliento galimybę disponuoti sąskaitoje esančiomis lėšomis, išskyrus atvejus, kai sąskaitoje esančios lėšos areštuojamos arba banko atliekamos operacijos sustabdomos įstatymo nustatytais atvejais ir tvarka.

6.927 straipsnis. Banko sąskaitos sutarties nutraukimas

1. Kliento pareiškimu banko sąskaitos sutartis gali būti nutraukta bet kada.

2. Banko reikalavimu banko sąskaitos sutartis gali būti nutraukta, jeigu:

1) lėšų, esančių klientų sąskaitoje, suma sumažėja tiek, kad nesiekia sutartyje nustatytos minimalios sumos, ir per vieną mėnesį nuo banko išsiųsto pranešimo dienos klientas jos nepadidina;

2) jeigu daugiau kaip metus su kliento sąskaita nebuvo atliekamos jokios operacijos ir jeigu banko sutartis nenustato ko kita.

3. Lėšų likutis sąskaitoje išduodamas klientui arba jo nurodymu pervedamas į kitą sąskaitą ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo atitinkamo rašytinio kliento pareiškimo gavimo dienos. Jeigu klientas nedavė nurodymo pervesti lėšas į kitą sąskaitą, bankas lėšas perveda į banko vidines sąskaitas.

4. Banko sąskaitos sutarties nutraukimas yra pagrindas sąskaitą uždaryti. Banko sąskaitos sutartis galioja iki sąskaitos uždarymo.

6.928 straipsnis. Bankų sąskaitos

Šio skyriaus normos atitinkamai taikomos ir bankų korespondentinėms bei kitokioms sąskaitoms, jeigu įstatymai ar bankų veiklos teisės aktai nenustato ko kita.

XLVII SKYRIUS
ATSISKAITYMAI

PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS

6.929 straipsnis. Atsiskaitymas grynaisiais ir negrynaisiais pinigais

1. Atsiskaitymai dalyvaujant fiziniams asmenims, kurie nesiverčia ūkine komercine veikla, gali būti atliekami grynaisiais pinigais, neribojant sumos, arba negrynaisiais pinigais.

2. Atsiskaitymai tarp juridinių asmenų, taip pat atsiskaitymai dalyvaujant fiziniams asmenims, užsiimantiems ūkine komercine veikla, vykdomi negrynaisiais pinigais, o įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka – ir grynaisiais pinigais.

3. Atsiskaitymas negrynaisiais pinigais atliekamas per bankus, kuriuose yra atidarytos atitinkamos sąskaitos, jeigu ko kita nenustatyta įstatyme arba ko neriboja naudojamos atsiskaitymų formos.

4. Atsiskaitymus čekiais ir vekseliais atitinkamai reglamentuoja čekių ir vekselių įstatymai.

6.930 straipsnis. Atsiskaitymų negrynaisiais pinigais priemonės

1. Atsiskaitymai negrynaisiais pinigais atliekami naudojant mokėjimo pavedimus, akredityvus, čekius, vekselius, inkaso ir kitas įstatymų nustatytas atsiskaitymų priemones.

2. Šalys turi teisę pasirinkti ir nustatyti bet kurią tarpusavio atsiskaitymų priemonę, nustatytą šio straipsnio 1 dalyje.

ANTRASIS SKIRSNIS
ATSISKAITYMAI MOKĖJIMO PAVEDIMAIS

6.931 straipsnis. Bendrosios nuostatos

1. Atsiskaitant mokėjimo pavedimais bankas įsipareigoja pagal mokėtojo pavedimą pervesti nurodytą sumą iš mokėtojo sąskaitos į kitą mokėtojo nurodytą sąskaitą tame pačiame arba kitame banke per įstatymų ar įstatymų nustatyta tvarka nustatytus terminus, jeigu trumpesni terminai nėra nustatyti banko sąskaitos sutartyje ar banko veiklos taisyklėse.

2. Šio skirsnio taisyklės taip pat taikomos atsiskaitymams, kai bankas lėšas perveda asmens, neturinčio sąskaitos tame banke, pavedimu, jeigu ko kita nenustato įstatymai ar banko veiklos taisyklės.

3. Atsiskaitymus mokėjimo pavedimais reglamentuoja įstatymai ir bankų veiklos taisyklės.

6.932 straipsnis. Mokėjimo pavedimo vykdymo sąlygos

1. Mokėjimo pavedimo turinys ir forma, taip pat kartu su juo pateiktų dokumentų turinys ir forma turi atitikti įstatymų ir banko veiklos taisyklių nustatytus reikalavimus.

2. Jeigu mokėjimo pavedimas neatitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodytų reikalavimų, bankas gali pareikalauti patikslinti mokėjimo pavedimo rekvizitus. Tokį pareikalavimą bankas privalo nusiųsti mokėtojui nedelsdamas po to, kai gaunamas mokėtojo pavedimas. Jeigu per įstatymų ar bankų veiklos taisyklių nustatytą terminą, o jeigu jis nenustatytas, – per protingą terminą bankas negauna atsakymo į savo pareikalavimą, tai jis turi teisę nevykdyti mokėjimo pavedimo ir grąžinti jį mokėtojui, jeigu ko kita nenustato įstatymas, banko veiklos taisyklės ar banko ir mokėtojo sudaryta sutartis.

3. Mokėtojo pavedimą bankas vykdo, jeigu mokėtojo sąskaitoje yra pinigų, jeigu ko kita nenustato banko ir mokėtojo sudaryta sutartis. Mokėjimo pavedimai vykdomi laikantis šio kodekso 6.923 straipsnyje nustatytos lėšų nurašymo nuo sąskaitos eilės.

6.933 straipsnis. Pavedimo įvykdymas

1. Bankas, priėmęs mokėjimo pavedimą, privalo pervesti jame nurodytą pinigų sumą į gavėjo banką, kad ją įskaitytų į pavedime nurodyto asmens sąskaitą per šio kodekso 6.931 straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą.

2. Bankas turi teisę pasitelkti kitus bankus atlikti operacijas, susijusias su mokėjimo pavedimo įvykdymu.

3. Bankas privalo nedelsdamas pranešti mokėtojui, kai šis pareikalauja, apie pavedimo įvykdymą. Tokio pranešimo turinį ir formą nustato banko veiklos taisyklės bei banko ir mokėtojo sudaryta sutartis.

6.934 straipsnis. Atsakomybė už mokėjimo pavedimo neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą

1. Bankas, neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs mokėjimo pavedimą, atsako pagal bendrąsias sutartinės civilinės atsakomybės taisykles.

2. Jeigu mokėjimo pavedimas neįvykdomas ar netinkamai įvykdomas dėl kito banko, kuris buvo pasitelktas tam tikroms operacijoms atlikti, kaltės, mokėtojui atsako bankas, priėmęs mokėjimo pavedimą, jeigu įstatymas ar sutartis nenustato ko kita.

3. Jeigu dėl atsiskaitymų taisyklių pažeidimo bankas neteisėtai sulaikė lėšas, tai bankas privalo mokėti šio kodekso 6.210 straipsnyje nustatytas palūkanas.

TREČIASIS SKIRSNIS
AKREDITYVAS

6.935 straipsnis. Bendrosios nuostatos

1. Atsiskaitant akredityvais, bankas, atidaręs akredityvą ir veikiantis mokėtojo prašymu bei nurodymu arba savo vardu (bankas emitentas), įsipareigoja sumokėti pinigus lėšų gavėjui arba akceptuoti ir apmokėti įsakomąjį vekselį, išrašytą lėšų gavėjo, arba įgalioja kitą banką (vykdantįjį banką) sumokėti pinigus lėšų gavėjui arba akceptuoti ir suėjus mokėjimo terminui apmokėti įsakomąjį vekselį, arba įgalioja kitą banką pirkti dokumentus (negocijuoti), jeigu pateikti dokumentai atitinka akredityvo sąlygas.

2. Paskirdamas kitą banką vykdančiuoju, bankas emitentas gali jį įgalioti nurašyti visą akredityvo dokumentuose nurodytą sumą nuo savo sąskaitos, esančios vykdančiajame banke, arba įsipareigoti pervesti, pareikalavus vykdančiajam bankui, į jo nurodytą sąskaitą, arba įgalioti vykdantįjį banką kreiptis į kitą nurodytą banką dėl apmokėjimo.

3. Atsiskaitymus akredityvais reglamentuoja įstatymai ir banko veiklos taisyklės.

6.936 straipsnis. Atšaukiamas akredityvas

1. Atšaukiamas akredityvas yra toks akredityvas, kurį gali pakeisti arba panaikinti bankas emitentas be išankstinio lėšų gavėjo įspėjimo. Akredityvo pakeitimas ar atšaukimas lėšų gavėjui nesukelia jokių banko emitento prievolių.

2. Bankas emitentas ar tvirtinantysis bankas (jei toks yra) privalo kompensuoti vykdančiajam bankui pagal atšaukiamą akredityvą, jeigu iki akredityvo panaikinimo ar sąlygų pakeitimo jam buvo pateikti akredityvo sąlygas atitinkantys dokumentai.

6.937 straipsnis. Neatšaukiamas akredityvas

1. Neatšaukiamas akredityvas yra akredityvas, kuris negali būti pakeistas ar panaikintas be banko emitento, tvirtinančiojo banko (jei toks yra) ir lėšų gavėjo sutikimo.

2. Banko emitento prašymu kitas bankas, atliekantis akredityvines operacijas, gali patvirtinti neatšaukiamą akredityvą (patvirtintas akredityvas). Toks patvirtinimas reiškia, kad tvirtinantysis bankas papildomai šalia banko emitento prievolės įsipareigoja atlikti mokėjimą ar kitas operacijas pagal akredityvo sąlygas.

3. Neatšaukiamas akredityvas, kurį patvirtina tvirtinantysis bankas, negali būti pakeistas ar panaikintas be tvirtinančiojo banko sutikimo.

4. Jeigu akredityve nėra aiškiai nurodyta, ar jis yra atšaukiamas, ar ne, toks akredityvas yra laikomas neatšaukiamu.

6.938 straipsnis. Akredityvo įvykdymas

1. Akredityvui įvykdyti lėšų gavėjas pateikia bankui emitentui, tvirtinančiajam bankui (jei toks yra) ar vykdančiajam bankui dokumentus, patvirtinančius, kad įvykdytos visos akredityvo sąlygos. Pažeidus bent vieną iš šių sąlygų, akredityvas nevykdomas.

2. Jeigu vykdantysis bankas atliko mokėjimą arba įvykdė kitą operaciją pagal akredityvo sąlygas, bankas emitentas ar tvirtinantysis bankas (jei toks yra) privalo atlyginti jo turėtas išlaidas. Už visas su akredityvo įvykdymu susijusias išlaidas atsako mokėtojas.

6.939 straipsnis. Atsisakymas priimti dokumentus

1. Jeigu bankas emitentas arba tvirtinantysis bankas (jei toks yra), arba jų vardu veikiantis vykdantysis bankas atsisako priimti dokumentus, kurie neatitinka akredityvo sąlygų, apie tai jis privalo nedelsdamas pranešti, nurodydamas atsisakymo priežastis, bankui, iš kurio buvo gauti dokumentai, arba lėšų gavėjui, jeigu dokumentai buvo gauti tiesiai iš jo.

2. Jeigu bankas emitentas ar tvirtinantysis bankas (jei toks yra) nustato, kad dokumentai neatitinka akredityvo sąlygų, jis turi teisę atsisakyti juos priimti ir reikalauti iš vykdančiojo banko grąžinti sumą, šio sumokėtą lėšų gavėjui pažeidžiant akredityvo sąlygas, kartu su palūkanomis arba atsisakyti atlyginti išmokėtas sumas.

6.940 straipsnis. Banko atsakomybė už akredityvo sąlygų pažeidimą

1. Už akredityvo sąlygų pažeidimą mokėtojui atsako bankas emitentas, o bankui emitentui – tvirtinantysis bankas (jei toks yra) ir (arba) vykdantysis bankas, išskyrus šio straipsnio nustatytas išimtis.

2. Jeigu bankas emitentas ar tvirtinantysis bankas (jei toks yra), ar jų vardu veikiantis vykdantysis bankas nepagrįstai atsisako išmokėti lėšas po to, kai gavėjas pateikia akredityvo sąlygas atitinkančius dokumentus, tai jis atsako lėšų gavėjui.

3. Jeigu tvirtinantysis bankas (jei toks yra) ir (arba) vykdantysis bankas neteisingai išmoka lėšas pagal akredityvą, pažeisdamas akredityvo sąlygas, tai mokėtojui atsako tvirtinantysis bankas (jei toks yra) ir (arba) vykdantysis bankas, jeigu mokėtojo ir banko emitento sutartis nenustato ko kita.

6.941 straipsnis. Akredityvo uždarymas

Akredityvas uždaromas:

1) kai pasibaigia akredityvo terminas;

2) kai bankas emitentas panaikina akredityvą;

3) kai bankas sumoka lėšų gavėjui akredityve nustatytą sumą ar atlieka kitas operacijas, nepasibaigus jo galiojimo terminui.

KETVIRTASIS SKIRSNIS
INKASO

6.942 straipsnis. Bendrosios nuostatos

1. Inkaso reiškia operacijas, kurias atlieka bankas (instruktuojantis bankas) su dokumentais pagal kliento pavedimą, turėdamas tikslą gauti apmokėjimą ir (arba) apmokėjimo akceptą arba išduoti dokumentus (gavęs apmokėjimą ir (arba) apmokėjimo akceptą arba kitomis sąlygomis).

2. Instruktuojantis bankas, gavęs kliento pavedimą, jam vykdyti gali pasitelkti kitą banką (inkasuojantį banką).

3. Už kliento pavedimo neįvykdymą ar netinkamą įvykdymą atsako instruktuojantis bankas, jeigu kliento ir banko sutartis nenustato ko kita.

4. Atsiskaitymus inkaso reglamentuoja įstatymai ir banko veiklos taisyklės.

6.943 straipsnis. Inkaso pavedimo įvykdymas

1. Jeigu gautos inkaso instrukcijos yra neišsamios arba dėl tam tikrų priežasčių bankas jų negali įvykdyti, arba gauti ne visi inkaso pavedime nurodyti dokumentai, arba jie neatitinka inkaso pavedimo, inkasuojantis bankas arba pateikiantis bankas nedelsdami praneša apie tai šaliai, iš kurios buvo gautas inkaso pavedimas. Jeigu banko nurodyti trūkumai nepašalinami arba negaunamos patikslintos instrukcijos, jis turi teisę grąžinti dokumentus atgal ir atsisakyti vykdyti pavedimą.

2. Mokėtojui pateikiami dokumentai tokios formos, kurios jie buvo gauti, išskyrus banko žymas ir įrašus, kurie būtini inkaso operacijai įforminti.

3. Jeigu dokumentai apmokami juos pateikus, inkasuojantis bankas turi pateikti juos apmokėti nedelsdamas po to, kai gauna inkaso pavedimą.

4. Jeigu dokumentai apmokami per tam tikrą laiką, inkasuojantis bankas turi pateikti dokumentus mokėtojo akceptui nedelsdamas po to, kai gavo inkaso pavedimą, o reikalavimą apmokėti turi pareikšti ne vėliau kaip per dokumente nurodytą mokėjimo terminą.

5. Dalinės įmokos gali būti priimamos tik įstatymų arba inkaso pavedime nustatytais atvejais.

6. Inkasuojantis bankas gautas (inkasuotas) sumas turi nedelsdamas pervesti instruktuojančiam bankui, kuris jas įskaito į kliento sąskaitą. Iš inkasuotų sumų inkasuojantis bankas turi teisę išskaityti jam priklausantį atlyginimą ir turėtas išlaidas.

6.944 straipsnis. Pranešimas apie atliktas operacijas

1. Jeigu inkasuojantis bankas negauna įmokos ir (arba) akcepto, privalo apie tai nedelsdamas pranešti instruktuojančiam bankui ir kartu nurodyti priežastis, dėl kurių įmoka negauta arba ją atsisakyta akceptuoti.

2. Instruktuojantis bankas informaciją, gautą iš inkasuojančio banko, privalo nedelsdamas pranešti klientui ir pareikalauti jo nurodymų dėl tolesnių veiksmų.

3. Jeigu jokių nurodymų iš instruktuojančio banko per banko veiklos taisyklėse ar sutartyje nustatytus terminus, o jeigu jie nenustatyti, – per protingą terminą negaunama, inkasuojantis bankas turi teisę visus dokumentus grąžinti instruktuojančiam bankui.

XLVIII SKYRIUS
VIEŠAS ATLYGINIMO PAŽADĖJIMAS

6.945 straipsnis. Pareiga sumokėti atlyginimą

1. Asmuo, viešai pažadėjęs sumokėti atlyginimą tam, kas atliks skelbime nurodytą teisėtą veiksmą per skelbime nurodytą terminą (surasti prarastą daiktą ir kt.), privalo sumokėti pažadėtą atlyginimą bet kuriam asmeniui, kuris tą veiksmą atliko.

2. Pareiga sumokėti atlyginimą atsiranda su sąlyga, jeigu viešo pažadėjimo turinys leidžia nustatyti asmenį, kuris pažadą duoda. Asmuo, atsiliepęs į viešą pažadėjimą, turi teisę reikalauti, kad pažadas būtų patvirtintas raštu. Jeigu asmuo tokia teise nepasinaudojo, jam tenka neigiamų pasekmių rizika, jei vėliau paaiškėtų, kad atlyginimą pažadėjo ne tas asmuo, kuris nurodytas viešame skelbime.

3. Jeigu viešame skelbime atlyginimo dydis nenurodytas, jis nustatomas šalių susitarimu, o joms nesusitarus, – teismo sprendimu.

4. Pareiga sumokėti atlyginimą atsiranda neatsižvelgiant į tai, ar asmuo, atlikęs skelbime nurodytą veiksmą, padarė tai dėl viešo atlyginimo pažadėjimo, ar ne.

5. Jeigu skelbime nurodytą veiksmą atliko keli asmenys, teisę į atlyginimą įgyja tas iš jų, kuris tą veiksmą atliko pirmas. Kai neįmanoma nustatyti, kuris iš tų asmenų veiksmą atliko pirmas, arba kai veiksmą keli asmenys atliko kartu, atlyginimas šiems asmenims mokamas lygiomis dalimis, jeigu ko kita nenumatyta jų susitarimu.

6. Ar atliktas veiksmas atitinka skelbime nurodytas sąlygas, nustato viešai atlyginimą pažadėjęs asmuo, jeigu skelbime nenumatyta ko kita. Kilus tarp asmenų ginčui, ginčą sprendžia teismas.

6.946 straipsnis. Viešo pažadėjimo sumokėti atlyginimą atšaukimas

1. Asmuo, viešai pažadėjęs sumokėti atlyginimą, turi teisę jį tokiu pat būdu, kokiu jis buvo paskelbtas, atšaukti, išskyrus atvejus, kai:

1) pačiame skelbime buvo nurodyta, kad pažadas yra neatšaukiamas;

2) pagal savo esmę pažadas yra neatšaukiamas;

3) skelbime nurodytam veiksmui atlikti nustatytas tam tikras terminas;

4) iki atšaukimo vienas ar daugiau asmenų jau atliko skelbime nurodytą veiksmą.

2. Viešo pažadėjimo sumokėti atlyginimą atšaukimas nepanaikina jį paskelbusio asmens pareigos atlyginti nuostolius asmenims, kurie juos patyrė rengdamiesi atlikti skelbime nurodytą veiksmą. Tačiau atlygintinų nuostolių dydis negali viršyti pažadėto atlyginimo sumos.

XLIX SKYRIUS
VIEŠAS KONKURSAS

6.947 straipsnis. Viešo konkurso paskelbimas

1. Asmens viešas pažadėjimas sumokėti specialų atlyginimą (premiją) už geriausią tam tikro darbo atlikimą arba kitokį rezultatą (konkurso paskelbimas) įpareigoja šį asmenį sumokėti pažadėtą atlyginimą asmeniui, kurio darbas ar kitoks rezultatas pagal konkurso sąlygas pripažintas konkurso nugalėtoju. Konkursu taip pat yra pripažįstamas asmens viešas pažadėjimas suteikti specialią teisę už geriausią tam tikros teisės įgyvendinimo projektą. Toks viešas pažadėjimas įpareigoja šį asmenį suteikti specialią teisę asmeniui, kurio projektas pagal konkurso sąlygas pripažintas konkurso nugalėtoju.

2. Paskelbiant konkursą turi būti išdėstyta užduotis, jos įvykdymo terminas, atlyginimo (premijos) dydis ar suteikiama speciali teisė, darbų ar projektų pateikimo vieta, jų įvertinimo tvarka ir laikas, taip pat gali būti nurodytos ir kitos konkurso sąlygos.

3. Viešas konkursas gali būti skelbiamas tik norint pasiekti tam tikrą viešą ar privatų tikslą, neprieštaraujantį gerai moralei ar viešajai tvarkai.

4. Viešas konkursas gali būti atviras, kai konkurso organizatoriaus pasiūlymas dalyvauti konkurse skiriamas visiems norintiems jame dalyvauti ir paskelbiamas spaudoje ar kitose visuomenės informavimo priemonėse, arba uždaras, kai pasiūlymas dalyvauti konkurse siunčiamas tik tam tikriems asmenims konkurso organizatoriaus pasirinkimu.

5. Atviro viešo konkurso sąlygos gali nustatyti tam tikrus jo dalyvių kvalifikacijos reikalavimus, jeigu konkurso organizatorius daro išankstinę asmenų, pareiškiančių norą dalyvauti konkurse, atranką.

6.948 straipsnis. Konkurso sąlygų pakeitimas ar jo atšaukimas

1. Pakeisti konkurso sąlygas arba jį atšaukti leidžiama tiktai nustatyto darbams pateikti termino pirmojoje pusėje.

2. Apie konkurso sąlygų pakeitimą turi būti pranešama konkurso dalyviams ta pačia tvarka, kuria buvo paskelbtas konkursas.

3. Pakeitus konkurso sąlygas ar jį atšaukus, konkurso organizatorius privalo atlyginti kiekvieno asmens, įvykdžiusio konkurso sąlygose numatytą darbą iki tol, kol jis sužinojo ar turėjo sužinoti apie konkurso sąlygų pakeitimą ar jo atšaukimą, turėtas išlaidas.

4. Konkurso organizatorius atleidžiamas nuo šio straipsnio 3 dalyje numatytų išlaidų atlyginimo, jeigu įrodo, kad atliktas darbas buvo nesusijęs su konkursu (dar iki konkurso paskelbimo) arba neatitinka konkurso sąlygų.

5. Jeigu keičiant konkurso sąlygas ar jį atšaukiant buvo pažeisti šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyti reikalavimai, konkurso organizatorius privalo išmokėti atlyginimą tam, kuris atliko konkurso sąlygas atitinkantį darbą.

6.949 straipsnis. Nutarimas mokėti atlyginimą (premiją) ar suteikti specialią teisę

1. Nutarimas mokėti atlyginimą (premiją) ar suteikti specialią teisę turi būti priimamas ir pranešamas konkurso dalyviams paskelbiant konkurso nustatytus terminus bei tvarką.

2. Jeigu konkurso nugalėtoju pripažinti du ar daugiau asmenų (bendraautorių, atlikėjų kolektyvas), atlyginimas jiems paskirstomas šių asmenų susitarimu nustatyta tvarka, o kilus tarp jų ginčui, atlyginimą paskirsto teismas pagal kiekvieno indėlį.

3. Jeigu viena premija skiriama dviem ar daugiau asmenų, tai ji padalijama konkurso taisyklėse nustatyta tvarka, o jeigu jose tokia tvarka nenustatyta, – lygiomis dalimis, jeigu patys nugalėtojai nesusitaria kitaip.

6.950 straipsnis. Naudojimasis pagal konkursą premijuotais mokslo, literatūros, meno ir architektūros kūriniais

Jeigu viešo konkurso dalykas buvo sukurti mokslo, literatūros, meno ar architektūros kūrinį, tai viešą konkursą paskelbęs asmuo įgyja pirmenybės teisę sudaryti su konkurso nugalėtoju sutartį dėl sukurto kūrinio panaudojimo ir atlyginimo už tai kūrinio autoriui mokėjimo, jeigu konkurso sąlygos nenustato ko kita.

6.951 straipsnis. Pateiktų darbų ar projektų grąžinimas konkurso dalyviams

Paskelbęs viešą konkursą asmuo privalo grąžinti konkurso dalyviams darbus ar projektus, už kuriuos neskirtas atlyginimas (premija) ar nesuteikta teisė, jei ko kita nenumatyta skelbiant konkursą.

6.952 straipsnis. Nuostolių atlyginimas konkurso dalyviams, kai konkursą paskelbęs asmuo nesilaiko konkurso taisyklių

1. Jeigu paskelbęs konkursą asmuo nesilaiko paskelbtos darbų ar projektų įvertinimo tvarkos ar terminų, pateikto ir atitinkančio kitus konkurso reikalavimus darbo ar projekto autorius įgyja teisę gauti jam padarytų nuostolių atlyginimą.

2. Jeigu konkurso nugalėtojui nesuteikiama speciali teisė (teisės), jam turi būti atlyginti nuostoliai.

L SKYRIUS
TURTO PATIKĖJIMAS

6.953 straipsnis. Turto patikėjimo sutarties samprata

1. Turto patikėjimo sutartimi viena šalis (patikėtojas) perduoda kitai šaliai (patikėtiniui) savo turtą patikėjimo teise tam tikram laikui, o kita šalis įsipareigoja tą turtą valdyti, naudoti ir juo disponuoti patikėtojo ar jo nurodyto asmens (naudos gavėjo) interesais.

2. Turto perdavimas kitam asmeniui patikėjimo teise nepakeičia turto nuosavybės teisės. Perduoto turto savininku ir toliau lieka patikėtojas.

6.954 straipsnis. Turto patikėjimo teisės turinys

1. Turto patikėjimo teisės turinį nustato šio kodekso 4.106 straipsnis.

2. Įstatymas ar sutartis gali nustatyti patikėtinio teisių turtą valdyti, naudoti ar juo disponuoti apribojimus.

6.955 straipsnis. Sandorių sudarymas

1. Patikėtinis sandorius, susijusius su jam perduotu patikėjimo teise turtu, sudaro savo vardu, tačiau jis privalo nurodyti, kad veikia turto patikėjimo teise. Patikėjimo teisės faktas turi būti atskleistas tokia forma, kokia yra nustatyta sudaromam sandoriui.

2. Jeigu patikėtinis neįvykdo šio straipsnio 1 dalyje nurodytos pareigos, tretiesiems asmenims jis atsako savo turtu.

6.956 straipsnis. Patikėjimo teisės objektai

1. Patikėjimo teisės objektais gali būti nekilnojamieji ir kilnojamieji daiktai, vertybiniai popieriai ar kitoks turtas.

2. Valstybės ar savivaldybės turtas, kurį patikėjimo teise valdo, naudoja ar juo disponuoja valstybės ar savivaldybės įmonė, įstaiga ar organizacija, negali būti perduotas kitam asmeniui patikėjimo teise, išskyrus atvejus, kai ta įmonė, įstaiga ar organizacija likviduojama ar reorganizuojama, taip pat kitus įstatymo nustatytus atvejus.

6.957 straipsnis. Patikėjimo teisės steigėjas (patikėtojas)

Patikėjimo teisės steigėju (patikėtoju) gali būti turto savininkas arba kitas įstatymo nustatytas tokią teisę turintis asmuo.

6.958 straipsnis. Patikėtinis

1. Patikėtiniu gali būti fizinis ar juridinis asmuo.

2. Įstatymas gali nustatyti asmenis, kurie negali būti patikėtiniais.

3. Patikėtiniu negali būti vienintelis naudos gavėjas pagal turto patikėjimo sutartį.

6.959 straipsnis. Esminės turto patikėjimo sutarties sąlygos

1. Turto patikėjimo sutartyje privalo būti nurodyta:

1) turtas, perduodamas patikėjimo teise;

2) patikėtojas, patikėtinis, o jeigu sutartis sudaryta trečiojo asmens (naudos gavėjo) naudai, – naudos gavėjas;

3) patikėtinio atlyginimas ir jo mokėjimo tvarka, jeigu atlyginimą nustato sutartis;

4) sutarties galiojimo terminas.

2. Turto patikėjimo sutartis negali būti sudaroma ilgesniam kaip dvidešimties metų terminui. Įstatymas gali nustatyti ir ilgesnius maksimalius sutarties galiojimo terminus.

3. Jeigu, pasibaigus sutarties galiojimo terminui, nė viena šalis nepareiškia apie jos nutraukimą, sutartis pripažįstama pratęsta tomis pat sąlygomis naujam tokiam pat terminui.

6.960 straipsnis. Turto patikėjimo sutarties forma

1. Turto patikėjimo sutartis turi būti rašytinė.

2. Nekilnojamojo daikto patikėjimo sutartis turi būti notarinės formos. Prieš trečiuosius asmenis ji gali būti panaudota tik įregistravus ją viešame registre įstatymų nustatyta tvarka.

3. Sutarties formos reikalavimų nesilaikymas turto patikėjimo sutartį daro negaliojančią.

6.961 straipsnis. Turto atskyrimas

1. Turtas, perduotas patikėtiniui patikėjimo teise, turi būti atskirtas nuo patikėtojo ir patikėtinio turto. Patikėtinis privalo sudaryti ir tvarkyti jam perduoto turto apskaitą (balansą), o atsiskaitymams atlikti turi atidaryti atskirą banko sąskaitą.

2. Išieškoti pagal patikėtojo kreditorių ieškinius iš turto, perduoto patikėjimo teise, draudžiama, išskyrus atvejus, kai patikėtojui iškeliama bankroto byla ar jis tampa nemokus. Iškėlus patikėtojui bankroto bylą ar jam tapus nemokiam, turto patikėjimo teisė baigiasi, o turtas turi būti grąžintas patikėtojui.

6.962 straipsnis. Įkeisto turto perdavimas patikėjimo teise

1. Įkeisto turto perdavimas kitam asmeniui patikėjimo teise neatima iš įkaito turėtojo teisės išieškoti iš to turto.

2. Patikėtiniui privalo būti pranešta, kad jam perduodamas patikėjimo teise turtas yra įkeistas. Jeigu patikėtinis apie turto įkeitimą nežinojo ar negalėjo žinoti, jis turi teisę reikalauti nutraukti turto patikėjimo sutartį ir sumokėti jam priklausantį atlyginimą bei atlyginti nuostolius.

6.963 straipsnis. Patikėtinio teisės ir pareigos

1. Patikėtinis, laikydamasis įstatymo ir sutarties, įgyvendina savininko teises į jam perduotą patikėjimo teise turtą.

2. Visos teisės, kurias patikėtinis įgyja įgyvendindamas savininko teises, įskaitomos į jam perduoto turto sudėtį. Prievolės, kylančios patikėtinio veiklos metu, vykdomos iš jam perduoto turto.

3. Patikėtinis turi teisę ginti patikėjimo teisę tokiais pat būdais, kokiais yra ginama valdymo ir nuosavybės teisė.

4. Patikėtinis privalo sutartyje nustatyta tvarka ir terminais pateikti patikėtojui ir naudos gavėjui savo veiklos ataskaitą. Jeigu ataskaitos terminas nenustatytas, ataskaita turi būti pateikta vieną kartą per metus. Savininkas turi teisę bet kada kontroliuoti patikėtinio veiklą.

6.964 straipsnis. Pareiga vykdyti sutartį pačiam

1. Patikėtinis privalo jam perduotą turtą valdyti, naudoti ir juo disponuoti pats, išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nustatytas išimtis.

2. Patikėtinis turi teisę pavesti kitam asmeniui atlikti tam tikrus veiksmus, būtinus dėl turto valdymo, jeigu tai yra numatyta sutartyje arba tam yra gautas išankstinis patikėtojo rašytinis sutikimas, arba tai yra būtina norint apsaugoti patikėtojo ar naudos gavėjo interesus, o patikėtojo sutikimo nebuvo įmanoma per protingą terminą gauti.

3. Patikėtinis atsako už veiksmus asmens, kuriam jis buvo pavedęs juos atlikti, kaip už savo paties veiksmus.

6.965 straipsnis. Patikėtinio atsakomybė

1. Patikėtinis, kuris tinkamai nesirūpino jam perduotu turtu ir patikėtojo bei naudos gavėjo interesais, turi atlyginti naudos gavėjui arba patikėtojui nuostolius, padarytus dėl turto praradimo ar sugedimo, ir negautas pajamas.

2. Patikėtinis atleidžiamas nuo nuostolių atlyginimo, jeigu įrodo, kad jie atsirado dėl nenugalimos jėgos arba patikėtojo ar naudos gavėjo veiksmų.

3. Jeigu patikėtinis sudaro sandorį viršydamas jam suteiktus įgaliojimus arba pažeisdamas sutartyje nustatytus apribojimus, tai pagal tokį sandorį jis atsako pats. Jeigu tretieji asmenys nežinojo ir negalėjo žinoti apie įgaliojimų viršijimą ar apribojimų pažeidimą, atsiranda šio straipsnio 4 dalyje nustatytos teisinės pasekmės. Patikėtojas tokiu atveju turi teisę reikalauti iš patikėtinio atlyginti nuostolius.

4. Skolos pagal prievoles, atsiradusios turtą patikėjimo teise valdant, naudojant ar juo disponuojant, apmokamos iš patikėto turto. Jeigu šio turto nepakanka, tai išieškoma iš patikėtinio turto, o kai neužtenka ir šio turto, – iš patikėtojo kito turto.

6.966 straipsnis. Patikėtinio atlyginimas

Patikėtinis turi teisę į sutartyje nustatytą atlyginimą ir būtinų išlaidų atlyginimą iš jam perduoto turto duodamų pajamų, jeigu ko kita nenustato sutartis.

6.967 straipsnis. Turto patikėjimo sutarties pabaiga

1. Turto patikėjimo sutartis baigiasi šiais atvejais:

1) kai miršta ar likviduojamas naudos gavėjas, jeigu sutartis nenustato ko kita;

2) kai naudos gavėjas atsisako pagal sutartį gaunamos naudos, jeigu sutartis nenustato ko kita;

3) kai patikėtinis miršta, pripažįstamas neveiksniu, ribotai veiksniu ar nežinia kur esančiu ar jis likviduojamas;

4) kai patikėtojui iškeliama bankroto byla;

5) kai patikėtojas ar patikėtinis atsisako sutarties dėl to, kad patikėtinis nebegali pats vykdyti sutarties;

6) kai patikėtojas atsisako sutarties kitais pagrindais ir išmoka patikėtiniui sutartyje nustatytą atlyginimą bei atlygina būtinas išlaidas, padarytas dėl sutarties nutraukimo.

2. Šalis, norinti atsisakyti sutarties, privalo apie tai raštu pranešti kitai šaliai prieš šešis mėnesius, jeigu sutartis nenustato kitokio termino.

3. Pasibaigus turto patikėjimo sutarčiai, patikėtinis privalo grąžinti turtą patikėtojui, jeigu sutartis nenustato ko kita.

6.968 straipsnis. Turto patikėjimo teisės ypatumai

Įstatymai gali nustatyti turto patikėjimo teisės ypatumus, kai patikėtinis yra valstybės arba savivaldybės įmonės, įstaigos ar organizacijos, taip pat kai turto patikėjimo teisė atsiranda ne sutarties, o kitais pagrindais.

LI SKYRIUS
JUNGTINĖ VEIKLA (PARTNERYSTĖ)

6.969 straipsnis. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties samprata

1. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartimi du ar daugiau asmenų (partnerių), kooperuodami savo turtą, darbą ar žinias, įsipareigoja veikti bendrai tam tikram, neprieštaraujančiam įstatymui tikslui arba tam tikrai veiklai.

2. Jungtinės veiklos sutartimi taip pat kuriamos ūkinės bendrijos.

3. Jeigu jungtinės veiklos tikslas nėra susijęs su pelno siekimu, jungtinės veiklos sutartis vadinama asociacijos sutartimi.

4. Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartis turi būti rašytinė, o įstatymo numatytais atvejais – notarinės formos. Jeigu sutarties formos reikalavimų nesilaikoma, sutartis tampa negaliojanti.

6.970 straipsnis. Partnerių įnašai

1. Partnerio įnašu pripažįstama visa, ką jis įneša į bendrą veiklą – pinigai, kitoks turtas, profesinės ir kitos žinios, įgūdžiai, dalykinė reputacija ir dalykiniai ryšiai.

2. Preziumuojama, kad partnerių įnašai yra lygūs, jeigu jungtinės veiklos sutartis nenustato ko kita. Įnašas įvertinamas pinigais visų partnerių susitarimu.

6.971 straipsnis. Partnerių bendroji nuosavybė

1. Partnerių įneštas turtas, buvęs jų nuosavybe, taip pat jungtinės veiklos metu gauta produkcija, pajamos ir vaisiai yra visų partnerių bendroji dalinė nuosavybė, jeigu ko kita nenustato įstatymas ar jungtinės veiklos sutartis.

2. Jeigu įneštas turtas nebuvo partnerio nuosavybė, o juo partneris naudojasi kitokiu pagrindu, šis turtas yra naudojamas visų partnerių interesais ir taip pat yra pripažįstamas bendrai visų partnerių naudojamu turtu, jeigu įstatymas nenustato ko kita.

3. Už bendro turto apskaitą atsakingas vienas iš partnerių, paskirtas visų partnerių bendru sutarimu.

4. Bendras turtas naudojamas, valdomas ir juo disponuojama visų partnerių bendru sutarimu. Kilus ginčui, bet kurio iš partnerių reikalavimu šią tvarką nustato teismas.

5. Partnerių pareigas, susijusias su bendro turto išlaikymu, taip pat kitokių išlaidų padengimu, nustato jungtinės veiklos sutartis.

6.972 straipsnis. Bendrų reikalų tvarkymas

1. Tvarkydami bendrus reikalus, kiekvienas iš partnerių turi teisę veikti visų partnerių vardu, jeigu jungtinės veiklos sutartis nenustato, kad bendrus reikalus tvarko vienas iš partnerių arba visi partneriai kartu. Jeigu reikalus gali tvarkyti tik visi partneriai kartu, kiekvienam sandoriui sudaryti reikia visų partnerių sutikimo.

2. Esant santykiams su trečiaisiais asmenimis, partnerio teisė sudaryti sandorius visų partnerių vardu patvirtinama kitų partnerių išduotu įgaliojimu arba jungtinės veiklos sutartimi.

3. Esant santykiams su trečiaisiais asmenimis, partneriai negali remtis sandorį sudariusio partnerio teisių veikti visų partnerių vardu apribojimu, išskyrus atvejus, kai jie įrodo, kad sandorio sudarymo metu trečiasis asmuo žinojo arba turėjo žinoti apie tokius apribojimus.

4. Partneris, visų partnerių vardu sudaręs sandorį viršydamas jam suteiktus įgaliojimus arba visų partnerių interesais sudaręs sandorį savo vardu, turi teisę reikalauti iš kitų partnerių atlyginti savo padarytas išlaidas, jeigu įrodo, kad tie sandoriai buvo būtini norint apsaugoti kitų partnerių interesus. Partneriai, dėl tokių sandorių patyrę nuostolių, turi teisę reikalauti, kad partneris, sudaręs sandorius, šiuos nuostolius atlygintų.

5. Sprendimai, susiję su bendrais partnerių reikalais, priimami bendru partnerių sutarimu, jeigu jungtinės veiklos sutartis nenustato ko kita.

6.973 straipsnis. Partnerių teisė į informaciją

Kiekvienas partneris turi teisę susipažinti su bendrų reikalų tvarkymo dokumentais, nepaisant to, įgaliotas jis ar ne tvarkyti bendrus reikalus. Susitarimai, kurie šią teisę apriboja ar panaikina, negalioja.

6.974 straipsnis. Bendros išlaidos ir bendri nuostoliai

1. Bendrų išlaidų ir bendrų nuostolių, susijusių su jungtine veikla, paskirstymą nustato jungtinės veiklos sutartis. Jeigu tokio susitarimo nėra, kiekvienas partneris atsako už bendras išlaidas ir bendrus nuostolius proporcingai savo dalies dydžiui.

2. Susitarimas, kuris visiškai atleidžia vieną iš partnerių nuo bendrų išlaidų ar nuostolių padengimo, negalioja.

6.975 straipsnis. Partnerių atsakomybė pagal bendras prievoles

1. Jeigu jungtinės veiklos sutartis nėra susijusi su ūkine komercine partnerių veikla, kiekvienas partneris atsako pagal bendras sutartines prievoles visu savo turtu proporcingai jo dalies dydžiui.

2. Pagal bendras nesutartines prievoles partneriai atsako solidariai.

3. Jeigu jungtinės veiklos sutartis susijusi su ūkine komercine partnerių veikla, visi partneriai pagal bendras prievoles atsako solidariai, nepaisant šių prievolių atsiradimo pagrindo.

6.976 straipsnis. Pelno paskirstymas

1. Pelnas, gautas iš jungtinės veiklos, paskirstomas partneriams proporcingai kiekvieno jų indėlio į bendrą veiklą vertei, jeigu ko kita nenustato jungtinės veiklos sutartis.

2. Susitarimas nušalinti kurį nors iš partnerių, skirstant pelną, negalioja.

6.977 straipsnis. Partnerio dalies atidalijimas

Partnerio kreditoriai turi teisę reikalauti atidalyti partnerio dalį iš bendro turto pagal šio kodekso ketvirtosios knygos nustatytas taisykles.

6.978 straipsnis. Jungtinės veiklos sutarties pabaiga

1. Jungtinės veiklos sutartis baigiasi:

1) pripažinus vieną iš partnerių neveiksniu, ribotai veiksniu ar nežinia kur esančiu, jeigu jungtinės veiklos sutartis ar vėlesnis likusių partnerių susitarimas nenustato išsaugoti jungtinės veiklos sutartį tarp likusių partnerių, išskyrus atvejus, kai jungtinės veiklos sutartis galioja ir be šio partnerio;

2) iškėlus vienam iš partnerių bankroto bylą, išskyrus šios dalies 1 punkte nustatytas išimtis;

3) vienam iš partnerių mirus ar jį likvidavus, ar reorganizavus, jeigu jungtinės veiklos sutartis ar vėlesnis likusių partnerių susitarimas nenustato išsaugoti jungtinės veiklos sutartį tarp likusių partnerių arba pakeisti mirusį (likviduotą ar reorganizuotą) partnerį jo teisių perėmėjais;

4) vienam iš partnerių atsisakius toliau būti neterminuotos jungtinės veiklos sutarties dalyviu, išskyrus šios dalies 1 punkte nustatytas išimtis;

5) vieno iš partnerių reikalavimu nutraukus terminuotą jungtinės veiklos sutartį, išskyrus šios dalies 1 punkte nustatytas išimtis;

6) pasibaigus jungtinės veiklos sutarties terminui;

7) atidalijus vieno iš partnerių dalį iš bendro turto pagal jo kreditorių reikalavimą, išskyrus šios dalies 1 punkte nustatytas išimtis.

2. Pasibaigus jungtinės veiklos sutarčiai, visiems partneriams bendrai naudoti perduoti daiktai grąžinami juos perdavusiems partneriams be atlyginimo, jeigu ko kita nenustato šalių susitarimas.

3. Nuo jungtinės veiklos sutarties pabaigos momento jos dalyviai solidariai atsako tretiesiems asmenims pagal neįvykdytas bendras prievoles.

4. Turtas, esantis bendrąja partnerių nuosavybe, pasibaigus jungtinės veiklos sutarčiai, padalijamas pagal šio kodekso ketvirtosios knygos nustatytas taisykles.

5. Partneris, įnešęs individualiais požymiais apibūdintą daiktą, pasibaigus jungtinės veiklos sutarčiai turi teisę reikalauti grąžinti jam tą daiktą, jeigu dėl to nebus pažeisti kitų partnerių ir kreditorių interesai.

6.979 straipsnis. Neterminuotos jungtinės veiklos sutarties atsisakymas

1. Partneris, norintis atsisakyti neterminuotos jungtinės veiklos sutarties, turi apie tai pranešti kitiems partneriams ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki numatomo pasitraukimo, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita.

2. Susitarimai, nustatantys partnerių teisės atsisakyti neterminuotos jungtinės veiklos sutarties apribojimus ar šią teisę panaikinantys, negalioja.

6.980 straipsnis. Jungtinės veiklos sutarties nutraukimas vieno iš partnerių reikalavimu

1. Vienas iš partnerių turi teisę nutraukti savo sudarytą su kitais partneriais terminuotą ar sudarytą tam tikram tikslui jungtinės veiklos sutartį, jeigu:

1) kiti partneriai ją iš esmės pažeidžia;

2) norintis sutartį nutraukti dėl svarbių priežasčių nebegali jos vykdyti.

2. Partneris, nutraukęs sutartį, turi atlyginti kitiems partneriams dėl sutarties nutraukimo padarytus tiesioginius nuostolius.

3. Vienam iš partnerių sutartį nutraukus, sutartis lieka galioti kitiems partneriams, išskyrus šio kodekso 6.978 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytas išimtis.

6.981 straipsnis. Partnerio, nutraukusio jungtinės veiklos sutartį, atsakomybė

Jeigu jungtinės veiklos sutartis buvo nutraukta vienam iš partnerių atsisakius toliau būti sutarties dalyviu ar vieno iš jų reikalavimu, asmuo, kuris nebėra jungtinės veiklos sutarties dalyvis, atsako tretiesiems asmenims pagal prievoles, atsiradusias jam esant jungtinės veiklos sutarties dalyviu, taip, kaip jis atsakytų būdamas partneriu.

6.982 straipsnis. Nevieša partnerystė

1. Jungtinės veiklos sutartis gali numatyti, kad partneris (partneriai) negali būti atskleistas tretiesiems asmenims (nevieša partnerystė). Tokiai sutarčiai taikomos šio skyriaus taisyklės, išskyrus sutarties ir šio straipsnio nustatytas išimtis.

2. Esant santykiams su trečiaisiais asmenimis, kiekvienas iš neviešų partnerių atsako visu savo turtu pagal visus sandorius, kuriuos jis savo vardu sudarė visų partnerių interesais.

3. Visos prievolės, atsiradusios tarp partnerių, jiems bendrai veikiant, yra dalinės.

LII SKYRIUS
TAIKOS SUTARTIS

6.983 straipsnis. Taikos sutarties samprata

1. Taikos sutartimi šalys tarpusavio nuolaidomis išsprendžia kilusį teisminį ginčą, užkerta kelią kilti teisminiam ginčui ateityje, išsprendžia teismo sprendimo įvykdymo klausimą arba kitus ginčytinus klausimus.

2. Taikos sutarties pagrindu atsiradusi šalių prievolė jos dalyko atžvilgiu pripažįstama nedalia.

3. Taikos sutartis turi būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas sutartį daro negaliojančią.

6.984 straipsnis. Atvejai, kai taikos sutartis negalioja

Taikos sutartis dėl asmenų teisinio statuso ar veiksnumo, dėl klausimų, kuriuos reglamentuoja teisės imperatyvios normos, taip pat dėl klausimų, susijusių su viešąja tvarka, negalioja.

6.985 straipsnis. Taikos sutarties galia

1. Teismo patvirtinta taikos sutartis jos šalims turi galutinio teismo sprendimo (*res judicata*) galią.

2. Teismo patvirtinta sutartis yra priverstinai vykdytinas dokumentas.

6.986 straipsnis. Taikos sutarties pripažinimas negaliojančia

1. Taikos sutartis gali būti pripažinta negaliojančia dėl esminės jos šalių nelygybės (šio kodekso 6.228 straipsnis), taip pat kitais sandorių negaliojimo pagrindais.

2. Jeigu taikos sutartis buvo sudaryta remiantis sandoriu, kuris taikos sutarties sudarymo metu negaliojo, tai tokia taikos sutartis negalioja.

3. Jeigu taikos sutartis sudaryta remiantis rašytiniais dokumentais, kurie vėliau paaiškėja esą suklastoti, tai tokia taikos sutartis negalioja.

4. Taikos sutartis negalioja, jeigu, sudarydamos taikos sutartį, viena ar abi šalys nežinojo, kad klausimas, esantis taikos sutarties dalyku, jau yra išspręstas įsiteisėjusiu teismo sprendimu.

5. Taikos sutartis negalioja, jeigu po jos sudarymo atsiranda dokumentai, patvirtinantys, kad viena iš taikos sutarties šalių neturi ir neturėjo teisės į tai, kas jai yra pripažinta taikos sutartimi.

6. Šalių suklydimas dėl teisės normų, išskyrus imperatyviąsias teisės normas, nėra pagrindas pripažinti taikos sutartį negaliojančia.

LIII SKYRIUS
DRAUDIMAS

6.987 straipsnis. Draudimo sutarties samprata

Draudimo sutartimi viena šalis (draudikas) įsipareigoja už sutartyje nustatytą draudimo įmoką (premiją) sumokėti kitai šaliai (draudėjui) arba trečiajam asmeniui, kurio naudai sudaryta sutartis, įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytą draudimo išmoką, apskaičiuotą įstatyme ar draudimo sutartyje nustatyta tvarka, jeigu įvyksta įstatyme ar draudimo sutartyje nustatytas draudiminis įvykis.

6.988 straipsnis. Draudimo formos ir šakos

1. Draudimas gali būti privalomasis ir savanoriškasis.

2. Draudimo šakos yra gyvybės ir ne gyvybės draudimas.

3. Privalomojo draudimo rūšis ir sąlygas bei draudimo šakas ir draudimo interesus reglamentuoja kiti įstatymai.

4. Gali būti draudžiami tik įstatymo ginami interesai.

6.989 straipsnis. Draudimo sutarties forma

1. Draudimo sutartis turi būti rašytinė.

2. Draudimo sutartį patvirtina draudimo liudijimas (polisas).

6.990 straipsnis. Draudimo sutarties sudarymo tvarka

1. Draudimo sutartis sudaroma draudikui akceptuojant draudėjo pasiūlymą (prašymą), pateiktą draudikui, arba draudėjui akceptuojant draudiko pasiūlymą sudaryti sutartį. Draudimo rūšies taisyklėse nustatytais atvejais draudėjo prašymas turi būti rašytinis. Rašytinio prašymo formą ir turinį tokiu atveju nustato draudikas.

2. Draudėjas atsako už pasiūlyme (prašyme) pateiktų duomenų teisingumą. Sudarius draudimo sutartį, rašytinis draudėjo prašymas tampa sudėtine draudimo sutarties dalimi.

6.991 straipsnis. Draudimo liudijimas (polisas)

1. Draudimo liudijime (polise) turi būti nurodyta:

1) draudimo liudijimo (poliso) numeris;

2) draudiko pavadinimas ir buveinės adresas;

3) draudėjo, apdrausto asmens ar naudos gavėjo vardas, pavardė ar pavadinimas;

4) draudimo grupė ir draudimo rūšies taisyklių pavadinimas ir numeris;

5) draudimo objektas;

6) draudimo suma, išskyrus atvejus, kai tikslus draudimo sumos dydis nenustatomas;

7) draudimo įmoka ir jos mokėjimo terminai;

8) draudimo rūšis;

9) draudimo sutarties galiojimo terminas;

10) įrašas, kad draudėjas yra supažindintas su draudimo rūšies taisyklėmis ir jam yra įteikta jų kopija;

11) draudiko įgalioto sudaryti draudimo sutartį asmens parašas ir draudiko antspaudas ar jų faksimilės;

12) draudimo liudijimo (poliso) išdavimo data.

2. Draudimo liudijimų (polisų) registracijos ir apsaugos tvarką nustato įstatymai.

3. Jeigu draudimo liudijimas (polisas) neatitinka draudėjo rašytinio prašymo turinio, o sutartis buvo sudaryta akceptuojant draudėjo pasiūlymą sudaryti sutartį, pirmenybė suteikiama draudėjo rašytiniam prašymui.

6.992 straipsnis. Draudimo sutarties sudarymas pagal standartines sąlygas

1. Jeigu draudimo sutartis sudaroma pagal draudimo rūšies taisykles, parengtas įstatymų nustatyta tvarka, tai draudimo sutarčiai atitinkamai taikomi šio kodekso 6.185–6.187 straipsniai.

2. Draudikas privalo sudaryti sąlygas viešai susipažinti su draudimo rūšies taisyklėmis ir, prieš sudarydamas draudimo sutartį, įteikti jų kopijas draudėjui.

6.993 straipsnis. Pareiga atskleisti informaciją

1. Prieš sudarant draudimo sutartį, draudėjas privalo suteikti draudikui visą žinomą informaciją apie aplinkybes, galinčias turėti esminės įtakos draudiminio įvykio atsitikimo tikimybei ir šio įvykio galimų nuostolių dydžiui (draudimo rizikai), jeigu tos aplinkybės nėra ir neturi būti žinomos draudikui.

2. Esminėmis aplinkybėmis, apie kurias draudėjas privalo informuoti draudiką, pripažįstamos aplinkybės, nurodytos standartinėse draudimo sutarties sąlygose (draudimo rūšies taisyklėse), taip pat aplinkybės, apie kurias draudikas raštu prašė draudėjo suteikti informaciją.

3. Jeigu draudėjas neatsako į raštu pateiktą draudiko paklausimą apie tam tikras aplinkybes, o draudikas, neatsižvelgdamas į tai, sudarė draudimo sutartį, tai draudikas netenka teisės reikalauti nutraukti draudimo sutartį ar pripažinti ją negaliojančia remdamasis tuo, kad draudėjas jam nepateikė informacijos.

4. Jeigu po draudimo sutarties sudarymo nustatoma, kad draudėjas suteikė draudikui žinomai melagingą informaciją apie aplinkybes, numatytas šio straipsnio 1 dalyje, tai draudikas turi teisę reikalauti pripažinti draudimo sutartį negaliojančia, išskyrus atvejus, kai aplinkybės, kurias draudėjas nuslėpė, išnyko iki draudiminio įvykio ar neturėjo įtakos draudiminiam įvykiui.

5. Jeigu po draudimo sutarties sudarymo nustatoma, kad draudėjas dėl neatsargumo nepateikė šio straipsnio 1 dalyje nustatytos informacijos, tai draudikas privalo ne vėliau kaip per du mėnesius nuo šių aplinkybių sužinojimo pasiūlyti draudėjui pakeisti draudimo sutartį. Jeigu draudėjas atsisako tai padaryti ir per vieną mėnesį (o gyvybės draudimo atveju – per du mėnesius) neatsako į pateiktą pasiūlymą, draudikas turi teisę reikalauti nutraukti draudimo sutartį.

6. Jeigu draudėjas dėl neatsargumo nepateikė šio straipsnio 1 dalyje nustatytos informacijos, tai įvykus draudiminiam įvykiui draudikas privalo išmokėti draudimo išmokos, kuri būtų išmokama draudėjui įvykdžius šio straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą, dalį, proporcingą sutartos draudimo įmokos ir draudimo įmokos, kuri būtų nustatyta draudėjui, jeigu jis būtų įvykdęs šio straipsnio 1 dalyje numatytą pareigą, santykiui.

7. Jeigu draudikas, žinodamas aplinkybes, apie kurias draudėjas neinformavo dėl neatsargumo, nebūtų sudaręs draudimo sutarties, tai jis per du mėnesius nuo sužinojimo, kad draudėjas nepateikė šio straipsnio 1 dalyje nustatytos informacijos dėl neatsargumo, turi teisę reikalauti nutraukti draudimo sutartį. Įvykus draudiminiam įvykiui, draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką tik įrodęs, kad nė vienas draudikas, žinodamas aplinkybes, kurių draudėjas nenurodė dėl neatsargumo, nebūtų sudaręs draudimo sutarties.

8. Sudarant draudimo sutartį ir jos galiojimo metu draudikas privalo suteikti draudėjui šią informaciją: draudiko pavadinimą, draudiko įmonės rūšį, adresą, draudiko padalinio ar draudiko atstovo adresą (jei draudimo sutartis sudaroma ne draudiko buveinėje), iš draudimo sutarties kylančių ar su ja susijusių ginčų sprendimo tvarką, draudiko elgesį, kai draudėjas pažeidžia draudimo sutarties sąlygas, galimus draudimo rizikos padidėjimo atvejus bei kitą draudimo veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nurodytą informaciją.

6.994 straipsnis. Draudiko teisė įvertinti draudimo riziką

1. Prieš sudarant draudimo sutartį draudikas turi teisę apžiūrėti draudžiamą turtą, o jeigu reikia, savo lėšomis paskirti ekspertizę jo vertei nustatyti.

2. Jeigu draudimo interesas yra susijęs su fizinio asmens gyvybe ir sveikata, draudikas turi teisę reikalauti iš draudėjo dokumentų, patvirtinančių draudėjo (apdraudžiamo asmens) amžių, sveikatos būklę, profesiją bei kitas draudimo rizikai turinčias reikšmės aplinkybes.

6.995 straipsnis. Informacijos konfidencialumas

Draudikas neturi teisės atskleisti informacijos, gautos jam vykdant draudimo veiklą, apie draudėją, apdraustą asmenį ar naudos gavėją, jų sveikatos būklę ir turtinę padėtį bei kitos draudimo sutartyje nustatytos konfidencialios informacijos, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis. Draudikas, pažeidęs šią pareigą, privalo atlyginti draudėjui, apdraustam asmeniui ar naudos gavėjui padarytą turtinę ir neturtinę žalą.

6.996 straipsnis. Draudimo sutarties įsigaliojimas

1. Draudimo sutartis, jeigu joje nenustatyta ko kita, įsigalioja nuo to momento, kai draudėjas sumoka visą ar pirmą draudimo įmoką (premiją).

2. Jeigu draudėjas nesumoka šio straipsnio 1 dalyje numatytos draudimo įmokos (premijos), tai draudimo sutartis nutrūksta, jeigu sutartyje nėra nustatyta ko kita.

3. Draudimas taikomas visiems draudiminiams įvykiams, įvykusiems po draudimo sutarties įsigaliojimo, jeigu draudimo sutartyje nenustatyta ko kita. Jeigu draudimo sutartyje nustatyta taikyti draudimą ir draudiminiams įvykiams, įvykusiems iki draudimo sutarties įsigaliojimo, tai tokia sąlyga galioja, jeigu draudimo sutarties šalys apie draudiminį įvykį, kuris įvyko iki draudimo sutarties įsigaliojimo, nežinojo.

6.997 straipsnis. Draudimo suma

1. Turtinių interesų draudimo suma ir suma, kurios dydžio draudimo išmoką (draudimo suma) draudikas įsipareigoja išmokėti, nustatoma draudimo sutarties šalių susitarimu arba įstatymu.

2. Ne gyvybės draudimo atveju, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, draudimo suma negali viršyti tikrosios draudžiamo turto ar turtinės rizikos vertės (draudimo vertės).

6.998 straipsnis. Draudimo sumos ginčijimas

Draudimo sutartyje nurodyta draudimo suma po sutarties sudarymo negali būti ginčijama, išskyrus atvejus, kai draudikas, nepasinaudojęs savo teise įvertinti draudimo riziką, buvo apgautas dėl to, kad buvo nurodyta žinomai melaginga draudimo vertė arba buvo padaryta aritmetinė ar rašybos klaida.

6.999 straipsnis. Nevisiškas draudimas

1. Jeigu ne gyvybės draudimo sutartyje, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, nustatyta draudimo suma yra mažesnė už draudimo vertę, tai, įvykus draudiminiam įvykiui, draudikas privalo atlyginti draudėjui (naudos gavėjui) dalį jo patirtų nuostolių, proporcingą draudimo sumos ir draudimo vertės santykiui.

2. Draudimo sutartyje gali būti nustatyta ir didesnė draudimo išmoka, bet ne didesnė už draudimo vertę.

6.1000 straipsnis. Papildomas draudimas

Jeigu ne gyvybės draudimo sutartyje, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, yra apdrausta tik dalis turto ar rizikos (draudimo) vertės, draudėjas (naudos gavėjas) turi teisę papildomai juos apdrausti, sudarydamas papildomą draudimo sutartį su tuo pačiu ar kitu draudiku. Tačiau šiais atvejais bendra draudimo suma pagal visas draudimo sutartis negali viršyti draudimo vertės.

6.1001 straipsnis. Draudimo, viršijančio draudimo vertę, teisinės pasekmės

1. Jeigu draudimo suma, nurodyta draudimo sutartyje, viršija draudimo vertę, tai draudimo sutartis negalioja dėl tos draudimo sumos dalies, kuri viršija draudimo vertę. Tačiau išmokėta draudimo vertę viršijanti draudimo išmoka negali būti išieškota.

2. Jeigu draudimo įmokos (premija) mokamos periodiškai ir, nustačius šio straipsnio 1 dalyje numatytas aplinkybes, draudimo įmoka (premija) dar nėra visiškai sumokėta, likusi mokėti draudimo įmokos (premijos) suma sumažinama proporcingai draudimo sumos sumažinimo dydžiui.

3. Jeigu draudimo suma buvo padidinta dėl draudėjo apgaulės, draudikas turi teisę reikalauti draudimo sutartį pripažinti negaliojančia ir atlyginti jam padarytus nuostolius, kiek jų nepadengia gauta draudimo įmoka (premija).

4. Šio straipsnio taisyklės taip pat taikomos tais atvejais, kai draudimo suma viršija draudimo vertę apdraudus tą patį objektą pagal kelias draudimo sutartis su skirtingais draudikais (dvigubas draudimas). Šiuo atveju draudimo išmoka, kurią turi mokėti kiekvienas draudikas, sumažinama proporcingai draudimo sumos sumažinimui pagal atitinkamą draudimo sutartį.

6.1002 straipsnis. Draudimas nuo skirtingų rizikų

1. Draudimo objektas gali būti draudžiamas nuo skirtingų rizikų sudarant vieną arba kelias draudimo sutartis su tuo pačiu arba su skirtingais draudikais. Šiuo atveju leidžiama, kad bendra draudimo suma pagal visas draudimo sutartis viršytų draudimo vertę.

2. Jeigu pagal kelias draudimo sutartis, sudarytas remiantis šio straipsnio 1 dalimi, yra numatyta draudikų pareiga išmokėti draudimo išmoką už to paties draudiminio įvykio tas pačias pasekmes, tokiu atveju atsiranda pasekmės, nustatytos šio kodekso 6.1001 straipsnyje.

6.1003 straipsnis. Bendrasis draudimas

Draudimo objektas gali būti apdraustas pagal vieną draudimo sutartį bendrai kelių draudikų (bendrasis draudimas). Jeigu draudimo sutartis nenumato kiekvieno iš draudikų teisių ir pareigų, tokiu atveju už draudimo išmokos išmokėjimą draudėjui (naudos gavėjui) visi draudikai atsako solidariai.

6.1004 straipsnis. Draudimo įmoka (premija)

1. Draudėjas (naudos gavėjas) už draudiminę apsaugą privalo mokėti draudikui draudimo sutartyje ar įstatyme nustatytais terminais nustatyto dydžio pinigų sumą ar sumas (draudimo įmoką (premiją).

2. Draudimo sutartyje gali būti nustatyta, kad draudimo įmoka (premija) sumokama iš karto arba mokama periodiškai sutartyje nustatytais terminais. Kai draudimo įmoka (premija) mokama periodiškai, draudimo sutartyje gali būti numatytos teisinės pasekmės, jeigu per nustatytą terminą nesumokama eilinė įmoka.

3. Jeigu draudiminis įvykis įvyksta iki sumokant draudimo įmoką (premiją), kurios mokėjimo terminas yra suėjęs, draudikas turi teisę įskaityti nesumokėtą sumą į draudimo išmoką.

6.1005 straipsnis. Apdrausto asmens pakeitimas

Draudėjas turi teisę pakeisti apdraustą asmenį kitu asmeniu tik gavęs rašytinį draudiko sutikimą, jeigu draudimo sutartis nenustato ko kita.

6.1006 straipsnis. Naudos gavėjo pakeitimas

1. Draudėjas turi teisę pakeisti draudimo sutartyje nurodytą naudos gavėją kitu asmeniu, išskyrus įstatymuose ar sutartyje nustatytas išimtis, apie tai raštu pranešdamas draudikui.

2. Jeigu naudos gavėjas buvo paskirtas apdrausto asmens sutikimu, tai naudos gavėjas gali būti pakeistas tik apdraustam asmeniui sutikus.

3. Naudos gavėjas negali būti pakeistas kitu asmeniu, jeigu jis įvykdė kokias nors prievoles pagal draudimo sutartį arba pareiškė reikalavimą draudikui išmokėti draudimo išmoką.

6.1007 straipsnis. Draudimo sutarties vykdymas, kai yra ir draudėjas, ir naudos gavėjas

1. Jeigu draudimo sutartis sudaryta trečiojo asmens (naudos gavėjo) naudai, tai atsakingas draudikui už sutarties vykdymą yra draudėjas, jeigu draudimo sutartis nenustato ko kita.

2. Draudikas turi teisę reikalauti, kad draudimo sutartį įvykdytų naudos gavėjas, jeigu draudėjas sutarties neįvykdė, o naudos gavėjas pareiškia draudikui reikalavimą išmokėti draudimo išmoką.

6.1008 straipsnis. Draudiko pakeitimas

1. Draudikas turi teisę perleisti savo teises ir pareigas pagal draudimo sutartį kitam ar kitiems draudikams draudimo sutartyje nustatyta tvarka, gavęs atitinkamos valstybės institucijos, vykdančios draudimo priežiūrą, leidimą.

2. Apie ketinimą perleisti teises ir pareigas draudikas privalo informuoti draudėją prieš du mėnesius, jeigu draudimo sutartis nenustato ilgesnio termino.

6.1009 straipsnis. Draudimo sutarties nutraukimas prieš terminą

1. Draudimo sutartis gali būti nutraukta prieš joje nustatytą jos galiojimo terminą, jeigu po sutarties įsigaliojimo išnyko galimybės įvykti draudiminiam įvykiui arba draudiminė rizika išnyko dėl aplinkybių, nesusijusių su draudiminiu įvykiu (draudimo objektas žuvo dėl priežasčių, nesusijusių su draudiminiu įvykiu ir kt.).

2. Draudėjas turi teisę nutraukti draudimo sutartį bet kokiu atveju.

3. Jeigu draudimo sutartis nutraukiama šio straipsnio 1 dalyje nustatytu pagrindu, draudikas turi teisę į dalį draudimo įmokos (premijos), kuri yra proporcinga draudimo sutarties galiojimo terminui.

4. Jeigu draudėjas nutraukia draudimo sutartį prieš terminą, sumokėta draudikui draudimo įmoka (premija) negrąžinama, jei draudimo sutartis nenustato ko kita.

6.1010 straipsnis. Draudimo rizikos padidėjimas ir sumažėjimas

1. Jeigu draudimo sutarties galiojimo metu iš esmės pasikeičia draudimo sutartyje numatytos aplinkybės, dėl kurių padidėja ar gali padidėti draudimo rizika, apie tai draudėjas privalo pranešti draudikui tuoj pat, kai apie tokius pasikeitimus jis sužinojo.

2. Draudikas, kuriam buvo pranešta apie draudimo rizikos padidėjimą, turi teisę reikalauti pakeisti draudimo sutarties sąlygas arba padidinti draudimo įmoką (premiją). Jeigu draudėjas tokiu atveju nesutinka pakeisti draudimo sutarties sąlygų ar mokėti didesnės draudimo įmokos (premijos), draudikas turi teisę kreiptis į teismą dėl draudimo sutarties nutraukimo ar pakeitimo iš esmės pasikeitus aplinkybėms (šio kodekso 6.204 straipsnis).

3. Jeigu draudėjas neįvykdo šio straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos, draudikas turi teisę reikalauti nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius tiek, kiek jų nepadengia gautos draudimo įmokos (premija). Tačiau draudikas neturi teisės reikalauti nutraukti draudimo sutartį, jeigu išnyko aplinkybės, galėjusios sukelti draudimo rizikos padidėjimą.

4. Jeigu draudimo sutarties galiojimo metu iš esmės pasikeičia draudimo sutartyje nustatytos aplinkybės, dėl kurių sumažėja ar gali sumažėti draudimo rizika, draudėjas dėl draudimo rizikos sumažėjimo turi teisę reikalauti pakeisti draudimo sutarties sąlygas arba sumažinti draudimo įmoką (premiją). Jeigu draudikas tokiu atveju nesutinka pakeisti draudimo sutarties sąlygų ar mokėti sumažintos draudimo įmokos (premijos), draudėjas turi teisę kreiptis į teismą dėl draudimo sutarties nutraukimo ar pakeitimo iš esmės pasikeitus aplinkybėms (šio kodekso 6.204 straipsnis).

6.1011 straipsnis. Apdrausto turto savininko pasikeitimas

1. Jeigu apdrausto turto nuosavybės teisė iš asmens, kurio interesais buvo sudaryta draudimo sutartis, pereina kitam asmeniui, tai teisės ir pareigos pagal draudimo sutartį pereina naujajam apdrausto turto savininkui, išskyrus atvejus, kai turtas iš pirminio savininko yra paimamas priverstine tvarka arba draudimo sutartis nustato ką kita.

2. Naujasis turto savininkas nedelsdamas privalo raštu pranešti draudikui apie nuosavybės teisės perėjimą.

6.1012 straipsnis. Draudėjo pareiga pranešti apie draudiminį įvykį

1. Draudėjas, sužinojęs apie draudiminį įvykį, privalo apie tai pranešti draudikui ar jo atstovui per sutartyje nustatytą terminą ir sutartyje nustatytu būdu. Tokią pat pareigą turi ir naudos gavėjas, jeigu jis žino apie jo naudai sudarytą draudimo sutartį ir ketina pasinaudoti savo teise į draudimo išmoką.

2. Jeigu draudėjas (naudos gavėjas) neįvykdo šio straipsnio 1 dalyje nustatytos pareigos, draudikas turi teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką arba ją sumažinti, atsižvelgdamas į tai, ar

draudėjas savo pareigos neįvykdė tyčia ar dėl neatsargumo, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad apie draudiminį įvykį draudikas sužinojo laiku arba kai nepranešimas apie draudiminį įvykį neturi įtakos draudiko pareigai išmokėti draudimo išmoką.

6.1013 straipsnis. Pareiga imtis priemonių žalai sumažinti

1. Įvykus draudiminiam įvykiui, draudėjas turi imtis jam prieinamų protingų priemonių galimai žalai sumažinti, laikydamasis draudiko nurodymų, jeigu tokie nurodymai draudėjui buvo duoti.

2. Būtinas išlaidas, draudėjo turėtas mažinant žalą ar vykdant draudiko nurodymus, turi atlyginti draudikas, neatsižvelgdamas į tai, kad atitinkamos priemonės nedavė teigiamo rezultato. Tokios išlaidos atlyginamos proporcingai draudimo sumos ir draudimo vertės santykiui, neatsižvelgiant į tai, kad išlaidos kartu su žalos dydžiu viršija draudimo sumą.

3. Draudikas atleidžiamas nuo žalos atlyginimo, jeigu žala atsirado dėl to, kad draudėjas sąmoningai nesiėmė jam prieinamų protingų priemonių šiai žalai sumažinti ar išvengti.

6.1014 straipsnis. Atleidimas nuo draudimo išmokos mokėjimo

1. Draudikas atleidžiamas nuo išmokos mokėjimo, jeigu draudiminis įvykis įvyko dėl draudėjo, apdraustojo ar naudos gavėjo tyčios, išskyrus šio straipsnio 3 ir 4 dalyse nustatytas išimtis. Draudikas privalo mokėti draudimo išmoką, jeigu tyčiniai veiksmai ar neveikimas yra socialiai vertingi (būtinoji gintis, pilietinės pareigos atlikimas ir kt.).

2. Įstatymas gali nustatyti atvejus, kuriais draudikas atleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo dėl to, kad draudiminis įvykis įvyko dėl draudėjo ar naudos gavėjo didelio neatsargumo.

3. Draudikas neatleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo pagal civilinės atsakomybės draudimo sutartį, jeigu žala gyvybei ar sveikatai padaryta dėl atsakingo už žalą asmens kaltės.

4. Draudikas neatleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo, kai ji pagal draudimo sutartį turi būti mokama apdraustojo mirties atveju, o mirtis įvyko dėl savižudybės, bet draudimo sutartis galiojo daugiau kaip trejus metus.

5. Jeigu draudimo sutartis nenustato ko kita, draudikas atleidžiamas nuo draudimo išmokos mokėjimo taip pat šiais atvejais:

1) jeigu draudiminis įvykis įvyko dėl karo veiksmų ar radioaktyvaus spinduliavimo poveikio;

2) jeigu žala atsirado dėl turto konfiskavimo, arešto ar jo sunaikinimo valstybės valdžios institucijų nurodymu;

3) kitais įstatymų numatytais atvejais.

6. Įstatymai gali nustatyti ir kitus atleidimo nuo draudimo išmokos mokėjimo atvejus.

6.1015 straipsnis. Draudėjo teisių į žalos atlyginimą perėjimas draudikui (subrogacija)

1. Jeigu draudimo sutartis nenustato ko kita, draudikui, išmokėjusiam draudimo išmoką, pereina teisė reikalauti išmokėtų sumų iš atsakingo už padarytą žalą asmens. Jeigu žala buvo padaryta tyčia, reikalavimo teisė draudikui pereina, nepaisant to, kad draudimo sutartis subrogaciją draudžia. Subrogacija netaikoma draudimo nuo nelaimingų atsitikimų, draudimo ligos atveju, civilinės atsakomybės draudimo atveju, taip pat kitais įstatymų numatytais atvejais.

2. Reikalavimo teisė, perėjusi draudikui, įgyvendinama laikantis taisyklių, kurios nustato draudėjo (naudos gavėjo) ir už žalą atsakingo asmens santykius.

3. Draudėjas (naudos gavėjas) privalo perduoti draudikui visą informaciją, kuri yra būtina, kad draudikas tinkamai įgyvendintų jam perėjusią reikalavimo teisę.

4. Jeigu draudėjas (naudos gavėjas) atsisakė savo reikalavimo teisės arba ją įgyvendinti tapo negalima dėl draudėjo (naudos gavėjo) kaltės, tai draudikas atleidžiamas visiškai ar iš dalies nuo draudimo išmokos mokėjimo ir turi teisę reikalauti grąžinti jau išmokėtą išmoką.

6.1016 straipsnis. Perdraudimas

1. Draudimo išmokos išmokėjimo riziką draudikas gali visiškai ar iš dalies apdrausti sudarydamas perdraudimo sutartis su kitais draudikais. Šiuo atveju draudikas pagal pagrindinę draudimo sutartį tampa draudėju pagal perdraudimo sutartį.

2. Perdraudimo sutartims *mutatis mutandis* taikomos šio skyriaus taisyklės.

3. Perdraudimo atveju atsakingu draudėjui už draudimo išmokos išmokėjimą išlieka draudikas pagal pagrindinę draudimo sutartį.

6.1017 straipsnis. Savitarpio draudimas

1. Fiziniai ir juridiniai asmenys gali drausti turtinius interesus savitarpio pagrindu, sujungdami šiam draudimui reikalingas lėšas savidraudos draugijose.

2. Savidraudos draugijų veiklą reglamentuoja įstatymai.

3. Šio skyriaus taisyklės savitarpio draudimui taikomos tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita.

6.1018 straipsnis. Specialios draudimo šakos ir grupės

Šio skyriaus taisyklės taikomos įstatymų nustatytoms draudimo šakoms ir grupėms tiek, kiek kiti įstatymai nenustato ko kita.

Pakeitimai:

1.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. IX-2172, 2004-04-27, Žin., 2004, Nr. 72-2495 (2004-04-30)
CIVILINIO KODEKSO 1.3, 2.55, 2.61, 2.72, 2.79, 2.112, 2.152, 2.160, 2.167, 4.176, 6.292, 6.298, 6.299, 6.747, 6.748, 6.751, 6.753 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

2.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. IX-2571, 2004-11-11, Žin., 2004, Nr. 171-6319 (2004-11-26)
CIVILINIO KODEKSO 3.194 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

3.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. X-730, 2006-06-22, Žin., 2006, Nr. 77-2974 (2006-07-14)
CIVILINIO KODEKSO 6.470 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

4.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. X-858, 2006-10-17, Žin., 2006, Nr. 116-4403 (2006-10-31)
CIVILINIO KODEKSO 4.103 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

5.
Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas
Nr. X-1566, 2008-06-03, Žin., 2008, Nr. 68-2568 (2008-06-14)
CIVILINIO KODEKSO 3.65 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

*** Pabaiga ***

Konstitucinio Teismo nutarimai:

1.
Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Nutarimas
2007-06-07, Žin., 2007, Nr. 65-2529 (2007-06-12)
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS CIVILINIO KODEKSO 3.194 STRAIPSNIO 3 DALIES (2004 M. LAPKRIČIO 11 D. REDAKCIJA) ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

*** Pabaiga ***

Redagavo: Aušrinė Trapinskienė (2008-06-16)
autrap@lrs.lt